

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Χ. ΣΕΜΙΤΕΛΟΥ

Δ. Φ. ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΝ ΤΩ ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΡΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΓΓΕΛΟΥ Ν. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1894

ΤΗΙ
ΜΑΚΑΡΙΑΙ ΣΚΙΑΙ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΥ ΘΕΙΑΣ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ρ. ΣΕΜΙΤΕΛΟΥ ΟΥΓΑΤΡΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Κ. ΔΟΥΜΑ ΣΥΖΥΓΟΥ

ΧΑΡΙΣΤΗΡΙ' ΕΥΣΕΒΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΓΓΕΛΟΥ Ν. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

124980

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΡΥΘΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΙΚΗΣ ΑΝΩΘΕΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΤΑΕ

1. Αἱ τρεῖς μουσικαὶ καλούμεναι τέχναι, τουτέστιν ἡ μουσική, ἡ ποιητικὴ καὶ ἡ ὄρχηστική, εἶχον πρὸς ἀλλήλας παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἑλλησιν οὐχὶ τὸν αὐτὸν καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἔθνεσι λόγον. Διότι κατὰ μὲν τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ εἶνε δύο αὐτοτελεῖς καὶ παντελῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα τέχναι, ὥστε ὁ ποιητὴς εἶνε διάφορος τοῦ μουσικοῦ ἢ μελοποιοῦ. Ὡσαύτως δὲ καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ μουσικὴ ἦτο πάντοτε αὐτοτελεὺς καὶ ἀνεξάρτητος τῆς ποιήσεως, ὅπως δηλαδὴ καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις. Παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὁμως Ἑλλησιν ἡ συνάφεια τῶν δύο τούτων τεχνῶν ἦτο μείζων, ὁ δὲ ποιητὴς ἦτο ὁ αὐτὸς ἅμα καὶ μελοποιός. Τοῦτο τοῦλάχιστον συνέβαινε τὸ πάλαι κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν μουσικῶν τεχνῶν, ἡ δὲ στενὴ αὐτῶν συνάφεια ἐχαλαρώθη καὶ διεισπλάσθη μόνον περὶ τὸ τέλος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὅτε ἡλαττώθη ἡ καὶ ἐξέλιπεν ἡ δημιουργικὴ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν δύναμις. Ἡμεῖς μὲν εἰθίσθημεν νὰ ὑπολαμβάνωμεν τοὺς μεγάλους τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος λυρικοὺς καὶ δραματικούς ὡς ποιητὰς μόνον, οἱ παλαιοὶ ὁμως θεωρητικοὶ καταλέγουσιν αὐτοὺς ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς μελοποιούς ὡς κορυφαίους· οἷον ὁ Ἀριστόξενος, ὁ μέγιστος τῆς παλαιᾶς μουσικῆς τέχνης θεωρητικός, ἀποδοκιμάζων τὴν κατεαργίαν καὶ κατωτλήν μουσικὴν τῶν περὶ τὸν Φιλόξενον καὶ Τιμόθεον, ἐπαινεῖ καὶ προβάλλεται ὡς παράδειγμα τὴν ἀνδρῶδη καὶ θεσπεσίαν, τὴν σεμνὴν καὶ ἀπερίεργον τοῦ Πινδάρου καὶ Πρατίνου, τοῦ Αἰσχύλου καὶ Φρυγίχου (1). Ἐν ᾧ λοιπὸν τανῦν ὁ μὲν ποιητὴς ποιεῖ τὸ ποίημα, ἄλλος

(1) Περὶ Πλούτ. περὶ μουσ. κερ. 20 καὶ 31. Cic. de orat. 3, 44 «Musici qui erant quondam iidem poetarum».

δέ τις, ὁ μουσικός ἢ μελοποιός, τὸ μέλος, τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν ῥυθμικὴν διαίρεσιν, ὁ παλαιός 'Ελλην λυρικός καὶ δραματικός ποιητής μετὰ τῆς λέξεως καὶ τῶν μέτρων ποιεῖ αὐτὸς καὶ τὰ μέλη τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, οἱ δὲ ῥυθμοὶ τοῦ μέλους ἦσαν πάντοτε οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ῥυθμοὶ τῆς ποιήσεως καὶ οὐχὶ διάφοροι, ὥς συμβαίνει συνήθως κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Οὐ μόνον δὲ ἀλλ' ἂν τὸ ποίημα ἦτο χωρικόν, ὁ αὐτὸς ὥριζε καὶ τὰ σχήματα καὶ σημεῖα τῆς ὀρχηστικῆς. Ποιητὴν δὲ λέγοντες οἱ 'Ελληνες ἐνόουν καὶ τὸν ὑπὸ τῶν νῦν λεγόμενον ποιητὴν καὶ τὸν μελοποιόν, μουσικὸν λέγοντες τὸν ἐπιτηδεύοντα ἔργον τὴν μουσικὴν, ταυτέστι τὸν τεχνίτην, ὅστις ἔργον εἶχε νὰ ἐρμηνεύῃ ἦτοι ἐξαγγέλλῃ μέλη ἢ μουσικὰ ποίηματα ἐντέχνως ᾄδων ἢ μουσικὸν τι ὄργανον κρούων, ἢ καὶ τὸν θεωρητικόν, ταυτέστι τὸν ἀσχολούμενον περὶ τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς, σπανιώτερον δὲ καὶ ἐπὶ γενικωτέρης χρείας τὸν πᾶσαν παιδείαν σοφὸν καὶ δεξιὸν ἦτοι περὶ πᾶσαν μύθησιν φιλοσοφοῦντα.

2. Πάντα δὲ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ποίησιν ἐφοδία, τὴν γνῶσιν δηλονότι τῆς μουσικῆς, τῆς ὀρχηστικῆς καὶ τῶν σταθερῶν νόμων, οἵτινες εἶχον ἐπικρατήσαντες ἐν ἐκάστῳ γένει καὶ εἶδει τῆς ποιήσεως, ἰδίᾳ δὲ τῶν ῥυθμικῶν νόμων καὶ τῶν μετρικῶν σχημάτων, ἐδιδάσκετο ὁ μέλλων ποιητής κατὰ τοὺς καλλίστους τῆς ἀρχαιότητος χρόνους σχολάζων ἱκανὸν χρόνον παρὰ τινι διδασκάλῳ. Οὕτω λοιπὸν κατὰ μικρὸν συνέστη σύστημα τῆς μουσικῆς διδασκαλίας τὰ εἰρημένα περιέχον μαθήματα, περὶ ἐλέγτο θεωρία ἢ τέχνη μουσική. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ μουσικὴ αὕτη θεωρία συνέκειτο μόνον ἐκ τεχνικῶν τινων ὧρων ἢ ἐκ μουσικῆς τινος γλώσσης, ἐφεξῆς δὲ νῦξάνετο καὶ προήγετο μάλλον μᾶλλον, καθ' ὅσον προέκοπτε καὶ ἡ τέχνη. Ἐγίνετο δὲ τοῦτο οὐχὶ διὰ συγγραφῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπὸ στόματος τῶν τεχνιτῶν διδασκαλίας. Ἦδη δὲ ἀπὸ τῶν Μηδικῶν χρόνων μνημονεύονται καὶ τεχνίται ἐνδοξοὶ γενόμενοι οὐχὶ μάλλον ἐξ ὧν προσεξέφθον ἢ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς τέχνης, οἷός ὁ διθυραμβοποιὸς Λᾶσος ὁ Ἑρμιονεύς ὁ τοῦ Πινδάρου διδασκαλός, Ἀγαθοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, ὡσαύτως τοῦ Πινδάρου διδασκαλός, μαθητὴς δὲ τοῦ μουσικοῦ Πυθοκλείδου, ὁ Αὐλητὴς Μίδα ὁ Ἀκραγαντίνος, ὃν ἐπαινεῖ ὁ Πίνδαρος νικῆσαντα Πύθια ἐν τῷ ια' Πυθιονικῷ, ὁ τοῦ Ἀγαθοκλείους καὶ Μίδα μαθητὴς Λαμπροκλῆς ἢ Λάμπρος, ὅστις ἐγένετο διδασκαλός τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ ἐνδοξοῦ Ἀθηναίου μουσικοῦ Δάμνωνος, οὗ μνημονεύει ὁ Σω-

κράτης ὡς τὸ μέγιστον ἐν τῇ μουσικῇ ἔχοντος κύρος, καὶ ὁ τοῦ Δάμνωνος διάσημος μαθητὴς Δράκων, ὅστις πάλιν λέγεται διδασκαλός τοῦ Πλάτωνος. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν αἱ Ἀθῆναι ἐμφανίζονται ὡς ἑστία τῶν τὴν μουσικὴν ἐπαγγελλομένων τεχνιτῶν. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ὁ Θηβαῖος Πρόνομος, ὁ διδασκαλός τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ὁ μουσικός Στρατόνομος. Οἱ πλείστοι τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦσαν δεινοὶ τεχνίται πολλὰ μὲν προσεξέφθοντες, οὐχὶ δὲ τοιοῦτοι ὥστε νὰ καταταχθῶσιν εἰς τοὺς κυρίως δημιουργικοὺς τεχνίτας.

3. Οἱ διδασκαλοὶ οὗτοι τῆς μουσικῆς τέχνης πραγματεύμενοι αὐτὴν διήρουν, ὅπως ὕστερον καὶ ὁ Ἀριστοτένης καὶ οἱ μετ' αὐτόν, εἰς τρία μέρη, πρῶτον μὲν τὴν περὶ τὸ μέλος πραγματείαν, ἦτοι τὴν ἁρμονικὴν, εἰτα δὲ τὴν περὶ τοὺς ῥυθμούς καὶ τὴν περὶ τὰ μέτρα πραγματείαν, ἦτοι τὴν ῥυθμικὴν καὶ τὴν μετρικὴν (1). Τῆς δὲ θεωρίας τῆς ποιήσεως οὐδέποτε ἦσαν οἱ διδασκαλοὶ οὗτοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ πραγματείᾳ τῆς μουσικῆς τέχνης, ἀλλ' ὁσαύποτε παραγγέλματα καὶ ὁδηγίας καὶ ἂν ἐλάβανεν ὁ μαθητὴς παρ' ἐμπείρου τινὸς διδασκάλου περὶ τῆς οὐσίας τῆς ποιήσεως, ἡγεμὼν αὐτοῦ ἐνταῦθα ἦτο ἡ ἰδία αὐτοῦ φύσις καὶ τὰ δόκιμα παραδείγματα τῶν προγενεστέρων καὶ συγχρόνων ποιητῶν. Κατὰ ποίαν δὲ μέθοδον ἐπραγματεύοντο ἰδίᾳ τὸ ῥυθμικόν καὶ τὸ μετρικόν μέρος τῆς τέχνης, ἄπερ μάλιστα ἡμῖν ἐνταῦθα διαφέρει, διδασκόμεθα ἐξ ὧν λέγει ὁ Πλάτων ἐν Κρατύλῳ σελ. 424 c ὥδε λέγων· «Οἱ πεποιημένοι τοῖς ῥυθμοῖς τῶν στοιχείων πρῶτον τὰς δυνάμεις διειδόντο ἑπειτα τῶν συλλαβῶν καὶ οὕτως ἦδη ἔρχονται ἐπὶ τοὺς ῥυθμούς σπεφόμενοι, πρότερον ὁ ὅς». Ἐκ τούτων δηλαδὴ μανθάνομεν ὅτι οὗτοι ὁρμήσαντες ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς ποιήσεως ἦτοι τῆς ὀδικτῆς μουσικῆς, ἦτις ἐν τοῖς δοκιμοῖς τῆς ἀρχαιότητος χρόνοις ἦτο ἐπικρατεστέρα τῆς ὀργανικῆς, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξήταζον τὰ διάφορα τῶν συλλαβῶν μεγέθη, ὧν χρῆσις ἐγίνετο ἐν τῇ ποιήσει, ταυτέστι τὴν δυνάμιν ἦτοι φύσιν τῶν στοιχείων (τῶν μακρῶν δηλαδὴ καὶ βραχέων φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων) καὶ τὴν συμπλοκὴν αὐτῶν εἰς συλλαβὰς (positio), καὶ μετὰ ταῦτα, οὐχὶ δὲ πρότερον, ἤρχοντο νὰ ἐξετάσωσι τοὺς ῥυθμούς.

(1) Περὶ Πλάτ. Πολιτ. γ' σελ. 398 d «τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστι συγκαίμενον, λόγου (=λέξεως) τε καὶ ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ». Νόμ. ζ' σελ. 800 d «ἐξήμασι τε καὶ ῥυθμοῖς καὶ ἁρμονίαις». Ἰμπ. μεζ. 285 d «περὶ τε γραμμάτων δυνάμεως καὶ συλλαβῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονιῶν». Φιλολ. σελ. 17 d.

Εἰς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῶν παλαιῶν τούτων ῥυθμικῶν ἀνάγεται καὶ δόξα τις αὐτῶν, ἣν κατεπολέμει ὑστερον ὁ Ἀριστόξενος, ἔχουσα ὡς ἐξῆς· « Πᾶν μέτρον πρὸς τὸ μετρούμενον πως καὶ πέφυκε καὶ λέγεται, ὥστε καὶ ἡ συλλαβὴ οὕτως ἂν ἔχει πρὸν τὸν ῥυθμὸν ὥς τὸ μέτρον πρὸς τὸ μετρούμενον, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν ὅλον μετρεῖν τὸν ῥυθμὸν » (Μιχ. Ψελλὸς Προλαμβ. § 1). Οὗτοι δηλαδὴ ἐλάμβανον τὴν συλλαβὴν ὡς μέτρον τοῦ ῥυθμοῦ, δι' οὗ δῆλον ὅτι ἐμέτρουν τὰ διάφορα ῥυθμικὰ μεγέθη, ἐν ᾧ ὑστερον ὁ Ἀριστόξενος ἀντὶ τῆς συλλαβῆς προεβάλετο ὡς μέτρον τοῦ ῥυθμοῦ τὸν πρῶτον χρόνον, ὡς αὐτὸς ἐκάλεσεν αὐτόν. Ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ παλαιοὶ κεινὸι διδάσκαλοι τῆς μουσικῆς τέχνης δὲν ἐχώριζον τὴν πραγματείαν τῆς ῥυθμικῆς καὶ μετρικῆς, ἀλλὰ συνέπλεκον ἀμφοτέρως, πρῶτος δὲ ἐχώρισεν ὑστερον ὁ Ἀριστόξενος.

4. Τῆς τοῦ Ἀριστοξένου ὁμοῦ παλαιότερας ταύτης ῥυθμικῆς καὶ μετρικῆς θεωρίας ὀλίγα μόνον εἶνε τὰ κατ' εὐθείαν παραδοθέντα εἰς ἡμᾶς, οἷοι οἱ ὅροι, οὓς μνημονεύει ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ περὶ ῥυθμῶν καὶ μέτρων διδασκαλίᾳ, ἣν παίζων ὑπογράφει ἐν Νεφέλαις στ. 636 κέ., τὸ « τρίμετρον » καὶ « τετράμετρον », ὁ « κατ' ἐνόπλιον » καὶ « κατὰ δάκτυλον ῥυθμός ». Καὶ κατ' ἐνόπλιον μὲν ῥυθμὸν δῆλον ὅτι τὸν προσοδιακὸν λέγει, κατὰ δάκτυλον δὲ ἀκουστέον οὐχὶ τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον, ὅπερ ἐν στ. 638 ἔπος λέγει, ἀλλὰ τὸ κατὰ δάκτυλον εἶδος ἥτοι τὰς δακτυλικὰς στροφὰς τοῦ Σπησιγόρου καὶ ἄλλων λυρικῶν καὶ δραματικῶν ποιητῶν. Ὁ δὲ Πλάτων (Πολιτ. Γ', σελ. 400) ποιεῖται λόγον περὶ τριῶν ῥυθμικῶν γενῶν, περὶ διαφορᾶς τοῦ ἤθους τῶν ῥυθμῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Δάμωνος καὶ περὶ ἄλλων τινῶν τεχνικῶν ὄρων (1). « Ἄλλους δὲ τινὰς ὄρους, ἄλλ' ὀλίγους, μανθάνομεν παρ' Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων. Θαρροῦντως ὁμοῦς δύναται

(1) « Τρὶ ἄττα ἐστὶν εἶδη, ἐξ ὧν αἱ βάσεις πλέκονται. Καὶ ἐπεξῆς· α' Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μετὰ Δάμωνος βουλευσόμεθα, τίνες τε ἀνελευθερίας καὶ ὕβριος ἢ νουθεσίας καὶ ἄλλης κακίας πρέπουσαι βάσεις, καὶ τίνες τοῖς ἐναντίοις λειπτέρων ῥυθμῶν. Οἷμαι δὲ με ἀκηκοέναι αὐ σαφὲς ἐνόησάν τινά τινα ὀνομάζοντας αὐτοῦ εἶναι τὸν κατὰ δάκτυλον καὶ ἡρῶν γε, οὐκ οἶδα ὅπως διακορμίζοντες καὶ ἴσον ἔναι καὶ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, εἰς βραχὺ δὲ καὶ μακρὸν γινόμενον, καί, ὡς ἐγώμαι, ἱερῶν καὶ τιν' ἄλλον τραγῶν ὀνόμαζας, μήτι δὲ καὶ βραχυτέρας προσήπται· καὶ τούτων τινὸν οἶμαι τὰς ἀγωγὰς τοῦ πολεῖν αὐτὸν οὐχ ἥτιον φέγειν τε καὶ ἐκπίνειν ἢ τοὺς ῥυθμῶν αὐτοῦ, ἥτοι ἐναμεινόμενον τιν' οὐ γὰρ ἔχω λέγειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὥσπερ εἶπον, εἰς Δάμωνα ἀνατελλήσονται· διελεύσεται γὰρ οὐ σμικροῦ λόγου· ἦ σὺ οἶε; Μὰ Δί', οὐκ ἔγωγε ».

τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τοὺς πλείστους τῶν τεχνικῶν ὄρων, οὓς μεταχειρίζονται οἱ μεταγενέστεροι μετρικοί, παρέλαβον ἐκ τῶν καλῶν τούτων χρόνων, πολλῶν δὲ τῶν παλαιῶν τεχνικῶν ὄρων, οἷον τοῦ « κατ' ἐνόπλιον » καὶ « κατὰ δάκτυλον », παρέλειπον νὰ κάμωσι χρῆσιν ἐν τῷ συστήματι αὐτῶν.

5. Οἱ πρὸ τοῦ Ἀριστοξένου διδάσκαλοι οὗτοι τῆς μουσικῆς τέχνης οὐ μόνον ἀπὸ στόματος ἐδίδασκον τὴν θεωρίαν τῶν μουσικῶν τεχνῶν, ἀλλὰ τινες αὐτῶν καὶ συνέγραφον, οἷον περὶ Λάσου λέγει ὁ Σουΐδας « πρῶτος δὲ οὗτος περὶ μουσικῆς λόγον ἔγραψε ». Τὰ συγγράμματα ὁμοῦς αὐτῶν τὸ μὲν ἦσαν ἑλλειπῆ, πραγματευόμενα περὶ μερῶν τιῶν μόνον τῆς μουσικῆς, τῶν δυσχερεστέρων, τὸ δὲ στοιχειώδη λίαν, ἀπλοῦν ὄντα τοῖς ἀπειροῖς βοήθημα. Ὁ πρῶτος δὲ τῶν ἀρχαίων θεωρητικῶν, ὅστις ἐπιστημονικῶς καὶ συστηματικῶς συνέγραψε περὶ πάντων τῶν μερῶν τῆς μουσικῆς τέχνης ἦτο Ἀριστόξενος ὁ Ταραντίνος. Οὗτος πάντων τῶν συγγραφέων τῶν περὶ μουσικῆς τέχνης συγγραψάντων εἶχε τὸ πάλαι τὸ μέγιστον ἀξίωμα καὶ τὸ πλείστον μέρος τῶν περὶ μουσικῆς τέχνης συγγραμμάτων τῶν μετ' αὐτὸν συγγραφέων οὐδὲν ἄλλο ἢτο εἰμὴ ἐπιτομὴ καὶ ἀντιγραφή αὐτοῦ. Ὁ Ἀριστόξενος (1) ἐγεννήθη ἐν Τάραντι, ἐνθα ἀπὸ τινῶν δεκαετηρίδων περὶ τε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μουσικὴν ἐποπούδαζον οἱ Πυθαγόριοι Φιλόλαος καὶ Εὐρύτος καὶ Ἀρχιππος καὶ Λύσις. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σπίνθαρος (Διογ. Λαέρτ. 2, 20. Σιζτ. Ἐμπερι. πρὸς τοὺς μαθηματ. 6, σελ. 356), κατὰ Σουΐδαν καὶ Μνασίαν ὀνομαζόμενος, καταλέγεται μετὰ τοῦ Δάμωνος, Φιλοξένου, Ξενοφίλου καὶ Ἀριστοξένου εἰς τοὺς ἀξιολογωτάτους τῶν μουσικῶν (Αἰλιαν. περὶ ζῶων ιδιότητος 2, 11). Ὡς δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ὁμοτέχνων καὶ ὁ Σπίνθαρος διῆγε τὸν βίον οὐχὶ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει διατρίβων, ἀλλὰ περιπορευόμενος, καὶ οὕτως ἐγένετο γνῶριμος τῶν κατ' αὐτὸν ἀξιολογωτάτων ἀνδρῶν. Καὶ ἐν Ἀθήναις μὲν συνεγένετο τῷ Σωκράτει, ὥστε πρὸ τοῦ 399 π. χ., ἐν Θήβαις δὲ τῷ Ἐπαμεινώνῃ, καὶ τοῦ μεγάλου δὲ πολιτοῦ αὐτοῦ Ἀρχύτα φαίνεται ὅτι ἐγένετο γνῶριμος. Ὁ δὲ Ἀριστόξενος ὑστερον ἐν τοῖς βίοις αὐτοῦ ἐποιεῖτο χρῆσιν ὅσων περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀρχύτα καὶ τῶν λοιπῶν ἀνδρῶν εἶχεν ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς. Πλούτ.

(1), Πρόβ. Σουβαν λ. Ἀριστοξένου. Mahne, Diatribe de Aristoxeno. R. Westphal, Metrik h. 2. τόμ. 1, σελ. 33 κέ. Aristoxenos Melik und Rhythmik τόμ. 2 σελ. IV κέ.

πῶς δει τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν 39. Περὶ τοῦ Σωκράτ. δαιμον. 599. Πορφύρ. παρὰ Κυρίλλῳ κ. 'Ιουλ. 6. Διδάσκαλος δὲ τῷ 'Αριστοξένῳ ἐγένετο αὐτὸς ὁ πατήρ, ἐτι δὲ Λάμπρος ὁ Ἐρυθραῖος, ὃν ὁ 'Αριστοξένος ὥσπερ καὶ Διονύσιον τὸν Θηβαῖον, τὸν τοῦ Ἐπαμεινώνιδος διδάσκαλον ἐπαινῇ ὡς θιασώτας τῆς καλλίστης μουσικῆς τῆς τῶν παλαιῶν (παρὰ Πλουτ. περὶ μουσ. 21). 'Αν τὰ πρῶτα μαθήματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἐνδοιάζεται, κατὰ δὲ τὸν Σουίδαν φαίνεται ὅτι τῆς πρώτης μουσικῆς καὶ φιλοσοφικῆς παιδείας ἠψάτο ἐν Μαντινείᾳ, ἐνθα ὁ πατήρ αὐτοῦ διέτριψε χρόνον τινά. Ἐπαινῇ δὲ ὁ 'Αριστοξένος τοὺς Μαντινείας ὡς σφίζοντας τὴν ἀρχαίαν ἀπλήν μουσικὴν, οἷος ἦτο καὶ ὁ Τυρταῖος ὁ ὑπὸ τοῦ 'Αριστοξένου ὑπερ-
 παινούμενος ὡς ἀποδοκιμάζων τοὺς νεωτέρους διθυραμβοποιούς καὶ τοὺς ἀηδεῖς αὐτῶν νεωτερισμούς. Τὰ δὲ τῶν Μαντινέων ἔθιμα καὶ νόμιμα ἐπραγματεύθη ὁ 'Αριστοξένος ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, ὅπερ ἐπεγράφητο «τὰ Μαντινέων ἔθνη». Ἐκ δὲ τῆς Πειλοποννήσου ἐπανελθὼν ὁ 'Αριστοξένος εἰς Ἰταλίαν συνεγένετο τοῖς τελευταίοις Πυθαγορείοις (Διογ. Λαέρτ. 8, 46), Ξενοφίλῳ τε τῷ Χαλκιδεῖ ἀπὸ Ἑλλάκης καὶ Φάνωνι τῷ Φλιασίῳ καὶ Ἐγεκράτῃ καὶ Διοκλεῖ καὶ Πολυμήνῳ, Φλιασίοις καὶ αὐτοῖς, οἵτινες ἅπαντες διασχέντες κατέφυγον εἰς Ῥήγιον, ὁ δὲ Ξενοφίλος, ὃ συνεγένετο καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐγένετο ἐνταῦθα διδάσκαλος καὶ φίλος αὐτοῦ. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς καθαροὺς τεχνικούς ἐπῆρχε παρὰ τοὺς Πυθαγορείους ἰδίᾳ τις σπουδὴ τῆς μουσικῆς τέχνης, ἐκ δὲ τῆς μουσικῆς ἐγεννήθη φιλοσοφικὴ τις θεωρία, ὥστε φιλοσοφία καὶ μουσικὴ ἀπεργάζοντο ἐν σῶμα συναφεῖς καὶ ἀχώριστον. Τὴν συνάφειαν δὲ ταύτην διατήρησεν αἰεὶ ἐφεξῆς ὁ 'Αριστοξένος καὶ περιπατητικὸς γενόμενος. Ἡ δὲ γνώρισις τῶν Πυθαγορείων ἐκράνυε μᾶλλον τὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν ῥοπήν, ἣν παρέσχετο αὐτῷ ἡ ἐν Μαντινείᾳ ἀγωγή. Κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους πρὸ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν θρόνον μνημονεύεται ὅτι διέτριβεν αὐτὸς ἐν Πελοποννήσῳ. Διέτριβε δὲ ἐν Κορίνθῳ, ὅπου, ὡς αὐτὸς διηγείται, οἰκείως δέικετο πρὸς τὸν ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ 343 π.Χ. μετὰ τὴν φυγὴν ζῶντα Διονύσιον τὸν τύραννον, παρ' οὗ ἤκουσε διηγουμένῳ τῷ περὶ Δάμωνος καὶ Φυντίου δῆγμα, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἰστόρησεν ἐν τῷ περὶ Πυθαγορείων συγγράμματι. Ἡ δὲ ἀκμὴ τοῦ 'Αριστοξένου, καθ' ἃ καὶ Σουίδας μαρτυρεῖ, πίπτει κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρου βασιλείαν ἀρχομένην. Ἦτο δὲ ὁ χρόνος οὗτος, καθ' ὃν ὁ 'Αριστοξέ-

λης ἐκ τῆς ἐν Πέλλῃ αὐλῆς ἦλθε τὸ δεύτερον εἰς Ἀθήνας (τῷ 335 π. Χ.), ἐνθα μέχρι σχεδὸν τῆς τελευτῆς τοῦ βίου διετέλεσεν ἐπὶ τρισκαίδεκα ἔτη διδάσκων ἐν τῷ Λυκεῖῳ. Ἐνταῦθα λοιπὸν ἀκροατῆς γινόμενος τοῦ 'Αριστοτέλους ὁ 'Αριστοξένος ἀπὸ Πυθαγορείου ἐγένετο περιπατητικὸς καὶ προσεκτήσατο τὴν πολυμαθεῖαν ἐκείνην, ἥτις ἰδιάζει τῷ τε ἡγεμόνι τῆς αἰρέσεως καὶ τοῖς λοιποῖς περιπατητικοῖς, διότι ἦτο φιλόσοφος, ἱστορικός, ἡσχολήθη περὶ τὴν πολιτικὴν, παιδαγωγικὴν καὶ φυσικὴν, ἦτο μουσικὸς καὶ ἐπραγματεύθη τὴν ἱστορίαν καὶ ἐπιστημονικὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς τέχνης περὶ πολλοῦ πομπάμενος καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὴν πολυγραφίαν ἡμιλλᾶτο πρὸς ὄντιναδήποτε περιπατητικόν, διότι κατὰ Σουίδαν συνέγραψε τετρακόσια πενήκοντα τρία βιβλία. Παρὰ τοῦ 'Αριστοτέλους παρέλαβε καὶ τὸ τῆς γλώσσης ἀπλοῦν καὶ νηφάλιον, οὐδαμῶς δ' εἰκόνων καὶ φαντασίας μεστών, ὅσον ἦτο τὸ τῶν προτέρων αὐτοῦ διδασκάλων, τῶν Πυθαγορείων. Καὶ ἀρχὰς δὲ τινὰς φιλοσοφικὰς τοῦ 'Αριστοτέλους μετήνεγκεν εἰς τὴν μουσικὴν αὐτοῦ θεωρίαν, ἐνέμεινον ὁμοῦς πιστὸς δόγμασι ται τῶν Πυθαγορείων, ἅπερ ἀπεδοκίμαζεν ὁ 'Αριστοτέλης καὶ οἱ λοιποὶ περιπατητικοί.

6. Περὶ δὲ τῶν συγγραμμάτων τοῦ 'Αριστοξένου ὁ Σουίδας λέγει τὰ ἐξῆς: «συνετάξατο δὲ μουσικὰ τε καὶ φιλόσοφα καὶ ἱστορίας καὶ παντὸς εἶδους παιδείας» καὶ ἀριθμοῦνται αὐτοῦ τὰ βιβλία εἰς ὑγ' ν. Τὰ συγγράμματα ταῦτα τοῦ 'Αριστοξένου κατὰ κακὴν μοῖραν ἀπώλοντο πάντα πλὴν ὀλίγων καὶ τούτων σωζομένων οὐχὶ ἀερίαιον ἄλλ' ἐν ἀποσπάσμασι μόνον. Καὶ πολλῶν μὲν γινώσκοντες μόνον τὰς ἐπιγραφὰς, πολλῶν δὲ οὐδ' αὐτάς. Αἱ δὲ γνωσταὶ ἡμῖν ἐπιγραφαὶ (1) κατὰ τὰς τοῦ Σουΐδα κατηγορίας κατατασσόμεναι ἔχουσιν ὧδε:

Α'. Παντὸς εἶδους.

1. Σύμμικτα ὑπομνήματα, τοῦλάχιστον 16 βιβλία (Φώτιος βιβλ. σελ. 176. Πορφύρ. εἰς Πτολεμ. 257).

(1) Ταύτας συνήγαγεν ὁ Mahne (Diatribe de Aristoxeno philosopho peripatetico auctore Guilielmo Leonardo Mahne. ill. Athenaei Amstellod. eive, τὸ β' ἐκδόσεως ἐν Thesaurus criticus novus sive syntagma scriptonum philologicarum variarum aevi recentioris. Editio nova cura G. H. Schaefer. Lips. 1847) καὶ ὁ Osann (Anecdota Romanorum ael. 304 xi.). Περὶ καὶ Westphal, Aristoxenos von Tarent Melik und Rhythmik τὰ β' σελ. XI, ὅθεν ἡμῖς λαβόντες παρατιθέμεθα ἐνταῦθα.

2. Ἱστορικά ὑπομνήματα (Διογ. Λαέρτ. 9, 40).

3. Τὰ κατὰ βραχὺ ὑπομνήματα (Ἀθην. 14 σελ. 619 ε. Ὁ δὲ Πλούταρχος, περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης σελ. 666 = Συμ. ποσ. προβλ. 1, 6 σελ. 623 ε, λέγει ἀπλῶς ἐν ὑπομνήμασιν Ἀριστοξενείοις).

4. Τὰ σποράδην (Διογ. Λαέρτ. 1, 107).

5. Συγκρίσεις. Τούτων τοῦ πρώτου βιβλίου μνημονεύει ὁ Ἀθήναιος 14, 631.

6. Σύμμικτα συμποτικά, ὧν κυρίως ἐν τῷ περὶ μουσικῆς βιβλίῳ τοῦ Πλουτάρχου διεσώθησαν μεζοναὶ ἀποσπάσματα, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Οὔεστφάλιος.

Β'. Φιλοσοφικά.

7. Πολιτικοὶ νόμοι, τοῦλάχιστον 8 βιβλία (Ἀθην. 14, 648 d).

8. Παιδευτικοὶ νόμοι, τοῦλάχιστον 10 βιβλία (Ἀμμών. ἐν λ. αἰδῶς καὶ αἰσχύνῃ. Διογ. Λαέρτ. 8, 15).

9. Πυθαγορικαὶ ἀποφάσεις (Osann Anecd. Roman. σελ. 316).

Γ'. Ἱστορικά.

10. Βίοι ἀνδρῶν (Mahne diatribe de A. 20, 25. Hieron. de viris illustr. poem. παρὰ τῷ Osann σελ. 304).—Ἐκ τούτων μνημονεύονται ἰδίᾳ Πυθαγορικὸς βίος, Ἀρχύνων βίος, Σωκράτους βίος, Πλάτωνος βίος, Τελέστου βίος.

11. Περὶ τραγωδοποιῶν. Τὸ πρῶτον βιβλίον μνημονεύεται ὑπ' Ἀμμωνίου ἐν λ. ῥύεσθαι.

12. Περὶ αὐλῶντων (Ἀθην. 14, 634 d).

13. Περὶ μουσικῆς (τοῦ μὲν α' βιβλίου μνημονεύει ὁ Πλούταρχος περὶ μουσ. 15, τοῦ δὲ δ' ὁ Ἀθην. 14, 619 d. Κατὰ τὸν Οὔεστφάλιον ἴσως ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ τὸ «ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν μουσικῶν» παρὰ Πλουτ. περὶ μουσ. 17 καὶ τὸ «ἐν τοῖς ἱστορικοῖς» παρὰ Πλουτ. περὶ μουσ. 16).

14. Πραξιδαμαντείων (πλείονα βιβλία· βιβλ. α' παρὰ τῷ Osann, anec. Rom. σελ. 5. Ἀρποκρατ. ἐν λ. Μουσαιοῖς).

Δ'. Μουσικά.

15. Περὶ μελοποιίας (πλείονα βιβλία· τοῦ δ' βιβλίου μνημονεύει ὁ Πορφύριος σελ. 258).

16. Περὶ τόνων (Πορφύρ. σελ. 255).

17. Περὶ ὀργάνων (Ἀμμών. ἐν λ. κίθαρις) καὶ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς περὶ αὐλῶν καὶ ὀργάνων (Ἀθην. 14, 634 d).

18. Περὶ αὐλῶν τρήσεως (πλείονα βιβλία· τοῦ α' μνημ. ὁ Ἀθην. 14, 634).

19. Περὶ τραγικῆς ὀρχήσεως (πλείονα βιβλία· Μέγα Ἑτυμ. λ. σίκωνις).

20. Περὶ μουσικῆς ἀκροάσεως (Σχολ. Πλάτ. παρὰ Mahne σελ. 111).

21. Περὶ χρόνου πρώτου (Πορφύρ. σελ. 255).

Πλὴν δὲ τῶν προμνημονευθέντων συμμίκτων συμποτικῶν (ἄρ. β) μόνον ἐκ δύο ἐπὶ συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοξένου σφύζονται ἐν ἀντιγράφοις μεζοναὶ ἀποσπάσματα τῶν ἐξῆς:

22. τῆς ἁρμονικῆς καὶ

23. τῆς ῥυθμικῆς πραγματείας.

7. Καὶ τῆς μὲν ἁρμονικῆς πραγματείας ἣ τῆς περὶ μέλους ἐπισημῆς τὰ λελειμμένα, ἅτινα κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξεδόθησαν ἐν Λατινικῇ μεταφράσει ὑπὸ Ἀντωνίου Γογαβίνου (Aristoxeni musici antiquiss. harmonicorum elementorum libri III omnia nunc primum latine conscripta et edita ab Ant. Gogavino Graviensi. Venetiis, MDLXII) (1), εἶτα δὲ κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν πρωτότυπον ὑπὸ τοῦ Μουσουρίου καὶ ὕστερον ὑπὸ τοῦ Μάρκου Μειβωμίου (Meibomius) ἐν ἔτει 1652, κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Οὔεστφάλιου γνῶμην ἐρρύθησαν ἐξ ἄλλων κατ' ἄλλους χρόνους γενομένων παραδόσεων τοῦ Ἀριστοξένου περὶ ἁρμονικῆς, ἐπιγράφει δὲ αὐτὸς οὕχ' ὅπως μέχρι τοῦδε ἐφείροντο ἐπιγεγραμμένα α ἁρμονικῶν στοιχείων βιβλ. α', ἁρμ. στ. βιβλ. β', ἁρμ. στ. βιβλ. γ', ἀλλ' α Ἀριστοξένου πρώτη ἁρμονικὴ πραγματεία» (τούτεστι κατὰ τὴν πρώτην ἐκ-

(1) Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἐξέδωκε καὶ ὁ Οὔεστφάλιος ἐν Aristox. von Tarent. Töm. β'.

δοσιν), εἴτα δὲ « Ἀριστοξένου δευτέρα ἁρμονικὴ πραγματεία », ἔπειτα « Ἀριστοξένου τῆς ἁρμονικῆς πραγματείας τῆς ἐξαμεροῦς τὰ στοιχεῖα » καὶ τέλος « Α. τῆς ἁρμονικῆς πραγματείας τῆς ἑπταμεροῦς τὰ στοιχεῖα ». Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τὸν ἐκ τῆς ἁρμονικῆς πραγματείας τοῦ Ἀριστοξένου σφωζόμενον. Περὶ τῆς ρυθμικῆς ὁμοῦς πραγματείας τοῦ Ἀριστοξένου, ἥτις ἰδιαιτέρον διαφέρει ἡμῖν ἐνταῦθα, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς σφωζόμενων ἀποσπασμάτων ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἐφεξῆς διὰ πλείονων.

8. Ἦδῃ περὶ μέσην τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἀ.Χ. ἑκατονταετηρίδα ὁ Φλωρεντίνος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Δόνιος (Giovanni Baptista Donius, γενν. τῷ 1593, ἀποθ. τῷ 1647) ἀνεκάλυψε τὰ ρυθμικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀριστοξένου ἐν τινι κώδικι τῆς Οὐατικανῆς βιβλιοθήκης. Τὸ σύγγραμμα περιεῖχε τότε τρία βιβλία, ἥτο ὅμως πλήρως χασμάτῳ. Ὁ Δόνιος διενεοῖτο νὰ ἐκδώσῃ τὸ πρωτότυπον μετὰ μεταφράσεως (1), ἀλλὰ δὲν ἐξετέλεσε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν παρελθούσαν δὲ ἑκατονταετηρίδα ὁ Ἰάκωθος Μορέλλιος (Morelli), βιβλιοθηκάρχος ἐν τῇ ἐν Ἑνετίᾳ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ, εὔρε μικρὸν μέρος τοῦ συγγράμματος τούτου ἐν τινι Ἑνετικῷ κώδικι. Λαβὼν δὲ καὶ τοῦ Οὐατικανοῦ κώδικος τοῦ Δονίου ἀντίγραφον, ὅστις τότε δὲν περιεῖχε πλέον τρία βιβλία, ἀλλὰ μόνον μέρος τοῦ δευτέρου, ὀλίγας δὲ μόνον σελίδας πλείονας τοῦ Ἑνετικοῦ κώδικος, ἐξέδωκε τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ἀριστοξένου μετ' ἄλλων ἀνεκδότων τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Aristidis oratio adversus Leptinem, Libanii declamatio pro Socrate, Aristoxeni rhythmicorum elementorum fragmenta ex bibliotheca Veneta d. Marci nunc primum edidit Jacob Morellius, Venetiis 1785 ». Εἰς τὸν Ἀριστοξένον δὲ προσέθηκεν ὁ Μορέλλιος παραλληλὰ χωρία ἐκ τινος ρυθμικοῦ συγγράμματος τοῦ Βυζαντινοῦ Μιχαῆλ τοῦ Ψελλοῦ, ὅπερ ὡσαύτως ἐν τῇ Μαρκιανῇ νύρισκετο βιβλιοθήκῃ, ἐπιγράφεται δὲ « Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ προλαμβανόμενα εἰς τὴν ρυθμικὴν ἐπιστήμην ». Ὑστερον δ' ἐκ τινος ἐν Μοναχίῳ κειμένου χειρογράφου λαβὼν ὁ Γ. Ἐρμαννὸς διὰ τοῦ Θιρσχίου (Thiersch) ἀπόγραφον τῶν προλαμβανομένων τοῦ Ψελλοῦ δὲν ἐξέδωκεν αὐτός, ὑπολαβὼν αὐτὸ ὡς ἄχρηστον, ἀλλ' ὕστερον ἐπισήκαστο χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ ἀπογράφου τοῦ Θιρσχίου ὁ Ἰού-

(1) Πρβλ. Δόνιον, de praestantia musicae veteris 1647, ἐν τοῖς μουσικαῖς συγγραμμάσιν αὐτοῦ (opera musica) τόμ. α' σελ. 136 καὶ 190.

λιος Καίσαρ ἐκδούς αὐτὸ ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ῥήνου (Rhein. Mus. N. F. τόμ. 1, σελ. 620 κί.). Τὰ προλαμβανόμενα τοῦ Ψελλοῦ φαίνονται ἐληνημένα κατ' ἐπιτομήν ἐκ τῶν ρυθμικῶν στοιχείων τοῦ Ἀριστοξένου σχεδὸν αὐτολαξεῖ, ὅσον δύναται τις νὰ εἰκάσῃ παραβάλλον τὰ τοῦ Ψελλοῦ πρὸς τὰ σφωζόμενα τοῦ πρωτοτύπου. Ὅθεν κατ' ἀναλογίαν τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὐσώδων ἀποσπασμάτων τοῦ Ψελλοῦ, ἅτινα δὲν ἔχουσιν ἀνάλογα ἐν τῷ σφωζομένῳ πρωτοτύπῳ.

9. Ἡ ὁνομασία ὅλης ἐν τοῖς ρυθμικοῖς στοιχείοις τοῦ Ἀριστοξένου ἥτο πιθανότατα ἡ αὐτὴ που καὶ παρ' Ἀριστείδῃ τῷ Κοιντιλιανῷ. Ὅσον δηλαδὴ δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῆς παρ' Ἀριστείδῃ διαίρεσεως τῆς ρυθμικῆς καὶ ἐκ τῶν σφωζόμενων ἀποσπασμάτων τῶν τοῦ Ἀριστοξένου ρυθμικῶν στοιχείων καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς λειομένων, εὐρίσκεται ὡς πᾶν πιθανόν ὅτι ὁ Ἀριστοξένος τὴν περὶ ρυθμικῶν πραγματείαν διήρει, ὅπως καὶ ὁ Ἀριστείδης, εἰς πέντε κύρια μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον διελάμβανε περὶ χρόνων, τὸ δὲ δεύτερον περὶ τῶν ποδικῶν διαφορῶν, τὸ δὲ τρίτον περὶ ἀγωγῆς ρυθμικῆς, τὸ δὲ τέταρτον περὶ μεταβολῶν, τὸ δὲ πέμπτον περὶ ρυθμοποιίας. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους, ἥτοι περὶ τῶν χρόνων, ἐπραγματεύετο ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῶν ρυθμικῶν στοιχείων, περὶ δὲ τῶν ποδικῶν διαφορῶν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ. Περὶ τῶν λοιπῶν ὁμοῦς τριῶν μερῶν, τούτεστι περὶ ἀγωγῆς ρυθμικῆς, περὶ μεταβολῆς ρυθμικῆς καὶ περὶ ρυθμοποιίας, δὲν φαίνεται πιθανόν ὅτι ἐπραγματεύετο ὁ Ἀριστοξένος ἐν τῷ αὐτῷ δευτέρῳ βιβλίῳ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι τῷ δευτέρῳ ἐπεσφράζετο καὶ τρίτον, ἐν ᾧ ἐπεραίνετο ὁ περὶ τούτων λόγος. Εἰδικώτερον δὲ τὸ μὲν πρῶτον μέρος περιελάμβανε πλὴν τοῦ λόγου περὶ χρόνων καὶ εἰσαγωγὴν τινα, οἷαν τὴν παρ' Ἀριστείδῃ, ἐκτενεστέραν ὅμως, διαλαμβάνουσαν περὶ τῶν διαφορῶν φύσεων τοῦ ρυθμοῦ, περὶ τὴν αἰσθητηρίων, δι' ὧν νοεῖται ὁ ρυθμός, περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐν ταῖς μουσικαῖς τέχναις ρυθμιζομένου καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων (φωνηέντων καὶ συμφώνων) καὶ τῶν συλλαβῶν. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν δὲ ταύτην ἐν τῷ περὶ χρόνων λόγῳ ἐπραγματεύετο εἰδικώτερον. ὡς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Ἀριστείδου, περὶ τοῦ πρώτου χρόνου ὡς μέτρου τοῦ ρυθμοῦ, ἐν ᾧ οἱ πρὸ αὐτοῦ ρυθμικοὶ ἐλάμβανον ὡς μέτρον τὴν συλλαβὴν καὶ τὴν βάσιν (1), εἴτα δὲ περὶ χρόνων συν-

(1) Πρβλ. Ἀριστοτ. Μετὰφ. 13, 1, ἐνθα περὶ ἐλαχίστων μέτρων τὸν λόγον ποιού-

θέτων, περί χρόνων ἐρρυθμῶν, ῥυθμοειδῶν καὶ ἀρρυθμῶν, περί χρόνων ἀπλῶν ἢ τοι ποδικῶν καὶ πολλαπλῶν ἢ τοι ῥυθμοποιίας ἰδίων. Τὸ δὲ δεῦτερον μέρος, τὸ περί ποδῶν, διήρκει ὁ Ἀριστοτέλης εἰς ἑπτὰ κεφάλαια, ὧν τὸ μὲν α' διαλαμβάνει περί τῆς κατὰ μέγεθος διαφορᾶς τῶν ποδῶν, τὸ δὲ β' περί τῆς κατὰ γένος διαφορᾶς, τὸ δὲ γ' περί τῆς διαφορᾶς τῶν ῥητῶν καὶ ἀλόγων ποδῶν, τὸ δὲ δ' περί τῆς τῶν ἀσυνθέτων καὶ συνθέτων, τὸ δὲ ε' περί τῆς κατὰ διαίρεσιν, τὸ δὲ ς' περί τῆς κατὰ σχῆμα, τὸ δὲ ζ' περί τῆς κατ' ἀντίθεσιν διαφορᾶς τῶν ποδῶν. Ὡσαύτως διήρκει καὶ ὁ Ἀριστείδης διαφέρων τοῦ Ἀριστοτέλους μόνον κατὰ τοῦτο ὅτι, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτέλης προέταττε τὴν τῶν ῥητῶν καὶ ἀλόγων ποδῶν διαφορὰν τῆς τῶν ἀσυνθέτων καὶ συνθέτων, αὐτὸς ἵποιοι τὰνάπαλιν. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος δὲ ταύτης δικαιούμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ Ἀριστοτέλης πραγματευόμενος περί τῶν χρόνων διήρκει αὐτοὺς κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ὁ Ἀριστείδης τρόπον, ὡς δηλαδὴ εἴρηται. Ἐκ μὲν λοιπὸν τοῦ πρώτου μέρους ἧ, ὅπερ ταῦτό, ἐκ τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων δὲν διεσώθησαν εἰμὴ ὀλίγα μόνον ἀποσπάσματα. Ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου βιβλίου σφάζεται μικρὸν ἀποσπάσμα ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ἐν ᾧ πρώτων μὲν γίνεται ἀνακεφαλαιώσις τις τῶν περί χρόνων ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ εἰρημένων, εἴτα δὲ ἄρχεται ἐκτενὴς περί ποδῶν καὶ ποδικῶν διαφορῶν λόγος, ἀλλὰ διακόπτεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ πραγματευομένου περί τῆς κατὰ μέγεθος διαφορᾶς. Τὸ δὲ τέλος τοῦ κεφαλαίου τούτου εὐρίσκεται ἐν τινι ἐπιτομῇ τοῦ Ψελλοῦ § 12 καὶ ἐν τῷ Παρισίνῳ ἀποσπάσματι § 11. Ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου κεφαλαίου, ὅπερ ἐπραγματεύετο περί τῶν διαφορῶν ποδικῶν γενῶν, σφάζονται μόνον τρία ἀποσπάσματα παρὰ Ψελλοῦ § 9, 11, 10. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων περί τῶν λοιπῶν ποδικῶν διαφορῶν οὐδὲν ἐκ τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων τοῦ Ἀριστοτέλους σώζεται. Πολύτιμον δὲ ἀναπληρώσει τοῦ τετάρτου κεφαλαίου περί ἀσυνθέτων καὶ συνθέτων ποδῶν παρέχεται ἡμῖν ὁ Ἀριστείδης, ὅστις ἐν τῷ περί τούτων λόγῳ εἶνε διεξοδικώτερος ἢ ἄλλοι. Περὶ δὲ τῶν τριῶν τελευταίων ποδικῶν διαφορῶν οὐδὲν λέγει ὁ Ἀριστείδης πρὸς ἐξήγησιν. Ὡσαύτως ἀπόλειτο καὶ τὸ ἐπιδιοικον μέρος τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ πραγματευόμενον περί τῶν ἄλλων

μενός λέγει «οἷον ἐν ἁρμονίᾳ δίσσις... ἐν δὲ ῥυθμῳ βάσις καὶ συλλαβή». Ψελλ. προλμβ. § 1.

τριῶν μερῶν, τουτέστι τῆς ἀγωγῆς, τῆς μεταβολῆς καὶ τῆς ῥυθμοποιίας, ὅσα δὲ περί τῶν μερῶν τούτων λέγει ὁ Ἀριστείδης εἶνε συντομώτατα. Καὶ περί μὲν τῆς μεταβολῆς οὐδὲν παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους μακρόνομον οὐδ' ἄλλοθεν ποθεν, περί δὲ τῆς ἀγωγῆς εὐρίσκονται τινα ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου ἀποσπάσματι περί τοῦ πρώτου χρόνου καὶ ἐν τοῖς ἁρμονικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν σελ. 34 Meib. Πλείονας εἰδήσεις ἔχομεν ἀναφερομένας εἰς τὴν ῥυθμοποιάν. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ τὸ παρὰ Ψελλοῦ § 8 ἀποσπάσμα.

10. Τὸ σωζόμενον μέρος τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων τοῦ Ἀριστοτέλους πολλὰ παρέσχε πράγματα τοῖς νεωτέροις ἐξηγηταῖς αὐτοῦ, εἰδένες δὲ πολλοὶ τῶν ἀρίστων φιλολόγων, οἷος ὁ G. Hermann, ὁ A. Boeckh, ὁ Feussner, ὁ Caesar, ὁ Bartels, ὁ Rossbach καὶ Westphal, ὁ Weil καὶ ἄλλοι πλείστον νὰ πονήσωσιν, ὁλόκληρος δὲ σχεδὸν νὰ παρέλθῃ ἐκατονταετηρίς, μέχρις οὗ τέλος κατορθωθῇ ἡ πλήρης καὶ ὀριστικὴ ἐρμηνεία τῶν ὀλίγων τούτων σελίδων. Ἐμπόδιον δὲ μέγιστον ἦσαν πολλοὶ τεχνικοὶ ὅροι, ὧν ἡ σημασία, ἐφ' ἧς μεταχειρίζετο αὐτοὺς ὁ Ἀριστοτέλης, δὲν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἐξακριβωθῇ οὔτε ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου οὔτε ἐκ τῆς παρὰ τοῖς ὑστερον μετρικοῖς χρήσεως. Τοιοῦτοι μάλιστα ἦσαν οἱ ἐξῆς: *ῥυθμός*, *σημεῖον*, *πούς*, *πύξις* *ἀσύνθετος* καὶ *σύνθετος*, *δακτυλικός*, *ιαμβικός*, *παιωνικός*, *ἐπίτεριος*, *τριπλάσιος*, *διαφρεσις*, *σχῆμα*, *ἀλογία*. Ἡ ὀριστικὴ δὲ ἐρμηνεία τῶν ὀρων τούτων καὶ καθόλου τοῦ ῥυθμικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Ἀριστοτέλους ὀφείλεται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος εἰς τοὺς ἀτρύτους πόνους τοῦ Ροσβαχίου καὶ Οὐεστφαλίου καὶ μάλιστα εἰς τὴν εὐφρίαν καὶ ἐπιμονὴν τοῦ τελευταίου. Τῶν πολλῶν ὁμως καὶ μακρῶν πόνων καὶ μάχων ὑπὲρ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ῥυθμικοῦ τούτου ἀποσπάσματος τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνάλογον ὑπῆρξε καὶ τὸ κέρδος, διότι ἀπέβλεψεν ὅτι ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις σελίδων ὑπεκρύπτετο πλουσιώτατος θησαυρὸς ἐξαρκῶν εἰς ἀνοικοδόμησιν τοῦ μεγίστου μέρους τῶν θεμελιωδῶν ῥυθμικῶν νόμων, οὓς μεταχειρίζονται οἱ παλαιοὶ ποιητὰ ἐν τῇ συνθέσει τῶν ποιημάτων αὐτῶν. Διότι κατ' ἀγαθὴν τύχην ἐκ τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων τοῦ Ἀριστοτέλους διεσώθη οὐχὶ ἡ ἀρχή, ἥτις ἡσχολεῖτο περί τὴν ἐξήγησιν κοινῶν καὶ τετρημμένων ῥυθμικῶν ὀρων, οὐδὲ μέρος τι, ἐν ᾧ ἐγένετο πλατυτέρα τις ἀνάπτυξις τῶν καθ' ἑκάστα κεφαλαίου τινός, ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ πραγματευόμενον περί τῶν οὐσιωδιστάτων τῆς ῥυθμικῆς, περί ποδῶν δηλαδὴ καὶ τῶν ποδικῶν

οιαφορῶν. Ἐξ ὧσων δὲ ὁ Ἀριστοξένος προλαμβάνων ἢ ἀνακεφαλαιῶν ἢ ἀλλῶν ἐν τῷ μεταξὺ παρεμβάλλον λέγει ἐνταῦθα, μανθάνομεν πολλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα τῆς ρυθμικῆς μέρη ἀνήκοντα καὶ καθόλου πολλῶ πλείονα ἢ ὅσα ἐδικαιούτο τις νὰ περιμένη ἐκ τοῦ σφωρμένου ἀποσπάσματος. Ἀν ἐσφῶζοντο ἀκέραια τὰ ρυθμικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀριστοξένου, τὸ ἐκ τούτων κέρδους ὑπὲρ τῆς μετρικῆς θὰ ἦτο βεβαίως πολλῶ μείζον, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπάρχουσα ὕλη εἶνε ἱκανὴ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τοῦλάχιστον τὰ οὐσιωδέστατα στοιχεῖα, ἥτοι τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ρυθμικῆς. Εἶνε δὲ ἡμῖν ἡ γνώσις τούτων πολυτιμωτάτη καὶ πολλὰχὺς χρήσιμος, πρῶτον μὲν διότι δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀσφαλῆ θεμέλια τοῦ μεγίστου μέρους τῆς μετρικῆς ἐπιστήμης, εἴτα δὲ ὡς κριτήριον τῆς τε παλαιᾶς μετρικῆς παραδόσεως καὶ τῆς νεωτέρας μετρικῆς θεωρίας. Πρὸς ταύτας δηλαδὴ ὡς πρὸς λυδῖαν λῆαν βασιανίζομένην πᾶσα τῶν παλαιῶν ἡ νεωτέρων μετρικῶν δόξα ἐλέγχεται ὀρθῇ μὲν, ἂν συμφωνῇ πρὸς αὐτάς, ἡμαρτημένη δέ, ἂν διαφωνῇ. Εἶνε δὲ αἱ θεωρίαι αὗται τοῦ Ἀριστοξένου ἀξίαι τοιαύτης πίστεως καὶ τιμῆς ὡς θεωρίαι ἀνδρός, ὅστις περὶ τῶν ρυθμῶν τῶν παλαιῶν ποιητοῦρ εἰς αὐτόπτης ἢ μᾶλλον ὡς αὐτήκοος μάρτυς, ἐξηπίστατο διὰ ἀκριβέστατα θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς τὴν μουσικὴν τέχνην, καὶ ὀξύτατος ὢν παρατηρητὴς τὰς φιλοσοφικὰς αὐτοῦ κατηγορίας ἐστήριζεν ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἐκτουῦ φαντασίας, ὡς τινες τῶν νεωτέρων οἱ περὶ τὸν Λέρσιον (Lehrs) φρονοῦσιν, οὐχὶ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοξένου λεγόμενα ὡς πραγματικὰ ἀποδεχόμενοι. Τουναντίον ὀρθότερα φαίνεται ἡ γνώμη τῶν περὶ τὸν Οὔεσπφάλιον, ὅτι ὁ Ἀριστοξένος ἐν τοῖς ρυθμικοῖς στοιχείοις δὲν παριέχτο νέους ρυθμικοὺς νόμους, ὥσπερ οὐδ' ἐν τῇ ἁρμονικῇ νέους ἁρμονικούς, ἀλλ' ἐπραγματεύετο ἀπλῶς τὰ ὑπὸ τῆς χρήσεως τῆς τέχνης πεπορισμένα, ὅπερ καὶ προτοῦ εἰ μὴ εἶχον γραφῆ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐδιδάσκοντο ἀπὸ στόματος ἐν ταῖς μουσικαῖς σχολαῖς, τὸ δὲ ἴδιον, ὅπερ προσέτηκεν ὁ Ἀριστοξένος, ἦτο ὅτι διεπεράσθη ἔξω νὰ πραγματευθῇ ἐπιστημονικώτερον καὶ συστηματικώτερον τοὺς ὑπὸ τῆς τέχνης πεπορισμένους ρυθμικοὺς νόμους, ἀνερευνᾶν τὴν φύσιν τοῦ ρυθμοῦ καθ' ὅλου καὶ ἐν τοῖς καθέκαστα καὶ πάντων λόγον διδούς.

11. Τὰ ρυθμικὰ στοιχεῖα δὲν ἦσαν τὸ μόνον περὶ ρυθμικῆς σύγγραμμα τοῦ Ἀριστοξένου· διότι παρὰ Πορφυρίῳ (εἰς Πτολεμαῖον

σελ. 255) σφάζεται μικρὸν τι ρυθμικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τινος συγγράμματος τοῦ Ἀριστοξένου «περὶ τοῦ πρώτου χρόνου». Ὁ Οὔεσπφάλιος ὁμοῦ εἰκάζει ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦτο οὔτε μέρος τῶν *ρhythmica* στοιχείων ἦτο, διότι ἐνθα τῶν ρυθμικῶν στοιχείων γίνεται λόγος περὶ τοῦ πρώτου χρόνου οὐδὲν λείπει, οὐδὲ ἴδιον καὶ αὐτοτελὲς σύγγραμμα, διότι τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἦτο ἱκανὸν ὥστε νὰ γράψῃ ἴδιον σύγγραμμα. Ὁ Ἀριστοξένος διαλέγεται ἐνταῦθα πρὸς δεῦτερον πρόσωπον ἀνασκευάζων τὴν κατηγορίαν, ἣν «τις τῶν ἀπείρων μὲν μουσικῆς, ἐν δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις καλινδουμένων» εἶχε κατηγορήσας κατ' αὐτοῦ εἰπόντος ἐν τοῖς ρυθμικοῖς στοιχείοις ὅτι ὁ πρῶτος χρόνος, εἰς ὃν πᾶν ρυθμικὸν μέγεθος ἀνάγεται, εἶνε ἀπείρος, ἀόριστος δηλὸν ὅτι τὸ μέγεθος ἦτοι τὴν διάρκειαν, καὶ ἀποδεικνύων ὅτι παραλογίζονται οἱ ἐντεῦθεν συλλογίζόμενοι ὅτι ἡ ρυθμικὴ ἐπιστήμη τὸ ἀπείρον ἦτοι ἀόριστον ὑπόθεσιν ἔχουσα εἶνε καὶ αὕτη ἀόριστος, ὥστε οὐχὶ ἀκριβὲς ἐπιστήμη. Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἰκάζει ὁ Οὔεσπφάλιος ὅτι ἡ περὶ τοῦ πρώτου χρόνου αὕτη πραγματεία ἦτο μέρος τῶν *συμμετικῶν συμποτικῶν* (πρβλ. Ἀθῆν. ΙΔ', 638 Α), συγγράμματος τοῦ Ἀριστοξένου πᾶνυ ἀξιολόγου, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου («ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶν ἡδῶς κατ' Ἐπικούρου» 13, 4) *συμπίσειον* καλεῖται. Περιεῖχον δὲ τὰ σύμμετκα συμποτικὰ διαλόγους τοῦ Ἀριστοξένου πρὸς τοὺς ἐμιλητάς καὶ φίλους αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπραγματεύετο περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς μουσικῆς καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀρχαίας, ἥς αὐτὸς ἦτο θιασώτης, εἴτα δὲ περὶ πολλῶν ἰδίων ζητημάτων τῆς ἁρμονικῆς, ρυθμικῆς καὶ μετρικῆς, ὅσον περὶ μεταβολῶν (1), περὶ τῶν χωρῶν τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου (2), περὶ τοῦ χρητικοῦ διτροχαίου (3), περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν γραμμάτων (4) καὶ ἄλλων. Τοῦ συγγράμματος τούτου σώζονται μόνον ἀποσπάσματα τινα διασωθέντα ὑπ' ἄλλων συγγραφέων (5), μάλιστα δὲ ἐν τῇ περὶ μουσικῆς συγγραμμάτι, ὅπερ ἀπεδόθη μὲν εἰς τὸν Πλουτάρχον, ὁ δὲ Οὔεσπφάλιος νομίζει ὅτι εἶνε ἀπαρχαί Πλατωνικοῦ τινος μουσικοῦ, ὅστις νέος ἔτι ὢν δὲν τολμᾷ νὰ γράψῃ τι ἴδιον, ἀλλὰ καταφεύγει εἰς

(1) Πρβλ. Πλούτ. ὅτι οὐδὲ ζῆν κτλ. 13, 4. «ἐν δὲ συμποτικῷ θεωρημάτων περὶ συμφωνιών διαλεγόμενον καὶ Ἀριστοξένου περὶ μεταβολῶν».

(2) Mar. Vieltor. 2514 καὶ 2506.

(3) Σχολ. Ἐρμ. σελ. 173.

(4) Διονύσιος. Ἀλκ. περὶ συνθ. ὅμορ. 14.

(5) Πρβλ. Ἀθῆν. μν. χωρ. καὶ Θεοφύλιον λόγ. 33, σελ. 364 Harcl.

συγγράμματα προγενεστέρων, ἐξ ὧν ἐκλέγων καὶ συναρμώτων συγγράφει τὰ ἑαυτοῦ. Τὸ περὶ μουσικῆς δηλαδὴ τοῦτο σύγγραμμα διακρίνεται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιέχει τὸν λόγον μουσικοῦ τινος Λυσίου ὀνομαζομένου, τὴν ιστορίαν τῆς μουσικῆς ἐξ ἀρχῆς μέχρι Κρέξου, Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου διὰ βραχέων πραγματευομένου, — ἐχρηργήθη δὲ ταῦτα ὁ συγγραφεὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἐν μουσικῇ τοῦ Ἑρακλείδου καὶ ἱστορικοῦ τινος συγγράμματος περὶ μουσικῆς τοῦ Ἀριστοξένου, — τὸ δὲ δεύτερον περιέχει τὸν λόγον τοῦ νέου Σωτηρίχου, μαθητοῦ τοῦ Λυσίου, ὅστις περὶ τὴν μουσικὴν ἄμα καὶ φιλοσοφίαν ἐσπούδαζεν. Ἐχρηργήθη δὲ ἅπαν τὸ μέρος τοῦτο ὁ συγγραφεὺς πλὴν ὀλίγων ἐκ τῶν συμποτικῶν τοῦ Ἀριστοξένου, αὐτολεξεῖ μάλιστα πολλὰ ἀπογραφόμενος, ὥς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ πλαισίου λόγου, ὥστε ὅσα λέγονται ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ μέρει περὶ τῆς ἀρχαίας ρυθμοποιίας καὶ μελοποιίας πρέπει νὰ ὑποληφθῶσιν ὡς αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοξένου λόγοι καίπερ πολλὰς ὑποστάνας ἐπιτομὰς καὶ μεταθέσεις.

12. Ἐκ δὲ τῶν διασωθέντων ἀποσπασμάτων τῶν συμμίκτων συμποτικῶν γίνεται δῆλη ἡ ὑπὲρ τῆς μουσικῆς πρακτικῇ ἐνέργειαι τοῦ Ἀριστοξένου, περὶ ἧς δὲν εἶνε ἀνοικτεῖον νὰ εἰπωμεν ἐνταῦθα διὰ βραχέων. Ἐν τοῖς κατ' Ἀριστοξένον χρόνοις ἡ μουσικὴ τῶν Ἑλλήνων εἶχε διαφραγῆ ἐκ τῶν καινοτομιῶν τοῦ Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου καὶ ἐκ τῶν μονοψιδῶν τοῦ θεάτρου, ὥστε εἶχεν ἀποβάλλει μὲν ὅλους τὸ παιδευτικόν, καταστῆ δὲ ὅπως θεατρικὴ. Ἡ ἀρχαία καλὴ μουσικὴ, ἡ τοῦ Πινδάρου, Αἰσχύλου, Σιμωνίδου, Πρατίνου καὶ Φρυνίχου οὐ μόνον δὲν ἤρεσκε πλέον τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ λήθη εἶχε καταλαβοῦσα αὐτήν. Ἐν ᾧ πρῶτον ἐπρωταγωνίστει μὲν ἡ ποίησις, ἰδευτεραγωνίστει δὲ ἡ μουσικὴ, ἥδη ἐγένετο τὸ ἀνάπαλιν. Ὁ Ἀριστοξένος λοιπὸν ὑπεδέξατο τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ἀγῶνα, πειράμενος νὰ ἐνσταλάξῃ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς καὶ φίλοις τὸν πρὸς αὐτὴν ἐρωτα καὶ ἐπικελεύων νὰ ἔχωσι μόνον παραδείγματα τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους μελικούς (1). Ἀρχόμενος δὲ τοῦ λόγου ἐν τοῖς συμμίκτοις συμποτι-

(1) Θεμιστ. λόγ. 33, σελ. 364 Hard. ὁ μουσικὸς ὁληνομένην ἦδη τὴν μουσικὴν ἱερατὸν ἀναρρῶνται αὐτὸς τὰ ἀγαπῶν τὰ ἀνδρικώτερα τῶν κρουμάτων καὶ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπικελεύων τοὺς μαλακοὺς ἀφεμένους φιλεργεῖν τὸ ἀρρενοπὸν ἐν τοῖς μέλοις. Ὡς περὶ οὖν εἰς ἥρωτα τῶν συνήθων, τί δ' ἂν μοι γένοιτο πλέον υπερειδόντι μὲν τῆς νέας καὶ ἐπιτεροῦς ἀοιδίης, τῇ δὲ παλαιᾷ διακονήσαντι, φθῆ, φθῆ, σπανώτερον ἐν τοῖς θεάτροις, ὡς οὐχ ὁλόν τ' ἐν πληθεὶ τὰ ἄμα ἀρεστὸν εἶναι καὶ ἀρχαῖον τὴν ἐπι-

κοῖς ἔφερε παράδειγμα τοὺς τὴν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι πόλιν Παῖστον τὴν πρὶν Ποσειδωνίαν οἰκοῦντας, οἵτινες διὰ τοὺς προσκοινοῦντας βαρβάρους ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ βάββαροι καὶ οὐ μόνον τὰ Ἑλληνικὰ ἔθνη καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀπέμαθον, καὶ ὁμως ἀπαξ ἐκάστου ἔτους ἐτίλουν μνημόσυνα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καταστάσεως, ἥτις ἦδη ἦν ἀπολώλυται, καὶ διαλόντο οἰκαδὲς κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες ὥσαύτως, ἔλεγον ὁ Ἀριστοξένος πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ ἐταίρους, καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ τὸ θέατρον ὁσημέραι μᾶλλον μᾶλλον βαρβαροῦνται καὶ ἡ μουσικὴ τέχνη τῷ πληθεὶ χαρίζομένη κινδυνεύει παντάπασιν νὰ διαφραγῇ, ἄγε τελώμεν μνημόσυνα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς. Τοῦτον τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ἀγῶνα ἠγωνίατο πρῶτον καὶ ὁ Ἀριστοφάνης τὴν τοῦ Εὐριπίδου μουσικὴν τέχνην καταπολεμῶν, ὥστε ὁ Ἀριστοξένος τὴν σκηνικὴν μουσικὴν, τὴν αὐτὴν δῆλον ὅτι οὐσαν, διότι ὁ Εὐριπίδης τὰς τῆς σκηνῆς μονοψιδίας κατέστησε κέντρον πάσης τῆς τραγῳδίας. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀριστοξένος παράδειγμα τῆς τραγικῆς μούσης προβάλλεται τὸν Αἰσχύλου καὶ Φρυνίχου, οὐχὶ δὲ τὸν Εὐριπίδην καὶ Σοφοκλέα, διότι καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἡσπασατο, καίτοι μετριώτερον πῶς, τὸν νέον τοῦ Εὐριπίδου τρόπον, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ μονοψιδίαι τῶν Τραχινίων, τοῦ Φιλοκλήτου καὶ τοῦ ἐπὶ Κολωνῷ Οἰδípοδος. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοξένος λέγει τὸν Σοφοκλέα διαρρηθὴν καινοτόμον ὡς πρῶτον τῶν Ἀθηναίων τεχνιτῶν εἰσαγαγόντα τὴν Φρυγιστὶ μελοποιάν εἰς τὰ ἴδια ἔσματα, τούτεστι τὰς σκηνικὰς μονοψιδίας (1). Εἶτα δὲ φιλοερμήμους καλῶν ὁ Ἀριστοξένος τοὺς παλαιούς τεχνίτας (2) ἀποβλέπει εἰς τὴν ρυθμικὴν ποικιλίαν τῶν τοῦ Αἰσχύλου χορικῶν πολλῶν πλείονα οὐσῶν τῶν τοῦ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους μονοτόνων καὶ ἐκ μόνων σχεδὸν τῶν λογαοιδικῶν μέτρων συγκαιμένων χορικῶν. Μαχόμενος δὲ ὁ Ἀριστοξένος πρὸς τὴν τοῦ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους σκηνικὴν μουσικὴν μάχεται ἄμα καὶ πρὸς τὸν συγγενῆ ταύτης νέον τρόπον τῆς νομικῆς καὶ διθυραμβικῆς μούσης, ὃν ὁ Τιμόθεος καὶ Φιλόξενος εἰς τὸν κολοφῶνα προήγαγον. Πρὸς δὲ τοὺς τὸν νέον τοῦτον

στήμην. Ἀριστοξένος μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἐπιτηθεῖσιν μετῶν δημοτικῇ κατ' οὐδὲν ἰσπεῖτο δῆμον καὶ ὄχλου ὑπερφοῖαν. Καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει ἄμα τοῖς τὸ νόμιον τῆς τέχνης ἐμμένει καὶ τοῖς πολλοῖς ἔδειν χειραριμένα, τὴν τέχνην εἰλετο ἀντὶ τῆς φιλοπαιδείας.

(1) Ἀριστοξένος ἐν βίῳ Σοφοκλέους.

(2) Παρὰ Πλουτάρχῳ περὶ μουσικῆς κεφ. κα'.

τρόπον φιλεργουντας λυρικούς ἀντιτάττει ὡς παραδείγματα δόκιμα τὸν Πίνδαρον, Πρατίναν καὶ Σιμωνίδην. Συνελόντι δ' εἰπεῖν τὴν περὶ τῶ Μηνδικῶ μοῦσαν προβάλλεται ὁ Ἀριστοξένος, καθάπερ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, οἷον παράδειγμα εἰσαεῖ. Τῆς παλαιᾶς ὁμως ταύτης μουσῆς ἐν τοῖς κατ' Ἀριστοξένον χρόνοις οἱ πολλοί, ὡς εἶπομεν, εἶχον ἀπαλλοτριωθῆ, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ τοῦ Αἰσχύλου δράματα ἐγένοντο ὕστερον ἐπὶ νεωτέρῳ μοῦσῃ ὑποτελῆ, διότι οὐκ εἶδε διδασκόντων, ἀλλὰ *correctia*, ὡς λέγει ὁ Κοϊντιλιανός (1), τρυτέσι δισκευασμένων, νέων μάλιν περιβαλλομένων, οἳ εἶνε τὰ τοῦ Προμηθεύς. Ἔνιοι ὁμως τῶν κατ' Ἀριστοξένον μουσικῶν ἐσπούδαζον ἐτι περὶ τὴν καλλίστην μουσικὴν καὶ ἐκ τῆς ἀπωλείας διέσφζον αὐτήν. Τούτοις καὶ ὁ Ἀριστοξένος ὁμολογῶν πειράται καὶ πρακτικῶς, διδάσκων τε καὶ συγγραφῶν, νὰ καθοδηγήσῃ καὶ πάλιν πρὸς τὴν δόκιμον ἐκείνην μουσικὴν, νὰ ἀντιπράξῃ δὲ πρὸς τὴν ἥδῃ ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀρξαμένην διασθορὰν αὐτῆς. Παράδειγμα δὲ ἔχων Τελείαν τὸν Θηβαῖον ἔλεγεν ὅτι, ὅταν τις ἄπαξ ἐκ παιδὸς ἐν τῇ καλῇ μουσικῇ ἀνατραφῇ, καὶ τοῦ νεωτέρου γένους αὐτῆς ὕστερον διαπειραθεὶς θέλει ὑπερτερρῇ τῶν ἄλλων μελοποιῶν τῶν μὴ ἀνατραφέντων ἐν τῇ δόκιμῳ μουσικῇ (2)· οἳ δὴ καὶ νῦν συμβαίνει νὰ λέγωσι περὶ τῆς νεωτέρας μουσικῆς οἱ δοκιμώτεροι τῶν διδασκόντων αὐτήν, ἀποδοκιμάζοντες μὲν τὴν νεωτέραν τὴν καθ' ἡμᾶς, καλλίστην δὲ ὑπολαμβάνοντες τὴν παλαιότεραν τὴν τοῦ Σεβ. Bach, Haydn, Mozart, Beethoven καὶ λοιπῶν, καὶ ἐν ταύτῃ ἐπιχειροῦντες νὰ ἀνατρέφῃται πᾶς τις ἐκ παιδὸς πρὶν ἀψῆται τῆς νέας τῆς καθ' ἡμᾶς. Ἐκ τῆς

(1) Instit. orat. X, 4, 66.

(2) Πλούτ. περὶ μουσ. κερ. λα'. «Ὅτι δὲ περὶ τὰς ἀγωνίας καὶ τὰς μαθήσεις διόρθωσις ἢ διαστροφή γίνεται, ἔβηον Ἀριστοξένος ἐποίησις. Τῶν γὰρ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἡλικίαν φησὶ Τελείας τῷ Θηβαίῳ συμβῆναι νέον μὲν ὄντι τραφῆναι ἐν τῇ καλλίστῃ μουσικῇ καὶ μαθεῖν ἄλλα τε τῶν εὐδοκίμοις καὶ δὴ καὶ τὰ Πινδαροῦ, τὰ τε Διονυσίου τοῦ Θηβαίου καὶ τὰ Λάμπρου καὶ τὰ Πρατίνου καὶ τῶν λοιπῶν, ὅσοι τῶν λυρικοῦ ἀνδρῶν ἐγένοντο ποιητὰι κρουμάτων ἀγαθοί· καὶ αὐλῆσαι δὲ καλῶς καὶ περὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς συμπόσης παιδείας ἰκανῶς διαπονηθῆναι· παραλλήλῃαντα δὲ τὴν τῆς ἀμυγῆς ἡλικίαν οὕτω σφόδρα ἐξαπατηθῆναι ὑπὸ τῆς σκηναῖς τε καὶ ποικίλης μουσικῆς, ὅς κατασπρηνῆται τῶν καλῶν ἱκανῶν, ἐν οἷς ἀνετρέφῃ, τὰ Φυλοξένου δὲ καὶ Τιμοθέου ἐκμαθάνειν, καὶ τοῦτων αὐτῶν τὰ ποικιλότατα καὶ πλείστον ἐν αὐτοῖς ἔχοντα κανονισμοῖς ὁρμησάναί τε ἐπὶ τὸ ποιεῖν μέλη καὶ διαπερῶμενον ἀμφοτέρων τῶν τρόπων, τοῦ τε Πινδαρείου καὶ Φυλοξένου, μὴ δύνασθαι κατορθοῦν ἐν τῷ Φυλοξένειο γένει γεγενῆσθαι· δ' αἰτίαν τὴν ἐκ παιδὸς καλλίστην ἀγωγὴν».

τοιαύτης δὲ τοῦ Ἀριστοξένου ὑπὲρ τῆς τέχνης πρακτικῆς ἐνεργείας, ἥτις νῦν εἶνε βεβαίως ἥττονος λόγῳ ἀξία τῆς θεωρητικῆς, μαθάνομεν τοῦτο μὲν ὅτι ὅσα ὁ Ἀριστοξένος πράγματα λέγει ἐν τῇ ἁρμογικῇ καὶ ῥυθμικῇ ἀπευθύνει πρὸς τὴν ἀρχαίαν τέχνην τὴν τοῦ Πινδαροῦ, Αἰσχύλου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εὐδοκίμοισάντων, τοῦτο δὲ ὅτι οἱ νεώτεροι ἀκριβέστερον τὴν τῶν τριῶν τραγικῶν μετρικὴν σύνθεσιν ἐρευνήσαντες καὶ τελειότερον κατὰ ταύτην τὸν Αἰσχύλου τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου εὐρόντος συνέπesson εἰς τὸ αὐτὸ τῆς κρίσεως πρὸς τὸν ἀξιολογώτατον τὸν παλαιὸν κριτικῶν. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν συμμείκτων συμποτικῶν καὶ τῆς πρακτικῆς ὑπὲρ τῆς μουσικῆς τέχνης ἐνεργείας τοῦ Ἀριστοξένου.

13. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τοῦ Ἀριστοξένου συγγραμμάτων τῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν μουσικῶν τεχνῶν ἀναφερομένων οὐδὲν, ὡς προσέπομεν, ἐσώθη· τὰ δὲ σποράδην περιγενομένα ἀποσπάσματα δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ διδάξωσιν ἡμᾶς τὰ κατὰ τὴν παλαιὰν ὀρχηστικὴν, τὴν τραγικὴν ὀρχησιν, τὴν αὐλητικὴν κτλ. Κακῇ δὲ μοίρᾳ καὶ τὰ ὑπ' ἄλλων συγγραφεῶν περὶ τούτων λεγόμενα εἶνε οὕτω σποραδικά, ὥστε οὐδამῶς καὶ ταῦτα εἶνε ἱκανὰ ὥστε νὰ λάβωμεν σαφῆ τινα ἑννοίαν τῶν ἰσημένων. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὑπὲρ τῶν μουσικῶν τεχνῶν ἐνεργείας τοῦ Ἀριστοξένου. Λέγωμεν δὲ ἐφεξῆς περὶ τῆς θεωρίας, ἥς ἔτυχεν ἡ ῥυθμικὴ καὶ μετρικὴ ἐν τοῖς μετ' αὐτὸν χρόνοις.

14. Περὶ τὰς δυσμᾶς τοῦ βίου τοῦ Ἀριστοξένου συνέβη ἐν τοῖς Ἑλλῃσι μεγάλη πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ μεταβολή, ἥτις μεγίστην ἔρχε ῥοπὴν καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον. Τὴν μεταβολὴν δὲ ταύτην ἐπῆνευγον αἱ νίκαι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπικρατήσις τῆς οἰκουμένης. Τότε ἐπαύσαντο πλεόναι αἱ Ἀθῆναι οὕσαι ἢ ἐστία τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ἡ κυρία ἔδρα τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς ἐνεργείας. Καθῶς δὲ ἐν τοῖς παλαιαῖς χρόνοις οἱ περιπορευόμενοι αἰετοὶ ἐφιλοξενοῦντο μάλιστα ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ἡγεμόνων καὶ ὕστερον οἱ τύραννοι φιλοτίμως ἐβλάπτουν τὴν τέχνην καὶ μάλιστα τὴν ποίησιν, οὕτω καὶ νῦν οἱ ἡγεμόνες τῶν νέων κρατῶν, ἅτινα ἀνηγέρθησαν ἐκ τῶν ἐρείπειων τῆς τοῦ κοσμοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἀρχῆς, μεγάλῃ ἀπένειμον τιμὴν καὶ προστασίαν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις. Διέπρεπον δὲ οἱ φιλόμοισι τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖς, οἵτινες τὴν διπλὴν βιβλιοθήκην, τήν τε ἐν τῷ Μουσείῳ μέζονα καὶ τὴν ἐν τῷ Σεραπίειῳ ἐλάσσονα, καὶ τὸ Μουσεῖον, ὅπερ ἦτο·

ακαδημία τις ἄμα νεωτέρα καὶ πανεπιστήμιον, ἀπέδειξαν τὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως φερώνυμον κτίσμα, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κυριωτάτην τῶν τεγῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐστίν. Οἱ ἐν Ἀλεξανδρίᾳ λοιπὸν σοφοὶ ἐθεράπευσαν τὰ μέλιστα τὴν γραμματικὴν, τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ καθόλου τὴν φιλολογίαν καὶ διατάξαντες ἀπεταμίευσαν καὶ διέσωσαν τὰ κειμήλια τῆς ἀρχαιοσύνης, οὐχ ἥκιστα δὲ προήγαγον καὶ τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ἡ μέχρι τοῦδε ὁμοιότης τῶν τριῶν μουσικῶν τεχνῶν συνάφεια διεσπάσθη. Διότι ἀπὸ τοῦδε οἱ ποιητὰὶ ἤρξαντο ἐκ τῶν ἀπλῶς χάριν ἀναγνώσεως καὶ ψιλῆς ἀπαγγελίας ποιήματα, οὐχὶ δέ, ὡς τῶς συνέβαινε, χάριν μουσικῆς ἐρμηνείας. Ἐκ τούτων καὶ ἡ μετρικὴ θεωρία ἐχωρίσθη τῆς ρυθμικῆς καὶ ἀρμονικῆς, ἐν ᾗ δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὴν ἀρμονικὴν ἀνέλαβον καὶ μαθηματικοί, ἡ μετρικὴ περιήλθεν εἰς τοὺς γραμματικούς, οἵτινες εἶχον χάριν αὐτῆς χάριν τῶν σπουδῶν αὐτῶν περὶ τοὺς παλαιούς ποιητάς. Οἱ γραμματικοὶ λοιπὸν οὗτοι πραγματευόμενοι τὴν μετρικὴν καθ' ἑαυτήν, κατ' ἀρχὰς μὲν, ὡς φαίνεται, προσελάμβανον ἐκ τῆς ρυθμικῆς ὀλίγα τὰ ἀπολύτως χρειώδη εἰς τὴν μετρικὴν, τῷ χρόνῳ δὲ ὑπερον παρετήσαντο παντάπασι τὴν ρυθμικὴν καὶ τελείως ἀπέβαλον τὴν γνῶσιν αὐτῆς, ἐν ᾗ πανταχοῦ ἐπὶ ἐκάστου μέτρου ὤφειλον νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὅψιν τὴν ρυθμικὴν δύναμιν αὐτοῦ, καθότι τὰ μέτρα οὐδὲν ἄλλο ἥσαν εἰμὴ ρυθμοὶ ἀποτετυπωμένοι ἐν τῇ λέξει. Χωρίσαντες δὲ οἱ γραμματικοὶ οὗτοι τῆς ρυθμικῆς τὴν μετρικὴν ἀφείλοντο ἐκ τῶν μετρικῶν σχημάτων τὸ ζωοποιῶν αὐτῶν πνεῦμα καὶ κατεβίβασαν τὴν μετρικὴν εἰς ἀψυχον σχηματισμὸν στερούμενον τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου, τοῦ ρυθμοῦ.

15. Ἡ περὶ τὴν ρυθμικὴν ὁμοιὰ σπουδὴ δὲν ἐξέλιπε παντάπασι ἐν τοῖς μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον χρόνοις. Διότι πλὴν τῶν γραμματικῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν μετρικὴν ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα αἵρεσις ἀντίθετος, ἡ τῶν ρυθμικῶν ἢ μέλλον τῶν μουσικῶν, τῶν ὁπαδῶν δηλαδὴ τοῦ Ἀριστοτέλεως, οἵτινες ἀσχολούμενοι περὶ τὴν ρυθμικὴν ἢ ἐπραγματεύοντο αὐτὴν καθολικώτερον καὶ ἀφρηρημένως χωρίζοντες τῆς μετρικῆς κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀριστοτέλεως τὴν συμπλέκοντες τῇ μετρικῇ θεωρίᾳ τὴν περὶ ρυθμῶν. Ἡ ὁρθὴ δὲ αὕτη μέθοδος, καθ' ἣν συνεπλέκετο τῇ μετρικῇ θεωρίᾳ ἡ περὶ ρυθμῶν, δὲν εἶνε ἰδίᾳ τῶν μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον μουσικῶν τούτων, ἀλλ' ἀνήκει εἰς παλαιαιτέρους χρόνους, καθ' οὓς ἔζη καὶ ἠυδοκίμει ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις. Ἡ

μέθοδος δὴλον ὅτι αὕτη ἦτο ἐν χρήσει ἐν ταῖς πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλεως σχολαῖς τῶν μουσικῶν, ὡς ὁ Πλάτων μαρτυρεῖ (Κρατ. σελ. 424 c). Καὶ ἐχώρισε μὲν ὁ Ἀριστοτέλεως ὑπερον τὴν ρυθμικὴν τῆς μετρικῆς ἰδίᾳ αὐτὴν πραγματευσάμενος, ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησεν οὐχὶ ὡς οἱ γραμματικοὶ ἐπὶ τῆς μετρικῆς, ἀλλ' ὅπως ἐπιστημονικώτερον καὶ συστηματικώτερον πραγματευθῇ τὴν καθ' ὅλου ρυθμικὴν, καὶ ἂν δὲν συνέπελεκε τὴν ρυθμικὴν θεωρίαν τῇ μετρικῇ, ὡς δηλοῖ τὸ ἀπόσπασμα τῶν ρυθμικῶν αὐτοῦ στοιχείων, ἐξηπίστατο ὁμοιὰ τοὺς ρυθμοὺς τῆς ποιήσεως καὶ τὰ μέτρα καὶ αἰετοῦ ἀπέβλεπε εἰς αὐτά.

16. Καὶ πρῶτος μὲν μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον ρυθμικὸς μνημονεύεται ὁ ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἀκμάσας Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ἀπόγονος τοῦ ἐπὶ τοῦ Ὀκταυριανοῦ ἀκμάσαντος ὁμωνύμου ῥήτορος καὶ ἀρχαιολόγου. Ὁ Διονύσιος οὗτος, ὡς λέγει ὁ Σουΐδας, ἦτο σοφιστής, ἡσχολήθη δὲ κυρίως περὶ τὴν μουσικὴν, ὅθεν καὶ μουσικὸς ἐπεκλήθη. Συνέγραψε δὲ πολλά, πρῶτον μὲν μουσικῆς ἱστορίας λς' βιβλία, ἐν οἷς ἐγγίνετο μνεία περὶ παντοίων αὐλητῶν καὶ κιθαρωδῶν καὶ ποιητῶν, εἶτα δὲ κδ' βιβλία μουσικῆς παιδείας ἢ διατριβῶν, πέντε βιβλία περὶ τῶν ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ μουσικῶς εἰρημένων καὶ κδ' βιβλία ρυθμικῶν ὑπομνημάτων. Προστίθεται δὲ ὁ Πορφύριος (1) μνημονεύει συγγράμματός τινος τοῦ Διονυσίου τοῦ μουσικοῦ περὶ ὁμοιοτήτων, ἥτοι περὶ ἀναλογιῶν μεταξὺ ρυθμικῶν καὶ ἀρμονικῶν λόγων, ἐξ οὗ διέσωσεν ἡμῖν μακρόν τι ἀπόσπασμα τοῦ πρώτου βιβλίου. Ἐνταῦθα ὁ Διονύσιος ἀναφέρειται εἰς τὰς τῶν κακοποιῶν μαρτυρίας, οἵτινες ἠκολούθουν τῇ Πυθαγορικῇ θεωρίᾳ, καὶ τὰς τῶν μουσικῶν, οἵτινες ἠκολούθουν τῇ Ἀριστοτέλει. Ὅ,τι δὲ ἴδιον ἐνταῦθα ὁ Διονύσιος λέγει περὶ τῶν γενῶν τοῦ ρυθμοῦ παρελθεῖ μὲν ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλεως, εἶνε δὲ ἡμῖν πολλοῦ λόγου ἄξιον πρὸς ἐπιγνώσιν τῆς ρυθμικῆς. Τί δὲ περιεῖχον τὰ μακρὰ αὐτοῦ ρυθμικὰ ὑπομνήματα, ἀπερ ἀπώλοντο, ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ συγγράμματα, ἀδελον.

17. Τὴν μεγίστην ταύτην ζημίαν τὴν ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν συγγραμμάτων τοῦ Διονυσίου ἀναπληροῖ κατὰ μέρος μόνον ἡ σφικρὴ ἐγκυκλοπαιδεία τῶν μουσικῶν τεχνῶν τοῦ Ἀριστοτέλους Κοίντιλιανοῦ, ἐπιγραφομένη περὶ μουσικῆς βιβλία γ', ἡ ἀξιολογωτάτη ἡμῖν μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον πηγὴ πρὸς γνῶσιν τῆς ρυθμικῆς. Πότε ἤκμασεν ὁ Ἀριστέλης, ἀμρισητέται. Κατὰ δὲ τὸν τελευταῖον ἐκδότην αὐτοῦ

(1) Εἰς Πτολεμ. ἀρμ. σελ. 219. Πρόλ. Westphal Fragm κτλ. σελ. 46.

Ἐλθετον Jahn (1) ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἀπελευθερος τοῦ Φαβίου Κοϊν-
τιλιανοῦ τοῦ συγγραφέως τῆς institutionis oratoriae, ἀπελευθερω-
θεὶς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ (81-96 ἄ. Χ.), ὥστε μετὰ
τοὺς χρόνους τούτους ἔγραψε τὸ περὶ μουσικῆς σύγγραμμα αὐτοῦ.
Κατὰ τὸν Ἀλθερτον Jahn τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐκ τε τοῦ εἰδους
καὶ τῆς ὕλης ἀνήκει πολλὰ μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην εἰς δευτέραν
ἄ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἢ εἰς τὴν τρίτην, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ δεύτερος
αὐτῆς ἐκδότης Ἰούλιος Κάισαρ (2): Ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Jahn συ-
νηγορεῖ καὶ ὁ Οὐσεφάλιον ἐν τῷ συγγράμματι Die Musik des
griech. Alterthums 1883 σελ. 250 φέρων εἰς μαρτυρίαν ἐξωτερι-
κόν τι τεκμήριον (πρὸς. τοῦ αὐτοῦ griech. Rhythmik 1885 σελ.
20 ἑ.). Ἐκ τῶν τριῶν βιβλίων τοῦ συγγράμματος τοῦ Ἀριστείδου
τὸ μὲν πρῶτον περιέχει σύνοψιν τῆς ἀρχαίας μουσικῆς καὶ μετρι-
κῆς, τὸ δὲ δεύτερον πραγματεύεται περὶ τοῦ παιδευτικοῦ τῆς μουσικῆς
τέχνης, τίνα δηλονότι αὕτη ἔχει δύναμιν πρὸς παιδείαν, τὸ δὲ τρί-
τον ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει πραγματεύεται τὴν ἀναγωγὴν τῶν φθόγ-
γων εἰς ἀριθμητικούς λόγους, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἀποδεικνύει τὴν δύ-
ναμιν τῶν ἁρμονικῶν τούτων ἀριθμῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅπερ πολλαχῶς
ἐποιοῦν οἱ ὅπαδοι τῶν Πυθαγορείων μουσικοὶ καὶ μάλιστα ὁ Κλαύ-
διος Πτολεμαῖος καὶ ὁ Νικόμαχος. Τὸ ὅλον δὲ σύστημα, ὅπερ ὑπο-
καίεται τῇ πραγματείᾳ τοῦ Ἀριστείδου, ἔχει κατὰ τὸν Οὐσεφάλιον
ὡς ἐν τύπῳ ὧδε:

Θεωρητικόν		Παιδευτικόν	
φυσικόν*	τεχνικόν*	χορηγικόν*	ἐξαγγελτικόν*
ἀριθμητικόν, περὶ τῶν ὄντων.	ἁρμονικόν, ῥυθμικόν, μετρικόν.	μελοποιία, ῥυθμοποιία, ποίησις.	ὄργανικόν, ψῆδικόν, ὑποκριτικόν.

Καὶ ἐν τῷ συστήματι δηλονότι τούτῳ, ὅπως ἐν τῇ τοῦ Ἀριστοτέ-
λους φιλοσοφίᾳ, διακρίνονται δύο κύρια μέρη, τὸ θεωρητικόν καὶ τὸ

(1) Aristidis Quintiliani de musica libri III. Cum brevi annotatione de
diagrammatis proprie sic dictis, figuris, scholis cet. codicum Mss. 1882.

(2) Die Grundzüge der griechischen Rhythmik im Anschluss an Aristides
Quintilianus erläutert von Julius Caesar. Marburg. 1861.

πρακτικόν ἢ παιδευτικόν. Καὶ τὸ μὲν θεωρητικόν περιεῖχε τοὺς θεμε-
λιώδεις ὅρους τῆς μουσικῆς τέχνης καὶ διηγεῖτο εἰς τὸ τεχνικόν, ὅπερ
περιελάμβανε τρία θεμελιώδη μαθητήματα τῆς μουσικῆς τέχνης, τὴν
ἁρμονικὴν, ῥυθμικὴν καὶ μετρικὴν, καὶ εἰς τὸ φυσικόν, ὅπερ προη-
γεῖτο τοῦ τεχνικοῦ καὶ περιελάμβανε δύο μέρη, τὸ ἀριθμητικόν καὶ
τὸ περὶ τῶν ὄντων. Τὸ δὲ πρακτικόν διηγεῖτο εἰς δύο μέρη, τὸ ῥη-
στικόν καὶ τὸ ἐξαγγελτικόν. Καὶ τὸ μὲν χρηστικόν διηγεῖτο εἰς τρία
μέρη, τὴν μελοποιάν, τὴν ῥυθμοποιάν καὶ τὴν ποίαν, ἅτινα πε-
ριεῖχον τὴν χρῆσιν ἥτοι ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τῷ τεχνικῷ διδασκομέ-
νων ἀρχῶν, ἡ μὲν δηλαδὴ μελοποιία τὴν τῆς ἁρμονικῆς χρῆσιν, ἡ δὲ
ῥυθμοποιία τὴν τῆς ῥυθμικῆς, ἡ δὲ ποίησις τὴν τῆς μετρικῆς. Τὸ δὲ
ἐξαγγελτικόν ἐπραγματεύετο περὶ τῆς ἐξαγγελτίας ἥτοι ἁρμονίας τῶν
μουσικῶν ποιημάτων καὶ διηγεῖτο εἰς τρία μέρη, τὸ ὄργανικόν, ὅπερ
διελάμβανε περὶ αὐλωδικῆς καὶ κιθαρωδικῆς, τὸ ψῆδικόν, ὅπερ καὶ
ἰδίως κατ' ἐξοχὴν ποιητικὴ ἐκαλεῖτο καὶ ἐπραγματεύετο περὶ ὧδης,
καὶ τέλος τὸ ὑποκριτικόν, ὅπερ διελάμβανε περὶ ὀρχήσεως καὶ ὑπο-
κρισεως (1).

18. Ἦτο δὲ ὁ Ἀριστείδης, ὡς ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ δύναται
τις νὰ εἰκόσῃ, μᾶλλον σοφιστὴς ἢ τεχνικός ἐξ ἐπαγγέλματος, καὶ ἡ
πραγματεία αὐτοῦ τῶν τριῶν μουσικῶν τεχνῶν εἴνε μὲν συνοπτικὴ καὶ
περιεκτικὴ, ἀλλ' οὐγὶ πρωτότυπος, διότι τὰ πλεῖστα τῶν λεγομένων
χορηγεῖται ἐξ ἄλλων. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ῥυθμικὴν αὐτὸς ὁ Ἀριστείδης
δύο διακρίνει πηγὰς, ἐξ ὧν ἀντλεῖ τὰ αὐτοῦ· καὶ ἡ μὲν ἑτέρα εἴνε
«οἱ συμπλέκοντες τῇ μετρικῇ θεωρίᾳ τὴν περὶ ῥυθμῶν», ἡ δὲ ἑτέρα
«οἱ χωρίζοντες». Τὴν θεωρίαν δὲ τῶν χωριζόντων ὑποτίθεται ὁ Ἀρι-
στείδης ὡς βάσιν τῆς ῥυθμικῆς αὐτοῦ πραγματείας, τὴν δὲ θεωρίαν
τῶν συμπλέκοντων παρεμβάλλει ἐν τῷ μεταξύ. Τὸ ἐκ τῆς δευτέρας
δὲ ταύτης πηγῆς ἐμβλημαθὶ φθάνει μέχρι τοῦ χωρίου «οἱ μὲν συμ-
πλέκοντες τῇ μετρικῇ θεωρίᾳ τὴν περὶ ῥυθμῶν τοιαύτην τινὰ πε-
ποιήναι τὴν τεχνολογίαν» οἱ δὲ χωρίζοντες ἑτέρας ποιοῦσιν. Ἀρξά-
μενοι γάρ κτλ.». Οἱ χωρίζοντες δὲ οὗτοι, οἵτινες χρησιμεύουσι τῷ

(1) Πρὸς. Περρέρ. εἰς Πτολμ. ἀρμ. σελ. 192. «τὴν μουσικὴν σύμπεσαν διαιρεῖν
εἰσάγειν εἰς τὴν ἁρμονικὴν καλούμενην πραγματείαν εἰς τὴν ῥυθμικὴν καὶ τὴν
μετρικὴν εἰς τὴν ὄργανικὴν καὶ τὴν ἰδίως κατ' ἐξοχὴν ποιητικὴν καλούμενην καὶ τὴν
ταύτης ὑποκριτικὴν». Καὶ Ἀνώνυμον περὶ μουσικῆς: «ἐστὶ δὲ τῆς μουσικῆς εἰδὸς ἐξ
ἁρμονικῶν, ῥυθμικῶν, μετρικῶν, ὀργανικῶν, ποιητικῶν, ὑποκριτικῶν». Ἐνταῦθα ποιητι-
κὸν εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τοῦ Ἀριστείδου ψῆδικόν.

θεωρίας. — Ἐκ ρυθμικοῦ συγγράμματος παντάπασι συγγενούς τῇ πρώτῃ πηγῇ τοῦ Ἀριστείδου ἐγορηγήθη καὶ ὁ κατὰ τὴν δεκάτην ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκράσας Ἀραβὶς Al Farabi ὅσα λέγει περὶ ρυθμῶν ἐν τῇ περὶ μουσικῆς συγγράμματι αὐτοῦ, ὅπερ ἔγραψεν ὅπως καὶ τὴν μουσικὴν τῶν Ἑλλήνων γνωρίσῃ τοῖς ὁμοεθνεῖσι καθὼς καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐκ τοῦ μουσικοῦ τούτου συγγράμματος τοῦ Al Farabi εἶνε γνωστὰ μέχρι τοῦδε μόναι αἱ ἐξ αὐτοῦ ἐπιτομαί, ἅς ὁ Kosegarten ἀνεκάλυψε ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ali Ispahensis (1). Ἐντεῦθεν μαυθάνομεν ὅτι οἱ σύνθετοὶ χρόνοι τοῦ Ἀριστείδου εἶνε οἱ αὐτοὶ καὶ ὁ δίστημος, τρίστημος, τετράστημος τοῦ ἀνωνώμου. Ὁ Al Farabi ἔχει προσέτι καὶ τὸν πεντάστημον. ὡς ὁ ἀνώνομος, ὃν παραλείπει ὁ Ἀριστείδης.

20. Μνείας ἄξιον ἐκ τῶν λοιπῶν μουσικῶν εἶνε Βακχεῖος ὁ Γέρων, οὗ ἡ Εἰσαγωγὴ τέττης μουσικῆς ἔχει περὶ τὸ τέλος ὀλίγα τινα περὶ ρυθμῶν καὶ μέτρων. Ὁ Βακχεῖος οὗτος κοινῶς μὲν νομίζεται ὅτι ἤκμασε κατὰ τὴν δευτέραν ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, φαίνεται δὲ μάλλον ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τρίτην ἢ τὴν τετάρτην. Ἡ δὲ εἰρημένη εἰσαγωγὴ αὐτοῦ εἶνε μικρὰ τις κατ'ἑρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν χάριν τῶν ἀπαιδεύτων. Ὅσα δὲ ἐκ παρέργου λέγονται ἐνταῦθα περὶ ρυθμικῆς εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄλλοθεν γνωστά. —

21. Πλείονος λόγου ἄξιον εἶνε τὸ μικρὸν ρυθμικὸν μέρος τοῦ ἀνωνόμου περὶ μουσικῆς, ὃν ἐξέδωκεν ὁ Bellermann ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Anonymi scriptio de musica, Bacchii senioris introd. artis mus. ed. Fr. Bellermann. Berol. 1841». Εἶνε δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ ἀνωνόμου ἄθροισμα πολλῶν περὶ μουσικῆς αὐτοτελῶν διατριβῶν, ἅς μεταγενέστερός τις βιβλιογράφος ἐν μέρει συνέφυρεν. Ἐνταῦθα πλὴν ἄλλων ἄλλοθεν γνωστῶν (βλ. Westphal, Rhythm. ἐκδ. γ' σελ. 25) γίνεται λόγος περὶ λευμμάτων ἢ τοῦ παύσεων, τοῦ κενοῦ καλουμένου ὑπ' ἐνίαν χρόνου, οὗ μνημονεύονται τέσσαρες διαφοραί, ὁ κενὸς βραχὺς λ, ὁ κενὸς μακρὸς Λ, ὁ κενὸς μακρὸς τρίστημος λ', ὁ κενὸς μακρὸς τετράστημος λ'', καθὼς καὶ περὶ τῶν ρυθμικῶν σημείων, ἅτινα ἐσημαίνον τὸν διάφορον χρόνον τῶν φθόγων, μνημονεύονται διέσσαρα, μακρὰ δίχρονος —, μακρὰ τρίχρονος —, μακρὰ τετράχρονος —, μακρὰ πεντάχρονος —. Ἐπειτα δὲ ἐρχονται πρὸς ἄσκησιν κρούματά τινα μετὰ τῶν ρυθμικῶν σημείων τῶν σημαινόν-

(1) Περίλ. Westphal, Rhythmik ἐκδ. γ' σελ. 94-95.

τῶν τὴν ἔρσιν καὶ θέσιν καὶ μετ' ἐπιγραφῶν τὸν ρυθμὸν τῶν κρουμάτων δηλοῦσάν. Τὸ μέρος λοιπὸν τοῦτο τοῦ ἀνωνόμου εἶνε πλείστον ἄξιον, διότι μαυθάνομεν ἐξ αὐτοῦ πράγματά τινα πᾶν ἀξιόλογα, ἅπερ οὐδαμοθεν ἄλλοθεν μαυθάνομεν.

22. Λόγου δι' ἄξιον εἶνε καὶ οἱ ῥήτορες, ὧν τὰ περὶ ῥητορικῆς συγγράμματα συμβάλλονται ὡς δευτερεύουσα πηγὴ εἰς τὴν τῆς παλαιᾶς ρυθμικῆς ἐπιγνώσιν, διότι ἐν αὐτοῖς γίνεται λόγος περὶ τῆς ρυθμιζομένης συνθέσεως τοῦ πεζοῦ λόγου. Τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ ῥητορικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὰ περὶ ῥητορικῆς συγγράμματα Κικερόνος, Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς καὶ Φαβίου Κοῖντιλιανοῦ, ὧν ὁ τελευταῖος μάλιστα ῥηθεὶς ἔχει τινὰ πολλοὺς λόγους ἄξια ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλου. Περὶ ρυθμοῦ πραγματεύεται μάλιστα ὁ Ἑρμογένης ἐν τῇ περὶ ἰδεῶν συγγράμματι καὶ ἡ συλλογὴ τῶν σχολίων τοῦ ἀνωνόμου (τόμ. Ζ', 2, σελ. 861 Walz), Ἰωάννου τοῦ Σικελιώτου (τόμ. ε' σελ. 56) καὶ τοῦ Μαξίμου Πλανοῦδη (τόμ. Ε' σελ. 437).

23. Μνείας ἄξιον εἶνε καὶ τὸ τοῦ Αὐγουστίνου σύγγραμμα libri VI de musica, μέρος ὃν τῆς μακροῦς ἐγκυκλοπαιδείας τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν (libri disciplinarum), ἣν συνέγραψε μικρὸν πρότερον τοῦ τριακοσιοστοῦ ὁδοηκοστοῦ ἐβδόμου ἀπὸ Χριστοῦ ἔτους, ὅτε ἐξαπτίσθη εἰς Χριστόν.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ ταῦτα περὶ τῶν μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον ρυθμικῶν, ὅθεν δῆλον γίνεται ὅτι ὁ, τὸν λόγου ἄξιον ἐκ τῶν χρόνων τούτων ἔχον περὶ τῆς παλαιᾶς ρυθμικῆς θεωρίας ἐρρῶν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλου. Ἡδὴ δὲ ἐξετάσωμεν διὰ βραχείας καὶ τοὺς μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον μετρικούς.

24. Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν μετὰ τὸν Ἀριστοτέλεον χρόνων Ἕλληνας μετρικός, οὗ γίνεται μνεία, εἶνε ὁ Ἠλιδώδωρος. Περὶ δὲ τῶν ἐνδεόνων Ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου καὶ Ἀριστάρχου τοῦ Σαμόθρακος γινώσκουμεν μὲν ὅτι ἡσχολοῦντο περὶ τὴν μετρικὴν καὶ ὅτι τὰς μετρικὰς στροφὰς τοῦ Σιμωνίδου καὶ Πινδάρου διήρουν εἰς κῶλα (περίλ. Διονύς. περὶ συνθ. ὄνομ. κεφ. 22 καὶ 26), αἱ δὲ κωλομετρίαι αὗται ἦσαν βεβαίως ὀρθότεραι τῶν εἰς ἡμᾶς ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων παραδιδόμενων κωλομετριῶν ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Πινδάρου, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἀκριβέστερον γινώσκουμεν οὔτε περὶ τοῦ μετρικοῦ συστήματος, ὅπερ οὗτο ἡκολούθουν, οὔτε περὶ τῶν μετρικῶν τεχνικῶν ὄρων. Ὁ Σουΐδας ἐκ πάντων τῶν παλαιῶν

γραμματικῶν, οὐς μνημονεύει ὡς γράψαντας περὶ μέτρων, μόνον τὸν Ἡλιδωρον καλεῖ μετρικόν, πάντας δὲ τοὺς ἄλλους καὶ αὐτὸν τὸν Ἑρσιπίωνα γραμματικούς. Παρὰ δὲ τῷ Μαρίῳ Οὐικτωρίῳ (σελ. 127) ὁ Ἡλιδωρος ἐξαιρεται ὡς inter Graecos metricae artis an- tistes aut primus aut solus. Φαίνεται δὲ ὅτι ἤτο προγενέστερος ἢ τοῦλάχιστον σύγχρονος μὲν, πρεσβύτερος δὲ τοῦ Ἑρσιπίωνος, διότι οὗτος πολλάκις ἀναφέρεται εἰς ἐκείνον, ὥστε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Ἡλιδωρος ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ. Δυστυχῶς παρὰ Σουίδα λείπει ἀπὸ τοῦ Ἡλιδωροῦ, ὥστε οὐδὲν ἀκριβέστερον γινώσκουμεν περὶ ὧν ἔγραψεν. Ἄλλοθεν δὲ δύο μόνον συγγράμματα αὐτοῦ μανθάνομεν. Ἐκ τίνος μὲν ὑποσημειώσεως τοῦ Ἑνετί- κου κώδικος εἰς τὰς Νεφέλας καὶ τὴν Εἰρήνην τοῦ Ἀριστοφάνους ἀκκώλισταί ἐκ τοῦ Ἡλιδωροῦ καὶ ἀκκώλισταί πρὸς τὰ Ἡλιδωροῦ μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἡλιδωρος ἔγραψε κωλομετρικὴν τοῦ Ἀρι- στοφάνους, ἐξ ἧς πιθανὸς ἔρρητύ το κύριον μέρος τῶν εἰς ἡμᾶς περι- γεγενημένων μετρικῶν εἰς Ἀριστοφάνη σχολίων. Ἐκ δὲ τῶν προλε- γομένων εἰς τὸ τοῦ Ἑρσιπίωνος ἔγχειριδιον μανθάνομεν ὅτι ἔγραψε καὶ μετρικὸν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον ἀἔγχειριδιον περὶ μέτρων (1). Τὸ ἔγχειριδιον τοῦτο τοῦ Ἡλιδωροῦ φαίνεται ὅτι ἤτο διεξοδικώτε- ρον τοῦ Ἑρσιπίωνος καὶ οὐχὶ τοσοῦτον γλίσχρον εἰς γενικοὺς δρους. Ἦρχετο δὲ ἀπὸ ὀριμοῦ τοῦ μέτρου, δι' ὃ ἐψέγεν αὐτὸν ὁ Ἑρσιπίων ἐν τινι τῶν μεζόνων αὐτοῦ συγγραμμάτων περὶ μέτρων (2). Τὸ σύγ- γραμμα τοῦτο τοῦ Ἡλιδωροῦ κατὰ κακὴν μοῖραν ἀπώλειτο, τὰ δὲ πολλὰ τοῦ Ἡλιδωροῦ παρ' ἄλλοις γραμματικοῖς σφζζόμενα ἀποσπάρ- ματα (3) ἀδελφον ἂν ἀνήκον πάντα εἰς τὸ ἔγχειριδιον ἢ εἰς ἄλλα αὐτοῦ συγγράμματα.

25. Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Σουίδα ἀναγεγραμμένων ἐνενηκόοντα σχεδὸν παλαιῶν Ἑλλήνων γραμματικῶν ἐνείνα μόνον μνημονεύονται ὡς συγ- γράψαντες περὶ μέτρων. Ἦσαν δὲ οὗτοι πλὴν τοῦ Ἡλιδωροῦ οἱ

(1) Metr.[Graec. Westph. σελ. 88. Anecd. var. Studemund σελ. 35. «Ἡλιδωρος τοῦ ἔγχειριδίου ἀρχόμενος οὕτω λέγει: τοῖς βουλομένοις ἐν χρῶσιν ἔχειν τὰ κε- φαλιώδεστερα τῆς μετρικῆς θεωρίας γέγραπται τὸ βιβλίον τοῦτο».

(2) Πρβλ. Προλεγ. εἰς Ἑρσιπίον. ἔγχειρ. ἐν Metr. Graec. Westph. σελ. 88. «Αὐτὸς γάρ ὁ Ἑρσιπίων αἰτιάται τὸν Ἡλιδωρον ὅτι τοῖς ἐπαρχομένοις γρά- ρει: τοῖς γὰρ ἀπείροις καὶ μικροῖς τῆς μετροποιίας γεγενημένοις δίδονταν νοῦσαι τὸν δρῶν».

(3) Πρβλ. Westphal, Griech. Metrik ἐκδ. 6' τόμ. α' σελ. 217 κ.

ἔξης: Δράκων ὁ Στρατοεικὺς (1), Ἑρσιπίων, Εἰρηναῖος (2), Φιλό- ξενος (3), Πτολεμαῖος ὁ Ἀσκαλωνίτης (4), Σωτηρίδας (5), Ἀστυά- ξενος (6) καὶ Εὐγένιος (7). Ὑπὸ δὲ τοῦ Τριχᾶ (8) μνημονεύεται καὶ ὁ διάσημος γραμματικὸς Ἡρωδιανὸς πρὸς τῷ Ἑρσιπίωνι ὡς μετρι-

(1) Περὶ τοῦ Δράκοντος ὁ Σουίδας ἐν λ. λέγει τάδε: «Δράκων Στρατοεικὺς γραμ- ματικὸς τεχνικῶς, ὀρθογραφία, περὶ τῶν κατὰ συζυγίαν ὀνομάτων, περὶ ἀντωνυμιῶν, περὶ μέτρων, περὶ σατύρων, περὶ τῶν Πινδάρου μελῶν, περὶ τῶν Σαπφῶς μέτρων, περὶ τῶν Ἀλκαίου μελῶν». Τὰ αὐτὰ δὲ λέγει καὶ ἡ Βύδοκλα. Πότε ὅμως ἀκριβὲς ἐστὶν ὁ Δράκων, ἀγνοῦμαι. Ὁ Δράκωντος μνημονεύει Ἀπολλώνιος ὁ δόσολος, ὅστις ἤκμασε περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ πιθανὸς ἤκμασε καὶ αὐτὸς μικρῶ πρότερον ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δ' ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Τῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Σουίδα καταλεγόμενων συγγραμμάτων αὐτοῦ οὐδὲν διεσώθη.

(2) «Εἰρηναῖος ὁ καὶ Παχάτος κληθεὶς τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ, μαθητὴς Ἡλιδω- ροῦ τοῦ μετροῦ, γραμματικὸς Ἀλεξανδρεὺς κτλ.» Σουίδ. ἐν λ. Εἰρηναῖος πρβλ. καὶ λ. Παχάτος.

(3) Καὶ περὶ Φιλοξένου ἀγνοοῦμεν πότε ἀκριβὲς ἤκμασεν. Ὁ Σουίδας λέγει περὶ αὐτοῦ τάδε: «Φιλόξενος Ἀλεξανδρεὺς γραμματικὸς, δι' ἐφορτίσευσιν ἐν Ῥώμῃ περὶ μουσολάβων ῥημάτων, περὶ σημείων τῶν ἐν τῇ Ἰλιάδι, περὶ τῶν εἰς μι λήφοντων ῥημάτων, περὶ διπλασιασμοῦ, περὶ μέτρων, περὶ τῆς τῶν Σαρακοσίων διαλέκτου, περὶ ἑλληνισμοῦ σ', περὶ συζυγιῶν, περὶ γλωσσῶν ε', περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ γλωσ- σῶν, περὶ τῆς Πακίων διαλέκτου, περὶ τῆς Ἰάδου διαλέκτου καὶ τῶν λοιπῶν». Ὁ δὲ Μάριος Οὐικτωρίος ἐν τῇ λόγῳ περὶ μέτρων πρωτότυπῳ (πρβλ. 6' σελ. 433) καταλείπει τὸν Φιλόξενον μεταξὺ τῶν μετρικῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐφερόντες τῶν ἄλ- λων τὸ προκείμενα μῆτρον κατέτακτον ὡς δέκατον μετὰ τὰ ἐνία πρωτότυπα. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐνία πρωτότυπων ἤτο καὶ τὸ ἀντισπατικόν, ὅστε καὶ ὁ Φιλόξενος ἠκολούθη τῇ ἀντισπατικῇ θεωρίᾳ τοῦ Ἡλιδωροῦ καὶ Ἑρσιπίωνος.

(4) Ὁ Πτολεμαῖος ὁ Ἀσκαλωνίτης, γραμματικὸς, δι' ἐπαίβευσιν ἐν Ῥώμῃ, ἔγραψε προσφώνιον Ὁμηρικὴν, περὶ ἑλληνισμοῦ ἤτοι ὀρθοειπείας βιβλία ε', περὶ μέτρων, περὶ τῆς ἐν Ὀδυσσεὶ Ἀριστάρχῳ διορθώσεως, περὶ διαφορᾶς λέξεων καὶ ἕτερα γραμ- ματικά. Σουίδας ἐν λ.

(5) «Σωτηρίδας γραμματικὸς, ἀνὴρ Παμφίλις, ἢ καὶ τὰς ιστορίας περιῆψεν, ἔγρα- φεν ὀρθογραφίαν, ζητήσεις Ὁμηρικὰς, ὑπόμνημα εἰς Μένανδρον, περὶ μέτρων, περὶ κομωμάτων, εἰς Εὐριπίδην». Σουίδ. ἐν λ.

(6) «Ἀστυάξενος γραμματικὸς τέχνην γραμματικὴν, περὶ διαλέκτων, περὶ μέτρων, κανόνας ὀνοματικῶν καὶ εἰς Καλλιμαχον τὸν ποιητὴν ὑπόμνημα». Σουίδας ἐν λ.

(7) «Εὐγένιος Τροφίμου, Αὐγουστοπύλου τῆς ἐν Φρυγίᾳ, γραμματικὸς. Οὗτος εἰδὼς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὰ μέγιστα διαφανὴς ἦν, πρεσβύτερος ἦδ' ὧν ἂν Ἀναστασίῳ βασιλεῖ. Ἐγράφε κωλομετρικὴν τῶν μελικῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἀπὸ δραμάτων ι', περὶ τοῦ τί τοι παλαιῶν παλαιωμένων, περὶ τῶν τεμενωμένων ὅπως προφέρεται, οἷον Διονύσιον, Ἀσκληπιάδην, παμμυγὴ λέγειν κατὰ στοι- χεῖον (ἔχει δὲ καὶ τὰ παράδοξα ἢ περὶ τόνον ἢ πνεῦμα ἢ γραφὴν ἢ μῦθον ἢ παροι- μίαν ἐπόμενα αὐτῇ), περὶ τῶν εἰς ια ληγόντων ὀνομάτων, οἷον Ἐνδεια ἢ ἐνδία, καὶ πότε διφθερίται, καὶ ἄλλα τινὰ τρίμετρα λαμβάνει». Σουίδας ἐν λ.

(8) Westph. Metr. Graec. σελ. 281.

κός. Ἀλλὰ πάντων τούτων ἀπώλοντο τὰ περὶ μέτρων συγγράμματα πλὴν ενός, οὗτος μόνον διασώθη ἐκ τῆς ἀρχαιοῦς ἀκέραιον σύγγραμμα περὶ μέτρων, τοῦ Ἑρρασιτίωνος, περὶ οὗ ἐφεξῆς διαλαμβάνομεν ἀκριθέστερον.

26. Ὁ Ἑρρασιτίων (1) ἦτο Ἀλεξανδρεὺς μὲν τὸ γένος, υἱὸς δὲ τοῦ γραμματικοῦ Προλεμίου τοῦ Χένου, καὶ αὐτὸς γραμματικὸς τὴν τέχνην. ἤκμασε δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίου τοῦ Πίου, τοῦτέστι περὶ μέσσην τὴν δευτέραν αἰ. Χ. ἐκατονταετηρίδα, καὶ παράδειγμα ἔχων τὸν Ἡλιοδωρον ἡσυχολῆτην ἰδιῶς περὶ τὴν μετρικὴν. Ὡς δὲ μανθάνομεν ἐκ τῶν προλεγομένων εἰς τὸ τοῦ Ἑρρασιτίωνος ἔγχειριδιον, ὁ Ἑρρασιτίων ἔγραψε κατ' ἀρχὰς μέγα τι σύγγραμμα περὶ μέτρων εἰς τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ βιβλία, ὅπερ ὕστερον ἐπέτεμεν εἰς ἑνδεκα, καὶ τοῦτο πάλιν εἰς τρία, καὶ τοῦτο τέλος εἰς ἓν. Ἡ τελευταία δὲ αὐτῇ ἐπιτομῇ εἶνε τὸ σφζόμενον σύγγραμμα, ὅπερ ἐπιγράφεται «Ἑρρασιτίωνος ἔγχειριδιον περὶ μέτρων καὶ περὶ ποιήματος». Εἰς δὲ τὸ ἔγχειριδιον τοῦτο τὸ πληρέστατον περὶ μετρικῆς σύγγραμμα πάντων τῶν σφζομένων ἐκ τῆς ἀρχαιοῦς καὶ ἡ ἀξιολογώτατη πηγὴ εἰς γνώσιν τῆς παλαιᾶς μετρικῆς. Παρεδόθη δὲ ἀκέραιον καὶ εἰπὸν γίνεται λόγος περὶ πραγμάτων ὡς εἰρημένων ὑπὸ τοῦ Ἑρρασιτίωνος, μὴ εὐρισκομένων δὲ ἐν τῷ σφζομένῳ ἔγχειριδιῳ, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὸ ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἐγένετο ἐν τινι τῶν ἀπολωλότων μιζόνων αὐτοῦ συγγραμμάτων. Ἐφεξῆς δὲ παρέχομεν σύντομον ἀνάλυσιν τοῦ ἔγχειριδίου τούτου.

27. Ἐν ᾧ λοιπὸν καὶ αὐτοὶ οἱ πρό τοῦ Ἀριστοξένου ρυθμικοὶ ἐπραγματεύοντο πρότερον περὶ τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν καὶ ἐπειτα ἤρχοντο εἰς τοὺς ρυθμούς, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ μετρικοὶ, ἐν τῷ ἔγχειριδιῳ τοῦ Ἑρρασιτίωνος οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τῶν στοιχείων, ἀλλ' οἱ ὅροι φωνήεντα βραχέα (ε καὶ ο), βραχυνόμενα (α, ι, υ), μακρά (η, ω) καὶ μακυνόμενα (α, ι, υ) ἀπλῶς προϋποτιθενται ὡς γνωστοί. Ὁ Ἑρρασιτίων ἀρχεται εὐθὺς πραγμάτευόμενος περὶ τῆς βραχείας, μακράς καὶ κοινῆς συλλαβῆς ἄνευ μάλιστα ὁρισμοῦ τῆς συλλαβῆς. Εἶτα δὲ ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ πραγματεύεται περὶ συνεκφωνή-

σεως. Εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς ἐννοεῖ τις ὅτι τὸ βιβλίον ἐγράφη οὐχὶ πρὸς ἰδίαν μελέτην, ἀλλ' ὅπως χρησιμεύσῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς μετρικῆς ὡς ἔγχειριδιον καὶ βοήθημα. Καὶ ἔχει μὲν πολὺν πλοῦτον παραδειγμάτων, στερεῖται δὲ παντάπασιν γενικῶν κατηγοριῶν καὶ θεμελιωδῶν ὁρῶν, οὗ ἕνεκα ἐν τοῖς ἐπιφερομένοις κεφαλαίοις μεγάλη γινώσκειται ἀσάφεια καὶ δὲν δύναται νὰ κατανοηθῇ ἡ συνέχεια ἐξ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἄνευ ἄλλης ἐξωθεν βοηθείας. Τῷ λόγῳ περὶ συλλαβῶν ἐπιφέρειται ὁ περὶ ποδῶν λόγος, οἵτινες καταλέγονται ὡς ἐν διαγράμματι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν, πρῶτον μὲν δηλαδὴ οἱ δυσύλλαβοι, εἶτα δὲ οἱ τρισύλλαβοι, ἔπειτα δὲ οἱ τετρασύλλαβοι. Ἀλλ' ὅμως οὐτε ὁ ποὺς ὀρίζεται, οὐτε λόγος οὐδεὶς γίνεται περὶ ἀρσεως καὶ θέσεως. Ὡσαύτως οὐδὲν λέγεται πρὸς ἐξήγησιν τῶν συνθῶν παρὰ τοῖς ὕστερον μετρικοῖς ὁρῶν διποδίας, συζυγίας καὶ βάσεως. Ἐκτενέστερον δὲ εἶνε τὸ τρίτον μέρος τὸ πραγματευόμενον περὶ μέτρων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν γίνεται λόγος ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ περὶ τῶν διαφορῶν ἀποθέσεων τῶν μέτρων. Δὲν ὀρίζεται ὅμως τὸ μέτρον καὶ πρῶτος ὁ Βοϊτικὸς ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἑρρασιτίων περὶ τῆς ἀδιαφόρου συλλαβῆς καὶ τῆς τελείας λέξεως ὥρισε τὸν σπουδαιότατον τοῦτον θεμελιωδὴ ὅρον, τὸ μέτρον, κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ Ἑρρασιτίωνος καὶ τῶν παλαιῶν μετρικῶν. Μέτρον δηλονότι εἶνε μέρος τοῦ ὅλου ρυθμοῦ, ὅπερ ἔχει λεκτικὴν συνάφειαν, ὥστε ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ οὐτε χασμαδία ἐγγωρεῖ οὐτε ἀδιάφορος συλλαβή, ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ τέλει, τελευτᾷ δὲ εἰς τελείαν λέξιν. Τὰ ἐπόμενα κεφάλαια (ε'—ις') πραγματεύονται εἰδικώτερον περὶ τῶν μέτρων. Καὶ ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ἐννέα κεφαλαίοις (ε'—ιγ') πραγματεύεται περὶ τῶν ἐννέα μονοειδῶν καὶ ὁμοιοειδῶν μέτρων. Τὸν ὅρον μέτρον μεταχειρίζεται ἐνταῦθα ὁ Ἑρρασιτίων ἐπὶ γενικωτέρας καὶ συνηθέστερον εὐρισκομένης σημασίας παρὰ τὴν ἐν τῷ ἔγχειριδιῳ αὐτοῦ σπανιᾷ, περὶ ἧς προείπομεν. Ἐνταῦθα δηλαδὴ πάντα τὰ ἱαμβικά π. χ. μέτρα λαμβάνονται ὑπὸ ἑν ὀνομα, μέτρον ἱαμβικόν, ὡσαύτως καὶ τὰ ἄλλα. Ὅθεν τὰ ἐννέα ταῦτα μέτρα τοῦ Ἑρρασιτίωνος εἰνε τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων μετρικῶν ἐννέα πρωτότυπα μέτρα καλούμενα. Καὶ ἐν μὲν τῷ ε' κεφαλαίῳ πραγματεύεται περὶ τοῦ ἱαμβικοῦ, ἐν δὲ τῷ σ' περὶ τοῦ τροχαϊκοῦ, ἐν δὲ τῷ ζ' περὶ τοῦ δακτυλικοῦ, ἐν δὲ τῷ η' περὶ τοῦ ἀναπαιστικοῦ, ἐν δὲ τῷ θ' περὶ τοῦ χοριαμβικοῦ, ἐν δὲ τῷ ι' περὶ τοῦ ἀντισπαστικοῦ, ἐν δὲ τῷ ια' περὶ τοῦ ἰωνικοῦ ἀπὸ

(1) Περὶ Ἑρρασιτίωνος ὁ Σουίβας λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἑρρασιτίων Ἀλεξανδρεὺς γραμματικὸς ἔγραψεν ἔγχειριδιον περὶ μέτρων καὶ μετρικὰ διάφορα, περὶ τῶν ἐν ποιήματι ταραχῶν, κυμνῶν ἀπορρημάτων λύσεις, τραγικῶν λύσεων, καὶ ἄλλα πλείστα [καὶ τῶν μέτρων τοὺς ποδισμούς]».

μειζονος, ἐν δὲ τῷ ιβ' περὶ τοῦ ἰωνικοῦ ἀπ' ἐλάσσονος, ἐν δὲ τῷ ιγ' περὶ τοῦ παιωνικοῦ.

Καὶ ὅτε μὲν μέτρον τι συντίθεται καθαρὸν, ὅτε δηλ. συγκροτεῖται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ ποδός, ὀνομάζεται *μονοειδής*. Ὅτε δὲ συντίθεται «ἐπιμικτὸν πρὸς τὰς ἱαμβικὰς» ἢ «πρὸς τὰς τροχαϊκάς» (ὡς λέγει ὁ Ἑρρασιῶν ἐξυπακούων διποδίας ἢ *συζυγίας* ἢ *βάσει*, διότι παρ' αὐτῷ τὰ τρία ταῦτα εἶνε ταυτόσημα), ὅτε δηλαδὴ τὸ μέτρον ἀναμίσγεται μετὰ ἱαμβικῶν ἢ τροχαϊκῶν διποδιῶν, τότε λέγεται *ῥομοειδής*· οἷον

δακτυλικόν - - - - -
ἀναπαιστικόν - - - - -
χοριαμβικόν - - - - -
ἀντισπαστικόν - - - - -
ἰωνικὸν ἀπὸ μεζῖ. - - - - -
ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσ. - - - - -

Τὰ ῥομοειδῆ ταῦτα μέτρα ἀπαρτίζονται ἐκ δακτύλων καὶ ἰωνικῶν ποδῶν συντιθεμένων μετὰ τροχαίων, ἢ ἐξ ἀναπαιστων, χοριαμβῶν καὶ ἀντισπαστων συντιθεμένων μετὰ ἱαμβῶν.

28. Κατὰ τὴν θεωρίαν ὅμως τοῦ Ἑρρασιῶνος ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος μίξεως, καθ' ὃ χοριαμβοὶ μὲν ἀναμίσγονται οὐχὶ μόνον μετὰ διαμβοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως μετὰ προηγουμένου διτροχαίου, ἰωνικοῦ δὲ οὐχὶ μόνον μετὰ διτροχαίου, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως μετὰ προηγουμένου διαμβοῦ. Ἡ μίξις αὕτη, ἣν ὁ Ἑρρασιῶν πραγματεύεται ἐν τῷ ἐπιφερομένῳ ιδ' κεφαλαίῳ, καλεῖται κατ' ἀντιπάθειαν *μίξις*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ προηγουμένον εἶδος τῆς μίξεως, ὅπερ παρ' ἄλλοις, οὐχὶ δὲ παρ' Ἑρρασιῶνι, εὐρίσκεται καλούμενον κατὰ *συμπάθειαν* μίξις. Ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου εἶδους τῆς μίξεως γινώσκονται τὰ μέτρα τὰ κατ' ἀντιπάθειαν μικτὰ ἢ συντομώτερον *μέτρα ἀντιπαθῆ*. Τὰ μέτρα ταῦτα, προταττομένης τῆς συλλαβῆς ἐπὶ, εἰδικώτερον καλοῦνται ὧδε·

ἐπιχοριαμβικόν - - - - -
ἐπιωνικὸν ἀπὸ μειζονος - - - - -
ἐπιωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος - - - - -

Ἐκὼν λοιπὸν συνάψωμεν τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν μέτρων μετὰ τῆς τῶν μονοειδῶν καὶ τῆς τῶν ῥομοειδῶν, ἔχονεν τὸ ἐξῆς σύστημα·

Α'. Καθαρὰ ἢ μονοειδῆ.

Β'. Μικτὰ $\left\{ \begin{array}{l} \alpha'. \text{ κατὰ συμπάθειαν ἢ ῥομοειδῆ} \\ \beta'. \text{ κατ' ἀντιπάθειαν ἢ ἀντιπαθῆ.} \end{array} \right.$

Ἀντὶ ὅμως ὁ Ἑρρασιῶν συμφώνως πρὸς τὴν διάκρισιν ταύτην τῶν μέτρων νὰ πραγματεύεται κεχωρισμένως ἐκάστην αὐτῶν κατηγορίαν κατὰ σειράν, πρώτην μὲν τὴν τῶν καθαρῶν ἢ μονοειδῶν, εἰτα δὲ τὴν τῶν ῥομοειδῶν καὶ τέλος τὴν τῶν ἀντιπαθῶν, αὐτὸς συνάπτει ἐν τῇ πραγματείᾳ τὴν θεωρίαν τῶν κατὰ συμπάθειαν μικτῶν ἥτοι ῥομοειδῶν μέτρων μεθ' ἐκάστου πρωτοτύπου.

29. Ἐν τῷ ἐφεξῆς ιε' κεφαλαίῳ πραγματεύεται ὁ Ἑρρασιῶν περὶ μέτρων ἀσυναρτήτων. Ὅριζι δὲ αὐτὰ ὧδε· «γίνεται δὲ καὶ ἀσυνάρτητα, ὅποταν δύο κῶλα μὴ δυνάμενα ἀλλήλοις συναρτηθῆναι μηδὲ ἑνωσιν ἔχειν ἀντὶ ἐνὸς μόνου παραλαμβάνηται στίχου. Πρῶτος δὲ καὶ τούτοις Ἀρχιλόχος κέχρηται». Ὁ δὲ Σχολιαστὴς τοῦ Ἑρρασιῶνος σελ. 201 παρατρεῖ τὰ ἐξῆς· «ἰστέον δὲ ὅτι ἀσυνάρτητα γίνεται τὰ πάντα ἐξδ'. Τὰ γὰρ ὅκτω μέτρα τοῖς ὅκτω μέτροις, τοῦτ' ἔστιν ἑαυτοῖς, ἐπιπλεκόμενα, τὰ ἐξδ' ταῦτα γίνεται. Ἀπὸ τῶν ἐξασημῶν μὲν λς'· ἐξάμει γὰρ τὰς ς', λς'. Τῶν δὲ τετρασημῶν τέσσαρα. Τὰ δὲ λεγόμενα ἐπισυνθετὰ εἰσι κδ', ἃ καὶ αὐτὰ εἰσι τῶν ἀσυνάρτητων. Ἐτε καὶ ἕτερον τρόπον, τούτων *μονοειδῆ* μὲν εἰσιν ὅκτωι, *μονοειδὲς* δὲ λέγεται ἀσυνάρτητον, οἷον τὸ ἐλεγειακόν· *ῥομοειδῆ* δὲ ὅκτωι, οἷον ὅταν τὰ ἱαμβικὰ μὴ τέλεια ὄντα χοριαμβοεικοῖς ἢ ἀντισπαστικοῖς ἐπιπρέχεται ἢ τροχαϊκὰ ἰωνικοῖς, ἢ ἐναλλάξ· ἐπισυνθετὰ δὲ κδ'· ἀντιπαθῆ (<δ>) κδ', ὧν τὰ μὲν πρώτης ἀντιπαθείας ὄσων μίαις συλλαβῆς ἐκτιθεμένων τὸ ὅλον ἔν ποιεῖ (<τὰ δὲ τῆς δευτέρας ἀντιπαθείας>). Πρβλ. καὶ Mar. Victor. σελ. 104 K., ὅστις ὡσαύτως εὐρίσκει 64 τὰ ἀσυνάρτητα ἐκ τοῦ πολυπλασιασμοῦ τῶν ὁκτῶ πρωτοτύπων μέτρων ἐφ' ἑαυτῶ (8×8=64), δὲν γίνονται δὲ, λέγει, ἀσυνάρτητα μέτρα μόνον ἐκ τοῦ παιωνικοῦ ῥυθμοῦ. Πρωτότυπα δὲ λέγει ὁ Οὐικτωρίνος τὰ ἐξῆς 1) τὸ δακτυλικόν, 2) τὸ ἀναπαιστικόν, 3) τὸ τροχαϊκόν, 4) τὸ ἱαμβικόν, 5) τὸ χοριαμβικόν, 6) τὸ ἀντισπαστικόν, 7) τὸ ἰωνικὸν ἀπὸ μειζονος, 8) τὸ ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος. Ἐκαστον λοιπὸν τῶν πρωτοτύπων τούτων συνδυαζόμενον εἴτε μεθ' ἑαυτοῦ εἴτε μεθ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἄλλων πρωτοτύπων ἀποτελεῖ ἀσυνάρτητον μέτρον καὶ ὁ ὅλος ἀριθμὸς αὐτῶν εὐρίσκεται κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἑρρασιῶνος καὶ κατὰ τὸν Μάριον Οὐικτωρίνον

ξδ'. Πάντας τοὺς συνδυασμοὺς τούτους βλέπει παρὰ Ούεστροφίῳ (allg. Metrik³ σελ. 338 κέ.). 'Εν δὲ τῷ ἐγγχειριδίῳ τοῦ 'Ηφαιστίανος κεφ. ιε' καταλέγονται ἑπτακαίδεκα τὸ ὅλον μέτρα ἀσυνάρτητα, τέσσαρα μὲν μονοειδῆ, δύο δὲ ὁμοιοειδῆ, τρία δὲ ἀντιπαθῆ κατὰ τὴν πρῶτην ἀντιπάθειαν, δύο δὲ ἀντιπαθῆ κατὰ τὴν δευτέραν ἀντιπάθειαν καὶ ἑπτὰ ἐπισύνθετα, τὰ ἑξῆς:

Ἀσυνάρτητα μέτρα.

Α'. Μονοειδῆ.

- η' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ ἔλεγον (δικατέληκτον)
παῖς ἄτε, τῶν δ' ἐτέων ἡ δεκάς οὐκ ὀλίγη.
ιε' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ ἱαμβικόν δικατέληκτον
Δήμητρι τῇ πυλαίῃ | τῇ τοῦτον οὐκ Πελασγῶν.
ις' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ τροχαϊκόν δικατέληκτον
δεῦρο θνῦτε Μοῖσαι | χρύσεον λυποῖσαι.
ια' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ τροχαϊκόν προκαταληκτικόν
ἔστι μοι καλὰ πάϊς | χρυσεόσιν ἀνθέμοισιν.

Β'. Ὁμοιοειδῆ.

- ιδ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ ἀντισπαστικόν δικατέληκτον
ἄνδρες πρόοχετε τὸν νοῦν | ἐξευρήματα καινῶ.
ις' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ χοριαμβικόν δικατέληκτον
ὀλβιε γαμβρέ, σοὶ μὲν | δι γάμος, ὥς ἄραο.

Γ'. α'. 'Αντιπαθῆ κατὰ τὴν πρῶτην ἀντιπάθειαν.

- θ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ Εὐρύπειδων
Δήμητρος Ἀγνῆς καὶ κόρης | τὴν πανήγυριν σέδων.
ι' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ Εὐρύπειδων τσσαρεσκαίδεκασύλλαβον
ἔφος ἡνίχ' ἱππότας | ἐξέλαμψεν ἀστήρ.
ια' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
ἐμπερὶ ἔχουσα μορφάν, | Κλενὶς ἀγαπατά.

Γ'. β'. 'Αντιπαθῆ κατὰ τὴν δευτέραν ἀντιπάθειαν.

- ιβ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ ἐκ χοριαμβικοῦ ἐπιμίκτου πρὸς τὰς τροχαῖ-
[κάς καὶ ἱθαυαλλικοῦ]
τὸν μυροποιὸν ἥρομν | Στράτιν εἰ κομήσει.
ιγ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} | \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ Κρατίνειον
εὐτε κισσοχαῖτ' ἀναξ, | χαῖρ', ἔφασκ' Ἐκφάντιδος.

Δ'. 'Επισύνθετα.

- α' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
'Ερασμονίδη Χαρίταε, | χρῆμά τοι γελοῖον.
 $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
χαῖρ', ὦ μέγ' Ἀφρειόγελως | ὅμιλε, ταῖς ἐπίδοις.
β' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
οὐκέθ' ὁμῶς θάλλεις ἀπαλὸν χρῶα, | κάρφεται γὰρ ἦδη.
 $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
καὶ βήσας δρέων δυσπαιπάλους | οἶος ἦν ἐπ' ἠδῆς.
γ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
ἀλλά μ' ὁ λυσιμελῆς, | ὦ ταῖρε, δάμναται πόθος.
δ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$
ἦ ρ' ἔτι Δινομένη | τῷ Τυρρακῇ
τάρμενα λαμπρὰ κέατ' | ἐν μυρσινῇ.
ε' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ ἱαμβέλειος
πρῶτον μὲν εὐδουῖλον θέμιν οὐρανίαν.
κείνων λυθέντων | σαῖς ὑπὸ χερσὶν ἀναξ.
ς' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ Πλατωνικόν (τρισημιμιμνῆς)
χαῖρε παλαιογόνων ἀνδρῶν θεατῶν ξύλλογε παντοσόφμων.
ζ' $\text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—}$ Πενδαρικόν (τρισημιμιμνῆς)
ὃς καὶ τυπεὶς ἀγνῶ πελέκει τέκετο | ξανθὸν Ἀθάναν.
Τοιαύτη ἡ περὶ τῶν ἀσυναρτήτων μέτρων παράδοσις. Καὶ ὁ μὲν Bentley ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ὀρατίου εἰς ἐμφῶδ' ια' πρῶτος εἰσηγήσατο τὴν θεωρίαν ὅτι ἀσυνάρτητα μέτρα εἶναι τὰ ἐπιδεγόμενα ἐν μέσῳ τῶ μέτρῳ ἐν τῷ τέλει τοῦ κώλου ἀδιάφορον συλλαβὴν καὶ χασημιδιαν, ὅλα τὰ τοῦ Ὀρατίου Carm. 1, 4. Epod. 11. Epod. 13.
Solvitur aeris hiems grata vice | veris et Favoni.
scribere versiculos | amore perculsum gravi.
nivesque deducunt Iovem | nunc mare nunc silinae.
Τούτων τὰ δύο πρῶτα δῆλα δὴ ἐποίησεν ὁ Ὀράτιος κατὰ τὰ Ἀρχιλόχεια ἀσυνάρτητα, ἅπῃ ὁ Ἡφαιστίανος μνημονεύει ὑπ' ἀριθ. β' καὶ γ', τοῦ δὲ τρίτου δὲν σωφείται ἀνάλογον Ἀρχιλόχειον, ἀλλὰ πιθανώτατα καὶ τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ὀράτιος κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀρχιλόχου. Τῷ Bentley ἠκολούθησε καὶ ὁ Hermann καὶ πάντες οἱ ἄλλοι μέχρι τοῦ Christ. Ὁ Οὐεστροφίος ὁμῶς (allg. Metrik³ σελ. 347) παρατηρεῖ ὅτι ἐκ τῶν ις' ἀσυναρτήτων, ἅπῃ καταλέγει ὁ Ἡφαιστίανος,

τρικῆς τοῦ Ἡλιοδώρου. Πρβλ. § 18 καὶ Westphal, gr. Metrik έκδ. 6' τόμ. α' σελ. 229 κέ.

35. Οἱ δὲ Βυζαντινοὶ γραμματικοὶ εἴτε γράφοντες ἔγγειριδια περὶ μέτρων εἴτε μετρικὰ σχόλια εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς κρέμονται παντάπασιν ἐκ τοῦ ἔγγειριδιου τοῦ Ἑρασιωνῶος καὶ τῶν εἰς αὐτὸ σχολίων καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν συμβάλλονται εἰς γνῶσιν τῆς παλαιᾶς μετρικῆς. Τοιοῦτος ἦτο ὁ γραμματικὸς Τριχᾶς (1) ὁ ἐπὶ κλην σοφώτατος κατὰ τὴν ἐνδεκτὴν που ἄ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας, οὗ σφάζεται βιβλίον ἐπιγραφόμενον «ἰπιμερισμοὶ τῶν ἐνεία μέτρων», ὃν προτίταλται «σύνοψις τῶν θ' μέτρων», ἥτις εἶνε ὕμνος εἰς τὴν ἀγνὴν Παρθένον ἐκ παραδειγμάτων τῶν θ' μέτρων συνεστῶς. Ἡ πραγματεία αὕτη τοῦ ἄλλως ἀγνώστου τούτου γραμματικοῦ εἶνε διασκευὴ τοῦ ἔγγειριδιου τοῦ Ἑρασιωνῶος ἀνευ ἄλλων βοηθημάτων πλὴν κακοῦ τίνος κείμενου τῶν καλῶν εἰς Ἑρασιωνῶα σχολίων, τῶν ὑπὸ τοῦ Οὐσεστραλίου διὰ τοῦ Α' χαρακτηρησθέντων. Μετὰ τὴν βελτίονα δὲ ἔκδοσιν τῶν Α' σχολίων ἡ ὅπως εἶχον ἐν τῇ τοῦ Τριχᾶ ἀντιγράφῳ τὸ βιβλίον τοῦ Τριχᾶ ἀπέβαλε πᾶσαν ἀξίαν. Ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ Franc. de Furia ὡς παράρτημα τῆς ἐκδόσεως Δράκοντος τοῦ Στρατονικεῖος ὑπὸ Γ. Ἑρμαννοῦ ἐν Λειψίᾳ 1814 καὶ ἐν τοῖς scriptores metrici Graeci τόμ. 1 1866 τοῦ R. Westphal. Τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ κατὰ τὴν δωδεκῆτην ἄ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας Ἰωάννης Τζέτζης, ὅστις ἐστιχούργησεν τὸ ἔγγειριδιον τοῦ Ἑρασιωνῶος διὰ Βυζαντινῶν μέτρων. Εἶχε δὲ οὗτος ὑπ' ὄψιν κείμενον τοῦ Ἑρασιωνῶος ἐπὶ χεῖρον ἐκείνου, ὁ εἶχεν ὁ Τριχᾶς. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Τζέτζου ἐξέδωκεν ὁ J. A. Cramer ἐν Anecd. Oxon. 3 (1836) σελ. 302-333. Ἐπὶ δὲ χεῖρονες τῶν εἰρημένων ἦσαν οἱ ἐπόμενοι γραμματικοί, οἵτινες πᾶσαν τὴν μετρικὴν αὐτῶν σοφίαν ἤρουντο κυρίως ἐκ τῆς ἐμπροσθὲν μνημονευθείσης Βυζαντινῆς ἐπιτομῆς, ἥτις κατὰ τὸν Hirschelmann ἀποτελεῖ τὸ ἔξδομον καὶ ἔσχατον κατὰ τὴν ἀξίαν συστατικὸν τῶν εἰς Ἑρασιωνῶα σχολίων, προσήρτηται δὲ τοῖς σχολίοις Β' ὡς πέμπτον βιβλίον, πιθανῶς δὲ ἀνέγεται εἰς τὴν δεκάτην ἄ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, πλὴν δὲ ταύτης καὶ ἐκ τινων ἄλλων μερῶν τῶν σχολίων Β'. Πάντες δὲ οὗτοι, ὃν ἐφεξῆς μνημονεύομεν τοὺς κυριωτέρους, οὗτε ἐξ ἄλλης πηγῆς παρὰ τὰς εἰρημένας ἤν-

(1) Οὗτω βεβαίως ὀρθότερον πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ οὐχὶ Τρίχας, ὡς κοινῶς γράφαται.

τλουν οὔτε ἀπ' ἐκείνων τῆς χρήσιμον προσετίθεσαν, διαφέρουσι δ' ἀλλήλων μόνον ὡς ἐκ τῶν μεταθέσεων, τῶν μεταβολῶν τῆς φράσεως καὶ τῆς διαφόρου ἐκλογῆς καὶ διεξοδικότητος. Περὶ τῶν πολυπλόκων γενεαλογικῶν λεπτομερειῶν τῶν μετρικῶν τούτων ἐπραγματεύθησαν ἐν τοῖς νεωτάτοις χρόνοις κυρίως ὁ Γουλιέλμος Studemund (der Pseudoherodianische Tractat über die εἶδη des Hexameters, Jahns Jahrb. 95 (1867) σελ. 609-623) καὶ ὁ W. Hirschelmann ἐν Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Metriker. Die Composition der Hephæstionscholien. Rhein. Mus. 36 (1881) σελ. 260-301, καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ συγγράμματι τῇ ἐπιγραφομένῃ ein griechisches Lehrbuch der Metrik, Dorpat 1888, ἐν ᾗ πάντα τὰ ἐκ τοῦ πέμπτου βιβλίου τῶν τοῦ Ἑρασιωνῶος Β' σχολίων ρυέντα μετρικὰ τῶν Βυζαντινῶν συγγράμματα ἀνάγονται εἰς τρεῖς κυρίους τύπους (Haupttypen). Ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε καὶ scholia Hephæstionea altera (B) integra primum edita, index lect. Dorpat 1882. Προσέτι δὲ καὶ συμπληρωτικὰ εἰς τὰ Anecd. varia τοῦ Studemund ἐν Götting. gel. Anz. 1887 σελ. 594-613. Ἐφεξῆς λοιπὸν καταλέγομεν τὰ ἀξιολογώτατα τῶν ἐνταῦθα ἀνηκόντων συγγραμμάτων τῶν τε ψευδωνύμων καὶ τῶν ἀνωνύμων καὶ τῶν ἄλλων μετρικῶν.

α') Δράκοντος Στρατονικεῖος περὶ μέτρων ποιητικῶν καὶ πρῶτον περὶ χρόνων. Τὸ διεξοδικὸν τοῦτο βιβλίον, οὗ τὰ δύο τρίτα πραγματεύονται περὶ προσφθιάς, ἐξεδόθη κατὰ πρῶτον πλήρως ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ὑπὸ τοῦ Γ. Ἑρμαννοῦ ἐν Λειψίᾳ 1812. Ἦδη ὁ Ἑρμαννὸς ἐν τῇ προλόγῳ ἀπεφάνητο ὅτι ἐν τῇ παραδεδομένῃ μορφῇ ἀδύνατον νὰ εἶνε τοῦτο ἔργον τοῦ παλαιῦ καὶ ἐνδόξου γραμματικοῦ Δράκοντος, ἀνάγκη δὲ νὰ ὑποθεθῇ ὅτι πολλὰ προσθήκαι ἐγένοντο ὑστερον ὑπὸ τινος Βυζαντινοῦ γραμματικοῦ. Ὁ δὲ Λείριος (Lehrs) καὶ ὁ Λουδοβίκος Voltz ἀπέδειξαν τὴν νεώτεραν αὐτοῦ καταγραφὴν (πρβλ. L. Cohn, Philol. Abhandlungen, Martin Hertz. . . dargestellt 1888, 133-143. — L. Voltz, Jahns Jahrb. 139 (1889) 579-599). Ἀπειδείχθη δηλαδὴ τέλος ὅτι τὸ ἐκ τῶν τοῦ Ἰσακίου τοῦ μοναχοῦ, τοῦ Ψευδηρασιωνῶος καὶ ἄλλων συγκατατεμνόμενων κατασκευάσμα τοῦτο συγγραφεὶς ἔχει τὸν κατὰ τὴν 16^{ην} ἑκατοντ. ζῶντα Ἕλληνα πλαστογράφον Ἰάκωβον τὸν Διασσωρίνον, ὅστις καὶ τὸ

ἀνυπαρίκτον Ψευδοφιλήμονα (πρόβλ. Karl Krumbacher, Byzantin. Litteratur. σελ. 274) ἐπιλογογράφησε.

β') *Ἰσακίου τοῦ σοφωτάτου μοναχοῦ περὶ μέτρων ποιητικῶν*. Ἐξέδωκεν ὁ L. Bachmann ἐν *Anecdota Graeca* II (1828) σελ. 167-196. Ὁ Ἰσακίος Μοναχὸς ἔγραψεν, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ τέλος τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος, ἐξηρτηται δὲ ἐκ τοῦ Μαξίμου Πλαυούδη.

γ') *Ἡλίου ἐλαχίστου μοναχοῦ Χάρακος πρὸς Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ διαφορῶν μέτρων*. Ἐξέδωκε κατὰ πρῶτον ὁ Φραγκίσκος de Furia ὡς παράρτημα τῆς τοῦ Ἑρμαννὸς ἐκδόσεως τοῦ Δράκοντος τοῦ Στρατονικεύως ἐν Λειψίᾳ 1814 καὶ νεωστὶ ὁ Studemund ἐν *Anecdota varia* I (1886) σελ. 167-184. Πότε δὲ ἤκμασεν ὁ Ἡλίας οὗτος εἰς παντάπασιν ἄδηνον.

δ') Ἀνώνυμος πραγματεία περὶ μέτρων ἐν τῷ Ἀρληνάνθ κώδικι (codex Harleianus 5635) ἥτοι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τρικλινίου γεγραμμένη, διότι ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος περὶ τῶν δύο διαφορῶν σημειῶν, ἅτινα ἐπινόησεν ὁ Τρικλίνιος πρὸς διάκρισιν τῶν δύο εἰδῶν τῆς καὶ νῆς συλλαβῆς, ἥ ἐξ ἐκείνου εἰλημμένη, ἐν τισὶ δὲ χειρογράφοις συλλαβῆς ἠρασιτώνος περὶ μέτρων» ἐπιγραφομένη. Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ Gaisford ἐν τῷ β' ἐκδ. τοῦ Ἡρασιτώνως I (1855) σελ. 317-334. Πρώτην δὲ κριτικὴν ἐκδόσιν τῆς πραγματείας ταύτης, ἥτις συνήθως καλεῖται tractatus Harleianus, ἐποίησεν ὁ Studemund (Ind. lect. Breslau 1887), νέα μεταχειρισάμενος κριτικὰ ἐφόδια.

ε') *Ἡρωδιανὸς περὶ λήξεως τῶν στίχων* (ἐν τισὶ δὲ χειρογράφοις Ἡρωδ. περὶ στίχων τῆς λήξεως). Ἡ ψευδεπίγραφος αὕτη πραγματεία πραγματεύεται περὶ τῶν εἰδῶν τοῦ ἡρωικοῦ ἐξαμέτρου. Ὁμοίᾳ πραγματεία περὶ τῶν διαφορῶν καὶ εἰδῶν τοῦ ἐξαμέτρου φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου. Ἐξέδ. ὁ Villosion, *Anecdota Graeca* II (1781) σελ. 85 κέ. καὶ ὁ Furia ἐν τῷ μνημονευθέντι παραρτήματι καὶ τέλος ὁ Ed. Studemund *Anecd. varia* I σελ. 185-188. Τὸ δὲ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου περὶ μέτρων ἐξέδωκεν ὁ Wyttenbach μετὰ τῶν ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου τόμ. 5 σελ. 1283-1288, Ὁξον. 1800.

ς') *Ἡρασιτώνος περὶ μέτρων*. Τὸ ψευδεπίγραφον τοῦτο ἐν μὲν τῷ α' τμήματι εἶναι συγγενέστατον τῷ Ἰσακίῳ τῷ μοναχῷ, ἐν ἄλλῳ δὲ τινι κεφαλαίῳ τὸ αὐτὸ τῷ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου περὶ ἡρωικοῦ

μέτρου. Ἐξέδ. Henricus zur Jacobsmuehlen, *Dissertationes philolog. Argentoratenses*, τόμ. 10 (1886) σελ. 187-294.

ζ') Ἀνώνυμος περὶ τῆς τῶν ποδῶν ὀνομασίας, ὅστις ἐκ τοῦ Ἀμβροσιανοῦ κώδικος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται (cod. Ambros. C. 222 τοῦ 13ου αἰῶνος), ἐκλήθη Grammaticus Ambrosianus. Ἐξεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ H. Keil ἐν προγράμματι τῆς Halle 1848, εἰτα δὲ ὑπὸ τοῦ Nauck (*Lexicon Vindobonense* σελ. 253-267) καὶ τέλος πληρέστερον ὑπὸ Studemund, *Anecdota varia* I, σελ. 211-247.

η') Ἐπιτομή τις περὶ μέτρων, ἣν ὁ Νικ. Titze οὐκ ὀρθῶς ὑπολαβὼν ὡς ἔργον τοῦ Μοσχόπουλου ἐξέδωκεν ὡς τοιαύτην ἐν Manuelis Moschopuli Cretens. opuscula grammatica, Lipsiae 1822 σελ. 43-50.

θ') *Anecdota Chisiana* ed. Guil. Mangelsdorf, Carlsruhe 1876 (πρόγραμμα). Τὸ πρῶτον τμήμα πλῆρες παρὰ Studemund, *Anecd. var.* I σελ. 205-209. Ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ (codex Chisianus) ἐν Ῥώμῃ ἀποκειμένη εὐρίσκεται καὶ ἱαμβικὸν ποίημα ἐξ 100 στίχων περὶ ἱαμβικοῦ μέτρου, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Studemund ἐν *Anecd. var.* I σελ. 201 κέ. Αὐτόθι δὲ σελ. 198 κέ. ἐξέδωκε προσέτι ὁ Studemund καὶ ἕτερον ποίημα περὶ ἱαμβικοῦ μέτρου τοῦ Μιχαὴλ Φελλοῦ. Τὸ πρῶτον ποίημα τὸ τοῦ Ἰωάννου Βοτανιάτου ἦτο ἥδη ἐκδομένον κατὰ τὸν cod. Paris. Gr. 1773 ὑπὸ E. Cougny, *Annuaire de l'assoc.* 9 (1875) σελ. 90-96.

Ὁμοίως φύσεως καὶ ἀνευ ἀξίας εἰναι καὶ τὰ εἰς ἀρχαίους ποιητὰς μετρικὰ σχόλια τῶν Βυζαντινῶν γραμματικῶν, ὧν τὰ ἐξιολογώτατα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Γ. Τζέτζου, Μανουὴλ Μοσχόπουλου, Θωμᾶ Μαγίστρου καὶ Δημητρίου τοῦ Τρικλινίου. Τούτων ὁ τελευταῖος ὁ καὶ ἀξιολογώτατος πλὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. δ' μνημονευθείσης πραγματείας (tractatus Harleianus) ἔγραψε καὶ μετρικὰ σχόλια εἰς Σοφοκλέα καὶ Πίνδαρον, ὧν τὰ μὲν πρῶτα εἰναι παντάπασιν ἀχρηστα, βελτιόνα δὲ τὰ εἰς Πίνδαρον.

36. Μετὰ τοῦς Ἕλληνας μετρικοὺς λέγομεν νῦν διὰ βραχέων καὶ περὶ τῶν Λατίνων μετρικῶν, οἵτινες τὰς ἐαυτῶν σπουδὰς δὲν περιορίζον εἰς μόνους τοὺς ἰδίους ἐαυτῶν ποιητὰς, ἀλλὰ προσελάμβανον καὶ τοὺς Ἕλληνας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λατίνοι εἰθεώρουν τὴν μετρικὴν ὡς μέρος τῆς γραμματικῆς, πᾶς τις σχεδὸν τῶν Λατίνων γραμματικῶν τῶν περὶ τῆς γραμματικῆς πραγματευομένων ἐπραγματεύετο ἅμα καὶ

περί τῆς μετρικῆς. Ἐνταῦθα ὁμως ποιούμεθα λόγον μόνον περί τῶν ἀξιολογώτατων. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Μάρκος Τερέντιος Οὐάρρων (M. Terentius Varro, γενν. τῷ 116 π. Χ.), ὅστις ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ de sermone Latino ad Marcellum ἐπραγματεύθη περί μέτρων κατὰ τι σύστημα, ὅπερ παρ' αὐτῷ πρῶτον εὐρίσκομεν, οὐδεὶς δὲ περί τοῦ συστήματος τούτου λόγος γίνεται παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων μετρικῶν. Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον λοιπὸν τοῦτο σύστημα τὸ παρὰ Οὐάρρωνι τὰ μέτρα διακρίνονται εἰς principalia ἢ ἀρχέγονα, οἷα ἦσαν δύο μόνον, τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον καὶ τὸ ἰαμβικὸν τρίμετρον, καὶ εἰς παράγωγα, πάντα τὰ λοιπὰ, παραχθέντα ἐκ τῶν ἀρχέγονων διὰ προσθέσεως ἢ ἀφαιρέσεως ἢ συνθέσεως ἢ ἐναλλαγῆς (1). Ἡ θεωρία αὕτη πρέπει βεβαίως νὰ ἀναχθῇ εἰς τινὰ τῶν Ἑλλήνων γραμματικῶν, ὡς δηλοῦσι καὶ οἱ Ἕλληνοί ὅροι μέτρα παράγωγα, ἀρχέγονα, κύμματα, ἀρκετικά, τελικά. Τῷ μετρικῷ τούτῳ συστήματι τοῦ Οὐάρρωνος ἠκολούθη καὶ ὁ Καίσιος Βάσσος (Caesius Bassus), ὅστις ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Νέρωνος καὶ ἦτο φίλος τοῦ ποιητοῦ Περσίου ποιητῆς ὧν καὶ αὐτός. Ὁ Μάξιμος Οὐικτωρίνος καλεῖ αὐτὸν virum doctum atque eruditum. Τοῦ περί μέτρων ὁμος βιβλίον αὐτοῦ, ὅπερ ἐπεγράφεται ars ad Neronem, σφῆζονται μόνον πολλοῦ λόγου ἄξια ἀποσπάσματα (βλ. Gram. Lat. VI, σελ. 255—71 K.). Ἀκριβέστατον δὲ λόγον περί τοῦ συστήματος τῶν ἀρχέγονων καὶ παραγῶγων μέτρων ποιεῖται ὁ κατὰ τὴν τρίτην ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας Τερεντιανὸς Μαῦρος (Terentianus Maurus) ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τοῦ μετρικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος, ὅπερ γέγραπται διὰ στίχων ποικιλιωτάτων καὶ ἐπισεικῶς κομψῶν, ὅτινες ἄμα χρησιμεύουσιν ὡς παραδείγματα, ἐπιγράφεται δὲ « de litteris de syllabis de metris libri III ». Τῷ αὐτῷ συστήματι ἠκολούθη καὶ ὁ Ἀτίλιος Φορτουνατιανὸς (Atilius Fortunatianus) καὶ ὁ Αὐγουστίνος (2).

37. Ἄλλοι δὲ πάλιν Λατίνιοι μετρικοὶ ἠκολούθουν τῷ συστήματι τῶν ἐννέα πρωτοτύπων μέτρων, καθ' ὃ ἐπραγματεύθη τὴν μετρικὴν ὁ Ἡλιδόωρος καὶ ὁ Ἡφαιστίων. Ἐπισημότερος δὲ τῶν μετρικῶν

τούτων ἦτο ὁ Ἰόβας (Juba) κατὰ τὴν τρίτην ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας καὶ διεξοδικωτάτον περί μέτρων γράψας σύγγραμμα (διότι γίνεται λόγος περί τοῦ ὁγδόου βιβλίου αὐτοῦ), ὅπερ χρησιμωτάτη ἐγένετο πηγὴ ἄλλοις Λατίνοις μετρικοῖς, δὲν δισωδῆθη δὲ εἰς ἡμᾶς. Ὁ Ἰόβας, ὡς εἶπομεν, ἠκολούθει τῷ Ἡλιδόωρῳ καὶ πρῶτος εἰσηγήσατο τοῖς Ῥωμαίοις τὸ σύστημα τῶν ἐννέα πρωτοτύπων μέτρων (metra principalia), κατὰ δὲ τὸν Μάριον Οὐικτωρίνον (1) ἐφέροντο τὰ πρῶτα μεταξὺ τῶν Λατίνων μετρικῶν. Ἐχρηγήθη ὁμως τινὰ καὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Καισίου Βάσσου. Ὁ Ἰόβας ἐχρησίμειυσεν ὡς κυρία πηγὴ εἰς τὸν συγγραφεῖα τοῦ διεξοδικωτάτου πάντων τῶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος σωζομένων μετρικῶν συγγραμμάτων, ὅπερ ἐπιγράφεται « ars grammatica de orthographia et de metrica ratione ». Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἡ μὲν παράδοσις προσποιεῖ τῷ Γαίῳ Μαρίῳ Οὐικτωρίνῳ, ῥήτορι ἀκμάσαντι κατὰ τὴν τετάρτην ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, νωστὶ δὲ ἀπεδείχθη ὡς ἔργον τοῦ Αἰλίου Φίστου Ἀφρονίου, συγχρονήσαντος μὲν τῷ Ἰόβῳ νωτέρου δὲ τὴν ἡλικίαν, ἢ ὡς ἀπογεγραμμένον ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Ἀφρονίου. Ἐν ᾧ δὲ ἐν τῷ πρῶτῳ μέρει τοῦ συγγράμματος τούτου γίνεται ἀκριβὴς λόγος περί τῶν ἐννέα πρωτοτύπων μέτρων κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἡλιδόωρου, ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ἐπισυνάπτεται καὶ ἡ ἑτέρα θεωρία κατὰ τὸ σύστημα τῶν παραγῶγων μέτρων, ὅπερ ἠκολούθει ὁ Οὐάρρων καὶ ὁ Καίσιος Βάσσος. Κατὰ τὸ αὐτὸ διπλοῦν σύστημα πραγματεύεται τὴν μετρικὴν καὶ ὁ κατὰ τὴν τετάρτην ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας γραμματικὸς Διομήδης (Diomedes) ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῆς γραμματικῆς τέχνης (ars grammatica).

Τοσαῦτα καὶ περί τῶν Λατίνων μετρικῶν. Λέγομεν δὲ νῦν καὶ περί τῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πραγματευθέντων περί τῆς παλαιᾶς μετρικῆς καὶ ρυθμικῆς.

38. Ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας οἱ μοναχοί, ὅτινες μόνου ποῦ ἡσχολοῦντο περί τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ μάλα τὴν Λατινικήν, εἶχον μικροτέραν ἐτι παρὰ τοὺς Βυζαντινὸς γῶσιν τῆς παλαιᾶς μετρικῆς ἄγνοοῦντες μὲν ἅμπαρ τὰ λυρικά μέ-

(1) Πρβλ. Οὐάρρων παρὰ Καισίῳ Gramm. Lat. VI, σελ. 274 Keil. « Omnia metra variantur aut adiectione aut detractioe aut concinnatione aut permutatione ».

(2) Πρβλ. Weil. Jahrb. 1862 σελ. 336 κλ.

(1) Ὁ Μάριος Οὐικτωρίνος (Gramm. Lat. VI, σελ. 94 K.) λέγει: « Juba noster, qui inter metricos auctoritatem primae eruditionis obtinuit, insistens Heliodori vestigiis, qui inter Graecos hujusce artis antistes aut primus aut solus est ».

ἀπὸ μείζονος ἰωνικός $\underline{\alpha} \mid \underline{\alpha} \cup \cup$, ἢ ἐκ φιλής ἄρσεως καὶ προηγουμένου ἀναπαιστού $\eta \tau \circ \iota \mid \acute{\alpha} \pi' \mid \epsilon \lambda \acute{\alpha} \sigma \sigma \nu \circ \varsigma \mid \iota \omega \nu \acute{\iota} \kappa \acute{o} \varsigma \cup \cup \alpha \mid \underline{\alpha}$, ἢ ἐκ φιλής ἄρσεως καὶ δύο ἱαμβῶν, τοῦ μὲν προηγουμένου, τοῦ δὲ ἐπιφερομένου, $\cup \alpha \mid \underline{\alpha} \mid \cup \alpha$, τούτεστιν ὁ δόχμος. Τέλος δὲ ὑπάρχουσι καὶ ρυθμοί, ἐν οἷς προτάττεται διπλῇ *arsis nuda*. Τοιαύτη διπλῇ φιλή ἄρσις εἶνε ὅ οἱς ἀρχῇ λογαδικῶν καὶ χοριαμβικῶν ρυθμῶν κείμενος τροχάσιος, ἱαμβος, σπονδαίος, πυρρίχιος, τούτεστιν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ βίσις κληθεῖσα.

41. Τοιαῦτα τὰ ρυθμικά στοιχεῖα, ἐρ' ὧν ὁ Ἑρμαννὸς ἐμφωδόμενος τὸ μετρικὸν αὐτοῦ σύστημα. Ἡ θεμελιώδης ὁμως αὕτη ρυθμικὴ θεωρία οὐδαμῶς συμφωνεῖ τῇ τῶν ἀρχαίων ρυθμικῶν καὶ μάλιστα τῇ τοῦ Ἀριστοξένου θεωρίᾳ, ἀλλὰ τούναντίον δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι πάσης ρυθμικῆς κατηγορίας, ἣν ὁ Ἑρμαννὸς αὐτὸς ἐπενόησεν, εὐρίσκεται παρ' Ἀριστοξένῳ ἄλλη πάντῃ ἀντίθετος. Ὁ Ἑρμαννὸς ὁμως καὶ ἀρ' οὐ ὕστερον ἐγνώρισεν τὸν Ἀριστοξένον, οὐ μόνον ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ θεωρίαις ἐνέμεινεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τεχνικοῖς ῥοις, οὓς αὐτὸς εἶχε πρὶν δημιουργήσας. Οἷον ὅ, τι ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ καλεῖται *ordo*, τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τεχνικῶν λέγεται *πούς*, καὶ ὅ, τι ὑπ' αὐτοῦ λέγεται *ordo simplex*, ὑπ' ἐκείνων λέγεται *πούς ἀσύνθετος ἡ ἀπλοῦς*, ὅ, τι δὲ ὑπ' αὐτοῦ *ordo periodicus* ὑπ' ἐκείνων *πούς σύνθετος*. Τὸν ὅρον *πούς* ἐγίνωσκε καὶ ὁ Ἑρμαννὸς (πρβλ. *Elem. sel.* 18) καὶ ὁμως ἐπειδὴ δὲν ἠκολούθει τοῖς ἀρχαίοις ῥοις, δὲν ἐδυνήθη νὰ κατανοήσῃ τὸ ἡμαρτημένον πολλῶν αὐτοῦ δοξῶν. Π. χ. ὁ Ἀριστοξένος (*σελ.* 288 *Mor.*) διδάσκει «ὅτι μὲν οὖν ἐξ ἐνὸς χρόνου *πούς* οὐκ ἂν εἴη, φανερόν, ἐπειδὴ περ ἐν σημείον οὐ ποιεῖ διαίρεσιν χρόνου, ἄνευ γὰρ διαίρεσεως χρόνου *πούς* οὐ δοκεῖ γίνεσθαι». Καί περ δὲ γινώσκων τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ἀριστοξένου ὁ Ἑρμαννὸς, ὁμως ἰμμένει ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἡ *arsis nuda* ἀποτελεῖ ὅλον *πούς*. Τοῦτου δὲ πλημμελοῦς καὶ ἀδυνάτου ὄντος, ἀδύνατος καὶ πλημμελής εἶνε καὶ ἡ ἐκ δύο φιλῶν ἄρσεων συγκειμένη βίσις, ὡσαύτως ὁ ἰωνικός, ὅ τε ἀπὸ μείζονος καὶ ὁ ἀπ' ἐλάσσονος, καὶ ὁ δόχμος κατὰ τὴν τοῦ Ἑρμαννοῦ ἐκδοχὴν. Εἴτα δὲ κατὰ τοὺς παλαιούς ρυθμικούς ὁ τροχάσιος ἢ ὁ ἱαμβὸς δὲν διαφέρει τὸν ρυθμὸν τοῦ τριβράχους ἀλλὰ μόνον τὸ σχῆμα, ὡσαύτως ὁ δάκτυλος καὶ ἀνάπαιστος τοῦ προκειμένου σμακτικοῦ καὶ σπονδαίου, κατὰ τὴν διδασκαλίαν ὁμως τοῦ Ἑρμαννοῦ οἱ ὁμοισύλλαβοι ποδες ἀνήκουσιν εἰς ὅλως διάφορον ρυθμικὸν γένος

τῶν ἀνομοισυλλάβων, διότι ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων αἱ θέσεις ἐγενήθησαν ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς ἄρσεως, ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων ἐκ τῆς ἡμισείας. Πάλιν κατὰ τὸν Ἀριστοξένον ὑπάρχουσι τέσσαρα γένη ἀσυνθέτων ποδῶν, οἱ τρισήμοι, οἱ τετράσημοι, οἱ πεντάσημοι καὶ οἱ τὸν αὐτὸν τοῖς τρισήμοις ἔχοντες ρυθμὸν ἐξάσημοι ἰωνικοί, ἀντιστοιχῶντες ἀκριβῶς πρὸς τὰ τῶν παλαιῶν μετρικῶν τέσσαρα ποδικὰ γένη. Ὁ δὲ Ἑρμαννὸς οὐ μόνον τοὺς ἰωνικούς λαμβάνει ὡς συνθέτους ἐκ τετρασήμων ποδῶν καὶ φιλής ἄρσεως, ἀλλὰ προσεῖτι καὶ τοὺς παραπαιωνικούς ποδας ἐπινοεῖ αὐτός. Καὶ ὅτι μὲν ἀκολουθῶν τῷ Βεντλῆφ ταῦτιζει ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν τὸν ἱαμβὸν τῶν τροχαίῳ, ὡσπερ καὶ τὸν δάκτυλον τῷ ἀναπαιστῳ, τὴν δὲ ἀρχομένην θέσιν χωρίζει ὡς ἀνάκρουσιν, ἔχει καλῶς, διότι καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοξένον οἱ εἰρημένοι ποδες εἶνε ἴσοι διαφέροντες μόνον κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως. «Ὅτι δὲ ὁ Ἑρμαννὸς τὴν ἀνάκρουσιν λαμβάνει ὡς τὸ τέλος προηγουμένου τινὸς ρυθμικοῦ συστήματος, μάχεται διαρρήδην τῇ τῶν παλαιῶν ρυθμικῶν παραδόσει. Διότι κατὰ ταύτην τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἱαμβικοῦ τετραμέτρου ἀποτελεῖ *πούς* σύνθετον δωδεκάσημον, ὥστε καὶ ἡ ἀνάκρουσις ἀποτελεῖ μέρος τοῦ δωδεκάσημου ποδὸς καὶ δὲν ἀνήκει εἰς προηγουμένου σύστημα. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ ἀδιάφορος συλλαβὴ δὲν ἀποτελεῖ τὸ τέλος τοῦ περιοδικοῦ συστήματος, ὡς θέλει ὁ Ἑρμαννὸς, διότι τότε οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ δὲν θὰ ἐλάβανον τὴν ἱαμβικὴν τετραποδῖαν ὡς ἑνὲς δωδεκάσημου *πούς*, ἀλλ' ὡς δύο ἐξάσημους. Οὐδ' ἐκεῖνο εἶνε σύμφωνον τῇ παλαιᾷ παραδόσει, ὅτι ὁ κύριος ρυθμικός τόνος πίπτει πάντοτε ἐπὶ τὴν πρώτην θέσιν τοῦ ἀνωτέτου ποδός, ὡς διδάσκει ὁ Ἑρμαννὸς. Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται ὅλην ὅτι ἐξ ὅλης τῆς ρυθμικῆς θεωρίας τοῦ Ἑρμαννοῦ ὁγῶς ἔχουσι μόνον ὀλίγιστα, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἀποδείκνυνται ἡμαρτημένα ὡς μαχόμενα τοῖς ὑπὸ τῶν παλαιῶν ρυθμικῶν διδασκόμενοις, ἐκτός ἂν θέλῃ τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ ἐγίνωσκον ἐνδεέστερον τοῦ Ἑρμαννοῦ τὴν ρυθμικὴν θεωρίαν τὴν ἀναφερομένην εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν μουσικὰς τέχνας.

42. Ἐξετάσωμεν νῦν πῶς ἔχει ἡ μετρικὴ θεωρία τοῦ Ἑρμαννοῦ πρὸς τὴν παραδεδομένην παλαιάν καὶ ἰδίαν τὴν τοῦ Ἡφαιστίωναος. Ὁ Ἑρμαννὸς δὲν ἐδυνήθη νὰ πλάσῃ ἀρ' αὐτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν παλαιῶν μετρικῶν ἰδίων μετρικὴν θεωρίαν, ὅπως ἔπλασεν ἰδίαν ρυθμικὴν, ἀλλὰ καί περ τρέφων μεγίστην πρὸς τοὺς ἀρχαίους μετρι-

κούς περιφρόνησιν ὡς πάντῃ ἀπαθείς τῆς ἀληθοῦς μετρικῆς θεωρίας καὶ διὰ παντός καταπλημῶν τὸ σύστημα αὐτῶν ὡς οὐδεμίαν σχεδὸν περιέχον ἀληθειαν, ὅμως δὲν ἐδυνάθη νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν παρ' αὐτοῖς χρησίων τεχνικῶν ὅρων καὶ αὐτῆς τῆς οἰκονομίας τῆς ὕλης, ἣν εὐ-
 ρισκε παρ' Ἑραιοσίων. Ἡ μορφή ὅμως ἀνῆκει μᾶλλον εἰς αὐτόν, ὅπως κατακρίνει τὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν σύστημα χωρὶς νὰ ἐν-
 νοήσῃ αὐτὸ οὔτε ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ συνεχείᾳ οὔτε ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα, ὅθεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῆς μετρικῆς εἰς μεγίστην περιπίπτει σύγχυσις
 πρὸς τε τὴν τῶν παλαιῶν θεωρίαν καὶ πρὸς τὰς ἰδίας ἐαυτοῦ μετρι-
 κάς κατηγορίας. Τὴν εἰδικὴν τῶν μέτρων πραγματείαν διαιρεῖ ὁ Ἑρ-
 μαννὸς εἰς δύο μέρη κύρια, τὰ *metra simplicia*, ἅπερ σύγχεινται ἐκ
 τῶν αὐτῶν ἀπλῶν συστημάτων ἢ ποδῶν, καὶ τὰ *metra mixta et*
composita, τὰ συγκείμενα ἐξ ἀνομοίων ποδῶν διαδεχομένων ἀλλή-
 λους. Εἰς τὴν πρώτην ὅμως κατηγορίαν ἀνάγει πλὴν τῶν ἀληθινῶν
 ἀπλῶν μέτρων (τῶν μονοειδῶν, δηλαδὴ ἢ καθαρῶν τῶν Ἑραιοσίων-
 νος) καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑραιοσίωνος καλούμενα ὁμοιοειδῆ ἢ κατὰ συμ-
 πάθειαν μικτὰ (οἷα τὰ λογοειδικά, τὰ μικτὰ ἰωνικά καὶ τὰ χοριαμ-
 βικά), ἅτινα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἐμὴν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑρμαννοῦ *metra*
mixta καλούμενα καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν οὐδαμῶς ἄλλως ἢ
 ὡς μέτρα μικτὰ θεωρούμενα. Εἰς τὴν πλάνην ταύτην ὥστε νὰ συγ-
 χῇ τὰ ἀπλά καὶ μικτὰ μέτρα περιέπεσεν ὁ Ἑρμαννὸς ἐκ τούτου,
 ὅτι ὁ Ἑραιοσίων ἐν τῷ ἐγγχειρίδιῳ αὐτοῦ μετὰ τῶν μονοειδῶν ἢ κα-
 θαρῶν μέτρων πραγματεύεται σύναμα καὶ τὸ ἕτερον τῶν μικτῶν εἰ-
 δος, τὰ ὁμοιοειδῆ ὑπ' αὐτοῦ καλούμενα ἤτοι κατὰ συμπάθειαν μικτά.
 Ἐντεῦθεν πλανηθεὶς ὁ Ἑρμαννὸς ὑπέλαβε καὶ τὰ μικτὰ ταῦτα ὡς
 ἀπλά. Πολλῶς δὲ μείζων εἰς τὴν σύγχυσιν ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῷ δια-
 λαμβάνοντι *de metris mixtis et compositis*. Ὁ Ἑρμαννὸς ὀρίζει
 μὲν ὀρθῶς τοὺς *mixtos* καὶ *compositos numeros*, ὡς ὀρίξων αὐ-
 τοῖς· *«mixti qui ex diversis numeris in unum confusis con-*
stant· compositi in quibus plures numeri ita sunt copulati
ut alter sequatur alterum»· ὥστε κατὰ ταῦτα εἰς μὲν τὴν πρώ-
 τὴν κατηγορίαν θὰ ἀνῆκον μάλιστα τὰ λογοειδικά, τὰ μικτὰ ἰωνικά
 καὶ ἐφεξῆς μέτρα, εἰς δὲ τὴν δευτέραν κατ' ἐξοχὴν τὰ μέτρα, ἅπερ
 ὁ Ἑρμαννὸς ἐκάλεσε *Δωρικά στερορά*, οἱ δὲ ἀρχαῖοι σύμφωνα πρὸς
 τὸν τοῦ Ἑρμαννοῦ ὅρον *metra composita* ἐκάλουν *μέτρα ἐπισύν-*
ετα. Ὑπολαβὼν ὅμως ὁ Ἑρμαννὸς τὰ μέτρα ταῦτα ὡς ταῦτα ἐκεί-

νοῖς, περὶ ὧν ὁ Ἑραιοσίων πραγματεύεται ἐν τοῖς τελευταίοις κε-
 φαλαίοις (ιδ'—ις'), δηλονότι ὡς ταῦτ' αὖ τοῖς κατ' ἀντιπάθειαν μι-
 κτοῖς, τοῖς ἀσυναρτήτοις καὶ τοῖς πολυσχηματίστοις, ἐντεῦθεν τὴν
 πραγματείαν τῶν μικτῶν καὶ συνθέτων μέτρων διαιρεῖ ὡς ἐξῆς· α')
de versibus polyschematistis· β') *de versibus asynartetis*· γ')
de versibus secundum antipathiam compositis· δ') *de numeris*
concretis. Ἄλλ' ὅμως ἐκ τῶν μέτρων, ἅτινα οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν
 ἀληθεία δὲν εἰνε πολυσχηματία, καὶ ὅμως πραγματεύεται ἐνταῦθα
 πάντα. Εἶτα δὲ ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατ' ἀντιπάθειαν μικτῶν
 καλούμενων κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἑρμαννοῦ οὐδὲν εἶνε τοιοῦτο, καὶ
 ὅμως πραγματεύεται πάντα καὶ μόνον αὐτὰ ὑπὸ τὴν κατηγορίαν
 ταύτην. Τέλος δὲ ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμενων μέτρων ἀσυν-
 αρτήτων ὑπάρχουσι κατὰ τὸν Ἑρμαννὸν μόνον ὀλίγα τινὰ ἀληθινὰ
 ἀσυναρτήτα, καὶ ὅμως πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑραιοσίωνος ὡς ἀσυνάρ-
 τητα καταλεγόμενα μέτρα καὶ ὁ Ἑρμαννὸς πραγματεύεται ἐν τῇ
 αὐτῇ ἀκολουθίᾳ ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν ἀσυναρτήτων. Τὰς κατη-
 γορίας ταύτας τοῦ Ἑραιοσίωνος κατακρίνει ὁ Ἑρμαννὸς διὰ τὸν
 ἀπλούστατον λόγον ὅτι δὲν ἐνόησεν αὐτάς. Θυμαστὸν δὲ ὅτι καίπερ
 ἀποδοκιμάζων ἀκολουθεῖ αὐταῖς. Δίκαιον δὲ ἔχει μόνον ἐπικρίνω τὴν
 τῶν παλαιῶν μετρικῶν θεωρίαν περὶ τῶν ἀντισπαστικῶν καὶ μικτῶν
 ἰωνικῶν μέτρων. Κατόρθωμα δὲ εἶναι ἀληθὲς τὸ ὅτι κατέρριψε τὴν
 ἀντισπαστικὴν θεωρίαν τῶν λογοειδικῶν μέτρων, ἥτις ἐπισυνῆλθε ὑπὸ
 τῶν μετρικῶν τῆς δευτέρας ἀ. Χ. ἐκατονταετηρίδος. Ἄλλ' ὅμως καὶ
 τὴν ἡμαρτημένην ταύτην κατηγορίαν τῶν ἀντισπαστικῶν μέτρων δὲν
 ἀπέβαλεν ἐντελῶς, διότι ὡς τοιαῦτα εἰδέχετο μέτρα τινά, ἅπερ οἱ
 παλαιοὶ μετρικοὶ ἀνῆγον πάνυ ὀρθῶς εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀσυν-
 αρτήτων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀπλῶν μέτρων σφάλ-
 λεται ὁ Ἑρμαννὸς κατακρίνων τὴν παλαιὰν παράδοσιν. Κατὰ ταύ-
 την δηλαδὴ κύριος ποὺς τοῦ παιωνικοῦ μέτρου εἶναι ὁ κρητικὸς, ὅστις
 ἐπιδέχεται τὴν λύσιν τῆς πρώτης ἢ τῆς δευτέρας μακρᾶς, τοῦτέστι
 λαμβάνει τὸ σχῆμα τοῦ τετάρτου ἢ τοῦ πρώτου παίονος, σχηματί-
 ζεται δὲ τὸ παιωνικὸν μέτρον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκατάληκτον. Ὁ
 Ἑρμαννὸς πάντα ταῦτα ὑπολαμβάνει ὡς ἡμαρτημένα. Κατ' αὐτόν
 τὸ παιωνικὸν μέτρον μόνον παίωνα ἐπιδέχεται, οὐχὶ δὲ καὶ κρητικόν,
 ἢ δὲ ἀπέθειε αὐτοῦ εἶναι μόνον καταληκτικὴ, οὐδέποτε δὲ ἀκατάλη-

εισηγήσατο ὁ Βοϊκίος. Καὶ πρῶτος μὲν ὁ Ῥοσβάχιος ἰδίας ποιησάμενος μελέτας τῆς ἀρχαίας ρυθμικῆς παραδόσεως ἐπεβόλετο νὰ πραγματευθῇ κατ' Ἀριστοτέξενον ἄπασαν τὴν ρυθμικὴν, ἐξέδωκε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Metrik der griechischen Dramatiker und Lyriker nebst den begleitenden musischen Künsten* von A. Rossbach und R. Westphal. I Theil. Griechische Rhythmik von August Rossbach. Leipzig. 1854. Μετὰ δύο δὲ ἔτη ἐξέδωκαν ἀπὸ κοινῆς ἀμφότεροι τὸ εἰδικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς μετρικῆς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *griechische Metrik nach den einzelnen Strophengattungen und metrischen Stilarten* von A. Rossbach und R. Westphal. Leipzig. 1856. Ἐπειτα δὲ ὁ τῶς περὶ τοὺς Ἑλλήνας μουσικοὺς μέλιστα ἀσχολούμενος Οὐεστφάλιος ἐπεχείρησε καὶ αὐτὸς νὰ κάμῃ ἰδίας ἐρεῖνας καὶ μελέτας περὶ τοὺς ἀρχαίους ρυθμικοὺς, περὶ οὓς μέχρι τοῦδε εἰδικώτερον εἶχεν ἀσχοληθεὶς ὁ Ῥοσβάχιος, ἀναγνωρίζων καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ ἀρχαία ρυθμικὴ θεωρία πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὡς κρηπίς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πραγματείαν τῆς μετρικῆς. Μετὰ μακρὰς δὲ μελέτας ἐξέδωκε τὸ βιβλίον, ὅπερ ἐπιγράφεται *die Fragmente und die Lehrsätze der griechischen Rhythmiker, Supplement zur griechischen Rhythmik* von A. Rossbach. Leipzig. 1861. Τὸ βιβλίον λοιπὸν τοῦτο, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἀναπλήρωμα τῆς τοῦ Ῥοσβαχίου ρυθμικῆς, περιέχει μετὰ κριτικῶς διωρθωμένου κειμένου καὶ τῶν διαφορῶν γραφῶν τὰ ἀποσπάσματα τῶν ρυθμικῶν στοιχείων, τὸν περὶ τοῦ πρώτου χρόνου καὶ ἄλλων συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέξενου, ρυθμικῶν τινων ἀνωνύμων καὶ Διονυσίου τοῦ μουσικοῦ, εἶτα δὲ τὸ περὶ ρυθμικῆς μέρος τοῦ περὶ μουσικῆς συγγράμματος τοῦ Ἀριστείδου Κοῦντιλιανοῦ μετὰ τῆς Λατινικῆς παραφράσεως τοῦ Μαρτιανοῦ Καπέλλα, τὰ ρυθμικὰ ἀποσπάσματα τῆς εἰσαγωγῆς τέγνης μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος, τοῦ ἀνωνύμου περὶ μουσικῆς, τῶν Μιχαῆλ τοῦ Ψέλλου προλαμβανομένων εἰς τὴν ρυθμικὴν ἐπιστήμην καὶ τοῦ ἐν Παρίσις ὑπ' ἀριθ. 3027 κώδικος. Τούτοις ἐπιφέρει ὁ Οὐεστφάλιος πραγματείας τινὰς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ρυθμικῆς, ἐν αἷς διὰ βραχυτέρων μὲν πραγματεύεται περὶ ὧν συμφωνεῖ, διὰ μακροτέρων δὲ περὶ ὧν διαφωνεῖ τῷ Ῥοσβαχίῳ. Τὰ ἀποσπάσματα τῶν παλαιῶν ρυθμικῶν μετὰ τῶν λειψάνων τῶν σφζομένων παλαιῶν μελῶν ἐξέδωκε τὸ δεύτερον ὁ Οὐεστφάλιος ὡς ἐπίματρον εἰς τὸν α' τόμον τῆς β' ἐκδόσεως τῆς μετρικῆς τῷ 1867.

Μετὰ δύο δ' ἔτη ἐξέδωκεν ὁ Οὐεστφάλιος ὡς δεύτερον μέρος τὴν ἀρμονικὴν καὶ μελοποιαν τῶν Ἑλλήνων (*Harmonik und Melopoeie* der Griechen von R. Westphal. Leipzig. 1863). Μετ' ἄλλα δὲ δύο ἔτη συνεπλήρωσε τὸ κοινὸν ἔργον ἐκδόντας τὸ γενικὸν μέρος τῆς μετρικῆς (*allgemeine griechische Metrik* von R. Westphal. Leipzig. 1865). Τῷ αὐτῷ δ' ἔτει ἐξέδωκε τὴν κατ' Ἀριστοτέξενον ρυθμικὴν, ἐπὶ τὸ συστηματικώτερον καὶ βέλτιον πραγματευθεὶς αὐτὴν (*System der antiken Rhythmik* von R. Westphal. Breslau. 1865). Ἐπειτα ἐξέδωκεν ἱστορίαν τῆς παλαιᾶς μουσικῆς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Geschichte der alten und mittelalterlichen Musik*. I Abtheil. Breslau. 1864. III Abtheilung: *Plutarch über die Musik*. Breslau. 1866. Προσέτι *scriptores metrici Graeci* ed. R. Westphal. vol. I. *Hephaestionis de metris enchiridion et de poemate libellus cum scholiis et Trichae epitomis. Adjecta est Procli Chrestomathia grammatica*. Lips. 1866. Τοῖς ἐπομείνους δὲ δύο ἔτεσιν ἐξέδωκε δευτέραν ἐκδόσιν τῆς ὅλης θεωρίας τῶν παλαιῶν μουσικῶν τεχνῶν εἰς δύο τόμους, τὸν μὲν πρῶτον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *griechische Rhythmik und Harmonik* nebst der Geschichte der drei musischen Disciplinen. II Auflage. Leipzig. 1867. Τὸν δὲ δεύτερον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *griechische Metrik* (allgemeine und specielle) neu bearbeitet von R. W. II Aufl. Leipzig. 1868. Τῷ δὲ 1883 ἐξέδωκε τὸ πολλοῦ λόγου ἔξιν σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον *Aristoxenus von Tarent Melik und Rhythmik des klassischen Hellenenthums*, übersetzt und erläutert von R. Westphal. Leipzig. 1883. Ὁ δὲ β' τόμος ἐξελάτνει τῷ 1893 μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Προσέτι δὲ καὶ τὸ δόθη τῷ 1893 μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Προσέτι δὲ καὶ τὸ ἐξῆς, *die Musik des griechischen Alterthums nach den alten Quellen neu bearbeitet* von R. Westphal. Leipzig. 1883. Μετὰ δύο δ' ἔτη ἤρξατο ἡ τρίτη ἐκδοσις τῆς θεωρίας τῶν μουσικῶν τεχνῶν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν *Theorie der musischen Künste der Hellenen* von A. Rossbach und R. Westphal. I griechische Rhythmik von R. Westphal. Leipzig. 1885. II griech. Harmonik und Melopoeie von R. Westphal. Leipzig. 1886. III 1. allg. Theorie der griech. Metrik von R. Westphal und II. Gleditsch. Leipzig. 1887. III. 2. specielle griech. Metrik von A. Rossbach. Leipzig. 1889.

46. Διὰ τῶν πολλῶν τούτων συγγραμμάτων καὶ ἐπανειλημμένων ἐκδόσεων, δι' ὧν ἐκάστοτε ἐπὶ τὸ βέλτιον προήγετο καὶ συνεπληροῦτο ἡ γνῶσις τῆς θεωρίας τῶν παλαιῶν μουσικῶν τεχνῶν, συμπαρττόντων καὶ ἄλλων εἴτε δι' ἐπικρίσεων εἴτε δι' ἰδίων συγγραφῶν, κατωρθώθη τέλος ὥστε νὰ ἀνοικοδομηθῇ μὲν σχεδὸν ἡ θεωρία τῆς ἀρμονικῆς καὶ ῥυθμικῆς, ὅσον ὅλην ὅτι ἡδύνατο νὰ γίνῃ τοῦτο ἐκ τῶν σωζομένων πηγῶν, βέλτιον δὲ μελετηθεῖσα ἡ παλαιὰ μετρικὴ παράδοσις μὲν τυχρὴ μειζήνους ἐκτιμήσεως καὶ κύρους ἢ προτοῦ. Διότι διὰ τῶν ἐρευνῶν μέλιστα τοῦ Οὐσετραλίου κατεβίβηθη ὅτι τὸ σύστημα τῶν παλαιῶν μετρικῶν δὲν εἶνε αὐθαίρετον δημιούργημα τῶν γραμματικῶν, τῶν κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρεωτικῶν καὶ αὐτοκρατορικῶν χρόνους ἀκμασάντων, ἐκ τῶν καίμων ὁμῶν τῶν ποιητῶν πορισθέντων τὰς θεωρίας αὐτῶν, ἀλλ' ὡς θεμελίον ταῖς τῶν μετρικῶν κατηγορίας ὑποκινεῖται αἱ ἀρχαὶ τῆς τῶν παλαιότερων χρόνων ῥυθμικῆς θεωρίας, ἥτις ἔνευ διακοπῆς παρῃδῶθη εἰς ἐκείνους, οἳ εἶχεν ἀναπτυχθεῖσα ἐν ταῖς παλαιαῖς μουσικαῖς σχολαῖς, κατὰ μέγα τοῦλάχιστον μέρος, καὶ ἐγένετο χρήσιμος εἰς τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀνεγερθὲν μετρικὸν σύστημα. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν ἐν τῷ συστήματι τούτῳ τῶν παλαιῶν μετρικῶν θεωρίας τινὲς διαφωνοῦσαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν ῥυθμικὴν παράδοσιν, ἐκ τούτου προελθοῦσαι ὅτι οἱ γραμματικοὶ ἐκείνοι μετρικὰ τινα φαινόμενα καθ' ἡμαρτημένην ἀναλογίαν περιέλαμβανον εἰς τινα κατηγορίαν, εἰς ἣν μόνον κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν συλλαβῶν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ ῥυθμικὸν τῶν συλλαβῶν μέγεθος δύνανται νὰ ἀνιήκωσιν· εἴτα δὲ οἱ τῆς δευτέρας ἀ. Χ. ἐκατονταετηρίδος μετρικοὶ προσέθηκαν ταῖς ἐκ τῶν Ἀλεξανδρεωτικῶν χρόνων παρειλημμέναις μετρικαῖς κατηγορίαις καὶ τὸ ἀντισπαστικὸν μέτρον· ἀλλ' ὅμως τὸ πλείστον μέρος τῆς μετρικῆς παραδόσεως εἶνε λείψανον τῆς τῶν παλαιῶν καλῶν χρόνων θεωρίας καὶ ἔχει τὸ αὐτὸ καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ῥυθμικῶν κύρους, οἱ δὲ ὕστερον προστεθέντες νεωτερισμοὶ ἐλέγχονται ὡς τοιοῦτοι ἐκ τούτου ὅτι δὲν συμφωνοῦσι τοῖς ὑπὸ τῶν παλαιῶν ῥυθμικῶν διδασκαλομένοις. Συντόμως δὲ λέγομεν ὅτι ἡ κατὰ Ῥοσβάκιον καὶ Οὐσετραλίον θεωρία τῶν παλαιῶν μουσικῶν τεχνῶν εἶνε ἡ ἐκπροσωποῦσα τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης (1).

(1) Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἐν μόνον ἐγράφη μέχρι τοῦδε ἐγκριθεὶς ἡ (ἐν τῇ του Iwan von Müller Handbuch der klass. Altertums-Wissenschaften, β', β' έκδοσις) Metrik der Griechen und Römer von Hugo Gleditsch. Εκδ. β' 1890.

47. Τοιοῦτον δὲν καθ' ὅλου τὸ τελευταῖον τοῦτο μετρικὸν σύστημα, ὡς εἰκόσ, δὲν εἶνε ἀππληγμένον καὶ ἡμαρτημένον θεωρίαν. Ἐνταῦθα δὲ ποιούμεθα λόγον μόνον περὶ τινῶν τῶν οὐσιωδιστέρων, αἰτινῶν πολλῶν ἔχουσι τὴν ῥοπήν εἰς τὸ ὅλον σύστημα. Τοιαῦτα λοιπὸν εἶνε κατὰ πρῶτον ἡ θεωρία τοῦ Οὐσετραλίου, καθ' ἣν ἐν τῇ ποιήσει πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο διαφορὰς φύσεις τοῦ ῥυθμοῦ, ἐτέραν μὲν τὴν τῶν φιλῶν ἥτοι ἄνευ μέλους ἀπαγγελλομένων μέτρων, ἐτέραν δὲ τὴν τῶν μελωδουμένων (1). Κατὰ τὸν Οὐσετραλίον ἐπὶ μὲν τῶν τελευταίων ὁ τοῦ διπλασίου λόγος τῆς μακρᾶς πρὸς τὴν βραχείαν ἐτήρηται ἐν τῇ προφορᾷ ἀκριβῶς, ἐπὶ δὲ τῶν πρώτων, οἷον ἐπὶ τοῦ ἡρώδου, ὅπως ἀπηγγέλλετο ὑπὸ τῶν βαψφῶδων, καὶ ἐπὶ τῶν μέτρων τοῦ ἱαμβικοῦ καὶ τροχαϊκοῦ ῥυθμοῦ, οἷου τοῦ ἱαμβικοῦ τριμέτρου καὶ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου, ὁσῶς ἀπηγγέλλοντο φιλάω καὶ ἄνευ μέλους, δὲν ἐτηρεῖτο ὁ λόγος οὗτος ἥτοι τὸ κανονικὸν ῥυθμικὸν μέγεθος, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῶν συλλαβῶν ἦτο ἀόριστον, οἷον δηλαδὴ καὶ ἐν τῷ διαλέγεσθαι ἥτοι ἐν τῇ συνῆθαι ὁμιλίᾳ, ἐν ἣ ἡ κίνησις τῆς φωνῆς, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, δὲν λαμβάνει ἡρεμίας, ὥστε δὲν ἀποδίδει χρόνους ἰσωνόμενους κατὰ τὸ ποσόν. Καὶ διαιροῦνται μὲν καὶ τὰ φιλά μέτρα εἰς πόδας, ὅπως καὶ τὰ μελωδούμενα, ἀλλὰ τὰ μέρη ταῦτα τῶν φιλῶν μέτρων γίνονται αἰσθητὰ μόνον διὰ τῶν ῥυθμικῶν τόνων, τὸ μέγεθος ὁμῶς τῶν χρόνων ἐκάστου ποδὸς μένει ἀόριστον καὶ ἀκαταμέτρητον· οἷον ἐπὶ τοῦ ἐξαμέτρου ἡσθάνετο μὲν τις τὰς ἐξ βάσεις, δὲν ἡδύνατο ὁμῶς νὰ σημάνῃ διὰ τῶν δακτύλων τὰς ἰσομέγεθους ἐξ θέσεως καὶ ἐξ ἄρσεως. Ἄν, λέγει ὁ Οὐσετραλίας, ὁ βαψφῶδὸς ἀπῆγγελλε τὰ ἡρῶα κατὰ τετρασήμερον πόδας, ὥστε δηλαδὴ ἡ μακρὰ νὰ ἔχη ἀκριβῶς τὸ διπλάσιον μέγεθος τῆς βραχείας, θὰ διέφερε τοσοῦτον τῆς συνῆθους ἐν τῷ διαλέγεσθαι προφορᾷ, καθ' ἣν αἱ συλλαβαὶ εἶνε χρόνοι ἀγνωστοὶ κατὰ τὸ ποσόν, τὸ μέγεθος δηλαδὴ τῶν συλλαβῶν εἶνε ἄπειρον καὶ ἀόριστον, ὥστε ἡ προφορὰ αὐτοῦ θὰ ἐπείνετο ἐξ ἀνάγκης οὐχὶ φυσικῇ, ἀλλὰ τεχνητῇ, βεβαιωμένη καὶ σχολαστικῇ. Τούτων ἕνεκα ὁ παλαιὸς βαψφῶδὸς ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῶν ἡρώων, ὡς μακθάνομεν παρὰ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς (περὶ

(1) Τὴν θεωρίαν ταύτην κατὰ πρῶτον προήνεκεν ὁ Οὐσετραλίας ἐν τῇ συγγράμματι τῇ ἐπιγραφομένῃ «Aristoxenos Melik und Rhythmik» τόμ. α', σελ. 478, ἐ' αὐτὴν ὁ H. Weil ἐπικρίνων τὸ βελόν τοῦτο ἐν τῇ Journal des savants, Février 1884. Ὑστερον δὲ ὁ Οὐσετραλίας ἐπελάσας αὐτὴν ἐν τῇ ῥυθμικῇ έκδ. γ' σελ. 42 κ. καὶ allg. Metrik 2 § 1. οὐδ᾽ αὖτε πειθεῖς ταῖς παρατηρήσεσι τοῦ Weil.

φθιαί ἐν τῇ λογικῇ φωνῇ. Συνελόντες δὲ λέγομεν ὅτι διὰ τῆς μέσης φωνῆς ἀπειδιδότο μὲν ὁ ῥυθμὸς ἥτοι ἡ τάξις τῶν χρόνων, οὐδὲν δὲ μέλος ἐμὴ τὸ τῆς διαλέκτου ἦτοι τὸ λογάδες. Οὕτω πως πρέπει νὰ μετασθῶμεν ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐποιοῦν ἀναχρονώσκοντες ἢ ἀπαγγέλλοντες τὰ ποιήματα αὐτῶν καὶ οὐχὶ ὥσπερ πεζὸν λόγον, ὡς δοξάζει ὁ Οὔεστροφίλιος, διότι τότε δὲν θὰ διεκρινέτο ὑπ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν καὶ τρίτον εἶδος φωνῆς ἢ μέση ἢ ἡ ἀναγνωστικὴ. Κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπισθῶμεν νὰ ἀπαγγέλλωμεν τὰ ἀρχαῖα ποιήματα, ἐν θέλωμεν νὰ ἀπαγγέλλωμεν αὐτὰ ὡς ἔρρυθμα καὶ οὐχὶ ὡς ἀρρυθμα ποιήματα. Κατὰ τοῦτο δὲ κυρίως ἀδυνατοῦμεν νῦν ἡμεῖς νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ἀρχαίαν ἀπαγγελίαν πλήρη, καθ' ὅσον τὰ δύο συγκρούμενα ἐν τῇ παλαιᾷ ποιήσει στοιχεῖα, τοὺς λογικοὺς δηλαδὴ καὶ ῥυθμικοὺς τόνους, δὲν δύναμθα νὰ προσφέρωμεν κεχωρισμένως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ὡς οἱ παλαιοὶ, ἀλλ' ἀναγκάζομεθα νὰ ὑποτάσσωμεν τοὺς λογικοὺς τόνους εἰς τοὺς ῥυθμικοὺς, οὐδένα λόγον τῶν λογικῶν τόνων ποιούμενοι, ὅπως οἱ παλαιοὶ οὐδένα λόγον αὐτῶν ἐποιοῦντο ἐν τῇ ᾠδῇ (1). 'Εκ πρώτης βέβαια ὀφείως τὸ πρᾶγμα δὲν φαίνεται φυσικὸν καὶ δυσαρτεστὲ, ἀλλ' ὅταν τις ἐξοικειωθῇ πρὸς τὸν ῥυθμόν, τότε ἐθίζεται νὰ ἀδιαφορῇ πρὸς τὸ ἐκ τῆς παραθέσεως τοῦ φυσικοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων δυσάρεστον προσέχων μᾶλλον εἰς τὴν ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ ἀπόλαυσιν καὶ τὸ ἐκ τούτου εὐχάριστον τοῦ ἐξ ἐκείνου δυσάρεστον προτιμῶν.

51. 'Ετέρω τοῦ Οὔεστροφιλίου ἡμαρτημένη δόξα εἶνε ὅτι πλὴν τῆς μονοσήμου βραχείας καὶ τῆς δισημοῦ μακρᾶς συλλαβῆς παραδέχεται καὶ ἄλλα ῥυθμικὰ μεγέθη τῆς τε βραχείας καὶ τῆς μακρᾶς, τουτέστι καὶ βραχείας βραχυτέρας τε καὶ μακροτέρας τῆς μονοσήμου καὶ μακρᾶς βραχυτέρας τε καὶ μακροτέρας τῆς δισημοῦ, τὴν δ' ὑπάρξιν τῶν τοιούτων ῥυθμικῶν μεγεθῶν τῶν συλλαβῶν ζητεῖ νὰ πιστώσῃ διὰ μαρτυριῶν τοῦ τε Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς καὶ τινων παλαιῶν μετρικῶν (πρβλ. Rhythmik³ σελ. 365-7, allg. Metrik³ σελ. 292 κέ.). Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον τί λέγουσιν οὗτοι καὶ κατὰ πόσον ὁ Οὔεστροφίλιος ἐρήνηναι πιστῶς τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν. Ὁ μὲν λοιπὸν Διονύσιος περὶ συνθ. ὀνομ. κεφ. 11 λέγει τάδε: «ἡ μὲν πεζὴ λέξις οὐδενὸς οὐτ' ὀνόματος οὔτε ῥήματος βιάζεται τοὺς χρόνους οὐδὲ μετατιθῆναι, ἀλλ' οἷας παρείληψε τῇ φύσει τὰς συλλαβάς, τὰς τε

... (1) Πρβλ. Διονύτ. Ἀλικαρν. περὶ συνθ. ὀνομ. κεφ. 11 καὶ § 77.

μακρὰς καὶ τὰς βραχείας, τοιαύτας φυλάττει. Ἡ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ μεταβάλλουσιν αὐτὰς μειῦσαι καὶ αὔξουσai, ὥστε πολλάκις εἰς τὰ ἐναντία μεταχωρεῖν· οὐ γὰρ ταῖς συλλαβαῖς ἀπευθύνουσι τοὺς χρόνους, ἀλλὰ τοῖς χρόνοις τὰς συλλαβάς». Ὁ δὲ Λογγίνος ἐν τοῖς προλεγόμενοις εἰς τὸ Ἑρμαιοτίωνος ἐγχειρίδιον § 6 καὶ ὁ Μάριος Οὔικτωρίνος σελ. 53 λέγουσι τάδε:

«Διαφέρει ῥυθμοῦ τὸ μέτρον, ἢ τὸ μὲν μέτρον πεπηγότας ἔχει τοὺς χρόνους,

ὁ δὲ ῥυθμὸς ὡς βούλεται ἔλκει τοὺς χρόνους, πολλάκις γοῦν καὶ τὸν βραχὺν χρόνον ποιεῖ μακρόν».

«Differt autem rhythmus a metro, quod metrum certo numero syllabarum ac pedum finitum sit,

rhythmus autem . . . ut volet protrahit tempora, ita ut breve tempus plerumque longum efficiat, longum contrahat».

Ὁ δὲ Διομήδης (σελ. 423 Keil) λέγει «distat enim metrum a rhythmo, quod metrum certa qualitate ac numero syllabarum temporumque finitur». Καὶ σελ. 468 K. «rhythmici certa dimensione temporum terminantur et pro nostro arbitrio [= τῷ τοῦ Οὔικτωρίνου ut volet καὶ τῷ τοῦ Λογγίνου ὡς βούλεται] nunc brevius aretari [= longam contrahit], nunc longius provelii [= protrahit tempora] possunt». 'Εν ἑτέρῳ δὲ χωρίῳ ὁ Μάριος Οὔικτωρίνος (σελ. 49) λέγει «musici qui temporum arbitrio syllabas committunt in rhythmicis modulationibus aut lyricis cantionibus per circuitum longius extentae pronunciationis tam longis longiores, quam rursus per correptionem breviores brevibus proferunt». Καὶ μικρόν ἐμπροσθεν «musici non omnes inter se longas aut breves pari mensura consistere, siquidem et brevi breviorē et longa longiorē dicant posse syllabam fieri».

Τὰ χωρία λοιπὸν ταῦτα ὑπολαμβάνει ὁ Οὔεστροφίλιος ὡς μαρτυροῦντα διαρρηθῆναι ὅτι, ἐν ᾧ ἡ πεζὴ λέξις ἐφύλαττε τὴν φυσικὴν τῶν συλλαβῶν ποσότητα, ἡ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ τουτέστιν ἡ μελικὴ ποίησις κατὰ βούλησιν μετέβαλλε τὰς μακρὰς καὶ βραχείας συλλαβάς ἐπὶ τὸ μείζον ἢ ἔλασσον, ὥστε πολλάκις αἱ βραχεῖαι ἐλαμβάνοντο ὡς μακραὶ καὶ αἱ μακραὶ ὡς βραχεαῖαι. Ἀκριβέστερον δὲ ἐκ τῶν χωρίων

τούτων συνάγει ὁ Οὔεσφάλιος ὅτι ἐν τῇ μελικῇ τῶν παλαιῶν ποιήσει ἦσαν ἐν χρήσει τὰ ἐξῆς ἐξ συλλαβικῆς μεγέθης·

α') μακρὰ ἡδὲ ἡμεῖς ἦτοι μακρὰ μακρᾶς μακροτέρᾳ. Τοιαύτην δὲ λαμβάνει τὴν μακράν τοῦ τετρασήμερου τροχαίου ὡς ἔχουσιν μέγεθος $2 \frac{1}{2}$ τοῦ πρώτου χρόνου.

β') μακρὰ τελεία ἦτοι μακρὰ δισήμις, οἷα ἦτο ἡ μακρὰ τοῦ τετρασήμερου δακτύλου καὶ τοῦ τρισήμερου τροχαίου.

γ') μακρὰ μειωμένη ἦτοι μακρὰ μακρᾶς βραχυτέρᾳ, οἷα ἦτο ἡ μακρὰ τοῦ τρισήμερου δακτύλου ἔχουσα μέγεθος $1 \frac{1}{2}$ τοῦ πρώτου χρόνου.

δ') βραχεῖα ἡδὲ ἡμεῖς ἦτοι βραχεῖα βραχείας μακροτέρᾳ, οἷα ἦτο ἡ βραχεῖα τοῦ τετρασήμερου τροχαίου ἔχουσα μέγεθος $1 \frac{1}{2}$ τοῦ πρώτου χρόνου.

ε') βραχεῖα τελεία ἦτοι βραχεῖα μονόσημος, οἷα ἦτο ἡ βραχεῖα τοῦ τετρασήμερου δακτύλου καὶ τοῦ τρισήμερου τροχαίου.

ς') βραχεῖα μειωμένη ἦτοι βραχεῖα βραχείας βραχυτέρᾳ, οἷα ἦτο ἡ βραχεῖα τοῦ τρισήμερου δακτύλου ἔχουσα μέγεθος τὰ τρία μέρη τοῦ πρώτου χρόνου τούτῃ $\frac{1}{2}$.

Τῇ βοηθείᾳ δὲ τὸν τοιοῦτον μακροτέρων καὶ βραχυτέρων μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν ζητεῖ ὁ Οὔεσφάλιος νὰ ἐξιῶσθαι τὰ διάφορα ποδικὰ μεγέθη ἐπὶ τῶν μικτῶν καὶ ἐπισυνθῆτων μέτρων, ἐπὶ μὲν τῶν μικτῶν τοῖς δακτύλοις προσποιῶν τὸ μέγεθος τοῦ τρισήμερου τροχαίου, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπισυνθῆτων τὰν ἀπάλιν τοῖς τροχαίοις προσποιῶν τὸ μέγεθος τῶν τετρασήμερων δακτύλων ὡς ἐξῆς·

2 1 1	2 1 1
δακτύλος τετράσημος	τροχαῖος τετράσημος
2 1	1 1 1
τροχαῖος τρισήμις	δακτύλος τρισήμις

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξιῶσι ὁ Οὔεσφάλιος καὶ τὰ διάφορα ποδικὰ σχήματα τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν μικτῶν μέτρων πολυσχηματίστου ποδός, ὡς ἐξῆς·

2	—	πολυσχηματίστους σπονδαίους
1 1 1	1 1	
2	—	πολυσχηματίστους πυρρήχιους
1 1 1	1 1	
2	—	πολυσχηματίστους ἱαμβούς.
1	2	

52. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Οὔεσφάλιου, ἣν ἀσπάζεται καὶ ὁ Ροσβάχιος, πλὴν ὅτι καὶ τοῖς δακτύλοις τῶν ἐπισυνθῆτων μέτρων ὥσπερ καὶ τοῖς τῶν μικτῶν προσποιεῖ μέγεθος τὸ τοῦ τροχαίου ἦτοι τρισήμιον (speciel. griech. Metrik¹ σελ. 374 καὶ 513), στηρίζεται ἐπὶ παρερμηνείας τῶν μνημονευθεῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν, ὡς ἐρχόμεθα νὰ δεῖξωμεν ἐφεξῆς. Καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπ' ἄλλων τε (περὶ Βεκέρου ἀνέκδ. σελ. 713. 1186) καὶ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν τῇ μνημονευθέντι χωρίῳ καὶ ἀλλαχοῦ (περὶ Δημοσθένους δεινότητος σελ. 1069) διακριτέον δύο γένη θεωρητικῶν τῶ τῶν μουσικῶν καὶ ῥυθμικῶν καὶ τῶ τῶν γραμματικῶν καὶ μετρικῶν. Καὶ οἱ μὲν μουσικοὶ καὶ ῥυθμικοί, οὐχὶ διάφοροι ἀλλήλων ἀλλ' οἱ αὐτοί, ὡς ἐκ πολλῶν δῆλον, ὄντες, ἦσαν κυρίως ὁπαδοὶ τοῦ Ἀριστοξένου καὶ περὶ πάντων τὴν μουσικὴν τέχνην ἀσχολούμενοι ἐξήταζον τὰ πράγματα βαθύτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον, οἱ δὲ γραμματικοὶ καὶ μετρικοὶ ἐπραγματεύοντο τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ μέτρα ἐμπειρικώτερον. Εἰς τοὺς μουσικοὺς λοιπὸν καὶ ῥυθμικοὺς καὶ μέλιστα εἰς αὐτὸν τὸν Ἀριστοξένον ἀνοιστέον τὴν θεωρίαν περὶ τῆς διαφορῆς δυνάμεως ἦτοι ποσότητος τῶν συλλαβῶν τῆς γλώσσης, πῶς δηλαδὴ παραυξάνονται αἱ τε βραχεῖαι καὶ αἱ μακραί συλλαβαί ὡς ἐκ τῆς προσθήκης συμφῶνων εἰς τὰ βραχεῖα καὶ τὰ μακρὰ φωνήεντα, περὶ οὗ πραγματεύεται ὁ Διονύσιος ἐν κεφ. 15 λέγων ὅδε· «Μήκους δὲ καὶ βραχυτέρας συλλαβῶν οὐ μὴ φύσις, ἀλλὰ καὶ μακρότεραί τινες εἰσι τῶν μακρῶν, καὶ βραχυτέραι τῶν βραχειῶν.» Ἔσται δὲ τοῦτο φανερόν ἐπὶ τῶν παραδείγματων. Ὁμολογεῖται δὲ βραχεῖαν εἶναι συλλαβήν, ἣν ποιῇ φωνὴν βραχὺ τὸ ο, ὡς λέγεται ὁδός. Ταύτην προστεθῆτω ἐν γράμμα τῶν ἡμιφῶνων τὸ ρ καὶ γενέσθω Ῥόδος· μένει μὲν ἐτι βραχεῖα ἡ συλλαβή, πλὴν οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἔξει τινὰ παραλλαγὴν ἀκαρεῖ παρὰ τὴν προτέραν. Ἐτι προστεθῆτω ταύτῃ τῶν ἀφῶνων γραμμάτων τὸ τ καὶ γενέσθω τρόπος· μσιζων αὕτη τῶν προτέρων ἔσται συλλαβῶν καὶ ἐτι βραχεῖα μένει. Τρίτον γ' ἐτι γράμμα τῇ αὐτῇ συλλαβῇ προστεθῆτω τὸ σ καὶ γενέσθω σφόδρος· τρισὶν αὕτη προσθήκαις ἀκουσταῖς μακροτέρᾳ γενήσεται τῆς βραχυτάτης μένουσα ἐτι βραχεῖα. Οὐκοῦν τέσσαρες αὐται βραχεῖαι συλλαβῆς διαφοραὶ τὴν ἀνάλογον ἔχουσαι αἰσθῆσιν τῆς παραλλαγῆς μέτρον. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς μακρᾶς. Ἡ γὰρ ἐκ τοῦ η γνομένη συλλαβὴ μακρὰ τὴν φύσιν οὖσα τεττάρων γραμμάτων προσθήκαις παραυξηθεῖσα, τριῶν προτακτομένων, ἐνός δὲ ἐπι-

ταττομένου, καθ' ἣν λέγεται *σπλήν*, μείζων ἂν δῆπου λέγοιτο εἶναι τῆς προτέρας ἐκείνης τῆς μονογράμματος. Μειομένην δ' αὖ πάλιν καθ' ἑν ἑκάστον τῶν προστεθέντων γραμμάτων τὰς ἐπὶ τούτοις παραλλαγὰς αἰσθητὰς ἂν ἔχοι. Αἰτία δὲ ἥτις ἐστὶ τοῦ μήτε τὰς μακρὰς ἐκβαίνειν τὴν ἑαυτῶν φύσιν μείρει γραμμάτων ἐπὶ τὰ μηχανομήνας (1) μήτε τὰς βραχείας εἰς ἑν ἀπὸ πολλῶν γραμμάτων συστέλλομένας ἐκπίπτειν τῆς βραχυτέρας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνας ἐν διπλάσι λόγῳ θεωρεῖσθαι τῶν βραχειῶν καὶ ταύτας ἐν ἡμίσει τῶν μακρῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν τῇ παρόντι σκοπεῖν. Ἀρκεῖ γὰρ ὅσον εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν ἡρμοστέον εἰρηθῆναι, ὅτι διαλλάττει καὶ βραχεῖα συλλαβὴ βραχείας καὶ μακρὰ μακρὰς, καὶ οὕτε τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν οὐτ' ἐν λόγῳ φίλοις οὐτ' ἐν ποιήματι ἢ μέλει διὰ ῥυθμῶν ἢ μέτρων κατασκευαζομένοις πᾶσα βραχεῖα καὶ πᾶσα μακρά». Παραπλήσια λέγονται καὶ ἐν τῇ τέλει τῶν προλεγμένων. εἰς Ἡρακλ. ἐγχιριδιον· «ἰστέον δὲ ὅτι ἄλλως λαμβάνουσι τοὺς χρόνους οἱ μετρικοὶ ἢ οἱ γραμματικοὶ καὶ ἄλλως οἱ ῥυθμικοί. Οἱ γραμματικοὶ ἐκείνον μακρὸν χρόνον ἐπίστανται τὸν ἔχοντα δύο χρόνους καὶ οὐ καταγίνονται εἰς μείζον τι· οἱ δὲ ῥυθμικοὶ λέγουσι τὸδε εἶναι μακρότερον τοῦδε, φάσκοντες τὴν μὲν τῶν συλλαβῶν εἶναι δύο ἡμίσεις χρόνων, τὴν δὲ τριῶν, τὴν δὲ πλείονων· οἷον τὴν ὡς οἱ γραμματικοὶ λέγουσι δύο χρόνων εἶναι, οἱ δὲ ῥυθμικοὶ δύο ἡμίσεις, δύο μὲν τοῦ ὡς μακροῦ, ἡμυχρόνιον δὲ τὸ σ' πᾶν γὰρ σύμφωνον λέγεται ἡμυχρόνιον».

53. Κατὰ τὴν θεωρίαν λοιπὸν ταύτην τῶν παλαιῶν ῥυθμικῶν καὶ μουσικῶν τὸ μέγεθος ἐκάστης συλλαβῆς τῆς τε μακρᾶς καὶ τῆς βραχείας, ὅλην ὅτι τῆς ἐχούσης μακρὸν ἢ βραχὺ φωνῆεν, παραλλάσσει ὡς ἐκ τῆς προσθήκης ἐνὸς ἢ καὶ πλείονων συμφώνων. Διότι προσποιούντες οὗτοι τῇ μὲν βραχεὶ φωνῆναι, οἷον τῇ ο ἢ ε, τὸ μέγεθος ἐνὸς πρώτου χρόνου, τῇ δὲ μακρᾷ ἢ ἡ ὡ τὸ μέγεθος δύο πρώτων χρόνων, ἐκάστη δὲ ἀπλῶς συμφώνῃ τὸ μέγεθος ἡμίσεος τοῦ πρώτου χρόνου, τὴν μὲν μονογράμματον συλλαβὴν τὴν ἐξ ἐνὸς βραχείος φωνήεντος ἐλάβανον ὡς ἔχουσιν μέγεθος ἐνὸς πρώτου χρόνου, τὴν δὲ ἐκ βραχείος φωνήεντος καὶ ἐνὸς συμφώνου συγκειμένην ἐλάβανον ὡς ἔχουσιν μέγεθος ἐνὸς πρώτου χρόνου καὶ ἡμίσεος, τὴν δ' ἐκ βραχείος φωνήεντος καὶ δύο συμφώνων ὡς ἔχουσιν μέγεθος δύο πρώτων χρό-

(1) Οἷα ἡ δευτέρα μακρὰ συλλαβὴ τῆς λέξεως *σπλήν*, ἥτις σφρατίζεται ἐξ ἐπὶ τὰ γραμμάτων.

νων καὶ οὕτως ἐφελξῆς, ὥστε ἐπὶ τῶν συλλαβῶν τῶν ἔχουσιν βραχὺ φωνῆεν καὶ ἐν ἡ οὐδὲν ἢ πλείονα σύμφωνα διέκρινον διάφορα μεγέθη, βραχυτάτην δ' ἐλάβανον τὴν μονογράμματον τὴν ἐξ ἐνὸς δηλαδὴ βραχείος φωνήεντος ἀποτελουμένην. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον διέκρινον καὶ διάφορα μεγέθη μακρῶν συλλαβῶν, ὧν ἐλαχίστη μὲν ἦτο ἡ ἐξ ἐνὸς μόνου μακροῦ φωνήεντος ἀποτελουμένη, ἐπὶ μᾶλλον δὲ καὶ μᾶλλον μείζονες αἱ ἐκ μακροῦ φωνήεντος καὶ ἐνὸς ἢ δύο ἢ καὶ πλείονων συμφώνων συγκείμεναι. Ἡκριβολογοῦντο δὲ ταῦτα οἱ παλαιοὶ ῥυθμικοὶ καὶ μουσικοὶ δι' οὐδένα βεβαίως ἄλλον λόγον εἰμὴ ζητοῦντες νὰ συμβεβῆσσι πρὸς τὴν φύσιν τῆς γλώσσης τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ παλαιὸς ῥυθμοποιὸς μετεχειρίζετο αὐτὴν ὡς ῥυθμιζόμενον· διότι ὑποτάσσων οὕτως τὴν γλῶσσαν τῇ ῥυθμῷ δὲν παρετῆρει μόνον τὰ φωνήεντα τῶν συλλαβῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα αὐτοῖς σύμφωνα. Καὶ δὲν προσεποιεῖ μὲν ταῖς συλλαβαῖς ταῖς ἐχούσας μακρὸν φωνῆεν μείζον μέγεθος ἕνεκα τῶν ἐπιφερομένων συμφώνων, τὰς ἐχούσας ὅμως βραχὺ φωνῆεν καὶ ἐπιφερόμενα τρία σύμφωνα μετεχειρίζετο πάντοτε ὡς μακράς, τὰς δὲ ἐχούσας δύο σύμφωνα ἐπιφερόμενα τῇ βραχεὶ φωνῆναι συνήθως μὲν ὡς μακράς, ἐνίοτε δὲ ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς συμπλοκῆς τῶν συμφώνων καὶ ὡς βραχείας. Μόνας δὲ τὰς ἐξ ἐνὸς βραχείος φωνήεντος ἢ ἐξ ἐνὸς τοιούτου καὶ ἐνὸς συμφώνου ἐπιφερομένου ἀποτελουμένας μετεχειρίζετο πάντοτε ὡς βραχείας. Ἐν ᾧ δὲ οἱ χρόνοι τῶν συλλαβῶν τῶν τε μακρῶν καὶ τῶν βραχειῶν ἐλάβανον ἐν τῇ συνῆθει ὁμίλιαν τὰς πολλὰς διαφορὰς, ἃς διέκρινον οἱ ῥυθμικοὶ καὶ μουσικοὶ καθὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἵπομεν, τούτων οὐδ' ὁ ῥυθμοποιὸς διέκρινε δύο μόνον ῥυθμικὰ μεγέθη, τὸ τῶν μακρῶν καὶ τὸ τῶν βραχειῶν συλλαβῶν, ὧν ὁ λόγος πρὸς ἀλλήλας ἦτο ὁ τοῦ διπλάσιου, ταῖς μὲν δηλαδὴ βραχείαις προσέπειν μέγεθος τὸ τοῦ πρώτου χρόνου, ταῖς δὲ μακραῖς δίστημον, ἦτοι δύο πρώτων χρόνων. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖται οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν τῇ μνημονευθέντι χωρίῳ λέγοντος «αἰτία δὲ ἥτις ἐστὶ κτλ.» καὶ ὑπὸ τῶν μετρικῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοξένου, ὅστις ἐν τινι ἀποσπασματι σφρατίζειν γέ ὅτι πᾶν μέτρον πρὸς τὸ μετρούμενόν πως καὶ τάδε: «Καὶ πρῶτον γέ ὅτι πᾶν μέτρον πρὸς τὸ μετρούμενόν πως καὶ πέφυκε καὶ λέγεται. Ὡστε καὶ ἡ συλλαβὴ οὕτως ἂν ἔχει πρὸς τὸν ῥυθμὸν ὡς τὸ μέτρον πρὸς τὸ μετρούμενον, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον μετρεῖν τὸν ῥυθμὸν. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν λόγον οἱ παλαιοὶ ἔφασαν

ρυθμικοί, ὁ δὲ γε Ἀριστοξένος οὐκ ἐστὶ, φησί, μέτρον ἢ συλλαβή. Πᾶν γὰρ μέτρον αὐτὸ τε ὠρισμένον ἐστὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ πρὸς τὸ μετρούμενον ὠρισμένως ἔχει. Ἡ δὲ συλλαβὴ οὐκ ἐστὶ κατὰ τοῦτο ὠρισμένη πρὸς τὸν ρυθμὸν ὡς τὸ μέτρον πρὸς τὸ μετρούμενον· ἡ γὰρ συλλαβὴ οὐκ αἰεὶ τὸν αὐτὸν χρόνον κατέχει, τὸ δὲ μέτρον ἡρμεῖν δεῖ κατὰ τὸ ποσὸν καθὼς μέτρον ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ χρόνου μέτρον ὡσαύτως κατὰ τὸ ἐν τῷ χρόνῳ ποσόν, ἡ δὲ συλλαβὴ χρόνου τινὸς μέτρον οὕτως οὐκ ἡρμεῖ κατὰ τὸν χρόνον· μεγέθη μὲν γὰρ χρόνων οὐκ αἰεὶ τὰ αὐτὰ κατέχουσιν αἰ συλλαβαί, λόγον μὲντοι τὸν αὐτὸν αἰεὶ τῶν μεγεθῶν ἡμῖς μὲν γὰρ κατέχουν τὴν βραχείαν χρόνου, διπλάσιον δὲ τὴν μακράν. . . » (1). Τὰ λεγόμενα ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὡς γνώμη τοῦ Ἀριστοξένου δηλὸν ὅτι πρέπει νὰ ληφθῶσι κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ «Ἀλικαρνασσεύς ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ ἐκ τοῦ 15 κερ. τοῦ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἕτερον αὐτοῦ χωρίον τὸ ἐν κερ. 11 «ἡ μὲν πεζὴ λέξις κτλ.», ὡς παραδόξως ποιεῖ ὁ Οὔεσφάλιος καὶ οὕτω τῷ παρὰ Ψελλῷ ἀποσπάσματος τούτου τοῦ Ἀριστοξένου προσάπτει νοῦν, ὃν κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ἔχῃ.

54. Ἀφ' οὗ λοιπὸν κατὰ τὰ εἰρημένα ὁ παλαιὸς ρυθμοποιὸς δύο εἶδη συλλαβῶν σταθερῶς διέκρινε τὰς μακράς καὶ τὰς βραχείας ἔχουσας πρὸς ἀλλήλας λόγον τὸν τοῦ διπλασίου, τὴν μὲν δηλονότι βραχείαν ἔχουσαν ρυθμικὸν μέγεθος τὸ τοῦ πρώτου χρόνου, τὴν δὲ μακράν μέγεθος διπλάσιον, πὸς ποτὶ δὲ τὸ Διονύσιος καὶ ὁ Λογγίνος καὶ ὁ Μάριος Οὐικτωρίνος καὶ ὁ Διομήδης ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (§ 51) μνημονευθεῖσαι χωρίοις λέγουσιν ὅτι τὸ μὲν μέτρον πενηνταίῳ, τὴν μὲν δηλονότι βραχείαν ὡς βούλεται ἔλκει αὐτούς, ὥστε πολλάκις καὶ τὸν βραχὺν χρόνον ποιεῖ μακρὸν καὶ τὰν ἀπάλιν τὸν μακρὸν βραχύν· Ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸν ρυθμὸν ἦται τοὺς ρυθμικοὺς καὶ μουσικοὺς τοιαύτης τῆς ἀναιρεσίας περὶ τὴν χρῆσιν τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν οὐδὲν ἄλλο βεβαίως παρέσχεν ἐμὴ ἡ ἄδεια τοῦ ποιητοῦ νὰ μεταχειρίζεται συλλαβὰς τινὰς μακράς ὡς βραχείας καὶ τὰν ἀπάλιν, τούτεστιν ἡ χρῆσις τῶν κοινῶν λεγομένων συλλαβῶν. Καὶ τῷ ἦντι οἱ παλαιοὶ διαρρήδην προποιοῦσι τῷ Ὀμήρῳ τὴν μεγίστην αὐθαιρεσίαν περὶ τὴν χρῆσιν τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν, κανονικῶς

μὲν βλέποντες αὐτὸν τὴν ἄνευ τελικοῦ συμφώνου ληκτικὴν τῆς λέξεως μακράν, πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ φωνήεντος, λαμβάνοντα ἀντὶ βραχείας (α' τρόπος τῆς κοινῆς), οἷον «πλάγχθη ἑπεῖ», συχρὰ δὲ βραχείας συλλαβὰς ἀντὶ μακρῶν (γ' τρόπος τῆς κοινῆς), ἵνα μὴ δὲν εἰπωμεν περὶ τῆς ἀδείας, ἣν μετεχειρίζετο ἐπὶ τοῦ β' τρόπου τῆς κοινῆς. Οἷον ὁ Ἡσυχίος ἐν λ. ἀειωμένον λέγει «ἀράποντα καὶ ἰώμενον. Σύνθεσις δὲ τῷ ποιητῇ τοῦ μέτρον ἕνεκα χρῆσθαι τοῖς βραχείαις ἀντὶ τῶν μακρῶν καὶ τοῖς μακροῖς ἀντὶ τῶν βραχέων». Πρὸλ. Σχολ. Ἡφαιστ. σελ. 102. 103. 121. Βεκήρου ἀνέκδ. σελ. 825 κί. Ludwich, Aristarch II 125 κί. Ὁ Λογγίνος τὴν ἄδειαν ταύτην ἀναφέρει εἰς τὸν ρυθμὸν, ὁ δὲ Διονύσιος εἰς τὴν ρυθμικὴν, ὅπερ ταῦτό, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μουσικὴν, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ὁ Διονύσιος ἐφρόνει τὰ αὐτὰ περὶ Ὀμήρου, οἷα καὶ ἀνώνυμός τις παρ' Ἀθηναίῳ ιδ', 32, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ὀμηρος α. δ. α. τὸ μεμελοποιημένα πᾶσαν ἑαυτοῦ τὴν ποιήσιν ἀφροντιστὶ τοὺς πολλοὺς ἀνεφάρους ποιεῖ στίχους καὶ λαγαρούς, ἐτι δὲ μουρούς». Ταῦτα δὲ ἐφρόνει ὁ Διονύσιος δηλὸν ὅτι ἡμαρτημένως, τὸ δὲ ὀρθὸν μαθητόμενον ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἀριστοτέλης περὶ ποιητ. κερ. 1 ὧδε λέγον «ἡ δὲ ἐποποιία (μιμεῖται) μόνον τοῖς λόγοις φιλοῖς ἢ τοῖς μέτροις». Ἐκ τῶν εἰρημένων οὐδεμία ἀμφιβολία ἐστὶ, ὅταν ὁ Διονύσιος λέγῃ α. ἡ δὲ ρυθμικὴ καὶ ἡ μουσικὴ μεταβάλλουσιν αὐτάς (δηλ. τὰς συλλαβὰς, τὰς τε μακράς καὶ τὰς βραχείας) μειοῦσαι καὶ αὐξοῦσαι, ὥστε πολλάκις εἰς τὰν ἀντία μεταχωρεῖν, οὐδὲν ἄλλο ἐννοεῖ ἢ τὴν διὰ τὰς κοινὰς μεταβολὴν τῶν μακρῶν εἰς τὰς μονοσήμους βραχείας καὶ τῶν βραχείων εἰς τὰς δισημούς μακράς, οὐχὶ δὲ ἄλλα παρὰ ταῦτα τὰ μεγέθη τῶν βραχείων καὶ μακρῶν, οἷον τὰς μακράς τριχρόνους, τετραχρόνους καὶ πενταχρόνους συλλαβὰς, ὡς ἀκούει ὁ Χρίστιος (Metrik σελ. 45) τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Διονυσίου καὶ τὸ παράλληλον τοῦ Λογγίνου, οὐδὲ μεμειωμένας καὶ ὑψημένας βραχείας τε καὶ μακράς τούτεστι κατὰ ποσὸν τὴν βραχυτέρας ἢ μακροτέρας τῶν τελείων βραχείων ἢ τῶν τελείων μακρῶν, ὡς δέχεται ὁ Οὔεσφάλιος. Ὑπερ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ Οὔεσφάλιου μόνον τὰ ἐν σελ. 49 χωρία τοῦ Μαρίου Οὐικτωρίνου φαίνονται διαρρήδην συναγορεύοντα, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ἐστὶ ὁ Οὐικτωρίνος συγχέει τὰ μεγέθη τῶν συλλαβῶν τῆς πεζῆς λέξεως ἦτοι τῆς συνθέσεως ὁμιλίας καὶ τὰ ρυθμικὰ μεγέθη τῶν συλλαβῶν. Ὅτι δὲ ὁ Οὐικτωρίνος δὲν εἶχε σαφῆ ἐννοίαν τῶν πραγμάτων τούτων καὶ τούτου ἕνεκα περι-

(1) Πρὸλ. Quinetii. Instit. orat. IX, 4, 47: «longam esse duorum temporum, brevem unius, etiam pueri sciunt».

ἰσποιοῦντο περὶ κυκλίου δακτύλου, ἔχοντος δηλαδὴ ἄλογον τὴν μακρὰν ἥτοι ἐλάσσονα τῆς τελείας, ὥς χρησίμου οὐχὶ ἐν τῇ μελικῇ ποιήσει, ἀλλ' ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῶν ῥαψωδῶν, τὸ δὲ ρυθμικὸν σχῆμα τοῦ κυκλίου δακτύλου τοῦ ῥαψωδοῦμένου εξαμέτρου δὲν δύναται νὰ παρασημανθῇ διὰ σημείων τῆς νεωτέρως μουσικῆς, διότι κατὰ τὸν Ἀριστοτέζον ἐν τῇ συνεχεῖ κινήσει τῆς φωνῆς, οἷα ἦτο ἡ κατὰ τὴν φιλήν καὶ ἄνευ μείλους ἀπαγγελίαν, δὲν ἠδύνατο νὰ διακριθῶσι χρόνοι γνῶριμοι κατὰ τὸ ποσόν, ἀλλὰ μόνον οἱ πόδες διὰ τοῦ ρυθμικοῦ τόνου. Ὁ δὲ Αὔγουστος Ῥοσθάχιος διακρίνει ὡς ὁ Οὔεστροφάλιος μέτρα λεγόμενα ἢ ἀναγινωσκόμενα καὶ μέτρα ῥεδόμενα δὲν περιορίζει τὴν χρῆσιν τῶν κυκλίων δακτύλων μόνον εἰς τὰ ῥαψωδοῦμενα ἥρφα, ἀλλ' ἐπεκτείνει καὶ εἰς τὰ λογαϊδικὰ (πρὸβλ. spec. Metrik³ σελ. 10 καὶ 513)· προσποιεῖ δὲ αὐτοῖς τὸ ἐξῆς ρυθμικὸν μέγεθος

$$\begin{array}{ccc} \frac{1\frac{1}{2}}{2} : 1 & \eta \quad 1\frac{1}{2} : 1 & \eta \quad 2\frac{1}{2} : 1 \\ \text{θέσις} & \text{ἄρσις} & \text{θ. ἄρσις.} \end{array}$$

56. Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς παρατηροῦμεν πρῶτον μὲν ὅτι οὐδαμῶς σαφές καὶ ἀναμφισβήτητον ὑπάρχει πότερον ὁ Διονύσιος πάντα τὰ δακτυλικὰ ἐξαμέτρα λέγει ὅτι προεφέροντο οὕτως, ὡς κύκλια, ἢ μόνον ἑνα. Ἐκν δὲ εἶναι ὀρθὴ ἡ παραδεδομένη γραφὴ παρὰ τῶν Διονυσίων «μὴ πολλὴ διαφέρειν ἐνίοις τῶν τροχαίων», οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Οὔεστροφάλιος (Rhythmik³ σελ. 50) ἐξηγείται ὡς: «so dass Einige diese Daktylen nicht viel von den Trochaeen unterscheiden oder: dass nach Einigen der Unterschied zwischen diesen Daktylen und den Trochaeen nicht gross ist», ἀλλὰ μάλλον ἀκουστέον ὡς: «ὥστε ἐνίοι (τῶν δακτύλων τούτων) νὰ μὴ διαφέρωσι πολλὴ τῶν τροχαίων». Τὸ ἑαυτοῦ ἀμάρτημα ἐπανορθῶν ὁ Οὔεστροφάλιος ἐν τῇ allg. Metrik³ σελ. 18 μεταφράζει ὡςαύτως, τούτεστιν «so dass einige von Trochaeen nicht sehr verschieden sind». Οὕτως ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ Διονύσιος διακρῆδην μαρτυρεῖ ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ δάκτυλοι τῶν ἡρώων ἦσαν κύκλιοι καὶ παραπληῖστοι τοῖς τροχαίοις, ἀλλ' ἐνίοι μόνον ἐλαμβάνοντο οὕτως καὶ οὗτοι ἐπὶ ἐξαμέτρων, ἄτινα εἶχον εὐτροχον καὶ περιφερῆ καὶ καταρρέουσιν τὴν φράσιν, ὅταν τὸ «αὐτὸς ἔπειτα πέδονδε κτλ.». Ἐπειτα δὲ παρατηροῦμεν ὅτι αὐθαί-

ρώτως προσποιοῦσι τῷ κυκλίῳ δακτύλῳ οἱ νεώτεροι μέγεθος ἀκριβῶς τρίσημον, προφανῶς παρερμηνεύοντες τὸν Διονύσιον, ὅστις περὶ μόνης τῆς μακρᾶς συλλαβῆς τοῦ δακτύλου λέγει ὅτι ἦτο ἄλογος, εἶχε δηλαδὴ μέγεθος ἕλασσον τῆς τελείας ἥτοι τῆς δισημοῦ, οὐδὲν δὲ περὶ τῶν βραχυῶν ὡς ἀλόγων καὶ αὐτῶν ἢ τοῦλάχιστον τῆς ἑτέρας, οὐδὲ δικαιούμενα ἐκ τῆς ἀλόγου μακρᾶς νὰ συναγῶμεν ὅτι καὶ αἱ βραχεῖαι ἢ ἡ ἑτέρα αὐτῶν ἦτο ἄλογος, ὡς νομίζει ὁ Βελλερμανὸς ἀναγκαῖον τοῦτο ἀκολουθῆμα νομίμων. Μᾶλλον δὲ κατὰ τὸν Διονύσιον τῷ κυκλίῳ δακτύλῳ πρέπει νὰ προσποισθῶμεν τὸ ἐξῆς μέγεθος

$$-\cup\cup = 3\frac{1}{2} \text{ πρ. χρόνοι.}$$

$$1\frac{1}{2} \quad 1 \quad 1$$

Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν εἰρημένων σφοδρὰ ἀμφίβολον φαίνεται ἂν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου περὶ τοῦ κυκλίου δακτύλου εἶχον πραγματικὴν ὑπόστασιν, ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, ἐρρύπαν ἐξ ἀπλῆς θεωρίας τῶν μεταγενεστέρων τοῦ Ἀριστοτέλους ρυθμικῶν, οἵτινες γινώσκοντες ὅτι μόνον αἱ ἄλογοι μακραι δὲν ἐπεδέχοντο διάλυσιν, βλέποντες δὲ ὅτι οὐδέποτε ἐν τῷ δακτυλικῷ ἐξαμέτρῳ λύεται ἡ μακρὰ συλλαβὴ τοῦ δακτύλου εἰς δύο βραχεῖων, συνεπέραναν ὅτι αὕτη δὲν ἔχει μέγεθος δύο βραχυῶν ἥτοι δισημον, ὅσον εἶχεν ἡ τελεία ἥτοι συνήθης μακρά, ἀλλ' ἕλασσον, ἅρα ἦτο ἄλογος μακρά. Ὅτι δὲ ἡ ἀλογία αὕτη τῆς μακρᾶς συλλαβῆς τοῦ δακτύλου ἐγεννήθη ἐκ τοῦ εἰρημένου συλλογισμοῦ τῶν ρυθμικῶν καὶ οὐχὶ ἐκ πραγματικῆς ἀντιλήψεως διὰ τῆς ἀκοῆς τῆς διαφορᾶς τοῦ ρυθμικοῦ τούτου μεγέθους ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῶν ἐξαμέτρων, καθίσταται πιθανώτερον καὶ ἐκ τούτου ὅτι καὶ ἄλλας παραπλησίας θεωρίας οἱ ἀρχαῖοι τεχνικοὶ ἰσποιοῦντο, αἵτινες ὡσαύτως δὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλ' ἦσαν γέννημα συλλογισμοῦ. Οἷον τὰς διφθόγγους οἱ καὶ αἱ ἐλαττωμέναι ὡς κοινὰς καὶ ἐχούσας μέγεθος ἐνὸς χρόνου καὶ ἡμίσεος, διότι ἔβλεπον ὅτι αὗται, μόναι ἐκ τῶν διφθόγγων, ἐν τῇ ληγουσῇ τῶν λείων εὐρίσκόμεναι ἐπιτρέπουσι νὰ ἀναβιβάζηται ὁ ὅζυς τόνος εἰς τὴν προπαραλήγουσαν. Πρὸβλ. Βεκ. ἀνέκδ. σελ. 804 «καὶ τούτου χάριν αὐταὶ μόναι ἐκ τῶν διφθόγγων τῷ τονικῷ παραγγέλματι ἀντὶ κοινῆς παραλαμβάνονται καὶ πρὸς ἕνα ἡμῖνον χρόνον ἔχουσιν». Ὡσαύτως συλλογίζόμενοι, ἀλλ' οὐχὶ διαισθανόμενοι εὐρίσκον ὅτι τὸ η ἦτο μακρότερον τοῦ ω. Πρὸβλ. Βεκ. ἀνέκδ. σελ. 797 «ζητησάντων δὲ τινων, ποῖόν ἐστι τὸν δύο μακρότερον, εὐρήθη τὸ η. Ὑπὶ μὲν γὰρ τοῦ ω προπαροξύνονται

λῆξις τινέ, ὡς ἐπὶ τῶν μάντων καὶ φύσεων καὶ τῶν ὁμοίων, ἐπὶ δὲ τῶν ῥυθμικῶν. «Ἄξιον δὲ νὰ παρατεῖθαι ἐνταῦθα καὶ ὅσα ἐρεῖξῃς (σελ. 798 κέ.) λέγονται περὶ τῆς διαφωνίας τῶν περιωρῶν μνημονικῶν Ἀπολλωνίων καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἡρωδιανὸς ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τῶν βραχέων ἐ καὶ ο. «Καὶ ἐπὶ τούτων δέ, τῶν βραχέων ῥηαί, ὅ τε Ἡρωδιανὸς καὶ ὁ τοῦτο πατὴρ Ἀπολλωνίους εἴη τῆσιν, τί τίνος ἐστὶ βραχύτερον. Καὶ ὁ μὲν Ἀπολλωνίους φησὶ τὸ ο εἶναι βραχύτερον τοῦ ε, ἀποδείξει τοιαύτη χρώμενος· λέγει γὰρ ὅτι τὸ ε ἰσχυρότερον αὐτῶν προσεῖς ποιήσεις δηλονότι δύο διρθόγγους, καὶ ἡ μὲν ἐστὶ μεῖζων ἢ τὸ ε ἔχουσα, ἡ δὲ ἐλάσσων ἢ τὸ ο ἔχουσα, ὡς εἶναι αὐτὴν καὶ βραχύτερον ἐν τοῖς τόνους, ὡς ἐν τῷ Ὅμηρῳ, Πρίαμοι καὶ τὰ ὁμοία [γρ. καὶ τοῖς ὁμοίοις]. Ὁ δὲ Ἡρωδιανὸς τὸ ε μέλλον λέγει· βραχύτερον..... ἐλληγόμενον ὑπὸ τῆς κλίσεως τῶν ὀνοματῶν. Φησὶ δὲ ἀληθέστατον κανόνα τοιοῦτον, ὅτι πᾶσα κλητικὴ τῆς ἰδίας εὐθείας ἢ ἴση ἐστὶν εἰς ἐλάσσω, μεῖζων δὲ οὐδέποτε. Ἡ γὰρ φυλάττει τὸ τῆς τελευταίας συλλαβῆς φωνῆν καὶ δῆλον ὅτι ἴση ἐστὶν, ὡς ἀπὸ τοῦ ὁ Ξενοφάν-ῶ Ξενοφάν, ἡ καλὴ-ῶ καλὴ, τὸ παιδίων-ῶ παιδίων ἢ ἐάν μιν τρίτη, οὔτε εἰς ἴσον οὔτε εἰς μεῖζον τρέπει αὐτό, ἀλλὰ πάντως εἰς ἐλάττω· ὁ Ὅρεστῆς-ῶ Ὅρεστα, τὸ α τοῦ ἡ βραχύτερον· ὁ Μέμνων-ῶ Μέμνων, ἐπὶ μὲν τῆς εὐθείας τὸ ω, ἐπὶ δὲ τῆς κλητικῆς τὸ ο· ὁ Ἀπόλλων-ῶ Ἀπολλών· ὁ Ἀριστοφάνης-ῶ Ἀριστοφάνης. Ἐπὶ τοῦ Ὅμηρος οὖν καὶ ἐπὶ πάντων τῶν εἰς ος φυλάττει τὸ ο ἢ κλητικῇ, ἢ ἐάν τρίτῃ αὐτό, ὥσπερ καὶ πρέπει, πάντως εἰς βραχύτερον τοῦ ο. Ἐπειδὴ οὖν εἰς ε τρέπει, δῆλον ὅτι βραχύτερον ἐστὶ τοῦ ο, οἷον ὁ Ὅμηρος-ῶ Ὅμηρε· Ἐν δὲ Βεκ. ἀνεκδ. σελ. 821 λέγεται ὅτι αὐτὰ ἀρχικαὶ συλλαβαὶ τοῦ ἡλίου καὶ ὄθου ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τῶν τεχνικῶν ὡς τριχρονὶ ἐνεκα τῆς αὐξήσεως. Οὕτω δηλαδὴ συλλογιζόμενοι εὗρισκαν ὅτι ὅπως τὸ βραχὺ φωνῆν διὰ τῆς αὐξήσεως προσελαμβάναν ἕνα χρόνον, οὕτω καὶ τὸ μακρόν φωνῆν καὶ ἡ διρθόφων. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπένεμον ταῖς προσωδιαῖς τὴν δύναμιν τοῦ ποιεῖν τὰς βραχέας συλλαβὰς μακράς. Περβλ. Χοιροβοσκόν παρὰ Studemund anecd. var. σελ. 36 κέ. (=Σχολ. Ἡραϊστ. σελ. 93 W.), ἔθθα λέγονται τὰ εἴη· αἰστέον δὲ ὅτι παρὰ τοῖς μετροκότοις (1) ἡ ὀξύνοσημένη συλλαβὴ μεῖζων ἐστὶ

(1) Ὁ Hürschelmann γράφει μουσικοῖς ἀντὶ τοῦ μετριοῦς παραβάλλων τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ ἐν Βεκ. ἀνέκδ σελ. 831 λέγοντα αὐθεν καὶ οἱ

τῆς βαρυνομένης, οἷον ἡ *λος συλλαβὴ* ἢ ἐν τῷ *καλὸς* μῆζων ἐστὶ τῆς ἢ ἐν τῷ *γίλος*. Γίνεται γὰρ βαρυντὴς τις τοῦ χρόνου, ὡς καὶ ἐν τῇ δασείᾳ λέγεται, διὰ τῆς ὀξείας· ἡ δὲ περιστωμένη μέση ἐστὶ τὸν δύο, τῆς μὲν μακρᾶς βραχυτέρα, τῆς δὲ βραχείας μακροτέρα. Πάλιν ἡ ὀξυτονουμένη συλλαβή, ἐπιφερομένου ἑλληνικοῦ προαναπέμποντος ἐν αὐτῇ τῇ συλλαβῇ τὸν τόνον, μῆζων ἐστὶ τῆς ἀπλῶς ὀξυτονουμένης καὶ μὴ ἐπιφερομένου ἑλληνικοῦ· οἷον *Ζεύς* τς (1457), καί τε *χαλί-ων* φρονέοντα (Ψ 13)». Τοιαύτην θαυματοποικίην δύναμιν προσνέμου- ταις προσφθίσις οὐ μετρικὸς Ἡλιδόωρος ἐκζητεῖ δι' αὐτῶν νὰ αἰτιο- λογήσῃ καὶ θεραπεύσῃ τρόπους τινὰς τοῦ α' καὶ γ' τρόπου τῆς κοι- λῆς συλλαβῆς. Οἷον ὑπὲρ μὲν τῆς υπερβάσεως τοῦ κανόνος περὶ τοῦ α' τρόπου τῆς κοινῆς (πρβλ. Σχολ. Ἡρασιτ. σελ. 101 W.) ὅτε μὲν προφασίζεται τὴν ἐπὶ τῆς μακρᾶς περιστωμένην ὡς ἐν Ἰλ. Α 613 «τῷ Ἑσληνιάδῃ», ὅτε δὲ τὴν τῇ μακρᾷ ἐπιφερομένην περι- στωμένην ὡς ἐν Α 108 «ἰσθλὸν δ' οὔτε τι πω εἶπας ἐνός οὐτ' ἐτέ- λεσσας», ἄλλοτε δὲ τὴν ἐπιφερομένην ὀξείαν ὡς ἐν Ζ 377 «πῇ ἔβη Ἀδρόαμιν», ἄλλοτε πάλιν τὴν δασείαν τῆς ἐπιφερομένης λείψας ὡς ἐν Α 98 «ᾠδῃμαν ἐλκυόπιδα κούρην». Τὸν δὲ γ' τρόπον τῆς κοινῆς ἵτοι τὴν χρῆσιν τῆς βραχείας ἀντὶ μακρᾶς ἐνὸς μόνου συμφώνου ἐπι- φερομένου τῷ βραγεῖ φωνήεντι παρεμυθεῖο *anecd. var.* σελ. 52 καὶ Σχολ. Χοιροβοσκόν παρὰ Studemund *anecd. var.* σελ. 52 καὶ Σχολ. Ἡρασιτ. σελ. 112 κ. 115 κέ.) ὅτε μὲν διὰ τῆς ὀξείας εἰτε ἐπι- κεινέτις τῇ βραχείᾳ συλλαβῇ ὡς ἐν Μ 208 «αἰλὸν ὄφιν», εἰτε προηγουμένης ὡς ἐν Δ 76 «ἡ ναῦττις τέρας ἡ ἐστρατῷ εὐρέει λαών», εἰτε ἐπιφερομένης ὡς ἐν Α 70 «θε ᾗδε τά τ' ἰόντα», οὐρὲ δὲ διὰ τῆς περισπωμένης εἰτε ἐπιφερομένης ὡς ἐν Α 193 «ἔως δ' ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν» καὶ Ζ 81 «πάντῃ ἐποχόμενοι πρὶν αὐτ' ἐν χερσὶ γυναικῶν», εἰτε προηγουμένης ὡς ἐν Ζ 366 «οἰκίαν ἀλοχόν τε φίλιν», ἄλλοτε δὲ διὰ τῆς δασείας εἰτε ἐπικεινέτις ὡς ἐν ΙΙ 358 «Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἱερ' Ἑκτορί», εἰτε ἐπιφερομένης ὡς ἐν τῷ Ἀπόλλωνος ἐκάστοις», εἰτε προηγουμένης ὡς ἐν ΙΙ 353 «ἔλπομαι ἐκτελέεσθαι *ἔνα* μὴ ῥέζομεν ὧδε». Ὅτι δὲ πάντα ταῦτα οὐδὲν ἄλλο

μοιναίκοι ἐπὶ τῶν συλλαβῶν τῶν ἔχουσιν τὰς ζεῖαις ὡς ἐπὶ τοῖς πλεῖστον ἐμβροδύουσι τοῖς πρόσμασι». Ἀλλὰ πιθανώτερον φαίνεται μοι εἶναι ὅτι Χοιροβοσκὸς παρέλαβε ταῦτα ἐκ τοῦ Ἡλιοδώρου, ὃς μαρτυροῦσι καὶ τὰ παρὰ Stud. anecd. var. σελ. 592 = Σχολ. Ἡρασιτ. σελ. 112 W., ἐνθα μνημονεύεται τοῦ ὀνόμα τοῦ Ἡλιοδώρου.

εἶνε ἡ τερατεύματα οὐδεμίαν ἔχοντα ἀλήθειαν κατέδειξεν ἀρκούντως ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ ὑπό τοῦ Bentley ἀνακάλυψις τοῦ διγίγναμα παρὰ τῇ ποιητῇ καὶ ἡ γλωσσολογία, ὡς ἐφείξῃ ἐν τῇ οἰκείῳ τόπῳ ἀκριβέστερον θὰ εἰπωμεν.

57. Ἐξαιρουμένων λοιπὸν τῶν ρυθμικῶν μεγεθῶν, ἅτινα οἱ περὶ τὸν Οὔεστροφάλιον προσποιοῦσι τῇ τῶν παλαιῶν ποιήσει κατὰ παρρηκινῶν τῆς παλαιᾶς παραδόσεως, ὑπολείπονται ὡς βέβαια ρυθμικὰ μεγέθη τὰ ὄντι μαρτυρούμενα ὑπὸ τῆς παλαιᾶς παραδόσεως τὰ ἐξῆς· α') μὲν ἡ μονόστροφος βραχεῖα καὶ ἡ δίστροφος μακρά, ἅτινα εἶνε καὶ τὰ κοινὰ ρυθμικὰ μεγέθη ἐν τε τοῖς φίλοις καὶ τοῖς μελικοῖς μέτροις· β') δὲ ἡ ἄλογος μακρὰ ἄρσις τῶν τροχαίων καὶ ἰάμβων ἔχουσα μέγεθος ἐνός πρώτου χρόνου καὶ ἡμίσεος, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Ἀριστοξένου (ῥυθμ. στοιχ. σελ. 293 M.) περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἐκ τοῦ Βαχυεῖου (περὶ μουσ. σελ. 68 M.) περὶ τοῦ δευτέρου· γ') δὲ κατ' ἐξαίρεσιν ἐνίοτε ἐν τῇ μελικῇ τῶν παλαιῶν ποιήσει ἐγίνετο χρήσις καὶ μακροτέρων χρόνων, τὸ τε τρισήμου καὶ τοῦ τετρασήμου καὶ τοῦ πεντασήμου ὡς ἀσυνθέτων χρόνων, καθ' ἃ μανθάνομεν παρὰ τοῦ ἀνωμένου περὶ μουσικῆς. Περὶ ἄλλων ρυθμικῶν μεγεθῶν οὐδὲν διδασκόμεθα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, πλὴν ὅσων λέγει ὁ Ἀριστοξένος καθόλου περὶ ἀλόγων χρόνων ἐν ῥυθμ. στοιχ. σελ. 294, περὶ β' § 131. Ἐξίσωμεν δὲ τῶν διαφορῶν ποδῶν ἐν τοῖς μικτοῖς καὶ ἐπισυνθετοῖς μέτροις δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν διὰ τῆς παραδοχῆς τοιούτων χρόνων, οἷους ἐπισοῦσιν οἱ περὶ τὸν Οὔεστροφάλιον, οὔτε διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀγωγῆς, ὡς ἤθελεν ὁ Βοέκιος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς τοιούτοις μέτροις πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι συνέβαινε ῥυθμικὴ μεταβολή, οἷον εὐρίσκομεν γινόμενον καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τῶν Βυζαντινῶν ὕμνοις, ἐν οἷς συχνότατα ἐπὶ τῶν αὐτῶν κῶλων ἡ μέτρον τοῖς δι-σπλλάβοις ποσὶν ἐπιμύγνυνται τρισπλλάβοι, τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν μενούσης πάντοτε τῆς αὐτῆς.

Τοσαῦτα περὶ τῶν κυριωτέρων ἡμικρημέρων δοξῶν τῷ Οὔεστροφάλῳ καὶ Ῥοσβάχιῳ, αἵτινες οὐ μικρὰν ἔχουσι ῥοπήν εἰς ὅλον τὸ μετρικὸν αὐτῶν σύστημα, ἄλλων δὲ ἥττονος σημασίας ἡμικρημέρων ἡ διόρθωσις γενήσεται ἐκασταχοῦ ἐν τῇ οἰκείῳ τόπῳ μετὰ λόγου ἢ καὶ οἰσιπλῶς.

58. Τοῦ μετρικοῦ συστήματος τοῦ Ῥοσβάχιου καὶ Οὔεστροφάλου ἀπότοκον εἶνε τὸ τοῦ Ἰωάννου Ἐρρίκου Σμῆτιου (J. H. Heinrich

Schmidt), περὶ οὗ διὰ βραχυτάτων διαλαμβάνομεν. Ὁ Ῥοσβάχιος δηλαδὴ καὶ Οὔεστροφάλιος ἐν τῇ α' ἐκδόσει τῆς ρυθμικῆς καὶ μετρικῆς ἀναλύοντες τὰς στροφὰς τῶν λυρικῶν καὶ δραματικῶν εἶχον παρατηρήσαντες συμμετρίαν τινὰ ἐν τῇ συνθέσει αὐτῶν, ἥτις συνίστατο εἰς τὴν ἐντὸς τῆς αὐτῆς στροφῆς ἀνταποδοσὶν ἴσων καὶ ὁμοίων κῶλων καὶ μέτρων. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ὀρμηθεὶς ὁ Σμῆτιος καὶ ὡς στοιχείον τῆς εὐρυθμίας ταύτης καὶ τὴν ἐπὶ τέλους τῶν στίχων παῦσιν προσλαβὼν, ἥς ἐκείνοι οὐδένα λόγον ἐποιοῦντο, ὥκοδόμησεν ὁλόκληρον μετρικὸν σύστημα, τὴν τοιαύτην μὲν εὐρυθμίαν, ἣν αὐτὸς ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν παλαιῶν ποιητικῶν ἀριστουργημάτων ἤρθετο, ὡς κρηπίδα υποθέμενος, οὐδένα δὲ σχεδὸν λόγον τῆς παλαιᾶς θεωρίας ποιοῦμενος. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἣν ὁ Οὔεστροφάλιος ὕστερον ἐν τῇ β' ἐκδόσει τῆς μετρικῆς (περὶ β' σελ. XVII κ.) οὐκ ἀλόγως καταδικάσας ἀπέρριψεν, ὁ Σμῆτιος ἀπέδωκε τὰ σχήματα τῶν στροφῶν τοῦ Πινδάρου καὶ τῶν λυρικῶν μερῶν τῶν τριῶν τραγικῶν καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν τῇ τετρατόμῳ συγγράμματι αὐτοῦ, ὅπερ ἐξέδωκεν ἐν Λειψίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1868-1872 Die Kunstformen der griechischen Poesie und ihre Bedeutung ἐπιγράφας. Τὸ μετρικὸν τοῦτο τοῦ Σμῆτιου σύστημα πολλὴν κατ' ἀρχῆς προσεήνεον αἰσθησὶν ὀλίγους εὖρε τοὺς ὁπαδοὺς μεταξὺ τῶν φιλολόγων διὰ τὸ αὐθαίρετον καὶ ἥκιστα ἐπιστημονικὸν τῆς μεθοδῶν.

Μνείας ἀξία τέλος εἶνε καὶ ἡ μετρικὴ τοῦ Γουλιέλμου Χριστίου (Wilhelm von Christ) δις μέχρι τοῦδε ἐκδοθεῖσα (Metrik der Griechen und Römer. Leipzig. 1874 καὶ 1879), ἥτις συγκεφαλαιστὴ μὲν τὰ τέως εὐρημένα, δὲν στερεῖται δὲ ἐν πολλοῖς ἰδίαις τοῦ συγγραφέως ἐρεῦνης.

Πλὴν τῶν εἰρημένων σκαπανείων τῆς μετρικῆς, λέγω δὲ τὸν Ἐρμαννόν, Βοέκιον καὶ λοιποὺς, οὐχὶ εὐάριθμοι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ἰδίαις ἐρεῖναι ἐν τοῖς καθέκαστα ποιησάμενοι καὶ πολλὰ ὥς τὴν Ἑλληνικὴν ρυθμικὴν καὶ μετρικὴν προαγαγόντες. Ἀλλὰ περὶ τούτων, τοῦλάχιστον τὸν ἀξιολογωτέρων, θὰ γίνῃ ἐκασταχοῦ τῆς μετρικῆς μνείας ἐν τῇ προσήκοντι τόπῳ, ὃ δὲ θέλων ἀκριβεστέραν βιβλιογραφίαν ζητεῖτω ἐς τὴν τοῦ Hugo Gleditsch ἀξιόλογον μετρικὴν τὴν ἐν τῇ Handbuch der klass. Alterthums - Wiss. ἐκδοθεῖσαν (περὶ β' § 46), ἥτις δυστυχῶς νεωστὶ μεθερμηνεύθη Ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Θ. Σαλτέλη ἄνευ τῆς βιβλιογραφίας καὶ κατὰ τὰ ἄλλα δὲ οὐχὶ ὁρ-

θώς ἀπεδόθη, ἀλλὰ κεκολωμένη, παραπτεποιημένη, πολλαχῶς ἡμαρ-
τημένη περί τε τὰ πράγματα καὶ τὴν γλῶσσαν, ὅπερ μαρτυρεῖ οὐχί
βαθεῖαν σπουδὴν περί τὴν ἀρχαίαν μετρικὴν θεωρίαν οὐδ' ἐπισταμένην
ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων ρυθμικῶν καὶ μετρικῶν, καθόλου δὲ τὸ βι-
βλίον ἀπέβη ἀπροσφορώτατο· πρὸς δὲ ὁ διασκευαστὴς προέθετο
σκιῶν.

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΡΙΚΗΣ ΜΕΡΟΣ Α' ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ὅρισμός τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέτρου καὶ διαίρεσις τῆς μετρικῆς.

59. Κατὰ τινα παλαιὰν θεωρίαν περί τοῦ συστήματος τῶν τε-
χνῶν (1) αἱ καλαὶ τέχναι διαιροῦνται εἰς δύο γένη, τὰς ἀποτελεστι-
κάς, οἷα εἶνε ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἢ οἰκοδομικὴ, ἡ πλαστικὴ καὶ ἡ γρα-
φικὴ, αἰτινες ὑπὸ τῶν νῦν πλαστικαὶ κοινῷ ὀνόματι καλοῦνται, καὶ
τὰς πρακτικὰς τὰς νῦν μουσικὰς καλουμένας, οἷα εἶνε ἡ μουσικὴ, ἡ
ὀρχηστικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ. Ἐκλήθησαν δὲ αἱ τέχναι αὗται ἀποτελε-

(1) Τῆς θεωρίας ταύτης τὰ τελευταῖα ἔχουν διεσπάρθῃ ἐν τοῖς σχολείοις εἰς τὴν
γραμματικὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ οἷον ἐν ἀνεκτ. Βακχίου σελ. 653 λέγονται
τὰδε· «πᾶσαι γάρ αἱ πρακτικαὶ τέχναι κριτὴν ἔχουσι τὸν τῆς πράξεως καὶ ἐνεργείας
μόνον καιρὸν. Καὶ γὰρ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ καὶ γίνονται, ἐν αὐτῷ καὶ εἰσὶν». Αὐτόθι σελ.
655 «πρακτικαὶ εἰσὶν ὅσαι μέχρι τοῦ γίνεσθαι ὁρῶνται, ὡς περ ἡ αὐλητικὴ καὶ ἡ ὀρ-
χηστικὴ. Αὗται γὰρ ἐξ' ὅσων χρόνον πράττονται, ἐπὶ τοσούτων καὶ ὁρῶνται· μετὰ γὰρ
τὴν πράξιν οὐχ ὑπάρχουσιν». Αὐτ. σελ. 670 «πρακτικαὶ δὲ αἱ τινες μετὰ τὴν πράξιν
οὐκ ὁρῶμεν ὑπισταμένας, ὡς ἐπὶ κωμικῆς καὶ ὀρχηστικῆς· μετὰ γὰρ τὸ παύεσθαι
τὸν κωμικὸν καὶ τὸν ὀρχηστὴν τοῦ ὀρχεῖσθαι καὶ κωμίζειν οὐκέτι πράξις ὑπολείπει-
ται» — Αὐτ. σελ. 670 «ἀποτελεστικὰς δὲ λέγουσιν, ὧν τινων τὰ ἀποτελέσματα
μετὰ τὴν πράξιν ὁρῶνται, ὡς ἐπὶ ἀνδριαντοποιίας καὶ οἰκοδομικῆς· μετὰ γὰρ τὸ ἀπο-
τελεῖσαι τὸν ἀνδριαντοποιῶν τὸν ἀνδριάντα καὶ τὸν οἰκοδόμῳ τὸ κτίσμα μένει ὁ ἀπο-
τελεστικὸς καὶ τὸ κτίσμα». Αὐτ. σελ. 682 «αἱ δὲ τοιαῦται κριτὴν ἔχουσι τὸν χρόνον·
ἐξ' ὅσων γὰρ ἂν ὁ χρόνος διατηρῇ αὐτάς, ἐπὶ τοσούτων μένουσι». Πρῶτος ὁ Ἱ. Οὐεστ-
φάλιος καταβέβηκε τὴν μεγάλην τῆς θεωρίας ταύτης ἀξίαν καὶ καλῶς τε καὶ διὰ μακρῶν
ἐξηγήσατο αὐτὴν κατὰ πρῶτον ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἐπέγραψεν Harmonik
und Melopoeie der Griechen. Leipz. 1863, ἐκανάθεα δὲ καὶ ἐν ἑλλοῖς συγ-
γράμμασιν. Ἀνάγει δὲ τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ Οὐεστφάλιος εἰς αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλιν.

στικά και πρακτικά εκ του τρόπου, καθ' ὃν τὰ ποιήματα ἐκαστῆς προσφέρονται τῷ ἀκροατῇ ἢ θεατῇ, ὅπως γευθῇ αὐτῶν. Οἷον μουσικὸν μὲν τι καὶ ποιητικὸν δημιουργήματα ὅταν ἀποτελεσθῇ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, προσδίδεται πρᾶξιν τινος τοῦ αἰδοῦ, τοῦ ὑποκριτοῦ, τοῦ ῥαψωδοῦ, συνελόντι δ' εἰπεῖν τοῦ ἐρμηνεύοντος ἢ παριστάντος τεχνίτου, ὅπως γευθῇ αὐτοῦ καὶ ὁ θεατὴς ἢ ἀκροατὴς, ὅθεν καὶ πρακτικὸν καλεῖται. Δημιουργήματα δὲ τι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς πλαστικῆς καὶ τῆς γεωμετρικῆς, ὅταν ἀπαξ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἀποτελεσθῇ, οὐδεμιᾶς ἐτι προσδίδεται πρᾶξις, ἀλλὰ πρόκειται ἔτοιμον εἰς γεῦσιν, ἐφ' ὅσον ἂν ὁ χρόνος διατηρῇ αὐτό, θένει καὶ ἀποτελεστικὸν καλεῖται, ἐν ᾧ τὸ πρακτικὸν ποίημα ὁρᾶται ἢ ἀκούεται ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον πράττεται. Οἱ ὅρισμοι οὗτοι ἐκ πρώτης ὕψεως δύνανται νὰ ὑποληφθῶσιν ὡς μὴ ὑγιεῖς. Διότι ὅταν μὲν θελωμέν νὰ γευθῶμεν μουσικοῦ τινος ποιήματος, τότε βεβαίως δεξιόμῃ πρᾶξιν τινος ἥτοι παραστάσεως δι' ἐνὸς ἢ πλείονων μουσικῶν, δὲν φαίνεται δι' οὗτὸς λόγος καὶ περὶ δημιουργήματός τινος τῆς ποιητικῆς, ὅπερ, ὅταν ἀπαξ γράψῃ αὐτὸ ὁ ποιητής, πρόκειται ἔτοιμον εἰς γεῦσιν καὶ ἀποτελεστικόν, ὡς καὶ τὰ τῆς πλαστικῆς ἔργα, καὶ οὐδεμιᾶς ἐτι φαίνεται παραστέλλον ἐρμηνείας ἥτοι παραστάσεως, δύνανται δὲ πᾶς τις ἀναγνῶνς νὰ ἐννοήσῃ αὐτό. Ἄλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω· διότι καθὼς δύνανται τις ἀναγνῶνς νὰ ἐννοήσῃ ποίημά τι, οὕτω καὶ ἐμπειρὸς τις μουσικὸς δύναται δι' ἀπλῆς ἀναγνώσεως τοῦ παραστασιασμένου μέλους ἥτοι μουσικοῦ ποιήματος νὰ λάθῃ ἀκριβῆ ἐννοίαν αὐτοῦ. Ἡ ἀναγνώσις ὅμως ἐν ἐκτερέῃ περιπτώσει ἀναπληροῖ ἀπλῶς τὴν ἐλλείπουσαν πρᾶξιν τῆς ἐρμηνείας, δι' ἣς μόνως δύναται τις νὰ γευθῇ τελείως τὸ ποίημα, ἐν τῇ παλαιᾷ μέλεισθι ποιήσαι ἢ πράξαι αὐτὴ τῆς ἐρμηνείας ἦτο πολὺ σπουδαιότερα καὶ χρησιμώτερα ἢ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ποιήσει. Διότι οὐ μόνον τὰ δραματικὰ ποιήματα προσφέροντο οὕτως εἰς γεῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ λυρικά καὶ τὰ ἐπικά. Καὶ πρὸς μὲν τὴν τῶν ἐπικῶν ποιημάτων ἐξαγγελίαν ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἰδίᾳ τινος τάξις ἀνθρώπων ἔργον τοῦτο ἐχόντων, οἱ ῥαψωδοί, πρὸς δὲ τὴν τῶν λυρικών ποιημάτων ἐρμηνείαν ἀπηγοῦντο αἰδοῖαι καὶ μουσικοὶ χάριν τῆς ψῆδης καὶ τῆς κρούσεως ἥτοι τῆς συναδούσης ὀργανικῆς μουσικῆς, διότι πάντα τὰ τῶν ἀρχαίων λυρικά ποιήματα πλὴν ὀλίγων ἦσαν προωρισμένα πρὸς μουσικὴν ἐρμηνείαν, ὁ δὲ λυρικός ποιητὴς διαφέρει τῶν νῦν ἥτο ἄμα καὶ μελοποιὸς τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἁσματων. Ὁ

αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν δραματικῶν ποιημάτων, ἅτινα ὅπως ἐρμηνευθῶσιν, ἀπηγοῦντο τότε οὐ μόνον ὑποκριταί, ἀλλὰ καὶ μουσικοί· διότι τὸ πάλαι κατὰ τοὺς καλοὺς χρόνους δὲν ἦσαν ὅπως νῦν διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων δύο εἴδη, δηλόν ὅτι δράματα καὶ μελοδράματα, ἀλλ' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ τὸ δρᾶμα περιελαμβάναν ἀμφότερα τὰ εἶδη.

60. Αἱ ῥηθείσαι δύο τῶν καλῶν τεχνῶν τριάδες διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων οὐχὶ μόνον, ὡς εἵπομεν, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἢ παράστασιν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν οὐσίαν αὐτῶν καὶ φύσιν. Διότι ἐνεργῶν ὁ τεχνίτης ἀποτυπῶνται ἐν τῇ πεπερασμένῃ ὕλῃ τὴν σύμφυτον αὐτῷ ἰδέαν τοῦ αἰδίου καλοῦ, καὶ οὕτως ἀπεργάζεται τὸ καλὸν λιτέγημα ὅμοιον κατὰ δύναμιν ἀπεικάζων αὐτὸ πρὸς τὸ παράδειγμα. Τὰ περὶ τῶν ἰδεῶν δηλόν ὅτι δόγματα τοῦ Πλάτωνος καὶ μέλιστα τὰ ἐν τῇ Τιμαίῳ λεγόμενα ἐφαρμόζουσιν ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν τέχνην. Τὸ κατὰ Πλάτωνα λοιπὸν αἰώνιον ὂν, τὸ αἰεὶ μὲν ὄν οὐδέποτε δὲ γινόμενον καὶ οὐδέποτε ἀπολλύμενον, εἶνε ἐπὶ τῆς τέχνης ἡ ἰδέα τοῦ αἰδίου καλοῦ, ἥτις μόνον διὰ τοῦ λόγου εἶνε νοητὴ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτουσα. Ἐνυπαρχέει δὲ αὐτῇ οὐχὶ μόνον ἐν τῷ δημιουργῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, τῷ ἀνθρώπῳ. Τῇ ἰδέᾳ δὲ ταύτῃ ἀντίκειται δευτέρον τι, τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐκμαγεῖον λεγόμενον, ἡ εὐπλαστός δηλόν ὅτι ὕλη, ἥτις νεκρὰ καὶ ἄψυχος οὕσα καθ' ἑαυτὴν ἐπιδέχεται ὅμως τὴν τοῦ καλοῦ ἰδέαν καὶ οὕτω σχηματίζεται ἐκαστὴ ἐπιδέχεται τοῦ αἰδίου καλοῦ. Οὕτω δὲ γεννᾶται ἔπειτα τρίτον τι, τὸ καλλιτέγημα, ὅπερ δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ καλόν, τὸ τῷ ὄντι ὄν οὐδέποτε δὲ γινόμενον καὶ φθειρόμενον, ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ αἰσθητῇ καὶ πεπερασμένῃ οὐσίᾳ ἀποτύπωμα τῆς αἰδίου καὶ ἀκινήτου ἥτοι ἀμεταβλήτου ἰδέας τοῦ καλοῦ, ἥτις δὲν ὑποπίπτει τῇ δόξῃ ἥτοι τῇ αἰσθήσεως ἀντιλήψει. Ἡ ἀποτύπωσις δὲ αὕτη τοῦ καλοῦ ἐν τῇ ἐκμαγείῳ γίνεται διττῶς· πρῶτον μὲν τὸ καλὸν ἀποτυπῶνται ἐν ἡρεμίᾳ, τὸ δὲ ἀποτύπωμα δὲν παρίσταισι πᾶσαν τὴν χρονικὴν ἑαυτοῦ γέμεν, ἀλλ' ἐν μόνον σημείον τῆς ἑαυτοῦ ὑπάρξεως, ὡς δηλαδὴ ἀπαξ ἀπετελεσθῇ, τουτέστι τὸ καλλιτέγημα μένει ἀκίνητον καὶ ἐφ' ἐνὸς σχήματος πεπηγός. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀποτελεστικῶν τεχνῶν, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, πλαστικῆς καὶ γεωμετρικῆς, ἐν αἷς ἡ ἐννοία τῶν, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, πλαστικῆς καὶ γεωμετρικῆς, ἢ δὲ κίτῳ ἡρεμείᾳ ἀπεργάζεται τὴν οὐσίαν τοῦ καλλιτεχνήματος, ἡ δὲ κίτῳ ὑποσημαίνεται αἰεὶ μόνον διὰ τῆς ἀποτυπώσεως ἐνὸς μόνου ση-

μείου τῆς κινήσεως. Εἴτα δὲ τὸ καλὸν ἀποτυπῶνται ἐν κινήσει, τοῦτο-
ἐστίν ἐν χρονικῇ ἐκστάσει τοῦ καλοῦ μορίων. Συμβαίνει
δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν μουσικῶν τεχνῶν, τῆς μουσικῆς, ὀρχηστικῆς καὶ
ποιητικῆς, ἐν αἷς τὸ τοῦ καλοῦ ἐκμαγεῖον ἐξ ἀνάγκης εἶναι τι κινού-
μενον. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν αἱ μὲν ἀποτελεσματικαὶ ἢ πλαστικαὶ τέχναι
δύνανται νὰ ὁρισθῶσιν ὡς αἱ ἐν ἡμερίᾳ τέχναι, αἱ δὲ πρακτικαὶ ἢ
μουσικαὶ ὡς αἱ ἐν κινήσει. Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται ὅλον πόσον
συνῆδηι ὁ ὅρος οὗτος ἀμφοτέρων τῶν τῆς τέχνης τριάδων πρὸς τὰς
παλαιὰς ἐκεῖνας κατηγορίας. Διότι ἔργον μὲν τι τῶν ἀποτελεσματικῶν
τεχνῶν τοπικὴν μόνον ὑπάρξιν ἔχον δέεται μόνως τῆς τοῦ δημιουρ-
γοῦντος τεχνίτου ἐνεργείας, ὅπως ἐμφανισθῇ καθ' ὅλην τὴν ἑαυτοῦ
οὐσίαν ὡς τὸ ἐν ἡμερίᾳ καλόν· ἔργον τι ὅμως τῶν μουσικῶν τεχνῶν
παρὰ τὸν δημιουργοῦντα τεχνίτην προσδέεται καὶ ἄλλης τινὸς ἐνερ-
γείας, τῆς τοῦ ἐρημνυμένου τῆς περιπτώσεως τεχνίτου, διότι τὸ καλὸν
ἐμφανίζεται ὡς τι κινούμενον.

61. Ποίον ὅμως λόγον ἔχουσι πρὸς ἑαυτάς τε καὶ πρὸς ἀλλήλας
αἱ τε ἐν ἡμερίᾳ καὶ αἱ ἐν κινήσει ἐμφανιζόμεναι τέχναι; Ἐπειδὴ ὁ
δημιουργὸν τὸ καλλιτέχνημα τεχνίτης δημιουργεῖ αὐτὸ ἥτοι κατὰ
μόνην τὴν σύμφυτον αὐτῷ ἰδέαν τοῦ καλοῦ, τοῦτέστιν ἐκ τοῦ ὑπο-
κειμένου, ἡ κατὰ τὴν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τῇ αἰσθήσει αὐτοῦ ὑπο-
πίπτοντα ἀποτυπώματα τοῦ καλοῦ, πρὸς ἃ βλέπει ὡς παραδείγματα,
τουτέστιν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, ἡ κατὰ συναμφοτέρω, τουτέστιν ἐκ τε
τοῦ ὑποκειμένου ἕκκα καὶ τοῦ ἀντικειμένου, ἐκ τούτων καὶ ἡ τέχνη,
ἡ τε ἀποτελεσματικὴ καὶ ἡ πρακτικὴ εἶνε ἡ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ
τοιαύτη εἶνε ἡ τε ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ μουσικὴ, ἡ ἐκ τοῦ ἀντικειμέ-
νου, καὶ τοιαύτη εἶνε ἡ τε πλαστικὴ καὶ ἡ ὀρχηστικὴ, ἡ κατὰ συν-
αμφοτέρα, καὶ τοιαύτη εἶνε ἡ τε γραφικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ. Ἡ μὲν
πλαστικὴ καὶ ὀρχηστικὴ λαμβάνουσι τὴν τοῦ καλοῦ ἰδέαν ἐκ τῶν ὑπὸ
τὴν αἴσθησιν πιπτόντων τὰ ἐνταῦθα διεσκεδασμένα τοῦ καλοῦ μόρια
συγκολλῶσαι καὶ συντήκουσαι καὶ ἐν ἐξ ἀπάντων εἶδος ἀπεργάζο-
μεναι. Ὑπόθεσις δ' ἀμφοτέρων τούτων εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἀν-
θρώπινον σῶμα ὡς τὸ τελειότατον καὶ κάλλιστον τῶν ἐπὶ τῆς
πλάσματος. Καὶ ἡ μὲν πλαστικὴ ἀποτυπῶνται τὸ τυπικὸν ἥτοι ἰδα-
νικὸν κάλλος τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἡμερῶντος, ἡ δὲ ὀρχηστικὴ
τελειοποιεῖ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος κίνησιν καὶ οὕτως ἐν-
τεχον ἀπεργάζεται ἔργον. Ὁ ἀρχιτέκτων ὅμως καὶ ὁ μουσικὸς δη-

μουργεῖ τὸ καλλιτέχνημα αὐτοῦ κατὰ τὴν σύμφυτον αὐτῷ ἰδέαν τοῦ
καλοῦ, οὐδενὸς παραδείγματος προκειμένου αὐτῷ ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν
αἴσθησιν πίπτουσι. Τὸ μὲν ἐκμαγεῖον εἶναι τι δεδομένον, ἐπὶ μὲν τῆς
ἀρχιτεκτονικῆς ἡ στερεὰ ὕλη, ἐπὶ δὲ τῆς μουσικῆς ὁ φθόγγος, τὸ ἀρ-
χιτεκτονικὸν ὅμως καλλιτέχνημα δὲν εἶνε μίμημα καλῶν πλασμάτων
χιτεκτονικῶν ὅμως καλλιτέχνημα δὲν εἶνε μίμημα τῆς φύσεως, καθὼς
πάλιν οὐδὲ τὸ μουσικὸν εἶνε μίμημα τῆς φωνῆς
τῶν ὀρνίθων. Ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν τεχνῶν ὁ τεχνίτης σχηματίζει καὶ
τοῦσδε ὁλως ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἐλευθέρως τὴν ὑπάρχουσαν ὕλην καὶ
τοὺς φθόγγους, τὸ σχῆμα δὲ αὐτὸ τοῦτο εἶνε τὸ ἀπεργαζόμενον τὴν
οὐσίαν τοῦ καλλιτεχνήματος. Ὁν δὲ λόγον ἔχει ἡ πλαστικὴ πρὸς
τὴν ὀρχηστικὴν, τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ πρὸς τὴν μου-
σικὴν. Διότι ἡ μὲν ἀρχιτεκτονικὴ ἀποτυπῶνται τὴν τῷ τεχνίτῃ σύμ-
φυτον ἰδέαν τοῦ καλοῦ ἐν ἡμερίᾳ, ὥστε ἐν τῇ στερεᾷ ὕλῃ, ἡ δὲ μου-
σικὴ, ἡ τε φωνικὴ καὶ ἡ ὀργανικὴ, ἐν κινήσει, ἐν τῇ ἀλληλουσίᾳ τῶν
φθόγγων, ἥτις καὶ αὐτὴ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἡ κίνησις. Τὴν τῷ τεχνίτῃ
σύμφυτον ἰδέαν τῆς τάξεως καὶ ἁρμονίας ἡ μὲν μουσικὴ ἐμφανίζει
ἐν συνεχείᾳ κινήσει, ἡ δὲ ἀρχιτεκτονικὴ πεπηγυῖαν καὶ οὕτως ἡ μὲν ἀπερ-
γάζεται καλλιτέχνημά τι κινούμενον, ἡ δὲ ἀρχιτεκτονικὴ ἡμερῶν.
Ἡ δὲ γραφικὴ τέλος καὶ ἡ ποιητικὴ κείνται μεταξύ τῶν εἰρημένων
τεχνῶν. Διότι ἡ μὲν γραφικὴ εἶνε μᾶλλον ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἢ ἡ
πλαστικὴ, μᾶλλον ὅμως ἐκ τοῦ ἀντικειμένου ἢ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ. Ὁν
δὲ λόγον ἔχει ἡ γραφικὴ, τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ἡ ποιητικὴ πρὸς τὰς
δύο αὐτῆς ἀδελφάς, τὰς λοιπὰς μουσικὰς τέχνας, τὸ ποιητικὸν δὲ ὅλον
ὅτι δημιουργήμα μετέχει καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου ὑπάρξεως καὶ
τῆς ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἐλευθέρως ἐνεργείας.

62. Ἐμπροσθεν εἵπομεν ὅτι ἡ γενικὴ ἀφηρημένη μορφή τῶν μὲν
ἀποτελεσματικῶν ἢ πλαστικῶν τεχνῶν εἶνε ἡ ἡμερία καὶ ὁ χρόνος, τῶν
δὲ πρακτικῶν ἢ μουσικῶν ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος. Τούτοις λοιπὸν ἐν-
ταῦθα προσθέμεθα ὅτι ἡ σύμφυτος ἡμῖν αἴσθησις τοῦ καλοῦ ἀπαί-
τει ὥστε καὶ ἡ ἀφηρημένη ἐκείνη μορφή τῆς τέχνης, ὁ χρόνος καὶ ὁ
χρόνος, νὰ ὑποταχθῇ τῇ ἰδέᾳ τοῦ καλοῦ, τουτέστιν ὁ μὲν ὑπὸ ἐργου
τινὸς τῶν ἀποτελεσματικῶν τεχνῶν καταλαμβάνομενος χρόνος νὰ λάβῃ
κανονικὴν διαίρεσιν καὶ τάξιν, ἥτοι τὴν συμμετρίαν, ὁ δὲ ὑπὸ ἐργου
τινὸς τῶν μουσικῶν τεχνῶν πληρούμενος χρόνος νὰ λάβῃ ὡσαύτως
κανονικὴν διαίρεσιν καὶ τάξιν, ἥτοι τὸν ρυθμόν. Ἐπὶ τῶν μουσικῶν
δηλαδὴ τεχνῶν ὁ ὑπὸ τῆς κινήσεως πληρούμενος χρόνος διαίρεται

ρυθμῷ ἀποβαίνει ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ μουσικὰ καὶ ποιητικὰ καλλιτεχνήματα, ὅπως καὶ ἡ ἀθέτησις τῆς συμμετρίας εἰς τὰ πλαστικά. Οἱ παλαιοὶ τοὺλάχιστον Ἕλληνες, τὸ καλλιτεχνικώτατον τοῦτο πάντων τῶν ἐθνῶν, οὐδέποτε ἐπὶ τῶν μουσικῶν ποιημάτων ἤθετον τὸν ρυθμὸν, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν πλαστικῶν καλλιτεχνημάτων οὐδέποτε παρέβαινον τοὺς κανόνας τῆς συμμετρίας (1). Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁ ρυθμὸς εἶχε ζωηκαυτὴν δύναμιν, ὥστε θεωρεῖτο ὡς αὐτὸ τὸ ἐνεργητικὸν καὶ τὸ δημιουργικὸν ἄρρεν στοιχεῖον, ἐν ᾧ τὸ μέλος ἐθεωρεῖτο ὡς ὅλῳ, ὡς ἡ διὰ λαοφάνη παθητικὴ παρὰ τοῦ ρυθμοῦ δεχόμενη τὴν ζῶην (2).

65. Τὸ ἐκμαγεῖον τῶν μουσικῶν τεχνῶν ὁ Ἀριστοῦζενος, πρῶτος ὡς φαίνεται αὐτός, ἐκάλεισε *ῥυθμιζόμενον* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ῥυθμόν. Διότι ὅπως ὁ διδασκαλὸς αὐτοῦ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῶν σαμμάτων διέκρινε δύο τινὰς φύσεις, καὶ εἶδος ἣ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ὕλην, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν μουσικῶν καλλιτεχνημάτων διέκρινε δύο φύσεις, τὴν τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τὴν τοῦ ῥυθμιζομένου. Ἦτο δὲ τὸ ῥυθμιζόμενον τριπλοῦν συμφώνως πρὸς τὴν τριπλὴν φύσιν τῶν μουσικῶν τεχνῶν, ἐν μὲν τῇ μουσικῇ αἰ φθόγγῳ, ἐν δὲ τῇ ποιητικῇ αἰ συλλαβῇ τῶν λέξεων, ἐν δὲ τῇ ὁρχηστικῇ τὰ διάφορα σημεῖα καὶ σχήματα τῆς σωματικῆς κινήσεως (3). Ἐξετάζων δὲ ὁ Ἀριστοῦζενος τὰς δύο

(1) Τοι κανόνες τούτου εὑρίσκονται ἐπαυδῶτα ἐξαιρεῖς ἐν τῇ καλαῇ μουσικῇ τέχνῃ καὶ αὐτὰ παντάπασιν ἀσφαιτοί, ἐν μὲν τῇ ποιήσει οὐ καταλογίζοντι γεγραμμένους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ῥυθμικοὶ μῆτροι τοῦ Σωφρόνους, οἵτινες ἐμμοῦνοι τὰ ταπεινότερα τοῦ ἀνθρώπου βίου ἐν δὲ τῇ μουσικῇ τῇ μὲν ὀργανικῇ τὰ διαγράμματα καὶ αὐτὰ πᾶσι τοῖς μὲλοισι, ἐν δὲ τῇ φθονικῇ τὰ γεωμετρικά, ὅμοια, οὐ διδάσκει μῆτραι ὁ Ἀριστοτέλης Κοϊντιλιανὸς ἐν σελ. 32 Meib. δὲ λέγων· ἂ Ῥυθμίζουσι δ' ἐν μουσικῇ κινήσεις σώματα, μὲλοισι, λέγει. Τούτων δ' ἕκαστον καὶ καθ' αὐτὸ θεωρεῖται καὶ μετὰ τὸν λόγον, ὅπως τὰ μὲν ἑκαστὸν καὶ ἀπὸν ἑαυτοῦ. Μῆτροι γὰρ νοεῖται καθ' αὐτὸ μὲν ὥς ἐπὶ τοῖς διαγράμμασι καὶ ταῖς ἀτάκτοις μελοῖσι, μετὰ δὲ ῥυθμοῦ μόνου ὅς ἐστι τὸν χρονικὸν αὐτὸν καὶ καλῶν, μετὰ δὲ λέξεως μόνης ἐπὶ τὸν καλονόμενον χρονικὸν ὁμαίοντος.

(2) Πρ6λ. Ἀριστιδ. Κοϊντιλ. περί μουσ. βιβλ. α' σελ. 43 Meib. «Τινες δὲ τῶν παλαιῶν τὸν μὲν βυθὸν ἄρρεν ἀπεκάλουν, τὸ δὲ μέλος θῆλη· τὸ μὲν γὰρ μέλος ἀνευ-
εργητὸν τί ἐστὶ καὶ ἀρχηματίστον, ὅλης ἐπέχον λόγον διὰ τὴν πρὸς τοῦναντίον λυπη-
δεΐσθητά· ὁ δὲ βυθὸς πλάττει ἐν αὐτῷ καὶ κινεῖ τεταγμένως, ποιοῦντος λόγον ἐπέχων
πρὸς τὸ ποιούμενον».

(3) Πρὸλ. Ἀριστοφ. βυθμ. στοιχ. σελ. 278 Μογ. εἰσαγέται δὲ ὁ χρόνος ὑπὸ τῶν βυθμολογῶν τοῦ ἐκαστοῦ αὐτῶν μέρου. Ἐπὶ δὲ τὰ βυθμολογούμενα τρία, λέξις, μέλος, κίνησις σωματικῇ. Ὅστες διαίρειται τὸν χρόνον ἡ μὲν λέξις τοῖς αὐτῇς μέρουσιν, οἷον γράμμασι καὶ συλλαβαῖς καὶ ῥήμασι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· τὸ δὲ μέλος τοῖς ἐαυτοῦ φθόγοις καὶ διαστολαῖς καὶ ἀντιστολαῖς· ἡ δὲ κίνησις σημείοις τε καὶ σχήμασι καὶ εἴ τι τοιούτων ἐστὶ κινήσεως μέρος.

ταύτας φύσεις, τὴν τοῦ ῥυθμοῦ λέγω καὶ τὴν τοῦ ῥυθμιζομένου, εὐ-
ρισκας αὐτάς παραπλησίως ἔχουσας πρὸς ἀλλήλας, ὅπως ἔχει τὸ εἶδος
ἥτοι τὸ σχῆμα πρὸς τὴν ὕλην ἥτοι τὸ σχηματιζόμενον. Διότι καθὼς,
λέγει, σώματι ἥτοι ἡ ὕλη λαμβάνει πλείονα εἶδη σχημάτων, ἐν τῇ
μέρῃ αὐτοῦ ἥτοι πάντα ἡ τινὰ αὐτῶν κατὰ διάφορον τρόπον διατε-
θῶσι, οὕτως καὶ τῶν ῥυθμιζομένων ἕκαστον τούτῃστι τὸ αὐτὸ σύ-
στημα γλωσσικῶν ἢ ἡμιμελῶν φθόγγων χρησιμεύον ὡς ῥυθμιζόμενον
δύναται νὰ λάβῃ πλείονα ῥυθμικὰ σχήματα, συμβαίνει δὲ τοῦτο οὐχί
δυνάμει τῆς ἰδίας τοῦ ῥυθμιζομένου φύσεως, ἀλλὰ δυνάμει τοῦ πλάτ-
τοντος ἥτοι σχηματίζοντος ῥυθμοῦ (1). Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Ἀριστο-
τέλους εἶνε ὀρθοτάτη. Διότι φανερὸν ὅτι ἐν ταῖς μουσικαῖς τέχναις οὐ
ῥυθμός οὐδαμῶς ὑπάρχει συμπεφυκῶς τοῖς φθόγγοις, ταῖς λέξεσι καὶ
ταῖς σωματικαῖς κινήσεσι, τῷ ἔκμαγει μούσῳ τῶν τριῶν μουσικῶν
τεχνῶν, ἀλλ' οἱ νόμοι τῆς διαίρεσεως καὶ τάξεως ἔμφυτοι ὄντες τῷ
ἀνθρώπῳ (διότι ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν αἰσθάναν πίπτουσιν οὐδὲν ὑπάρχει
παράδειγμα αὐτῶν) εἶνε παντάπασιν ἀνεξάρτητοι τοῦ ἔκμαγει τῶν
μουσικῶν τεχνῶν ἥτοι τοῦ ῥυθμιζομένου, ἐπεισάγονται δὲ ἑξῶθεν εἰς
αὐτὸ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, ὅστις κατ' ἐλευθερίαν βούλησιν ἐκμάσσει τοὺς
συμφυτοὺς αὐτοῦ ῥυθμικοὺς νόμους καὶ οὕτως ἀποδεικνύει τὴν ἀνα-
γκὴν καὶ ἀκαυκόνιστον ὕλην ἀληθῆς καλλιτέχνειας. Ἐκ τούτου δὲ ὁ
τεχνίτης λέγεται ῥυθμοποιὸς καὶ ἡ τεχνικὴ ἐνέργεια, δι' ἣς ὁ ῥυθμο-
ποιὸς ποιεῖται τὸ ῥυθμιζόμενον τὸν ῥυθμόν, λέγεται ῥυθμοποιία.

66. Προχωρών ο Αριστοτέλης εἰς τὰς ὁμοιότητας καὶ ἀναλογίας ἀποδεικνύει ὅτι *ρυθμὸς καὶ ρυθμιζόμενον* δὲν εἶναι τὸ αὐτό. Καθὼς, λέγει, ἡ ὕλη, ἥτις πέφκει νῦν σχηματίζεται, οὐδέποτε εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ τὸ σχῆμα εἶναι ἀφωρισμένην τὴν διάθεσιν τῶν τῆς ὕλης μερῶν, οὗτω καὶ ὁ ρυθμὸς οὐδέποτε εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ρυθμιζόμενον, ἀλλὰ τι, ὅπερ διατίθεται κατὰ τινα τρόπον ἥτοι διατάσσεται.

(4) Πρὸς Ἀριστοφ. ῥυθμ. στοιχ. σελ. 268 κί. Μορ. «Νοητέον δὲ ὅσοι τινὲς φασὶν ταύτας, τὴν τε τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τὴν τοῦ ῥυθμιζομένου, παραπλήσιος ὅμοιας πρὸς ἀλλήλας, ὥσπερ ἔχει οὗ τοῦ σχήμα καὶ τὸ σχηματίζον πρὸς αὐτά. Ὅσοι γὰρ τὸ σῶμα πλείους ἰσάας λαμβάνει σχηματίζον, ἰσὰν αὐτοῦ τὰ μέρη τοῦ διαφερόντος, ἥτοι πᾶσι ἡ τὰ αὐτὸν, οὕτω καὶ τὸν ῥυθμιζόμενον ἑκάστον πλείους λαμβάνει μορράς, οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ῥυθμοῦ. Ἢ γὰρ αὐτὴ λείπει εἰς χρόνους τέλειαις διαφέροντας ἀλλήλων λαμβάνει τινὲς διαφορὰς ταύτας, αἰτίαι ὅτι αὐταίς <ταῖς> τῆς τοῦ ῥυθμοῦ φύσεως διαφοραί. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ μέλους καὶ ἐπὶ ἄλλο πέφυκε ῥυθμιζέσθαι τοῖς τοιοῦτοις ῥυθμοῖς, ὅς ἐστιν ἐκ χρόνων συνεστηκώς».

τὸ ρυθμιζόμενον καὶ διδῶσιν αὐτῷ τοιόνδε ἢ τοιόνδε σχῆμα (1). Εἴτα δὲ ὁσαύτως ἐξ ἀναλογίας ἀποδεικνύει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ὁ ρυθμὸς οὐδεμίαν ἔχει ὑπερξίαν ἀνευ τοῦ ρυθμιζομένου. Διότι καθὼς, λέγει, τὸ σχῆμα ἀδυνατεῖ νὰ γίνη, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ ἡ ὕλη, ἥτις θὰ δεχθῇ αὐτό, οὕτως καὶ ὁ ρυθμὸς δὲν δύναται νὰ γίνη, ἐὰν μὴ ὑπάρξῃ τὸ ρυθμισθησόμενον ἥτοι ἡ ὕλη, ἥτις θὰ δεχθῇ αὐτὸν καὶ θὰ διαιεῖρ τὸν χρόνον εἰς μέρη. Διότι ὁ ἀφρημένος χρόνος δὲν δύναται νὰ διαιεῖρ αὐτὸς ἑαυτὸν, μᾶλλον δὲ πρέπει νὰ ὑπάρξῃ τι αἰσθητόν, δι' οὗ δύναται νὰ διαιεθῇ ὁ χρόνος, ἔνευ δὲ τῆς διαίρεσεως τοῦ χρόνου εἰς μέρη γνωρίζαται ὅτι αἰσθητὰ δὲν δύναται νὰ γίνη ἥτοι νὰ ἐκδηλωθῇ ὁ ρυθμὸς. Ἀνάγκη λοιπὸν τὸ ρυθμιζόμενον νὰ εἴναι μεριστὸν τοιούτῃ συγκείμενον ἐκ μερῶν γνωρίμων, δι' ὧν δύναται νὰ τέμνῃ τὸν χρόνον. Τοιοῦτο δὲ εἶναι τῶν ρυθμιζόμενων ἐν ταῖς μουσικαῖς τέχναις (2). Ὡς συμπεράσματά δὲ τὸν εἰρμόνων ἐπιφέρει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι τὰ διάφορα ταῦτα μέρη, δι' ὧν τὸ ρυθμιζόμενον καθὼς μεριστὸν διαιεῖ τὸν χρόνον, ἡ ἀπλούστερον τὰ διάφορα ταῦτα αἰσθητὰ χρονικὰ μέρη (χρόνοι) δὲν δύναται ὁπωσδήποτε πασσομένα νὰ ἀποτελέσωσι ρυθμὸν, ἀλλὰ τότε μόνον γίνονται ὁ ρυθμὸς, ὅταν ἡ διαίρεσις τοῦ χρόνου εἰς μέρη γίνῃται κατὰ τινα ἀφωρισμένην τάξιν, ἣν διδάσκει ἡ περὶ τοὺς ρυθμούς ἐπιστήμη, διότι πᾶσα τάξις τῶν χρόνων τοῦ ρυθμιζομένου δὲν εἶναι ἑρρυθμός, ἀλλὰ τινες καὶ μάλιστα αἱ πλείο-

(1) Ἀριστοτ. ῥυθμ. στοιχ. σελ. 270 Mor. «Ἐμπάνει δὲ διὰ τὴν αἰσθησὶν ἐνδένει περὶ τῆς εἰρημένης ὁμοιότητος, πειρωμένους συναρᾶν καὶ περὶ ἑκάστην τῶν εἰρημάτων, οἷον τοῦ ἐρυθμοῦ καὶ τοῦ ρυθμιζομένου. Τῶν τε γὰρ περικύκλων σχηματίζονται σωμάτων οὐδενὶ οὐδὲν ἐστὶ τῶν σχημάτων τὸ αὐτό, ἀλλὰ διὰ τῶν εἰς ἐκαστὸν αὐτῶν σώματος μερῶν τὸ σχῆμα, γίνονται ἐκ τοῦ σχήματος ἐκαστον αὐτῶν, ὅθεν διὰ καὶ σχῆμα ἐκλῆθη ὅτε ὁ ρυθμὸς ὁσάποτε οὐδενὶ τῶν ρυθμιζομένων ἐστὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ τὸν διακρίνουν πῶς τὸ ρυθμιζόμενον καὶ ποιούντων κατὰ τοὺς χρόνους τοιόνδε ἢ τοιόνδε».

(2) Ἀριστοτ. ῥυθμ. στοιχ. σελ. 272 M. «Προσέκειναι δὲ ἀλλήλοις τὰ εἰρημένα καὶ τῷ μὴ γίνεσθαι καθ' αὐτά. Τὸ τε γὰρ σχῆμα, μὴ ἐπαρχοντος τοῦ δεξιμένου αὐτοῦ, δηλονότι ὡς ἀδυνατεῖ γενέσθαι ὁ ἐρυθμὸς ὁσαύτως χωρὶς τοῦ ρυθμισθησόμενου καὶ τέμνοντος τὸν χρόνον οὐ δύναται γίνεσθαι, ἐπειδὴ ὁ μὲν χρόνος αὐτὸς αὐτὸν οὐ τέμνει, καθάπερ ἐν τοῖς ἑμπροσθεν εἰπομεν, τίτουν δὲ τινος διὰ τοῦ διακρίνοντος αὐτόν. Ἀναγκαῖον οὖν ἂν εἴη μεριστὸν εἶναι τὸ ρυθμιζόμενον γνωρίμων μέρεσσιν, οἷς διαιεῖται τὸν χρόνον». Ἐπὶ τοῦ ρυθμιζομένου ὁ Ἀριστοτέλης διακρίνει μέρη γνωρίμα ἥτοι χρόνους γνωρίμων, ὧν ἀντιλαμβανόμεθα ἡ αἰσθησις τῶν ἀφωρισμένων ἡ θεωρίμων, καὶ χρόνους ἀγνωστούς. Τινες δὲ εἶναι οἱ χρόνοι οὗτοι δηλοῖ δι' ὃν λέγει ἐν τῷ παρὰ Ψελλῷ συμφωνίῳ ἀποσπάσματι, ὅπερ ἑμπροσθεν παρεθέμεθα ἐν τέλει τῆς § 48 καὶ οὕτως ἡ ἀρχὴ «τῶν δὲ ρυθμιζομένων ἐκαστον κτλ.»

νεις δύνανται νὰ εἴναι καὶ ἑρρυθμοὶ (1). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ Ἀριστοτέλης ὁρίζει τὸν ρυθμὸν ὡς σύστημα τι ἐκ γνωρίμων χρόνων κατὰ τινα τάξιν συγκείμενον (2).

67. Ἡ τάξις τῶν χρόνων πρὸς ἀποτελεῖσιν τοῦ ρυθμοῦ εἶναι ἀναγκαῖα, διότι ἀτάκτως οὗτοι συμπλεκόμενοι διὰ τὴν ἀνομοιότητα τῆς κινήσεως καθιστᾶσιν ἀκατάληπτον τὴν πλοκὴν τοῦ μέλους καὶ ἀγούσιν εἰς πλάνην τὴν διάνοιαν (3). Πῶς ὁμως κατορθοῖ ὁ ρυθμοποιὸς νὰ

(1) Ἀριστοτ. ῥυθμ. στοιχ. 273 κτ. «Ἀκολουθοῦν δὲ ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ αὐτῷ τῷ φαινόμενῳ τὸ λέγειν τὸν ρυθμὸν γίνεσθαι, ὅταν ἡ τῶν χρόνων διαίρεσις τῶν τινὶν λέξῃ ἀφωρισμένην» οὗ γὰρ πᾶσα χρόνων τάξις ἑρρυθμός. Πιθανὸν μὲν οὖν καὶ χωρὶς λέγειν τὸ μὴ πᾶσαν χρόνων τάξιν ἑρρυθμὸν εἶναι· δεῖ δὲ καὶ διὰ τῶν ὁμοιοτήτων ἐπάγειν τὴν διάνοιαν καὶ περᾶσθαι κατανοεῖν ἢ ἐκείνων, ὥς ἐν παραγνήτῃ ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος πίστις. Ἔστι δὲ ἡμῖν γνωρίμα τὰ περὶ τὴν τῶν γραμμάτων σύνθεσιν καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν διαστημάτων, διὰ οὗ ἐν τῷ διαλέγεσθαι πάντα τρόπον τῶν τὰ καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν διαστημάτων, διὰ οὗ ἐν τῷ μελεθεῖν τὰ διαστήματα, ἀλλ' ὅλγιον μὲν τινὲς εἰσιν γράμματα συντιθεμένων, οὗτ' ἐν τῷ μελεθεῖν τὰ διαστήματα, ἀλλ' ὅλγιον μὲν τινὲς εἰσιν ὁ τρόπος, καθ' οὓς συντίθεται τὰ εἰρημένα πρὸς ἀλλήλα, πολλοὶ δὲ καθ' οὓς οὕτε ἡ φωνὴ δύναται συντιθεσθαι φεγγερόμενη, οὕτε ἡ αἰσθησις προσδέχεται, ἀλλ' ἀποδοκιμαῖται. Διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν τὸ μὴ ἡρμοσμένον εἰς πολλὰ ἐλάττωσις ἰδέας τίθεται, τὸ δὲ ἀνάρμοστον εἰς πολλὰ πλείους. Οὕτω δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς χρόνους ἔχοντα φωνήσονται· πολλὰ μὲν γὰρ αὐτῶν συμμετρίας τε καὶ τάξεις ἀλλότριαι φαίνονται τῆς αἰσθησεως οὕσαι, ὅλγιαι δὲ τινες οἰκταί τε καὶ δυναταὶ ταχθῆναι εἰς τὴν τοῦ ρυθμοῦ φύσιν. Τὸ ρυθμιζόμενον ἐστὶ μὲν κοινὸν πῶς ἑρρυθμίαις τε καὶ ρυθμοῦ· ἀμφότερα γὰρ πύρρον ἐπιδέχονται τὸ ρυθμιζόμενον τὰ συστήματα, τὸ τε εὐρρυθμον καὶ τὸ ἑρρυθμον. Καλὸς δὲ εἶπαι (καὶ ὡς εἰπεῖν;) τοιοῦτον νοητὸν τὸ ρυθμιζόμενον, οἷον δύνασθαι μετατιθεσθαι εἰς χρόνον μεγέθη παντοδαπὰ καὶ εἰς ἐνδοκίνας παντοδαπὰς».

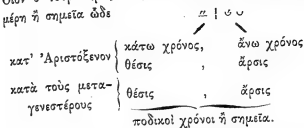
(2) Πρόβλ. Ἀριστοτ. Κοιντὶλ. περὶ μουσ. σελ. 31 Meib. Τὸν παρὰ τῷ Ἀριστοτελεῖ ὁρισμὸν τούτου τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ Μαρκανός Καπέλλας μεταφράζει ὥδε: «Rhythmus igitur est compositio quaedam ex sensibilibus collata temporibus ad aliquem habitum ordinemque connexa». Ἀλλοιὸς τῶν ἀρχαίων ὁρισμὸς τοῦ ρυθμοῦ βλέπει παρὰ Βαρχιέω σελ. 22 κτ. Meib. «Τὸ ρυθμὸς δὲ τί ἐστὶ; χρόνον καταμέτρησις, κινήσεως γνωμένης ποιᾶς τινος. Κατὰ δὲ Φαίδρον ρυθμὸς ἐστὶ συλλεγὸς κινήσεων πῶς πρὸς ἀλλήλας ἑμμετρος θέσις. Κατὰ δὲ Ἀριστοτέλλον χρόνος διετηρημένος ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ρυθμιζομένων δυναμένων. Κατὰ δὲ Νικόμαχον χρόνος ἐντακτός σύνθεσις. Κατὰ δὲ Δεσφραντὸν χρόνος σύνθεσις κατὰ ἀναλογίαν τε καὶ συμμετρίαν πρὸς ἑαυτοὺς θεωρουμένων. Κατὰ δὲ Διδυμον φωνῆς ποιᾶς τινος σχηματισμός. Ἡ μὲν οὖν φωνὴ ποιᾶς σχηματισθεῖσα ρυθμὸν ἀποτελεῖ. Καὶ γίνονται δι' ἐκείνῃ ἡ περὶ λέξεως ἡ περὶ μέλους ἡ περὶ σωματικῆς κινήσεως». Προσέτι ὁρίζεται ὁ Ἀριστοτέλης τὸν ρυθμὸν ὡς χρόνον ἑαῖν, πληρῆστατος ὅμως πάντων ἢ ὁ παρὰ τῷ Ἀριστοτελεῖ Κοιντὶλῳ, ὅστις ἔνευ ἀμφιβολίας ἀνήκει εἰς τὸν Ἀριστοτέλλον. Πρόβλ. Westphal Rhythm.³

σελ. 31 κτ.

(3) Πρόβλ. Ἀριστοτ. Κοιντὶλ. περὶ μουσ. σελ. 31 M. «Καθόλου γὰρ τῶν φθόγων διὰ τὴν ἀνομοιότητα τῆς κινήσεως ἀνέμεινον τὴν τοῦ μέλους ποιούμενον πλοκὴν καὶ εἰς πλάνην ἀγνόντων τὴν διάνοιαν, τὰ τοῦ ρυθμοῦ μέρη (ἡ ἄρσις καὶ ἡ θέσις) τὴν δὲ

τοῦ ρυθμοῦ ἀπαιτεῖ ὥστε πᾶς πούς νὰ διαίρεθῇ τοῦλάχιστον εἰς δύο μέρη, ποῖον τινα λόγον ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, διότι ἄνευ τῆς τοιαύτης διαίρεσεως τοῦ ποδὸς εἰς πλείονα μέρη δὲν δύναται νὰ γίνῃ πούς. Τοῦτο ἐννοεῖ ὁ 'Αριστοξένος λέγων ἐν ρυθ. στοιχείοις σελίδι 290 Mor. «ὅτι μὲν οὖν ἐξ ἑνὸς χρόνου πούς οὐκ ἂν εἴη, φανερόν, ἐπειδὴ ἦπερ ἐν σημείον οὐ ποιεῖ διαίρεσιν χρόνου· ἄνευ γὰρ διαίρεσεως χρόνου πούς οὐ δοκεῖ γίνεσθαι». Πρὸς. καὶ Μιχαὴλ Ψελλὸν § 4. «ὁ δὲ ρυθμὸς οὐ γίνεται ἐξ ἑνὸς χρόνου, ἀλλὰ προσδέεται ἡ γένεσις αὐτοῦ τοῦ τε προτέρου καὶ τοῦ ὑστερίου». Διαίρεται δὲ πούς τις εἰς δύο π. χ. μέρη, ὅταν παρὰ τὴν ἑρρωμενεστέραν προφορὰν ἐνὸς χρόνου τοῦ ποδός, ἥτις, ὡς προείπομεν, συνάπτει πλείονας χρόνους εἰς ἓν σῶμα, τὸν ποδα, σηματοῦν μετὰ τινος δυνάμεως ἡ ἐντάσεως, ἐλάσσονος ὅμως τῆς πρώτης, καὶ ἕτερος τοῦ ποδός χρόνος. Λέγονται δὲ ἐλάσσονος, διότι ἂν ἡ ἐντασις εἴη ἴση τῇ πρώτῃ, τότε ὁ πούς διασπᾶται εἰς δύο ποδας αὐτοτελεῖς. Διὰ τῆς διπλῆς λοιπὸν ταύτης σημασίας διαίρεται ὁ πούς εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ δεύτερον δὲν εἶναι ὁμοταγὴς τῇ πρώτῃ, ἀλλ' ὑποταγμένον αὐτῇ. Διακρίνεται δὲ διὰ τῆς σημασίας ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου μέρους, ὅταν περιέχῃ πλείονας φθόγγους ἢ συλλαβάς, εἰς τῶν χρόνων τούτων ἑρρωμενεστέρον τῶν ἄλλων προφερόμενος. Καὶ τὸ μὲν ἕτερον μέρος τοῦ ποδός, ἐφ' ὃ πίπτει ἡ κυριωτέρα σημασία ἣτοι ὁ κυριώτερος ρυθμικὸς τόνος, καλεῖται ὑπὸ μὲν τοῦ 'Αριστοξένου *κάτω χρόνος ἡ βᾶσις*, ὑπὸ δὲ τῶν μεταγενεστέρων ρυθμικῶν (ἀπὸ Διονυσίου τοῦ 'Αλικαρνασσεύς καὶ ἐφεξῆς) *θέσις* καὶ Λατινιστὶ *positio*, ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων μουσικῶν *βαρὺ ἢ καλὸν μέρος τοῦ ποδός*, οἷον Γερμανιστὶ μὲν *schwerer ἢ guter Takttheil*, Γαλλιστὶ δὲ *le temps bon, le temps fort, le frappé*. Τὸ δὲ ἕτερον μέρος τοῦ ποδός οὐ μὲν τοῦ 'Αριστοξένου καὶ τοῦ Πλάτωνος (Πολιτ. 400 b) καλεῖται *ἄνω χρόνος ἡ ἄρσις*, ὑπὸ δὲ τῶν μεταγενεστέρων ρυθμικῶν *ἄρσις* καὶ λατινιστὶ *elatio ἢ sublatio*, ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων μουσικῶν *κοῦφον ἢ φαῦλον μέρος τοῦ ποδός*, οἷον Γερμανιστὶ μὲν *leichter ἢ schlechter Takttheil*, Γαλλιστὶ δὲ *le temps faible, mauvais, le levé*. Τὸ δὲ κοινὸν ἀμφοτέρων ὄνομα παρ' 'Αριστοξένῳ εἶναι *χρόνος ποδικὸς ἢ γρόνος ποδός* ἡ ἀπλῶς *χρόνος* παραλειπομένου τοῦ *ἄνω* καὶ *κάτω*, ὅπου δὲν γίνεται σύγχυσις πρὸς τοὺς ἄλλους χρόνους, τὰ μέρη δηλαδὴ τοῦ ρυθμικομένου, προεῖτι δὲ μέρος ποδικὸν ἢ μέρος ποδός, σημειῖον ποδικὸν ἢ σημειῖον ποδός ἢ καὶ ἀπλῶς σημειῖον.

ὅλον ὁ τετράσημος πούς ἦτοι ὁ δάκτυλος διαίρεται εἰς δύο ποδικὰ μέρη ἢ σημεία ὧδε

70. Οἱ τεχνικοί οὗτοι ὅροι ἀναφέρονται πάντες εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν οἱ παλαιοὶ ἑρμηνεύοντες μουσικὸν τι ποίημα ἐσημαίνοντο τὸν ρυθμόν. Διότι καθὼς οἱ νῦν μουσικοὶ, οὕτω καὶ οἱ παλαιοὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ἡ ἐξαγγελίᾳ μουσικοῦ τινος ποιήματος σημαίνοντο τὸν ρυθμόν ἐμετεώριζον καὶ ἐτίθεσαν, τούτεστιν ἀνεβίβαζον καὶ κατεβίβαζον τὴν χεῖρα, ὅθεν καὶ οἱ τεχνικοί ὅροι *ἄνω χρόνος* ἐπὶ τῆς ἄρσεως, *κάτω χρόνος* ἐπὶ τῆς θέσεως, ἡ ἐμετεώριζον τὸν ποδα (*ἄρσις*), καὶ ἔδανον διὰ τοῦ ποδός (*βάσις*) ἡ ἐτίθεσαν αὐτὸν (*θέσις*). Οἱ ὅροι *ἄνω* καὶ *κάτω* δύνανται νὰ ἀναφέρονται καὶ εἰς τὸν δεύτερον τρόπον τῆς σημασίας τὸν διὰ τοῦ ποδός. Πρὸς. Βαχχείον περὶ μουσικῆς σελ. 24 Meib. «'Ἀρσιν ποῖαν λέγομεν εἶναι; ὅταν μετέωρος ἢ ὁ πούς, ἥνικα ἂν μέλλωμεν ἐμβαίνειν. Θέσιν δὲ ποῖαν; ὅταν κείμενος» καὶ 'Αριστείδ. σελ. 31 Meib. «ἄρσις μὲν οὖν ἐστὶ φορὰ μέρους σώματος ἐπὶ τὸ ἄνω, θέσις δὲ ἐπὶ (τὸ) κάτω ταυτοῦ μέρους». Διὰ τῶν σημείων τούτων, τῆς ἄρσεως δηλὸν ὅτι καὶ τῆς θέσεως τῆς χειρός, ἐβόηθη τῷ χορῷ ἄδοντι ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ ὥστε νὰ φυλάττῃ τὸν ρυθμόν, ὅθεν καὶ ὁ ποδικὸς χρόνος ἐκλήθη ἀπλῶς *σημεῖον* (παρὰ Φεβίῳ Κοῖντιλιανῷ *instit. orat.* 9, 4, 51 nota) καὶ ἡ πράξις αὐτῇ τοῦ ἡγεμόνος *σημασία ἢ σημαίνεισθαι τὸν ρυθμόν* ('Αριστοξένος 36, 16, 'Αριστείδ. 58, 7), ἡ δὲ τήρησις τοῦ ρυθμοῦ ὑπὸ τοῦ ἄδοντος ἐκαλεῖτο *ἀκολούθησις* ('Αριστείδ. 58, 7) ἢ *σφάζειν τὸν ρυθμόν* ('Αριστοτέλης Πρὸς. 19, 22), ὁ δὲ ρυθμὸς *βλίσσεται* καὶ Λατινιστὶ *scanditur* (1). Οἱ τε-

(1) Περὶ τοῦ τὸν ρυθμόν σημαίνοντος ἡγεμόνος τοῦ χοροῦ ὁ 'Αριστοτέλης Πρὸς. 19, 22 λέγει τάδε· «Διὰ τί οἱ πολλοὶ μέλλοντες τὸν ρυθμόν σφάζουσιν ἢ οἱ ὀλίγοι; ἢ οἱ μέλλοντες εἰς ἓνα ἡγεμόνα βλέπουσι καὶ βαρύτερον ἄρουνται (γρ. βαρύτερον ὀρχοῦνται), ὥστε ἔβαν τοῦ αὐτοῦ τυγνάνουσιν» ἐν γὰρ τῇ τῇ ἀμαρτίᾳ πλείων». «Ὅς ἡγεμόνα τοῦ χοροῦ παρίστανται αὐτὸν ὁ 'Ορέστιος ἐν Oit. 4, 6, 31 λέγων «*virginum primae puerique ... Lesbium servate pedem meique pollicis ictum*». Καὶ ὁ μουσικός δὲ ἔσχετο τὸν ρυθμόν σημαίνοντος αὐτὸν ὡς ὁ 'Ὀλύμπιος παρὰ Φιλο-

χνικοί ὅροι ἄρσις καὶ θέσις (βάσις) ἀναφέρονται ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ὀρχηστικῆς ἀπόδοσιν τῶν ποδικῶν χρόνων· διότι ἐπὶ μὲν τῆς ἄρσεως ὁ χορευτὴς ἐμετρώριζε τὸν ποδὰ, ἐπὶ δὲ τῆς θέσεως ἐνέβαιναν ἥτοι ἐτίθει τὸν ποδὰ ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ὀρχηστικῆς κινήσεως ἐγεννήθη καὶ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ποιός (1).

στράτην Εἰκ. 12 καὶ ὁ αὐλῆτης παρὰ Κικέρωνι (orat. 58, 198) «non sunt in ea (τῇ ῥητορικῇ περιούῳ) iamquam tibicini percussuum modi». Πρβλ. Σχολ. Αἰσχ. κατὰ Τιμαρχ. σελ. 126 «οἱ αὐλῆται... ὅταν αὐλῶσι, κατακρούουσιν ἅμα τῷ ποδί... τὸν ῥυθμὸν τὸν αὐτὸν συναποδιδόντες». Δουναῖον περὶ ὀρχήσεως 10 «καὶ αὐλῆτης μὲν ἐν τῷ μέσῳ κᾶθται ἐπαυλῶν καὶ κτυπῶν τῷ ποδί». Quinctil. instil. 1, 12, 3. «citharoedi... ne pes quidem otiosus certam legem servat». Ὅτι δὲ καὶ οἱ διδασκάντες τὴν μουσικὴν μεταχειρίζοντο τὸν αὐτὸν τῆς σημασίας τρόπον, μαρτυρεῖ ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος σελ. 2254 λέγων «pollicis sonore vel plausu pedis discriminare, qui docent artem, solent».

(1) Ὑπὸ τῶν Λατίνων ὁ πούς ἐκαλεῖτο ὡσαύτως pes, ἡ δὲ σημασία percussio οἷον Mar. Victor. 2486: Pes vocatur... quia in percussione metrica pedis pulsus ponitur tolliturque. Ὁ αὐτ. σελ. 2251: est autem percussio eujuslibet metri in pedes divisio. Πρβλ. Cic. de orat. 3, § 184 καὶ § 198. Τὰ δὲ μέρη τοῦ ποδός, ἐφ' ᾧ ἔπιπτον τὰ σημεῖα, ἐκαλοῦντο loca percussiois. Παρὰ δὲ Φασίῳ Κοῖντιλιανῷ (instil. orat. IX, 4, 51) ὁ ὅρος percussio καίται καὶ ἐπὶ τοῖς ποδικῶς σημείοις ἡ χρόνῳ. Τὸ δὲ σημαίνοντα τὸν ῥυθμὸν ἐλάττω perculere, caedere, ferire, plaudere. Ἐγγίετο δὲ τοῦτο διὰ τοῦ ictus percussiois ἡ ἀπλάξ διὰ τοῦ ictus. Ἐκάστερος δὲ τῶν ποδικῶν χρόνων ἐλάμβανε ἓνα ictum (σημεῖον). Ἐσημαίνετο δὲ τὸ σημεῖον ἡ διὰ τῆς χειρὸς ἡ διὰ τοῦ ποδός. Πρβλ. August. mus. 2, 12: in plaudendo enim quia levatur aut ponitur manus, partem pedis sibi levatio vindicat, partem posito. Quinctil. instil. IX, 4, 51: pedum et digitorum ictu intervalla signant quibusdam notis (=σημείοις) atque aestimant quot breves illud spatium habeat, inde tetrastrichum, πεντάstrichum, deinceps longiores fiunt percussiones. Terent. Maurus v. 2254: pollicis sonore vel plausu pedis discriminare, qui docent artem, solent. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν διττὸς ἐσημαίνοντο οἱ παλαιοὶ τὸν ῥυθμὸν, τὸ μὲν χάριν τῆς ὁφέως τῶν ἄνδρων αἰρούνης ἡ τιθέντες τὴν χεῖρα (levatur aut ponitur manus, pollicis ictus, digitorum ictus), τὸ δὲ χάριν τῆς ἀκοῆς ἥτοι κτυπώντας τῇ χειρὶ ἢ τῷ δακτύλῳ (pollicis sonus) ἢ κατακρούοντας τῷ ποδί (plausus pedis, pedum ictus). Καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον καταλαμβάνετο τὸ σημεῖον ὅλον τὸν ποδικὸν χρόνον, θέσις ἢ ἄρσις, ὅθεν αἱ «τετράstrichoi, πεντάstrichoi, deinceps longiores percussiones»· κατὰ δὲ τὸν δεύτερον ἐῤῃχετο ἐν σημείῳ μόνῃ ἡ ἀρχὴ τῆς θέσεως· ὅθεν καὶ ὁ Μάριος Οὐικτωριανὸς λέγει σελ. 2482: est arsis sublatio pedis sine sono, thesis posito pedis cum sono· διότι μόνῃ τὴν ἐπὶ τὴν θέσιν πίπτουσαν κρούσιν ἥτοι βάσιν τοῦ ποδός ἡδυνάτῃ καὶ αὐθιγνῇται, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τὴν ἄρσιν πρὸπαντα μετεωρισμὸν τοῦ ποδός. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔρηλοι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης σελ. 31 Meib. λέγων α καὶ τὰ τούτων (τῶν χρόνων) πάθῃ καλούμεν ἄρσιν καὶ θέσιν, φόρον καὶ ῥεμαίν α, ἔνθα ἡ πρῆξις αὐα μεταβάλλουσαν τὴν τάξιν τῶν δύο τελευταίων λέξων, ὡς ὁ Βοΐκιος φρονεῖ (de metr. Pind. σελ. 13), ἡ μετὰ τοῦ Plessner (de ant. mel. et metr. diser. γελ. 15) νὰ λάβωμεν αὐτάς ὡς χιαστῖ

71. Κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον μεταχειρίζονται τοὺς ὅρους ἄρσιν καὶ θέσιν πάντες οἱ παλαιοὶ ῥυθμικοί καὶ ἐκ τῶν Λατίνων μετρικῶν οἱ ἀντλούντες ἐκ καλῶν πηγῶν, οἷον ὁ Μάριος Οὐικτωριανὸς ἐν τῷ κεφαλαίῳ de rhythmo σελ. 2484. Κατὰ μέσους ὅμως τὸν χρόνον τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὡς εἰκάζει ὁ Οὐεστροφάκιος, ἤκμασεν ἡ ἑλληνικὴ μετρικὴ, ὅστις οὐδαμῶς ἐπιστάμενος τὴν ῥυθμικὴν, οὐδὲν ἤττον ὅμως κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ τῶν ῥυθμικῶν λόγων ἀπτόμενος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ συνέφωρεν ἀκρίτως τοὺς ὅρους ἄρσιν καὶ θέσιν. Οἱ παλαιοὶ δηλαδὴ ῥυθμικοί συνεῤῥίζον περὶ τὸν ποδικὸν λόγον καθ' ὅλου πραγματευόμενοι νὰ προτάττωσι τὴν ἄρσιν τῆς θέσεως. Ἐντεῦθεν παραχθεις ὁ μετρικὸς ἐκείνος καὶ ἀγνοῶν ὅτι ἐπὶ ἄλλων μὲν ποδῶν ὁ καθηγούμενος χρόνος ἦτο ἄρσις, ἐπὶ ἄλλων δὲ θέσις, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἐπόμενος, ἐνόμασε τὸν μὲν πρότερον χρόνον τοῦ ποδός πανταχού ἄρσιν, τὸν δὲ ὕστερον πανταχοῦ θέσιν. Ἐνταῦθα λοιπὸν ἡ μὲν ἄρσις δύναται τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ ὁ ὑπὸ τῶν ῥυθμικῶν χρόνος καθηγοούμενος ἡ πρότερος καλούμενος, ἡ δὲ θέσις τὸ αὐτὸ ὅπερ ὁ ἐπόμενος ἡ ὕστερος χροῖνος (πρβλ. Ἀριστοτέ. παρὰ Ψελλῶν 26, 31. Ἀριστοτέ. Κοῖντιλ. 52, 1). Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἑλληνος τούτου μετρικοῦ ἤντηλσαν ὡς ἀπὸ πηγῆς ὕστερον πολλοὶ τῶν Βυζαντινῶν, οἵτινες συνέγραψαν μετρικὰ συγγράμματα ἡ διατριβάς (1). Καὶ τῶν Λατίνων δὲ μετρικῶν πολλοὶ ἀμέσως ἡ ἐμμέσως ἀντλήσαντες ἐκ τοῦ βιβλίου ἐκείνου μεταχειρίζονται κατὰ τὴν διεστραμμένην ταύτην χρῆσιν τοὺς ὅρους ἄρσιν καὶ θέσιν (2). — Ἡ διαστροφή ὅμως τῆς χρήσεως

πρὸς τὰς προηγούμενας καίμεναι. Ὁ δεύτερος δὲ τρόπος τῆς σημασίας τοῦ ῥυθμοῦ ὁ χάριν τῆς ἀκοῆς γινόμενος δὲν ἦτο χρήσιμος, ὡς εἶπε, ἐν τοῖς χοροῖς ἔσχατον, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὁ φόρος (pollicis sonus ἢ plausus pedis) δυνάτῃ αἰσθητός, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ λέγει (Terent. Maur. στ. 2254) καὶ ἐν τῇ αὐλῇ ἐνὸς αὐλοῦ. ὅστις διὰ τοῦ ποδός ἐσημαίνετο ἐαυτῷ τὸν ῥυθμὸν. Οὕτως δὲ μεταχειρίζετο τὸ πάλαι πρὸς ἐπείρουτον τοῦ φόρου καὶ ἔξωλινόν τι ἐποποδοῖον ὑπὸ τὸν δεξιὸν ποδᾶ προσηρημένον, ὅπερ ὀνομάζοντο κροστική, βάταλον, scalbellum. Πρβλ. Σχολ. Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. σελ. 126. Φούτιον λ. κρουστική, Cic. pro Clael. 27, 65, Sueton. Calig. 51, Arnob. 2, 42, August. Mus. 3, 1. — Westphal, Rhythmus. σελ. 104 κτ.

(1) Οἷον ὁ γράφας τὰ μεῖζονα σχόλια εἰς Ἑρατοστρίνου, ὁ Ἀμεινοσσανὸς ἀνώνυμος, ὁ Ψευδοδράκων, Ἡλίας ὁ Μοναχὸς καὶ ἄλλοι.

(2) Οἷον ὁ Ἀτίλιος Φορτουανιανὸς ἐν τοῖς δύο πρώτοις κεφαλαίοις περὶ ποδῶν καὶ περὶ τοῦ ἥφου, ὁ Μάριος Οὐικτωριανὸς de pedibus σελ. 2485, ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος στ. 1388 κτ., ὁ Διομήδης 476, ὁ Σέργιος 1831, ὁ Ἰωττ. Ὀμρ. I, 16, τὸ ἀπόσπ. de pedibus παρὰ Gaisf. metric. Latin. 572 καὶ 577. Καὶ ὁ μὲν Σέργιος λέγει: scire autem debemus, quod unicuique pedi accidit arsis et thesis,

τως ἐκ τῆς συνθέσεως πλειόνων ποδῶν εἰς ἓν μείζον ρυθμικὸν σῶμα γεννᾶται τὸ *κῶλον*, καθόσον μία τις τῶν θέσεων διὰ τῆς σημασίας ἥτοι τῆς ἐρριωμενестέρας προφορᾶς διακρίνεται τῶν ἄλλων. Ὅπως δὲ ἐκ δύο ἢ πλειόνων ποδῶν γίνονται τὰ κῶλα, οὕτω *πάλιν* καὶ ἐκ δύο ἢ πλειόνων κῶλων συντιθεμένων εἰς ἓν ἐτι μείζον σύστημα ἀποτελεῖται ἡ *περίοδος*, ἥτις ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κῶλων, ἐξ ὧν συνέστηκες, καλεῖται *δικῶλος*, *τρίκῶλος*, *τετράκῶλος* καὶ ἐφεξῆς οὕτω. Τέλος δὲ ἐκ τῆς συνθέσεως δύο ἢ πλειόνων περιόδων εἰς ἓν μείζον ἐτι σύστημα ἀποτελεῖται τὸ ἐιδικώτερον καλούμενον *ὄσστημα*, οἷα εἶνε ἡ καλουμένη στροφή καὶ ἀντίστροφος. Τοιοῦτο σύστημα εἶνε καὶ τὸ ἐκ μιᾶς μόνης ἀλλὰ μείζονος περιόδου συγκείμενον. Ἐκ τῶν συστημάτων τούτων, τούτεστι τῶν ποδῶν, κῶλων, περιόδων (μέτρων) καὶ συστημάτων (στροφῶν), ὧν τὸ ἀεὶ μείζον περιλαμβάνει τὰ ἐλάσσονα ὡς μέρη αὐτοῦ, συντίθεται ὁ ὅλος ρυθμὸς ἥτοι τὸ ὅλον ἔρρυθμον ποίημα. Ἡ δὲ περὶ τῶν ρυθμικῶν τούτων μορφῶν τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως πραγματευομένη ἐπιστήμη, ἥτις ὅτι ἡ μετρική, εἰς δύο μέρη διαιρουμένη, τὸ γενικὸν καὶ τὸ ἐιδικόν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ πραγματεύεται περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν, καὶ ἄς τὰ εἰρημένα ρυθμικὰ συστήματα ἥτοι αἱ ρυθμικαὶ μορφαὶ ἐπιδείκνυνται καὶ ἀπειτυπώθησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῷ ἐιδικῷ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ χρήσεως ἐκάστης αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Περὶ τῆς γλώσσης ὡς ρυθμιζομένου.

74. Ὡς ἔμπροσθεν (§ 66) εἵπομεν, ὁ ρυθμὸς σύμφυτος ὦν τῷ ἀνθρώπῳ δὲν δύναται νὰ γίνη, τούτεστι νὰ λάθῃ ὑπόστασιν, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ τὸ ρυθμισθόσμενον ἥτοι ἡ ὕλη, ἥτις θὰ δεχθῇ αὐτὸν καὶ θὰ διακρίνῃ τὸν ἀφρηρμένον χρόνον εἰς μέρη γνώριμα τῇ αἰσθήσει. Πᾶσα λοιπὸν γλῶσσα εἰ καὶ ὡς τὴ δεδομένην καὶ παντάπασιν ἀπρηρτισμένην εἶνε καὶ ἑαυτὴν ἔρρυθμος, ὅμως δύναται νὰ δεχθῇ τὸν ρυθμὸν καὶ

χρησιμεύσῃ ὡς ρυθμιζόμενον, ἐπειδὴ ἔχει φυσικὰς τινὰς ιδιότητας, αἵτινες δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τῷ ποιητῇ ὡς λαβὰ πρὸς ἀποτύπωσιν τοῦ ρυθμοῦ. Καὶ πρώτον μὲν πᾶσα γλῶσσα σύγκειται ἐκ χρώων γνωρίμων τῇ αἰσθήσει, ἥτις ὅτι τῶν συλλαβῶν, αἵτινες φύσει ἔχουσι διάφορον μέγεθος, ἄλλαι μὲν ἀπαιτοῦσαι μακρότερον χρόνον πρὸς ἐκφώνησιν, ἄλλαι δὲ βραχύτερον. Ὁ ποιητὴς λοιπὸν δύναται ἐν τῷ ρυθμοποιᾷ ἢ στιχοιργίᾳ νὰ ποιῇται χρῆσιν τῆς φύσει δεδομένης ταύτης ποσότητος τῶν συλλαβῶν, ὅταν θέλῃ νὰ συνάψῃ πλειόνας αὐτῶν εἰς ἀποτελεῖσιν ποδῶν ὀρισμένου μεγέθους. Εἴτα δὲ αἱ συλλαβαὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν τάσιν, ἄλλαι μὲν ὀξύτερον, ἄλλαι δὲ βαρύτερον προφερόμεναι. Καὶ ταύτην λοιπὸν τὴν ὡσαύτως φύσει δεδομένην ιδιότητα τῆς γλώσσης τὴν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς τάσεως τῶν συλλαβῶν ἥτοι τῶν λογικῶν τόνων δύναται νὰ μεταχειρισεύσῃ ὁ ποιητὴς ὡς λαβὴν εἰς ἀποτύπωσιν τῆς ρυθμικῆς τάσεως, τὰς ὁποίας μὲν τὸν ὀξύτερον τόνον ἐχούσας συλλαβάς καθιστᾶς θέσεις τῶν ποδῶν, τὰς δὲ τὸν βαρύτερον ἄρσεις, εἰ καὶ, ὡς προείπομεν (§ 68), ὁ ρυθμικὸς λεγόμενος τόνος δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ λογικῷ, ἀλλὰ τὴν ἀνάλογον. Καὶ τῷ ὅντι ἐν ταῖς ποιήσεσι τῶν διαφόρων Ἰαπετικῶν (Ἰνδο-γερμανικῶν) ἰθὺς τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα τῆς γλώσσης κυρίως εὐρίσκονται χρησιμεύοντα ὡς βᾶσις τῆς ρυθμοποιίας, ἐν ἄλλαις μὲν δησκονταὶ χρησιμεύοντα ὡς βᾶσις τῆς ρυθμοποιίας, ἐν ἄλλαις δὲ ἡ λογικὴ τάσις. Καὶ ἐν μὲν ταῖς ποιήσεσι ταῖς ἀκολουθοῦσαις τῇ κατὰ τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν ρυθμοποιᾷ ἢ στιχοιργίᾳ τὸ μὲν ρυθμικόν τῶν συλλαβῶν μέγεθος ὀρίζεται κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν ποσότητα, ἡ δὲ ρυθμικὴ τάσις δὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὴν λογικὴν, ἀλλ' ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κατὰ βούλησιν. Ἐν δὲ ταῖς ποιήσεσι ταῖς ἀκολουθοῦσαις τῇ κατὰ τὴν λογικὴν τάσιν ρυθμοποιᾷ ἡ μὲν ρυθμικὴ τάσις ἀπευθύνεται πρὸς τὴν λογικὴν, ἡ δὲ ρυθμικὴ ποσότης τῶν συλλαβῶν ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κατὰ βούλησιν καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν ποσότητα. Ὁ ἀπλούστατος βεβαίως καὶ φυσικώτατος τρόπος τῆς ρυθμοποιίας ἔστι ὅτι ὁ ρυθμικὸς τόνος ἐπιπτεν ἐπὶ μακρὰς καὶ ἅμα τονιζόμενας συλλαβάς, ἂν δηλαδὴ ὁ ρυθμοποιὸς κατάρθῃ νὰ συμβιβάζῃ ἀμφοτέρω τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης ἐν τῇ ρυθμοποιᾷ, ἵνα αὐτὴ ἀπέβαιεν ἀμφοτέρα σύναμα, κατὰ τε τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν καὶ κατὰ τὴν λογικὴν τάσιν ρυθμοποιᾷ. Ἀλλ' οὕτως ὁ ρυθμοποιὸς ἤθελεν ἐπιβίβη ἑαυτῷ ἀφορητοῦς πείδας σφῶδρα δυσχεραίνουσας τὴν ἐλευθερίαν

τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἐν τῇ ποιήσει ἐκάστου τῶν Ἱαπετικῶν ἔθνων συμφώνως τῇ φύσει ἐκάστης γλώσσης ἐπεκράτησεν ὁ ἕτερος τῶν δύο τρόπων τῆς ρυθμοποιίας, ἡ κατὰ τὴν ποσότητα δηλαδὴ τῶν συλλαβῶν ἥτοι τὴν προσφθίαν, ἔθεν συντομώτερον καὶ προσφθιακὴν ρυθμοποιίαν ἢ μετροποιίαν δυνάμεθα νὰ καλίσωμεν αὐτήν, ἡ δὲ κατὰ τὴν λογικὴν τάσιν ἥτοι τοὺς τόνους τῆς λέξεως, ἔθεν συντομώτερον καὶ ταύτην τονικήν ρυθμοποιίαν δυνάμεθα νὰ καλίσωμεν. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου τρόπου τῆς ρυθμοποιίας ἦτοι τῆς προσφθιακῆς χρῆσιν ἐποίησαντο ἐν τῇ ποιήσει αὐτῶν οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι. Οἱ Ἕλληνες ὁμως περὶ τὴν τετάρτην ἀ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἤρξαντο νὰ στιχουργῶσι κατὰ τὴν τονικὴν ρυθμοποιίαν κατὰ πρῶτον μὲν, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὕμνωδιᾷ, εἶτα δὲ καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει, ἐν ἣ καὶ μέχρι τοῦδε ἀποκλειστικῇ αὐτῆς γίνεται χρῆσις. Τὸ αὐτὸ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς που χρόνους εὐρίσκομεν συμβᾶν καὶ τῇ Λατινικῇ ποιήσει, τῇ τε ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ δημώδει, ἔθεν ὕστερον ἡ τονικὴ ρυθμοποιία μετεδόθη καὶ εἰς τὰς τῶν Ῥωμανικῶν καλουμένων ἔθνων ποιήσεις. Καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲ ἀνέκαθεν εὐρίσκοντα τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ρυθμοποιίας μεταχειρίζονται. Ὡστε ἐκ πάντων τῶν Ἱαπετικῶν ἔθνων κατὰ τοὺς μέσους καὶ τοὺς νεωτέρους αἰῶνας τὴν προσφθιακὴν ρυθμοποιίαν εὐρίσκοντα τηροῦντες μόνοι οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἔθνη μεταχειρίζονται τὴν τονικήν.

75. Πλὴν τῆς προσφθιακῆς καὶ τονικῆς ρυθμοποιίας ἐν τῇ ποιήσει τῶν διαφόρων ἔθνων γίνεται χρῆσις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συχὴ καὶ συμφωνιῶν ἢ ὁμοφωνιῶν. Τοιαῦτα δὲ σχήματα παρηχητικά ἦτοι ὁμοίως ἡχοῦντα τὰ κυριώτατα εἶνε τὰ ἐξῆς: πρῶτον μὲν τὸ ὁμοιοτέλειον ἢ ὁμοιοκατάληκτον, καθ' ὃ οἱ ἀνταποδιδόμενοι στίχοι ἢ τὰ ἀνταποδιδόμενα κῶλα σχηματίζονται ὁμοιοτέλευτα, ἔχουσι δηλαδὴ τὴν ἀπόθεσιν ἥτοι κατὰληξιν ὁμοίαν, οἷον

ἥντε ἔθνεα εἰσι μελιόδους ἀδινάων, (B 87-8)
 πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἔρχομενάων.
 λήσομαι ἀρχόμενος οὐδ' ἀποπανόμενος (Θεόγ. 2).
 ἀλλά τοι ἀλλότριον κῆδος ἐθνημέριον (Θεόγ. 656).
 ἄρ' ἂν παρ' ὕμῶν, ᾧ ξένοι, μάθοιμι δ' ὅπου (Σοφ. Οἰδ. Τ.
 τὰ τοῦ τυράννου δώματ' ἐστὶν Οἰδίπῳ; [924 κ.)
 μάλιστα δ' αὐτὸν εἶπατ', εἰ κάτωθ' ὅπου.

Εἶτα δὲ τὸ τούτου ἀντίστροφον, τὸ ὁμοιοάρκτον ἢ ὁμοιοκάταρκτον, καθ' ὃ δύο ἐπᾶλληλοι στίχοι ἢ τὰ δύο κῶλα τοῦ αὐτοῦ στίχου, τό τε ἡγούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον, ἀρχονται ὁμοίως, οἷον B 671 κέ.

Νιρεὺς αὖ Σύμυθεν ἄγεν τρεῖς νῆας εἷσας,

Νιρεὺς Ἀγλαΐης υἱὸς Χαρόπου τε ἀνακτος,

Νιρεὺς δ' ὅς κάλλιπτος ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλιον ἦλθεν.

Πρβλ. A 266. H 473. P 430. γ 109. 8 613. 831. ξ 56. Ἐπειτα δὲ τὸ παρόμοιον ἢ ἡ παρομοίσις (alliteratio), ὅταν τοῦ αὐτοῦ κῶλου πλείονες λέξεις ἀρχονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἢ ἀπὸ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς. Παράδειγμα φέρομεν τὸ τῆς Σαπφούς ἀπόσπ. 113

μήτ' ἐμοὶ μέλι μήτε μέλισσα,

τὰ τοῦ Σοφοκλέους

πόνος πόνω πόνον φέρει (Αἰ. 866).

ποινίμα πάθεα παθεῖν πόροι (Ἡλ. 210).

τιφῆλός τά τ' ὦτα τόν τε νοῦν. τά τ' ὄμματ' εἶ (Οἰ. Τ. 371)

καὶ τὰ τοῦ Ἑννίου

o Tite, tute, Tati, tibi tanta, tyranne, tulisti.

quidquam quisquam cuiquam quod conveniat, neget.

Τὰ τοιαῦτα ὁμως σχήματα οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι τῷ ρυθμῷ, διότι καὶ ἄνευ αὐτῶν δύναται νὰ γίνη ὁ ρυθμός, μόνα δὲ ταῦτα ἄνευ τοῦ ρυθμοῦ, ἄνευ δηλαδὴ κανονικῆς τάξεως τῶν χρόνων τοῦ ρυθμιζομένου, δὲν δύναται νὰ ἀποτελεῖσασιν ἱερρυθμον λόγον, καὶ ἂν οἱ στίχοι ἢ τὰ κῶλα εἶνε ἰσοσύλλαβα, ἔχουσι δηλαδὴ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν. Ὅπως γένηται ἱερρυθμος ὁ λόγος, ἀπαραίτητος ὑπάρχει ἡ εὐτακτος ἀκολουθία τῶν χρόνων, καθ' ἣ πλατύτερον εἴπομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ. Ἄν δὲ μέτρα τινὰ τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, οἷος ὁ ἐνδεκασύλλαβος καλούμενος, εἶχον ὀρισμένον καὶ σταθερὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν, τοῦτο ἤρτητο παντάπασιν ἐκ τοῦ ρυθμοῦ, οὐδὲν δ' ἐσημαίνειν ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν καθ' ἑαυτόν. Τὰ δὲ παρηχητικά σχήματα μετεχειρίζοντο μὲν συχνὰ οἱ παλαιοὶ ἐν τῇ ποιήσει αὐτῶν, ὅπως καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ, ἀλλ' ὅμως ἀπλῶς ὡς ῥητορικὸν κόσμον. Μάλιστα δὲ οἱ τεχνικοὶ, Ἕλληνες τε καὶ Λατίνοι, ἀπεδοκίμαζον τὴν ὑπερβόλλουσαν αὐτῶν χρῆσιν ἐν τε τῇ ποιήσει καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ (1). Ἡ δὲ Ἑβραϊκὴ ποιήσις ἄλλη ἀκολουθοῦσα ἀρχῇ ἐν τῇ στιχουργίᾳ, τῷ καλούμένῳ παραλληλισμῷ τῶν κῶλων, καὶ οὐχὶ τῇ

(1) Πρβλ. J. Gustafsson, de vocum in poematis Graecis consonantia, Acta

εὐτάκτῳ ἀκολουθίᾳ τῶν χρόνων, οἷον γίνεται ἐν ταῖς ἄλλαις γινω-
σταῖς ποιήσεσι, δὲν δύναται νὰ ὑποληφθῇ ὡς ἔρρυθμισ ἐν τῇ κυρίᾳ
τῆς λέξεως σημασίᾳ. Πρβλ. καὶ § 104.

76. Ταῦτα καθολικώτερον προσιπόντες, ἐξετάσωμεν νῦν ἀκριβέ-
στερον ποῖαν οἱ Ἕλληνες ἐποίησαντο ἐν τῇ ἑαυτῶν ποιήσει χρῆσιν
τῆς γλώσσης ὡς ρυθμιζομένου. Ἦδη λοιπὸν ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις μνη-
μείοις τῆς ποιήσεως αὐτῶν εὐρίσκονται οἱ Ἕλληνες ἀκολουθοῦντες τῇ
προσῳδιακῇ ρυθμοποιίᾳ καὶ οὐδὲν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει ἔγχος μαρτυροῦν
ὅτι πρότερον μετεχειρίσαντο ἄλλον τινὰ τρόπον ρυθμοποιίας, ἐξ οὗ
μετέβησαν εἰς τὸν κατὰ τὴν συλλαβικὴν ποσότητα. Ἐξ ὑπαρχῆς λοι-
πὸν εὐρίσκονται πρὸς μὲν τὰς μακρὰς καὶ βραχεῖας συλλαβὰς τῆς λέ-
ξεως ἀπευθύνοντες τὰ ρυθμικὰ τῶν χρόνων μεγέθη, τῆς δὲ λογικῆς
τάσεως, ἥτοι τῶν ὀξέων καὶ βαρέων τόνων τῆς λέξεως, παντάπασιν
ἀμελοῦντες καὶ ἀνεξαρτήτως αὐτῶν τὴν ρυθμικὴν σημασίαν ἥτοι τὴν
θέσιν κα' ἄρσιν τῶν ποδῶν ὀρίζοντες. Ἡ χρῆσις δηλαδὴ μαρτυρεῖ
διαρρηδῆν ὅτι καθ' ἑκάστην τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν ποιήσιν τὰ δύο
ταῦτα στοιχεῖα, ἡ λογικὴ δηλονότι τάσις καὶ ἡ ρυθμικὴ σημασία,
εὐρίσκονται ἐν πλήρει πρὸς ἄλληλα καὶ φανερῶς διαφωνίᾳ. Διότι τὰ
μέτρα δὲν σχηματίζονται κανονικῶς οὕτως, ὥστε αἱ μὲν θέσις τῶν
ποδῶν νὰ πίπτωσιν ἐπὶ τὰς ὀξύτερον τονιζομένας συλλαβὰς τῶν λέ-
ξεων, αἱ δὲ ἄρσεις ἐπὶ τὰς τὸν βαρὺν τόνον ἔχουσας, ἀλλὰ συχνότατα
συμβαίνει καὶ τάνάπαλιν. Ἡ διαφωνία δὲ αὕτη προβαίνει μέχρι τοῦ-
του, ὥστε ἐπὶ τιναν μέτρων πάντες πάντων τῶν ποδῶν οἱ ρυθμικοὶ
τόνοι νὰ διαφωνῶσι πρὸς τρὺς λεκτικούς. Τοιοῦτον εἶνε π. χ. τὸ ἐξῆς
ιαμβικὸν τρίμετρον (Σοφ. Αἰ. 27)

ἐκ χειρὸς αὐτοῖς ποιμνίον ἐπιστάταις.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

Τάνάπαλιν δὲ εὐρίσκονται μὲν καὶ μέτρα, ἐν ὧς εἶτε ἐν μέρει εἶτε καὶ
καθ' ὁλοκληρίαν συμπίπτει καὶ δὲν διαφωνεῖ ἡ ρυθμικὴ σημασία καὶ
ἡ λογικὴ τάσις, καὶ τοῦτων συχνότερα μὲν τὰ τῆς α' κατηγορίας,
σπανιώτερα δὲ τὰ τῆς β', ταῦτα ὅμως πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς
ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος. Τοιαῦτα παραδείγματα τῆς β' κατηγορίας ἐπὶ
μὲν τῶν δακτυλικῶν εξαμέτρων φέρομεν τὰ ἐξῆς, λαμβάνοντες πάντα
ἐκ μιᾶς ἀσφωδίας τοῦ Ὀμήρου τῆς Α'

societ. scientiarum Fennicae Töm. 11 (1880) σελ. 295-327.—Otto Dingeldein,
der Reim bei den Griechen und Römern, Leipzig, 1892.

62 ἀλλ' ἄγε δὴ τίνα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα.
68 ἦτοι ὁ γ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἔζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη.
106 μάντι κακῶν, οὐ πῶ ποτέ μοι τὸ κρήνιον εἶπας.
117 βούλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἐμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.
275 μήτε σὺ τόνδ' ἀγαθὸς περ ἐὼν, ἀποαίρεο κούρην.
294 εἰ δὲ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι, ὅττι κεν εἴπῃς.
505 τίμησόν μοι υἱόν, ὃς ὀκνηροτάτος ἄλλων.
518 ἦ δὲ λoίγια ἔργ', ὅτε μ' ἐχθροδοπῆσαι ἐφήσεις.
523 Ἦρῃ· ἐμοὶ δὲ κε ταῦτα μελήσεται, ὄφρα τελέσω.
545 Ἦρῃ, μὴ δὲ πάντας ἐμούς ἐπιέλπεο μύθους.
567 ἄσπον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφέλω.
611 ἔνθα καθεὺδ' ἀναδός, παρὰ δὲ χρυσόθρονον Ἦρῃ.
Ἐπὶ δὲ τῶν ἱαμβικῶν τριμέτρων τὰ ἐξῆς, λαμβάνοντες πάντα ἐκ τοῦ
προλόγου τοῦ Οἰδίοδος τυράννου·

31 θεοῖσι μὲν νυν οὐκ ἰσοῦμένον σ' ἐγὼ.
41 ἱκετεύομέν σε πάντες οἶδε πρόδροποι.
49 ἀρχῆς δὲ τῆς σφιδαμῶς μεμνώμεθα.
60 νοσεῖτε πάντες καὶ νοσοῦντες, ὡς ἐγὼ.
77 μὴ δρῶν ἂν εἶπν πάνθ' ὅσ' ἂν δηλοῖ θεός.

Περὶ τῶν δὲ ὑπολαμβάνοντες νὰ φέρωμεν καὶ ἐξ ἄλλων εἰδῶν μέτρων
παραδείγματα τῆς τοιαύτης συμφωνίας, παρατηροῦμεν καὶ πάλιν ὅτι
ἐκ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἄτινα καὶ σπανιώτερα εἶνε καὶ μάλλον
φαίνονται οὐχὶ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τύχην οὕτω πεποιημένα,
οὐδαμῶς δικαιουταί τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ποιη-
τὰὶ ἠρέσκοντο τῇ συμπτώσει τῆς ρυθμικῆς σημασίας καὶ τῆς λογικῆς
τάσεως, οἷον δικαιότερον ἰσχυρίζονται τινες περὶ τῶν Δακτύλων ποιη-
τῶν. Τοῦναντίον ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ ποιήσει ἡ διαφωνία τῶν
δύο στοιχείων, τῆς τε λογικῆς τάσεως καὶ τῆς ρυθμικῆς σημασίας,
καταφανέστατα ἐν πολλῶ μέτρων εἰσὶν ὅσα τῆς συμφωνίας, ὥστε μά-
λον δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ παλαιοὶ ρυθμοποιεῖς οὐδένα λόγον ἐποι-
εῖτο τῶν λεκτικῶν τόνων.

Εἰτα δὲ ἄξιον παρατηρήσεως ἐστὶ ἐν τῷ ἀρχαιωτάτῳ τῶν Ἑλλη-
νικῶν μέτρων, τῷ δακτυλικῷ εξαμέτρῳ, ἡ θέσις τῶν ποδῶν ἥτοι ὁ
ρυθμικὸς τόνος πίπτει αἰετοτε ἐπὶ μακρὰς συλλαβὰς, ἡ δὲ ἄρσις ἀδι-
φόρος καὶ ἐπὶ μακρὰς καὶ ἐπὶ βραχεῖας. Οὐ μόνον δὲ τοῦ δακτυλικοῦ
εξαμέτρου αἱ ἄρσεις πάσχουσι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μέτρων

κατὰ πάντας τοὺς χρόνους. Πρῶτος δ' ὁ Ἀρχιλόχος ἐπὶ τῶν μέτρων, ἄτινα αὐτὸς εἰσήγαγεν εἰς τὴν τεχνικὴν ποίησιν, μετεχειρίσατο καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ποδῶν δύο βραχείας συλλαβὰς ἀντὶ μιᾶς μακρᾶς. Βραδύτερον δὲ ἐπὶ ὠρισμένων τινῶν μέτρων καὶ ἀντεστράφη ὁ λόγος τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως, ὅλον ἐπὶ τῶν ἀναπαιστικῶν μέτρων συχνὰ ἡ μὲν θέσις ἀποτυπώσεται διὰ δύο βραχείων συλλαβῶν, ἡ δὲ ἄρσις διὰ μιᾶς μακρᾶς, ὥστε ὁ ἀνάπαιστος λαμβάνει μετρικὸν σχῆμα τὸ τοῦ δακτύλου. Ἐν τοιαυτῇ δὲ περιπτώσει ὁ ρυθμικὸς τόνος πίπτει πάντοτε ἐπὶ τὴν πρώτην βραχείαν. Ὁ τοιοῦτος δὲ ρυθμικὸς τόνος ὁ ἐπὶ βραχείαν πίπτων συλλαβὴν εἶχεν ὡς εἰκὸς ἐλάσσονα δύναμιν τοῦ πίπτοντος ἐπὶ τὴν μακράν. Παρὰ δὲ τοῖς δραματικαῖς ποιηταῖς ἡ λύσις τῶν μακρῶν συλλαβῶν εἰς δύο βραχείας ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν τε τροχαίων καὶ τῶν ἱαμβῶν δὲν ἦτο ἀπόλυτος, ἀλλὰ περιωρισμένη, κατὰ τοὺς ἐξῆς μόνον γενικοὺς κανόνας γινομένη. Καὶ πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔλυον οἱ δραματικοὶ τὴν τὸν ρυθμικὸν τόνον ἔχουσαν μακράν ἐν τῇ ἀρχῇ τρισυλλαβῶν καὶ ἐπὶ μειζόνων λέξεων, ἐνίοτε δὲ καὶ δισυλλαβῶν, ἀπέφευγον δὲ τὴν λύσιν ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν τῷ τέλει τῆς λέξεως, ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου ποδὸς τῶν ἱαμβικῶν μέτρων μετεχειρίζοντο καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν σχῆμα. Εἴτα δὲ αἱ δύο βραχεῖαι συλλαβαὶ ἠδύναντο νὰ πίπτωσιν ἐπὶ δύο λέξεων, ἡ μὲν ὡς τελικὴ τῆς προηγούμενης, ἡ δὲ ὡς ἀρχικὴ τῆς ἐπιφερομένης, μόνον ὅτε αἱ λέξεις αὗται συνεδέοντο μετ' ἄλλῃλων σφιγκτότερον ὥς τὸ ἄρθρον μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ ἡ πρόθεσις μετὰ τῆς συντακτικῆς πτώσεως.

Προσέτι ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι οἱ παλαιοὶ ποιηταὶ ἀπέφευγον τὴν κατὰ πόδα τομήν, τοῦτέστι τὴν σύμπτωσιν τῶν ποδῶν καὶ λέξεων, ὅλον ποιεῖ ὁ Ὀμηρὸς ἐν τῷ ὑπόρρυθμῳ καλουμένῳ ἔπει (Σχολ. Ἡροιστ. σελ. 167 W.), οἶφ τφ Α 214

ὑβριος εἵνεκα τῆσδε· σὺ δ' ἴσχειο, πείθεο δ' ἡμῖν,
καὶ ὁ Θέοιγιν ἐν τφ ἑλεγείῳ
οὕτως, ὥσπερ νῦν, οὐδένδεος ἀξιος εἶ
καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Βατρ. 755

καὶ δὸς κύσαι καὶ τὸς κύσον καὶ μοι φράσον·
τὸ τρίμετρον τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει καὶ τῶν συνήθων τομῶν. Συχνότερα δ' ὑπόρρυθμα ἔπη εὐρίσκονται παρὰ τὸν Νόνην, ὡς ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ θ' αἰώμεν. Ὁ δὲ Ἐννιος εἶπεν ἐπὶ τὸ γραφικώτερον (Sat. 14)
sparsis hastis longis campus splendet et horret.

77. Παράδοξον ἐκ πρώτης ὁψέως προσπίπτει ἡμῖν τὸ φαινόμενον τοῦτο, πὼς δηλαδὴ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες εἰς τοῦτο προήχθησαν, ὥστε ἀπορμῆν καὶ βᾶσιν τῆς ρυθμοποιίας αὐτῶν νὰ καταστήσωσι τὴν φυσικὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν καὶ εἰς αὐτὴν νὰ ὑποτάξωσι τὸ ρυθμικὸν μέγεθος τῶν χρόνων, τῶν δὲ λογικῶν τόνων μηδένα νὰ ποιώντων λόγον εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ρυθμικῆς σημασίας, ἀλλὰ θέσεις τῶν ποδῶν νὰ καθιστῶσι συνήθως μὲν καὶ ἀρχικῶς τὰς μακρὰς ἀπλῶς συλλαβὰς, ὑστερον δὲ ἐνίοτε καὶ τὰς βραχείας, παντάπασιν ἀδιαφοροῦντες, ἂν αἱ συλλαβαὶ τῆς λέξεως, ἐφ' ἃς ἐπιπτεν ἡ ρυθμικὴ σημάσια, εἶχον τὸν κύριον τῆς λέξεως τόνον, τοῦτέστι τὸν ὀξύν ἢ περισπώμενον, ἡ καὶ τὸν δευτερεύοντα, τοῦτέστι τὸν βαρύν. Ἡ ἀπορία ὅμως αὕτη λύεται, ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διάφορον τῶν νέων Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἔχουσα τὴν φύσιν διάφορον ἦτο φυσικὸν νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ρυθμοποιίαν καὶ σύμφωνον αὐτῇ. Ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλῶσσῃ αἱ διαφοραὶ τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν ἦσαν τοῖς παλαιοῖς ἐπαισθητότεραι καὶ σημαντικώτεραι ἢ αἱ διαφοραὶ τῆς τάσεως αὐτῶν. Ἡ μὲν τάσις ἦτο ἀπλοῦν μελωδικὸν στοιχεῖον τῆς γλώσσης καὶ, ὡς φαίνεται, προσφέρετο μετ' ἐλάσσονος δυνάμεως ἢ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις. Πολλῇ δὲ κυριώτερον καὶ πλαστικώτερον στοιχεῖον τῆς γλώσσης ἦτο καὶ ὁ ρυθμοποιὸς τὴν ἀποτύπωσιν τῆς ρυθμικῆς σημασίας, ἥτοι τῶν ἄρσεων καὶ θέσεων, νὰ μὴ ἔκαρτθ' ἐκ τῶν διαφορῶν τῆς λογικῆς τάσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν διαφορῶν τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν. Τούναντίον δὲ ἐν ταῖς νεωτέραις Εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις καὶ ἐν αὐταῖς ἐπὶ, ἐν αἷς γίνεται διάκρισις ἐν τῇ προφορᾷ μακρῶν καὶ βραχυῶν συλλαβῶν, ὅλον ἐν τῇ Γερμανικῇ, κυριώτερά εἶνε ἡ διάκρισις τῶν συλλαβῶν ὡς ἐκ τῆς διαφόρου τάσεως ἢ ὡς ἐκ τῆς διαφόρου ποσότητος αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, ἐν ἡ οὐδεμία γίνεται διάκρισις μακρῶν καὶ βραχειῶν συλλαβῶν, ἡ λογικὴ τάσις ἀποβαίνει τὸ μόνον ζροποποιητικὸν καὶ πλαστικὸν στοιχεῖον αὐτῆς. Ἐντεῦθεν εὐλογον ἦτο καὶ ὁ νεώτερος ρυθμοποιὸς νὰ μὴ ἀκολουθῇ τῇ προσωδιακῇ, ἀλλὰ τῇ τονικῇ ρυθμοποιίᾳ, θέσεις μὲν τῶν ποδῶν καθιστὰς τὰς δευτέρον τονιζομένας συλλαβὰς, ἄρσις δὲ τὰς βαρύτερον προφερομένας. Προσέτι εἰς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου, τῆς χρήσεως δηλονότι τῆς προσωδιακῆς ρυθμοποιίας ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ

ποιήσεις, πρέπει νὰ ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ποιήσις ἦτο ἀρχθὲν μελικὴ καὶ ὅτι οἱ νόμοι τῆς ρυθμικῆς ἀνεπτύχθησαν ἐν τῇ ᾠδῇ, ἐν ἣ οἱ τόνοι τῆς λέξεως ἐξημευοῦντο καὶ ἀπεκρύπτοντο ὑπὸ τῶν ποικίλων τὴν τᾶσιν φθόγγων τοῦ μέλους. Ὅτι δὲ ὁ παλαιὸς μελοποιὸς ἐν τῇ ᾠδῇ οὐδὲνα λόγον ἐποιεῖτο τῶν ὀξείων καὶ βαρέων τόνων τῶν λέξεων, μαρτυρεῖ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὅστις ἐν τῇ 11 κεφαλαίῳ τοῦ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων συγγράμματος συγκρίνων τὸ τῆς διαλέκτου μέλος πρὸς τὸ τῆς μουσικῆς, τῆς τε ὀργανικῆς καὶ τῆς ᾠδικῆς, λέγει ὅτι τὸ μὲν τῆς μουσικῆς μέλος μετρεῖται ὡς ἔγγιστα διὰ τοῦ διαστήματος τοῦ λεγομένου διὰ πέντε καὶ οὕτε ὑφούται ἡ φωνὴ πέρα τῶν τριῶν τόνων καὶ ἐνὸς ἡμιτονίου ἐπὶ τὸ ὀξύ, οὕτε ταπεινούνται πλέον τοῦ διαστήματος τούτου ἐπὶ τὸ βαρύ· ἡ δὲ ὀργανικὴ καὶ ᾠδικὴ μουσικὴ πρῶτον μὲν μεταξίμμεται πλείονα διαστήματα καὶ οὐχὶ μόνον τὸ διὰ πέντε, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διὰ πᾶσων ἀρξαμένη καὶ τὸ διὰ πέντε διάστημα μελωδεῖ καὶ τὸ διὰ τεσσάρων καὶ τὸ δίτονον καὶ τὸν τόνον καὶ τὸ ἡμιτόνιον, κατὰ τινας δὲ καὶ τὴν διεσιν αἰσθητῶς. Ἐπειτα δὲ ἄξιοι νὰ ὑποτάττῃ τὰς λέξεις εἰς τὰ μέλη καὶ οὐχὶ τὰ μέλη εἰς τὰς λέξεις. Φέρει δὲ παραδείγματα εἰς ἀπόδειξιν τούτου μέλος τι ἐκ τοῦ Ὁρέστου τοῦ Εὐριπίδου, ὅθεν γίνεται δῆλον ὅτι αἱ ὀξύτεροι καὶ βαρυτέροι τάσεις τῆς ᾠδῆς ἦσαν παντάπασιν ἀνεξάρτητοι τῆς ὀξύτητος καὶ βαρύτητος τῶν συλλαβῶν τῆς λέξεως. Ἀλλὰ ἄξιον νὰ παρατηρῇ ἐνταῦθα αὐτολεῖς ὁλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ Διονυσίου. «Διαλέκτου μὲν οὖν», λέγει, «μέλος (1) ἐνὶ μετρεῖται διαστήματι τῷ λεγομένῳ διὰ πέντε, ὡς ἔγγιστα (2)· καὶ οὕτε ἐπιτείνεται πέρα τῶν τριῶν τόνων καὶ ἡμιτονίου ἐπὶ τὸ ὀξύ, οὕτε ἀνίσταται τοῦ χωρίου τούτου πλεον ἐπὶ τὸ βαρύ. Οὐ μὴν ἀπασά γε ἡ λέξις ἢ καθ' ἐν μέρει λόγου ταπτομένη <ἐπὶ> (3) τῆς αὐτῆς λέγεται

(1) Μέλος τῆς διαλέκτου λέγει ὁ Διονύσιος ὅτι, ὁ Ἀριστοφάνης (ἀρμ. στοιχ. σελ. 18 Μ.) καλεῖ λογικὸν μέλος, τὸ συγκείμενον δηλαδὴ ἐκ τῶν προσφθίων τούτων τῶν ὀξείων καὶ βαρέων τῶσων τῆς λέξεως, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μέλος τῆς τε ὀργανικῆς καὶ τῆς ᾠδικῆς μουσικῆς, ἣν ὁ Ἀριστοφάνης καλεῖ διαστηματικὴν φωνήν.

(2) Πρὸς τὸ λεγόμενον ὅτι τοῦ Διονυσίου ἐν μεταξὺ τῆς ὀξείας καὶ τῆς βαρέας ἀποτελεῖται τὸ διὰ πέντε ὡς ἔγγιστα διάστημα, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ διάστημα τοῦτο δὲν εἶνε πάντοτε τὸ αὐτό, ἀλλὰ ποικίλλεται κατὰ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ διαλεγόμενου· ἐπὶ μὲν ψυχικῆς ἡρεμίας τὸ διάστημα εἶνε ἑλαστον, ἐπὶ ψυχικῆς δὲ κινήσεως, οἷον ὀργῆς, ἀγανακτήσεως, ἀπελπιμότητος κτλ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου λοιπὸν ὑφιστάμενον διάστημα δύνата ἐνίοτε καὶ νὰ ὑπερβαίνειται, ἐν δὲ τῇ συνήθει προφορᾷ εἶνε ἑλαστον.

(3) Τὸ ἐπὶ ἐξ ἑμῆς προσθήκη.

τάσεως, ἀλλ' ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ὀξείας, ἡ δ' ἐπὶ τῆς βαρέας, ἡ δ' ἐπ' ἀμφοῖν. Τῶν δ' ἀμφοτέρων τὰς τάσεις ἔχουσιν αἱ μὲν κατὰ μίαν συλλαβὴν συνεσθαρμένον ἔχουσι τῷ ὀξεῖ τὸ βαρὺ, διὰ δὲ περισπωμένως καλοῦμεν· αἱ δ' ἐν ἑτέρῳ τε καὶ ἑτέρῳ χωρὶς ἐκάτερον ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν οἰκείαν φυλάττον φύσιν. Καὶ ταῖς μὲν μονοσυλλαβόις (1) οὐδὲν τὸ διὰ μέσου χωρίον βαρύτητος καὶ ὀξύτητος· ταῖς δὲ πολυσυλλαβόις, οἱαὶ ποτ' ἂν ὦσιν, ἡ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχουσα μία ἐν πολλαῖς βαρεῖαις ἐστίν. Ἡ δ' ὀργανικὴ τε καὶ ᾠδικὴ μοῦσα διαστήμασι τε χρῆται πλείοσιν, οὐ τῷ διὰ πέντε μέλῳ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διὰ πᾶσων ἀρξαμένη καὶ τὸ διὰ πέντε μελωδεῖ καὶ τὸ διὰ τεσσάρων καὶ τὸ δίτονον (2) <καὶ τὸν τόνον> καὶ τὸ ἡμιτόνιον, ὡς δὲ τινες οἰοῦνται, καὶ τὴν διεσιν αἰσθητῶς. Τὰς τε λέξεις τοῖς μέλεισιν ὑποτάττειν ἄξιοι καὶ οὐ τὰ μέλη ταῖς λέξεσιν, ὡς ἐξ ἄλλων τε πολλῶν δῆλον καὶ μάλιστα τῶν Εὐριπίδου μελῶν, ἃ πεποίηκε τὴν Ἠλέκτραν λέγουσαν ἐν Ὁρέστῃ πρὸς τὸν χορόν·

Σῖγα, σῖγα λευκὸν ἔχνος ἀρδύλης

τιθεῖτε, μὴ κτυπεῖτε

ἀποπρόβατο' ἐκεῖσ' ἀποπρό μοι (3) κοίτας.

Ἐν γὰρ δὴ τούτοις τὸ σῖγα σῖγα λευκὸν ἐφ' ἐνὸς φθόγγου μελωδεῖται, καίτοι τῶν τριῶν λέξεων ἐκάστη βαρεῖα τε τάσεις ἔχει καὶ ὀξείας. Καὶ τὸ ἀρδύλης ἐπὶ μέτρῃ συλλαβῇ τὴν τρίτην ὁμότονον ἔχει, ἀμυγχανόου ὄντος ἐν ὀνομα δύο λαθεῖν ὀξείας. Καὶ τοῦ τιθεῖτε βαρυτέρα μὲν ἡ πρώτη γίνεται, δύο δὲ μετ' αὐτὴν ὀξύτονοι τε καὶ ὁμόφωνοι. Τοῦ κτυπεῖτε ὁ περισπωσμός ἡφάνισται· μὲν γὰρ αἱ δύο συλλαβαὶ γίνονται τάσει. Καὶ τὸ ἀποπρόβατο' οὐ λαμβάνει τὴν τῆς μέσης συλλαβῆς προσφθίαν ὀξείαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τετάρτην συλλαβὴν καταβίβηκεν ἡ τάσις τῆς τρίτης».

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἔχοντων οὐδὲν θαυμαστὸν ὅτι οὐδαμῶς οἱ παλαιοὶ ἰδυσχέρινον ἐπὶ τῇ διαφορᾷ τῆς ρυθμικῆς σημασίας καὶ τῆς λογικῆς τάσεως ἐν τῇ ᾠδικῇ αὐτῶν μουσικῇ. Τὸ αὐτὸ που συμβαίνει καὶ ἐν τῇ νεωτέρῃ ᾠδικῇ μουσικῇ καὶ οὐδαμῶς οἱ ἀκούοντες λυγρύνεται. Ἀλλῶς ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐπὶ ὀλίγων τινῶν μέτρων, οἷον τοῦ ἡφρόου καὶ τοῦ ἱαμβικοῦ τριμέτρου, ἅτινα ἐν τῷ ἔπει· καὶ ἐν τῷ

(1) Ἐξ ἑμῆς διορθώσεως ἀντὶ διουλλαβόις.

(2) Ἐγραφα διτόνον ἀντὶ διτόνον, ἑφεξῆς δὲ προσθήκη καὶ τὸν τόνον.

(3) Τὰ χειρόγραφα παρὰ Διονυσίου ἔχουσιν ἀπόπροβα.

ὅστις ἀείποτε συνέστηκεν ἐκ τῆς κανονικῆς ἀκολουθίας ἄρσεων καὶ θέσεων, ὥφειλε νὰ ποιῇ τὰς μὲν θέσεις τῶν ποδῶν συμπίπτουσας ταῖς τονουμέναις τῶν λέξεων συλλαβαῖς τοὔτεστι ταῖς ἔχουσας τὸν ὀξύν τόνον, τὰς δὲ ἄρσεις ταῖς ἀτόνοις, τοὔτεστι ταῖς βαρέως τονουμέναις. Οὕτως ὥφειλε νὰ πράξῃ ὁ νεώτερος ρυθμοποιός, ἂν ᾔθελε νὰ ποιῇ ρυθμούς καταληπτοὺς ἐκὼ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ οὕτω τῷ ὄντι ἐπραξεν, ὅθεν ἐγεννήθη νέον εἶδος ρυθμοποιίας, οὗ ἀρχὴ ἦτο ἡ σύμπτωσης τῶν θέσεων τῶν ποδῶν μετὰ τῶν τονουμένων συλλαβῶν, τῶν δὲ ἄρσεων μετὰ τῶν ἀτόνων, ὅθεν καὶ *τονικὴ ρυθμοποιία* δύνата αὕτη νὰ κληθῇ, ὡς ἐπὶ τῶν τόνων τῶν λέξεων στηριζόμενη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν τὴν προσωδιακὴν, ἥτις ἐπὶ τῆς προσωδιακῆς στηριζομένη ἦτοι τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν, καθ' ἣν δηλαδὴ χρῆσιν ἐξενίκησε ταὐτὴν νὰ λέγηται, ἡ λέξις προσωδιακῆ, παντάπασιν ἀδιαφόρως εἰγε πρὸς τοὺς τόνους τῶν λέξεων. Ἦπτον δὲ καλῶς ἡ νέα αὕτη ρυθμοποιία ἡ στοιχειογραφία ἐκλήθη *ρυθμικὴ* (1) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν καλουμένην *μετρικὴν*. Διότι ρυθμικαὶ εἶνε ἀμφοτέραι, καίπερ κατὰ διάφορον τρόπον ἀποδιοῦσαι τὸν ρυθμόν, ὡσαύτως δὲ καὶ μετρικαί. Βέλτιον λοιπὸν νὰ ὀνομασθῇ ἡ μὲν ἀρχαία ρυθμοποιία καὶ ἡ ταύτην μεταχειριζομένη ποιήσις προσωδιακὴ, ἡ δὲ νεωτέρα τονικὴ.

79. Τῆς τονικῆς λοιπὸν ρυθμοποιίας οἱ κυριώτεροι καθολικοὶ χαρακτηριστῆρες εἶνε οἱ ἐξῆς· α') πᾶσαι αἱ συλλαβαὶ λαμβάνονται ὡς ἰσοχρόνοι καὶ οὐδέμια γίνεται διάκρισις μακρῶν καὶ βραχίων συλλαβῶν ὡς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ προσωδιακῇ ποιήσει. β') Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, διότι οὐδέμια γίνεται κατὰ ποσότητα διάκρισις τῶν συλλαβῶν ἀπ' ἀλήλων, δὲν δύναται συλλαβὴ τις νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ δύο, ὅπως ἐν τῇ προσωδιακῇ ποιήσει ἡ μακρὰ συλλαβὴ ἡδύνατο νὰ διαλυθῇ εἰς δύο βραχείας, ὅθεν τὰ μέτρα τῆς τονικῆς ποιήσεως ἔχουσιν ὠριμώτερον καὶ σταθερὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν. γ') Τῆς χασμοδιακῆς ὑπάρχει πλήρης ἀδεια ἐν τοῖς παντός εἶδους ρυθμοῖς τῆς τονικῆς ποιήσεως. δ') Κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ μὲν θέσεις τῶν ποδῶν συμπίπτουσι ταῖς τονουμέναις τῶν λέξεων συλλαβαῖς, τοὔτεστι ταῖς ἔχουσας τὸν ὀξύν τόνον, αἱ δὲ ἄρσεις ταῖς ἀτόνοις, τοὔτεστι ταῖς ἔχουσας τὸν βαρὺν τόνον. ε') Ἐν τῇ τονικῇ ποιήσει οἱ δισύλλαβοι πόδες εἶνε οἱ εὐχρηστοτάτοι, ἐκ τῶν τοιοῦτων δὲ ποδῶν φαίνεται ὅτι καὶ ὠρμήθη ἡ το-

(1) Ὁ ὅρος οὗτος δὲν ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἀλλ' ἦδη εὐρίσκεται ἐν χρήσει κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πέμπτῃ ἀ. Χ. ἑκατοσταετηρίᾳ.

νικῇ ρυθμοποιίᾳ. Καὶ ἡ μὲν ἑτέρα τῶν δύο συλλαβῶν ἡ ἔχουσα τὸν λεκτικὸν τόνον ἀπετέλει ὡς εἰκὸς τὴν θέσιν, ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ ἄτονος, τὴν ἄρσιν τοῦ ποδός. Πρὸς τὸν τοιοῦτον ρυθμὸν τὸν ἐκ δισυλλαβῶν ποδῶν συγκείμενον αἱ μὲν δισύλλαβοι λέξεις εὐκολώτατα ἡδύνατο νὰ προσαρμοσθῶσι, τῆς μὲν τονουμένης συλλαβῆς χρησιμευούσης ὡς θέσεως, τῆς δὲ ἀτόνου ὡς ἄρσεως. Ἐπὶ τῶν μείζονων ὅμως λέξεων τῶν ὑπὲρ τὰς δύο συλλαβὰς ἔχουσῶν δὲν ἡδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ὁ αὐτὸς λόγος. Καὶ τῶν μὲν τρισυλλαβῶν λέξεων ἡδύνατο νὰ προσαρμοσθῶσι τῷ ρυθμῷ μόναι αἱ παροξύτονοι, ὧδε δηλαδὴ $\cup \cup \cup$, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ ὀξύτονοι $\cup \cup \cup$ αἱ προπαροξύτονοι $\cup \cup \cup$. Αὗται ὡς καὶ αἱ τετρασύλλαβοι καὶ πεντασύλλαβοι καὶ ἐτι μείζονες λέξεις διαιρούμεναι εἰς δύο ἡ καὶ πλείονας δισυλλαβούς πόδας ἔπρεπε νὰ λάβωσι πλείονας τοῦ ἐνὸς ρυθμικοῦ τόνου. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα λέξις ἐνα παρέχει πρὸς τοῦτο λογικὸν τόνον, ἀνάγκη ἦτο χεῖρον τὸν ρυθμὸν καὶ συλλαβαὶ αὐτοὺς νὰ προφέρωνται οὕτως ὥσαντι εἶχον τὸν ὀξύν τόνον· οἷον αἱ λέξεις ἀγαθός καὶ ἄγιος ἦτο ἀνάγκη νὰ ρυθμισθῶσιν ὧδε $\cup \cup \cup$ ἡ λέξις ἀθάνατος ἐπὶ μὲν τῆς ὀνομαστικῆς ὧδε $\cup \cup \cup \cup$, ἐπὶ δὲ τῆς γενικῆς ἀθανάτος ὧδε $\cup \cup \cup \cup$ ἡ λέξις παρασκευὴ ὧδε $\cup \cup \cup \cup$ ἡ δὲ λέξις παρασκευάζομαι οὐδαμῶς ἄλλως ἢ ὧδε $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἡ δὲ παρασκευαζόμενος μόνον ὧδε $\cup \cup \cup \cup \cup \cup$. Πρὸς διάκρισιν δὲ τὸν μὲν φυσικὸν τῆς λέξεως τόνον καλούμεν κύριον, τοὺς δὲ ἄλλους, οὓς ἐκ τοῦ ρυθμοῦ προλαμβάνει, δευτερεύοντας. ζ') Ἐπὶ ὀρισμένων μέτρων ὀρισμαίνοι συλλαβαὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσι τὸν κύριον λογικὸν τόνον συμπίπτοντα τῷ ρυθμικῷ. ζ') Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις, εἴτε ἔχουσι τόνον τινὰ οἰονόηποτε εἴτε μὴ, καὶ αἱ δισύλλαβοι ἐγκλιτικαὶ καθὼς καὶ ἄλλαι τινὲς δισύλλαβοι, αἵτινες προφέρονται μετ' ἡλαττωμένου τὴν δύναμιν τόνου δύνανται νὰ λαμβάνωνται ὡς ἀτονοὶ ἢ καὶ νὰ τονίζωνται κατὰ βούλησιν, αἱ μὲν μονοσύλλαβοι ὧδε $\cup \cup$, αἱ δὲ δισύλλαβοι $\cup \cup$ ἢ $\cup \cup$ καὶ ὧδε $\cup \cup$.

80. Χρῆσις δὲ τῆς τονικῆς ρυθμοποιίας ἦτο τῶν τονικῶν μέτρων ἐγένετο ἐν δύο γένεισι τῆς Βυζαντιανῆς ποιήσεως, τῇ τε δημοτικῇ κοσμικῇ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὑμνογραφίᾳ, ἥτις καὶ αὕτη δημοτικώτερον εἶχε χαρακτηριστῆρα. Πλὴν δὲ τῶν δύο τούτων γενῶν τῆς Βυζαντιανῆς ποιήσεως ὑπῆρχε καὶ τρίτον τι γένος, ἡ τῶν λαϊκῶν ποιήσις, ἥτις καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς ἀρχαιότητος χρόνους καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς Βυζαντιανούς διέτελει μιμουμένη τὴν ἀρχαίαν Ἑλλη-

ληκτικά, ιαμβικά τρίμετρα και άλλα, ἐν δύο δὲ μόνον ὕμνοις, τῷ ἱερωτικῷ καὶ τῷ πρὸς παρθένοι παραινετικῷ, τὴν νεωτέραν ῥυθμοποιάν ἥτοι τονικά τετράμετρα καταληκτικά τε καὶ διακατάληκτα, οὐχὶ πάντα κανονικῶς πεποιημένα. Πρβλ. Christ anthol. σελ. XIII κέ. καὶ 29 κέ. Ἐπὶ δὲ μᾶλλον εἶχeto τῶν ἀρχαίων μορφῶν ὁ σύγχρονος τοῦ Γρηγορίου Ἀπολλινάριος ὁ νεώτερος († 390), οὗ σώζεται παράφρασις τῶν Ψαλμῶν ἐν ἐκμέτροις, ὧν ἡ τεχνικὴ κατασκευὴ ἐχρησμάσθη ὡς παράδειγμα τῷ Νόννῳ ἀκμάσαντι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πέμπτης α. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ὅστις πρὶν μὲν γένηται Χριστιανός, ἔγραψε τὰ Διονυσιακά, ὕστερον δὲ μετέφρασεν ἐν ἐξαμέτροις τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Τοιαῦτα εἶνε καὶ τὰ ποιήματα Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου (370-413), ὅσα ἐποίησεν ἐξ οὗτου ἱγνέτω Χριστιανός, ὅμοια ὄντα παντάπασιν ἐκείνοις, ἅπερ εἶχε ποιήσας ὁ ἐθνικός.

Πάντα ὅμως τὰ μνημονευθέντα ποιήματα καίπερ ἐντεχνά, οὐδαμῶς ἐθέρμαινον τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τῶν συγχρόνων οὐδ' ἐχρησίμευσάν ποτε ὡς ἄσματα ἐν τῇ λατρείᾳ (1). Ὡς τοιαῦτα τοιούτεσιν ὡς ἄσματα τῆς λατρείας κατὰ μὲν τοὺς πρώτους ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνας ἐχρηστούμενον ἄσματα ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης κυρίως λαμβανόμενα, καθὰ ἤδη καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος μαρτυρεῖ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ 5, 18 ὧδε λέγων· «καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἶνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ»· καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους 3, 16 «ἐν ψαλμῷ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν ἁρίτι ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ». Διὰ τούτων δηλαδὴ μαρτυρεῖ ὁ ἀπόστολος ὅτι ἦδη ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις οἱ χριστιανοὶ ὡς τὸν θεὸν διὰ ψαλμῶν καὶ ὕμνων καὶ ᾠδῶν πνευματικῶν. Ποῖα δὲ τινα εἶνε τὰ τρία ταῦτα εἶδη τῶν ὕμνων, δὲν εἶνε ἀσφές καὶ οἱ σοφοὶ διαφωνοῦσι περὶ τούτου πρὸς ἀλλήλους. Πιθανώτατον δὲ φαίνεται (πρβλ. Christ. anthol. σελ. XIX κέ.) ὅτι καὶ τὰ τρία εἶδη τῶν ἱερῶν τούτων ποιημάτων ἦσαν τὰ αὐτὰ καὶ τὰ

ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων ᾄδόμενα καὶ ὅτι ψαλμοὺς μὲν καὶ ὕμνους ἀκουστέον τοὺς τοῦ Δαβὶδ, οἵτινες καὶ ἐψάλλοντο καὶ τὸν θεὸν ὡς ἄσματα, ᾠδαὶ δὲ ἄλλας παρὰ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, οἷον τὴν ᾠδὴν τοῦ Μωυσέως καὶ τῆς προφητῆδος Μαριάμ μετὰ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρουθρᾶς θαλάσσης (Ἐξέδ. 15), τὴν τοῦ Μωυσέως ᾠδὴν, ἣν εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου αὐτοῦ (Δευτερ. 32), τὴν ᾠδὴν τῆς Ἀννας ἐπὶ τῇ γενήσῃ τοῦ Σαμουὴλ (Βασιλ. Α' , 2). Καλεῖ δ' αὐτάς ὁ ἀπόστολος πνευματικὰς ὡς ἱερὰς καὶ σπουδαίας κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τῶν ἐθνικῶν κοσμικά ἄσματα, οἷα τὰ σκόλια καὶ ἄλλα. Ὑστερον δὲ τοῖς ἐκ τῶν συναγωγῶν τῶν Ἰουδαίων παραληφθεῖσι προσετίθεισαν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἄλλα ἄσματα καὶ μάλιστα εἰς ἑπαινὸν τοῦ Χριστοῦ, τὰ μὲν λαμβάνοντες ἐκ χωρίων τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ἄτινα ὑπελάμβανον ὡς εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενα, οἷον τὸ τοῦ Ἀμβρακίου τοῦ προφήτου τὴν τοῦ σωτῆρος μέλυσαν χάριν προφητεύοντος (Ἀμβρακ. 3), τὸ τοῦ Ἡσαίου προλέγοντος τὸ τῆς δικαιοσύνης ἀνατέλλον φῶς (Ἡσαί. 26), τὰ τῆς εὐλογίας πρὸς τὸν θεὸν τοῦ Ἰωνᾶ ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους (Ἰων. 2) καὶ τῶν τριῶν παιδῶν ἐν τῇ καμίνῳ καιομένων (Δανιὴλ 3)· ἄλλα δὲ λαμβάνοντες ἐκ χωρίων τῆς καινῆς διαθήκης, οἷα ἦσαν τὰ κατὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς Μαριάμ (Λουκ. 1, 46-55), ἡ προφητεία τοῦ Ζαχαρίου (Λουκ. 1, 68-79) καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ πρεσβύτου Συμεῶνος (Λουκ. 2, 29-32). Τοιοῦτος δὲ τις πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἦτο καὶ ὁ εἰς Χριστὸν ὕμνος, ὃν οἱ χριστιανοὶ ᾄδον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, ὡς μαρτυροῦμεν ἐκ τῆς τοῦ Πλινίου τοῦ νεωτέρου ἐπιστολῆς (X, 96), ἐν ᾗ λέγονται ἅδε· «adfirmabant autem hanc fuisse summam vel culpae suae vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem convenire carmenque Christo deo dicere secum invicem».

85. Ὡς δὲ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὰ κείμενα τῶν ἱερῶν ἁσμάτων ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ συνίσταντο σχεδὸν ἐνολήγηρα ἐκ λείξεων αὐτῆς τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς καινῆς καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουσι τῶν μεταγενεστέρων ὁμνολογικῶν ἁσμάτων, ἅτινα καὶ πρωτότυπα ἦσαν καὶ κατὰ τὴν τονικὴν ῥυθμοποιάν ἱεροῦντο, μαρτυρεῖ τυπὰ ἦσαν καὶ κατὰ τὴν τονικὴν ψαλτήριον ἢ ὁμνολόγιον, ὅπερ σώζεται ἐν τῷ Ἀλεξανδρινῷ κώδικι (codex Alexandrinus). Ὁ εἰς τὴν πέμπτῃν δηλαδὴ ἑκατονταετηρίδα ἀνήκων οὗτος κώδιξ μετὰ τὴν Ἑλλη-

(1) Ἐξαιρετικὰ ἴσως ἄσματα τινα τῇ προσφοδῇ ῥυθμοποιήσιν πεποιημένα καὶ διὰ ἡρώδους ἢ ἀνακρεοντείους, οἷα τὰ τοῦ Σωφρονίου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, τὰ Ἡλίου τοῦ Συγκέλλου, Ἰγνατίου καὶ ἄλλων (πρβλ. Christ. anthol. XXVI κέ. καὶ σελ. 43 κέ.) Περὶ δὲ τῶν ἱαμβικῶν κανόνων Ἰωάννου τοῦ Δαρμασκίου θά εἴπωμεν κατωτέρω.

Δαμασκῷ μετὰ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνού, εἶτα δὲ ἦλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Σάββα μονήν. Ἀρ' οὐ δὲ πολλὰ ἐνταῦθα διέτριψεν ἱεὶς περὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν ἀσχολούμενος, τῷ 743 ἐγένετο ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Φοινίκῃ Μαϊουμᾶ, ὅθεν ἐνίστηται καὶ Κοσμάς ὁ Μαϊουμῆς ἐπικαλεῖται, τὸ δὲ συνήθες ὄνομα Ἱεροσολυμίτης ἢ Ἀμαπολίτης ἀναφέρεται εἰς τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα διατριβήν. Περὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Κοσμά ὁ Σουΐδας ἐν λ. Ἰωάννης λέγει τάδε· « Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ἐπικληθεὶς Μανσούρ, ἀνὴρ καὶ αὐτὸς ἐλλογιμώτατος, οὐδενὸς δεύτερος τῶν κατ' αὐτὸν ἐν παιδείᾳ λαμψάντων. Συγγράμματα αὐτοῦ πᾶντο πολλὰ καὶ μάλιστα φιλόσοφα, εἰς τὴν θείαν γραφὴν παράλληλοι κατ' ἐκλογὴν, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ κανόνες, λαμβανόμενοι καὶ καταλογισθέντες. Συνήμαρξεν δ' αὐτῷ καὶ Κοσμάς ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων, ἀνὴρ εὐφροσύνης καὶ πνεύματος μουσικῆς ἐλως τὴν ἐναρμόνισεν. Οἱ γοῦν ἁμαρτωλοὶ κανόνες Ἰωάννου τε καὶ Κοσμά σύγκριτον οὐκ εἰδέξαντο, οὐδὲ δίδεξαν· ἂν μίχῃς ὁ καθ' ἡμᾶς βίος περαιωθήσεται ».

90. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους, καθ' οὓς ἐν Συρίᾳ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις ἐφθασεν εἰς τὸν κορυφῶνα αὐτῆς, ἤκμασαν καὶ ἐν τοῖς δυσκινητάτοις μέρεσι τοῦ Βυζαντιτικοῦ κράτους, ἐν Σικελίᾳ καὶ τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ, πολλοὶ ἀξιόλογοι μελωδοὶ, οἱ οἱ Συρακόσιοι Γρηγόριος, Θεοδόσιος, Μεθόδιος, ὧν ὁ τελευταῖος ὑστερον ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὁ Σικελὸς Ἰωσήφ ὁ ὑμνογράφος, ὅστις καὶ αὐτὸς μετὰ πολλὰς περιπετείας περιῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα καὶ ἀπέθανε ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδώρου (842-856). Ἐστία ὅμως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως κατὰ τὴν παρακμὴν αὐτῆς, τούστις ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνάτης ἐκατονταετηρίδος καὶ ἐξῆς, ἀπέδειχον ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴ Στουδίου. Ἐνταῦθα ἵκτοιοι Θεοδώρος ὁ Στουδίτης (759-826), οὗ σφύζονται πολλοὶ ὕμνοι. Ἐντεῦθεν ἐξηλθεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου Ἰωσήφ, ὅστις ὑστερον ἐγένετο ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης καὶ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Θεοφίλου. Ἐνταῦθα διέτριψε Θεοφάνης ὁ Γραπτός, ὅστις τῷ 842 προχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας, προσέτι Γεώργιος ὁ ἐκ Νικομηδείας, Μητροπολίτης καὶ Θεόδωρος ὁ Σμυρναῖος, καὶ οἱ Στουδίται· Ἀντώνιος, Ἀρμένιος, Βασιλείος, Γαβριήλ, Νικόλαος καὶ ἄλλοι. Ἐν τοῖς μελωδοῖς τῆς περιόδου ταύτης διατρέπει ἡ Κασαία ἡ Κασαία, ἥτις ἐν τοῖς ἰδιωματικοῖς αὐτῆς ἐμφανίζει μεγάλην πρωτοτυπίαν καὶ βαθύ πάθος. Ἀσθενῇ δὲ εἶνε

τὰ ποιητικὰ δοκίμια τοῦ πατριάρχου Φωτίου, τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (ἰωθινὰ) καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (ἐξαποστοτελάρια). Κατὰ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἐκατονταετηρίδα συντελεσθέντος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἁγματολογίου. ἐξέλιπε τὸ κέντρον πρὸς τὴν περαιτέρω αὐξάνσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως. Διότι δυσχεροῦς ἦδη καταστάσις τῆς εἰσαγωγῆς νέων ἁγμάτων εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἁγματολόγιον, δὲν ἐφιλοτιμοῖτο, ὅπως πρότερον, οἱ μελωδοὶ νὰ ποιῶσι νέα μέλη. Σπανίως δὲ μόνον ὑστερον ἐγίνοντο δεκτὰ νέα ἅσματα εἰς τὰ στερεότυπα ἤδη καταστάνα ὕμνολογικὰ συντάγματα, τὴν τε οὐκ ὀκτώνηχον καὶ τὸ τριψίδιον καὶ τὰ μνηναία.

91. Ἀπασα λοιπὸν ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη ποίησις ἡ χάριν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν ποιηθεῖσα εἶνε ἐρυθρὸς, ῥυθμοποιίαν δὲ μεταχειρίζεται οὐχὶ τὴν ἀρχαίαν προσωδιακὴν, ἀλλὰ τὴν τονικὴν (1).

(1) Τοῦ κανόνος τούτου παρεβίβη πρώτος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὅστις τρεῖς κανόνους, τὸν εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, τὸν εἰς τὰ Ἐπιφάνεια καὶ τὸν εἰς τὴν Πεντηκοστήν, ἐγραψεν ἱαμβικοῖς τριμέτροις κατὰ τὴν προσωδιακὴν ῥυθμοποιίαν. Ἄλλ' ἡ τριστὴν ἐγραψεν ἱαμβικοῖς τριμέτροις καὶ κατὰ τὴν τονικὴν ῥυθμοποιίαν, ἡ δὲ μελωδία ὅμως οἱ στίχοι ἦσαν ἅμα πεποιημένοι καὶ κατὰ τὴν τονικὴν ῥυθμοποιίαν, ἡ δὲ μελωδία ἔκαστος κατὰ τοὺς ῥυθμούς τῆς τελευταίας καὶ οὐχὶ τοῦς τῆς προσωδιακῆς. Τέλευτος ταῖς δὲ μελωδίας, ὅστις ἐμμετρησέν τὸ ἴδιωμα τούτου τοῦ Ἰωάννου, εἶνε ὁ Μεθόδιος (περὶ. Christ anthol. σελ. XLVI). Παράδειγμα δὲ φέρων ἐνταῦθα τὴν α' φθῆν τοῦ ἱαμβικοῦ κανόνος τοῦ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν (Christ anthol. σελ. 205).

ἦχος α'.
φθῆ α'.

Ἐδωκε λαὸν θανουτουργῶν δεδωότης.
ἰγρὸν θαλάσσης κύμα χερσώδης πάλαν.
ἐκὼν δὲ τεχθεὶς ἐκ κόρης, τρίβον βαθὴν
πόλυν τίθῃσιν ἡμῖν, ὃν κατ' οὐσίαν
ἴδον τε πατρὶ καὶ βροτοῖς δοξάζομεν.

Ἦνεκε γαστήρ ἡγαρομένη λόγον,
σαφὲς ἀβλέκτω ζωγραφουμένη βάτω.
μυγέτω μορφή τῇ βροτοπόρῃ θεόν,
εἶως τάλαναν νηδὺν ἀράς τῆς πάλαι
λύσαντα πικρὰς, ὃν βροτοὶ δοξάζομεν.

Ἐδείξεν ἀσθή τὸν πρὸ ἡλίου λόγον,
ἐλθόντα παῖδας τὴν ἁμαρτίαν, μάγοις,
σαφὲς πενήχρον εἰς σπῆος, τὸν συμπαθεῖ
σὲ σταργάνους ἐλκτόν, ὃν γεννηθότες
ἴδον τὸν αὐτὸν καὶ βροτὸν καὶ κύριον.

Καὶ αἱ τρεῖς αὗται στροφαὶ (τροπάρια) ἔχουσι κοινὰ τρία τινὰ· α') τὴν σφύζουσιν ἐκ πέντε προσωδιακῶν ἱαμβικῶν τριμέτρων· β') τὴν τονικὴν διαίρουν τῶν στίχων· ὁ πρῶτος δηλ. στίχος τῆς α' καὶ δ' στροφῆς συμφωνεῖ τῷ πρώτῳ στίχῳ τοῦ ἡμέρου, ὁ δεύτερος τῷ δευτέρῳ καὶ ἐπειτὴ ὡσαύτως· γ') τὴν ἀνακύβλησιν τῆς μελωδίας. Πλὴν τοῦ-

“Ὅπως δηλαδὴ ἐν τῷ πολιτικῷ στίχῳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ποιήσει ταύτῃ ἢ εἰς πόδας διαίρεσις γίνεται διὰ τῶν λογικῶν τόνων· αἱ μὲν δηλαδὴ ὀξείως τονούμεναι συλλαβαὶ λαμβάνονται ὡς θέσεις τῶν ποδῶν, αἱ δὲ βαρεῖως ἢτοι αἱ ἄτονοι ὡς ἄρσεις. Ὁ δὲ περισπώμενος τόνος ἰσοδυναμεῖ τῷ ὀξεῖ, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ συνθεσὶ ὁμιλίᾳ οὐδεμία ἐρίνετο διάκρισις αὐτῶν. Καὶ τῆς χαρμῶδός δὲ οὐδὲνα ἡ ποιήσις αὕτη λαμβάνει λόγον, ἐλαχίστην δὲ καὶ τῆς συναλοιφῆς (ἐκθλίψεως) ποιεῖται χρῆσιν. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποιήσει αἱ ἀρχαὶ τῆς ρυθμοποιίας εἶνε καθ' ὅλου αἱ αὐταὶ καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει, ὅμως διαφέρουσιν ἀλλήλων αὐταὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν ᾧ ἐκείνη μεταχειρίζεται τὴν κατὰ στίχον σύνθεσιν, ὅλον δηλαδὴ τὸ ποίημα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἱκανολήψεως τοῦ αὐτοῦ στίχου, οἷος συνήθως εἶνε ὁ πολιτικὸς λεγόμενος στίχος, αὕτη σχεδὸν διὰ παντός μεταχειρίζεται τὴν κατὰ σύστημα ἢ στροφικὴν σύνθεσιν. Καὶ πόδας μὲν πλὴν τῶν δισυλλάβου ἀπ' ἄρσεως ἢ ἀπὸ θέσεως μεταχειρίζεται καὶ τρισυλλάβους ἀπ' ἄρσεως ἢ ἀπὸ θέσεως, τονικοὺς δηλαδὴ ἀναπαύστους καὶ δακτυλοὺς, κῶλα δὲ οὐ μόνον ἱαμβικά καὶ τροχαϊκά, ἀλλὰ καὶ δακτυλικά καὶ ἀναπαιστικά, προσέτι δὲ καὶ μικτὰ (λογακοιδικά), ἐν οἷς δηλαδὴ τοῖς δισυλλάβοις ποσὶν ἀναμίσγεται εἰς τὴν πλείονος τρισύλλαβον. Διαφέρουσι δ' ἀλλήλων τὰ κῶλα οὐ μόνον κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος ἐκ διποδιῶν καὶ τριποδιῶν καὶ τετραποδιῶν καὶ πενταποδιῶν καὶ ἑξαποδιῶν συγροτούμενα. Ὡσαύτως δὲ ποικίλαι τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα εἶνε καὶ αἱ ἐξ ἐνὸς ἢ συνθητέστερον ἐκ πλείονων κῶλων συγκείμεναι περίοδοι (μέτρα, στίχοι). Ἐκ τοιούτων δὲ περιόδων, συνήθως οὐχὶ τῶν αὐτῶν ἱκαναλαμβανόμενων, ἀλλὰ διαφόρων ἀλλήλαις ἀκολουθουσῶν, ἀπρηρίζοντο τὰ συστήματα ἢ αἱ στροφαὶ (τροπάρια, οἰκοί). Συνέκιντο δὲ αἱ στροφαὶ ὡς τὰ πολλὰ ἐκ πολλῶν στίχων, αἱ μὲν ἐλάχισται ἐκ τεσσάρων ἢ πέντε, αἱ δὲ μέγισται καὶ μέχρις εἰκοσι στίχων. Ὅπως δὲ ἐν τῇ τῶν πέλαι Ἑλλήνων μελικῇ ποιήσει ὁ αὐτὸς ποιητὴς ἐποίει οὐ μόνον τὰ ἐπη ἢτοι τὸ ποιητικὸν κείμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλος, οὕτω καὶ ἐν τῇ Βυζαντιακῇ ὕμνῳδῳ, ὅθεν καὶ οἱ ποιηταὶ τῶν ὕμνων ἐλέγοντο μελωδοί. Εἰ καὶ ἡ σύνθεσις δὲ τῶν στροφῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ποιήσεως εἶνε παντάπασι πρωτότυπος, οὐδὲν δηλαδὴ σχῆμα στροφῆς τινος ἐκ τῶν γνωστῶν καὶ

τῶν πάντες οἱ στίχοι τοῦ ποιήματος, καὶ τῶν ὅκτω δηλαδὴ ᾠδῶν, συνδέονται πρὸς ἀλλήλους δι' ἀκροστιχίδος.

χρησίων ἐν τῇ παλαιᾷ λυρικῇ ποιήσει ἀνταποδίδοται ἀπαρίλλакτον, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν στροφῶν τῶν ἐξ ἀνακροστίων καὶ ἡμιᾶμβων, ὅμως στήριζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν καθ' ὅλου καὶ αἱ ἀρχαῖαι ρυθμικῶν ἀρχῶν καὶ ὑπὸ τεχνικὴν ἐποψὴν ἀμυλλᾶται πρὸς τὴν ἐκείνων κατασκευὴν. Περὶ δὲ τῆς μελοποιίας τῆς Βυζαντιακῆς ὕμνογραφίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρχαίαν οὐδὲν ἀσφαλὲς δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἀρ' οὐ καὶ τῶν ἀρχαίων μελῶν οὐδὲν σχεδὸν περιεγένετο καὶ ἡ θεωρία τῆς ἀρχαίας μουσικῆς εἶνε ἐν μέρει μόνον γνωστὴ πολλὰ ἔχουσα τὰ ἐλλiptic καὶ ἀσαφῆ, τῆς δὲ Βυζαντιακῆς μουσικῆς καὶ μελοποιίας καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἡ φύσις, παρὰ τὰ περὶ αὐτῶν μέχρι τοῦδε γεγραμμένα, πρόκεινται ὡς αἰνιγματώδη προβλήματα πολλῶν Οἰδιπόδων τῶν λυσόντων δεόμενα.

92. Παράδειγμα δὲ τῆς τονικῆς ρυθμοποιίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνογραφίας φέρομεν ἐνταῦθα τὸν ἀκρίστου ὕμνου τῆς θεοτόκου (Τριψδ. σελ. 281-287. Christ anthol. graec. carm. christ. σελ. 142 κί.).

Κοντάκιον. ἦχος πλ. δ'.

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφῳ σοὶ ἡ πόλις σου, θεοτόκε.
Ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζῳ σοὶ χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.
Α'. 4+4. 4+4. 4+4. Β'. 4+4. 4+4. 4+4.

Ὁἶκος α'.

Ἀγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη
εἰπεῖν τῇ θεοτόκῃ τὸ «χαῖρε».
Καὶ σὺν τῇ ἀσωμάτῳ φωνῇ

σωματούμενόν σε θεωρῶν, κύριε,

δ' ἐξίστατο καὶ ἴστατο κραυγάζων, πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα·

χαῖρε, δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει·

χαῖρε, δι' ἧς ἡ ἀρὰ ἐκλείψει·

χαῖρε τοῦ πεσόντος Ἀδάμ ἡ ἀνάκλησις·

χαῖρε τῶν δακρύων τῆς Εὔας ἡ λύτρωσις·

10 χαῖρε ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς·

χαῖρε βάθος δυσθεώρητον καὶ ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς·

χαῖρε, ὅτι ὑπάρχεις βασιλέως καθέδρα.

χαῖρε, ὅτι βαστάζεις τὸν βαστάζοντα πάντα.

χαῖρε, ἀστὴρ ἐμφαίνων τὸν ἥλιον·

15 χαῖρε, γαστήρ ἐνθέου σαρκώσεως·

χαῖρε, δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις·

χαῖρε, δι' ἧς βρεφουργεῖται ὁ κτίστης·

χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

3+3+4, 3+6, 4+4, 4+4, 5+5, 4+4, 4+4, 3+3, 3+3, 4+4, 4+3+3.

Οἶκος β'.

Βλέπουσα ἡ ἁγία ἑαυτὴν ἐν ἀγνείᾳ

ἔνοσι τῷ Γαβριὲλ θαρσαλέως·

τὸ παράδοξον σοῦ τῆς φωνῆς

δυσπαράδεκτόν μου τῇ ψυχῇ φαίνεται.

5 ἀσπόρου γὰρ συλλήψεως τὴν κύσιν πῶς λέγεις κρᾶζων.

ἀλληλόψια

$$3+3+5, 3+6, 4+4+3,$$

93. Ὁ ἀκάθιστος οὗτος ὕμνος, ὡς καὶ ἔμπροσθεν εἵπομεν, ἐποιήθη τῷ 93. Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σεργίου τῷ 926 ἁ. Χ. ὡς ἐπινίκιος ὕμνος εἰς τὴν θεοτόκον ἐπὶ τῇ ὕπ' αὐτῆς σωτηρίᾳ τῆς πόλεως ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν Ἀδάρων. Ἐκλήθη δὲ ἀκάθιστος, διότι ἄξιμον αὐτοῦ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εἰς εὐλαβίαν ἡρώωντο οὐχὶ καθήκον αὐτοῦ ἐστίν. Ἀνήκει δὲ ὁ ὕμνος εἰς τὸ εἶδος τῶν κοντακίων, μὲνοι ἄλλ' ἐστίαι. Ὁ Ῥωμανὸς ἐτελειοποίησε. Σύγκειται δὲ ἐκ τοῦ ὅπου, ἐπερ, ὡς προσηγορεύει, ὁ Ῥωμανὸς ἐτελειοποίησε. Σύγκειται δὲ ἐκ τοῦ κοντακίου ἢ μελλόν προοίμιου «τῇ ὑπερμάχῳ κτλ.» καὶ ἐξ ἐκσιτισσάδων οἰκῶν κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν τάξιν τῆς ἀλφαβήτου, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀκροστιχίς. Διότι ἐκαστὸς οἶκος ἀρρεταί ἀπὸ γραμμάτος τινος τῆς ἀλφαβήτου, ὁ πρῶτος ἀπὸ τοῦ Α, ὁ δευτέρος ἀπὸ τοῦ Β καὶ οἱ ἐξῆς κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον μέχρι τοῦ Ω. Καὶ τὸ μὲν προοίμιον ἔχει ἰδίους ρυθμοὺς μὴ ἀνακυλούμενους, ὥστε ἐν ἰδίῳ μελόν. Ἐν ᾧ δὲ συνήθως οἱ οἶκοι τῶν κοντακίων ἐποιοῦντο ἔχοντες πάντες τὸ αὐτὸ ρυθμικὸν σχῆμα, ὅφ' ἐκάστου δηλαδὴ ἐφεξῆς ἐπανελαμβάνοντο οἱ αὐτοὶ ρυθμοί, ἐν τῷ προκειμένῳ ὕμνῳ οἱ οἶκοι ἀποτελοῦσιν δώδεκα διαδικίας περικοπὰς (1). ὁ πρῶτος δηλαδὴ καὶ δεύτερος μίαν, ὁ τρίτος καὶ τέταρτος ἑτέραν, ὁ πέμπτος καὶ ἕκτος ἄλλην καὶ ἐπὶ τῶν ἐξῆς κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ὑπὸ ἐκάστης δὲ τῶν περικοπῶν τούτων ἀποδίδονται οἱ αὐτοὶ ρυθμοί. Οἱ δύο ὅμοιοι οἶκοι ἐκάστης περικοπῆς διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ ρυθμικὸν σχῆμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκαστοὶ οἱ οἶκοι ὑπὸ μὲν τῶν περικοπῶν οἰκῶν, ἥτοι τοῦ Α, Γ, Ε κτλ., ἐπαναλαμβάνονται αὐτοὶ ρυθμοί, ὑπὸ δὲ τῶν ἀρτίων, ἥτοι Β, Δ, Ζ κλ., οἱ αὐτοὶ μὲν πρὸς ἀλλήλους, διάφοροι δὲ τῶν ἀρτίων. Μετὰ τῆς ἐπαναλήψεως δὲ τῶν αὐτῶν ρυθμῶν πρέπει μὲν δεχθῶμεν ὅτι ἐπανελαμβάνοντο καὶ τὸ αὐτὸ μέλος. Καὶ ᾄδεται μὲν ἐν τοῖς καὶ ἡμᾶς χρόνοις ὡνόν τὸ προοίμιον, οἱ δὲ οἶκοι ψαλμοὶ ἢ μελλόν κεχυμένους (recitatio)

(1) Περὶ τοῦ εἴδους τούτου τῆς συνθέσεως πρὸλ. Ἑφαιστ. σελ. 62 W.

τινὸν) ἀπαγγέλλονται, τὸ πάλαι ὅμως οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ᾄδοντο καὶ οἱ οἴκοι.

94. Ἐν τοῖς καθέκαστα δὲ ἡ ρυθμικὴ σύνθεσις τοῦ ὕμνου τούτου ἔχει ὥδε.

Α'. Προοίμιον. Τὸ μὲν προοίμιον σύγκειται πρῶτον μὲν ἐκ δύο ἰαμβικῶν τετραμέτρων βραχυκαταληκτῶν, εἴτα δὲ ἐκ τεσσάρων τροχαίων τετραμέτρων ἀσυναρτήτων, ὧν τὸ μὲν πρῶτον (στ. 3) εἶνε μειωμένον κατὰ τὴν τελικὴν ἄρσιν τοῦ πρώτου κώλου καὶ τὰς δύο τελικὰς τοῦ δευτέρου, τὸ δὲ δεύτερον (στ. 4) καὶ τρίτον (στ. 5) μειωμένον κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἄρσεις τοῦ πρώτου κώλου καὶ κατὰ τὴν τελικὴν τοῦ δευτέρου.

Β'. Οἴκοι. Οἱ δὲ οἴκοι σύγκινται ἐκ τῶν ἐξῆς ρυθμῶν·

α') οἱ μὲν πρῶτοι οἴκοι πασῶν τῶν περικοπῶν, τουτέστι πάντες οἱ περιττοί, ἔχουσι τὸ ἐξῆς ρυθμικὸν σχῆμα·

Στ. 1 μέτρον μικτὸν δικῶλον ἐκ δύο τριποδίων (Φερεκρατεῖων ἀκατάληκτων) συγκείμενον.

Στ. 2 μικτὴ πενταποδία καταληκτικὴ (ἡ τετραποδία ὑπερκατάληκτος) μετ' ἀναπαύστου ἐν τῇ τεσσάρτῃ χώρῃ.

Στ. 3 τριποδία ἀναπαιστικὴ.

Στ. 4 ἐξαποδία ἰαμβικὴ μετ' ἀναπαιστικοῦ τοῦ πρώτου ποδὸς καὶ προκαταληκτικοῦ τοῦ πέμπτου.

Στ. 5 ἰαμβικὸν τετράμετρον ὑπερκατάληκτον.

Στ. 6 καὶ 7 τετραποδία λογαοιδικὰ ἐκ δύο δακτύλων καὶ δύο τροχαίων.

Στ. 8 καὶ 9 πενταποδία λογαοιδικὰ ἐκ δύο τροχαίων καὶ τριῶν δακτύλων.

Στ. 10 καὶ 11 τροχαῖα τετράμετρα καταληκτικὰ τὸν τελικὸν ποδὰ τοῦ πρώτου κώλου ἔχοντα δάκτυλον ἀντὶ τροχαίου.

Στ. 12 καὶ 13 ὅμοιοι τῷ 1.

Στ. 14 καὶ 15 δακτυλικὰ τετραποδία μετὰ τροχαίου ἐν τῇ β' χώρῃ.

Στ. 16 καὶ 17 δακτυλικὰ τετραποδία μετὰ τροχαϊκῆς καταλειδοῦς.

Στ. 18 Γλυκόνειον (ἐφύμνιον).

β') Οἱ δὲ δεύτεροι οἴκοι πασῶν τῶν περικοπῶν, τουτέστι πάντες οἱ ἄρτιοι, ἔχουσι τὸ ἐξῆς ρυθμικὸν σχῆμα·

Στ. 1 δύο τριποδία μικτὰ (Φερεκρατεῖα ἀκατάληκτα).

Στ. 2 πενταποδία μικτὴ καταληκτικὴ (ὁ δ' πούς ἀνάπαιστος, οἱ δὲ λοιποὶ ἰαμβοὶ) ἡ τετραποδία μικτὴ ὑπερκατάληκτος.

Στ. 3 τριποδία ἀναπαιστικὴ.

Στ. 4 ἐξαποδία ἰαμβικὴ μετ' ἀναπαιστικοῦ τοῦ α' καὶ προκαταληκτικοῦ τοῦ ε' ποδός.

Στ. 5 τετράμετρον ἰαμβικὸν ὑπερκατάληκτον, οἶον καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ τῶν ἄρτιων οἶκων.

Στ. 6 τριποδία τροχαϊκὴ καταληκτικὴ (ἐφύμνιον).

95. Διὰ τῶν εἰρημένων ἱκανῶς ἰδηλώθη ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὕμνογραφία εἶνε ποιήσις ἑρρυθμῶς, ἡ δὲ ρυθμοποιία αὐτῆς καίπερ τοῦτοι εἶνε ἐντεχνος καὶ παραπλησία τῇ τῆς παλαιᾶς χορικῆς λυρικῆς. Θαυμαστόν ὅμως ὅτι ὁ Σουίδας καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ὑπομνηματισταὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως ὑπελάμβανον αὐτὴν ὡς καταλογάδην ἥτοι περὶ λόγῳ γεγραμμένην. Τοιαύτην δὲ ὑπελάμβανον αὐτὴν καὶ οἱ τῆς Ἑσπερίας σοφοὶ μέχρι χθὲς καὶ πρόφην, πρὶν δηλαδὴ ὁ Pitra πρῶτος, εἴτα δὲ καὶ ὁ Christ μετὰ τοῦ Παράνικα καταδείξωσι τοῖς Ἑσπερίοις τὸ ἑρρυθμὸν τῆς ποιήσεως ταύτης. Πρὸ τοῦ Pitra ὅμως εἶχε παρατηρηθῆ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς Ἑλλ. γλώσσης, ἐν Πετροπόλει 1830 σελ. 667-669), οὐχὶ δικαίως δὲ ὁ Krumbacher (Byzant. Litter. σελ. 331) προσποιεῖ ὡς κοινὴν πᾶσι τοῖς καθ' ἡμᾶς λέγον ὥδε· «τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα ἄσματα ἦσαν ἐν ἀρχῇ ἐμμετρα ἢ τοῦλάχιστον ἑρρυθμια, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀπαρχαιοθέντος τοῦ μέτρου ἐγράφοντο ἐν περὶ συνεχεῖς, καὶ ὡς τοιαῦτα περιήλθον τοῦ μέτρου οὐδενὸς μέχρι τοῦδε δυνηθέντος νὰ μαντεύσῃ τὸ μέτρον ἡ τὴν ἡμῶν οὐδενὸς ἄλλου». Τὴν παντάπασιν ἡμαρτημένην ταύτην γνώμην τοῦ Σάβα οὐδεὶς πιστεύομεν, τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων ἐνέκρινε. Τινὲς δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ εἶπον καὶ ἐγράψαν ὀρθότερον. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἀπὸ τριῶν ἤδη δεκαετηρίδων διδάσκοντες Ἑλληνικὴν μετρικὴν ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐξ ἀρχῆς ἀνεκονόωσαμεν τοῖς ἡμετέροις ἀκροαταῖς καὶ πολάκις ἐν τῷ μεταξὺ ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ

καὶς πῖναξι λαμβάνουσιν οἱ περὶ τὸν Οὐσετράλιον ὡς μαρτυρούσας ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης. Κατὰ τούτους τὰ παλαιὰ ταῦτα μνημεῖα τῆς Λατινικῆς καὶ Ὁμβρικής ποιήσεως ὁμοιάζουσιν ἀλλήλοις με- γάλως οὐ μόνον καθ' ὅλην, διότι ὑπόθεσις ἀμφοτέρων εἶνε προσευχαί, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος, διότι φαίνονται ὅτι σύγκεινται ἐκ μέτρων δικώ- λων, ἐν οἷς ἐγκατασπείρονται καὶ τρίκωλα καὶ μονόκωλα μέτρα, ἑκα- στον δὲ κώλων ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ποδῶν, ὧν αἱ θέσεις πίπτου- σιν ἐπὶ τονουμένης συλλαβᾶς, ὅλα τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς ᾠδῆς εἰς τὸν πα- τέρα Ἄρην

*Mars | pater |, te | precor
quae|soque | uti | sies || volens | pro|piti|us.*

Ἐν τοῖς ποιήμασι τούτοις ἐπικρατεῖ καὶ τὸ παρόμοιον καλούμενον σχῆμα (alliteratio), καθ' ὃ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ δύο, ἐνίοτε δὲ καὶ τρεῖς ἐμφαντικά λεῖξεις πλησίον ἀλλήλων κείμεναι ἢ καὶ δι' ἄλλων χωριζόμεναι ἄρχονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν γραμμάτων, ὅλα τὰ ἐν τῇ ᾠδῇ εἰς τὸν Ἄρην viduertatem vasti- tudinemque, fruges frumenta, vineta virgulaque, pastores pec- uaque, salva servassis, duisque duonam, lustrandi lustrique, visos invisosque καὶ ἄλλα. Τὸ παρνηγνικὸν τοῦτο σχῆμα δὲν φαί- νεται τυχαῖον, διότι εὐρίσκεται καὶ παρὰ Πλαύτῳ καὶ ἄλλοις μετα- γενεστέροις Λατίνοις ποιηταῖς. Καὶ ἡ παλαιὰ δὲ Γερμανικὴ ποίησις ἠρέσκετο τῷ σχήματι τούτῳ, ὅπως καὶ ἡ ρυθμικὴ μορφή ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῆς παλαιότητος Ἰταλικῆς ποιήσεως. Εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς ρυθμοποιίας, δηλὸν ὅτι τῆς τονικῆς, ἀνάγουσιν οἱ περὶ τὸν Οὐσετ- ράλιον καὶ τὸν Σατέρνιον καλούμενον στίχον ἢ ρυθμὸν (Saturnius versus ἢ numerus), οἷον τὸν πρῶτον στίχον τῆς μεταφράσεως τῆς Ὀδυσσεΐας ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου Ἀνδρονίκου λαμβάνουσιν ὧδε

Virum | mihi | Ca|mena || in|se|ce | ver|sutum.

ὡσαύτως τὸν πρῶτον στίχον τοῦ ὕμνου τοῦ Λιβίου εἰς τὴν βασιλίσ- σαν Ἥραν

Sancta|puer|Satur|ni || fili|a re|gi|na

καὶ τοὺς ἐξῆς στίχους, οὓς οἱ παλαιοὶ Λατίνοι μετρικοὶ φέρουσιν ὡς παραδείγματα τοῦ Σατορνίου,

Dabunt|malum|Me|telli || Naevi|o po|e|tae.

Summas|opes qui|re|gum || regi|as re|fre|git.

*Ferunt|pulcras|cre|terras || aure|as|le|pistas.
Dvello|magno|diri|mendo || regibus|sub|gen|dis.*

καὶ ἄλλους (πρβλ. Westphal, μνημ. συγγρ. σελ. 76) (1).
98. Καὶ ὕστερον ἀφ' οὗ ἀντὶ τοῦ Σατορνίου στίχου ὁ Τίτος Λί- βιος Ἀνδρόνικος (περὶ τὸ 240 π. Χ.) εἰσήγαγεν εἰς τὴν Λατινικὴν ποίησιν τὰ Ἑλληνικὰ μέτρα, τουτέστι τὴν προσωδιακὴν ρυθμοποιίαν, ἢ Λατινικὴν μετροποιίαν διαφέρει τῆς Ἑλληνικῆς κατὰ τοῦτο, ὅτι πολλὰ συχνότερον ἐπὶ τῆς πρώτης συμπίπτουσιν οἱ ρυθμικοὶ καὶ λο- γικοὶ τόνοι. Εἴτε δὲ τὸ ἱδιῶμα τοῦτο, ὥσπερ καὶ τὸ συχνὸν παρὰ τοῖς παλαιότεροις Λατίνοις ποιηταῖς παρόμοιον σχῆμα, εἶνε λείψανον τῆς ἀρχαίας ἐγγωρίου στιχουργίας, ὡς νομίζει ὁ Οὐσετράλιος, εἴτε, ὡς ἄλλοι νομίζουσι, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ τονικοῦ ἰδιώματος τῆς Λατινικῆς γλώσσης, καθ' ὃ πᾶσαι αἱ εἰς τροχαῖον ἢ σπονδαῖον κατα- λήγουσαι λέξεις ἔχουσι τονουμένην τὴν παραλήγουσαν, ὅμως βέβαιον ὑπάρχει ὅτι ὠρισμένα μέτρα ἐπὶ ὠρισμένων χωρῶν ἔχουσι σχεδὸν πάν- τως τὸν ρυθμικὸν τόνον συμπίπτοντα τῷ λογικῷ, οἷον τὸ μὲν ἱαμβι- κὸν τρίμετρον (versus senarius) καὶ τὸ τροχαῖον καταληκτικὸν τε- τράμετρον (versus septenarius) ἐν τῷ μέσῳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ τέλει, τὸ δὲ δακτυλικὸν ἑξάμετρον, τὸ Φαλαίειον ἑνδεκασύλλαβον καὶ ὁ Σαπφικός στίχος ἐν τῷ τέλει καὶ οὐχὶ ἐν τῷ μέσῳ.

99. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ὁ προσφιλέστατος στί- χος τῆς δημοτικῆς τῶν Ῥωμαίων ποιήσεως ἦτο τὸ τροχαῖον κατα- ληκτικὸν τετράμετρον, ἐν ᾧ μετὰ ἐπιφερομένου ἐπιποδοῦ γέγραπται τὸ pervigilium Veneris (κατὰ τὴν θ' - δ' ἑκατοντ.). Τῷ μέτρῳ τούτῳ συντεθειμένοι ἄδουσιν οἱ στρατιῶται κατὰ τὸν ἐκ Γαλλίας θρίαμβον τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τὸ σκωπτικὸν ἔπος, οὗ τὴν ἀρχὴν δίδωσεν ὁ Σουητώνιος (Caes. 51) ἔχουσαν ὧδε

*urbani servate uxores, moechum calvum adducimus,
aurum in Gallia effutuisti, hic sumpstisti mutuum.*

Προσέτι

*ecce Caesar nunc triumphat, qui subegit Gallias,
Nicomedes non triumphat, qui subegit Caesarem.*

(1) Τῇ τοιαύτῃ ἐκδοχῇ τοῦ Σατορνίου στίχου κατὰ τὴν τονικὴν ρυθμοποιίαν ἀντι- λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Δουκιανὸν Müller, οἱ περὶ τὸν Havel καὶ ἄλλοι ἀναφέροντες αὐ- τὸν εἰς τὴν προσωδιακὴν ρυθμοποιίαν μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀδυνάτων.

Τῷ αὐτῷ μέτρῳ σκώπτων ὑστερον τὸν Σάρμεντον ὁ λαός, ὡς μαν-
θάνομεν ἐκ τῶν εἰς 'Ιουβενάλιον V 3 σχολίων, ἔλεγεν
aliud scriptum habet Sarmentus, aliud populus voluerat.
digna dignis: sic Sarmentus habeat crassas compedes.
rustici ne nihil agatis, aliquis Sarmentum alliget.

Ἡ στιχογυρία ἐνταῦθα δὲν γίνεται κατὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τῶν
τοῦ Κατούλου καὶ Ὁρατίου τροχαίων καὶ ἱαμβῶν κανόνας, ἀλλὰ
κατὰ τὸν παλαιὸν τοῦ Πλαύτου καὶ Τερεντίου τρόπον, ὧστε ἐπὶ τῶν
ἱαμβικῶν τριμέτρων ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ τοῦ Φαίδρου μῦθοι, συνήθως
δηλαδὴ οἱ ρυθμικοὶ τόνοι συμπίπτουσι τοῖς λογικοῖς. Ἐν δὲ τῷ ᾄσματι
τῶν στρατιωτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὔρηλιανοῦ († 275), οὗ
δειγμα διέσωσεν ὁ Φλαύιος Οὐοπίαςκος (κεφ. 6) ἔχον ὧδε·

mille mille mille
decolavimus,
unus hōmo mille
decolavimus.
mille vivat, qui mille occidit.
tantum vini hābet nemo
quantum fudit sanguinis,
mille Sarmatas, mille Francos
semel et semel occidimus,
mille Persas quaerimus.

ἐν τούτῳ εὐρίσκονται διςποκαμένα τὰ κῶλα τοῦ τροχαίου τετρα-
μέτρου, διότι ὅτι μὲν συζεύγνυται τῷ ἀκατάληκτῳ τὸ ἀκατάληκτον,
ὅτε δὲ τὸ καταληκτικόν, ταῖς δὲ τροχαίαις τετραποδίασι ἀναμίγονται
καὶ τροχαίαις τριποδίασι. Εἶτα δὲ καὶ βραχέιαί τινες τοιοῦται
συλλαβαὶ χρησιμεύουσιν ὡς θέσεις ἀντὶ μακρῶν. Προσέτι τοῖς διςυλ-
λάβοις ποσὶν ἀναμίγονται τρισύλλαβοι, οἵτινες δὲν πρέπει νὰ λη-
φθῶσιν ὡς τροχαῖοι μετὰ λελυμένης τῆς θέσεως εἰς δύο βραχέας, ὡς
ἡδυνάτο τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ ἐν στ. 9 *semel et*, διότι εὐρίσκονται
καὶ τρισύλλαβοι πόδες, οἱ οἱ *mille vi*· (στ. 5) καὶ *Sarmatas* (στ.
8). Τοιαύτη ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τοῦ Αὔρηλιανοῦ ἦτοι
κατὰ μέσην τὴν γ' ἁ. Χ. ἑκατ. ἡ στιχογυρία τῶν ἀγροίκων ποιητῶν
(*poetae vulgares*) κατ' ἀντίθεσιν τῶν *λογίων* (*poetae docti*), οἵτι-
νες ἠκολούθουν αὐστηρῶς τῷ τῶν δοκίμων ποιητῶν ρυθμοποιεῖν. Μετ'
οὐ πολὺ δὲ ἄρδην ἀπειλάκτιαι τὴν προσωδιακὴν ρυθμοποιίαν καὶ

ὑπάσαστο τὴν τονικὴν ἢ ὑμνωδία τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας, ἥτις δὲ
οὐδενὸς συνειδέτο δεσμοῦ μετὰ τῆς δοκίμου ἀρχαιότητος, ἤθελε δὲ νὰ
χαρίζηται τῷ πλήθει ἀρεσκομένῳ τοῖς ρυθμοῖς τῆς δημοτικῆς ποιή-
σεως. Τοιοῦτος, τούτεστι καθαρῶς τονικός, εἶνε ὁ ὕμνος τοῦ Ἀμ-
βροσίου

Rex aeternae dōmine,
rerum creator omnium,
qui ēras ante saecula
semper cum patre filiis

καὶ ὁ ἐξῆς τοῦ αὐτοῦ τροχαῖκός εἰς τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως κατ'
ἀφράδηντον

Apparebit rēpentina
dies magna dōmini,
fur obscura vēlut nocte
improvisos occupans.

Ἐν τοῖς προκειμένοις δηλαδὴ παραδείγμασιν εἰ καὶ συχνὰ οἱ ρυθμι-
κοὶ τόνοι πίπτουσιν ἐπὶ μακρὰς συλλαβὰς, ὅμως κατ' ἀρχὴν δὲν τη-
ρεῖται ἡ προσωδία, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐξῆς· *eras, velut, domi-* (ἐν τῷ
domine καὶ *domini*), *dies, homo, habet*, ὅθεν δύναται τις νὰ
εἰκάσῃ ὅτι οἱ πόδες ἔχουσι μὲν ρυθμὸν τροχαῖόν, οὐχὶ δὲ καὶ μέγ-
θος οἷον τὸ τοῦ παλαιοῦ τροχαίου, τούτεστι τρίσημον, τῆς θέσεως πι-
θανὸς ἐξισουμένης τῇ ἄρσει.

Ὅτω λοιπὸν κατὰ τὴν γνώμην τῶν περὶ τὸν Οὐσετφάλιον ἡ το-
νικὴ ρυθμοποιία, ἣν ἀνέκαθεν μετχειρίζετο ἡ Λατινικὴ ποίησις, ἐπὶ
τινας δὲ αἰῶνας ὑπεσκελεσθῇ ὑπὸ τῆς προσωδιακῆς, εἰς ἣν παρέσχετο
βοήθη τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἀνεκτῆσατο πάλιν
πλήρες τὸ κράτος αὐτῆς περὶ τὸ τέλος τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατο-
ρίας, καὶ ἀφ' οὗ ὑστερον ἐκ τῆς Λατινικῆς γλώσσης φθαρεῖσθαι ἔγεν-
νήσαν αἱ Ῥωμαϊκαὶ καλούμεναι διάλεκτοι, μετεδόθη καὶ εἰς τὴν
τεχνικὴν ποίησιν τῶν Ῥωμανικῶν ἐθνῶν.

100. Περὶ δὲ τῆς τονικῆς ρυθμοποιίας τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως
ὁ Οὐσετφάλιος τοσοῦτον μόνον λέγει ὅτι ἡ τονικὴ ρυθμοποιία ἄγνω-
στος οὖσα τῇ ἀρχαίᾳ παραφαίνεται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ μεταγενε-
στέρᾳ ποίησιν καὶ τὰ πρῶτα αὐτῆς σπέρματα εὐρίσκονται ἐν τοῖς
χωλιέμβοις τοῦ Βαβυρίου. Παρὰ τῷ ποιητῇ δηλαδὴ τούτῳ, ὅστις
πρότερον μὲν ἀνεβιάζετο εἰς τοὺς Ἀλεξανδρευστικούς χρόνους, ὅπ'

ἄλλων δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, νέωσι δὲ διὰ τὸν ζητήσαν τοῦ Κρουσίου (O. Crusius, de Babrii aetate 1879) καταδείχθη ὡς πιθανώτατον ὅτι ἤκμασε κατὰ τὴν γ' α. Χ. ἱκατονταετηρίδα ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Σευήρου, κανονικῶς εὐρίσκεται ἡ παρατέλειτος συλλαβὴ τοῦ χαλιάμβου ἔχουσα πρὸς τῷ ῥυθμικῷ καὶ λογικῷ τόνον. Καὶ τῷ ὄντι οὐ μόνον εὐρίσκεται κανονικῶς τονομένη ἡ παρατέλειτος συλλαβὴ δι' ὅλου τοῦ πολυστίχου τοῦτον διδασκτικῶν ποιήματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν θέσεων τῶν προηγούμενων ποδῶν συνηγορὰ εἶναι ἡ σύμπτωσης τῶν ῥυθμικῶν καὶ λογικῶν τόνων, πολλοὶ δὲ στίχοι εὐρίσκονται ἔχοντες ἐπὶ πασῶν τῶν θέσεων συμπίπτοντας τοὺς ῥυθμικοὺς καὶ λογικοὺς τόνους, ἐν ᾧ ἄλλως εἶναι πεποιημένοι αὐστηροὶ κατὰ τὴν προσφωδιακὴν ῥυθμοποιάν, οἳ εἶναι οἱ ἐξῆς στίχοι ἐκ τοῦ 38 μῦθου (6. 7)

ὥς τοὺς κακίστους σφῆνας, ὧν ἐγὼ μῆτηρ;
ἄλλος γὰρ ἄλλη μ' ἐμπέσων διαρρήσει.

Τὰ ἰδιώματα δὲ ταῦτα δὲν εὐρίσκονται παρὰ τοῖς παλαιότεροις χωλιαμογράφοις οὐδ' ἐν τοῖς μιμιάμβοις τοῦ Ἡρόνδα, ὅστις ἤκμασε κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρευστικοὺς χρόνους καὶ πιθανῶς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καλλιμάχου. Τὰ αὐτὰ ποὶ ἰδιώματα παρετηρήθησαν καὶ ἐν τῇ μεταγενεστέρῃ λυριῇ, τῇ συνήθει μέτρῳ εἶναι τὸ ἰωνικὸν ἀνακλῶμενον

— — — — —

οὐ ἴδια ἡ παρατέλειτος συλλαβὴ ἐν μὲν τοῖς Βυζαντιακοῖς ποιήμασιν, οἷσις τοῖς Ἰωάννου τοῦ Γάζης καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἔχει κατὰ σταθερὸν νόμον συμπίπτοντα τῷ ῥυθμικῷ τὸν λογικὸν τόνον, ἐξαίρεσις δ' εὐρίσκονται μόνον ἐπὶ κυρίῳ ὀνομάτων, ἐν δὲ τοῖς παλαιότεροις ἀνακρεοντείοις τοῖς ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ τῆς Παλατινῆς ἀνθολογίας συμβαίνει τοῦτο οὐχὶ μὲν κατὰ νόμον σταθερὸν, ἀλλ' ὁμως συχνά.

101. Ἄλλοι πάλιν ἄλλην ὑπόθεσιν προβάλλοντο περὶ τῆς γενέσεως τῆς τονικῆς ῥυθμοποιίας τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς ποιήσεως, ὅτι δὲν εἶναι ἰθαγενῆς, ἀλλὰ παρελήφθη ἐκ τῆς τῶν Σημιτικῶν ἐθνῶν ποιήσεως. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καθόλου μὲν καὶ μετὰ τινας εὐλαβεῖας προβάλετο ὁ J. P. Pitra (ἐν τοῖς προλεγόμενοις τῶν συγγράμμάτων αὐτοῦ «Hymnographie de l'église grecque, Rome 1867» καὶ «Hymnen auf den hl. Petrus.»), ὁ H. Stevenson (L'hymnographie de l'église grecque, Revue des questions historiques 11 (1876) 482-543) καὶ ὁ Edm. Bouvy (Étude sur

les origines du rythme tonique dans l'hymnographie de l'église grecque, Nîmes 1886), μεθοδικῶς δὲ καὶ μετὰ πολυμαθείας ἐξήγησε νὰ στηρίξῃ ὁ Γουλιέλμος Meyer ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῇ ἐπιγραφομένῃ Anfang und Ursprung der lateinischen und griechischen rythmischen Dichtung, Abhandl. d. beyer. Akad. d. Wiss. I. Cl., 17 Bd., 2. Abtheilung, München 1885 σελ. 270-450 (1). Ὁ Meyer λοιπὸν οὐδὲν κατ' οὐδένα τρόπον ἀναγνώριον οὔτε τῆς Ἑλληνικῆς οὔτε τῆς Λατινικῆς λείψανον ἐκ τῶν χρόνων οὔτε τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς κατὰ τὴν τονικὴν ῥυθμοποιάν τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας, οὐδὲ τοῦ Σατορνίου πεποιημένον, καὶ οὐδεμίαν ἐξαίρεσιν ποιούμενος οὐδὲ τοῦ Σατορνίου στίχου καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Σουητωνίου διασωθέντων δημοτικῶν ἄσμετων, ἰσχυρίζεται ὅτι τὴν τονικὴν ῥυθμοποιάν μετὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως μετένεγκον τὸ πρῶτον εἰς τὴν χριστιανικὴν ποίησιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων οἱ Σημίται χριστιανοί, οἵτινες εὐρίσκοντο ἐγγύτερον ἐκείνων τῇ πηγῇ τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὴν θεωρίαν δὲ αὐτοῦ ὁ Meyer κυρίως στηρίζει ἐπὶ τινων ἰδιωμάτων τῆς Σημιτικῆς ποιήσεως, οἷου τοῦ ὁμοιοτελεύτου ἢ ὁμοιοκαταλήκτου καὶ τῆς ἀκροστιχίδος, οἷου καὶ ταῦτα ὑπολαμβάνει ὅτι μετέλαθεν ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ ποίησις ἀπὸ τῆς τονικῆς ῥυθμοποιίας, οὐδεμία δὲ πρότερον ἐγένετο χρῆσις αὐτῶν ἐν τῇ προσφωδιακῇ ποιήσει. Ἄλλ' ἐξετάσωμεν συντόμως πῶς ἔχουσιν ἀληθῶς ταῦτα καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα, δι' ὧν ὁ Meyer ἐξήγησε νὰ στηρίξῃ τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ.

102. Καὶ πρῶτον μὲν λέγομεν περὶ τοῦ ὁμοιοτελεύτου. Ὁ Meyer ἀρνούμενος διαρρηδὴν (σελ. 307, 364) ὅτι πρὸ τοῦ Κομμοδουνοῦ καὶ τοῦ Αὐγουστίνου εὐρίσκεται καὶ ἔχως τι τοῦ ὁμοιοτελεύτου ἢ ὁμοιοκαταλήκτου παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις διατείνεται ὡς περὶ βεβαίον πράγματος ὅτι εἰς τὴν ποίησιν αὐτῶν μετέθε ἐκ τῆς Σημιτικῆς. Περὶ τοῦ ὁμοιοτελεύτου ὡς εὐρήματος Σημιτικοῦ ἀπεφάναντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι πρὸ τοῦ Meyer. Καὶ βεβαίονται μὲν ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῇ ποιήσει τῶν Σημιτικῶν ἐθνῶν, ἀλλ' ἐπίσης βεβαία καὶ ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ὁμοιοτελεύτου καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἑλ-

(1) Κατὰ τοῦ Meyer ἔγραψεν ὁ Dreyes, Götting. gel. Anzeigen 1886, 1, 284-293. Μέρος δὲ τῶν θεωριῶν τοῦ Meyer καταπολεμᾷ ὁ Karl Deutschmann, De poësis Graecorum rhythmicæ usu et origine, Progr. Coblenz 1889 καὶ Maximilien Kaczevynski, Essai comparatif sur l'origine et l'histoire des rythmes, Paris 1889 σελ. 138 κ.

α' Χ: εκατονταετηρίδα. Πιθανώτατον δὲ φαίνεται μοι ὅτι ἡ εὐρεσις καὶ πρώτη χρῆσις τῆς τονικῆς ῥυθμοποιίας δὲν εἶνε ἀρχαιοτέρα, εἰ καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν καὶ τοὺς τόνους τῶν λέξεων ἐν τῇ συνήθει προφορᾷ πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ γίνηται καὶ κατὰ τὴν τετάρτην ἦδη εκατονταετηρίδα ἦτο τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον συντετελεσμένη. Καὶ ἂν δὲ ὑποθετῇ ἀρχαιοτέρα τῆς τετάρτης εκατονταετηρίδος, μόλις κατ' ἑκατητηρίδας τινὰς καὶ οὐχὶ πλείονας διακαιοῦμεθα νὰ υπολάβωμεν αὐτὴν ἀρχαιοτέραν. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ μετὰστάσις τῆς ῥυθμοποιίας ἀπὸ τῆς προσωδιακῆς εἰς τὴν τονικὴν κατὰ πρῶτον ἐγένετο οὐχὶ ἐν τῇ κοσμικῇ ποιήσει, διότι αὕτη καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ πολλάς εκατονταετηρίδας διατέλει μεταχειζομένη τὴν προσωδιακὴν ῥυθμοποιάν, ἀλλ' ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησιαστικῇ ποιήσει, ἥτις δι' οὐδενὸς δεσμοῦ συνδέετο μετὰ τῆς ἀρχαιότητος, πρὸς δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸν ὄχλον μάλιστα ἀπευθυνομένη εἶχε χρεῖαν νὰ συγκινήσῃ αὐτοὺς καὶ δι' ἐφοδίων καταληπτῶν, διὰ τῆς τονικῆς δηλαδὴ ῥυθμοποιίας ἀντὶ τῆς προσωδιακῆς, ἣν οὐδαμῶς ἐτι οὗτοί ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι καὶ αἰσθανθῶσιν. Ἀλλ' ὁμως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ χριστιανικῇ ποιήσει οὐδαμῶς ἦτο εὐκόλον καὶ φυσικὸν νὰ συμβῇ ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐξῶθεν καὶ ἐκ μὴμῆσεως ξενικοῦ τινος ἰδιώματος, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ περὶ τὸν Meyer, ὃν τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑποθέσεως ἡλέγξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς ἀμφοιθητότητα ἢ καὶ ἀντικρὺς ἡμαρτημένα, εὐκολώτερον δὲ καὶ φυσικώτερον ἦτο νὰ προέλθῃ ἰσῶθεν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας καιροῦ μόνον τυχοῦσα προσφόρου. Καὶ ἡ μὲν Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχεν ἦδη καταστῆ, καθ' ἣ καὶ ἔμπροσθεν εἶπομεν, ἐπιτηδεῖα καὶ ὥριμος πρὸς τοιαύτην μεταβολήν, καιρὸν δὲ προσφωτότατον ἠδύναντο μάλιστα νὰ παρὰσχωσιν αἱ θρησκευτικαὶ ἐριδες καὶ ἰδίᾳ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους σφοδρὰ συνταράξασα τὸ Βυζαντιανὸν κράτος αἵρεσις τῶν Ἀρειανῶν. Ὅτι δὲ τῷ ὄντι οἱ Ἀρειανοὶ ἐν τοῖς ᾄσμασιν αὐτῶν ἐποιοῦντο χρῆσιν τῆς τονικῆς ῥυθμοποιίας εἰμὴ ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ τοῦλάχιστον σποράδην ἐν τοῖς ἔμφυνοις, μαρτυρεῖ τὸ διασωθὲν τονικὸν τροχαϊκὸν τετραμέτρον αὐτῶν, οὐπερ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ ἐναντίοι τῶν Ἀρειανῶν οἱ τὴν ὀρθόδοξαν σφύζοντες ἐποιοῦντο χρῆσιν τῶν αὐτῶν τοῖς Ἀρειανοῖς ὅπλων (Σωζόμ. 8, 8 καὶ § 86), ἐκ τῆς πάλης ταύτης, ἥς βαθμυδὸν μετέσχεν ἅπας ὁ ἐν τῇ ἀνατολῇ

καὶ τῇ δούσει χριστιανικῷ κόσμῳ, φυσικὸν ἦτο νὰ ριζοβολήσῃ τὸ νέον τοῦτο εἶδος τῆς ῥυθμοποιίας καὶ ἀποκλειστικῶς νὰ χρησιμοποιοῖται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὑμνωδίᾳ, ἥτις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἤρξαστο νὰ ἀναπτύσσεται.

108. Τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην, ὅτι ἡ τονικὴ ῥυθμοποιία δὲν ἦλθεν ἐξῶθεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' εἶνε ἰθαγενής, ἐπιρρωνύουσι καὶ τὰ ἐν τῇ Λατινικῇ ποιήσει κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς περίοδον συμβάντα, ἅπερ εἶνε τὰ αὐτὰ καὶ παραπλήσια. Καθ' οὗς δηλαδὴ χρόνους συνέβη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τῆς ῥυθμοποιίας ἣσαν ἦδη καὶ ἐν τῇ ζώσῃ Λατινικῇ γλώσσῃ τετελεσμέναι αἱ μεταβολαὶ περὶ τὰς προσωδίας, ὥστε καὶ αὕτη ἦτο ἦδη ὥριμος νὰ δεχθῇ τὴν τονικὴν ῥυθμοποιάν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν δύο αἱρέσεων, τῆς τῶν λογικῶν ποιητῶν (poetae docti), οἵτινες εἰχοντο τῆς αὐστηρᾶς προσωδιακῆς ῥυθμοποιίας κατὰ τοὺς παλαιούς δοκίμους ποιητάς, καὶ τῆς τῶν δημοτικῶν ἢ ἀγροίκων ποιητῶν (poetae rustici et vulgares), οἵτινες δὲν ἐφρόντιζον πολὺ περὶ τῆς ἀκριβοῦς τήρησεως τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν, ἀπένεμον δὲ καὶ τοῖς λογικοῖς τόνους σημαίνειν τινὰ ἐν τῇ ῥυθμοποιᾷ, καθ' ἣ ἔμπροσθεν εἶπομεν ἐκτιθέμενοι τὴν γνώμην τῶν περὶ τὸν Οὐσετράλιον, ὁ ἀγὼν λέγω οὗτος ἐκρίθη ὑπὲρ τῶν τελευταίων, ἐπικούρου προσελθούσης αὐτοῖς τῆς χριστιανικῆς ὑμνωδίας τῆς Λατινικῆς ἐκκλησιακῆς, ἥτις εἴτε ἀφ' ἑαυτῆς εἴτε μάλλον κατὰ μίμησιν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως ἡσπάσατο ἀναγαθὸν τὴν τονικὴν ῥυθμοποιάν. Διότι πάντως τοιοῦτό τι πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τῶν Λατίνων, ἥμιστα δ' ὅτι παρελθόν τὴν τονικὴν ῥυθμοποιάν παρὰ τῶν Σημητικῶν ἐθνῶν. Ἡ δὲ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ Λατινικὴ ἐκκλησιαστικὴ ποιήσις ἐτράπη τὴν ὁδὸν ταύτην κατὰ μίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς, δὲν εἶνε παράλογος, ἀλλὰ τοῦναντίον πολὺ ἐπιρρωνύεται ἐκ τούτου, ὅτι πολλὰ ὑπάρχουσι τὰ μαρτυροῦντα τὴν μεγάλαν ῥοπήν, ἣν ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικὴ ποιήσις καὶ μουσικὴ ἥσκησε καθ' ὅλου εἰς τὴν τῶν Λατίνων ἐκκλησιαστικὴν ποιήσιν τε καὶ μουσικήν, οἷον τὰ ὀνόματα τῶν ποιημάτων, τὰ τε ἀντίφωνα καὶ τὰ τροπάρια, ἅτινα Ἑλληνικὰ ὄντα δὴλον ὅτι ἐλήφθησαν ἐκείθεν, ὅπως καὶ sequentia εἶνε μετὰφρασς τῆς Ἑλληνικῆς ἀκολουθίας, καὶ ἐτι μάλλον τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν τῶν Λατίνων διότι οὐ μόνον οἱ ὁκτὼ τόνοι τῶν Λατίνων ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς ὁκτὼ ἤχους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τὰ

νόματα αἰσθητικοὶ καὶ πλάγιοι δὴλον ὅτι Ἑλληνικὴν ἔχουσι σφραγίδα. Πλὴν δὲ τούτων καὶ διαρρήδην ὁμολογεῖται τοῦτο ὑπὸ τῶν Λατίνων (πρβλ. Christ anthol. σελ. XXV).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Περὶ ποσότητος συλλαβῶν.

109. Διαλαβόντες ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαιῷ καθ' ὅλου περι τοῦ τρόπου, καθ' ἐν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπετάχθη αἰ τῷ ῥυθμῷ καὶ ἐκρησόμευσεν ὡς ῥυθμιζόμενον, ἐν τῷ προκειμένῳ θὰ ἐξετάσωμεν ἰδίᾳ ποῖον μέγεθος ἦτοι ποσότητα προσποιεῖ ὁ παλαιὸς ποιητὴς ὡς ῥυθμοποιὸς ταῖς συλλαβαῖς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τί δὲ εἶνε συλλαβή, καλῶς ὀρίζει αὐτὴν ὁ γραμματικὸς Διονύσιος ὁ Θραξ ἐν τῇ Τέχνῃ (§ 7 σελ. 16 ἐκδ. Uhlig 1884) λέγων ὡς « συλλαβὴ ἐστὶ κυρίως σύλληψις συμφώνου <ἢ συμφώνων> μετὰ φωνήεντος ἢ φωνήεντων, οἷον Κάρ, βοῦς· καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ ἐξ ἐνὸς φωνήεντος, οἷον α, η, θ. Ὡς λοιπὸν καὶ ἀλλαχού (§ 52. 53) εἵπομεν, ἐν τῇ συνθεσί ἦτοι τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ αἱ συλλαβαὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πολλαχῶς τὸ πάλαι διέφερον ἀλλήλων κατὰ τὴν ποσότητα, πρῶτον μὲν ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ φωνήεντος, εἴτα δὲ καὶ ὡς ἐκ τῆς προσθήκης τῷ φωνήεντι ἐνὸς ἢ πλείονων συμφώνων, ἄπειρ καὶ ταῦτα προσαπτήτων χρόνον τινὰ πρὸς ἐκφώνησιν. Ἀπῆτι δὲ πρὸς ἐκφώνησιν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ῥυθμικοὺς τὸ μὲν βραχὺ φωνῆεν ἓνα πρῶτον χρόνον, τὸ δὲ μακρόν δύο, πᾶν δὲ ἀπλοῦν σύμφωνον τὸ ἥμισυ τοῦ πρῶτου χρόνου (1). Κατὰ ταῦτα α') ἡ συλλαβὴ ε ἢ ο (βραχὺ φωνῆεν) εἶχε μέγεθος ἐνὸς πρῶτου χρόνου· β') ἡ συλλαβὴ εκ (βραχὺ φωνῆεν μεθ' ἐνὸς συμφώνου) ἐνὸς πρῶτου χρόνου καὶ ἡμίσεος· γ') ἡ συλλαβὴ η, ει, εζ (μακρόν φωνῆεν ἢ δίφθογος, βραχὺ φωνῆεν μετὰ δύο συμφώνων) δύο πρῶτων χρόνων· δ') ἡ συλλαβὴ ης, εις, ἀρξ (μακρόν φωνῆεν ἢ δίφθογος μεθ'

(1) Τί εἶνε πρῶτος χρόνος γίγναι εἰς § 127.

ἐνὸς συμφώνου, βραχὺ φωνῆεν μετὰ τριῶν συμφώνων) δύο χρόνων καὶ ἡμίσεος· ε') ἡ συλλαβὴ ης (μακρόν φωνῆεν μετὰ δύο συμφώνων) τριῶν πρῶτων χρόνων (1). Οὕτω λοιπὸν πολλῶν καὶ ποικίλων ὄντων τῶν συλλαβικῶν μεγεθῶν ἐν τῇ φυσικῇ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προφορᾷ, δύσκολον θὰ ἦτο τῷ ῥυθμοποιῷ νὰ τηρῇ ἐκάστου αὐτῶν ἐν τῇ ῥυθμοποιίᾳ τὸ ἀνάλογον ῥυθμικὸν μέγεθος. Ὅθεν εὐκολίας χάριν ὁ παλαιὸς ποιητὴς ὡς ῥυθμοποιὸς δύο μόνον διεκρίνει εἶδη συλλαβῶν, τὰς βραχείας λεγομένας καὶ τὰς μακράς, καὶ ταῖς μὲν πρῶταις ὡς μέρεσι τοῦ ῥυθμοῦ προσήπτε ῥυθμικὸν μέγεθος τὸ τοῦ πρῶτου χρόνου, ταῖς δὲ μακραις διπλάσων ἦτοι δίσημον, τουτέστι μέγεθος δύο πρῶτων χρόνων. Καὶ ὡς βραχείας μὲν συλλαβὰς ἐλάμβανε τὰς ἀποτελουμένας ἐξ ἐνὸς μόνου βραχείου φωνήεντος (ε, ο, α, ι, υ), φ' ἐπεφέρετο ἦτοι ἑτερον φωνῆεν ἢ ἐν μόνον σύμφωνον, οἷον ἐλέγετο (τίσασαρες βραχέαι συλλαβαί), τουτέστι τὰς ἐχούσας φυσικὸν μέγεθος ἐνὸς πρῶτου χρόνου ἢ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος, ὡς μακράς δὲ πάσας τὰς λοιπὰς, τὰς ἐχούσας δηλαδὴ μέγεθος δύο πρῶτων χρόνων καὶ ἐφεξῆς.

110. Αἱ μακრაὶ συλλαβαὶ διεκρίνοντο ὑπὸ τῶν παλαιῶν τεχνικῶν εἰς φύσει καὶ θέσει μακράς. Καὶ αἱ μὲν πρῶται ἦσαν καὶ ἐλαμβάνοντο ὡς μακრაὶ διὰ τὸ μακρόν φωνῆεν, ὅπερ εἶχον (η, ω, α, ι, υ), ἢ διὰ τὴν δίφθογγον, οἷον ἦρας, κύριος, ἄκων, παῖς· αἱ δὲ θέσει μακრაὶ βραχὺ ἔχουσαι φωνῆεν ἐλαμβάνοντο ὡς ῥυθμικαὶ μακრაὶ ἔνεκα τῆς προσλήψεως εἰς τὸ βραχὺ φωνῆεν τῶν ἐπιφερομένων δύο ἢ πλείονων συμφώνων ἡ ἐνὸς διπλοῦ (ζ, ξ, ψ), οἷον τῶ, μὲν λέξων πρίττω, πρᾶγμα, πρᾶξις ἡ παραλήγουσα ἦτο φύσει μακρὰ διὰ τὸ μακρόν φωνῆεν (α), τῶν δὲ λέξων τάττω, τάγμα, τάξις καὶ ἐστὶ ἡ παραλήγουσα ἦτο θέσει μακρὰ διὰ τὰ ἐπιφερόμενα τῷ βραχεῖ φωνῆντι (α, ε) δύο σύμφωνα. Ἐκτός δὲ τίνων περιττώσεων, περὶ ὧν θὰ εἰπωμεν κατωτέρω, ἦτο ἀδιάφορον ἂν τὰ τῷ βραχεῖ φωνῆντι ἐπιφερόμενα σύμφωνα συνεπέττειν μετ' αὐτοῦ μίαν συλλαβὴν ἢ μίαν λέξιν, ἢ ἂν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἢ ἀμφοτέρω ἀνήκον εἰς τὴν ἐπομένην συλλαβὴν ἢ τὴν ἐπομένην λέξιν, οἷον α' ἐξ, « σποδῇ δ' ἔζετο », α' ἐκ λεχίων, αὐτὰρ ἀρὰ Ζεὺς, ἀνοῦσον ἀνὰ σπράττον. Διότι ὁ Ἑλλήν ποιητὴς τὰς συλλα-

(1) Διὰ τὴν ἐνταῦθα καταλέγοντες τὰ διάφορα μεγέθη τῶν συλλαβῶν, ἀρκοῦμεθα εἰς τὰ φωνήεντα καὶ τὰ ἐπιφερόμενα σύμφωνα, οὐδαμῶς δὲ νοημένους καὶ συλλαβὰς ἐχούσας καὶ πρὸ τοῦ φωνήεντος σύμφωνα, ὅθεν θὰ ἐπορίζομεθα καὶ ἄλλα μεγέθη συλλαβῶν (οἷον σπλνν = πρ. χρ.), θὰ δηλωθῇ ἐν τῇ ἐπομένῃ §.

θὰς τοῦ στίχου ἐφαπτάζετο ὡς συνεχεῖς καὶ τὰ σύμφωνα ἐλάμβανεν ὡς ἐπὶρρωνόντα οὐχὶ τὰ ἐπόμενα, ἀλλὰ τὸ προηγούμενον φωνήεν, ἐπειδὴ κύριον μέρος τῆς συλλαβῆς ἐνομιζέτο τὸ φωνήεν, ὥστε χάριν τοῦ μέτρου ἡ συλλαβὴ ἐλαμβάνετο ὡς ἀπ' αὐτοῦ ἀρχομένη, ἐπιρρωνόντων δὲ ὑπὸ μόνων τῶν ἐπιρρωνόντων συμφώνων. Εἰ καὶ τῇ θέσει δὲ μακρὰ συλλαβὴ ὡς μέρει τοῦ ῥυθμιζομένου προσήπτεν ὁ ῥυθμοποιὸς τὴν ῥυθμικὴν δύναμιν τῶν συλλαβῶν τῶν μακρῶν φωνῶν ἔχουσας, τὸ φωνήεν ὅμως αὐτῆς ἔμενε πάντοτε βραχὺ καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξεφωνεῖτο, τοῦτοστι βραχέως. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ὠνομάσθη θέσει μακρὰ ἡ συλλαβὴ αὕτη, διότι δηλαδὴ κατὰ συνθήκην ἐλαμβάνετο ὡς μακρὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν καίτις ἔχουσα βραχὺ φωνήεν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν δὲν πρέπει να συγχέῃ τὴν ποσότητα τῶν φωνηέντων καὶ τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν οὐδὲ πρέπει να λέγῃ τις, ὡς πολλοὶ ἀμαθεῖς λέγουσι, θέσει μακρῶν φωνῶν ἀντὶ θέσει μακρᾶς συλλαβῆς, διότι μακρὰ εἶνε ἡ συλλαβὴ, βραχὺ δὲ τὸ φωνήεν. Ὅθεν καὶ τὸ σημεῖον τῆς ποσότητος τὸ τιθήμενον ἐπὶ τινος φωνήεντος, ἀνευ ἰδιαίτερας ὑπομνήσεως, συνήθως σημαίνει τὴν ποσότητα τῆς συλλαβῆς.

111. Εἰ καὶ ὁ παλαιὸς ρυθμοποιὸς καθόλου ἠκολούθει ταῖς δια-
φοραῖς τῆς κοινῆς ὁμιλίας, ὅμως δὲν ἠκολούθει αὐταῖς ἀπολύτως.
Διότι προσέπειτοι μὲν τῇ συλλαβῇ τῇ ἐχούσῃ βραχὺ φωνῆεν, ὥ
ἐφέροντο δύο σύμφωνα, μείζον ἐμγένθος ἤ τῇ συλλαβῇ τῇ ἐχούσῃ βραχὺ
φωνῆεν, ὥστε ἂν μόνον σύμφωνα ἐπεφέροντο, ὅμως τῶν τῶ μακροῦ
φωνήεντι ἐπιφερομένων συμφώνων οὐδένα λόγον ἵκονετο· τῇ συλλαβῇ
δηλαδὴ τῇ ἐκ μακροῦ φωνήεντος καὶ διὸ συμφώνων συγχειμένη δὲν
προσῆπτε καὶ ἐνός ρυθμικὸν μέγεθος ἢ τῇ συλλαβῇ τῇ ἐκ μακροῦ φω-
νήεντος καὶ ἐνός συμφώνων συγχειμένη.

112. 'Αλλ' ὅμως ἂν ἡ προσθήκη συμφωνῶν εἰς τὸ μακρὸν φωνῆν δὲν αὐξάνει τὸ ρυθμικὸν μέγεθος τῆς συλλαβῆς ἐν τῇ χρήσει τῆς μουσικῆς, πάντῃσαν ὥρως ἡ ἑλλασφία συμφωνῶν ἐπιπεριμένου· τῇ μακρῷ φωνῇ ἐντεῖν ἐν τισι περιστάσεσιν ἀσκέι δυνάμει ἐλαττωτικῇ. Διότι ὅταν μὲν τῇ μακρῷ φωνῇ ἐντεῖν ἐπιφέρηται σύμφωνον, ἡ συλλαβὴ ὡς μέρος τοῦ ρυθμιζομένου εἶνε πάντοτε μακρὰ (1). Ὅταν δὲ ἐπιφέρηται

(1) Κατ' ἐξαιρέσιν μόνον καὶ σπανιότατα τὸ μακρὸν φωνῆν ἐν τῷ μέτρῳ τῆς λέξεως ἐπιπεπομένου συμφώνου βραχύνεται χάριν τοῦ μέτρου ἐν ἐλειτουργίαις ἐπιγράμμασι καὶ ἀλλαγῇ, διότι ἄλλως ἡ λέξις δὲν ἐγγράφει ἐν τῷ μέτρῳ, ἂν μὴ βραχύνηται ἡ μακρὰ αὕτη συλλαβή· οἷον *φοινῖκέσσας* Λ 133 (παρὰ τὸ φοῖνιξ - ἴκος), *Ἐλευσίνιον* (ὕμν.

φωνῆεν, τότε δύναται· νὰ λάβῃ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ρυθμικῆς βρα-
χείας· οἷον «ἄνδρα μοὶ ἔννεπε», «πλάγγῃθι ἔπει», «τοῦ κέρα ἐκ κε-
φαλῆς», «πάντῃ ἀνά στρατόν». Ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῇ μέσῳ τῆς λί-
ξεως, οἷον τοιοῦτος, ποιῶσω. Τοῦτου ἕνεκα ἡ τοιαυτὴ συλλαβὴ ὑπὸ
τῶν παλαιῶν τεχνικῶν καλεῖται κοινὴ συλλαβή, εἰδικότερον δὲ ὡς
πρῶτος μέλος τῆς κοινῆς, ὅστις κατ' Ἑρρασιάνου (σελ. 5) γίνεται,
«ὅταν μακρὸς φωνῆντι ἡ διφθόγγῃ ἐπιφέρειται φωνῆεν»· οἷον Γ 164
οὐ τί μοι αἰτῆ ἐσσί, θεοὶ νῦ μοι αἰτοῖο εἰσιν (i).

113. Καθὼς δὲ τὸ μακρὸν φωνῆς μεθ' ἑνὸς ἢ δύο συμφώνων ὁ παλαιὸς ρυθμοποιὸς ἐλάμβανε πάντοτε ὡς ρυθμικὴν μακρὰν συλλαβὴν, οὕτω καὶ τὸ βραχὺ φωνῆς μετὰ τριῶν συμφώνων, ἅπερ ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ ἀντεστоятὶν μακρᾷ φωνῇ καὶ ἐνὶ συμφώνῳ ἦτοι $2\frac{1}{2}$ πρώτους χρόνους. Τρία σύμφωνα ἐπιφερόμενα τῷ βραχεὶ φωνῇ ἐπὶ ἡσάν ἱκανῶς ἰσχυρὰ νὰ προσποιήσωναι τὴν συλλαβὴν τὴν δύναμιν τῆς ρυθμικῆς μακρᾶς (2). Τοῦναντίον ὅμως βραχὺ φωνῆς μετὰ δύο συμφώνων ἐπιφερομένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον εἶχε τὴν δύναμιν τῆς μακρᾶς, οὐχὶ δὲ πάντοτε. Ἐκ τῆς φύσεως καὶ κατὰ τῆς θέσεως τῶν συμφώνων τούτων ἐξήρτητο ὥστε ἡ τοιαύτη συλλαβὴ νὰ ἀποτελεσθῇ μακρὰ ἢ νὰ διατρήσῃ τὸ τῆς βραχείας μέγεθος. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν εἶναι τῶν συλλαβῶν τῶν ἐκ βραχείας φωνήεντος καὶ δύο συμφώνων συγκριμένον καὶ μάλιστα ὅτε τὰ ἐπιφερόμενα σύμφωνα ἦσαν ἄφρων μετὰ ὑγροῦ, ἡδύναντο νὰ εἴναι κοιναί, τούτεστιν ὁ ποιητὴς ἡδύναντο κατὰ βούλησιν νὰ μεταχειρίζεται αὐτὰς εἴτε ὡς ρυθμικὰς μακρὰς εἴτε ὡς ρυθμικὰς βραχείας, οἱ δὲ τραγικοὶ οὐδαμῶς ἀπώκωνον

Δημ. 266), 'Ελευσίτιδαο (αὐτ. στ. 105), 'Ελευσίνας (Σοφ. Ἀντιγ. 1120), χρυσίας (Σοφ. Ἀντιγ. 104) παρὰ τὸ χρῶς, χρῶσαν (Εὐριπ. Μῆδ. 978).

(1) Τῶν παρὰ τὴν ποιεῖσθαι συγχὴν ἑξαίρεσιν τοῦ κανόνος τοῦτου Ἡλιδόδωρος ὁ με-
τρικός διέκρινεν ὁσὸν τρόπων (πρὸλ. Σχολ., Ἡφ. σελ. 100 κέ. W.), ἀλλ' ὅμως οἱ
πλείστοι τῶν τρόπων τούτων εἶνε ἡμαρτημένοι ὡς ἄλλοι ἔχοντες λόγον καὶ ἄλλως
θεραπευόμενοι, οὐχὶ δ' ὡς ἀνόμενοι οὐδ' Ἡλιδόδωρος. Πρὸλ. § 56.

2) Οὗτω τὸν ὄντι ἐν πίστει τὴν παλαιὰ ποιήσει τοὺς βραχὺ φωνῆν, ὅταν ἐπιφωνήσῃ τρία σύμφωνα, ποιεῖ πάντοτε μακρὰν συλλαβήν. Ἐπὶ τοὺς ᾿Παλεκτενῆρας καὶ ᾿Ησόδου (Ἀσπ. 3. 46. 35, 82) δὲν πρέπει να ληφθῇ ἡ δεύτερα ἀπ' ἀρχῆς ἀντὶ βραχυκίας, ἀλλὰ τὸ μετὰ τοὺς ἐπομένους να ἐν συνήθειᾳ. Τὸ δ' ἐν ᾿λ. Π. 857, X 363, Ω 6 ἀνδρο- τοι κτλ. οὐδὲν ἐκτὸς τῆς συνηθείας. Ὁμοίως ἀποφασίζονται καὶ ἡ ἀνδροτομία ἀρετήκα (Bekker), ἄλλοι δὲ ἀρετήκα (La Roche), ἄλλοι δὲ ἀρετήκα καὶ ἄλλοι (Clemm, Rhein. Mus. 32, 472) δρετήκα. Ὁμοιωτικῶς νοθεύονται καὶ τοὶ παρ' Αἰσχύλῳ (Ἄγαμ. 445) γάρματ' ἀπονοσθῶν.

νά ποιῶσι τοῦτο ἐνίοτα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ, οἷον ὁ Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγ. 1240 λέγει

κεῖται δὲ νεκρὸς περὶ νεκρῶ, τὰ νυμφικὰ καὶ ἐν Οἶ. Κ. 442

οἱ τοῦ πατρός, τῷ πατρὶ δυνάμενοι τὸ δρᾶν.

Οὗτος δὲ εἶνε ὁ δεύτερος τρόπος τῆς κοινή, ὅστις καθ' Ἑραιοσίωνα (σελ. 7 West.) γίνεται, «ὅταν βραχεῖ φωνῇ ἐπιφέρηται ἐν τῇ ἐξῆς συλλαβῇ σύμφωνα δύο, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀφώνιον ἐστί, τὸ δὲ δεύτερον ὑγρὸν» οἷον ὄπλον, ἄκρον, Πάτροκλέ μοι δειλῇ (Τ 287)».

ΣΗΜ. α'. Ὅταν δὲ τὸ προηγούμενον εἴνε ἡμίφωνον, ἡ προκειμένη συλλαβὴ δὲν εἴνε πλέον κοινή, ἀλλὰ τελείως μακρά: οἷον ἀμρός, ἐσμός, μύσλης (1).

ΣΗΜ. β'. Ὡσαύτως πάντοτε λαμβάνεται ὡς μακρὰ ἡ συλλαβή, ὅταν τὸ δεύτερον τῶν ἐπιφερόμενων συμφώνων, εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως εὐρίσκονται ταῦτα, εἴτε ἀμφότερα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιφερομένης, δὲν εἴνε ὑγρὸν, ἀλλὰ τι τῶν ἄλλων συμφώνων» οἷον «χερσίν», «ἐπὶ πόλιν» (2).

ΣΗΜ. γ'. Προσέτι πάντοτε λαμβάνεται ὡς μακρὰ ἡ συλλαβή, ὅταν τὰ τῷ βραχεῖ φωνῇ ἐπιφερόμενα σύμφωνα, οἰαδήποτε καὶ ἂν ὦσιν, εἴνε τελικὰ τῆς λέξεως, ἢ τὸ μὲν ἕτερον τελικόν, τὸ δὲ ἕτερον ἀρκτικόν τῆς ἐπιφερομένης: οἷον Τίρον, ἐξ, ἀλς, ἐς διαρ, ἐκ μέγ. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ ἐπὶ τῶν συνθετών, οὐ μόνον ὅταν ἄλλοια εἴνε

(1) Κατ' ἑξάρεσιν δὲ εὐρίσκονται βραχεῖα ἡ παραλήγουσα τοῦ δορικοῦ ἱσλὸς ἀντὶ τοῦδ' οὖτος. Οὗτος εὐρίσκεται τρίς παρὰ Πινδάρῳ ('Ολ. 2, 19. Πυθ. 3, 66. Νημ. 4, 95), πανταχοῦ ἄλλοι παρ' αὐτῷ μακρὰ οὖσα. Ἐνίοτε δὲ καὶ ὅταν τῷ βραχεῖ φωνῇ ἐπιφέρηται μν (πρβλ. 'Ἑραιοσι. σελ. 8 W.), οἷον ἐπὶ τέλει μὲν τῆς λέξεως παρ' Εὐριπίδῃ. Ίφ. Α. 88 θεγαίρῃ μνηστέρων, 852 (847) δεινὰ μνηστέρων, παρὰ Κρατίδῳ ἐν Πανόπταις ἀποσι. 3 ἐπιλήμοσι μνημονοκοῖσι, παρὰ Καλλιμάχῳ ἀποσι. 27 ὁ Μνησάρχιος: ἐπὶ μέσῃ δὲ τῆς λέξεως παρ' Εὐριπίδῳ εὐθύμων, παρ' Αἰσχύλῳ Ἄγαμ. 990 ἑμυρδεῖ, 1454 πολέμιαστον, παρ' Εὐριπίδῃ Βαχχ. 71 ὀνήσω.

(2) Παρ' Ὀμήρῳ χέριν τοῦ μέτρος δὲν ποιεῖ μακρὰν συλλαβὴν τὸ σκ καὶ ζ ὡς ἀρκτικὸν τῶν ἐξῆς λέξεων Σκαμανδριος (Σκαμανδριος) Β 465. 467, Β 77, Φ 223. 305 (καὶ παρ' Ἡσίοδῳ Θεογ. 345), σκαίπαρον ε 237, ε 391, Ζάκυνθος Β 634, ε 23 καὶ ὕμν. Ἀπολλ. Π60. 251, Ζέλεα Β 824, Δ 103. 121. Παρ' Ἡσίοδῳ δὲ ἐπὶ τῆς λέξεως σκίη ('Εργ. 689) καὶ παρὰ Πινδάρῳ Νημ. 7, 61 ἐπὶ τῆς λέξεως σκοτεινός.—Παρ' Ὀμήρῳ Β 537, Ι 382, δ 127. 229, ε 286, ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς λέξεως Ἰστίαια καὶ ἡ δεύτερὰ τῆς λέξεως Αἰγυπτιή πρότερον ἐλαμβάνοντο ὡς βραχεῖαι, ἀλλ' ὁρβότερον νωστί παρατηρήθη (Hartel, Hom. Stud. III, 18) ὅτι μάλλον ἐν ταῖς λέξεσι ταῦτα οὐ κρῖται νὰ ἐκχωρήθῃ ὡς σύμφωνα.

τὰ τῷ βραχεῖ φωνῇ ἐπιφερόμενα σύμφωνα, οἷον ἐξ-εσι, ἐκ-βάλλω, ἀλλὰ καὶ ἄφωνον μετὰ ὑγροῦ, οἷον ἐκ-λέπω, διότι ἐν τῇ συνθετῇ ταύτῃ λέξει τὰ σύμφωνα κλ' προσεφέροντο πάντοτε ἐν διαστάσει καὶ οὐδέποτε ἐν συλλήψει, ὡς ἐν τῷ ε-κλεπτε, Πάτρο-κλε κλ., ὅθεν ἐν τῷ τὰ τελευταῖα τὰ κατὰ σύλληψιν προσερόμενα ἡδύναντο νὰ ποιῶσι κοινήν συλλαβήν, τὰ πρῶτα τὰ κατὰ διάστασιν ἐκφωνούμενα ἡδυνάτου διὰ τὸν μεταξὺ τῶν συμφώνων παρεμπύπτοντα κενὸν χρόνον, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐξέτεινε κατὰ ποσὸν τι τὸ μέγεθος τῆς συλλαβῆς ὑπὲρ τὸ δέισμον, ὅσον θὰ εἶχεν αὐτὴ ἄνευ αὐτοῦ.

114. Οὐχὶ ὁμοῦ πᾶσα συμπλοκὴ ἀφώνων καὶ ὑγρῶν ἐπίσης ποιεῖ κοινὰς συλλαβάς, ἀλλὰ τοῦτο ἤρτηται πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ποιότητος τῶν ὑγρῶν, δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ εἶδους τῶν ἀφώνων, τρίτον δὲ ἐκ τῆς θέσεως τῶν δύο συμφώνων ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς λέξεως, τέταρτον δὲ ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ποιήσεως καὶ τῆς διαλέκτου. Καὶ α') μὲν ἐκ τῶν ὑγρῶν μάλιστα μὲν ποιεῖ βραχεῖας συλλαβάς τὸ ρ, ἥττον δέ τι τὸ λ, ἥκιστα δὲ τὸ γ καὶ μ' β') δὲ ἐκ τῶν ἀφώνων τὰ μὲν ψιλὰ καὶ δασέα ποιοῦσιν ἐπίσης βραχεῖας καὶ μακράς, τὰ δὲ μέσα μᾶλλον μακράς γ') δὲ ὅταν τὰ δύο σύμφωνα εἴνε ἀρκτικὰ τῆς δευτέρας λέξεως, ἢ βραχὺ φωνῇ ἄνευ ληκτικοῦ συμφώνου ἔχουσα τέταρτος λέξεως, ἢ βραχὺ φωνῇ ἀντὶ βυθμικῆς μακρᾶς λικῆ τῆς προτέρας ἥττον εὐκόλως λαμβάνεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως δ') δὲ οἱ μὲν παρ' ὅσων ὅταν εὐρίσκωνται ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως ἐπικοί, ἐλεγειακοὶ καὶ ἱαμβογράφοι, οἱ Αἰολεῖς ποιεῖται Ἀλκαῖος καὶ Σαπφώ, καθὼς καὶ ὁ Ἀνακρέων, πολλὰ συχνότερον λαμβάνουσι τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος συλλαβὴν ἀντὶ μακρᾶς, τάνταπλιν δὲ οἱ Ἀττικοὶ δραματικοί, ὁ δὲ Πίνδαρος καὶ οἱ λοιποὶ χορικοὶ λυρικοὶ μισά-ζουσι μεταξὺ Ὀμήρου καὶ τῶν δραματικῶν. Καὶ ταῦτα μὲν καθ' ὅλου, ἐφεξῆς δ' ἐξετάζομεν ἀκριβέστερον τὰ περὶ τὴν χρῆσιν ταύτην κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῆς ποιήσεως.

115. Καὶ ὁ μὲν Ὀμηρος, ὅταν τῷ βραχεῖ φωνῇ ἀκολουθῶσι δύο σύμφωνα οὐ μόνον ἄλλα, ἀλλὰ καὶ ἄφωνον μετὰ ὑγροῦ, κανονικῶς μεταχειρίζεται τὴν συλλαβὴν ταύτην ὡς θέσει μακράν, εἴτε τὰ σύμφωνα ταῦτα κενταὶ ἐπὶ μέσῃ τῆς λέξεως, εἴτε εἴνε ἀρκτικὰ τῆς ἐπομένης. Τοῦ κανόνος τοῦτου εὐρίσκονται ἐξαίρεσεις μόνον ἐν συμ-πλοκῇ ἀφώνων μετὰ τοῦ ρ ἢ λ καὶ αὐταὶ ἐπὶ μέσῃ μὲν τῆς λέξεως λίαν σπάνια (1), μικρῶ δὲ συχνότερα, ὅταν τὸ ἄφωνον μετὰ τοῦ

(1) Αἱ λέξεις αὗται εἴνε αἱ ἐξῆς: ἀλλόθροος, ἀλλόθροος, Ἀμφιτρώων, Ἀφροδίτη,

ὕγρου εἶνε ἀρκτικά τῆς λείξεως, καίτοι καὶ τὰ παραδείγματα ταῦτα δὲν εἶνε πολὺ συχνὰ καὶ σχεδὸν περιορίζονται εἰς τὴν πρώτην βραχείαν τοῦ τρίτου καὶ πέμπτου (σπανιώτερον δὲ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου) δακτύλου καὶ μάλιστα εἰς λείξεις ἀρχομένας ἀπὸ ἰάμβου, οἷον βροτῶν, βροτοῖσι, δράκων, θρόνῳ, Κρόνου, Κρονίῳ, προκείμενα, προσπύδα. Εἰς τὴν τοιαύτην χρῆσιν ὑπῆρχε καὶ τις καταναγκασμός, διότι πᾶσαι σχεδὸν αἱ λείξεις αὗται δὲν ἐνεχώρουν εἰς τὸ ἔπος ἄνευ τῆς ἀδείας ταύτης.

Πάλιν δὲ ἐκ τῶν δύο ὕγρων ρ καὶ λ τὸ πρῶτον προφέρεται εὐκολώτερον τοῦ δευτέρου μετὰ προηγουμένου ἀφώνου συμπλεκόμενον, ὅθεν παρ' Ὀμήρῳ ἄφωνον μετὰ τοῦ λ σπανιώτερον εὐρεται καὶ ποιοῦν θέσει μακράν ἢ ἄφωνον μετὰ τοῦ ρ. Μάλιστα δὲ μέσον μετὰ τοῦ λ ποιεῖ πάντοτε θέσει μακράν, ἐν ᾧ μέσον μετὰ τοῦ ρ ἐνίοτε (τοῦλάχιστον ὅρ καὶ ὅρ) καταλείπει βραχείαν τὴν συλλαβὴν. Ἀφῶνον δὲ μετὰ τοῦ ρ καὶ μ ποιεῖ πάντοτε θέσει μακράν. Παρ' Ἡσιόδῳ δὲ καὶ μετὰ ἀφώνου μετὰ τοῦ ρ εὐρεται ῥυθμικὴ βραχεία (Έργ. 567 ἀρχοκνέφαιος καὶ 319 ἔτικτὲ πνέουσιν).

ΣΗΜ. α'. Τῇ Ὀμηρικῇ χρήσει τοῦ δευτέρου τούτου τρόπου τῆς κοινῆς, ὡς καλεῖ αὐτὴν ὁ Ἑρασιπείων, ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ παλαιότεροι ἔλεγεῖσσι καὶ ἱαμβογράφοι, ὅτε Ἀργίλοχος καὶ ὁ Καλλίνος καὶ ὁ Μίμνερμος, οἵτινες σπανίως μόνον συστέλλουσι καὶ δὴ μόνον πρὸ ἀρκτικού ἀφώνου μετὰ ὕγρου, καὶ τότε δὲ μόνον ὅταν ὕγρον εἶνε τὸ ρ, ἐπὶ μέσης δὲ τῆς λείξεως ἐκτείνουσι καλονακῶς. Οἱ δὲ ὕστερον, ὅτε Σόλων καὶ ὁ Ξενοφάνης καὶ ὁ Θεόγνις καὶ ὁ Σιμωνίδης, οὐχὶ μὲν σπανίως συστέλλουσι καὶ μάλιστα ἐπὶ συνθέσων, πολλῶν ὅμως συχνότερον ἐκτείνουσιν. Οἱ δὲ νεώτατοι ἔλεγεῖσσι, ὅτε Ἴων καὶ ὁ Εὐθύνοος καὶ ὁ Διονύσιος καὶ ὁ Κριτίας, δὲν ἀποφεύγουσι τὴν συστολήν καὶ ἐπὶ μέσης τῆς λείξεως καὶ δὴ καὶ πρὸ ἀφώνου μετὰ τοῦ λ καὶ μετὰ τοῦ ρ συμπλεκόμενοι.

ΣΗΜ. β'. Τὰ δὲ τῷ ἐπικῷ μέτρῳ γεγραμμένα μέρη τοῦ δράματος ἀκολουθοῦσιν οὐχὶ τοῖς κανόσι τοῦ Ὀμήρου, ἀλλὰ τοῖς τοῦ δραματικού διαλόγου.

ΣΗΜ. γ'. Καὶ εἰς τὸ ἔπος τῶν Ἀλεξανδρεωτικῶν καὶ τῶν πρώτων ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηριδῶν ἔσχε βοήθητι τινὰ ἡ Ἀττικὴ συστολή.

Πάτροκλος, προσέλιπε, τεχσεσιπλήτα, πρωτόπλοον, ἀμειβροτος, ἀμειβρυσή, ἀλλοπρόσβαλλος, θαρκευλιέτιν, πρωτόπλοον, πρωτάλκισαι, τετράκυκλον (Λ 324), ἐπιφράσσει.

ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον παρὰ τῷ Ἀπολλωνίῳ καὶ τῷ Ἀράτῳ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Καλλιμάχῳ ἐπικρατεῖ παρὰ πολὺ ἡ ἔκτασις. Ὁ δὲ μεταγενέστερος Νόννος ἐπανερχέται εἰς τὴν Ὀμηρικὴν χρῆσιν καὶ δὴ καὶ ὅταν ἐνίοτε συστέλλῃ, ποιεῖ τοῦτο μετ' αὐστηρῶν περιορισμῶν, περὶ ὧν θὰ εἰπωμεν ἀκριβέστερον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

116. Οἱ δὲ Ἀττικοὶ δραματικοὶ ποιεῖται περὶ τὴν χρῆσιν τῆς συστολῆς τῶν συλλαβῶν ἐν τῇ στιχογραφίᾳ διαφέρουσι μεγάλως τοῦ Ὀμήρου, οὐχὶ αὐτοὶ ἐπινοήσαντες καὶ εἰσαχθασμένοι τὸν νέον τοῦτον τρόπον τῆς χρήσεως τοῦ ῥυθμιζομένου, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες τῷ ἑκπαλαίῳ ἐν τοῖς Ἀττικοῖς δημοτικοῖς ᾠμασιν εἰς Διόνυσον καὶ Δή-παλαι ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ῥυθμοποιῶν δαμάζει, εὐκολώτε-μητρα συνήθει τρόπῳ. Ὁ Ἀττικὸς ῥυθμοποιὸς δαμάζει, εὐκολώτε-ρον τοῦ Ἴωνος συμπλοκὰς ἀφώνων μετὰ ὕγρων, καὶ δὲν αἰσθάνεται δυσχέρειαν οὐσιώδως μεῖζονα εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἀφώνων μετὰ τοῦ ρ καὶ μ ἢ τῶν αὐτῶν μετὰ τοῦ λ καὶ ρ συμπλεκόμενων. Ἡ Ἀττικὴ δὲ αὕτη συστολή (correctio Antica), ὡς λέγεται, ἦτο χρήσιμος ἐν ἅπασιν τοῖς εἰδοῖς τοῦ Ἀττικοῦ δράματος καὶ ἐπὶ παντός εἶδους μέτρων καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν δακτυλικῶν.

117. Λέγομεν δὲ πρῶτον περὶ τῆς συντάξεως τῶν ψιλῶν καὶ δασῶν μετ' ἐπομένου ὕγρου, τοῦτέστι περὶ τῶν συμπλοκῶν

πλ, κλ, τλ, κμ, τμ, πν, κν, πρ, κρ, τρ

φλ, χλ, θλ, χμ, θμ, φν, χν, φρ, χρ, θρ.

Πρὸ τῶν συμπλοκῶν λοιπὸν τούτων α') ἡ τελικὴ τῆς λείξεως συλλαβὴ ἡ ἔχουσα βραχὺ φωνὴν λαμβάνεται πάντοτε ὡς βραχεία, αἱ ὀλίγαι δὲ ἐξαίρεσις, αἵτινες εὐρίσκονται παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἀναφέρονται εἰς φθορὰν τοῦ καίμενου· β') ἡ ἀρκτική καὶ ἡ ἐπὶ μέσης λείξεως συλλαβὴ ἡ ἔχουσα βραχὺ φωνὴν πολλῶν συχνότερον χρησιμεύει ὡς βραχεία ἢ ὡς μακρά· γ') ἐπὶ τῆς αὐξήσεως, τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ καὶ τῆς τελικῆς συλλαβῆς τοῦ πρώτου μέρους συνθέτου λέξεως ἡ μακρὰ εὐρίσκεται σχετικῶς σπανίως, ἢ δὲ βραχεία πολλῶν συνθέτων καὶ αὐτοτελοῦς μέρους τῶν συνθέτων, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τῷ περιωρισμένῳ τούτῳ ὡς βραχεία εἶνε συχνότερα τῆς θέσει μακρᾶς καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς κωμικοῖς.

118. Ὅτι, εἰπομεν περὶ τῆς συντάξεως τῶν ψιλῶν καὶ δασῶν, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῆς τῶν μέσων β, γ, δ μετὰ τοῦ ρ. Τοῦτο ναντίον δὲ τὰ μέσα μετὰ τῶν ὕγρων λ, μ, ν συμπλεκόμενα ποιοῦσι

θέσει μακράν τὴν προκειμένην συλλαβὴν, καὶ δὴ αἱ μὲν γμ, θμ, γν, θν συμπλοκαὶ πάντοτε, αἱ δὲ βλ καὶ γλ συνθιθέσθαι καὶ αὐταί, σπάνια δὲ μόνον εὐρίσκονται ἐξαιρέσεις, οἷον Σοφ. Ο. Τ. 717 παίδος δὲ (υ) βλάσται. Ήλ. 440 παθὸν ἔβλαστε. Φιλ. 1311. Ο. Κ. 533 ἀπέβλαστον. Αἰσχ. Ίκτ. 761 βύβλου. Περσ. 591 οὐδ' ἐπὶ γλώσσα. Ἀγ. 1629 δὲ γλώσσαν.

119. Τὸ δὲ ἀρκτικὸν τῆς λέξεως ρ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς δραματικοῖς συχνὰ ποιεῖ μακράν τὴν τελικὴν συλλαβὴν τῆς προηγουμένης λέξεως τὴν ἔχουσαν βραχὺ φωνὴν ἀνευ ληκτικοῦ συμφώνου καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ποδός, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἄρεως. Καὶ ἡ μὲν ἀρχαία κωμῳδία μεταχειρίσατο πάντοτε τὴν συλλαβὴν ταύτην ὡς μακράν, ἡ δὲ τραγῳδία πολλὰς συχνότερον ὡς τοιαύτην οἷον Αἰσχ. Εὐμ. 190 ὑπὸ ῥόχην παγέντες. ἄρ' ἀκούετε;

Σοφ. Ἀντιγ. 318 τί δὲ ῥυθμίζεις τὴν ἐμὴν λύπην οἶπου; Πρὸλ. Ο. Τ. 847. Εὐρ. Ίκτ. 94. Ἀριστοφ. Βατρ. 1059. Τούαντίον τηρεῖ ἡ βραχεῖα τὴν ποσότητα αὐτῆς ἐν Αἰσχ. Προμ. 713. 992. Σοφ. Οἱ. Τ. 72 καὶ ἐν λυρικοῖς καὶ ἀναπαιστικοῖς μέτροις. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὸ ἀρκτικὸν ῥ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐδιπλασιάζετο ἡ εἶχεν ἐνεργητικώτερον συμφωνικὸν φθόγγον ἢ ὅτε συνεπλέκετο μετὰ προηγουμένου ἀφώνου, ὅπερ μετὰ τοῦ ρ σπανίως ποιεῖ μακράν τὴν προκειμένην βραχέϊαν συλλαβὴν. Οὐδεὶς δὲ λόγος δύναται νὰ γίνη ἐνταῦθα περὶ τοῦ ρ, οἷον ἦτο χρήσιμον παρ' Ὁμήρῳ καὶ Πινδάρῳ.

120. Παρὰ δὲ Πινδάρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς χορικοῖς λυρικοῖς ἡ συλλαβὴ ἡ ἔχουσα βραχὺ φωνὴν, ὥπερ ἀκολουθεῖ ἀφώνων μετὰ λ, μ, ν, ρ, πολλὰ ἢ μάλλον διπλασιᾶς συχνότερον χρησιμεύει ὡς θέσει μακρά ἢ ὡς βραχεῖα. Μόνον δὲ ἐν τῷ τέλει τῆς λέξεως ἡ χρῆσις τῆς βραχείας γίνεται συχνότερα, καίτοι καὶ ἐνταῦθα ἐπικρατεῖ ἡ μακρά. Ἐντὸς ὅμως τούτων τῶν πραγμάτων ὁ Πίνδαρος μεταχειρίζεται πολὺν ἄδειαν, ὥστε τὴν βραχέϊαν συγχωρεῖ οὐ μόνον πρὸ τῶν ἀφώνων μετὰ τοῦ ρ καὶ μετὰ τοῦ λ, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν ἀφώνων μετὰ τοῦ ν καὶ μετὰ τοῦ μ, ὅπως οἱ δραματικοί, πολλάκις δὲ καὶ πρὸ μέσου μετὰ λ (πρὸ τοῦ ρλ ἐνεαέκκις ἐν 56 περιπτώσεσι, πρὸ τοῦ βλ δὲ πεντάκις ἐν δέκα τοιαύταις), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ θμ (Πυθ. 8, 47 Κάδμου) καὶ θν (Πυθ. 10, 72 κεδναί), οἷον οὐδὲ παρὰ τοῖς τραγικοῖς εὐρίσκεται. Τὰ γμ ὅμως καὶ χμ πάντοτε ποιοῦσι θέσει μακράν.—

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἐπισυνθετοῖς μέτροις ἐπικρατεῖ ἡ ἔκτασις, ἐν δὲ τοῖς μικτοῖς (λογαυδικοῖς) καὶ παιωνικοῖς ἡ χρῆσις εἶνε πλησιαιτέρα τοῖς Ἀττικοῖς. — Τοσαῦτα περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῆς κοινῆς.

121. Ὡς τρίτον δὲ τρόπον τῆς κοινῆς μνημονεύει ὁ Ἡρακλείων (σελ. 9 W.) τὴν περίστασιν, «ὅταν βραχεῖα συλλαβὴ τελικὴ λέξεως ἢ, μὴ ἐπιφερομένων τῶν τῆς θέσεως μακρᾶς ποιητικῶν συμφώνων, ἀλλ' ἦτοι ἐνός, ἢ μηδενός» ὡς ἐν τῷ οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπιδραμον (Ξ 421) ἢ αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν γένετο ἰαχὴ τε θρόος τε (Μ 144) καὶ

Νέστορα δ' οὐκ ἔλαβεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης (Ξ 1) ἀλλὰ τε γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται (ι 109) καὶ μὲν οἱ Λύκιοι τέμενος τάμον (Ζ 194).»

Δύναται ὅμως νὰ συμβῇ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως, ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἐν τῷ τέλει, ὡς λέγει ὁ Ἡρακλείων. Ἄλλ' ὡς εὐθὺς κατωτέρω ἀκριβέστερον θὰ εἰπωμεν, ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσι ταύταις κατ' ἐμφανὴς μόνον καίται βραχεῖα ἀντὶ μακρᾶς, καθ' ὑπόστασιν δὲ καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχουσι τὰ τῆς θέσεως μακρᾶς ποιητικὰ σύμφωνα ἢ φωνῆν (διφθογγος) ἀρχικῶς μακρόν, ἢ ἄλλος τις λόγος τὴν τοιαύτην παραμυθούμενος χρῆσιν, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ὧν μέχρι τοῦδε δὲν ἐξευρήθῃ ὁ λόγος ἢ πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ποιητικὴν ἄδειαν (1). Λέγομεν λοιπὸν

α') Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου τῆς κοινῆς ἐν τῇ τελικῇ τῆς λέξεως συλλαβῇ.

122. Ἐνταῦθα διακρίτεον δύο περιπτώσεις, τὴν μὲν πρώτην, καθ' ἣν τὸ ἐπιφερόμενον τῷ βραχεῖ φωνήντι συμφωνὸν εἶνε τελικὸν τῆς λέξεως, ἡ δὲ ἐπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ φωνήντος, τὴν δὲ δευτέραν, καθ' ἣν τῷ τελικῷ τῆς λέξεως βραχεῖ φωνήντι ἐπιφέρεται λέξις ἀρχομένη ἀπὸ ἐνός συμφώνου ἢ καὶ ἀπὸ φωνήντος. Λέγομεν λοιπὸν πρῶτον περὶ τῶν τελικῶν τῆς λέξεως συλλαβῶν τοῦ πρώτου εἶδους. Ἐνταῦθα ἀνήκουσι

(1) Ὁ Ἡρόδοτος διέκρινε δέκα τρόπους τῆς κοινῆς ταύτης συλλαβῆς, ἧτις δηλαδὴ βραχεῖα οὕσα ἐλαμβάνετο ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ ἀντὶ μακρᾶς (πρὸλ. Σχολ. Ἡρακλ. 112 κ. καὶ 115 κ. W.). Ἄλλ' ὅμως ἐκ τῶν δέκα τούτων τρόπων, δι' ὧν ζητεῖται νὰ αἰτιολογηθῇ καὶ θεραπεύσθῃ τὴν χρῆσιν τῆς κοινῆς ταύτης συλλαβῆς, ὀλίγοι εἶνε ὄρθοι, οἱ δὲ πλεῖστοι ἡμαρτημένοι ἢ μάλλον φαντασιώδεις καὶ γελοιοὶ (πρὸλ. § 56).

Παραδείγματα δὲ τοῦ διγὰμμου ὡς θέσει μακρῆς ποιητικοῦ φέρομεν τάδε:

Β 361 οὗτοι ἀπόδλντ' Ὀν ἔπος ἔσεται, ὅτι κεν εἴπω.

α 424 δὴ τότε κακκείοντες ἔδ' ἄν οἰκόνδε ἕκαστος.

π 383 οὐπὼ πᾶν εἰρηθ', ὅτ' ἄρ' Ἀμφίνομος ἴδε νῆα.

Ἰστέον δὲ ὅτι μόνον τὸ διγὰμμου τῆς ἀντωνυμίας τοῦ γ' προσώπου (Fe = σFe) ἡδύνατο πανταχοῦ ἐκτείνῃ τὰς βραχεΐας συλλαβὰς ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς ἄρσεως τοῦ ποδός, τὸ δὲ διγὰμμου τῶν ἄλλων λέξεων κατ' ὅρων τοῦτο μόνον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ποδός· οἶον

ε 143 αὐτὰρ οἱ πρόφρων ὑποθήσονται οὐδ' ἐπικεύσω.

Ι 377 ἔρρετο· ἐκ γὰρ εὐ φρένας εἴλετο νητιέτα Ζεύς.

Ὁμοῖα δὲ

Α 141 νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἄλα διᾶν.

Τοῦ κανόνος δὲ τούτου εὐρίσκονται σπάνια ἐξαιρέσεις· οἶον Ρ 142 Ἔκτορ εἶδος ἄριστε, Ψ 493 Αἶαν· Ἰδομενεὺς τε, γ 472 οἶνον οἶνοχουέντες, θ 169 ἄλλος μὲν γὰρ εἶδος, κ 215 εὐ μὲν τόξον οἶδε, κ 190 καὶ ρ 78 ὦ φίλοι, οὐ γὰρ ἰδμεν.

ΣΗΜ. Ἀρκτικὸν F ποιεῖ θέσιν μακρὰν καὶ παρὰ τοῖς Αἰόλεῦσι λυρικοῖς, ὅπως καὶ παρ' Ὀμήρῳ. Παρὰ τοῖς ἐλεγειοποιοῖς ὁμοῖα καὶ τοῖς ἱαμβογράφοις ἀπόλλεσι τὴν δύναμιν ταύτην. Παρὰ δὲ Πινδάρῳ εὐρίσκεται ἐν μόνῳ ἀμφίβολον παράδειγμα τὸ ἐν Ἰσθμ. Β, 42 αὐδασε τοιοῦτον Φίπος.

γ') Εἶτα δὲ τὸ πνευματικὸν γράμμα σ ποιεῖ ἐνίοτε θέσει μακρὰν παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἡσίοδῳ ἐν τῇ λέξει ἔρεισ' οἶον Κ 264 θαμέεις ἔρεισ', Ε 752 κεντρηνεκέεις ἔχον = Θ 396, Σ 580 ἐρύγμηνλον ἔχενν, Α 51 βέλος ἔρεπευκέεις = Δ 129, Γ 49 γὰρ ἔχον, Ἡσίοδ. Ἀσπ. 369 ἐπιπευθόμενος ἔχμεν.

ΣΗΜ. Ἀρκτικὸν ἰωτά ἡμίφωνον (jod) δέχεται ἐπὶ τοῦ ὁμοιωματοῦς ὡς ὁ Κούρτιος (Etyim. σελ. 602 κί.) καὶ δι' αὐτοῦ ἐξηγεῖται τὴν ἔκτασιν βραχειῶν τελικῶν συλλαβῶν ἐν ταῖς φράσεσιν ἀθάνατος ὡς, ἥλιον ὡς, σὺς ὡς, βόες ὡς. Ἄλλοι δὲ δέχονται καὶ ἐνταῦθα ὡς ἀρκτικὸν τὸ F. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἰσθαί.

δ') Ἡ τελικὴ βραχεΐα συλλαβὴ καίται ἀντὶ μακρᾶς κατὰ τὴν τομὴν τοῦ στίχου καὶ μάλιστα ὅταν συνπαύρῃ μεζῶν τις στιγμή. Ἐνταῦθα δὲν ἐκτείνεται ἡ βραχεΐα συλλαβή, διότι οὐδεὶς πρὸς τοῦτο γραμματικὸς λόγος ὑπάρχει, ὅπως ἐν ταῖς προηγουμέναις περιπτώσε-

σιν, ἀλλ' ἡ βραχεΐα καίται ἀπλῶς ἀντὶ τῆς μακρᾶς, ὅπως καὶ ἐν τῇ τελείᾳ τοῦ μέτρου, τοῦ ἀλλείποντος χρόνου ἀναπληρουμένου ὑπὸ τοῦ κενοῦ χρόνου τοῦ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τῆς φωνῆς γινομένου κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἕνεκα τῆς στιγμῆς. Συχνότατα μὲν λοιπὸν συμβαίνει τοῦτο ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ τρίτου ποδός πρὸ τῆς πενθήμερου, οἶον

Α 158 δεῦρο μαχνησόμενος· ἐπεὶ οὐ τί μοι αἰτιοί εἰσιν.
Ῥαυτῶς Α 491. 535, Β 71, Ξ 11. Εἶτα δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας καὶ τετάρτης θέσεως πρὸ τῆς τριήμερου καὶ ἑφθήμερου· οἶον

Α 244 χωόμενος· | ὅ τ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας
Χ 198 πρὸς πεδίον· | αὐτὸς δὲ ποτὶ πτόλιος πέτετ' αἰεὶ.
Γ 24 εὐρών ἢ ἐλαφον κεράδων | ἢ ἀγρίον αἶγα.

Σπανιώτερον δὲ ἐπὶ τῆς πέμπτης θέσεως· οἶον

Α 85 θαρσύνσας μάλα εἰπεῖ θεοτρόπιον | ὅτι οἶσθα.

ΣΗΜ. Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ τελείᾳ τοῦ πρώτου κώλου τοῦ ἐλεγίου, ἀλλὰ λίαν σπάνιος, οἶον παρὰ Θεόγνιδι 2 «λήσομαι ἀρχόμενος οὐδ' ἀποπαύμενος». Παρὰ Πινδάρῳ προσέτι εὐρίσκεται ἐνίοτε ἐν τε ἐπισυνθέτοις καὶ ἐν μικτοῖς μέτροις· οἶον Ὀλ. 4, 28 «σάμερον ἰλθεῖν» (ἀνθ' οὗ ὁ Boeckh ἔγραψε «σάμερόν μ'»), Ὀλ. 6, 103 «Ποντόμεδον», Πυθ. 3, 6 «γυιαρκίος», Πυθ. 4, 184 «πόθον», Πυθ. 11, 38 «τρίδον», Νεμ. 1, 69 «χρόνον». Παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς δραματικοῖς σπανιώτατα, πάντοτε δὲ κατὰ τὴν θέσιν ἐν τῇ τελείᾳ τοῦ κώλου καὶ ἐπὶ μεταβολῆς προσώπου, οἶον ἐν ἀναπαιστικῶς ἐξ ὁμοίων συστήμασι (ὡς ἐν Ἀντιγ. 932, Οἰ. Κ. 139, Εὐρ. Μηδ. 1396 ΜΗ. «οὐπὼ θρηνηεῖ, μένει καὶ γῆρας | ΙΑ. ὡς τέκνα φίλτατα.») καὶ ἐν τῇ δογματικῇ μέτρῳ.

123. Διούτερον δὲ τελικαὶ τῆς λέξεως συλλαβὴ μετὰ βραχείας ληκτικοῦ φωνήεντος, ᾧ ἐπιφέρεται ἐν σύμφωνον ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης λέξεως, λαμβάνονται παρ' Ὀμήρῳ ὡς μακραι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ μόνον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ποδός, κατὰ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

α') πρὸ λέξεων, αἰτινες ἀρχικῶς εἶχον ἀρκτικά δύο σύμφωνα καὶ μάλιστα Fp, σp, σF, σν, σμ, σλ, δF, λF· οἶον

Fp εἶπε τὸ ρήγνυμι καὶ τὰ συγγενῆ, οἶον ρηκτός, ρηγμῖν, ρῶγες, ρωγαλλός· εἶτα τὰ ἐξῆς· ρῖζα, ραδιγός, ροθανός, ράκος, ρέζω, ρεῖα. ρηίδιος, ράπαλον, ράβδος, ρηγός, ρηθείς καὶ τὰ συγγενῆ· ἔπειτα ρεῖ-νός, ρηπτή, ρίον, ρέμος, ρυσός, ρυτήρ, ρύεσθαι κτλ. οἶον Μ 198 «τεί-

124. 'Ο τρίτος τρόπος τῆς κοινῆς δύναται νὰ συμβῇ οὐ μόνον ἐν τῷ τέλει τῆς λέξεως καθ' ἑμπροσθεν εἰπομεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς. Καὶ ἡ ἀρχικὴ δηλαδὴ ἡ μέση τῆς λέξεως συλλαβὴ ἐχουσα βραχὺ φωνῆν καὶ ἐν σύμφωνον ἐπιφερόμενον λαμβάνεται ὡς μακρά. Τῇν ἑκτασὶν δὲ ταύτην, ἥτις κανονικῶς μόνον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ποδὸς συμβαίνει, αἰτιολογητέον ἥτοι ὡς ἐκ τοῦ φωνήεντος, ὅπερ ἀρχικῶς ἦτο μακρόν, ὥστε ὁ ποιητὴς ἐπαanáρχεται ἐπὶ

μά γάρ 'Απόλλωνα» A 86 (ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ 6' ποδός), ἐν φ' ἐν στ. 43 καὶ 64 ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου «Φοῖβος 'Απόλλων» (ἄ), 'ἀνέρος, 'ἀνέρι, 'ἀνέρες (καὶ παρὰ Πινδάρῳ ἀεὶ 'ἀνέρι, -ρα, -ρες, -ρων), 'ἀνῆρ B 553. Π 807 (πολλάκις παρὰ Πινδάρῳ), 'ἄορι καὶ 'ἄορ, 'ὕδωρ B 307, 'πάναπλόω ν 223, 'Δαναΐδης 'Ἡσ. 'Ἀσπ. 229, 'ἱερός, Διογένης, Πριάμῃδης, πῖέμεν, 'τέμενος, δυνάμενος, θυγατέρες, κῦδενος, 'ὕλακόμωροι· παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἄρα καὶ ἄρα, αἶε (ἄ) Εὐ-ριπ. 'Εκὰθ. 173 καὶ εὐθὺς κατωτέρω (175) αἰώ (ἄ), φάρη (ἄ) 'Ηλεκτρ. 317, φάρη (ἄ) 543.—Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ λέξεων τινων ἐξ ἀνάγκης ἄρην τοῦ μέτρου, ἐκτείνεται ἡ βραχεῖα συλλαβὴ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ποδός, ἀλλ' ὅμως σπανιώτερον οἷον ποσσὶν ἐριθήσασθαι Ψ 792, ἄμφις ἐάγη A 559, ἄλσο μεμάδς Π 754, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἄρσεως τοῦ ποδός, οἷον τετρακ-κλοι (ἄ) : 242, ὀπωρινῷ E 5 καὶ ἀλλαχοῦ, 'Ἡσ. 'Εργ. 677 (415 μεταπορινόν). 'Ἡ παραλήγουσα ὅμως γενικῶν τινων, οἷον 'Ἰρίτου, Αἰόλου καὶ ἄλλων, οὐχὶ ὀρθῶς πρότερον ἐλαμβάνετο ὡς ἐκτενόμενη χάριν τοῦ μέτρου, διότι ὡς ἦδη ὁ Βουτμαννός (ausf. Griech. Gramm. I, 186. 305) καὶ ἄλλοι παρετήρησαν, ἐνταῦθα δὲν ἐκτε-νεται ἡ παραλήγουσα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς εἰς οο· οἷον B 118 υἱέας 'Ἰρίτου μεγαθύμου Ναυβο-λῖδαο, κ 36 δῶρα παρ' Αἰόλοο μεγαλήτορος 'Ἰποτάδαο, X 313 ἀγρίοο, E 21 H 120 κ' H 1 N 788 ἀδελφεοῦ, O 554 ἀνιψίῳ, B 731 'Ἀσκληπίῳ, O 66. Φ 104. X 6 'Ἰλίοο, N 358 καὶ ἀλλαχοῦ ὁμοίως.—Τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ τρίτου τρόπου τῆς κοινῆς.

125. Τὰ λεγόμενα περὶ τῆς δυνάμεως τῶν συμφώνων εἰς τὴν ῥυθμοποίησιν δύνανται νὰ συγκεφαλαιωθῶσιν εἰς τοὺς ἐξῆς τρεῖς κα- νόνας.

α') Τὸ μὲν τελικὸν τῆς λέξεως φωνῆεν, τὸ τε μακρὸν καὶ τὸ βραχύ, ἐν μέσῳ τῷ μέτρῳ ἢ στίχῳ, ἔαν μείλῃ νὰ διατρήσῃ χάριν τοῦ ῥυθμοῦ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἢ ποσότητα, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἐπιφε-ρόμενον ἐφεξῆς συμφώνον πρὸς ὑποστρίξιν· ἐπιφερομένου δὲ φωνήεν-τος, τὸ μὲν μακρὸν μεταβάλλεται εἰς ῥυθμικὸν βραχύ, τὸ δὲ βραχὺ συναλείφεται πρὸ τοῦ ἐπομένου φωνήεντος (συναλοιφή). Τὸ δὲ ἐπὶ μέσης τῆς λέξεως φωνῆεν, τὸ τε μακρὸν καὶ τὸ βραχύ, δὲν ἔχει χρεῖαν τοιούτου συμφώνου πρὸς ὑποστρίξιν, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα δύνανται ὁ ῥυθμοποιὸς κατὰ βούλησιν ἄνευ ἐπιφερομένου συμφώνου

μακράς τινας ὀρισμένας νὰ μεταβάλλῃ εἰς βραχεῖας καὶ βραχεῖας τι- νὰς διὰ συνεκφωνήσεως νὰ ἐξαφανίσῃ.

β') Τὸ μακρὸν φωνῆεν, ἐπιφερομένου συμφώνου ἐνὸς ἢ καὶ πλείο- νων, χρησιμεύει πάντοτε ὡς ῥυθμικὴ μακρὰ συλλαβή.

γ') Τὸ βραχὺ φωνῆεν, ὅταν μὲν ἐπιφέρηται ἐν συμφώνων, ἐκτός ὀλίγιστων περιπτώσεων, χρησιμεύει ἐν τῇ ῥυθμοποιίᾳ ὡς βραχεῖα συλ- λαβή, ὅταν δὲ ἐπιφέρονται τρία σύμφωνα, χρησιμεύει πάντοτε ὡς μακρὰ, ὅταν δὲ δύο, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲν ὡς μακρὰ, πρὸ ὀρισμέ- νων δὲ συμπλοκῶν συμφώνων ὡς κοινῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Περὶ χρόνων

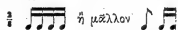
126. 'Εν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ εἵπομεν ποίας συλλαβὰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὁ παλαιὸς ῥυθμοποιὸς μετεχειρίζετο ὡς βρα- χείας καὶ ποίας ὡς μακράς καὶ ποῖον ἑκατέραις προσεποιεῖτο ῥυθμικὸν μέγεθος, ταῖς μὲν δηλονότι βραχεῖαις τὸ τοῦ πρώτου χρόνου, ταῖς δὲ μακραῖς διπλάσιον μέγεθος ἦτοι δισήμενον, τοῦτέστι δύο πρώτων χρόνων. 'Εν τῇ παλαιᾷ ὅμως μουσικῇ τέχνῃ καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ὀρ- γανικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ᾠδικῇ ἐγίνετο χρήσις καὶ ἄλλων χρόνων ἥτοι χρονικῶν μεγεθῶν πλὴν τῶν δύο εἰρημένων, τοῦ μονοσήμου δηλαδὴ χρόνου καὶ δισήμου. Διότι προσήπτε μὲν συνήθως ὁ παλαιὸς ῥυθμοποιὸς ταῖς συλλαβαῖς τῆς γλώσσης τὰ δύο εἰρημένα μεγέθη, ταῖς μὲν δηλαδὴ βραχεῖαις τὸ τοῦ πρώτου χρόνου, ταῖς δὲ μακραῖς τὸ τοῦ δισήμου, καὶ τοῦτο μάλιστα κανονικῶς συνέβαιεν ἐν τῇ ῥαψωδομένῃ καὶ καθ' ὅλου τῇ ψιλῷ ἦτοι ἄνευ μέλους ἐξαγγελλομένη ποιήσεϊ, ἐν τῇ ᾠδικῇ ὅμως μουσικῇ, τοῦτέστιν ἐν τῇ μελικῇ ποιήσεϊ, συχνὰ προσεποιεῖται ταῖς συλλαβαῖς καὶ ἄλλα μεγέθη. Περὶ ἀπάντων λοιπῶν τῶν χρόνων τοῦ- των· ἦτοι τῶν διαφόρων τὸ μέγεθος χρόνων, ὧν χρήσις ἐγίνετο ἐν ταῖς παλαιαῖς μουσικαῖς τέχναις, καθ' ἃ διδασκόμεθα ὑπὸ τῶν πα- λαιῶν ῥυθμικῶν, θὰ διαλάβωμεν ἐν τῷ ἐνιστώτῳ κεφαλαίῳ.

ποιήματος διηρεῖτο εἰς δύο ἰσα μέρη ἦτοι δύο ἴσους ποδικούς χρόνους, μίαν δίστημον θέσιν καὶ μίαν δίστημον ἄρσιν. Καὶ ὅτε μὲν προηγείτο ἡ θέσις, εἶπετο δὲ ἡ ἄρσις, κύριον μετρικὸν σχῆμα ἐλάμβανεν ἐν τῇ ποιήσει τὸ τοῦ δακτύλου θέσ. | ἄρσ. Ὅτε δὲ τὰνάπαλιν προηγείτο ἡ ἄρσις, κύριον μετρικὸν σχῆμα ἐλάμβανε τὸ τοῦ ἀναπαίστου ἄρσ. | θέσ. Οἱ ποδικοὶ λοιπὸν χρόνοι τοῦ τετρασήμεου ποδὸς εἶχον πρὸς ἀλλήλους ὡς δύο πρὸς δύο (2 : 2) ἢ ὡς ἓν πρὸς ἓν (1 : 1), τοιούτῃ τὸν τοῦ Ἰσού λόγον, ὥστε ὁ δάκτυλος καὶ ὁ ἀνάπαιστος ἦσαν πύδες τετράσημοι ἐν λόγῳ ἴσῳ.

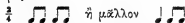
Ποὺς τετράσημος ἢ τετράχρονος ἐν λόγῳ ἴσῳ

ἀπὸ θέσεως √ √ √, δάκτυλος
ἀπ' ἄρσεως √ √ √, ἀνάπαιστος.

ΣΗΜ. Ἐὰν ὁ πρῶτος χρόνος ᾗτοι ἡ βραχεῖα συλλαβὴ ἐπὶ τοῦ τετρασήμεου τοῦτου δακτυλικοῦ ποδὸς ληφθῇ ἀντὶ τοῦ ἐκκαίδεκατημορίου τῆς νεωτέρας μουσικῆς (♩), ὁ δὲ δίστημος ᾗτοι ἡ μακρά, ὡς εἰκός, ἀντὶ τοῦ ὀγδόου (♩), τότε ὁ τετράσημος οὗτος ποὺς τῆς παλαιᾶς μουσικῆς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν

τῆς νεωτέρας. Ἐπὶ δὲ τῆς βραδυτέρας ἀγωγῆς, καθ' ἣν ὁ πρῶτος χρόνος ἐλαμβάνετο ἀντὶ τοῦ ὀγδόου τῆς νεωτέρας μουσικῆς, ὁ ποὺς οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν

τῆς νεωτέρας. Ἐπὶ δ' ἐτι βραδυτέρας ἀγωγῆς, ὅτε δηλαδὴ ἡ βραχεῖα συλλαβὴ εἶχε μέγεθος τὸ τοῦ τεταρτημορίου (♩) καὶ ἡ μακρά τὸ τοῦ ἡμιμορίου (♩), τότε ὁ ποὺς οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν

τῆς νεωτέρας μουσικῆς.

135. Ὑστερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιλόχου, ὡς φαίνεται, εἰσέχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν μουσικὴν τῶν Ἑλλήνων τέχνην ὁ καὶ πρότερον πιθανῶς ἐν τῇ δημοτικῇ αὐτῶν ποιήσει χρησῖμος ὢν τρίσημος ποὺς, ὁ ἐκ

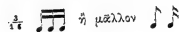
τῶν δηλονότι πρῶτων χρόνων συγκείμενος. Καὶ ὁ τρίσημος οὗτος ποὺς ἐν τῇ μουσικῇ ἐρμηνεῖα διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, μίαν δίστημον θέσιν καὶ μίαν μονόσημον ἄρσιν. Καὶ ὅτε μὲν προηγείτο ἡ θέσις, ἐπιφέρετο δὲ ἡ ἄρσις, κύριον μετρικὸν σχῆμα ἐλάμβανεν ἐν τῇ ποιήσει τὸ τοῦ τροχαίου θέσ. | ἄρσ. ὅτε δὲ προηγείτο ἡ ἄρσις, ἐπιφέρετο δὲ

ἡ θέσις, κύριον μετρικὸν σχῆμα ἐλάμβανε τὸ τοῦ ἱάμβου ἄρσ. | θέσ. Οἱ ποδικοὶ λοιπὸν χρόνοι τοῦ τρίσημου ποδὸς εἶχον πρὸς ἀλλήλους ὡς δύο πρὸς ἓν (2 : 1) ᾗτοι τὸν τοῦ διπλασίου λόγον, ὥστε ὁ τροχαῖος καὶ ὁ ἱάμβος ἦσαν πύδες τρίσημοι ἐν λόγῳ διπλασίῳ.

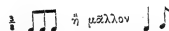
Ποὺς τρίσημος ἢ τρίχρονος ἐν λόγῳ διπλασίῳ

ἀπὸ θέσεως √ √, τροχαῖος
ἀπ' ἄρσεως √ √, ἱάμβος.

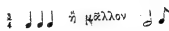
ΣΗΜ. Ὁ τρίσημος οὗτος ποὺς τῆς ἀρχαίας μουσικῆς κατὰ τὴν διάφορον ἀγωγὴν, καθ' ἣν τὸ πάλαι ἐξηγγέλλετο τὸ ποίημα, ὥστε δηλαδὴ ὁ πρῶτος χρόνος ᾗτοι ἡ βραχεῖα συλλαβὴ ἐλάμβανε μέγεθος τὸ τοῦ ἐκκαίδεκατημορίου (♩) ἢ τὸ τοῦ ὀγδόου (♩) ἢ τὸ τοῦ τεταρτημορίου (♩) τῆς νεωτέρας παρασημαντικῆς, ἀντιστοιχεῖ ὅτε μὲν πρὸς τὸν

ὅτε δὲ πρὸς τὸν

ὅτε δὲ πρὸς τὸν

τῆς νεωτέρας μουσικῆς.

Οὕτω λοιπὸν ἐγενήθησαν ἐν τῇ παλαιᾷ μουσικῇ τέχνῃ δύο ποδικὰ γένη ἢ γένη ποδῶν, τὸ μὲν ἐν λόγῳ ἴσῳ, τὸ δὲ ἐν λόγῳ διπλασίῳ. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ παλαιοὶ ῥυθμικοὶ ὠνόμασαν ἀπὸ τοῦ μετρίου σχήματος τοῦ ἐπικρατεστέρου εἶδους γένος δακτυλικόν, τὸ δὲ δεύτερον ὡσαύτως γένος ἱαμβικόν. Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν τὰ ἀρχαιότατα καὶ εὐχρηστότατα ποδικὰ γένη ἐν τῇ μουσικῇ τῶν Ἑλλήνων τέχνῃ.

136. Ὑστερον δὲ ἀπὸ τῆς ἑκτῆς που π. X. ἐκατονταετηρίδος ἤρξατο ἡ τεχνικὴ ποίησις νὰ μεταχειρίζεται τὸν πεντάσημον ἥτοι ἐκ πέντε πρώτων χρόνων συγκείμενον πόδα. Ὁ πὺς οὗτος, ὅστις ὅτε μὲν ἤρχετο ἀπὸ τῆς θέσεως, εἶχε τὸ σχῆμα τὸδε $\underline{\text{L}} \cup \cup \cup$ (παίλων πρῶτος), ὅτε δὲ ἤρχετο ἀπὸ τῆς ἀρσεως, ἐλάμβανε τὸ σχῆμα τὸδε $\cup \cup \cup \underline{\text{L}}$ (παίλων τέταρτος), ἐν τῇ μουσικῇ ἱερηνεῖα διηρείτο, ὅπως καὶ ὁ τετράσημος καὶ ὁ τρίσημος πούς, εἰς δύο μέρη τῇ ποδικούς χρόνους, μίαν τρίσημον θέσιν καὶ μίαν δίσημον ἄρσιν. Οἱ ποδικοὶ λοιπὸν χρόνοι εἶχον πρὸς ἀλλήλους ὡς 3 : 2 ἢ ὡς $1 \frac{1}{2}$: 1, τοῦτέστι τὸν τοῦ ἡμιόλιου λόγον, ὥστε ὁ παίλων ἦτο πὺς πεντάσημος ἐν λόγῳ ἡμιόλιῳ.

Πὺς πεντάσημος ἢ πεντάχρονος ἐν λόγῳ ἡμιόλιῳ

ἀπὸ θέσεως $\underline{\text{L}} \cup \cup \cup$, παίλων πρῶτος
ἀπ' ἀρσεως $\cup \cup \cup \underline{\text{L}}$, παίλων τέταρτος.

Οὕτως ἐγεννήθη καὶ τρίτον ποδικὸν γένος, τὸ παιωνικόν, οὗ τὸ πάλαι ἐγένετο μάλιστα χρῆσις ἐν τοῖς ὑπορχήμασι καὶ τοῖς χορικοῖς ᾄσμασι τῆς κωμωδίας, ἐν δὲ τοῖς θρήνοις τῆς τραγωδίας οἱ παίωνες ἐμύγνυντο μετ' ἰάμβων καὶ ἐκ τῆς μίξεως ταύτης ἐγεννῶντο οἱ δόχμοι καλούμενοι ρυθμοὶ $\cup \underline{\text{L}} - \cup \underline{\text{L}}$. Τὸ τρίτον ἔμῳς τοῦτο ποδικὸν γένος ἦτο ὀλιγώτερον εὐχρηστον τῶν ἀρχαιοτέρων δύο ἄλλων.

ΣΗΜ. Κατὰ τὴν νεωτέραν παρασημαντικὴν ὁ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς πεντάσημος παιωνικός πὺς θὰ ἀπεδίδετο ἀναλόγως τῆς ταχυτέρας καὶ βραδυτέρας ἀγωγῆς, καθ' ἣν ἐξηγγέλλετο τὸ παλαιὸν ποίημα, διὰ τοῦ $\frac{5}{8}$ ἢ $\frac{3}{4}$ ἢ $\frac{2}{3}$ τῆς νεωτέρας μουσικῆς. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ὁμῳς μουσικῇ σπανιότατα γίνεσθαι χρῆσις τοῦ τοιοῦτου ρυθμοῦ, ὅσον ἐν τῇ Dame blanche, Cavatine 11, ἐνθα ὁ μελοποιὸς Boil-dieu παρασημαίνεται αὐτὸν ὡς σύνθετον ἐκ δύο ποδῶν τοῦ $\frac{3}{4}$ καὶ $\frac{2}{4}$, ὥστε δηλαδὴ ὡς $\frac{5}{4}$.

137. Μετὰ τοὺς εἰρημένους πόδας ἐξευρέθη καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν μουσικὴν τῶν παλαιῶν τέχνην καὶ ὁ ἐξάσημος πὺς, ἥτοι ὁ ἐξ ἑξ πρώτων χρόνων συγκείμενος. Καὶ τὸν πόδα τοῦτον οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ διῆρουν εἰς δύο μέρη τῇ ποδικούς χρόνους, μίαν τετράσημον θέσιν καὶ μίαν δίσημον ἄρσιν. Καὶ ὅτε μὲν προηγέτο ἡ θέσις, κύριον μετρικὸν σχῆμα ἐλάμβανεν ἐν τῇ ποιήσει τὸ τοῦ ἰωνικοῦ ἀπὸ μείζονος $\underline{\text{L}} - \mid \cup \cup$, ὅτε δὲ προηγέτο ἡ ἄρσις, ἐλάμβανε κύριον σχῆμα τὸ θέσ. ἄρσ.

τοῦ ἰωνικοῦ ἀπ' ἐλάσσονος $\cup \cup \mid \underline{\text{L}}$. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μέρη ταῦτα εἶχον πρὸς ἀλλήλα ὡς 4 : 2 ἢ ὡς 2 : 1, τοῦτέστι τὸν τοῦ διπλασίου λόγον, οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ καὶ τὸν ἐξάσημον πόδα ἀνήγον ἐἰς τὸ ἰαμβικὸν γένος καὶ ἐκάλουν ἐξάσημον ἐν λόγῳ διπλασίῳ ἢ ἐξάσημον ἰαμβικόν.

Ἐξάσημος ἢ ἐξάχρονος ἐν λόγῳ διπλασίῳ

ἀπὸ θέσεως $\underline{\text{L}} - \cup \cup$, ἰωνικός ἀπὸ μείζονος
ἀπ' ἀρσεως $\cup \cup \underline{\text{L}}$, ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος.

ΣΗΜ. Ὁ ἐξάσημος ἰαμβικός οὗτος πὺς τῆς ἀρχαίας μουσικῆς καθ' ἣν ἐξηγγέλλετο τὸ ποίημα διάφορον ἀγωγὴν ἀντεστοιχεῖ πρὸς τοὺς ἐξῆς πόδας τῆς νεωτέρας παρασημαντικῆς, τὸν

ἢ τὸν

ἢ τὸν

Ὅς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν τεχνικῶν ὄρων σημειωτέον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης συνδυάζει τὰ ἐπιθετὰ ἔσος, διπλασίος, ἡμιόλιος μόνον τῇ λέξει λόγος, οὐχὶ δὲ τῇ λέξει γένος ἢ πὺς. Λέγει λοιπὸν λόγος ἔσος, διπλασίος, ἡμιόλιος γένος δακτυλικόν ἢ πὺς δακτυλικὸς ἐν λόγῳ ἔσῳ, οὐχὶ δὲ γένος ἔσῳ ἢ πὺς ἔσος, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως. Γένος ἔσῳ, διπλασίον, ἡμιόλιον ἢ πὺς (βυθμός) ἔσος κτλ. λέγουσιν οἱ μεταγενέστεροι ρυθμικοὶ καὶ ἐκ τῶν σφωζομένων συγγραφέων πρῶτος ὁ Κοϊντιλιανὸς καθὼς καὶ οἱ μετρικοὶ. Λατινιστὶ ratio par, duplex, sescuplex, πλὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν μεταγενεστέραν χρῆσιν καὶ genus (rhythmus) par, duplex, sescuplex.

138. Πλὴν τῶν τριῶν τούτων ποδικῶν γενῶν, τοῦ τε δακτυλικοῦ ἔχοντος τὸν τοῦ ἔσου λόγον καὶ τοῦ ἰαμβικοῦ ἔχοντος λόγον τὸν τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ παιωνικοῦ λόγον ἔχοντος τὸν τοῦ ἡμιόλιου, οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ λόγον ποιοῦνται προσέτι καὶ περὶ ποδῶν ἐχόντων λό-

γον τὸν τοῦ τριπλασίου, οὗ ἡ ἄρσις πρὸς τὴν θέσιν εἶχεν ὡς ἐν πρὸς τρία, καὶ τὸν τοῦ ἐπιτρίτου, οὗ ἡ ἄρσις πρὸς τὴν θέσιν εἶχεν ὡς τρία πρὸς τέσσαρα. Οἷον Μιχαὴλ ὁ Ψαλλὸς ἐν τοῖς προλαμβ. § 9 λέγει ἀγίνεται δέ ποτε πούς καὶ ἐν τριπλασίῳ λόγῳ, γίνεται καὶ ἐν ἐπιτρίτῳ». 'Ο δὲ 'Αριστοίδης περὶ μουσ. σελ. 35 Meib. «προσπείθει δέ τινες καὶ τὸ ἐπιτρίτον (γένος)» καὶ κατωτέρω αὐτὸ δὲ ἐπιτρίτον ἄρχεται μὲν ἀπὸ ἐπτάσημου, γίνεται δὲ ἕως τεσσαρεσκαίδεκάσημου. Σπάνιος δὲ ἡ γρῆσις αὐτοῦ». 'Ο δὲ 'Αριστοτέζωνος λέγων ὅτι «τῶν ποδῶν τῶν καὶ συνεχῇ ρυθμοποιῶν ἐπιδεχομένων τρία γένη ἐστὶ», οὐδαμοῦ δὲ ἐν τοῖς σφωζομένοις ἀποσπάσμασι μνημονεύων πόδας τοῦ τριπλασίου καὶ ἐπιτρίτου γένους, δὲν πρέπει νὰ ληρῇ ὅτι ἀπέκλειε τοὺς πόδας τούτους παντάπασι τῆς ρυθμοποιίας, ἀλλὰ μόνον τῆς συνεχοῦς. 'Επειδὴ δηλαδὴ ἐβλεπεν ὅτι οἱ πόδες οὗτοι δὲν ἐπανελαμβάνοντο συνεχῶς ἥτοι κατὰ συνέχειαν, ὡς οἱ πόδες τῶν τριῶν κανονικῶν γενῶν, ἀλλὰ σπανίως καὶ σποράδην ἐγίνετο χρῆσις αὐτῶν ἐν τῇ ρυθμοποιίᾳ, ἐκ τούτων οὐδέναν λόγον αὐτῶν ἐποιεῖτο καταλείψων τὰ κανονικὰ καὶ κύρια ποδικὰ γένη. Ποιοὶ τινες ὅμως ἦσαν οἱ πόδες οὗτοι καὶ ποῦ χρήσιμοι ἔζηλον. 'Ο Οὔεστφάλιος (Rhythmik³ σελ. 192 κέ. allg. Metrik³ σελ. 148) ὡς πόδα κέν τοῦ τριπλασίου ρυθμικοῦ γένους (1:3) εὐρίσκει τὸν ἀσύνθετον τριπλασίον πόδα $\cup \cup \cup$, τὸν πρῶτον δηλαδὴ πόδα τῆς διποδίας $\cup \cup$, ὃν ὁ 'Ηρακλείων μνημονεύει ὡς ἐξῆς· «πούς τετράχρονος ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας, ὁ ἀμφιβράχους $\cup \cup \cup$. Κατ' ἀμφιβράχους π. χ. δύναται νὰ διακριθῇ τὸ ὑπὸ τοῦ 'Ηρακλείωνος ἐν κεφ. 15 μνημονευόμενον 'Αρ-χιλόχειον κῶλον

Ἐρασμονίδην Χαρίδα

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$

'Αλλ' αὕτη θὰ ἦτο συνεχῆς ρυθμοποιία. 'Ὅστε ὡς τριπλασίον πόδα ἀνευρίσκει τὸν ἐν ἀρχῇ τοῦ μέτρου ἐν Προμ. 397 «στένω σε τὰς οὐλομένας κτλ. καὶ ἐν Σοφ. Ἡλ. 1058

τί τοὺς ἀνωθεν φρονιμωτάτους οἰωνοὺς.

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$

'Ὡς πόδας δὲ τοῦ ἐπιτρίτου ρυθμικοῦ γένους (3:4) δέχεται ὁ Οὔεστφάλιος οὐχὶ ἄλλους τινάς, οἷους τοὺς ἐπιτρίτους τῶν ἰαμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν μέτρων, ἀλλ' ἐπτάσημον μὲν ἐπιτρίτον τὸν δευτέρου ἐπιτρίτου τὸν ἐπιφερόμενον τῷ τρίτῳ πεντάσημῳ παίωνι ἐν τῷ ἀπ' ἐλάσ-

σους ἰωνικῷ διμέτρῳ τῷ σχηματιζομένῳ κατὰ τὸν ἀνακλῶμενον χαρακτήρα (πρβλ. 'Ηραιστ. κεφ. 12)

παρὰ δ' ἴνυτε. | Πυθόμανδρον

κατέδυν ἔβρωτα φεύγων

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$

παῖων ἐπιτρίτος

πεντάσημος ἐπτάσημος.

Τεσσαρεσκαίδεκάσημον δὲ ἐπιτρίτον εὐρίσκει ὁ Οὔεστφάλιος ὡσαύτως ἐν τοῖς ἰωνικοῖς μέτροις ὅπως καὶ τὸν ἐπτάσημον ἐπιτρίτον καὶ τὸν τριπλασίον πόδα, καὶ ἰδίᾳ ἐν τοῖς χοριαμβικοῖς μέτροις, οἷους τοῖς παρὰ Σοφοκλεῖ Οἱ. Τ. 483 κέ.

δενιὰ μὲν οὖν, δεινὰ ταράσσει | σοφὸς οἰωνοθέτας
οὔτε δοκοῦντ' οὔτ' ἀποφάσκονθ' | ὅτι λέξω δ' ἀπορῶ

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup$

τεσσαρεσκαίδεκάσημος

δεκάσημος.

Β'. Διαφορὰ τῶν ποδῶν κατὰ μέγεθος.

139. Περί τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν ποδῶν ὁ 'Αριστοτέζωνος ἐν ρυθμ. στοιχ. σελ. 298 λέγει τάδε· «μεγέθει μὲν οὖν διαφέρει πούς ποδός, ὅταν τὰ μεγέθη τῶν ποδῶν, ἀ κατέχουσιν οἱ πόδες, ἄνισα ἦ». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ πόδες διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ μέγεθος, ὅταν τὰ μεγέθη αὐτῶν εἴνε ἄνισα. 'Εκάστου δὴλον ὅτι ποδός τὸ μέγεθος ὀρίζεται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρώτων χρόνων, οὓς περιέχει, ὅλον ὁ τρίσημος περιέχει τρεῖς πρώτους χρόνους, ὥστε ἔχει μέγεθος τρίσημον, ὁ τετράσημος περιέχει τέσσαρας πρώτους χρόνους, ὥστε ἔχει μέγεθος τετράσημον καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως. 'Ο τρίσημος ἄρα καὶ ὁ τετράσημος πούς διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸ μέγεθος, καθ' ὅσον ὁ μὲν ἔχει μέγεθος τρίσημον, ὁ δὲ τετράσημον, ἅπερ εἴνε ἄνισα. 'Ο αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν λοιπῶν μεγεθῶν. Διότι κατὰ τοὺς παλαιούς ρυθμικοὺς πλὴν τῶν τεσσάρων ποδῶν, περὶ ὧν ἐμπροσθεν (§ 134 κέ.) εἵπομεν, ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι πόδες μείζονες μέγχι τοῦ πεντακαικοσάσημου μεγέθους πρόβαίνοντες. 'Ὡς περὶ δὲ τοὺς ἐλάσσονας, τεκαικοσάσημου μεγέθους διήρουν οἱ ρυθμικοὶ εἰς δύο μέρη, τὴν δὲ διαί-
οτω καὶ τοὺς μείζονας διήρουν οἱ ρυθμικοὶ εἰς δύο μέρη, τὴν δὲ διαί-
ρεσιν ἐκάλουν *δαίρεσιν ποδικήν*, καὶ κατὰ τὸν ἴσον ἢ διπλασίον ἢ
ἡμιόλιον λόγον, ὃν εἶχον τὰ μέρη πρὸς ἀλλήλα (ἐκάλουν δὲ τοῦτον
λόγον *ποδικόν*), ἀντήγον αὐτοὺς εἰς τὶ τῶν τριῶν ποδικῶν γενῶν καὶ

ἐκάλουν ἕκαστον μέγεθος πῶδα δακτυλικὸν ἢ ἱαμβικὸν ἢ παιωνικόν. Πᾶν δὲ ἔλασσον τοῦ πεντεκαϊκεισοσάσῃμου μέγεθος, ὅπερ δὲν ἀπέιδεν ἓνα τῶν τριῶν τούτων κανονικῶν λόγων, δὲν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ῥυθμικῶν ὡς ἔρρυθμον, ἀλλ' ὡς ἄρρυθμον καὶ δὲν ἀπέτελει πῶδα.

140. Πόσους λοιπὸν καὶ πόλους πῶδας εἶχεν ἡ παλαιὰ μουσικὴ τέχνη διαφέροντας ἀλλήλων κατὰ τὸ μέγεθος; Περί τοῦ ζητήματος τούτου πραγματεύονται δύο χωρία τοῦ 'Αριστοξένου, τὸ μὲν ἐν σελ. 302 τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων (εἰς ὃ τελευταῖον τὸ ἀπόσπασμα τῶν ῥυθμικῶν στοιχείων τοῦ 'Αριστοξένου), ἀποτελεῖ δὲ τοῦτο τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ποδῶν λόγου, τὸ δὲ ἀποτελοῦν τὸ τέλος ὡς περιέχον ἀνακαταλείπειν τὰ τοῦ λόγου περὶ τῶν διαφορῶν μεγεθῶν τῶν ποδῶν καὶ ὁρίων ἐπὶ ἐκάστου ποδικοῦ γένους τὸ ἐλάχιστον καὶ μέγιστον μέγεθος. Τὸ δεῦτερον δὲ τοῦτο χωρίον τοῦ 'Αριστοξένου σφάζεται καθαρὸν μὲν ἀλλὰ κατὰ τι συντετμημένον παρὰ Μιχαὴλ τῷ Ψελλῷ § 12, πληρέστερον δὲ ἀλλὰ νεοθευμένον παρὰ 'Αριστείδῃ τῷ Κοιντυλιανῷ καὶ ἐν τῷ Παρισίῳ ἀποσπάσματι (fragmentum Parisinum) § 11. Τὸ πρῶτον χωρίον τοῦ 'Αριστοξένου πραγματεύεται περὶ τῶν καθ' ἕκαστον καὶ δὲν εἶνε πλήρες, διότι διακόπτεται ἐν τῷ μέσῳ, τὸ δὲ δεῦτερον εἶνε γενικώτερον, ὥστε ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ διαλαμβανόμενων δύναται τις νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ ἐλλείποντα καὶ νὰ λάβῃ πλήρη ἔννοιαν τῶν διαφορῶν μεγεθῶν τῶν ποδῶν τῆς παλαιᾶς ῥυθμικῆς. Διὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐξετάζομεν κατ' ἀρχὰς τὰ λεγόμενα ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ τοῦ 'Αριστοξένου καὶ ἐν τοῖς ἀναλόγοις τοῦ 'Αριστείδου καὶ τοῦ Παρισίου ἀποσπάσματος, ἅπερ γενικώτερον πραγματεύονται περὶ τῶν ποδικῶν μεγεθῶν, καὶ ἔπειτα ἐρχόμεθα εἰς τὸ πρῶτον.

141. 'Ο μὲν λοιπὸν Ψελλὸς λέγει κατ' 'Αριστοξένον τάδε· αὐτῶν δὲ τριῶν γενῶν ἐν πρώτῳ πόδες ἐν τοῖς εἰσὶ ἀριθμοῖς τετήθησαν, ὁ μὲν ἱαμβικὸς ἐν τοῖς τρισὶ πρώτοις, ὁ δὲ δακτυλικὸς ἐν τοῖς τέττασι, ὁ δὲ παιωνικὸς ἐν τοῖς πέντε. Δι' ἐξάνεσθαι δὲ φαίνεται τὸ μὲν ἱαμβικὸν γένος μέχρι τοῦ ὀκτωκαϊδεκάσῃμου μεγέθους, ὥστε γίνεσθαι τὸν μέγιστον πῶδα ἐξαπλάσιον τοῦ ἐλάχιστου, τὸ δὲ δακτυλικὸν μέχρι τοῦ ἑκαταῖδεκάσῃμου (1), τὸ δὲ παιωνικὸν μέχρι τοῦ πεντεκαϊκεισοσάσῃμου.

(1) Τὰ ἀντίγραφα οὐκ ὀρθῶς ἔχουσιν ὀκτωκαϊδεκάσῃμου, ὡς ἦδη παρητήρησεν ὁ Οὐσερβάλος.

Τὸ δὲ Παρισίον ἀπόσπ. § 11.

« Ἀρχεται δὲ τὸ μὲν δακτυλικὸν ἀπὸ τετρασῃμου ἀγωγῆς, αὐξεται δὲ μέχρι ἑκαταῖδεκάσῃμου, ὥστε γίνεσθαι τὸν μέγιστον πῶδα τοῦ ἐλάχιστου τετραπλάσιον. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐν δισῃμῳ γίνεσθαι δακτυλικὸς πόος.

Τὸ δὲ ἱαμβικὸν γένος ἀρχεται μὲν ἀπὸ τρισῃμου ἀγωγῆς, αὐξεται δὲ μέχρι ὀκτωκαϊδεκάσῃμου, ὥστε γίνεσθαι τὸν μέγιστον πῶδα τοῦ ἐλάχιστου ἐξαπλάσιον.

Τὸ δὲ παιωνικὸν ἀρχεται μὲν ἀπὸ πεντασῃμου ἀγωγῆς, αὐξεται δὲ μέχρι πεντεκαϊκεισοσάσῃμου, ὥστε γίνεσθαι τὸν μέγιστον πῶδα τοῦ ἐλάχιστου πενταπλάσιον. »

Ἐκ τῶν χωρίων λοιπὸν τούτων παραβαλλομένων πρὸς ἀλλήλα συνάγομεν κατὰ πρῶτον ὡς βέβαιον συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὸν 'Αριστοξένον τοῦ μὲν ἱαμβικοῦ γένους ἐλάχιστος μὲν πόος εἶνε ὁ τρισῃμῳς, μέγιστος δὲ ὁ ὀκτωκαϊδεκάσῃμος ἐξαπλάσιος ὧν τοῦ ἐλάχιστου, μέγιστος δὲ ὁ τοῦ δὲ δακτυλικοῦ ἐλάχιστος μὲν ὁ τετρασῃμῳς (1), μέγιστος δὲ ὁ ἑκαταῖδεκάσῃμος τετραπλάσιος ὧν τοῦ ἐλάχιστου, τοῦ δὲ παιωνικοῦ ἐλάχιστος μὲν ὁ πεντασῃμῳς, μέγιστος δὲ ὁ πεντεκαϊκεισοσάσῃμος πενταπλάσιος ὧν τοῦ ἐλάχιστου. Ἦτο δὲ ὁ πεντεκαϊκεισοσάσῃμος οὐ μὴν τῶν τοῦ παιωνικοῦ γένους ποδῶν ὁ μέγιστος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐν τῷ δακτυλικῷ γένει, τοῦ ὀκτωκαϊδεκάσῃμου δὲ ἐπὶ τοῦ ἱαμβικοῦ, τοῦ πεντεκαϊκεισοσάσῃμου δὲ ἐπὶ τοῦ παιωνικοῦ, εἶνε ὁ αὐτός καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν γενῶν, ὅτι δηλαδὴ ἡ αἰσθησις ἡμῶν ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιληφθῇ μειζόνων μεγεθῶν ἐπὶ ἐκάστου ποδικοῦ γένους.

142. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ χωρίῳ λέγει ὁ 'Αριστοξένος περὶ τοῦ με-
(1) Ὅτι ὁ 'Αριστοξένος ἐλάχιστον τοῦ δακτυλικοῦ γένους πῶδα δὲν ἔλεγε τὸν δι-
σημον, ἀλλὰ τὸν τετράσημον, ὅς εἰκωμεν κατωτέρω.

ὁ δὲ 'Αριστείδης σελ. 35 τάδε·

« Τὸ μὲν οὖν ἴσον (γένος) ἀρχεται μὲν ἀπὸ δισῃμου, πληροῦται δὲ ἕως ἑκαταῖδεκάσῃμου διὰ τὸ ἐξασθενεῖν ἡμᾶς τοὺς μειζόνους τοῦ τοιοῦτου γένους διαγινώσκειν ῥυθμούς. »

Τὸ δὲ διπλάσιον ἀρχεται μὲν ἀπὸ τρισῃμου, περαιοῦται δὲ ἕως ὀκτωκαϊδεκάσῃμου· οὐκ ἐπὶ γὰρ τῆς τοῦ τοιοῦτου ῥυθμοῦ φύσεως ἀντιλαμβανόμεθα.

Τὸ δὲ ἡμιόλιον ἀρχεται μὲν ἀπὸ πεντασῃμου, πληροῦται δὲ ἕως πεντεκαϊκεισοσάσῃμου· μέχρι τῆς δὲ μέρους πεντεκαϊκεισοσάσῃμου γὰρ τοσούτου τὸν τοιοῦτον ῥυθμόν οὐκ αἰσθητήριον καταλαμβάνει. »

γέθους τῶν ποδῶν εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς· αὐτῶν δὲ ποδῶν ἐλάχιστοι μὲν εἰσιν οἱ ἐν τῷ *τρισήμερῳ* μεγέθει· τὸ γὰρ *δισήμερον* μέγεθος παντελῶς ἂν ἔχοι πυκνὴν τὴν ποδικὴν σημασίαν. Γίνονται δὲ ἱαμβικοί τῷ γένει οὗτοι οἱ ἐν *τρισήμερῳ* μεγέθει· ἐν γὰρ τοῖς τρισίν ὁ τοῦ διπλασίου μόνος ἔσται λόγος. Δεύτεροι δ' εἰσιν οἱ ἐν τῷ *τετρασήμερῳ* μεγέθει· εἰσι δ' οὗτοι δακτυλικοί τῷ γένει· ἐν γὰρ τοῖς τέττασι δύο λαμβάνονται λόγοι, ὅ τε τοῦ ἰσού καὶ ὁ τοῦ *τριπλασίου*· ὧν ὁ μὲν τοῦ *τριπλασίου* οὐκ ἔρρυθμός ἐστιν, ὁ δὲ τοῦ ἰσού εἰς τὸ δακτυλικὸν πίπτει γένος. Τρίτοι δὲ εἰσι κατὰ τὸ μέγεθος οἱ ἐν *πεντασήμερῳ* μεγέθει· ἐν γὰρ τοῖς πέντε δύο λαμβάνονται λόγοι, ὅ τε τοῦ *τετραπλασίου* καὶ ὁ τοῦ ἡμιολίου· ὧν ὁ μὲν τοῦ *τετραπλασίου* οὐκ ἔρρυθμός ἐστιν, ὁ δὲ τοῦ ἡμιολίου τὸ παιωνικὸν ποιήσει γένος. Τέταρτοι δὲ εἰσιν οἱ ἐν *ἑξασήμερῳ* μεγέθει· ἔστι δὲ τὸ μέγεθος τοῦτο δύο γενῶν κοινόν, τοῦ τε ἱαμβικοῦ καὶ τοῦ δακτυλικοῦ· ἐν γὰρ τοῖς ἑξ τριῶν λαμβανομένων λόγων, τοῦ τε ἰσού καὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ *πενταπλασίου*, ὁ μὲν τελευταῖος ῥηθείς οὐκ ἔρρυθμός ἐστι, τῶν δὲ λοιπῶν ὁ μὲν τοῦ ἰσού λόγος εἰς τὸ δακτυλικὸν γένος ἐμπίπτει, ὁ δὲ τοῦ διπλασίου εἰς τὸ ἱαμβικόν. Τὸ δὲ *ἑπτάσημον* μέγεθος οὐκ ἔχει διαίρεσιν ποδικήν· τριῶν γὰρ λαμβανομένων λόγων ἐν τοῖς ἑπτὰ οὐδεὶς ἐστὶν ἔρρυθμος· ὧν εἰς μὲν ἐστὶν ὁ τοῦ *ἐπιτρίτου*, δεύτερος δὲ ὁ τῶν πέντε πρὸς τὰ δύο, τρίτος δὲ ὁ τοῦ *ἑξαπλασίου*. «Ὡς πεμπτοὶ ἂν εἴησαν οἱ ἐν ὀκτασήμερῳ μεγέθει· ἔσονται δ' οὗτοι δακτυλικοί τῷ γένει, ἐπειδὴ περ . . .». Ἐντεῦθεν λοιπὸν συνάγομεν ὅτι τὸ μὲν *δισήμερον* μέγεθος κατ' Ἀριστοξένον οὐδὲν ἀποτελεῖ πόδα, διότι θὰ ἔχη παντελῶς πυκνὴν τὴν ποδικὴν σημασίαν, οἱ ποδικοί δηλαδὴ χρόνοι, ἢ ἄρισς καὶ ἢ θέσις, θὰ διαδέχονται οὕτω πυκνῶς ἀλλήλους (〰〰〰〰), ὥστε ἡ αἴσθησις δὲν θὰ ἀντιλαμβάνηται αὐτῶν, ἀλλὰ θὰ συγχέται παντάπασιν. Ὡσαύτως καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἡρακλείωνος (σελ. 131 West.) λέγει περὶ τοῦ *πυρριχίου*· «οὗτος δὲ κατὰ πόδα μὲν οὐ βαίνεται, διὰ τὸ κατάπυκνον γίνεσθαι τὴν βᾶσιν καὶ συγχέσθαι τὴν αἴσθησιν». Οὐκ ὀρθῶς λοιπὸν οἱ μεταγενέστεροι ρυθμικοί, οἷος ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, καταλέγουσιν εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸ *δισήμερον* μέγεθος, πλὴν ἂν λάβωμεν αὐτὸ ὡς χρᾶσμον ὃν σπανίως καὶ σποράδην καὶ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ ρυθμοποιᾷ, ὅπως καὶ τὸν *τριπλασίον* καὶ τὸν *ἐπιτρίτον* πόδα (πρβλ. § 138).

Τὸ δὲ *τρίσημον* μέγεθος εἶναι ὁ ἐλάχιστος πύδος καὶ κατὰ τὸ πο-

δικὸν γένος ἱαμβικός· διότι ἂν τὸ ἐκ τριῶν πρώτων χρόνων συγκαίμενον μέγεθος διαιρεθῇ εἰς δύο μέρη (ἔλλα δὲ διαιρεθῇ παρὰ ταύτην μὲν εἶναι δυνατὴ), τὸ ἕτερον αὐτῶν θὰ περιέχῃ πάντοτε δύο, τὸ δὲ ἄλλο ἓν (ἔλα δὲ εἶναι δυνατὸν). ἔχουσι δὲ τὰ μέρη ταῦτα ἕτερον ἓνα πρῶτον χρόνον (1+2 ἢ 2+1)· ἔχουσι δὲ τὰ μέρη ταῦτα λόγον πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ διπλασίου, ὥστε ὁ ὅλος τρισημὸς πύδος εἶναι ἱαμβικός. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ *πρῶτον ποδικὸν μέγεθος*.

Τὸ δὲ *τετράσημον* μέγεθος δύναται διττῶς νὰ διαιρεθῇ, εἰς δύο καὶ δύο (2+2) ἢ εἰς ἓνα καὶ τρεῖς πρώτους χρόνους (1+3). Ἐκ τῆς πρώτης διαίρεσως γεννᾶται ὁ τοῦ ἰσού λόγος, ἐκ τῆς δευτέρας ὁ τοῦ *τριπλασίου*. Ὁ τοῦ *τριπλασίου* ὁμῶς λόγος δὲν εἶναι ἔρρυθμός κατὰ τὸν Ἀριστοξένον, ὥστε ὑπολείπεται ὁ ἕτερος ὁ τοῦ ἰσού ὡς ἔρρυθμὸν. Τὸ *τετράσημον* ἄρα μέγεθος εἶναι πύδος δακτυλικός καὶ τοῦτο εἶναι τὸ *δεύτερον ποδικὸν μέγεθος*.

Τὸ δὲ *πεντάσημον* μέγεθος δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς ἓνα καὶ τέσσαρας (1+4) καὶ εἰς δύο καὶ τρεῖς (2+3) πρώτους χρόνους. Ἐκ τῆς πρώτης διαίρεσως γεννᾶται ὁ οὐχὶ ἔρρυθμος τοῦ *τετραπλασίου* λόγος (1:4), ἐκ τῆς δευτέρας ὁ ἔρρυθμος τοῦ ἡμιολίου (2:3), ὥστε τὸ *πεντάσημον* μέγεθος εἶναι πύδος παιωνικός καὶ τὸ *τρίτον ποδικὸν μέγεθος*.

Τὸ δὲ *ἑξάσημον* μέγεθος δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς καὶ τρεῖς (3+3), εἰς τέσσαρας καὶ δύο (4+2) καὶ εἰς πέντε καὶ ἓνα (5+1) πρῶτον χρόνον. Ἐκ τῆς τρίτης διαίρεσως (1+5) γεννᾶται ὁ οὐχὶ ἔρρυθμος τοῦ *πενταπλασίου* λόγος (1:5)· ἐκ τῆς δευτέρας (1+2) ὁ ἔρρυθμος τοῦ *διπλασίου* ἔρρυθμος λόγος (4:2=2:1), κατὰ τοῦτον δὲ τὸ *ἑξάσημον* μέγεθος εἶναι πύδος ἱαμβικός· ἐκ τῆς πρώτης τίλος διαίρεσως (3+3) γεννᾶται ὁ τοῦ ἰσού λόγος (3:3=1:1), κατὰ τοῦτον δὲ τὸ *ἑξάσημον* μέγεθος εἶναι πύδος δακτυλικός. Ὡς τὸ *ἑξάσημον* μέγεθος εἶναι κοινὸν δύο γενῶν, τοῦ τε ἱαμβικοῦ καὶ τοῦ δακτυλικοῦ, καὶ ἀποτελεῖ τὸ *τέταρτον ποδικὸν μέγεθος*.

Τὸ δὲ *ἑπτάσημον* μέγεθος δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς 4+3, 5+2, 6+1 πρῶτον χρόνον. Ἐκ τῆς πρώτης διαίρεσως (4+3) γεννᾶται ὁ οὐχὶ ἔρρυθμος κατ' Ἀριστοξένον τοῦ *ἐπιτρίτου* λόγος (4:3), ἐκ τῆς δευτέρας (5+2) ὁ τῶν πέντε πρὸς τὰ δύο (5:2)· λόγος ὡσαύτως οὐχὶ ἔρρυθμος, ἐκ τῆς τρίτης (6+1) ὁ τοῦ *ἑξαπλασίου* (6:1) λόγος πάλιν οὐχὶ ἔρρυθμος, ὥστε τὸ *ἑπτάσημον* μέγεθος οὐδεμίαν ἔχει διαίρεσιν ποδικήν καὶ οὐδένα ἀποτελεῖ πόδα.

διότι ὁπωσδήποτε καὶ ἂν διαιρεθῇ, οὐδεὶς γίνεται ἔρρυθμος λόγος.

Τὸ δὲ ὀκτωκαιδεκάσημον μέγεθος ἐπιδέχεται τὰς διαιρέσεις εἰς 1+17, 2+16, 3+15, 4+14, 5+13, 6+12, 7+11, 8+10, 9+9 πρώτους χρόνους. Ἐκ τούτων ἔρρυθμον λόγον ἔχει μόνον ἡ διαιρέσις εἰς 6+12, τὸν τοῦ διπλασίου, καὶ ἡ διαιρέσις εἰς 9+9 τὸν τοῦ ἰσού. Ἄλλ' ὅμως τὸ ὀκτωκαιδεκάσημον μέγεθος κατὰ τὴν δευτέραν διαιρέσιν δὲν δύναται νὰ ἀποτελῇ δακτυλικὸν πῶδα ὡς ὕπερ-βαῖνον τὸ μέγεθος τοῦ μέγιστου δακτυλικοῦ ποδός, τοῦτέστι τὸ ἐκακαιδεκάσημον, ὥστε τὸ ὀκτωκαιδεκάσημον μέγεθος ἀποτελεῖ μόνον πῶδα ἱαμβικὸν καὶ ὡς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Ψελλοῦ, τοῦ Παρισίου ἀποσπάσματος καὶ τοῦ Ἀριστείδου, τὸν μέγιστον ἱαμβικὸν πῶδα καὶ εἶνε πὸ ἐνδέκατον ποδικὸν μέγεθος.

Τὸ δὲ ἐννεακαιδεκάσημον μέγεθος οὐδεμίαν ἔχει ποδικὴν διαιρέσιν.

Τὸ δὲ εἰκοσάσημον μέγεθος ἐπιδέχεται μὲν πολλὰς διαιρέσεις, μὴν δὲ ἡ διαιρέσις εἰς 8+12 εἶνε ποδικὴ ἔχουσα λόγον τὸν τοῦ ἡμιολίου (8:12=2:3), ὥστε τὸ εἰκοσάσημον μέγεθος εἶνε πούς παιωνικός. Δακτυλικὸς δὲ πούς κατὰ τὴν διαιρέσιν εἰς 10+10, ἔχουσαν τὸν τοῦ ἰσού λόγον, δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ εἰκοσάσημον μέγεθος, καθ' ἃ ἔμ-προσθεν εἵπομεν. Τὸ εἰκοσάσημον ἄρα μέγεθος εἶνε τὸ δωδέκατον πο-δικὸν μέγεθος.

Τὰ ἐξ ἐνός καὶ εἰκοσι, δύο καὶ εἰκοσι, τριῶν καὶ εἰκοσι, τεσσάρων καὶ εἰκοσι πρώτων χρόνων συγκείμενα μεγέθη οὐδεμίαν ἔχουσι ποδι-κὴν διαιρέσιν, ἐξ ἧς δηλαδὴ ἀποτελεῖται παιωνικός πούς, διότι δα-κτυλικὸν καὶ ἱαμβικὸν πῶδα οὐδὲν τῶν μεγεθῶν τούτων δύναται νὰ ἀποτελῇ, καθ' ἃ προεἵπομεν.

Τρισκαιδέκατον δὲ καὶ τελευταῖον ποδικὸν μέγεθος εἶνε τὸ πεντα-καικοσάσημον, ὅπερ κατὰ τὴν ποδικὴν διαιρέσιν εἰς 10+15 πρώ-τους χρόνους, ἥτις ἔχει τὸν τοῦ ἡμιολίου λόγον (10:15=2:3), ἀποτελεῖ πῶδα παιωνικόν.

143. Ἐκ τῶν τρισκαιδεκα τούτων διαφόρων ποδικῶν μεγεθῶν τῆς παλαιᾶς ῥυθμικῆς, ὅσα εὐρίσκονται κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀρι-στοξένου, τὰ μὲν ἐννέα εἶνε ἴδια ἐνός γένους, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα, ἥτοι τὸ ἐξάσημον, δεκάσημον, δωδεκάσημον καὶ πεντεκαιδεκάσημον, κοινὰ δύο γενῶν, ὥστε λαμβάνοντες ὑπ' ὅψιν τὴν διαφορὰν κατὰ μέ-γεθος ἅμα καὶ κατὰ λόγον ποδικῶν (διαίρεσιν ποδικὴν) εὐρίσκομεν ἑπτακαιδεκα διαφόρους πῶδας τῆς παλαιᾶς ῥυθμικῆς. Ἐπειδὴ δὲ

ὑπάρχουσι δύο δωδεκάσημοι δακτυλικοὶ καὶ δύο ὀκτωκαιδεκάσημοι ἱαμβικοὶ πόδες, ἐντεῦθεν πάντες οἱ πόδες τῆς παλαιᾶς ῥυθμικῆς εὐρί-σκονται ὄντες ἐννεακαιδεκα. Κατὰ δὲ τὸ κύριον σχῆμα, ὅπερ ἐλάμ-βανον ἐν τῇ ᾠδικῇ τῶν παλαιῶν μουσικῇ ἦτοι ἐν τῇ ποιήσει, εἶχον ὡς ἐν τύπῳ ὡς:

1. τρίσημος ἱαμβικός	- - (2+1)
2. τετράσημος δακτυλικός	- - - (2+2)
3. πεντάσημος παιωνικός	- - - (3+2)
4. ἐξάσημος ἱαμβικός	- - - - (4+2)
5. ἐξάσημος δακτυλικός	- - - - (3+3)
6. ὀκτάσημος δακτυλικός	- - - - - (4+4)
7. ἐννεάσημος ἱαμβικός	- - - - - (6+3)
8. δεκάσημος δακτυλικός	- - - - - (5+5)
9. δεκάσημος παιωνικός	- - - - - (παιὼν ἐπιδατός)
	(4+6)
10. δωδεκάσημος ἱαμβικός	- - - - - - (8+4)
11. δωδεκάσημος δακτυλικός	- - - - - - (6+6)
12. δωδεκάσημος δακτυλικός	- - - - - - (6+6)
13. πεντεκαιδεκάσημος ἱαμβικός	- - - - - - - (10+5)
14. πεντεκαιδεκάσημος παιωνικός	- - - - - - - (9+6)
15. ἑκακαιδεκάσημος δακτυλικός	- - - - - - - (8+8)
16. ὀκτωκαιδεκάσημος ἱαμβικός	- - - - - - - (12+6)
17. ὀκτωκαιδεκάσημος ἱαμβικός	- - - - - - - (12+6)
18. εἰκοσάσημος παιωνικός	- - - - - - - (12+8)
19. πεντεκαιεκοσάσημος παιωνικός	- - - - - - - (15+10)

Γ'. Διαφορὰ τῶν ποδῶν κατὰ σύνθεσιν.

144. Περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν ποδῶν, ἥτοι τῆς διακρίσεως εἰς ἀσυνθέτους καὶ συνθέτους, ὁ Ἀριστόξενος (1) λέγει τάδε: αὐοί

(1) Ῥυθμ. στοιχ. σ. 298. Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοξένου καλούμενος ποδὸς ἀσύνθετος ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου καλεῖται ποδὸς ἀπλοῦς. Ἐγὼ δὲ ὁ ὀρισμὸς τοῦ Ἀριστείδου ὡς:

δεκασήμευ δακτυλικού ἤτοι τῆς ἰωνικῆς διποδίας — — — — — | — — — — —
σημ. — — — — — σημ. ,
ἥτις ἔχει δύο σημεία ἐξάσσημα· τρίτον δὲ τοῦ δωδεκάσσημου ὡς-
αυτῶς δακτυλικού ἤτοι τῆς τροχαϊκῆς τετραποδίας — — — — — | — — — — —
σημ. — — — — — σημ. ,
ἥτις ὡσαύτως ἔχει δύο σημεία ἐξάσσημα, ἄλλως ὅμως ὑποδιαίρου-
μενα ἢ τὰ σημεία τῆς ἰωνικῆς διποδίας.

δ') τὸ πεντεκαίδεκάσημον μέγεθος εἶνε δύο ποδῶν κοινόν, τοῦ τε
πεντεκαίδεκάσσημου ἱαμβικοῦ ἤτοι τῆς παιωνικῆς τριποδίας — — — — — |
σημ. — — — — — σημ. ,

— — — — — | — — — — — , ἥτις ἔχει τρία σημεία πεντάσσημα, καὶ τοῦ πεντεκαί-
σημ. — — — — — σημ. ,

δεκασήμευ παιωνικοῦ ἤτοι τῆς τροχαϊκῆς πενταποδίας — — — — — | — — — — —
σημ. — — — — — σημ. ,

— — — — — | — — — — — , ἥτις ἔχει τέσσαρα σημεία, τρία μὲν τρίσσημα, ἐν δὲ
σημ. — — — — — σημ. ,
ἐξάσσημον.

ε') τὸ ὀκτωκαίδεκάσημον μέγεθος εἶνε δύο ποδῶν κοινόν, ἀμφοτέ-
ρων ἱαμβικῶν, τῆς τε ἰωνικῆς τριποδίας — — — — — | — — — — — | — — — — —
σημ. — — — — — σημ. — — — — — σημ. ,

καὶ τῆς τροχαϊκῆς ἑξαποδίας — — — — — | — — — — — | — — — — — , ὧν ἀμφο-
σημ. — — — — — σημ. — — — — — σημ. ,
τέρων καὶ τὰ τρία σημεία εἶνε ἐξάσσημα, ἀλλ' ἄλλως ὑποδιαίρουμένα.

ΣΗΜ. Διὰ τί ἐπὶ μὲν τῶν διποδίων καὶ τριποδίων συμπίπτουσιν αἱ
μονοποδία καὶ τὰ σημεία, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τετραποδίων καὶ πε-
ταποδίων καὶ ἑξαποδίων, θὰ εἴπωμεν ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ.

Ε'. Διαφορὰ τῶν ποδῶν κατ' ἀντίθεσιν ἢ ἀντιπάθειαν.

146. Κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς νεωτέρας ῥυθμικῆς ἐπὶ παντός ποδὸς
καθηγεῖται μὲν ἡ θέσις, ἔπεται δὲ ἡ ἄρσις. Πολλὰκις ὁμῶς συμβαίνει
ὥστε μέλος τι ἡ περικοπὴ τις αὐτοῦ νὰ ἀρχῇται ἀπὸ τῆς ἄρσεως.
Τότε ἡ ἄρσις αὕτη χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἐπομένης θέσεως καὶ λαμβά-
νεται ὡς ἀνάκρουσις, ὃ δὲ πούς ἀρχεται πάλιν ἀπὸ τῆς θέσεως. Δι-
λον δὲ ὅτι τοῦτο θεωρητικῶς μόνον καὶ ἐν τῇ γραφῇ ὑπὸ τῆς παρα-
σημαντικῆς γίνεται, διότι ἐν τῇ ἔρμηνεϊ τοῦ μουσικοῦ ποιήματος ἡ
ἐν ἀρχῇ ἄρσις οὐδαμῶς χωρίζεται ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐπομένου ποδός.

Ἐν τῇ θεωρίᾳ ὁμῶς τῶν παλαιῶν οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ τοιαύτης
ἀνακρούσεως, διότι αὕτη δὲν χωρίζει τὴν ἐν ἀρχῇ ἄρσιν τῆς ἐπομέ-
νης θέσεως, ἀλλὰ συμφῶνως πρὸς τὴν πράξιν λαμβάνει τὴν ἄρσιν μετὰ
τῆς ἐπομένης θέσεως ὡς ἓνα ποῖον, καὶ οὕτως ἐν τῇ παλαιᾷ θεωρίᾳ
ἀντιτιθένται δύο κατηγορίαι, ἀγνώστοι τῇ νεωτέρᾳ ῥυθμικῇ. Δύο δι-
λονότι πόδες δύνανται νὰ ἔχουσι τὸν αὐτὸν ποδικὸν λόγον, τὸ αὐτὸ
μέγεθος καὶ πάντα τὰ ἄλλα τὰ αὐτὰ καὶ ὁμῶς νὰ διαφέρουσιν ἀλλή-
λων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου καθηγείται μὲν ἡ θέσις, ἔπ-
εται δὲ ἡ ἄρσις, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου τὸ ἀνάπαλιν. Τὴν τοιαύτην λοιπὸν
διαφορὰν τῶν ποδῶν, καθ' ἣν ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τάξεως τῶν ση-
μείων ἡ ποδικῶν χρόνων διαφέρουσιν ἀλλήλων τὰ εἶδη ἐνὸς καὶ τοῦ
αὐτοῦ ποδικοῦ γένους, καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης διαφορὰν κατ' ἀντίθεσιν
καὶ ὀρίζει αὐτὴν ὧδε· «ἀντιθέσις δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων (οἱ πόδες),
οἱ τὸν ἄνω χρόνον πρὸς τὸν κάτω ἀντικείμενον ἔχοντες. Ἔσται δὲ ἡ
διαφορὰ αὕτη ἐν τοῖς ἰσοῖς μὲν, ἄνισον δὲ <τάξιν> ἔχουσι τῶν ἄνω
χρόνων <καὶ> τῶν κάτω». Κατὰ τὴν διαφορὰν λοιπὸν ταύτην, ἥτις
ὑπὸ τῶν μετρικῶν καλεῖται ἀντιπάθεια, διαφέρουσιν ἀλλήλων οἱ τρι-
σσημοὶ ἀπὸ θέσεως (τροχαῖοι) τῶν τρισήμων ἀπ' ἄρσεως (ἱαμβικοί).
Ὡσαύτως διαφέρουσιν οἱ τετρασσημοὶ ἀπὸ θέσεως (δάκτυλοι) τῶν
τετρασῶν ἀπ' ἄρσεως (ἀναπαίστων) καὶ οἱ ἐξάσσημοὶ ἱαμβικοὶ ἀπὸ
θέσεως (ἰωνικοὶ ἀπὸ μείζονος) τῶν ἐξάσῶν ἱαμβικῶν ἀπ' ἄρσεως
(ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος).

147. Τὰ δύο δὲ διάφορα ταῦτα εἶδη τῶν ποδῶν διάφορον εἶχον
καὶ τὸ ἦθος, τοῦτέστι διαφόρως διετίθεσαν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκρατοῦ.
Οἱ μὲν ἀπὸ θέσεως ἀρχόμενοι πόδες (ἀσύνθετοι ἢ σύνθετοι) ἀνῆκον
εἰς τὸ ἡσυχαστικὸν ἦθος τῆς ῥυθμοποιίας, ὥστε ἦσαν ἡσυχαιτέροι·
οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχόμενοι πόδες (ἀσύνθετοι ἢ σύνθετοι) ἀνῆκον
εἰς τὸ διασταλτικὸν ἦθος τῆς ῥυθμοποιίας, ὥστε ἦσαν μάλλον κεινη-
μένοι (1). Οἱ παλαιοὶ δηλαδὴ τεχνικοὶ διέκρινον τρεῖς τρόπους ἡ-
θη ὥσπερ τῆς μελοποιίας οὕτω καὶ τῆς ῥυθμοποιίας, τὸν μὲν δια-
σταλτικόν, τὸν δὲ ἡσυχαστικόν, τὸν δὲ συσταλτικόν καλοῦντες (2).

(1) Περλ. Ἀριστοτ. Κοινὰ. σελ. 97 «τὸν δὲ ῥυθμὸν ἡσυχαιτέροι μὲν οἱ ἀπὸ
θέσεως προκαταστέλλοντες τὴν διάνοιαν» οἱ δὲ ἀπὸ ἄρσεως τὴν ψυχὴν τὴν κρούσιν ἐπι-
φέροντες τεταραχμένοι».

(2) Περλ. Ψευδευκλεῖδ. Εἰσαγ. ἀρμ. σελ. 20· «ἔστι δὲ διασταλτικὸν μὲν ἦθος με-
λοποιίας, δι' οὗ σημαίνεται μεγαλοπρέπεια καὶ διαρραγή ψυχῆς ἀνδρείως καὶ πράξεις

Καὶ τὸν μὲν *διασταλτικὸν τρόπον*, ὃν *ἐχαρακτήριζε* μεγαλοπρέπεια καὶ *διαρμα* ψυχῆς ἀνδράδες, μετεχειρίζετο μάλιστα ἡ τραγωδία ἐν τοῖς χορικοῖς μέλεισιν (ἐμμελίσαι) καὶ εἰ τι ἄλλο ποίημα παραπλήσιον ἔχον *χαρακτῆρα*, ὅθεν καὶ *τραγικὸς τρόπος* ἐκαλεῖτο οὗτος ὑπὸ τῶν τεχνικῶν. Τῷ δὲ *ἡσυχαστικῷ τρόπῳ*, ὅστις ἐνέφαινε ψυχικὴν ἡρεμίαν καὶ *διάθεσιν* ἥθους ἐλευθερίου καὶ εἰρηνικῆν, ἤρμοζον οἱ ὕμνοι, οἱ παιῖνες, τὰ ἐγκώμια, τὰ συμβουλευτικὰ ποιήματα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Τῷ δὲ *συσταλτικῷ τρόπῳ*, ὅφ' οὐ συνιστέλλετο ἡ ψυχὴ εἰς ταπεινότητα καὶ ἄνανδρον διάθεσιν, εἶχε δηλαδὴ *χαρακτῆρα* θρηνώδη ἢ, ὡς λέγουσιν οἱ νεώτεροι, *αισθηματικὸν* (*sentimental*) καὶ ἰταλαντεύετο μεταξὺ τοῦ ἡσυχαιτέρου *χαρακτῆρος* τοῦ ἡσυχαστικοῦ τρόπου καὶ τοῦ κεκινημένου τοῦ διασταλτικοῦ, ἤρμοζον οἱ θρήνοι, οἱ οἴκτοι, οἱ μεταγενέστεροι νόμοι, τὰ ἐρωτικά καὶ ἐπιθαλάμια, τὰ ὑπορχήματα, τὰ μέλη τῆς κωμωδίας (κόρδαξ) καὶ τοῦ σατυρικοῦ δράματος (σίκινις) καὶ ἡ Διονυσιακὴ πυρρίχη Ἰδίᾳ δὲ *ἐχαρακτήριζε* τοὺς τρόπους τούτους τῆς *ρυθμοποιίας* πλὴν τῆς εἰρημένης διαφορᾶς τῶν ρυθμῶν τῆς κατ' ἀντίθεσιν ἡ ἀντιπάθειαν καὶ ἄλλα διαφορὰς, οἷον ἡ κατὰ γένος ἦτο κατὰ ποδικὸν λόγον διαφορὰ, εἴτα ἡ κατὰ σχῆμα, καθ' ἣν δηλαδὴ τὰ σημεῖα τῶν ποδῶν, ἄρσεις τε καὶ θέσεις, ἀπετυπῶντο διὰ πλείονος ἢ ὀλιγωτέρων χρόνων τοῦ ρυθμιζομένου, τούτῳ ἐπεκράτει ἡ λύσις τῶν μακρῶν ἢ ἡ συναίρεσις τῶν βραχυῶν, ἔπειτα ἡ κατ' ἀγωγὴν διαφορὰ, καθ' ἣν δηλαδὴ τὸ ποίημα προσεφέρετο ταχύτερον ἢ βραδύτερον. Οἷον τὸν μὲν διασταλτικὸν τρόπον τῆς ρυθμοποιίας *χαρακτηρίζει* πρῶτον μὲν ὅτι οἱ ρυθμοὶ ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἄρσεως, εἴτα δὲ ὅτι ἐπικρατοῦσιν οἱ βραχεῖς χρόνοι τῶν μακρῶν καὶ ἀγωγὴ ταχυτέρα· ἐπὶ δὲ τοῦ ἡσυχαστικοῦ τρόπου ἄρχονται μὲν οἱ ρυθμοὶ ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐπικρατοῦσι δὲ αἱ μακραὶ συλλαβαὶ καὶ

ῥωτικά καὶ πᾶσι τοῖσι οἴκετα, μάλιστα μὲν ἡ τραγωδία, καὶ τῶν λοιπῶν δὲ ὅσα τοῖσι ἔχεται τοῦ *χαρακτῆρος*. *Συσταλτικὸν δὲ*, δι' οὗ συνάγεται ἡ ψυχὴ εἰς ταπεινότητα καὶ ἄνανδρον διάθεσιν. Ἀρμῶσι δὲ τὸ τοιοῦτον κατὰστημα τοῖς ἐρωτικοῖς πάθεσι καὶ θρήνοις καὶ οἴκτοις καὶ τοῖς παραπλήσις. Ἡσυχαστικὸν δὲ ἥθος ἐστὶ μελοποιίας, ὃ παρίσταται ἡμετέρας ψυχῆς καὶ κατὰστημα ἐλευθερίῳ τε καὶ εἰρηνικῶν. Ἀρμῶσιν δὲ αὐτῷ ὕμνοι, παιῖνες, ἐγκώμια, συμβουλευτικὰ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἀριστ. Κοιντ. περὶ μουσ. σελ. 29 καὶ 30 Meib. Προσέτι δὲ σελ. 43 Meib., εἰσα λέγονται τάδε· «Τρόποι δὲ ὡς μελοποιίας καὶ ρυθμοποιίας τῷ γένει τρεῖς, *συσταλτικὸς*, *διασταλτικὸς*, *ἡσυχαστικὸς*. Τούτων ἑκάστων εἰς εἰδὴ διακρίβωμεν, κατὰ ταῦτα τοῖς ἐπὶ τῆς μελοποιίας εἰρημένους». Ἐν σελ. 29 λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «τρόποι δὲ λέγονται διὰ τὸ συνεμμεῖναι πως τὸ ἥθος κατὰ τὰ μέλη τῆς διανοίας».

καθόλου χρόνοι παρεκτεταμένοι, ἀγωγὴ δὲ βραδυτέρα· ὁ δὲ συσταλτικὸς τρόπος κείται ἐν τῷ μέσῳ τῶν προειρημένων δύο (πρόβλ. Boeckh, de metris Pindari σελ. 199 κ. καὶ 275 καὶ Encyclop. der phil. Wiss. σελ. 509, Westphal, Rhythmik³ σελ. 226 κ. 256 κ.).

ΣΗΜ. Οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ διαφέροντες τοῦ Ἀριστοξένου ἀπὸ αὐτοῦ τούτῳ ὅτι *ἀσυνθέτους* πόδας ἐλάμβανον μόνους τοὺς δισυλλάβους (τούτέστι τὸν δισήμους, τρισήμους καὶ τετρασήμους), τοὺς δὲ τετρασυλλάβους (τούτέστι τοὺς πεντασήμους παιωνικοὺς καὶ τοὺς εξασήμους ἰαμβικοὺς) ἐλάμβανον ὡς *συνθέτους* ἢ *συμπεπλεγμένους*, διότι καὶ τὸ δισημὸν μέγεθος υἱ ἐδέχοντο ὡς ἀποτελοῦν ποδᾶ. Συνωδὰ δὲ τῇ ἐκσημῶν ταύτῃ διέκρινον διττὴν *ἀντιπάθειαν* ἢ *ἐναντιότητα* τῶν ποδῶν, *πρῶτην* καὶ *δευτέραν ἀντιπάθειαν*, τοὺς πόδας δηλαδὴ διήρουν εἰς δύο τάξεις, εἰς πόδας τῆς *πρώτης ἀντιπαθείας* καὶ εἰς πόδας τῆς *δευτέρας ἀντιπαθείας*. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἀντιπαθειαν ἀνήγον τὰ ἀντίθετα εἶδη τοῦ γένους τῶν τρισήμων καὶ τοῦ τῶν τετρασήμων ποδῶν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν καὶ ἀντίθετα εἶδη τοῦ γένους τῶν πεντασήμων καὶ τοῦ τῶν εξασήμων ἰαμβικῶν ποδῶν (1).

ς'. Διαφορὰ τῶν ποδῶν κατὰ σχῆμα.

148. Οἱ πόδες ἐπὶ τῆς λέξεως ἦτο ἐν τῇ ποιήσει ἀποτυπώσιμοι ἐλάμβανον διάφορα σχήματα. Καὶ ἀρχαιότατα μὲν σχήματα τῶν ποδῶν εἶνε οἱ ἐμπροσθεν μνημονευθέντες κύριοι ἢ μετρικοὶ πόδες, ἐν οἷς ἡ θέσις τοῦ ποδὸς ἀποτυπώται διὰ μακρᾶς συλλαβῆς. Ὑστερον δὲ ἐκ τοῦ ἀρχαιότατου καὶ ἀπλουστάτου σχήματος, τοῦ κυρίου δηλαδὴ ποδός, ἐγεννήθησαν τὰ ἄλλα κατὰ τοὺς ἐξῆς τρεῖς τρόπους· α') διὰ *λύσεως* (solutio) ἢ *διαίρεσεως* τῆς δισήμου μακρᾶς συλλαβῆς εἰς δύο μονοσήμους βραχείας (*χρόνος λελυμένος, διμημένος, solutus*)· β') δι' *ἐνώσεως* ἢ *συναίρεσεως* (contractio) δύο παρακειμένων βραχέων, syllaba contracta· γ') διὰ *παρεκτάσεως* τῆς μακρᾶς συλλαβῆς εἰς μακρὰν τῆς δισήμου μακροτέραν (τοτὴν, *χρόνος παρεκτετα-*

(1) Πρόβλ. Σχολ. Ἡρακλ. σελ. 208, 17 ἡ πρώτην ἀντιπαθειαν λέγει («Ἰφαιστίων ἐν τοῖς ἀπλοῖς ποσὶ, τοῦτ' ἐστὶ τοῖς δισυλλάβοις καὶ τρεσσυλλάβοις ἐναντιότητα. Δευτέραν δὲ ἀντιπαθειαν τὴν ἐν τοῖς συνθέτοις, λέγω δὴ τὴν ἐν τετρασυλλάβοις»).

μένους). Καὶ ὁ μὲν τρίτος τρόπος εἶνε σπανιώτατος, ἐκ δὲ τῶν δύο ἄλλων ὁ δευτέρος εἶνε ἀρχαιότερος καὶ συγχρότερος τοῦ πρώτου. Ἐνίοτε δὲ ἀμφότεροι οἱ τρόποι οὗτοι τοῦ μετασχηματισμοῦ εὐρίσκονται ἐν χρήσει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποδῶς. Ὡς ἐν τῷ ποδῷ δὲ τὰ σχήματα τῶν ποδῶν, ὅπως ἀνεπιτυπώθησαν ἐν τῇ ποιήσει, ἔχουσιν ὥδε·

Πόδες τῆς πρώτης ἀντιπαθείας.

Γένος τῶν τετρασήμεων ποδῶν.

Πόδες τετράσημοι ἀπὸ θέσεως, εἶδος πρῶτον τῶν τετρασήμεων.

1. $\lambda \cup \cup$ δάκτυλος (ἀπὸ θέσεως),
 ποὺς τετράσσημος κύριος.
 2. $\lambda -$ σπονδεῖος (ἀπὸ θέσεως),
 ποὺς τετράσσημος συνηρημένος.
 3. $\cup \cup \cup$ προκελευσματικὸς (ἀπὸ θέσεως),
 ποὺς τετράσσημος λελυμένος.
 4. $\cup -$ ἀνάπαιστος (ἀπὸ θέσεως), [ηρημένην δὲ τὴν ἄρσιν.
 ποὺς τετράσσημος λελυμένην μὲν ἔχων τὴν θέσιν, συν-
 5. \cup ποὺς τετράσσημος ἐκ μακρὰς περικεταμένης.
- Πόδες τετράσσημοι ἀπ' ἄρσεως, εἶδος δευτέρου τῶν τετρασῆμων.*
6. $\cup \cup -$ ἀνάπαιστος (ἀπ' ἄρσεως),
 ποὺς τετράσσημος κύριος.
 7. $- -$ σπονδεῖος (ἀπ' ἄρσεως),
 ποὺς τετράσσημος συνηρημένος.
 8. $\cup \cup \cup$ προκελευσματικὸς (ἀπ' ἄρσεως),
 ποὺς τετράσσημος λελυμένος.
 9. $- \cup \cup$ δάκτυλος ἀπ' ἄρσεως, [λελυμένην δὲ τὴν θέσιν.
 ποὺς τετράσσημος συνηρημένην μὲν ἔχων τὴν ἄρσιν,

Γένος τῶν τρισῆμων ποδῶν.

Πόδες τρισημοί από θέσεως, είδος πρώτον τῶν τρισημῶν.

10. $\angle \cup$ τροχάιος ἢ χορεῖος,
 πους τρίσημος κύριος ἀπὸ θέσεως.
 11. $\cup \cup \cup$ τριβραχὺς ἀπὸ θέσεως,
 πους τρίσημος λαλυμένος.

12. ο - Ιαμβός από θέσεως,
 πούς τριβράχους συντηρημένος.
13. ι πούς τρίσημος ἐκ μακρᾶς παρεκτεταμένης.
Πόδες τρίσημοι ἀπ' ἄρσεως, εἰδος δεύτερον τῶν τρισήμων.
14. υ ι Ιαμβός ἀπ' ἄρσεως,
 πούς τρισημὸς κύριος ἀπ' ἄρσεως.
15. υ υ υ τριβράχους ἀπ' ἄρσεως.

Πόδες τῆς δευτέρας ἀντιπαθείας.

Γένος τῶν πεντασήμεων ποδῶν.

Πόδες πεντάσημοι τοῦ πρώτου εἴδους.

16. - - - κρητικός ἢ ἀμφίμακρος,
 πὺς κύριος.
17. - - - παῖων πρῶτος,
 πὺς πεντάσημος λελυμένη ἔχων τὴν θ' μακράν.
18. - - - παῖων τέταρτος,
 πὺς πεντάσημος λελυμένη ἔχων τὴν πρώτην μακράν.
- Πόδες πεντάσημοι τοῦ δευτέρου εἶδους.
19. - - - βακχεῖος,
 πὺς κύριος.
20. - - - παῖων δεύτερος,
 πὺς πεντάσημος λελυμένη ἔχων τὴν θ' μακράν.
21. - - - παῖων τέταρτος,
 πὺς πεντάσημος λελυμένη ἔχων τὴν πρώτην μακράν.
- Πόδες πεντάσημοι τοῦ τρίτου εἶδους.
22. - - - παλιμβάκχειος,
 πὺς κύριος.
23. - - - παῖων τρίτος,
 πὺς πεντάσημος λελυμένη ἔχων τὴν πρώτην μακράν.

Πόδες πεντάσημοι τοῦ τρίτου εἴδους.

22. - - - παλιμβάχχιος,
πὺς κύριος.
23. - - - παίων τρίτος,
πὺς πεντάσημος λευμένην ἔχων τὴν πρώτην μακράν.

Γένος τῶν ἐξασήμεων ποδῶν.

Πόδες εξαήμεροι του πρώτου είδους.

24. \angle - ο ο ιωνικός από μείζονος,
... πούς εξασημος κύριος από θέσεως.

25. — — — μολοσσός,
 πους ἑξάσημος ἀπὸ θέσεως συνηρημένος.

26. υ υ ε - ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος,
 πούς ἐξάσημος κύριος ἀπ' ἄρσεως.

27. - - - μολοσσός,
 πους ἐξάσημος ἀπ' ἄρσεως συνηρημένος.

Πρὸς ἐξάσημος τοῦ τρίτου εἴδους.

28. - υ υ - χορίαμβος,
 πούς ἐξάσημος κύριος.

Ποὺς ἐξάσημος τοῦ τετάρτου εἶδους.

29. $\cup - \cup$ αντίσπαστος.

ΣΥΜ. α'. Περὶ τῆς ὀνομασίας τῶν ποδῶν πρὸς. μάλιστα Γεώ-
ργιο τὸν Χοιροβοσκὸν ἐν ἐξηγήσει εἰς τὸ τοῦ Ἦφ. ἔγχειριδιον (ἐκδ.
ὕπο G. Hoerschelmann ἐν Anecd. var. σελ. 206 Studemund σελ. 57
κί.), Διονυσίου περὶ ποδῶν (Stud. Anecd. var. σελ. 160 κί.),
Anecd. Chisiana (Stud. Anecd. var. σελ. 205 κί.), Anonym.
Ambrosianum de re metrica (Stud. Anecd. var. σελ. 222 κί.).

ΣΗΜ. 6'. Ἡ μὲν συναίρεσις τῆς διυλλάθου ἄρσεως εἰς μίαν μακρὰν συλλαβὴν ἐπιφαίνει βραδύτητα καὶ ἡσυχίαν, ἡ δὲ λύσις τῆς μακρᾶς τῆς θέσεως εἰς δύο βραχείας ταχύτητα καὶ θερμότητα, οἱ δὲ παρεκτεταμένοι χρόνοι πολὺ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιοματικόν.

ΣΗΜ. γ'. Ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν ποδῶν Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς (περί συνθ. ὀνομ. κεφ. 17) καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν μεταγενεστέρων μετρικῶν, οἵτινες ἀντλοῦσιν ἐκ παλαιστοτέρας τινὸς πηγῆς, ὁ ὅς Ὑπεραντίστους Μαῦρος, βαρκίειος καλεῖται ὁ ἔχων τὸ σχῆμα τοῦτε — υ, ὁ δὲ ἀντίθετος τούτου ὁ ἔχων τὸ σχῆμα υ — καλεῖται ὑποβάρκειος ἢ ἀντιβάρκειος ἢ παλινβάρκειος. Ἀλλ' ὅμως κατ' αὐτὸν τὸν πρῶτον ἅ. Χ. αἰῶνα ἡ χρῆσις τῶν ὀντων τούτων ἀντεστράφη. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο τούτων σχημάτων συγχρότερον ἦτο τὸ — υ, ἐντεῖθεν τὸ σχῆμα τοῦτο ὠνομαζέται βαρκίειος καὶ τὸ σπανιότερον — υ παλινβάρκειος. Κατὰ τὸν δεύτερον τοῦτον τρόπον μεταχρίβεται τοὺς ὀρους ὁ Φεβδῖος Κόντινιανός, προσετι δὲ καὶ ὁ Ἑφαιστιῶν, πιθανὸς δὲ καὶ ὁ Ἡλιδωφρος. Οἱ νεώτεροι μετρικοὶ ἀκολουθοῦσι τοῖς δευτέροις τούτοις. Τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν καὶ ἡμεῖς.

ΣΗΜ. δ'. *Χορεῖος* λέγεται ἐν τῇ ῥυθμικῇ τοῦ Ἀριστοξένου ὁ ἐκ

μακρὰς καὶ βραχείας συγκείμενος τρίσημος ἀπὸ θέσεως πούς, δηλ. τὸ σχῆμα τοῦδε √ √. Οἱ μετρικοὶ ὅμως ὕστερον μετέβαλον τὴν χρῆσιν καὶ οἱ πλεῖστοι καλοῦσιν αὐτὸν τροχαῖον, χορεῖον καλοῦντες τὸν τρίβραχυν √ √ (ἀλειψόμενον τροχαῖον ἢ ἱαμβόν). Ἡ ταύτην δὲ χρῆσιν τοῦ χορεῖου, ἀντὶ δηλ. τοῦ τριβράχους, εὐρίσκται ᾗδη τὸ πρῶτον ἐν τῷ τῶν ποδῶν καταλόγῳ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῖος. Ἄλλ' ὅμως ὁ Φάβιος Κοϊντιλιανὸς τρεῖς ἐστὶ τὴν κατ' Ἀριστοτέξενον χρῆσιν τοῦ ὅρου χορεῖον, ἐπὶ τοῦ σχήματος δηλ. τοῦδε √ √.

ὄρου χρεῖστος, ἐπὶ τῶν ἁγίων
 ΣΗΜ. *Οἱ ἰωνικοὶ ποδες ἐκλήθησαν* τὸ πρῶτον οὕτω ἐπὶ τῶν
 Πτολεμαίων ἀπὸ τῶν ἰωνικῶν λόγων τοῦ Σωταάδου, ἐν οἷς ἐγένετο
 πολλὴ χρῆσις τῶν ποδῶν τούτων, πρότερον δ' ἐκλυοῦντο βακχείος,
 ὁ μὲν, ὡς φαίνεται βακχείος ἀπ' ἀρσενος, ὁ δὲ βακχείος ἀπὸ θήσεως.
 Ἐκλήθησαν δὲ βακχείος ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν ἄσματος εἰς Διό-
 νυσον καὶ Δήμητρα. Ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου Κοιντιλίου βακχείος κα-
 λοῦνται προσεῖτε ὁ χορίαμβος — — — καὶ ὁ ἀντίσπαστος — — —
 ὁ μὲν βακχείος κατὰ προγόνων, ὁ δὲ βακχείος κατὰ λαβρὸν. Πρβλ.
 Westphal, *allg. Metrik*³ σελ. 146.

Z'. Διαφορὰ τῶν ὅντων καὶ ἀλόγων ποσῶν.

149. Πλὴν τῶν ποδῶν, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἵπομεν, ἡ παλαιὰ μουσικὴ εἶχε καὶ ἄλλους πόδας, παντάπασιν ἀχρηστοὺς ἐν τῇ νεωτέρᾳ μουσικῇ, οἵτινες ὑπὸ τῶν παλαιῶν ῥυθμικῶν ἐκαλοῦντο ἄλγοι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς μνημονευθέντας, οἵτινες ἐκαλοῦντο ῥητοί. Ὁ Ἀριστοξένος ῥυθμ. στοιχ. σελ. 298 λέγει καθ' ὅλου περὶ τῶν διαφορᾶς τῶν ῥητῶν καὶ ἀλόγων ποδῶν τάδε· «οἱ δ' ἄλγοι διαφέρουσι τὸν ῥητῶν τῶν ἄνω χρόνων πρὸς τὸν κάτω μὴ εἶναι ῥητόν». Τουτέστιν οἱ ἄλγοι πόδες διαφέρουσι τῶν ῥητῶν, καθ' ὅσον ἐπὶ τῶν ἀλόγων ποδῶν ὁ λόγος τῆς ἄρεως πρὸς τὴν θέσιν δέξ' εἶνε ῥητός, δηλαδὴ δὲν ἐκφράζεται δι' ἀνεπαρκῶν ἀριθμῶν ὡς ἐπὶ τῶν ῥητῶν, ὅπου διὰ τοῦ 2 : 2 ἢ 2 : 1 ἢ 3 : 2, ἀλλὰ διὰ κλασματικῶν (πρβλ. § 131). Ἐν δὲ σελ. 293 ἐξηγουόμενος ὁ Ἀριστοξένος τὴν φύσιν τῶν ἀλόγων ποδῶν φέρει παραδείγματα τὸν ἄλγον τροχαῖον, ὅστις, καθ' ὃ λέγει ὁ Ἀριστοξένος, εὐρίσκειται ὡς ἐξής· ἐὰν ληφθῶσι δύο πόδες, ὁ μὲν ἴσῃ τὴν ἄρσιν τῇ θέσει ἔχων καὶ δίσημον ἑκατέραν, τουτέστιν ὁ τετράσῃμος δακτυλικὸς ἦτορ ὁ δάκτυλος, ὁ δὲ τὴν μὲν θέσιν δίσημον,

διατριβὴν μίαν(;) καὶ φιλοχωρίαν ἐνδεικνύμενοι, τὴν τε αὐτῶν διάνοιαν ἰσότητι καὶ μήκει τῶν χρόνων ἐς κοσμιότητα καθιστάντες». «Ὅτι δὲ οἱ ἴσοι οὗτοι πόδες οἱ διὰ μηκίστων παρεκτεταμένων χρόνων εἶνε οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ α' β' β' β' διπλοὶ ἢ μείζονες σπονδαί, γίνεται δὴλον ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν δύο χωρίων. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι οἱ διπλοὶ ἢ μείζονες σπονδαί εἶχον μέγεθος ὀκτάσημον καὶ συνείκοντο ἐκ δύο ἀσυνθέτων τετρασήμερων χρόνων, ὧν ὁ μὲν ἀπετελεῖ τὴν θέσιν, ὁ δὲ τὴν ἄρσιν. Πιθανῶς δὲ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ σημαντοῦ τροχαίου καὶ τοῦ ὀρθίου, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μείζονος σπονδαίου πρέπει νὰ δεχθῶμεν δύο εἶδη ἀντίθετα,

σπονδαίος διπλοῦς ἢ μείζων ἀπὸ θέσεως — — — — —

» » » ἀπ' ἄρσεως — — — — —

Οἱ πόδες οὗτοι, οἵτινες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὸν $\frac{2}{3}$ τῆς νευτέρας μουσικῆς, ἦσαν χρήσιμοι ἐν τοῖς Ὑμνοῖς, ὡς λέγει ὁ Ἀριστέδης, καὶ τοῖς Νόμοις (1). Ὁ δὲ λόγος, δι' ὃν οἱ παλαιοὶ τοὺς χρόνους τούτους τοῦ διπλοῦ σπονδαίου, ὥσπερ καὶ τοῦ σημαντοῦ καὶ ὀρθίου, ἐλάμβανον ὡς τετρασήμερος, καὶ οὐχὶ ὡς δισήμερος μετ' ἀναθεβλημένης ἀγωγῆς, εἶνε ὅτι ἐν τῇ κρούσει ἐπὶ ἑκαστον χρόνον τῆς φῶδης ἔπιπτε τὸ σχῆμα — — — — — ἢ — — — — — καὶ καὶ — — — — — .

γ') Παίων ἐπιβατός.

156. Περί τοῦ ἐπιβατοῦ παίωνος λέγει ὁ Ἀριστέδης (2) τάδε: «ἐν δὲ τῷ παιωνικῷ γένει ἀσυνθετοὶ μὲν γίνονται πόδες δύο, παίων διάγνους ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς ἄρσεως, παίων ἐπιβατός ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ μακρᾶς ἄρσεως καὶ δύο μακρῶν θέσεων καὶ μακρᾶς ἄρσεως. Διάγνους μὲν οὖν εἰρηται οἶον δίγνους, δύο γὰρ χρῆται σημείοις, ἐπιβατός δὲ, ἐπειδὴ τέσσαρσι χρώμενος μέρεσιν, ἐκ δυοῖν ἄρσεων καὶ δυοῖν διαφόρων θέσεων γίνεταί». Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ἀριστείδου μαθητόμεν πρῶτον μὲν ὅτι ὁ ἐπιβατός παίων συνείκοντο ἐκ πέντε μακρῶν συλλαβῶν, ὥστε ἦτο δεκάσημος, δεύτερον δὲ ὅτι εἶχε τέσσαρας ποδικούς χρόνους, δύο ἄρσεις καὶ δύο θέσεις, τρίτον δὲ ὅτι αἱ θέσεις ἦσαν διάφοροι, δηλὸν ὅτι κατὰ τὸ μέγεθος,

ὥστε αἱ ἄρσεις δὲν ἦσαν διάφοροι, ἀλλ' ὅμοιοι κατὰ τὸ μέγεθος, αἱ μὲν δηλ. ἄρσεις ἦσαν ἑκατέρα δισήμος, τῶν δὲ θέσεων ἡ μὲν ἐτέρα δισήμος, ἡ δὲ ἐτέρα διπλασία ταύτης ἦτο τετρασήμερος. Τὴν τέξιν δὲ τῶν χρόνων ἡ σημείων ὀρίζει ὁ Ἀριστέδης λέγων «παίων ἐπιβατός ἐκ μακρᾶς θέσεως καὶ μακρᾶς ἄρσεως καὶ δύο μακρῶν θέσεων καὶ μακρᾶς ἄρσεως» (1). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ ἐπιβατός παίων εἶχεν ὥδε:

θέσ. ἄρσ. θέσ. ἄρσ.

Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστοξένου δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἐπιβατός παίων εἶνε πούς σύνθετος, ἐκ δύο ἀσυνθέτων ποδῶν συγκείμενος, ἐνὸς τετρασήμερου, μετρικὸν σχῆμα ἔχοντος τὸ τοῦ σπονδαίου, καὶ ἐνὸς ἐξασήμερου ἦτοι ἰωνικοῦ, μετρικὸν σχῆμα ἔχοντος τὸ τοῦ μολλοσσοῦ, οἵτινες ἐν τῇ συνθέσει τηροῦσιν ἐκάτερος τὰ δύο αὐτῶν σημεῖα, ὁ μὲν τὴν δισήμερον θέσιν καὶ ἄρσιν, ὁ δὲ τὴν τετρασήμερον μὲν θέσιν, τὴν δισήμερον δὲ ἄρσιν. Καὶ κατὰ τοῦτο ὁ σύνθετος οὗτος πούς θέσιν, τὴν δισήμερον τῶν ἄλλων συνθέτων διότι ἐν φ' πάντες οἱ ἄλλοι διαφέρει πάντων τῶν ἄλλων συνθέτων διότι ἐν φ' πάντες οἱ ἄλλοι σύνθετοι οἱ ἐκ δύο ἀσυνθέτων συγκείμενοι ἔχουσιν δύο μόνον σημεία, ἐν μὲν τὸ τῆς θέσεως πίπτουν ἐπὶ τὸν ἕτερον ποδᾶ, ἐν δὲ τὸ τῆς ἄρσεως πίπτουν ἐπὶ τὸν ἕτερον, ὁ ἐπιβατός σφίζει ἀμφοτέρω τὰ σημεία κατὰ τὴν ἐκαστὴν ποδᾶ, ἦτοι ἔχει τέσσαρα, δύο ἄρσεις καὶ δύο θέσεις. Ποτέρα ὅμως τῶν δύο θέσεων ἦτο ἡ κυριώτερα, ἥτις καὶ εἶνα συνηπτεν ἀμφοτέρους τοὺς ἀσυνθέτους πόδας εἰς τὴν σῶμα ἦτοι εἰς ἓνα σύνθετον ποδᾶ ἢ κῶλον δεκάσημον; δηλὸν ὅτι ἔχουσα τὸ μείζων μέγεθος, ἦτοι ἡ θέσις τοῦ δευτέρου μέρους ἦτο τοῦ μολοσσοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως δὲ οὐδαμῶς φαίνεται ὅτι ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ποδῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπιβατοῦ παίωνος κατὰ τὸν Ἀριστέδην καὶ τὸν ἀνακρίων νὰ πεισθῇ, νὰ καθηγῇται μὲν ὁ πούς ὁ ἔχων τὴν κυρίαν θέσιν ἦτοι ὁ ἐξασήμερος, νὰ ἐπιφέρηται δὲ ὁ τετρασήμερος, τουτέστιν ὥδε:

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

(1) Περλ. Πολυδ. ὄνομ. 216. 213, 17 «ἄλλημα ἐνὸς πλιν, πυρραχιστικόν καὶ σπονδαίον, τροχάιον». 214 «σπονδαίον μέλος ἐπιβατόν». 215 «πρὸς ὕμνον οἱ σπονδαίον αὐλοῖ».

(2) Σελ. 38. 39. Περλ. Mart. Capella 196 Meib. Mar. Victor. 49 K.

(1) Ἰστέον ὅτι, ὡς παρατήρησεν ὁ Westphal, ἡ φράσις τοῦ Ἀριστείδου «δύο μακρῶν θέσεων» δὲν εἶνε ἀκριβής, διότι οὕτω τὰ σημεία γίνονται πέντε, ἐν φ' αὐτοῖς ὁ Ἀριστέδης λέγει αὐτὰ εὐθὺς μετὰ ταῦτα τέσσαρα. Ὁμοίως δὲ νὰ εἴπῃ «δύο μακρῶν θέσεων» ἀντὶ «δύο μακρῶν θέσεων». Ὁμοίως καὶ ἀλλοχρῶσθαι ἀκριβῆ φράσιν ἐπὶ θέσεως «ἀντὶ «δύο μακρῶν θέσεων»». Ὁμοίως καὶ ἀλλοχρῶσθαι ἀκριβῆ φράσιν ἐπὶ θέσεως «ἀντὶ «δύο μακρῶν θέσεων»». Ὁμοίως καὶ ἀλλοχρῶσθαι ἀκριβῆ φράσιν ἐπὶ θέσεως «ἀντὶ «δύο μακρῶν θέσεων»».

ται διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ μελωδία σχηματίζεται οὕτως ὥστε νὰ τελευτᾷ εἰς τινὰ τῶν κεφαλαιωδῶν φράσεων τοῦ ὁκταχόρδου συστήματος, ἐφ' οὗ ἐμφωκομένῃ. Τοιοῦτος δὲ εἶναι κατὰ πρῶτον μὲν λόγον καὶ σημαντικώτατος ὁ τονικός φράγος ἢ ἡ τονική (tonica), εἶτα διὰ καὶ ἡ τρίτη καὶ πέμπτη ἀπὸ τῆς τονικῆς, τούτέστιν ἡ μέση (media) καὶ ἡ δεσπόουσα (dominante).

158. Ἐν τῷ λόγῳ πάλιν αἱ λέξεις αἱ τῇ ἐμφαντικωτέρῃ τῶν ὑποτασσόμεναι καὶ δι' αὐτοῦ εἰς ἓν σῶμα συναπτόμεναι, τὸ ρητορικὸν κῶλον, δὲν δύνανται νὰ εἶναι λίαν πολλαί, διότι ἄλλως, ἂν δηλαδὴ εἶναι πλείονες τοῦ δέοντος, εἰς μόνος κύριος τόνος δὲν ἐξαρκεῖ νὰ ὑποτάξῃ τῇ αὐτοῦ δυνάμει τοὺς τόνους πασῶν τῶν ἄλλων λέξεων καὶ οὕτω νὰ συνάψῃ πάσας εἰς ἓν σῶμα, μᾶλλον δὲ θὰ εἶναι χρεῖα καὶ ἄλλω προσέτι τοιοῦτον κυρίου τόνου· ἀλλ' ὁμοῦς τότε δὲν θὰ ἔχωμεν πλεόν ἢ μόνον σῶμα, ἀλλὰ δύο ἀνεξάρτητα ἀλλήλων, ἂν δύο εἶναι οἱ κυριώτεροι τόνοι, ἢ καὶ πλείονα, ἂν εἶναι πλείονες οὗτοι. Ὁ αὐτὸς λοιπὸν λόγος καὶ περὶ τῶν μελωδικῶν ἢ ρυθμικῶν κῶλων. Πάντοτε φερόμενος τις ἀριθμὸς ποδῶν δύναται νὰ συνάπτηται εἰς ἓν ρυθμικὸν κῶλον διὰ τοῦ δυνατωτέρου ρυθμικοῦ τόνου· ἐνός τινος τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Πᾶν δὲ μείζον τοῦ δέοντος μέγεθος ἀδυνατεῖ νὰ ὑπατάξῃ τῇ αὐτοῦ δυνάμει καὶ νὰ συνάψῃ εἰς ἓν ρυθμικὸν σῶμα ὁ κυριώτερος οὗτος τόνος, ὥστε ἐπὶ τοιοῦτου μεγέθους θὰ εἶναι χρεῖα δύο ἢ καὶ πλείονων κυριωτέρων ρυθμικῶν τόνων· ἀλλ' ὁμοῦς οὕτως ἀπόλλυται ἡ ρυθμικὴ συνάρησις καὶ ἀντὶ ἐνός θὰ ἔχωμεν δύο ἢ καὶ πλείονα σῶματα ἢ τοὺς ρυθμικὰ κῶλα.

159. Πόσοι λοιπὸν πόδες δύνανται νὰ συναφθῶσι καὶ ἀποτελέσωσιν ἓν σῶμα ἢ τοὺς ἓν ρυθμικὸν κῶλον, οὐ δύναται νὰ ἀντιληφθῇ ὡς τοιοῦτου ἢ αἰσθησῆς· Ἐν μὲν τῇ νεωτέρῃ μουσικῇ συνάπτονται κανονικῶς τέσσαρες πόδες καὶ ἀποτελοῦσιν ἓν ρυθμικὸν κῶλον, συχνὰ δὲ μόνον δύο, σπανιωτάτα δὲ τρεῖς. Συνήθως δὲ, ὅταν ὁ μελοποιὸς εὐρίσκη τριποδίας ἐν τῇ ποιητικῇ κειμένῳ, μεταβάλλει αὐτὰς εἰς τετραποδίας, προστίθεις κενὸν χρόνον ἔχοντα μέγεθος ἐνός ποδός. Πενταποδίας δὲ καὶ ἑξαποδίας ἦτοι κῶλα συγκείμενα ἐκ πέντε καὶ ἐξ ἑκτὸς μεταχειρίζεται· μὲν ἡ νεωτέρα μουσική, ἀλλ' ὁμοῦς σποράδην καὶ ἀναμειγνύουσα ἄλλοις κῶλοις, οὐχὶ δὲ συνεχῶς ἐπὶ μειζόνων ρυθμικῶν μερῶν. Ἡ παλαιὰ ὁμοῦς μουσικὴ τέχνη, ὡς εἶδομεν ἐν τῇ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, ἐσχημάτιζε συνθετοὺς ποδας ἢ τοὺς κῶλα οὐχὶ μόνον

ἐκ τεσσάρων, δύο καὶ τριῶν ἀσυνθέτων ποδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πέντε καὶ ἐξ, τούτέστι διποδίας τε καὶ τριποδίας καὶ τετραποδίας καὶ πενταποδίας καὶ ἑξαποδίας, καὶ πάντα τὰ κῶλα ταῦτα μετεχειρίζετο σχεδὸν ἐπίσης συχνά, ὡς μακρόνθρωπος ἐκ τῆς σφωρόμενης παλαιᾶς ποιήσεως. Τὰς δὲ πενταποδίας καὶ ἑξαποδίας μετεχειρίζοντο οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οὐ μόνον σποράδην, ὡς ἡ νεωτέρα μουσική, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς ἦτοι κατ' ἐπανάληψιν ἐφεξῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῇ παλαιᾷ μουσικῇ τέχνῃ δὲν ἐσχηματίζοντο παντὸς εἶδους κῶλα ἐκ ἑκτὸς τῶν ἀσυνθέτων ποδῶν ἦτοι μονοποδιῶν, ἀλλὰ διποδίας μὲν καὶ τριποδίας ἐσχημάτιζεν ἡ παλαιὰ μουσικὴ τέχνη καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀσυνθέτων ποδῶν ἦτοι μονοποδιῶν, τούτέστι τροχαϊκῆς (ιαμβικῆς), δακτυλικῆς (ἀναπαιστικῆς), παιωνικῆς καὶ ιωνικῆς (ἀπὸ μείζονος καὶ ἀπ' ἐλάσσονος) διποδίας καὶ τριποδίας· τετραποδίας δὲ μόνον ἐκ τῶν τρισημῶν καὶ τετρασημῶν ἀσυνθέτων ποδῶν, τούτέστι τροχαϊκῆς (ιαμβικῆς) καὶ δακτυλικῆς (ἀναπαιστικῆς) τετραποδίας· πενταποδίας δὲ ἐκ πάντων τῶν ἀσυνθέτων ποδῶν. Πλὴν τῶν ἑξασημῶν ιαμβικῶν, καὶ τούτεστι τροχαϊκῆς (ιαμβικῆς), δακτυλικῆς (ἀναπαιστικῆς) καὶ παιωνικῆς πενταποδίας· ἑξαποδίας δὲ μόνον ἐκ τῶν τρισημῶν ἀσυνθέτων ποδῶν, τούτεστι τροχαϊκῆς καὶ ιαμβικῆς. Καὶ αἱ μὲν διποδία καὶ τετραποδία διὰ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως εἰς δύο μέρη διαιρούμεναι, ἔχοντα πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ ἰσοῦ λόγον, ἀνῆκον εἰς τὸ δακτυλικὸν ποδικὸν γένος, αἱ δὲ τριποδία καὶ ἑξαποδία διὰ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως εἰς δύο μέρη διαιρούμεναι, ἔχοντα πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ διπλασίου λόγον, ἀνῆκον εἰς τὸ ιαμβικὸν ποδικὸν γένος, αἱ δὲ πενταποδία ὡσαύτως εἰς δύο μέρη διὰ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως διαιρούμεναι, ἔχοντα πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ ἡμιολίου λόγον, ἀνῆκον εἰς τὸ παιωνικὸν ποδικὸν γένος.

Ὡς ἐν τύπῳ δὲ τὰ κῶλα ἦτοι οἱ σύνθετοι πόδες τῆς παλαιᾶς μουσικῆς τέχνης εἶχον ὡς ἐξῆς·

Α'. Τροχαϊκὰ καὶ ιαμβικὰ κῶλα.

1. - - - -	τροχαϊκὴ διποδία	} κῶλον ἐξάσημον
2. - - - -	ιαμβικὴ διποδία	
3. - - - -	τροχαϊκὴ τριποδία	} κῶλον ἐνεάσημον
4. - - - -	ιαμβικὴ »	
- (3+3).
(6+3).

τάς εἰς δύο ἴσα μέρη, ὧν τὸ μὲν ἕτερον θὰ ἀποτελῇ τὴν ἄρσιν, τὸ δὲ ἕτερον τὴν θέσιν, ὥστε τὰ δύο ταῦτα σημεῖα συμπίπτουσιν τοῖς ἐκ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως εὐρισκόμενοις μέρεσιν· οἷον ἐπὶ τῆς τροχαϊκῆς διποδίας καὶ τετραποδίας τὰ δύο σημεῖα εἶχον ὧδε·

σημ.	σημ.	σημεῖον	σημεῖον
⋮ ⋮	⋮	⋮ ⋮	⋮
ἄρσις	θέσις	ἄρσις	θέσις.

Ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις τοῦ Ἀριστοξένου προτάσσεται μὲν ἡ ἄρσις, ἐπιτάσσεται δὲ ἡ θέσις, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τῆς φράσεως τοῦ Ἀριστοξένου δὲν ἀποκλείεται καὶ τὸ ἀντίθετον, τὸ νὰ καθηγῆται μὲν ἡ θέσις, νὰ ἑπταίη δὲ ἡ ἄρσις, ὧδε δηλαδή·

σημ.	σημ.	σημεῖον	σημεῖον
⋮ ⋮	⋮	⋮ ⋮	⋮
θέσις	ἄρσις	θέσις	ἄρσις.

Συμμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Ἀριστοειδὴς λέγων ἐν σελ. 36 περὶ εἰδους τινὸς τοῦ ὁκτασήμεου δακτυλικοῦ τοῦ καλουμένου *μεζιχου* *σπορθείου* «⋮ ⋮ σπονδεῖος μεζῶν ἐκ τετρασήμεου θέσεως καὶ τετρασήμεου ἄρσεως». Πότε ὅμως ἐν τῇ σωζομένῃ τῶν παλαιῶν ποιήσει ἐπὶ τῶν διποδίων καὶ τετραποδίων καθηγμένη μὲν ἡ θέσις, εἴτετο δὲ ἡ ἄρσις, ἢ τάνάπαλιν, δὲν δυνάμεθα νῦν νὰ γινώσκωμεν· διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν παλαιῶν μελῶν καὶ διότι οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν διδασκόμεθα τι περὶ τούτου. Ὅτι, διὰ εἰπομεν περὶ τῶν τροχαϊκῶν διποδίων καὶ τετραποδίων, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῶν ἱαμβικῶν καὶ δακτυλικῶν καὶ λοιπῶν λεγόμενον. Ὡσαύτως δὲ ὅτι εἴπομεν ἔμπροσθεν (§ 147) περὶ τῶν ἀπλῶν ἡ ἀσυνθέτων ποδῶν ὅτι διαφέρουσι τὸ ἦθος, ὅταν προηγῆται μὲν ἡ θέσις, ἑπταίη δὲ ἡ ἄρσις καὶ τάνάπαλιν, διότι κατὰ μὲν τὴν πρώτῃν περίστασιν οἱ πόδες ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἡσυχαστικὸν ἦθος τῆς ρυθμοποιίας καὶ εἶνε ἡσυχαστικώτεροι τὸ ἦθος, κατὰ δὲ τὴν ἀντίστροφον τάξιν τῶν σημείων οἱ πόδες ἀνήκουσιν εἰς τὸ διασταλτικὸν ἦθος τῆς ρυθμοποιίας καὶ γίνονται διασταλτικώτεροι τὸ ἦθος ἢ τοι προσλαμβάνουσι μεζῶνα κίνησιν καὶ ἐνέργειαν, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῶν συνθέτων ποδῶν, δηλονότι εἶνε ἡσυχαιότεροι μὲν οἱ ἔχοντες προηγούμενην τὴν θέσιν, ἐπιφερομένην δὲ τὴν ἄρσιν, διασταλτικώτεροι δὲ ἢ τοι κεκινημένοι τὸ ἦθος οἱ ἀντίστροφον ἔχοντες τὴν τάξιν τῶν σημείων.

162. Ἐπὶ τῶν συνθέτων ὅμως ἱαμβικῶν ποδῶν, ἦτοι τῶν τριπο-

διῶν καὶ εξαποδιῶν, τὰ ἐκ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως εὐρισκόμενα μέρη δύο ὄντα δὲν δύνανται νὰ συμπίπτωσιν, ὡς ἐπὶ τῶν συνθέτων δακτυλικῶν, τοῖς σημείοις, ἅτινα εἶνε τρία. Ἀνάγκη λοιπὸν τὸ ἕτερον τῶν ἐκ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως δύο μερῶν, δηλὸν ὅτι τὸ μεζῶν, ὅπερ ἔχει διπλάσιον τοῦ ἑτέρου μέγεθος, νὰ περιέχῃ δύο σημεία. Εἶχον δὲ τὰ τρία ταῦτα σημεῖα κατὰ τὸν Ἀριστοξένον τὴν ἐξῆς δύναμιν, ἥτοι δηλαδή ἦσαν δύο ἄρσις καὶ μία θέσις ἢ μία ἄρσις καὶ δύο θέσις. Ταῦτα δὲ οὐδαμῶς ἄλλως πρέπει νὰ νοηθῶσιν εἰμὴ ὅτι ἐν μὲν τῶν σημείων τούτων ἀεὶ θέσις ὃν ἔχει τὴν μεγίστην δύναμιν, ἐν δὲ ἀεὶ ἄρσις ὃν τὴν ἐλαχίστην, ἐν δὲ μέσῃ τινὰ δύναμιν, ὥστε ἡ δύνατο νὰ θεωρῆται καὶ λέγεται ἄρσις μὲν παραβαλλόμενον πρὸς τὴν θέσιν, θέσις δὲ παραβαλλόμενον πρὸς τὴν ἄρσιν. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἡ παλαιὰ μουσικὴ τέχνη ἀποδεικνύεται τελῶς συμφωνοῦσα τῇ νεωτέρᾳ ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν συνθέτων ἱαμβικῶν ποδῶν καθὼς καὶ πρὸς τὴν τῶν συνθέτων δακτυλικῶν. Διότι ὅπως ἡ ἀρχαία εἰς δύο ποδικῶν χρόνους, ἄρσιν τε καὶ θέσιν, διήρπει τοὺς δακτυλικούς ποδας ἀσυνθέτους καὶ συνθέτους, οὕτω καὶ ἡ νεωτέρα μουσικὴ διαιρεῖ σημαίνοντες καὶ ἀναλόγους ἀρτίους ἢ διμερεῖς καλουμένους ποδας. Καὶ πάλιν ὅπως ἡ ἀρχαία μουσικὴ τέχνη σημαίνονμένη διήρπει εἰς τρεῖς ποδικούς χρόνους τοὺς συνθέτους ἱαμβικούς ποδας, οὕτω καὶ ἡ νεωτέρα τοὺς ἀναλόγους περιττοὺς ἢ τριμερεῖς καλουμένους ποδας σημαίνονμένη διαιρεῖ εἰς τρία ἴσα μέρη, ὧν τὸ μὲν προφέρεται μετὰ μεγίστης δυνάμεως ("), τὸ δὲ μετ' ἐλάσσονος ('), τὸ δὲ μετὰ ἐπιμέσης δυνάμεως ('). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ παλαιοὶ τὴν τροχαϊκὴν π. χ. τριποδίαν (ἐννεάσημον ἱαμβικὴν) ἱσημαίνοντο ὧδε·

σημ.	σημ.	σημ.
⋮	⋮	⋮
θέσ.	θέσ.	ἄρσ.
ἢ	θέσ.	ἄρσ.

Ἄλλ' ὅμως ὅπως ἐπὶ τῶν διποδίων καὶ τετραποδίων, ὡς εἴπομεν, ἡ τάξις τῶν σημείων ἦτο ἄλλοτε ἄλλη, ἄλλοτε δηλαδή καθηγῆτο μὲν ἡ θέσις, εἴτετο δὲ ἡ ἄρσις, καὶ ἄλλοτε τάνάπαλιν, τὸν αὐτὸν ποὺ λόγον πρέπει πιθανῶς νὰ δεχθῶμεν καὶ ἐπὶ τῶν τριποδίων, τούτεστιν ὅτι ἱσημαίνοντο καὶ ὧδε

$\begin{array}{c} \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \\ \text{ἄρσ.} \quad \text{θέσ.} \quad \text{θέσ.} \quad (\text{ἡ ἄρσις}) \end{array}$

ἡ καὶ ὧδε·

$\begin{array}{c} \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \\ \text{θέσ.} (\text{ἄρσ.}) \quad \text{ἄρσ.} \quad \text{θέσις.} \end{array}$

163. Ὡσπερ δὲ ἐπὶ τῶν συνθέτων ἱαμβικῶν ποδῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν συνθέτων παιωνικῶν ἦτοι τῶν πενταποδίων τὰ ἐκ τῆς ποδικῆς διαιρέσεως μέρη, δύο ὄντα καὶ λόγον πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ ἡμιολίου ἔχοντα, δὲν δύνανται νὰ συμπίπτωσι τοῖς τέσσαρσι σημείοις, εἰς ἃ οἱ παλαιοὶ διήρουν τοὺς συνθέτους παιωνικοὺς πόδας σημαίνοντες αὐτοὺς ἐν τῇ ἐξαγγελίᾳ τῶν μουσικῶν ποιημάτων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι δύο μὲν τῶν τεσσάρων σημείων ἐπιπτον ἐπὶ τὸ ἔτερον μέρους τῆς ποδικῆς διαιρέσεως, δύο δὲ ἐπὶ τὸ ἕτερον. Τὴν δύναμιν τῶν σημείων τούτων ὀρίζει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις λέγων ὅτι ἦσαν δύο ἄρσεις καὶ δύο θέσεις. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἀριστοτέλης Κοινητικῶν περὶ τῆς σημασίας τοῦ δεκασήμου παιωνικοῦ (βλ. § 156) εἰκάζομεν ποία ἦτο ἡ τάξις τῶν σημείων καὶ καθ' ὅλου ἡ σημασία καὶ τῶν μειζόνων συνθέτων παιωνικῶν ποδῶν ἦτοι τῶν πενταποδίων. Ἡ τροχαϊκὴ π. χ. πενταποδία διηρεῖτο εἰς σημεῖα ἡ ποδικούς χρόνους ὧδε·

$\begin{array}{c} \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \\ \text{θέσις} \quad \text{ἄρσις} \quad \text{θέσις} \quad \text{ἄρσις} \end{array}$

ἡ καὶ ὧδε·

$\begin{array}{c} \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \\ \text{θέσις} \quad \text{ἄρσις} \quad \text{θέσις} \quad \text{ἄρσις.} \end{array}$

ΣΗΜ. Ἡ προεκτεθεῖσα ἐρμηνεία τῶν ἐμπροσθεν (§ 160) μνημονευθέντων χωρίων τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς σημασίας ἦτοι τῆς διαιρέσεως τῶν συνθέτων ποδῶν εἰς σημεῖα ἡ μέρη ποδικά, ἄρσεις δηλαδὴ καὶ θέσεις, ὀφείλεται τῇ ὀξύνοις τοῦ ἐν Πηρισίοις ἀκαδημαϊκοῦ Henri Weil (H. Weil, über Zahl und Anordnung der Arsen und Thesen in den verschiedenen Rhythmengeschlechtern, ἐν τοῖς Jahrb. f. Phil. 1855 σελ. 396 κί.). Ταύτην ἀπεδέξατο καὶ ὁ Οὔσερφλιος ἐν τῇ β'. ἐκδόσει τῆς ρυθμικῆς καὶ μετρικῆς. Ἐν τῇ τρίτῃ ὁμοῦς ἐκδόσει τῆς ρυθμικῆς (σελ. 250) καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τῆς μετρικῆς (allg. Metrik³ σελ. 153) ἠσπάσατο τὴν ἐκδοχὴν τοῦ

Baumgart (E. F. Baumgart, über die Betonung der rhythmischen Reihe b. d. Griechen. Breslau 1869, Progr.), καθ' ἣν ἡ μὲν διποδία ἐλάμβανε δύο σημεῖα, ἡ δὲ τετραποδία τρία, ἡ δὲ πενταποδία πέντε. Ἀλλ' ὁ C. von Jân (Hirschfelders Wochenschr. f. kl. Philol. 1886 N. 18. Πρὸς Westphal, allg. Metrik³ σελ. 162 ὑποσημ.) ἐπικρίνων τὴν γ' ἐκδ. τῆς ρυθμικῆς τοῦ Οὔσερφλιου ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ νὰ ἐπανεῖθῃ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Weil. Καὶ ἡμῖν φαίνεται ὀρθοτέρα ἡ γνώμη τοῦ Weil, ἡ καὶ ἠκολούθησamen ἐν τῇ ἐμπροσθεν ἐκτεθείτῃ θεωρίᾳ περὶ τῆς σημασίας τῶν συνθέτων ποδῶν. Διότι πλὴν ἄλλων, ἃ λέγει ὁ C. von Jân, ἐν δεχθῶμεν ὅτι ἡ τετραποδία εἶχε τέσσαρα σημεῖα, πῶς θὰ συμβιβάζωμεν π. χ. τὸν ὅρον τροχαϊκὸν τετράμετρον πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τοῦ Baumgart ἀπαιτοῦντος τέσσαρα σημεῖα ὑπὲρ ἐκάστης τετραποδίας; Τότε ἔπρεπε νὰ λέγηται ἡ μὲν τετραποδία ἀντὶ διμέτρου τετράμετρον, ἡ δὲ ὀκταποδία ἀντὶ τετραμέτρου ὀκτάμετρον. Ὡσαύτως τὸ ἱαμβικὸν τρίμετρον, καθ' ἃ λέγει ὁ Οὔσερφλιος ἐν τῇ γ' ἐκδόσει περὶ τῆς σημασίας τῆς διποδικῆς βάσεως, ἔπρεπε νὰ λέγηται ἐξάμετρον κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Περὶ περιόδων.

164. Ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐξηγουμένοι τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν τῶν ποδῶν καὶ κῶλων παρεβόλωμεν τὰς διαιρέσεις ταύτας τοῦ ἱερούμενου μέλους πρὸς τὰς τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἀναλόγους διαιρέσεις εἰς λέξεις καὶ κῶλα. Ἡ ἀναλογία ὁμοῦς τοῦ ῥητορικοῦ λόγου πρὸς τὸ ἔρρυθμον μέλος προβαίνει καὶ περαιτέρω. Ἐν τῷ ῥητορικῷ δηλαδὴ λόγῳ σπᾶνός συμβαίνει ὥστε τέλειόν τι νόημα νὰ ἀπαρτιζέται ἐξ ἐνὸς κώλου, συνήθως δὲ συνάπτονται ἐκάστοτε δύο ἢ καὶ πλεονα κῶλα εἰς ἀπαρτισμὸν τελείου τινὸς καὶ αὐτοτελοῦς νοήματος, τὸ δὲ μείζον τοῦτο

ἐρχόμενα θὰ διαλαθῶμεν περὶ τῶν διαφορῶν κατηγοριῶν αὐτῶν, τοὔτεστι περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν κατὰ γένη καὶ εἶδη, περὶ τῆς κατὰ μέγεθος, ἥτις ἐξήρτητο ἐκ τῆς κατὰ βόσεις διαίρεσεως τῶν μέτρων, περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀπόθεσιν ἡ κατάληξιν καὶ τέλος περὶ τῆς κατὰ σύνταξιν διαφορᾶς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σφύζοντα μετρικὰ τῶν παλαιῶν συγγράμματα ἀντὶ τῆς περιόδου συνήθως μεταχειρίζοντο τὸν τεχνικὸν ὄρον *μέτρον*, τὸν ὅρον τοῦτον, εἰ καὶ ἀκριβῶς λαμβανόμενος μόνον εἶδος τῆς περιόδου σημαίνει, καθ' ᾧ εἶπομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, θὰ μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐφεξῆς ἐπὶ πάσης περιόδου, ἐφ' ὅσοι μνημεῖα γινώσκται ἐκ τούτου παρεξήγησις. Καὶ πρῶτον μὲν λέγομεν τῆς διαφορᾶς τῶν μέτρων κατὰ γένη καὶ εἶδη.

178. 'Η κατὰ γέννη καὶ εἶδη διαφορὰ τῶν μέτρων γεννᾶται ἐκ τῆς κατὰ γέννη καὶ εἶδη διαφορᾶς τῶν ποδῶν, ἐξ ὧν ταῦτα σύγκεινται. Ὅλοι ἐμπροσθεν (κιφ. ε' § 134 κ.ί.) εἰσπορν, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ καθ' ἑκάστην οἱ ρυθμικοὶ διέκρινον τρία γέννη ποδῶν, τὸ δακτύλιον, τὸ ἱαμβικόν καὶ τὸ παιωνικόν, εἰς τὸ δεύτερον δὲ γένος τὸ ἱαμβικόν ἀνέφερον καὶ τοὺς ἐξασήμεους ἱαμβικούς ποδας ἵηται τοὺς ἰωνικούς. Οἱ παλαιοὶ ὅμως μετρικοὶ χωρίζοντες τοὺς τελευταίους ἀπὸ τῶν τρήσμων ἱαμβικῶν εἰδῶν τὸν ἰδίον γένος καὶ τὸ ὅλον τέσσαρα γέννη ποδῶν, τοὺς τρήσμους, τοὺς τετρασήμεους, τοὺς πεντασήμεους καὶ τοὺς ἐξασήμεους. Κατὰ τὴν διαφορὰν λοιπὸν ταύτην τῶν ποδῶν, τὴν κατὰ γένος, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συντιθέμενα μέτρα διέκρινον οἱ μετρικοὶ εἰς τέσσαρα μετρικὰ γέννη. Ὅπως δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς τάξεως τῶν ποδικῶν χρόνων διέκρινεν ἐπὶ ἐκάστῳ ποδικῷ γένους διαφόρων εἶδη ἀντίθετα πρὸς ἄλληλα (διαφορὰ κατ' ἀντίθετον), τὰ μὲν δηλαδὴ ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς θέσεως, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἀφροσύς, ὡσαύτως καὶ οἱ μετρικοὶ τὰ ποδικὰ γέννη διήρουν εἰς εἶδη, τὴν δὲ διαφορὰν ταύτην τὴν ἐναντίωσιν ἢ ἀντιπαθεῖν ποδῶν ἐκάλουν ἀντιπάθειαν ἢ ἐναντίωσιν. Καὶ ἐπὶ μὲν τῷ τρήσμῳ ποδικῷ γένους διέκρινον δύο εἶδη ποδικὰ ἀντιπαθῆ ἢ ἀντιπαθεῖντα ἀλλήλοισι, τὸν τροχαῖον - ὡ καὶ τὸν ἱαμβον -, ἐπὶ δὲ τῷ τετρασήμεῳ ὡσαύτως δύο, τὸν δακτύλον - ὡ καὶ τὸν ἀνάπαιστον -, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐξασήμεου γένους τῶν ἰωνικῶν ἀπὸ μείζονος - ὡ -, τὸν ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος - ὡ - καὶ τὸν γοριαμβον - ὡ - (1).

(1) Τὰ καθαρὰ χοριαμδικὰ μέτρα (διότι οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ διακρίνουσι καὶ μικτὰ χοριαμδικά, ὅπως καὶ καθαρὰ ἰωνικά καὶ μικτὰ ἰωνικά) εὐρίσκονται σπανίως ἐν τῇ

ο 'Ηλιαδωρος ὁμῶς καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ προσέθηκαν καὶ τέταρτον εἶδος τοῦ ἐξασήμου γένους, τὸν ἀντίσπαστον — — υ, παντάπασιν ἀγνωστον ὄντα τῇ μετρικῇ ἐπιστήμῃ τῶν παλαιωτάτων καλῶν χρόνων (1). Ἐπὶ δὲ τοῦ πεντασήμου ποδικοῦ γένους κατὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν ὑπάρχει ἔν μόνον εἶδος, ὁ παῖων ἡ ὁ κρητικὸς — — υ. Ὁ δὲ 'Ηρασιώτης δέχεται μὲν καὶ δεῦτερον εἶδος, τὸν ὑπ' αὐτοῦ καλούμενον βαρχεῖον — — (2), καὶ τρίτον, τὸν παλιμβάρχεον — — υ, τῷ δευτέρῳ ὁμῶς καὶ τρίτῳ εἶδει ἀπονέμει αὐτὸς ὁ 'Ηρασιώτης σημασίαν ὑποτεταγμένην καὶ οὐδαμῶς ὁμοιωτῇ τῷ παῖωνι ἡ κρητικῷ, περὶ μὲν τοῦ βαρχεῖου εἰδους λέγων ὅτι εἶνε σπάνιον καὶ ἄν ποτε γένηται χρήσις αὐτοῦ, δὲν διαρκεῖ πολὺ, περὶ δὲ τοῦ παλιμβάρχεου ὅτι εἶνε ἀνεπιτήδειον πρὸς μέλοποιαν (3).

179. Κατὰ τὰ μνημονευθέντα λοιπὸν ἑκτὼ ποδὶ καὶ τοῖς
ἐξ αὐτῶν συντιθέμενα μέτρα διακρίνονται εἰς ὀκτὼ μετρικὰ εἶδη, ὅθεν

Ἑλληνικῇ ποιήσει. Παράδειγμα ἐκ τοῦ Σοφοκλέους φέρομεν τὸ ἐν Οἶ. Τ. στ. 483 κτ.,
ἐνθα ἐν τῇ αὐτῇ στροφῇ γίνεται χρῆσις καὶ τῶν τριῶν εἰδῶν, τῶν τε ἰωνικῶν ἀμφο-
τέρων καὶ τοῦ χοριαμβικοῦ.

1. Δεῖνά μὲν οὖν, δεῖνά τεράρει δοφός σιανόνειας
2. οὔτε δοκοῦντ' οὐτ' ἀπὸ (δοξής) ὅτι λέξω δ' ἀπορῶ.
3. πέτομαι εἰ' ἐλπίσιν εἴτ' ἐνθάδ' ὄρωμ' εἴτ' ὀπίσω.
4. τί γὰρ ἢ Λαδδακιδίαι;
5. ἢ τῷ Πολύδου νεῖκος ἔκευτ'; οὔτε πάροιθεν
6. ποτ' ἔγωγ' οὔτε τὰ νῦν πα.
1. ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ | ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ
2. ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ | ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ
3. ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ | ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ
4. ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ
5. ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ | ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ
6. ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ ᾤ

6 ο ο λ ο ο λ ο
Τῆς στροφῆς δηλαδή ταύτης τὸ μὲν 1 καὶ 2 μέτρον σύγκειται ἐκ χοριασμένων, τὸ δὲ 3,
4 καὶ 6 ἐξ ἰωνικῶν ἀπ' ἑλάσσονος, τὸ δὲ 5 ἐξ ἰωνικῶν ἀπὸ μεγίχου.

(1) Περὶ τοῦ ἀντισπαστικοῦ μέτρου πρβλ. Mar. Victor. σελ. 87 Keil καὶ Westphal allg. Metrik³ σελ. 167 κτ.

(2) Ηρδλ κσφ. Ε' § 148 σσημ. γ'.

(2) 11ρδ. κερ. B' § 148 σημ. γ'.
 (2) 11ρδ. 'Ἡρασι. ἐγγερ. κερ. γ' ἔνθα ἐν ἀρχῇ μὲν λέγονται τάδε· «Τὸ δὲ παι-
 σιὸν πλεῖν ἔχει τῆρα, τὸ τε κρητικὸν καὶ τὸ βακχικὸν καὶ τὸ παλιμβαχαϊκόν,
 καὶ ἀνεπτυγμένον ἐστὶ πρὸς μελοποιίαν, τὸ δὲ κρητικὸν ἐπιτρεβον·» ἐν ταῖς δὲ
 τάδε· «τὸ δὲ βακχικὸν σπάνιον ἐστίν, ὥστε, εἰ καὶ ποῦ ποτε ἡμῶσι, ἐπὶ βραχὺ σύ-
 νισκασθαι, οἷον

ὁ ταῦρος δ' εἰσεν κυρίξεν τὴν ἀρχάν,
φθάσαντος δ' ἐπ' ἔργοις προσηνδύσεται νῦν ».

καὶ οἱ ὀκτὼ πόδες, ἐξ ὧν συνίστανται τὰ ὀκτὼ μετρικὰ εἶδη, καὶ λούνται μετρικοὶ πόδες, καθ' ὅσον μόνον ἐκ τῶν ποδῶν τούτων δύνανται νὰ αποτελεσθῶσιν ὁλόκληρα μέτρα, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν λύσεων καὶ συναρρέσεων αὐτῶν, ὧν τῶν χορείων (τριβράχων) $\cup \cup \cup$ και λαιπῶν, πολλὰ δ' ὀλιγώτερον ἐκ τῶν ἄλλων ποδῶν, οὓς εὐρίσκομεν ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν μετρικῶν καὶ οἵτινες εἶνε ἡ συνθέσεις τῶν μετρικῶν ποδῶν ἢ καὶ ἀνυπαρκτοὶ καὶ ἄρρυθμοι συλλαβικοὶ σχηματισμοί. Πικραλεῖποντες δὲ νὰ μνημονεύσωμεν αὐτοὺς ἐνταῦθα, τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι ὁ μὲν Ἑραιοτῶν δέχεται συμφῶνως Διονυσίῳ τῷ Ἀλικαρνασσεῖ (περὶ συνθ. ὀνομ. κεφ. ιζ') τέσσαρες δισυλλάβους, ὀκτὼ τρισυλλάβους καὶ ἑκατάδεκα τετρασυλλάβους πόδας. Ἄλλοι δὲ μετρικοί, ὡς ὁ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς (ἐν τῇ μετρικῇ), ὁ Μάριος Οὐικτωρίνος καὶ ὁ Διομήδης, προστιθέασιν ἔτι 32 πεντασυλλάβους καὶ 64 ἑξασυλλάβους, ὥστε δέχονται 124 πόδας τοὺς πάντας! Τὰ ὀνόματα τῶν πεντασυλλάβων καὶ ἑξασυλλάβων δίδωσιν ἐν πρώτοις ὁ Διομήδης σελ. 481, 13 κί., εἰτα δὲ καὶ ὁ Anonymus Ambrosianus de re metrica παρὰ Studemund aneed. var. σελ. 232 κί. καὶ ὁ Anonymus Berolinensis aneed var. σελ. 295 κί., εἰνε δὲ ἄχρηστον ἐπινόημα μεταγενεστέρου τινὸς μετρικοῦ.

180. Κατὰ τὸ σύστημα λοιπὸν τῆς παλαιᾶς μετρικῆς τὸ πρὸ τοῦ Ἡλιοδώρου πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐπόμενα μετρικὰ γένη καὶ εἶδη·

α'. Πρῶτον γένος (τρίσημον) ἔχον δύο εἶδη,

1. μέτρα τροχαϊκά.

2. μέτρα ιαμβικά.

β'. Δεύτερον γένος (τετράσημον) ἔχον δύο εἶδη,

3. μέτρα δακτυλικά.

4. μέτρα ἀναπαιστικά.

γ'. Τρίτον γένος (ἐξάσημον) ἔχον τρία εἶδη,

5. μέτρα ἰωνικά ἀπὸ μειζονος.

6. μέτρα ἰωνικά ἀπ' ἐλάσσονος.

7. μέτρα χοριαμβικά.

δ'. Τέταρτον γένος (πεντάσημον) ἔχον ἓν μόνον εἶδος,

8. μέτρα παιωνικά.

181. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην, καθ' ἣν τὸ γένος περιέχει διάφορα

εἶδη διακρίνονμενα ἐκ τῆς τάξεως τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως, καλοῦσιν αὐτὸ οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ ἐπιπλοκήν ἢ συγγένειαν. Πρβλ. Σχολ. Ἑραιοτ. σελ. 136 W. α' Ἑπιπλοκή ἐστὶ τοῦ μέτρου τὸ ἀνώτατον γένος, ἐξ ἧς τὰ μέτρα γίνονται. Εἰσὶ μὲν οὖν ἐπιπλοκαὶ κατὰ μὲν τινας καὶ ἄλλαι, πλὴν αἱ νῦν ἀναγκαιόταται τρεῖς· καὶ ἡ μὲν καλεῖται τρίσημος δυαδική· ἡ δὲ τετράσημος δυαδική· ἡ δὲ ἐξάσημος τετραδική. Καὶ δυαδικῆς μὲν τρισήμου εἶδη δύο, τὸ τε ιαμβικὸν καὶ τὸ τροχαϊκόν· τῆς δὲ τετρασήμου δυαδικῆς δύο, τὸ τε δακτυλικὸν καὶ τὸ ἀναπαιστικόν· τῆς δὲ ἐξάσημου τετραδικῆς τέσσαρα, τὸ τε ἰωνικὸν τὸ ἀπὸ μειζονος, τὸ χοριαμβικόν, τὸ ἀπ' ἐλάσσονος ἰωνικὸν καὶ τὸ ἀντισπαστικόν. Ὡνομάσθησαν δὲ ἐπιπλοκαί, ἐπειδὴ τὰ ἐκ μίας ἐπιπλοκῆς εἶδη ἀπ' ἀλλήλων εἰς ἄλληλα τὰ εἶδη μεταπίπτει». Κατὰ τὴν θεωρίαν λοιπὸν ταύτην τὸ μὲν πρῶτον μετρικὸν γένος, ὅπερ περιλαμβάνει τὸ τροχαϊκὸν καὶ ιαμβικὸν εἶδος, καλεῖται ἐπιπλοκή τρίσημος δυαδική, δυαδική μὲν, διότι περιέχει δύο εἶδη, τὸ τροχαϊκὸν καὶ τὸ ιαμβικόν, τρίσημος δὲ διότι τὰ μέτρα ταῦτα σύγκεινται ἐκ ποδῶν τρισήμων. Τὸ δὲ δεύτερον μετρικὸν γένος καλεῖται ἐπιπλοκή τετράσημος δυαδική, δυαδική μὲν, διότι περιλαμβάνει δύο μετρικὰ εἶδη, τὰ δακτυλικὸν καὶ τὸ ἀναπαιστικόν, τετράσημος δὲ, διότι τὰ εἶδη ταῦτα σύγκεινται ἐκ ποδῶν τετρασήμων. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τρίτον μετρικὸν γένος ἀποτελεῖ ἐπιπλοκήν ἐξάσημον, τριαδικήν μὲν κατὰ τὴν παλαιωτέραν μετρικὴν θεωρίαν, τετραδικήν δὲ κατὰ τὴν τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ τοῦ ὁπαδοῦ αὐτοῦ Ἑραιοτῆος καὶ ἄλλων, οἵτινες πρὸς τοὺς δύο ἰωνικοὺς καὶ τῷ χοριαμβικῷ εἰδέχοντο καὶ τέταρτον εἶδος τὸ ἀντισπαστικόν. Τὸ δὲ πεντάσημον γένος κατὰ τὸν Σχολιαστήν τοῦ Ἑραιοτῆος ἐν σελ. 125 W. δὲν ἔχει, ὡς τὰ ἄλλα ἐπιπλοκήν· «τὸ δὲ παιωνικὸν ἐπιπλοκήν οὐκ ἔχει, ὡς τὰ ἄλλα γίνεται διὰ προσθέσεως τῶν εἰδῶν ἐκαστῆς ἐπιπλοκῆς εἰς ἄλληλα γίνονται τοῦ μέτρου γνωμένης» εἰον διὰ προσθέσεως ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τροχαϊκοῦ μέτρου μίας βραχείας συλλαβῆς μεταπίπτει τοῦτο εἰς ιαμβικόν. Οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ λέγουσιν ὅτι καὶ τὰν ἀπάλιν ἀφαιρουμένης τῆς πρώτης μακρᾶς τοῦ τροχαϊκοῦ γίνονται τὸ ιαμβικόν (πρβλ. Σχολ. Ἑραιοτ. σελ. 137), τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε ὀρθόν, διότι ἐὰν ἐκ τοῦ τροχαϊκοῦ π. χ. τριμέτρου ἀφαιρεθῇ ἡ πρώτη μακρά,

ιωνική, ἡ ἱαμβική, ἡ τροχαϊκή», ἐξυπακουομένου τοῦ βάσις κτλ. Μεταγενέστεροι δὲ τινες μετρικοὶ περιορίζουσι τὴν χρῆσιν τῆς βάσεως εἰς μόνην τὴν διποδικὴν ἀκατάληκτον εἴτε καταληκτικὴν (πρβλ. Mar. Victor. 61. Βαχχ. 21), οἱ ἀρχαιότεροι ὅμως μετεχειρίζοντο αὐτὴν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς διποδικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς μονοποδικῆς· οἷον ὁ Ἡλιδωρὸς (παρὰ τῷ σχολ. Ἡφαιστ. σελ. 197 W.) καλεῖ βάσεις τὰς μονοποδικὰς τοῦ μέτρου «οὐδὲ τῶν κνωδάλων οὐδὲ τῶν . . .». Ὡσαύτως ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἡφαιστίδωνος σελ. 161 καλεῖ βάσεις τὰς μονοποδικὰς τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου· «τὰ γὰρ εὐρυθμα τῶν ἐπῶν οὐ συναπαρτιζομένας ἔχει τὰς βάσεις τοῖς μέρει τοῦ ὅλου (γρ. λόγου), ὡς τὸ ὕμνος εἰνεκα εἰσθε· ἄρρυθμον γὰρ τοῦτο. Λέγεται δὲ τὸ ἥρωϊκόν καὶ ἐξάμετρον ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βάσεων».

184. Ὅτι δὲ αἱ κατὰ τοὺς μετρικοὺς μονοποδικαὶ καὶ διποδικαὶ αὐταὶ βάσεις ἢ percussiones τῶν μέτρων εἰνε αἱ αὐταὶ καὶ τὰ σημεῖα τοῦ Ἀριστοξένου, εἰς ἃ διακρίνονται οἱ σύνθετοι πόδες ἢ τὰ κῶλα, τοῦτο θὰ δηλωθῇ εὐθὺς ἐκ τῆς ἀκολουθοῦσης ἐξετάσεως τῆς βάσεως ἢ τοῦ ρυθμικῆς διαιρέσεως τοῦ τετραμέτρου, διμέτρου, ἐξαμέτρου καὶ τριμέτρου.

Α'. Τετράμετρον. Κατὰ τοὺς μετρικοὺς μέτρα ἐξ ὅκτω τρισήμων ἢ τετρασῆμων ποδῶν (τροχαίων, ἱαμβῶν, δακτύλων, ἀναπαίστων) διακρίνονται εἰς τέσσαρας διποδικὰς βάσεις ἢ percussions καὶ λαμβάνουσιν, ὡς λέγουσιν οἱ Λατῖνοι μετρικοί, quatuor pedum vel digitorum ictus· μέτρα δὲ ἐκ τεσσάρων πεντασῆμων ἢ ἐξασῆμων (παιωνικῶν ἢ ἱωνικῶν) μονοποδῶν διακρίνονται εἰς τέσσαρας μονοποδικὰς βάσεις ἢ percussions καὶ λαμβάνουσιν ἴσους ictus, ὅθεν καὶ τετράμετρα πάντα τὰ μέτρα ταῦτα καλοῦνται καθὼς καὶ τὸ ἐξ ὅκτω δακτύλων συγκείμενον μέτρον (πρβλ. Ἀριστείδ. Κοῖντλ. σελ. 33, Victor. σελ. 103, Σχολ. Ἡφαιστ. σελ. 174, 24). Κατὰ τὸν Ἀριστοξένον οὐδὲν τῶν μέτρων τούτων δύναται νὰ ἀποτελῇ ἓνα σύνθετον πόδα ἢ τοῖν ἐν κῶλον, διότι ἕκαστον αὐτῶν ὑπερβαίνει τὸ ὥριστον μέγιστον μέγεθος τῶν συνθέτων ποδῶν ἢ κῶλων. Ἐκαστον λοιπὸν τετράμετρον ἀνάγκη νὰ ληρθῇ ὡς συγκείμενον τουλάχιστον ἐκ δύο συνθέτων ποδῶν. Καὶ τὸ μὲν ἱαμβικὸν τετράμετρον κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ᾠδῆς εἰς τὴν Μοῦσαν σύγκεται ἐκ δύο συνθέτων ποδῶν (ρυθμῶν) δωδεκασῆμων, εἰκότως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τετράμετρα πρέπει νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο κῶλα. Ἐκτέραν δὲ τῶν κῶλων τούτων εἴνε ἐν μὲν

τῷ τροχαϊκῷ, ἱαμβικῷ, δακτυλικῷ καὶ ἀναπαιστικῷ τετραμέτρῳ τετραποδία, ἐν δὲ τῷ ἱωνικῷ καὶ παιωνικῷ τετραμέτρῳ διποδία, ἄρα πανταχοῦ ἐκ δύο σημείων συγκείμενος πούς σύνθετος δακτυλικός.

τετράμετρον

βάσις percussio	βάσις percussio	βάσις percussio	βάσις percussio
κλυθεῖ με γί- _ _ _ _	ροντος εἰδ- _ _ _ _	θεира χρωσό- _ _ _ _	πεπλε κούρα _ _ _ _
δεῖαι με κω- _ _ _ _	μάζοντα δε- _ _ _ _	ξαι, λίσσομαι _ _ _ _	σε λίσσομαι _ _ _ _
πολλάκι δ' ἐν κορυ- _ _ _ _	φαῖς ὀρέων ὅκα _ _ _ _	θεοῖσιν ἄδη πολὺ- _ _ _ _	φοῖνος ἱερτά _ _ _ _
τίνες αὖ πόντον _ _ _ _	κατέχουσ' αἶθραι _ _ _ _	νέφος οὐράνιον _ _ _ _	τὸδ' ὀρώμηναι _ _ _ _
ὦ πόλι φί- _ _ _ _	λῃ Κίρκης _ _ _ _	αὐτοφύες _ _ _ _	Ἀττική _ _ _ _
πόδα, γόνυ, κοτύ- _ _ _ _	λην, ἀστραγά- _ _ _ _	λους, ἰσχυλά, _ _ _ _	μῆρους _ _ _ _
ἱκατόν μιν _ _ _ _	Διὸς υἱόν _ _ _ _	τάδε Μῶσαι _ _ _ _	κροκόπεπλοι _ _ _ _
σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον

πούς σύνθετος δακτυλικός

πούς σύνθετος δακτυλικός.

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι παντός τετραμέτρου αἱ τέσσαρες βάσεις ἢ percussions, ἃς ἔχει κατὰ τοὺς μετρικοὺς, συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς πάντοτε τοῖς τέσσαρα σημείοις, ἅπερ ἔχει κατὰ τὸν Ἀριστοξένον τὸ τοιοῦτο μέγεθος.

Β'. Δίμετρον. Τὸ δὲ δίμετρον τὸ ἥμισυ ὂν τοῦ τετραμέτρου, κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ ποδικοῦ γένους διακρίνεται εἰς δύο διποδικὰς ἢ μονοποδικὰς βάσεις ἢ percussions, ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἀριστοξένον τὸ τοιοῦτο μέγεθος λαμβάνει πάντοτε δύο σημεία.

Γ'. *Ἐξάμετρον*. Οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ λόγον ποιοῦνται περὶ δύο κατὰ μονοποδίαν βαινομένων *ἐξαμέτρων μονοειδῶν*, τοῦ τε δακτυλικοῦ καὶ τοῦ παιωνικοῦ. Καὶ τὸ μὲν δακτυλικὸν *ἐξάμετρον* ἔχει ἑξὶ βάσεις (πρβλ. Σχολ. Ἑφαιστ. σελ. 162 W.) ἢ *percussiones* (Vict. 86 «sex enim pedum percussio versum quidem hexametrum facit». Pseudo-Atil. 340 «sex pedibus feritur»). Καὶ ἐπὶ τοῦ παιωνικοῦ δὲ μέτρον ἑκάστος πᾶν ἀποτελεῖ μιαν βάσιν (πρβλ. Ἠλιάδ. παρὰ Σχολ. Ἑφαιστ. σελ. 197 W.), ὥστε τὸ παιωνικὸν *ἐξάμετρον* περιέχει ἑξὶ βάσεις. Κατὰ τὸν Ἀριστότελλον οὔτε τὸ τεσσαρεσκαίκοσάσημον δακτυλικόν, οὔτε τὸ τριακοντάσημον παιωνικόν *ἐξάμετρον* δύναται νὰ ἀποτελῇ ἓνα σύνθετον πόδα, ἀνάγκη λοιπὸν νὰ διαίρηται εἰς πλείονας καὶ κατὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον εἰς δύο τριποδίας, τὸ μὲν δηλαδὴ δακτυλικὸν εἰς δύο δωδεκάσημους, τὸ δὲ παιωνικὸν εἰς δύο πεντακαιδεκάσημους συνθέτους ἱαμβικούς πόδας. Τοῦτο συμφωνεῖ ἢ συμφωνεῖ μελῶδες τῶν δύο δακτυλικῶν *ἐξαμέτρων* ἐν τῇ ᾧδῃ εἰς τὴν Μοῦσαν. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Ἀριστότελλον ἡ τριποδία ὡς σύνθετος ἱαμβικός πὺς διαίρεται εἰς τρία σημεῖα, τὸ ὅλον *ἐξάμετρον* περιέχει ἑξὶ σημεῖα. Τὸν αὐτὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν σημείων θὰ ἔχῃ τὸ *ἐξάμετρον*, καὶ ἂν ληρῇ ὡς ἐκ τριῶν συγκείμενον διποδιῶν, ἐπειδὴ τότε θὰ περιέχῃ τρεῖς συνθέτους δακτυλικούς πόδας, ὧν ἑκάστος περιέχει δύο σημεῖα.

ἐξάμετρον

βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>
Καλλι- υ υ	πεια οο- υ υ	φά, μου- υ υ	σὼν προκ- υ υ	θαγέτι υ υ	τερπνῶν υ υ
'Αρροδι- υ υ	τα μὲν οὐκ υ υ	ἔστι' μάρ- υ υ	γος δ' Ἐρως υ υ	οἷα παῖς υ υ	καίσαει υ υ
σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον

πὺς σύνθετος ἱαμβικός

πὺς σύνθετος ἱαμβικός.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ ἐπὶ τῶν *ἐξαμέτρων* αἱ βάσεις ἢ *percussiones* τῶν μετρικῶν συμπίπτουσιν ἀκριβῶς τοῖς σημείοις τοῦ Ἀριστοτέλους,

Δ'. *Τρίμετρον*. Τὸ μὲν ἱαμβικὸν τρίμετρον ἔχει τρεῖς διποδικὰς βάσεις ἢ *percussiones*, ὡς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ οἷον ὁ Μάριος σελ. 170 λέγων ὧδε: *feritur dipodiis trimeter tribus, quem... a numero percussionum trimetrum Graeci dixerunt.* καὶ σελ. 107 *tribus percussionibus per dipodias caeditur.* σελ. 167 *jugatis per dipodiam binis pedibus ter feritur.* Diomed. 479 *feritur combinatis pedibus ter.* Τὸ αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τοῦ σπανίου τροχαϊκοῦ τρίμετρου. Κατὰ δὲ τὸν Ἀριστότελλον τό τε ἱαμβικὸν καὶ τὸ τροχαϊκὸν τρίμετρον δύναται νὰ ἀποτελῇ ἓνα πόδα σύνθετον ἱαμβικὸν ὀκτωκαιδεκάσημον, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μεγίστος τῶν ἱαμβικῶν ποδῶν, ὡς τοιοῦτος δὲ διαίρεται εἰς τρία σημεῖα. Τὸ δὲ δακτυλικὸν καὶ ἰωνικὸν (ἀπ' ἐλάσσονος) τρίμετρον κατὰ μὲν τὸν γενικὸν κανόνα τῶν μετρικῶν βαίνεται κατὰ μονοποδίαν, ὥστε περιέχει τρεῖς μονοποδικὰς βάσεις: κατὰ δὲ τὸν Ἀριστότελλον ἀμφότερα τὰ μεγέθη ταῦτα δύναται νὰ ἀποτελῶσι συνθέτους ἱαμβικούς τετρατὰ μεγέθη πόδας, τὸ μὲν δακτυλικὸν τρίμετρον ἱαμβικὸν δωδεκάσημον, τὸ δὲ ἰωνικὸν ἱαμβικὸν ὀκτωκαιδεκάσημον, καὶ ὡς τοιαῦτα ἔχουσι τρία σημεῖα. Παιωνικά δὲ τρίμετρα δὲν μνημονεύονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὅπως δὲν μνημονεύονται καὶ ἰωνικά τρίμετρα ἀπὸ μείζονος.

τρίμετρον

βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>	βάσις <i>percussio</i>
ἔστε ξένοι- υ υ υ	σι μελῶδες υ υ υ	ἐοικότες υ υ υ
Ζεῦ πάτερ, γά- υ υ υ	μον μὲν οὐκ ἔ- υ υ υ	δαισάμην υ υ υ
ἐν δὲ Βα- υ υ υ	τουσά- υ υ υ	δης υ υ υ
Διονύσου υ υ υ	σαῦλαι Βασ- υ υ υ	σαρίδες υ υ υ
σημεῖον	σημεῖον	σημεῖον

πὺς σύνθετος ἱαμβικός.

εὐρίσκομεν ἐν τῇ παλαιᾷ ποιήσει χρῆσιμα διμέτρα τε καὶ τρίμετρα καὶ τετράμετρα βραχυκατάληκτα. Τοιαῦτα δὲ εἶνε

Ἐκ μὲν τῶν *δακτυλικῶν* τὸ βραχυκατάληκτον *τετράμετρον*, τὸ ὑπὸ τοῦ Σερουίου (Cent. 370) *Στησιγέρειον* καλούμενον, οἷον

Ταρτισσοῦ ποταμοῦ παρὰ παγὰς ἀλπίερονας, ἀργυρορίζους
[[*Στησίχ. ἀποσπ. 5.*]

ἰνδερῶν παρὰ δαιτυμόνεσσι πρέψει παιᾶνα κατάρχειν
[[*Ἀλκμ. ἀπ. 19.*]

ἢ τ' ἀγανοδέλφαρος πειθῶ ῥοδέϊοισιν ἐν ἄνθεσι θρίψων
[[*Ἰβικ. ἀπ. 3.*]

οἶαι Στρυμονίον πελάγους Ἀχελῷιδες εἰσὶ πάροιχοι
[[*Πέρσ. 867.*]

ὦ μέγα χρύσειον ἀστεροπῆς φάος, | ὦ Διὸς ἄμβροτον ἔγχος
πυρφόρον, ὦ χθόνια βαρυσχέρες | ἀμβροφόροι θ' ἅμα βρονταὶ
[[*Βατρ. 1748.*]

καὶ τὸ βραχυκατάληκτον *τρίμετρον*, τὸ ὑπὸ μὲν τοῦ Σερουίου (369) *Στισιγέρειον*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡφαιστίωνος (κεφ. ζ' σελ. 23 W.) *Σιμμίειον* καλούμενον, οἷον

χαῖρε ἀναξ ἔταρε, ζαθέας μάκαρ ἦδας (Σιμμίαις).
χρύσειον ὄφρα δὲ ὠκεανοῖο περάσας (Στησίχ. ἀποσπ. 8).
πηνά τε καὶ πεδοδόμινα κἀνεμοέντων (Χοηφ. 592).
Ἐκ δὲ τῶν *τραγαϊκῶν* τὸ *τετράμετρον* βραχυκατάληκτον, οἷον
οὐδ' Ἀμειψίαν ὁράτε πτωχὸν ὄντ' ἐφ' ὑμῖν.

Πρὸβ. Ἡφαιστ. κεφ. σ' σελ. 21 W. καὶ Serv. 368, ὅστις καλεῖ αὐτὸ *Sotadicum*. Εἴτα δὲ

τὸ *ὑπέρμετρον* (τετράκωλον) βραχυκατάληκτον ἐν Βατρ. 1375
ἐπ' ἀγαθῷ μὲν τοῖς πολίταις, | ἐπ' ἀγαθῷ δὲ τοῖς ἑαυτοῦ |
ξυγγενέσι τε καὶ φίλοις | διὰ τὸ συντεδῶς εἶναι.

Ἐπειτα τὸ συχνότερον *δίμετρον* βραχυκατάληκτον, τὸ καλούμενον
ἰσθαλλικόν (πρὸβ. Ἡφαιστ. κεφ. σ' σελ. 21 W.), οἷον
ἐμμὶ τὸ φυγαίχημα (Καλλιμ.).

Καὶ τέλος τὸ *τρίμετρον* βραχυκατάληκτον (Sapphicum, Serv. 369), οἷον

τὸν δ' ἀνευ λύρας ὅμως ὑμνοφδεῖ (Ἀγαμ. 977)

τὰς κερασφόρου πέφυκεν Ἰούς (Φων. 948).

Τὰ δὲ ἀπ' ἀρσους ἀρχόμενα μέτρα σχηματίζονται πολλῶ σπανιό-

τερον βραχυκατάληκτα. Καὶ τὸ μὲν *τρίμετρον ἰαμβικόν* βραχυκατάληκτον, κατὰ Σέρουιον (366) Ἀλκμανικὸν καλούμενον, κεῖται ἐν ταῖς στροφαῖς τῶν τραγικῶν, οἷον ἐν Ἀγαμ. 408

ἀτλῆτα τλάσῃ πολλὰ δ' ἔσθενον.

Τὸ δὲ *τρίμετρον ἀναπαιστικόν* βραχυκατάληκτον, κατὰ Σέρουιον (371) Πινδαρικόν καλούμενον, εὐρίσκεται ἐν τοῖς ἐξῆς χωρίοις

σὲ μὲν οὖν καταλευσόμεν, ὦ μιὰρὰ κεφαλῇ (Ἀχαρν. 285).
ἀέκων σὺν ὄχεσφι θοοῖς ἐς ἀμύλλαν ἔδα (Ἰβικ. 2).

Προσέτι εὐρίσκεται καὶ *δίμετρον ἰαμβικόν* τε καὶ *ἀναπαιστικόν* βραχυκατάληκτον, ὧν τὸ μὲν πρῶτον καλεῖται *Εὐριπίδειον* (Serv. 366), οἷον

ἐπεὶ δὲ καὶ πικροῦ (Ἀγαμ. 198).

τάλαινα παρακοπὰ (Ἀγαμ. 223).

φεῦ φεῦ τίς ἦ Φρυγῶν (Ἑλέν. 229).

Ἑλλανίδες κόραι (Ἑλέν. 192).

Τὸ δὲ δεύτερον κατὰ μὲν Σέρουιον (370) καλεῖται *Ἀριστοφάνειον*, κοινῶς δὲ *προσοδικόν*, οἷον
φονίαν, πτέρυνγὰ τε παντᾷ
περίβαλε περὶ τὴ κύκλωσαι (Ὀρν. 729).

Ὅταν δὲ τὰ βραχυκατάληκτα ταῦτα δίμετρα συνασθῶσι μετὰ προηγουμένου ἀκατάληκτου διμέτρου, γίνεται τὸ βραχυκατάληκτον *τετράμετρον ἰαμβικόν*, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Σερουίου (366) καλεῖται *Ἀριστοφάνειον*, καὶ τὸ ἀναπαιστικόν, ὅπερ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ (371) καλεῖται *Ἀλκμανικόν*.

198. Ἐν τοῖς εἰρημένοις μέτροις τὰ βραχυκατάληκτα κῶλα ἐμφανίζονται ὡς ἀκατάληκτοι τριποδία καὶ πενταποδία ἀντὶ τετραποδίων καὶ ἑξαποδίων, ἡ δὲ ἀναπληρώσις τοῦ ἑλλείποντος ποδὸς ποδῶν καὶ ἑξαποδίων, ἡ δὲ ἀναπληρώσις τοῦ ἑλλείποντος ποδὸς πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐγένετο εἴτε διὰ προσθήκης κενοῦ χρόνου, ἔχοντος μέγεθος ὅλου ποδός, τοῦ ἑλλείποντος, εἴτε διὰ παρεκτάσεως τῆς τελευταίας συλλαβῆς· οἷον τοῦ διαρρηθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος βραχυκατάληκτου τετραμέτρου καλουμένου

οὐδ' Ἀμειψίαν ὁράτε | πτωχὸν ὄντ' ἐφ' ὑμῖν

τὸ δεύτερον βραχυκατάληκτον κῶλον ἀναπληροῦται, τούτεστιν ἀπὸ τριποδίας μεταβάλλεται εἰς τετραποδίαν, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ ῥυθμός, ὧδε

πτωχὸν ὄντ' ἐφ' ὑμῖν

ἡ ὁδὸς

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮
 πτωχὸν ὄντ' ἐφ' ὑμῖν.

Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Πότε ὁμως οἱ παλαιοὶ μετεχειρίζοντο τὸν ἕτερον καὶ πότε τὸν ἕτερον τῆς ἀναπληρώσεως τοῦ ρυθμοῦ τρόπον, ἀδυνατοῦμεν νὰ γινώσκωμεν ἡμεῖς νῦν ἀκριβῶς. Ὡς αὐτὼς ἀδυνατοῦμεν νὰ ὀρίωμεν ἀσφαλῶς πάντοτε πότε μέγθος τι ἐκ τριῶν ἢ πέντε τρισημῶν ἢ τετρασημῶν ποδῶν πρέπει νὰ ληθῇ ὡς ἀκατάληκτος τριποδία (ποὺς σύνθετος ἰαμβικός, ποὺς σύνθετος παιωνικός) καὶ πότε ὡς βραχυκατάληκτος τετραποδία καὶ ἑξαποδία. Τούτου μαρτύριον οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν ἢ τὰς ἐκ τῆς εὐρυθμίας ἐνδείξεις, ἀλλ' αὗται πολλοῦ ἐλλείπουσι παντάπασιν. Ἐκ τούτου ὁμως οὐδαμῶς δικαιούμεθα νὰ ἀμυνοσθησώμεν τὴν ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν παραδεδομένην ταύτην κατηγορίαν τῶν μέτρων, τοῖναντίον ἡ τοιαύτη βραχυκατάληξις εἶνε παντάπασιν φυσικὴ, ὅπως καὶ ἡ κατάληξις. Τοιαύτην βραχυκατάληξιν μετεχειρίζετο καὶ ἡ Βυζαντινὴ φθικὴ μουσικὴ, παράδειγμα δὲ φέρομεν τὸ βραχυκατάληκτον τετράμετρον

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ | ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮
 τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ | τὰ νικητήρια.

5'. Μέτρα ὑπερκατάληκτα.

199. Ἐκτὸς τῶν καταληκτικῶν καὶ βραχυκατάληκτων οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ μνημονεύουσι καὶ ὑπερκατάληκτα μέτρα. Τοιαῦτα δὲ εἶνε κατ' αὐτοὺς ὅσα ἐν τῇ ἀποδίεσι πρὸς τῷ τελείῳ προσλαμβάνουσι καὶ μέρος ποδός, ὅσα δηλαδὴ αὐξάνονται ἐν τῷ τέλει κατὰ μίαν ἢ δύο συλλαβὰς ἐπὶ πλεόν ἢ κατὰ τὸ ρυθμικὸν μέγθος. Οἷον ὁ Ἑρακλείων ἐν κεφ. δ' σελ. 15 W. λέγει ὑπερκατάληκτα δὲ ὅσα πρὸς τῷ τελείῳ προσέλαβεν μέρος ποδός· οἷον ἐπὶ ἰαμβικοῦ,

εἴμ' ὦστ' ἀπ' ὑσσάκῳ λυθεῖσα.

Τοῦτο μὲν οὖν συλλαβῇ πλείονι περιτετεῖ. Δύναται μὲν οὖν καὶ δι-συλλαβῇ περιτετεῖν, ὅταν ἑκάτερος τῶν ἐν τῇ συζυγίᾳ ποδῶν τρι-συλλαβὸς ᾖ· οἷον ἐπὶ ἀναπαιστικοῦ,

ἀδ' Ἀρτεμῖς, ὦ κόραϊ.

Τοῦτο γὰρ πρὸς τῇ ὁλοκλήρῳ συζυγίᾳ δισυλλαβὸν ἔσχε τὸν τελευταῖον, ὅπερ ἀναπαιστὸς μῆξ ἐνδεὶ συλλαβῇ. Ἡ ὑπαρξίς τοιούτων μέτρων ἐν τῇ παλαιᾷ ποιήσει οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἀμυνοσθητῇ, οἷον

ἐποίησαν· οἱ περὶ τὸν Ἑρμῶν καὶ Βοϊκίων καὶ ταῦτα μετὰ τῶν βραχυκατάληκτων ἀποβαλόντες ὡς ἀχρηστον ἐπινόημα τῶν μετρικῶν, δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀμυνοσθητῇται, ἐπειδὴ διαρρηθὲν μαρτυροῦσι τοῦτο οἱ παλαιοὶ μετρικοί, ἰδεῖσθαι δὲ καὶ ἐμπροσθεν ὅτι οἱ ὅροι τῶν μετρικῶν στηρίζονται ἐπὶ ρυθμικῶν ἀληθειῶν. Οἱ μετρικοὶ δύναται νὰ ἀμαρτάνωσι μόνον κατὰ τὴν χρῆσιν ἥτοι τὴν ἐφαρμογὴν, ὅπερ συνέβη καὶ ἐνταῦθα. Διότι ἐν ᾧ ὑπερκατάληκτα μέτρα εἶνε μόνα τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἀρσῆς καὶ πάλιν περατούμενα εἰς τὴν ἀρσιν, οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ τὴν κατηγορίαν ταύτην, ἣτις εἶνε ἰδίᾳ τῶν ἰαμβικῶν μόνον καὶ ἀναπαιστικῶν μέτρων, ἐπεκτείνουσιν οὐχὶ ὀρθῶς καὶ εἰς τὰ τροχαϊκὰ καὶ δακτυλικὰ. Παράδειγμα δὲ τοιούτων ὑπερκατάληκτων μέτρων φέρομεν τὸ ἰαμβικὸν διμέτρον τὸ ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ τῆς Ἀλκαϊκῆς στροφῆς, οἷον

ᾧ Βύκχι, φάρμακον δ' ἄριστον.

Ἐν ᾧ δηλαδὴ ὡς πρὸς τὸ μετρικὸν σχῆμα περιτετεῖ ἐν τῷ τέλει τοῦ μέτρου τοῦτου μία συλλαβή, ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν κυρίως δὲν πλεονάζει αὕτη, διότι τὸ προτελευταῖον μέτρον τῆς Ἀλκαϊκῆς στροφῆς μετὰ τοῦ τελευταίου

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ | ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮
 οἶνον ἐνευκαμένους μεθύσθην

περιέχουσιν ὁμοῦ ὁκτὰ θέσεις, διὰ δὲ τῆς ὑπερκατάληξις τοῦ προτελευταίου μέτρου ἀναληφροῦται ὁ μεταξὺ τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης θέσεως χρόνος. Τῶν δ' ἀναπαιστικῶν ὑπερκατάληκτων παράδειγμα φέρομεν τὸ ἐν Ἀγαμέμνονι τοῦ Αἰσχύλου στ. 105

κύριός εἰμ' ἠροεῖν ὕδιον κράτος αἰσίον ἀνδρῶν ἐκτελέων·
 ἔτι γὰρ θεοθέν καταπινεῖαι πευθὸ μόλιπ' ἀνὰ κῆξ' ἐμψυγτο αἶον.

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ | ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮
 ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ | ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮

Καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ ἀναπαιστικῷ τετραμέτρῳ περιτετεῖ ἐν τῷ τέλει μία συλλαβή, ἂν τὸ μέτρον τοῦτο ληθῇ καθ' ἑαυτό. Ὅταν δὲ συναθῇ μετὰ τοῦ προηγούμενου καταληκτικοῦ δακτυλικοῦ τετραμέτρου, οὐδὲν εὐρίσκεται περιτετεῖον. Τοιοῦτον εἶνε καὶ τὸ ἐν τῷ ἡμέτερῳ ἱερῷ ποιήματι

Χριστός ἀνέσθι ἐκ νεκρῶν | θανάτῳ θάνατον πατήσας
καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι | ζῶνι (1) χαρισόμενος
πρῶτον τετράμετρον, οὐπερ ἡ ὑπερκαταλήξια ἀναπληροῖ τὸν χρόνον
τὸν μεταξὺ τῆς τελευταίας θέσεως τοῦ πρώτου τετραμέτρου καὶ τῆς
πρώτης θέσεως τοῦ δευτέρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

Περὶ μέτρων προκαταληκτικῶν (2).

200. Κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν παλαιῶν μετρικῶν ἐν τῇ παλαιᾷ
ποιήσει ἦσαν χρήσιμα πλὴν τῶν μέτρων τῶν ἔχόντων καταλήξιν ἐν
τῇ ἀποθέσει καὶ μέτρα ἔχοντα καταλήξιν ἐν τῷ μέσῳ. Τὰ τοιαῦτα
μέτρα ἠδύναντο νὰ ἔχωσι καταλήξιν καὶ ἐν τῇ ἀποθέσει καὶ τότε ὑπὸ
τῶν μετρικῶν ἐκαλοῦντο μέτρα *δικατάληκτα*. Πρβλ. Ἠφαίστ. σελ. 56
W. καὶ Mar. Victor. σελ. 82 «praeter has autem depositiones
(τούτεστι τὴν ἀκατάληκτον, τὴν καταληκτικὴν, τὴν βραχυκατάλη-
κτον καὶ τὴν ὑπερκατάληκτον) est aequae quae δικαταλήξια nomi-
natur». Ἠδύναντο δὲ νὰ εἴνε καταληκτικά μὲν ἐν τῷ μέσῳ, ἀκα-
τάληκτα δὲ ἐν τῇ ἀποθέσει καὶ τότε ἐκαλοῦντο μέτρα *προκαταληκτικά*
(Ἠφαίστ. σελ. 54 W.). Τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέτρου καταλήξιν
πρὸς διάκρισιν τῆς ἐν τῷ τέλει ὁ Ῥοσδάχιος καὶ ὁ Οὐεστφάλιος ὠνό-
μασαν κατ' ἀρχὰς *συγκοπήν* ἐκ τῆς γραμματικῆς παραλαβόντες τὸ
ὄνομα, ἐν ᾧ οἱ παλαιοὶ καὶ ταύτην ἐλάβαν ὡς καταλήξιν, ὡς δη-
λοῦσι τὰ ὀνόματα *προκαταληκτικά* καὶ *δικατάληκτα* καὶ *δικαταλήξια*,

(1) Ὁ ῥυθμὸς ἀπαίτει παροξύτονον, ὅσον ὀδῆν, καὶ ἴσως τοῦτο ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ
μελοδοῦ.

(2) Περὶ τῶν μέτρων τούτων ὁ Ἠφαιστῖων πραγματεύεται ἐν τῇ ιε' κεφ. τοῦ ἐγ-
χειριδίου καλὸν αὐτὰ ἀσυνάρτητα. Ποῖα δὲ εἴνε τὰ τοῦ Ἠφαιστῖονος καὶ τῶν πα-
λαιῶν μετρικῶν ἀσυνάρτητα, πῶς παρενηθήσαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων μέχρις οὗ ἐξηκρι-
εῖσθαι ὑπὸ τοῦ Οὐεστφάλιου ἢ ἀληθῆς ἔνοια αὐτῶν καὶ διὰ τί ἡμεῖς ἀντὶ τούτων ἀσυναρ-
τήτων προνυμφάμεν τὸν ὄρον *προκαταληκτικά*, εἴπομεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ § 29.

καὶ ἴσως ἐκάλουν αὐτὴν *προκατάληξιν* (1). Πάντα τὰ μέτρα, περὶ ὧν
ἐπραγματεύθημεν μέχρι τοῦδε, εἶχον ἐνδελεγῇ ἀκολουθίαν τῶν ἄρεων
καὶ θέσεων. Ὅσακις δὲ ἔλειπε σημεῖον τι, τοῦτο συνέβαινε ἐν τῇ
ἀποθέσει, ὥστε ἡ ἐνδελείχεια τῶν σημείων διεκόπτετο μόνον ἐν τῷ
ὀρίῳ δύο μέτρων ἢ στίχων καὶ οὐχὶ ἐν τῷ μέσῳ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ
μέτρου. Ὅταν δὲ ἡ ἐνδελείχεια αὕτη τῶν σημείων ἢ ποδικῶν χρόνων
διακόπτεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέτρου, τότε τὸ μέτρον τοῦτο καλεῖ-
ται *προκαταληκτικόν*. Ὁ ῥυθμὸς ὁμοῦ καὶ ἐν τοῖς προκαταληκτι-
κοῖς μέτροις, ὡς καὶ ἐν τοῖς καταληκτικοῖς, εἶνε ὁλόκληρος καὶ ἀ-
μείωτος. Διότι ὁ τῆς προκαταλήξεως χρόνος ἀναπληροῦται, ὡς καὶ
ὁ τῆς καταλήξεως, χωρὶς νὰ πάθῃ ὁ ῥυθμὸς, διὰ τῆς προσθέσεως
τῆλικούτου κενοῦ χρόνου ἢ διὰ τῆς τηλικαύτης παρεκτάσεως τῆς
προηγουμένης μακρᾶς, ὥστε νὰ ἀναπληρωθῇ ὁ ἐλλειπὴς χρόνος τῆς
λήξεως. Ὡστε ἐν τοῖς προκαταληκτικοῖς μέτροις μεταβάλλεται οὐχὶ
ὁ πούς, ἀλλὰ τὸ σύνθεσις ποδικὸν σχῆμα. Εἶνε δὲ τὸ προκαταλη-
κτικὸν σχῆμα, ὅπως καὶ ὁ εἰρημένος τρόπος τῆς ἀναπληρώσεως αὐ-
τοῦ, συνηθέσταν καὶ ἐν τῇ νεωτέρῃ μουσικῇ. Μετεχειρίζετο δὲ ὁ
παλαιὸς ῥυθμοποιὸς τὸ σχῆμα τοῦτο ὡς μέσον δραστηριωτάτων εἰς
τὸ ἦθος τῶν ἀκροωμένων. Ὁ Αἰσχύλος, ὅστις πάντων τῶν πα-
λαιῶν ποιητῶν μετεχειρίσταντο συχνότατα τὸ προκαταληκτικὸν σχῆμα
ἐπὶ τῶν μονοειδῶν μέτρων, δι' αὐτοῦ μάλιστα κατορθοῖ νὰ προσ-
ποιήσῃ τῷ ῥυθμῷ τῶν χορικῶν αὐτοῦ ᾠσμάτων τὸ μεγαλοπρεπὲς
πάθος. Μετεχειρίσαντο δὲ οἱ παλαιοὶ ποιηταὶ τὸ προκαταληκτικὸν
σχῆμα οὐ μόνον ἐπὶ πάντων τῶν μονοειδῶν ἢ καθαρῶν μέτρων, πλὴν
τῶν παιωνικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μικτῶν καὶ ἐπιανυθέντων.

201. Τῶν μὲν λοιπῶν *δακτυλικῶν* προκαταληκτικῶν μέτρων πα-
ράδειγμα φέρομεν ἐνταῦθα τὸν δεύτερον στίχον τοῦ ἐλεγειακοῦ δι-
στίχου

⋯ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ | ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞

ὅστις καὶ αὐτὸς εἶνε ἐξάμετρον δακτυλικόν, ὡς ὁ πρῶτος, οὐκ ὀρθῶς
δὲ ὑπὸ τῶν μετρικῶν καλεῖται *πεντάμετρον*. Διαφέρει δὲ τοῦ πρώτου

(1) Ὁ ὅρος *προκατάληκτον* μέτρον δὲν εὑρίσκεται παρὰ τῷ Ἠφαιστῖωνι καὶ τοῖς
ἄλλοις παλαιῖς μετρικοῖς, οὐδ' αὖτως ὁμοῦ ἀπῆλθαν ἐκ καὶ τούτου ἐποιοῦντο χρῆσιν,
ὡς μαρτυρεῖ ὁ ὅρος *ἀσυνάρτητος τρισηνθημιμερὴς*, ὅν μεταχειρίζεται ὁ Ἠφαιστῖων
· ν σελ. 52 W. πρὸς τὴν διπληθημιμερῆ. Τὸ τρισηνθημιμερὴς δῆλον ὅτι οὐδὲν ἄλλο
εἶνε ἢ τὸ ἐκ τριῶν τοιῶν ἦτοι καταληκτικῶν κώλων συγκείμενον. Πρβλ. Westphal
allg. Metr. 3 σελ. 304.

κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκάτερον αὐτοῦ κῶλον ἔχει τὸ κατάληκτικὸν σχῆμα, ὥστε ὀρθότερον δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἐξάμετρον δικατάληκτον, ἐν ᾧ ὁ πρῶτος στίχος εἶνε ἐξάμετρον ἀκατάληκτον. Περὶ τῆς ἐν τῇ λέξει ἐλλείψεως τῆς τελικῆς ἄρσεως ἐκατέρου κώλου, ἥτις ἀναπληροῦται διὰ κενοῦ χρόνου δισήμου, πρβλ. Αὐγουστίνου (de mus. 4, 14) λέγοντα ὧδε: «cum duo constituuntur non pleni pedes, unus in capite, alter in fine, qualis iste est:

gentiles nostros inter oberret equos.

Sensisti enim me post quinque syllabas longas moram duorum temporum siluisse et tantundem in fine silentium est».

Προσέτι Φάβιον Κοϊντιλιάνόν, Instit. 9, 7, 98.

Εἶτα δὲ τὸ προκαταληκτικὸν τετράμετρον τοῦ Σοφοκλέους ('Αντιγόνη. 139)

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοις ἐπενόμῳ στυφελίζων μέγας Ἄρης

καὶ τὸ ἐν Oi. K. 694

ἔστιν δ' οἷον ἐγὼ γὰς Ἀσίας οὐκ ἐπακούω

καὶ 695

οὐδ' ἐν τᾷ μεγάλῳ Δωρίδι νάσφ Πέλοπος πάποτε βλαστόν.

202. Τῶν δὲ ἀναπαιστικῶν προκαταληκτικῶν παράδειγμα φέρομεν τὸ τοῦ Πινδάρου πεντάμετρον (Nem. 6, 19)

καὶ πεντάκις Ἰσθμοῖ στεφανωσάμενος

καὶ τὴν ὀκτάμετρον περίοδον τοῦ Σοφοκλέους ('Ηλέκτρ. 832)

εἰ τῶν φανερώς οἰχομένων | εἰς Αἶδαν ἐλπίδ' ὑποί- |

σεις, κατ' ἐμοῦ τακομένων | μᾶλλον ἐπεμβόσει.

203. Τῶν δὲ τροχαϊκῶν καὶ ἰαμβικῶν μέτρων βαινομένων, ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴρηται, κατὰ διποδίαν, πᾶσα βᾶσις τροχαϊκὴ τε καὶ ἰαμβικὴ, δύναται νὰ εἶνε ἥτοι ἀκατάληκτος ἢ καταληκτικὴ ἢ προκαταληκτικὴ ἢ δικατάληκτος. Καὶ ἀκατάληκτος μὲν τροχαϊκὴ καὶ ἰαμβικὴ βᾶσις εἶνε ὁ διτρόχιος καὶ διζυμβος, καταληκτικὴ δὲ ἡ μειωμένη τῇ τελευταίᾳ ἄρσει, προκαταληκτικὴ δὲ ἡ μειωμένη τῇ

πρώτῃ ἄρσει, δικατάληκτος δὲ ἡ μειωμένη τῇ τελευταίᾳ ἄρσει καὶ τῇ πρώτῃ ἄρσει.

βᾶσις	τροχαϊκὴ	ἰαμβικὴ
ἀκατάληκτος	⋮ ⋮ ⋮ ⋮	⋮ ⋮ ⋮ ⋮
καταληκτικὴ	⋮ ⋮ ⋮ ⋮	⋮ ⋮ ⋮ ⋮
προκαταληκτικὴ	⋮ ⋮ ⋮ ⋮	⋮ ⋮ ⋮ ⋮
δικατάληκτος	⋮ ⋮ ⋮ ⋮	⋮ ⋮ ⋮ ⋮

Ἐν ᾧ λοιπὸν τὰ ἀκατάληκτα καὶ καταληκτικὰ τροχαϊκὰ καὶ ἰαμβικὰ μέτρα σύγκεινται ἐκ πασῶν καθαρῶν ἀκαταλήκτων βάσεων ἢ λαμβάνουσι μόνον ἐν τῇ ἀποθείσει τὴν καταληκτικὴν βᾶσιν, τὰ δὲ τροχαϊκὰ καὶ τὴν δικατάληκτον, ὅταν δηλαδὴ εἶνε βραχυκατάληκτα, τοῦναντίον τὰ προκαταληκτικὰ τροχαϊκὰ καὶ ἰαμβικὰ μέτρα λαμβάνουσιν οὐ μόνον τὴν καταληκτικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν προκαταληκτικὴν καὶ τὴν δικατάληκτον βᾶσιν, καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ἀποθείσει, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς χώραις, πλην τῶν ἰαμβικῶν, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ λάβωσι τὴν προκαταληκτικὴν καὶ δικατάληκτον βᾶσιν μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐπειδὴ τότε θὰ ἔπαυον νὰ εἶνε μέτρα ἰαμβικὰ, ἀρχόμενα δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἄρσεως.

204. Καὶ τὰ μὲν προκαταληκτικὰ τροχαϊκὰ εἶνε τριῶν εἰδῶν α') Προκαταληκτικὰ τροχαϊκὰ μετὰ καγαληκτικῆς βάσεως ἐν τῷ μέσῳ. Τοιοῦτον εἶνε τὸ προκαταληκτικὸν τῆς Σαφφούς τετράμετρον ἔστι μοι καλὰ πάϊς | χρυσέοισιν ἀνθεύμοισιν (πρβλ. Ἡρακλ. σελ. 54 W.). Τοιαῦτα προκαταληκτικὰ μέτρα δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ ἐν τῇ ἀποθείσει ἅμα κατάληκτον καὶ τότε εἶνε δικατάληκτα, οἷον τὸ ἐν Δισχ. Ἀγαμ. 176 τετράμετρον τὸν φρονεῖν βροτοὺς ὁδῶσαντα, τὸν πάθει μάθος,

ἢ καὶ τριατάληκτα, οἷον τὸ ἐν Χοeph. 585 πολλὰ μὲν γὰρ τρέφει | δεινὰ δειμάτων ὄχη,

ἢ καὶ τετρακατάληκτα, οἷον τὸ ἐν Ἀγαμ. 180

μνησιπύμων πόνοσ καὶ παρ' ἄκοντας ἦλθε σωφρονεῖν.

β') Προκαταληκτικὰ τροχαῖα μετὰ προκαταληκτικῆς βάσεως, οἷον τὸ προκαταληκτικὸν διμετρον ἐν Εὐμένισι 323 . .

καὶ δεδορκόσιν ποινάν.

Τοιαῦτα εἶνε καὶ τὰ μέτρα τῆς στρόφης τῶν Περσῶν στ. 550 κέ.

Ξέρξης μὲν ἀγαγεν τοτοῖ

Ξέρξης δ' ἀπώλεσεν τοιοῖ κατλ.

γ') Προκαταληκτικά τροχαλικά μετά δικαταλήκτου βάσεως, οίον τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡφραίστιωνος ἐν σελ. 56 W. μνημονευόμενον τετράμμετρον τῆς Σαπφούς.

δεῦρο δηῦτε, Μοῖσαι, | χρύσειον λιποῖσαι.

Τοιοῦτον ἀναμφισβήτητον παράδειγμα εἶνε καὶ τὸ ἐν Εὐμενίσι στ. 923
 ὑσιδῶμον Ἑλλάνων ἀγαλμα δαιμόνων

καὶ τὸ παρὰ Πινδάρῳ Πυθ. 5, 68

γαρύεται από Σπάρ|τας ἐπήρατον κλέος.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔχουσι τὴν βραχυκαταληξίαν ἐν τῷ τέλει τῶν κώλων, ἓνια δ' ἔχουσιν αὐτὴν ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν κώλων, οἷον τὸ ἐν Χοῳ. 587 διμετρον

ἀνταίων βροτοῖσι

ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν Εὐμ. 918 καὶ Ἀγαμ. 186 μετρίονα μέτρα

τὰν καὶ Ζεὺς ὁ παγκρατὴς Ἄρης τε . . .

ἐμπαίοις τύχαισι συμπνέων.

Τέλος δὲ δύναται ἡ ἀρκτική βραχυκατάληκτος διποδία νὰ συναφῇ μετὰ ἀμείσως ἐπομένης βραχυκαταλήκτου διποδίας καὶ οὕτως νὰ γεννηθῇ διμετρον τροχαϊκὸν διβραχυκατάληκτον, ὡς $\underline{\text{α}} \text{ α} \text{ α} \text{ α}$, ἣ καὶ τριμετρον τροχαϊκὸν τριβραχυκατάληκτον, ὡς $\underline{\text{α}} \text{ α} \text{ α} \text{ α} \text{ α} \text{ α}$, ὅν τὸ ἐν Εὐμ. 926

γαίας ἐξαμβρῦσαι.

205. Ὁσάυτως εἰς τρία κυρίως εἶδη πρέπει νὰ διακριθῶσι καὶ τὰ προκαταληκτικὰ ἱαμβικά μέτρα.

α.) Προκαταληκτικά ιαμβικά μετρά.

Δήμιοι τῇ πυλαίῃ τῇ τοῦτον οὐκ

Τοιοῦτον εἶνε καὶ τὸ προκταληκτικὸν διμετρον, ὅπερ συγχρὸν ἐν ταῖς ἰαμβικαῖς στροφαῖς τοῦ Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου, οἷον

βαρεῖται καταλλαγαὶ (Ἐπτ. Θ. 766)

λόχου δ' ἐξέβαιν' Ἀθῆνας,

κόρας ἔργα Παλλάδος.

σθῆταί· δ' ἀμφιβώμιοι

φουγῶν, ἐν τε δαίμονις

κεράτομος ἐρημία (Τρωάς. 559 κί.).

καὶ τὸ προκαταληκτικὸν ἱαμβικὸν τετράμετρον
ἐπεὶ δ' ἀρτίφων ἔγένετο μέλεος ἀθλίων γάμων

καὶ αἱ συχναὶ ἱαμβικαὶ πενταποδία, προκαταληκτικαὶ τε, οἷαι αἱ

μελαμπάγες αἰμα φούρον (Σπιν. 900),
 δ' αὖτε δὲ καὶ πόλιν σπύρος (Ἐπτ. Θ. 900),

καὶ δικατάληκτοι, συχνὰ εὐρισκόμεναι ἐν τῷ τέλει τῶν στροφῶν τοῦ
Εὐριπίδου, οἷαι αἱ ἐξῆς:

δέμας γ' εἰς τιν' ἀνδρὸς εὐνάν (Ἰκέτ. 810)

τεκοῦσ' ὁ τάλαινα παῖδα ('Ικτί. 924)

τέκοῦς' ἀ γαλαῖνα παιῶν (Ἰλιν. 9. 557)
δόμων πολυπόνοις ἀνάγκαις (Ὀρέστ. 1012).

6') Προκαταληκτικά ιαμβικά μετὰ προκαταληκτικῆς βράσεως. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑφρασιτίωνος ἐν σελ. 53 W. μνημονευόμενα ἀκατάληκτα καὶ καταληκτικά τετράμετρα.

καταλ.

18

δακτύλων ἄμα καὶ τροχαίων ἢ ἐξ ἀναπαίστων ἄμα καὶ ἰσμβων. Ὁ δὲ τρόπος τῆς συνθέσεως αὐτῶν εἶναι διττός ἦτοι δηλαδὴ οἱ ἑτερογενεῖς πόδες συντιθενται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κῶλον, ἢ τὰ κῶλα τοῦ μέτρου, δύο ἢ καὶ πλείονα ὄντα, καθ' ἑκάστου μὲν εἶναι καθαρὰ ἢ μονοειδῆ, τοῦτέστιν οἱ πόδες ἑκάτερου ἢ ἐκάστου αὐτῶν καθ' ἑαυτοὺ ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ μετρικὸν εἶδος, διαφέρουσιν ὅμως ἀλλήλων τὰ κῶλα κατὰ τοῦτο, ὅτι κατὰ τοὺς μετρικοὺς αὐτῶν πόδας ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς ἄλλα μετρικὰ εἶδη. Τὰ μὲν λοιπὸν κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον τῆς συνθέσεως γινόμενα καλοῦνται ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν μέτρα μικτὰ (metra mixta), τὰ δὲ κατὰ τὸν δευτέρον ἐπισύνθετα (metra composita). Ὅταν π. χ. τροχαῖοι καὶ δάκτυλοι συντιθέμενοι ἀποτελῶσιν ἓν κῶλον, οἷον τὸ Γλυκύνειον καλούμενον

ε υ ι ε υ ι ε υ ι
κάβρος ἡνίχ' ὁ μαινόλης,

τότε τὸ κῶλον τοῦτο καλεῖται μικτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἐκ δύο ἢ πλείονων μικτῶν κῶλων συγκείμενα μέτρα καλοῦνται μικτὰ μέτρα, οἷον τὸ δικῶλον τετράμετρον (Σοφ. Ἀντιγ. στ. 332)

ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι
πολλὰ τὰ δεινὰ κούδεν ἀνιβρώπου δεινότερον πέλει.

Ἐπισύνθετον ὅμως μέτρον καλεῖται, ὅπότεν τὸ μέτρον εἶναι δικῶλον καὶ ἐκάτερον μὲν κῶλον εἶναι καθαρὸν, ὅμως δὲ τὸ μὲν ἔτερον καθαρὸν δακτυλικόν, τὸ δὲ ἕτερον καθαρὸν τροχαϊκόν, ἢ τὸ μὲν ἔτερον καθαρὸν ἀναπαιστικόν, τὸ δὲ ἕτερον καθαρὸν ἰαμβικόν· οἷον τὸ τοῦ Ἀρχιλόγου μέτρον τὸ συγκείμενον ἐκ δακτυλικῆς τετραποδίας καὶ ἰσβαλλικοῦ ἦτοι τριποδίας τροχαϊκῆς

ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι
οὐκέθ' ὁμως θάλλεις ἀπαλὸν χροῶ· | κάρφεται γὰρ ἦδην.

Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ τοῦ Πινδάρου ἐν Πυθιονικῶν 1, 1

ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι ε υ ι
χρυσέα φέρμιγξ Ἀπόλλω[νος καὶ ἰσπλοκάμων.

Ὅποτε ἀναγκαιῶς τὰ μὲν ἐπισύνθετα μέτρα πρέπει νὰ εἶναι πολὺκῶλα, τοῦλάχιστον δικῶλα, τὰ δὲ μικτὰ δύνανται νὰ εἶναι καὶ μονόκῶλα.

210. Οἱ παλαιοὶ οὗτοι τεχνικοὶ ὅροι, μέτρα μικτὰ καὶ μέτρα ἐπισύνθετα, εἶναι προσφυστάτοι εἰς τὰς μετρικὰς ταύτας κατηγορίας· διότι μίξις μὲν καλεῖται ἡ τοιαύτη σύνθεσις, καθ' ἣν τὰ στοιχεῖα ἐξ

ὧν γίνεται, ἀποτελοῦσι νέον τι σῶμα ἑνιαῖον, ἀχώριστον καὶ διάφορον τῶν ἐξ ὧν γίνεται ἡ σύνθεσις στοιχείων. Τοῦτο τῷ ὄντι συμβαίνει, ὅταν π. χ. τροχαῖοι καὶ δάκτυλοι συνάπτονται εἰς ἓν κῶλον, ὅπερ οὔτε τροχαϊκὸν οὔτε δακτυλικὸν δύναται νὰ ὀνομασθῇ. Ἐπισύνθεσις δὲ καλεῖται ἡ τοιαύτη σύνθεσις, καθ' ἣν τὰ ἑτερογενῆ κῶλα ἐπιφέρονται ἀλλήλοις, οἷον δακτυλικῷ τινι κῶλῳ ἐπιφέρεται τροχαϊκόν, ἐκάτερον δὲ λήλοις, οἷον δακτυλικῷ τινι κῶλῳ ἐπιφέρεται τροχαϊκόν, ἐκάτερον δὲ κῶλῳ δύναται νὰ χωρισθῇ τοῦ ἑτέρου, διότι οὐδεμία ὥς εἰπεῖν γη· μήν ἔννοσις τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ μέτρον στοιχείων ἢ κῶλων συνίστη. Ἡ πρόθεσις ἐν τῇ λέξει ἐπισύνθεσις εἶναι χαρακτηριστικὴ, ὥς δηλοῦσα ὅτι ἐν τῇ συνθείσει ταύτῃ τῷ πρῶτῳ κῶλῳ ἐπιφέρεται ἀπλῶς τὸ δευτέρον, ἀμφότερα δὲ διάφορα ἀλλήλων ὄντα συνάπτονται ἀλλήλοις διὰ τῆς λεκτικῆς συναφείας, περὶ ἧς ἔσται λόγος· ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ.

Ἡ τῶν παλαιῶν μετρικῶν θεωρία τῶν μικτῶν (1).

211. Τὰ μικτὰ μέτρα διέκρινον οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ εἰς δύο γενικωτέρας κατηγορίας, εἰς μικτὰ ἔχοντα πλείονας δακτύλους ἢ ἀναπαιστους ἀναμεμιγμένους τροχαίους καὶ ἰσμβοὺς καὶ εἰς μικτὰ ἔχοντα ἓνα μόνον δάκτυλον ἢ ἀναπαιστον ἀναμεμιγμένον τροχαίους καὶ ἰσμβοὺς.

Α'. Μικτὰ μετὰ δύο ἢ πλείονων δακτύλων ἢ ἀναπαιστων.

212. Καὶ τὰ μὲν μέτρα τῆς πρώτης κατηγορίας, ὅταν μὲν οἱ δάκτυλοι ἢ οἱ ἀναπαιστοὶ ἀποτελῶσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καλοῦνται ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν λογασιδικὰ δακτυλικὰ καὶ λογασιδικὰ ἀναπαιστικά. Οἷον ὁ Ἡρακλείδης περὶ μὲν τῶν λογασιδικῶν δακτυλικῶν λέγει ἐν σελ. 25 W ταῦτα· «ἔστι δὲ τινα καὶ λογασιδικὰ καλούμενα δακτυλικὰ, ἅπερ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις χώραις δακτύλους ἔχει, τελευταίαν δὲ τροχαϊκὴν συζυγίαν· ἐστὶ δ' αὐτῶν ἐπισημότατα τὰ τε πρὸς δύο δακτύλους ἔχον τροχαϊκὴν συζυγίαν, καλούμενον δὲ Ἀλκαϊκὸν δεκασύλλαθον· καὶ τις ἐπ' ἑσχατιαῖσιν οἰκίει·

καὶ τὸ πρὸς τρισὶ, καλούμενον Πραξιλλεον,
ὧ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέποισιν,
παρθένε τὰν κεφαλάν, τὰ δ' ἔνερθε νύμφα».

(1) Τὴν θεωρίαν ταύτην ἀποβιβασεν ἐνταῦθα ὡς ἐξέθετο αὐτὴν ὁ Οἰκιστὴρ τοῦ ἀλλοῦ τι καὶ τελευταῖον ἐν allg. Metrik 3 σελ. 350 κί.

β'. Δευτεροδακτυλικά.

218. Τὰ μικτὰ ταῦτα ἔχουσι τὴν ιδιότητα, ὅτι ὁ ἀρχόμενος τροχαίος πρὸ τοῦ ἱπομένου δακτύλου ἐναλλάσσεται κατὰ βούλησιν τῷ σπονδαίῳ ἢ ἱάμβῳ, ὑπὸ δὲ τῶν Αἰολέων ποιητῶν καὶ τῷ πυρριγίῳ. Οἱ παλαιοὶ λοιπὸν μετρικοὶ ἐκ τοῦ σπονδειακοῦ σχήματος τοῦ ἀρχομένου ποδὸς ὁρμῶμενοι ὑπολαμβάνουσι τὸ μέτρον ὡς ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος μετὰ προηγμένου μολοσσοῦ ὡς συναίρεσος τοῦ ἀπ' ἐλάσσονος ἰωνικοῦ ποδὸς λαμβανομένου. Τὸ ὅλον λοιπὸν μέτρον λαμβάνεται, ὅπως τὰ μοναπαυστικὰ μικτὰ, ὡς ἰωνικὸν καὶ δὴ ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος μικτοῦ· οἷον ἡ δευτεροδακτυλικὴ πενταποδία, τὸ καλούμενον μέτρον Ψαλαίκεον ἐνδεκασύλλαβον,

λαμβάνεται ὡς

τούτστιν ὡς τρίμετρον ἀκατάληκτον ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος.

219. Ἡ ἰωνικὴ αὕτη τὸν δευτεροδακτυλικὸν ἐκδοχὴν δὲν πηγάζει μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν καλῶν χρόνων, ὅμως τῶν προκειμένων ἡμῖν ἐκδοχῶν εἶνε ἡ ἀρχαιότητα, ὡς εἰς τὸν Οὐάκρωνα ἀναφερομένη. Πρὸβλ. Atil. Fort. σελ. 319: «ex quo non est mirandum quod Varro in Scenodiascalico Phalaecion metrum ionicum trimetrum appellat et quidem ionicum minorem». Terent. Maur. 2845: «Ideo genus hoc Phalaeciorum vir doctissimus undecunque Varro ad legem rediens ionicorum, hinc natos ait esse, sed minores». 2282: «nec mirum puto, quando Varro versus hos ut diximus ex ione natos distinguat numero pedum minores». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λαμβάνεται καὶ πᾶν ἄλλο μονοδακτυλικὸν μικτὸν ἔχον τὸν δακτύλον κατὰ τὴν δευτέραν χώραν. Ὅταν δὲ ὁ πρῶτος ποὺς δὲν εἶνε σπονδαίος, ἀλλὰ τροχαίος ἢ ἱάμβος, τότε παραμυθούνται τὴν δυσχέρειαν ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν μοναπαυστικῶν μικτῶν, δεχόμενοι ὅτι καὶ ἐν τοῖς μέτροις τούτοις ἐπ' ἀδείας ὁ ἐλάσσημος ἰωνικός δύναται νὰ ἐναλλάσσεται πεντασήμεφ τινὶ παιωνικῷ ποδὶ, ὡς ἐξής:

---	---	---
 ---|---|---

220. Ἐπειδὴ ὁ Ἀτίλιος Φορτουνατιανὸς καὶ ὁ Τερεντιανὸς Μαυρίος τὴν ἰωνικὴν ταύτην διαίρεσιν ἀναφέρουσιν εἰς τὸν Οὐάκρωνα, ἄλ-

λοθεν δὲ γινώσκωμεν ὅτι αὐτοὶ λαμβάνουσι τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ Καισίου Βιάσου, ὅστις ἠκολούθει τῷ Οὐάκρῳ, ἐκ τούτων πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκπροσωποῦντες ἀρχαιότερόν τι μετρικὸν σύστημα παρὰ τὸ τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ Ἑρμιστίωνος. Οἱ τὸ παλαιότερον τοῦτο σύστημα ἐκπροσωποῦντες ἐκδέχονται καὶ ἄλλως τὰ δευτεροδακτυλικά κῶλα, τὴν καταληκτικὴν π. χ. τετραποδίαν

διαίρουσιν εἰς τὴν ἀρχομένην μονοποδίαν, εἴτα δὲ εἰς χορίαμβον καὶ ἱάμβον

221. Παρὰ τῷ Ἑρμιστίῳ ὁμοῦς καὶ τοῖς τῷ συστήματι τοῦ Ἡλιοδώρου ἀκολουθοῦσι δὲν εὐρίσκομεν οὔτε τὴν ἰωνικὴν οὔτε τὴν χοριαμβικὴν ἐκδοχὴν, τούτστιν τὴν εἰς ἰωνικοῦς ἢ χορίαμβοὺς διαίρεσιν τῶν δευτεροδακτυλικῶν μικτῶν. Ὑπὸ τούτων τὰ κῶλα ταῦτα διαίρουνται εἰς ἀντισπαστον καὶ διάμβον καὶ καλοῦνται ἀντισπαστικά μικτὰ. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἰωνικὴ θεωρία ὀρμίζεται ἐκ τοῦ σπονδειακοῦ σχήματος τοῦ ἀρχομένου ποδὸς, ἡ ἀντισπαστικὴ ὡς κύριον αὐτοῦ σχῆμα θεωρεῖ τὸ ἱαμβικόν, π. χ.

1. Τὴν καταληκτικὴν τετραποδίαν

λαμβάνει ὡς

τούτστιν ὡς ἀντισπαστικὸν δίμετρον ἀκατάληκτον καὶ ἐπεὶ τα δογματίζει ὅτι ὁ πρῶτος ἱάμβος, ἐξ οὗ ἀρχεται ὁ ἀντισπαστος, δύναται νὰ ἐναλλάσσεται τῷ σπονδαίῳ, τροχαίῳ καὶ πυρριγίῳ (Ἑρμιστ. κεφ. ι'). Τοιοῦτον εἶνε τὸ καλούμενον Γλυκῶνειον

κάπρος ἡνίχ' ὁ μαινόλης
 ὀδόντι σκυλακοκτόνῳ
 Κύπριδος θάλος ὤλεσε.

2. Τὴν ἀκατάληκτον τριποδίαν

λαμβάνει ὡς

3. Τὸ ἐκ τῶν δύο τούτων κῶλων ἀποτελούμενον Πριάπειον μέτρον

λαμβάνει ὡς

4. Τὴν ἀκατάλ. τετραποδ. $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ λαμβάνει ὡς ὑπερκατάληκτον διμετρον ὡδε $\bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon} | \bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon} - | \bar{\upsilon}$
καὶ κνίσῃ τινὰ θυμῆσας.

5. Τὴν ἀκατάλ. πενταπ. $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ λαμβάνει ὡς κατὰληκτικὸν τρίμετρον $\bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon} | \bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon} - | \bar{\upsilon} - \bar{\upsilon}$
χαίρ' ὧ χρυσόκερως, βαδάκτα, κήλων
Πάν, Πελασγικὸν Ἄργος ἐμβατεύων.

Τῆς ἀντισπαστικῆς ταύτης εὐρετὴν νομίζει ὁ Οὐεσπρόλιος τὸν Ἡλιοδωρον. Ἐκ τοῦ Μαρίου Οὐικτωρίνου (σελ. 118) μαρτυρομεν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη κατ' ἀρχὰς ἐπολεμήθη, τέλος ὅμως ἐπεκράτησε, τῶν ὑπερσπαστικῶν αὐτῆς ἀπολογουμένων ὅτι ὁ ἀντισπαστος $\bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon}$ ὡς πούς ἀντιπαθῆς τοῦ χοριάμβου — $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ — δικαιούται καὶ αὐτὸς νὰ θεωρῇται ὡς μέτρον πρωτότυπον καὶ ἰσοτίμος τῷ ἀντιπαθεῖ αὐτοῦ χοριάμβῳ, ὅπως καὶ ὁ ἀπ' ἐλάσσονος ἰωνικός τῷ ἀντιπαθεῖ αὐτοῦ, ὅλην ὅτι τῷ ἀπὸ μείζονος ἰωνικῷ. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀντισπαστικὴ αὕτη θεωρία οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν ὅπως οὐδ' ἡ ἀρχαιότερα αὐτῆς χοριαμβικὴ, ἣν εἶχον οἱ Λατίνοι μετρικοὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ συστήματι τῶν πρωτοτύπων καὶ παραγῶγων μέτρων.

γ'. Τριτοδακτυλικά.

222. Ὅταν δὲ ὁ δάκτυλος κατέχῃ τὴν τρίτην χώραν, ὁ Ἑραιοστίων λαμβάνει τὰ μικτὰ ταῦτα μέτρα ὡς συγκείμενα ἐκ χοριάμβου μετὰ προτεταγμένης τροχαϊκῆς διποδίας καὶ καλεῖ αὐτὰ ἐπιχοριαμβικά, οἷον τὴν ἀκατάληκτον πενταποδίαν, τὸ καλούμενον ἑνδεκασύλλαβον Σαπρικὸν

$\bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$
λαμβάνει ὡς $\bar{\upsilon} - - \bar{\upsilon} | \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ καταλ. τρίμετρον
ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα

223. Κατὰ τὰ εἰρημένα τὸ σύστημα τῶν παλαιότερων Ἀλεξανδρίνων γραμματικῶν εἶχεν ὡς ἐξῆς· ἐκ τῶν τριῶν μονοδακτυλικῶν καὶ τῶν τριῶν μονακπαστικῶν μικτῶν, ἅτινα ὁμοῦ ἀποτελοῦσιν ἐξ διαφόρου μίξεως, δύο μὲν λαμβάνονται ὡς ἰωνικά ἀπ' ἐλάσσονος, δύο δὲ ὡς ἰωνικά ἀπὸ μείζονος, δύο δὲ ὡς χοριαμβικά. Ταῦτα δὲ εἶνε τὰ ἐν τοῖς πρὸ τοῦ Ἡλιοδώρου χρόνοις παραδεγμένα τρία μετρικά εἶδη τοῦ ἐξαχμήμου γένους. Ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ ἐκάστου εἶδους δύο μίξεις

εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἐτέρας προσετίθη ἡ πρόθεσις ἐπὶ καὶ καλεῖται ἐπιωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος, ἐπιωνικὸν ἀπὸ μείζονος, ἐπιχοριαμβικὸν

$\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ χοριαμβικὸν
 $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ ἐπιχοριαμβικόν.
 $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος
 $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ ἐπιωνικὸν ἀπὸ μείζονος.
 $\bar{\upsilon} - \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος
 $\bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon} \bar{\upsilon}$ ἐπιωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος.

Καὶ ὅταν μὲν ὁ δάκτυλος εὐρίσκηται κατὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν τρίτην χώραν, τὸ μέτρον καλεῖται χοριαμβικὸν καὶ ἐπιχοριαμβικόν, τὰ δὲ ἐνταῦθα ἀνήκοντα ἀνακρουστικὰ σχήματα εἶνε τὸ ἰωνικὸν καὶ ἐπιωνικὸν ἀπὸ μείζονος· ὅταν δὲ ὁ δάκτυλος κατέχῃ τὴν δευτέραν χώραν, τὸ μέτρον καλεῖται ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος καὶ τὸ ἐνταῦθα ἀνήκον ἀνακρουστικὸν σχῆμα ἐπιωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος.

Οἱ τεχνικοὶ οὗτοι ὅροι ἐπενεώθησαν ἐν τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς χρόνοις καί, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τινος γραμματικοῦ ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς μετὰ τὸν Σωτάδου καὶ τοῦ Ῥωμαίου Οὐάκρωνος ἀκμάσαντος. Διότι ἐν τοῖς παλαιότεροις καλοῖς χρόνοις δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη οἱ ὅροι *ἰωνικά* ἀπὸ μείζονος καὶ ἀπ' ἐλάσσονος, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἐπινεωθῶσι πρότερον, πρὶν οἱ περὶ τὸν Σωτάδην γράψωσι τῷ ἐξαχμῷ ἰαμβικῷ ῥυθμῷ τοὺς ἰωνικούς λόγους. Πιθανὸς δὲ ὁ μετρικός, ὅστις τοὺς ἐκ τῶν καλῶν χρόνων παραδεδομένους βακχείους μετωνόμασεν ἰωνικούς ἀπὸ μείζονος καὶ ἀπ' ἐλάσσονος, ὁ αὐτὸς ὑπέταξε καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν μονοδακτυλικῶν καὶ μονακπαστικῶν μικτῶν τοῖς μετωνομασμένοις τούτοις γένεσι τῶν ποδῶν καὶ ὀνόματα ἐπέθηκεν αὐτοῖς παντάπασιν ἄγνωστα πρότερον *ἰωνικά* καὶ *χοριαμβικά* μικτὰ καλέσας αὐτὰ. Οὕτω δὲ κατὰ κακὴν μοῖραν διέφθειρε τὸν ὁργανισμόν τῆς μετρικῆς ἐπιστήμης ὑπαγαγὼν τὰ μέτρα ταῦτα ὑπὸ διαστροφὴν πασῶν τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν τῶν ἐνταῦθα ἀνηκουσῶν, τῆς τε καταλήξεως καὶ τῆς ἀκαταληξίας καὶ τῆς ὑπερκαταληξίας.

224. Συμπληροῦντες τὴν τῶν παλαιῶν μετρικῶν θεωρίαν τῶν μικτῶν μέτρων, λέγομεν καὶ περὶ τῆς διακρίσεως αὐτῶν εἰς μέτρα κατὰ *συμπάθειαν* καὶ κατ' *ἀντιπάθειαν* μικτὰ. Εἰς τὴν διάκρισιν ταύτην πάντων τῶν μικτῶν μέτρων, τῶν τε δακτυλικῶν καὶ τῶν ἀνακπαστικῶν, εἰς μέτρα δηλαδὴ κατὰ *συμπάθειαν* μικτὰ καὶ εἰς *ἀντιπάθει*

ἡ κατ' ἀντιπάθειαν μικτά, ὠρμήθησαν ἐκ τῆς ιδιότητος τῶν ἀνακλωμένων ἰωνικῶν, καθ' ἣν οἱ ἰωνικοὶ πόδες, ὅ τε ἀπὸ μείζονος καὶ ὁ ἀπ' ἐλάσσονος ἐνοῦνται εὐκόλως μετὰ διτροχαίων. Μεταξὺ ἄρα τῶν ἰωνικῶν καὶ τροχαίων ὑπάρχει συμπάθειά τις. Ὡσαύτως ἡ ἐπὶ τῶν μονοδακτυλικῶν καὶ μοναπαυστικῶν μέτρων λαμβανομένη μίξις ἰωνικοῦ πόδος μετὰ διτροχαίου λαμβάνεται ὡς μίξις κατὰ συμπάθειαν. Τῆς μίξεως ὁμοῦ ἰωνικοῦ μετὰ διαμβού, ἥτις λαμβάνεται ὑπὸ τῶν μετροκῶν ἐπὶ τῶν μοναπαυστικῶν μετῶν τῶν καλουμένων ἰωνικῶν, οὐδὲν παράλληλον ἀποδείκνυται ἐν τοῖς ἀληθινοῖς ἰωνικοῖς μέτροις, ὅθεν ἡ τοιαύτη μίξις καλεῖται *μίξις κατ' ἀντιπάθειαν*.

Ὡς περ ἐν τῇ ἱερασμῇ ἐπιπλοκή ἐκ τοῦ ἰωνικοῦ ἀπ' ἐλάσσονος δι' ἀφαίρεσιν τοῦ ἀρχομένου δίσημου ποδικοῦ χρόνου γίνεται τὸ ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος, οὕτω γίνεται δι' ὁμοίας ἀφαίρεσιν ἐκ τοῦ ἰωνικοῦ ἀπὸ μείζονος τὸ χοριαμβικόν, οὐχὶ μόνον ὅταν τὰ μέτρα ταῦτα εἴνε καθάρᾳ, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἴνε μικτά:

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

Ἦν συμπάθειαν ἔχει ἐν τοῖς δύο πρώτοις μέτροις ὁ ἰωνικός πρὸς τὸν διτροχαίον, τὴν αὐτὴν ἔχει ἐν τῷ τρίτῳ ὁ χοριαμβὸς πρὸς τὸν διαμβόν. Τὰ πρωτοδακτυλικά λοιπὸν μικτὰ τὰ ὑπὸ τῶν μετρικῶν ὡς χοριαμβικά μικτὰ λαμβανόμενα ἔχουσιν, ὅπως καὶ τὰ ἰωνικά μικτά, τὴν κατὰ συμπάθειαν μίξιν. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἡ ἐν τῷ ἐπιχοριαμβικῷ λαμβανομένη μίξις τοῦ διτροχαίου καὶ χοριαμβοῦ ἀνάγκη νὰ εἴνε, ὅπως ἡ μίξις τοῦ διαμβού μετὰ τοῦ ἰωνικοῦ, κατ' ἀντιπάθειαν μίξις.

Τὰ μὲν λοιπὸν *ἐπιωνικά* καὶ *ἐπιχοριαμβικά* εἴνε κατ' ἀντιπάθειαν μικτά, τὰ δὲ μικτὰ *ἰωνικά* καὶ *χοριαμβικά* εἴνε κατὰ συμπάθειαν μικτά. Εἰς τὰ τελευταῖα συγκαταλέγονται καὶ τὰ λογαοδικὰ δακτυλικά καὶ ἀναπαυστικά. Ἀντὶ δὲ τοῦ ὅρου κατὰ συμπάθειαν μικτὰ οἱ μετρικοὶ μεταχειρίζονται καὶ τὸν ὅρον ὁμοιοειδή, ὡσαύτως τὴν ὁμοιότητα δηλοῦνται καὶ συγγένειαν τῶν μετ' ἀλλήλων συντιθέμενων στοιχείων.

Κατὰ συμπάθειαν μικτὰ ἢ ὁμοιοειδή

— — — — — δακτυλικὸν λογαοδικόν
— — — — — ἀναπαυστικὸν λογαοδικόν

— — — — — χοριαμβικόν
— — — — — ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος
— — — — — ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος.

Κατ' ἀντιπάθειαν μικτὰ

— — — — — ἐπιωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος
— — — — — ἐπιχοριαμβικόν
— — — — — ἐπιωνικὸν ἀπὸ μείζονος.

Τὴν διαίρεσιν ταύτην ἔκριναν οἱ μετρικοὶ οὕτω σπουδαίαν, ὥστε ὑπέβητο ὡς κυρίαν κατηγορίαν εἰς τὴν κατὰ τὰς τῆς μετρικῆς ὕλης καὶ οὕτω τὰ μὲν κατὰ συμπάθειαν μικτὰ ἢ ὁμοιοειδῆ συμπλέκοντες τοῖς καθάραις ἢ μονοειδέσι πραγματεύονται ὁμοῦ ἐν ἐκάστοις τοῖς περὶ τῶν πρωτοτύπων μέτρων κεφαλαίοις, τὰ δὲ κατ' ἀντιπάθειαν μικτὰ ἐπιφέρουσιν ὕστερον ὡς ἰδίαν κατηγορίαν. Ἄλλ' ὁμως ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν μικτῶν εἴνε πασῶν τῶν παρὰ τοῖς μετρικοῖς εὐρισκομένων κατηγοριῶν ἡ ἐπουσιωδιστάτη, καθάρην οὖσα ἐπινόημα τῶν γραμματικῶν, οἵτινες ἀφ' ἑαυτῶν καὶ οὐδεμιᾶς αὐτοῖς ρυθμικῆς παραδόσεως ἐκ τῶν καλῶν χρόνων ὑποκειμένης ἐπλάσαν αὐτήν.

225. Τοιαύτη ἡ τῶν παλαιῶν μετρικῶν θεωρία τῶν μικτῶν μέτρων. Πρῶτος δὲ τῶν νεωτέρων ὁ Γ. Ἐρمانνὸς συνιδὸν τὸ ἡμαρτημένον αὐτῆς ἀπεσκευάσας μὲν τὴν ἰωνικὴν, ἐπιωνικὴν καὶ ἀντισπαυστικὴν διαίρεσιν, διετήρησε δὲ τὴν χοριαμβικὴν, εἰς ἣν ὑπήγαγε πάσας τὰς ἄλλας. Διαίρει δὲ κατὰ χοριαμβοῦς ὧδε:

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

Ἄλλα δὴλον ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη οὐδαμῶς ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ρυθμὸν τῶν μέτρων τούτων. Πρῶτος δὲ ὁ Ἀπέλιος (Apel) ἐνόησας ὀρθότερον τὴν φύσιν τῶν κῶλων τούτων διήρесеον εἰς τροχαίους καὶ δακτύλους, ἰάμβους καὶ ἀναπαυστικούς, ὅπως δὲ ἐξισώσῃ τὸ μέγεθος τῶν ἀνίσων ποδῶν, προσέειπε τοῖς δακτύλοις καὶ ἀναπαυστικοῖς μέγεθος τρίσημον κυκλίους καλέσας αὐτοὺς καθ' ἃ λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς περὶ συνθ. ὄνομ. κεφ. 11. 17. Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τοῦ Ἀπελίου ἀσπασάμενος ὁ Βοϊκίος (Boeckh) πάντα τὰ τῶν παλαιῶν

Α') Περὶ χασμωδίας (1).

227. Χασμωδία ἐλέγετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν τεχνικῶν ὅτε λείπει τινὶ εἰς φωνῆν ἢ διφθόγγον ληγούσῃ ἐπιφέρειτο ἄλλη ὡσαύτως ἀπὸ φωνήεντος ἢ διφθόγγου ἀρχομένη. Ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ τῶν φωνηέντων ἀντιτυπίας ἡ συγκρούσεως ἐκφώνησις προσέπιπτε τραχεῖα καὶ ρορτικὴ τῇ τῶν παλαιῶν ἀκοῇ, ὥς διασπώσα τὴν λεκτικὴν συνάφειαν, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς προείπομεν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέτρου ἢ τῆς περιόδου, ἐκτὸς ἐλαχίστων ὠρισμένων ἐξαιρέσεων, ἀπέφευγον οἱ ποιηταὶ νὰ μεταχειρίζωνται αὐτήν, πλήρης δὲ ἀδεια τῆς χρήσεως αὐτῆς ὑπῆρχε μόνον ἐν τῷ τέλει τοῦ μέτρου. Πρὸς ἄρσιν δὲ τῆς χασμωδίας ἐρχοίμεθα τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς, πλὴν τῶν κινήτων συμφώνων (ν, ς) καὶ τῆς μεγάλης περὶ τὴν σύνταξιν τῶν λέξεων ἀδείας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ τελεία ἢ μερικὴ συγχώνευσις τῶν ἀντιτυποῦντων φωνηέντων κατὰ λόγον τῆς τε ποιότητος καὶ τῆς ποσότητος αὐτῶν γινομένη. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ τελικὸν τῆς λέξεως βραχὺ φωνῆν πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐξῆς λέξεως φωνήεντος οὕτω συνεστελλετο, ὥστε δὲν ἐλογίζετο πλεόν ὡς αὐτοτελὴς συλλαβὴ καὶ διὰ τοῦτο συνήθως ἐν τῇ γραφῇ τὸ πᾶλαι δὲν ἀπιδίδοδο. Τὸ πάθος δὲ τοῦτο, ὅπερ ἐνίοτε καὶ διφθόγγῳ τινὶ συνέβαινε, ὑπὸ τῶν τεχνικῶν καλεῖται *συναλοιφή*, προσέτι δέ, ἀλλ' ὅμως ἦττον καλῶς, *θλιψίς* καὶ *ἐκθλιψίς*, λατινιστὶ δὲ *elisio*. Εἶτα δὲ τὸ τελικὸν τῆς λέξεως μακρόν φωνῆν (ἢ ἡ τελικὴ διφθόγγος) δυσὶν ὅζοις ἐ συνετελλόμενον πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τῆς ἐπομένης λέξεως εἰς βραχεῖαν μετεβάλλετο συλλαβὴν ἢ εἰς μίαν μετ' αὐτοῦ συνεκερκνυτο ρυθμικὴν μακράν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον πάθος καλεῖται ὑπὸ τῶν τεχνικῶν *συστολὴ ἢ ἀσθενὴς χασμωδία*, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ τὸ διάφορον εἶδος καὶ διαφόρως καλεῖται, *κράσις* τε καὶ *συνίησις ἢ συνεκφώνησις καὶ ἀφαιρέσις*. Ἐρεξῆσι λοιπὸν θὰ εἴπωμεν πρότερον περὶ τῶν παθῶν τούτων, τῆς τε συναλοιφῆς καὶ τῆς συστολῆς καὶ τῆς κράσεως, τῆς τε συνιζήσεως καὶ ἀφαιρέσεως, καὶ ὕστερον ὑπὸ τίνος ὅρου ἐγχωρεῖ ἡ καθ' ὑπόστασιν χασμωδία. Κατ'

(1) Περὶ χασμωδίας παρ' Ὀμήρῳ διεδοκίμαται καὶ ἀκριβέστατα ἐπαγματούθησαν ὁ C. A. I. Hoffmann, Quaest. Homericae (1842), W. von Hartel, Homer. Studien, O. Grulich, de quodam hiatus genere in Homeri carminibus, 1876.

ἀρχὰς δὲ πρὸ πάντων τούτων λέγομεν βραχεῖα τινὰ περὶ τῆς καθ' ἑμ-
ορασιν χασμωδίας.

228. *Χασμωδία κατ' ἔμφασιν*. Κατ' ἔμφασιν, οὐχὶ δὲ καθ' ὑπό-
στασιν, συμβαίνει συχνὰ παρ' Ὀμήρῳ χασμωδία, ὅταν ἡ ἐπομένη
λέξις εἴη ἐξ ἐκείνων, αἵτινες εἶχον πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος δι-
γγραμμα, ὥστε ἔνεκα τούτου οὔτε συναλοιφὴ οὔτε συστολὴ τοῦ τελικοῦ
τῆς προηγούμενης λέξεως φωνήεντος γίνεται: οἶον Α 7, Α 79·
Ἀτρεΐδης τε | ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀργείων κρατέει καὶ | οἱ πείθονται Ἀχαιοί.

Ἡ μεταγενεστέρα ἑπικὴ ποίησις σφῆξε τὴν παλαιὰν παράδοσιν καὶ
μετὰ τὴν ἀπόλειπτον τοῦ διγγραμμα. Παρὰ δὲ τοῖς ἐλεγειοποιοῖς καὶ
τοῖς ἱαμβογράφοις τὸ διγγραμμα δὲν εἴη μὲν πλεόν θέσει μακρᾶς ποιη-
τικόν, προφυλάττει ὅμως ἀπὸ τῆς χασμωδίας μετὰ τε μακρόν καὶ μετὰ
βραχὺ φωνῆν. Ὁ αὐτὸς λόγος παρὰ Πινδάρῳ. Ἀλλ' ὅμως οὐτε ὁ
Ὀμηρὸς, οὔτε οἱ μεταγενεστέροι ἐπικοί, οὔτε οἱ λυρικοί καὶ ἐλεγιο-
ποιοὶ δέκνυνται ἀκόλουθοι ἑαυτοῖς περὶ τὴν χρῆσιν ταύτην τοῦ F,
ἀλλὰ συχνὰ πρὸ λέξεων ἀπ' αὐτοῦ ἀρχομένων συμβαίνει καὶ συνα-
λοιφὴ ἢ συστολὴ τοῦ τελικοῦ φωνήεντος. Παρ' Ὀμήρῳ εὐρίσκεται
324κις συναλοιφὴ καὶ 78κις συστολὴ (κατὰ τὸν Hartel), παρὰ δὲ τῷ
Ἡσίοδῳ 40κις συναλοιφὴ καὶ 18κις συστολὴ.

229. *Συναλοιφή*. Συναλείφεται δὲ εὐκολώτατα μὲν τὸ φωνῆν ε,
μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ο καὶ ἄ, δυσκολώτερον δὲ τὸ ι, οὐδέποτε δὲ τὸ ε.
Τοῖναντίον δὲ ἐπὶ τινων καταλήξεων συναλείφεται καὶ ἡ διφθόγγος
αι, σπανίως δὲ καὶ ἡ οι.

Καὶ τὸ μὲν τελικὸν ε δύναται πανταχοῦ νὰ συναλείφεται καὶ ἐν
αὐτῷ τῷ συνδετικῷ ἰδὲ παρ' Ὀμήρῳ, οὐ ἡ συναλοιφὴ ἀμφισβητεῖται
(πρβλ. Β 511)· σπανίως δὲ μόνον ἐπὶ τῆς καταλήξεως εε ('Ἡσίοδ.
'Ασπ. 174), ἐπὶ τοῦ δυικοῦ καὶ τῆς εὐκτικῆς τοῦ ἀορίστου εἰς ειε.

Τὰ δὲ φωνήεντα α καὶ ο δὲν συναλείφονται ἐπὶ τῶν τύπων τῆς
ἀναφορικῆς καὶ δεικτικῆς ἀντωνυμίας (ἄρθρου) δ, τό, τά, ε', ἡ καὶ
ἐπὶ τῆς προθέσεως πρό, ὅπου συνήθως συμβαίνει χρᾶσις, καὶ ἐπὶ τῶν
καταλήξεων τῆς γενικῆς εἰς αο, οιο, εἰο παρ' Ὀμήρῳ, ἐν ᾧ ὁ Πιν-
δαρος καὶ ἐνταῦθα συναλείφει.

Τὸ δὲ τελικὸν ι δὲν συναλείφεται ἐν τοῖς εἰ, εἰ, περὶ (τῆς περὶ
συναλείφεται τὸ ι μόνον ἐν τῇ αἰολικῇ διαλέκτῳ)· δυσκόλως δὲ καὶ
ἐν τῇ δοτικῇ τοῦ ἐνικοῦ, ἐνθα ἀρχικῶς ἦτο μακρόν, σπανίως δὲ μὴ

νον παρ' Ὀμήρῳ, ὅθεν παλαιοὶ τινες γραμματικοὶ ἤθελον νὰ γράψωσιν αὐτὸ ἐνταῦθα καὶ νὰ δέχωνται συνίζησιν (ἐννεακαίδεκα παραδείγματα μνημονεύει ὁ La Roche, Hom. Unters. σελ. 126 κ.). οἶον K 277, E 5

χαῖρε δὲ τῷ ὄρνιθι' Ὀδυσσεύς, ἦρατο δ' Ἀθῆνην.

ἀστέρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιτα.

Ἰσαστάως καὶ παρὰ τοῖς λυρικοῖς (Th. Bergk εἰς Ἀνακρ. 17 παῖδ' ἀθήν, Πινδ. Ὀλυμπ. 9, 112 ἐν δαίῳ ὅς). Παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς ποιηταῖς ἡ συναλοιφή τοῦ *ε* τῆς δοτικῆς ἀμφοισθητεῖται ὑπὸ τοῦ Nauck εἰς Σοφ. Οἱ. K. 1436 καὶ Τραχ. 675.

Τὴν δὲ διφθογγὺν αἱ συναλείφουσιν ἐνίοτε οἱ ἐπικοί, λυρικοὶ καὶ κωμικοὶ ἐν ταῖς καταλήξεσι *μαι, σαι, ται, νται, σθαι*, αἵτινες καὶ ἐκ τοῦ τονισμοῦ φαίνονται ἐξησθενωμέναι μακραί· οἶον A 117 *βούλομαι*, K 885 *πρὶν λύσασθ' ἐτάρον*· οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ τραγικοί, παρ' οἷς χωρία τινὰ μαχόμενα, οἶον παρ' Αἰσχ. Ἐπτ. 473. Σοφ. Ἡλ. 818. Φιλ. 1071, Εὐριπ. Ἰρ. T. 662, Ἰρ. Αὐλ. 1141, κρίνονται ὡς χρῆζοντα διορθώσεως. Μοναδικῇ δὲ εἶνε ἡ συναλοιφή ἐν τῷ ἐπιθετικῷ τύπῳ *ἔζειαι* A 272 *ἔζει*· ὀδύναι.

Ἡ δὲ διφθογγος αἱ συναλείφεται ἐνίοτε παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῷ *μοί, σοί, τοί* παρὰ δὲ τοῖς τραγικοῖς οὐδαμοῦ, πλὴν τοῦ ἐπιφανήματος *ὅμοι*, ὅπερ ἄλλοι ἀρνοῦνται τὸ *ὅμ'* δεχόμενοι ὡς συναλοιφὴν τοῦ *ὅμοι* (πρβλ. Nauck εἰς Σοφ. Αἱ. 354 Anhang).

230. *Συστολή*. Ἡ δὲ συστολή τῆς τελικῆς μακρᾶς πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τῆς ἐπομένης λέξεως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν συναλοιφήν. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ τὸ μονόσημον βραχύ φωνῆεν συστέλλόμενον ἐξαφανίζεται, οὕτως ἐνταῦθα τὸ δίσημον μακρὸν ἀποβάλλον τὸ ἥμισυ τοῦ μεγέθους αὐτοῦ γίνεται μονόσημον. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐπικῇ ποιήσει ἡ συστολή αὐτὴ εἶνε συνηθεστάτη ἐν τε τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ συλλαβῇ τῆς ἄρσεως τοῦ δακτύλου, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν ἀμφοτέροις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποδός· οἶον π 217 *φῆναι ἢ αἰγυποῖ* . . . Καὶ συχνότατα μὲν συστέλλονται αἱ διφθογγοὶ *αι, οι, ει* καὶ *ου*, σπανιότατα δὲ τὰ μακρὰ φωνήεντα ἡ καὶ *ω* καὶ αἱ καταχρηστικαὶ διφθογγοὶ. Ἐν δὲ τῇ μεθ' Ὀμηρον ποιήσει ἐλαττοῦται πολὺ ἡ χρῆσις τῆς συστολῆς, ἥτις παρὰ μὲν τοῖς ἐλεγειακοῖς περιορίζεται μᾶλλον μᾶλλον εἰς τὰς κυρίας διφθογγούς, παρὰ δὲ τοῖς λυρικοῖς καὶ δραματικοῖς σχεδὸν ἀποκλείονται τὰ μακρὰ φωνήεντα *φ, ω, η* καὶ μόνον ὁ Πίνδαρος συ-

στέλλει ἐπὶ τὸ *φ* κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ὀμήρου. Οἱ ποιηταὶ οὗτοι ἐμμένουσι κατὰ τοσοῦτον πιστοὶ τῇ παραδείγματι τοῦ ἔπους, καθ' ὅσον τὴν μακρὰν συστέλλουσι μόνον ἐπὶ ποδικῶν χρόνων ἀποτυπούμενων διὰ δύο βραχειῶν, ἐπὶ τῆς ἄρσεως δηλαδὴ τοῦ δακτύλου ἢ ἀναπαίστου, τοῦ ἰωνικοῦ καὶ χοριάμβου, καὶ ἐπὶ τῆς λελυμένης θέσεως τοῦ ἀναπαίστου, ἱάμβου καὶ τροχαίου, τέλος δὲ ἐν ταῖς λύσεσι τοῦ παίωνος καὶ δοχμίου, οὐδέποτε δὲ ἐπὶ τῆς μονόσημῳ ἄρσεως τοῦ ἱάμβου καὶ τροχαίου· οἶον ἐπὶ δισυλλάβῳ ἄρσεως Σοφ. Οἱ. T. 155 καὶ 172. Οἱ. K. 143. Πινδ. Πυθ. 1, 1. Ὀλ. 9. 29. Αἰσχ. Ἰκέτ. 1020. Ἐπὶ λελυμένης θέσεως Εὐρ. Μῆδ. 1085. Σοφ. Οἱ. T. 167.

231. *Κράσις*. Ἡ σύγκρασις τοῦ τελικοῦ τῆς προηγούμενης λέξεως φωνήεντος μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐπιφερούμενης λέγεται *κράσις*, ἐὰν αὕτη σημαίνεται καὶ διὰ τῆς γραφῆς. Διὰ τῆς κράσεως δὲ συγκρατῶνται μόνον στενῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεόμεναι λέξεις, οἶον ἀρθρον καὶ ὄνομα, πρόθεσις καὶ ῥῆμα, οὐδέποτε ὅμως ὅταν αὐταὶ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ σιγμῆς, οἷον δύναται νὰ συμβαίνει ἐν τῇ συναλοιφῇ. Τὸ τελικὸν φωνῆεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε μακρὸν, βραχύ δὲ μόνον ἐν τοῖς τύποις τοῦ ἀρθρου καὶ τῆς ἀντωνυμίας, οἷτινες ἀποκλείονται τῆς συναλοιφῆς, ὁ, τό, τά, ε, α, καὶ ἐν τῇ προθείσῃ πρὸ ἐν συνθέσει. Καὶ παρ' Ὀμήρῳ μὲν εἶνε σπανία ἡ κράσις, οἶον οὐμός θ 360, οὐκός E 396, αὐτός Z 260. ζ 282, *χῆ, λεις* B 238, *τάλλα* A 465 καὶ *άλλαχού*, ὥριστος A 288. K 539. Ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρῃ ποιήσει γίνεται συχνότερα, πλὴν τῶν δακτυλικῶν ποιητῶν, παρ' οἷς εἶνε περιορισμένη ἡ χρῆσις. Ἀπ' ἐναντίας δὲ συχνῇ εἶνε παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, καὶ μάλιστα ἐν τῷ διαλόγῳ, ὀλιγώτερον δὲ ἐν τοῖς λυρικοῖς μέρεσι τοῦ δράματος. Σφόδρα δὲ ἀσυνίεζε αὐτῇ ἡ κωμωδία, ἥτις μμειται τὴν τῆς συνηθείας διάλεκτον.

232. *Συνίζησις*. Ὅταν δὲ τὸ τελικὸν τῆς λέξεως μακρὸν φωνῆεν ἡ διφθογγος μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐπομένης φωνήεντος παραλαμβάνονται ἀντὶ μιᾶς συλλαβῆς καὶ τοῦτο τελεῖται ἐν τῇ προφορᾷ, δὲν σημαίνεται δὲ ἐν τῇ γραφῇ, λέγεται *συνίζησις* ἢ *συνεκφώνησις*, οἶον ἐπεὶ οὐ. Καὶ παρ' Ὀμήρῳ μὲν δὲν εἶνε συχνῇ ἡ συνίζησις· μάλιστα δὲ παρ' αὐτῷ συνεκφωνοῦνται τὰ μόρια *δή, ἦ, ἡ, μή*, ἐπεὶ καὶ ὡ μετὰ τῆς ἐξῆς ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης λέξεως. Συχνότατα δὲ συνεκφωνοῦνται τὸ *δὴ αὖ* ἢ *δὴ αὐτε* καὶ *ἦ οὐ*· οἶον A 340 καὶ E 394· ἐπεὶ οὐ N 777 καὶ *άλλαχού*. Πρβλ. καὶ Ἑφαιστ. κερ. β'. Τοῦναν-

τίον δὲ συχνὴ εἶνε ἡ συνίησις ἐν τῷ Ἀττικῷ δράματι, τῇ τε κωμῷ-
δίᾳ καὶ τῇ τραγῳδίᾳ, πλὴν τῶν λυρικῶν μερῶν, ἐν οἷς ἡ χρῆσις εἶνε
περιορισμένη.

233. Ἀφαιρέσεις. Ἡ ἀφαιρέσις (elisis inversa) εἶνε τὸ ἀντίθετον
τῆς συναλοιφῆς. Ὅπως διὰ τῆς συναλοιφῆς ἐκθλιβεται τὸ τελικὸν τῆς
λέξεως βραχὺ φωνῆεν, οὕτω διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἐκθλιβεται τὸ ἀρκτι-
κὸν τῆς λέξεως βραχὺ φωνῆεν, οἷον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἶνε τὸ ε,
σπανίως δὲ μόνον τὸ α, μετὰ λέξιν τελευτῶσαν εἰς μακρὸν φωνῆεν ἢ
διεφθογγον, καὶ μάλιστα εἰς η, η, ω, ου, σπανιώτερον δὲ εἰς α, ει,
αι, οι, ευ. Συνηθέστατα δὲ ἀφαιρείται τὸ ἀρκτικὸν ε τῶν ἀντωνυμι-
κῶν τύπων ἐγώ, ἐμοῦ, ἐμοί, ἐμός, ἐμαντοῦ, ἐκεῖνος, τῶν προθέσεων
ἐς, ἐν, ἐκ, ἐπὶ καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ῥημάτων, σπανιώτερον δὲ τῆς
προθέσεως ἀπὸ καὶ ἀνά· οἷον Τραχ. 239 ἅ ἴσθ. Εὐριπ. Ἰκέτ. 639
μικροῦ ἴσθ. Ἀριστοφ. Λυσ. 734 ἐὼ πολλοί. Εὐριπ. Βάκχ. 1072 μὴ γαγαίσι. Ὅπως δὲ ἡ συναλοιφή, οὕτω καὶ ἡ ἀφαιρέσις
σημαίνεται ἐν τῇ γραφῇ, οἷον ἀ μὴ ἴθι. Ἄλλ' ὅπως ἐν τῇ συνα-
λοιφῇ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀφαιρέσει δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι ἐξ-
θλιβετο παντελῶς τὸ βραχὺ φωνῆεν, ἀλλ' ἡμεῖοιτε μόνον τὸ μέγεθος
αὐτοῦ ὥστε νὰ μὴ ἀποτελῇ ἰδίαν συλλαβὴν, ὅθεν, ὅπως καὶ ἡ συνα-
λοιφή, δύναται νὰ συμβαίνει καὶ μεταξὺ δύο λέξεων χωριζομένων διὰ
στιγμῆς· οἷον Εὐριπ. Ῥήσ. 157 ἦλω· πὶ τοῖσι. Ἰφιγ. Αὔλ. 719
μέλω· πὶ ταυτῇ. Καὶ παρ' Ὀμήρῳ μὲν δὲν εὐρίσκεται ἀκόμη ἡ
ἀφαιρέσις, παρὰ τοῖς Αἰολοῦσι δὲ ποιηταῖς καὶ τῷ Ἀνακρέοντι εὐρί-
σκεται σπανίως μόνον (πρβλ. Σπινφ. ἀπόσπ. 2, 15, Ἀνακρ. ἀπόσπ.
21), τοῦναντίον δὲ πᾶν συνήθης εἶνε ἐν τῷ διαλόγῳ τοῦ Ἀττικοῦ
δράματος.

234. Χασμωδία καθ' ὑπότασιν. Χασμωδία δὲ καθ' ὑπότασιν,
τοῦτέστι πραγματική, εὐρίσκεται μὲν παρ' ἅπασιν τοῖς ποιηταῖς, συ-
χνότατα ὅμως παρ' Ὀμήρῳ καὶ τοῖς μεθ' Ὀμηρον ἐπικοῖς, σπανιώ-
τατα δὲ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ποιηταῖς καὶ τῷ Νόννῳ. Καὶ παρ'
Ὀμήρῳ μὲν ἡ χασμωδία δικαιολογεῖται ἕνεκα τῆς τομῆς, ὅταν μά-
λιστα αὕτη συνπαύρῃ μετὰ στιγμῆς, καὶ οὐ μόνον ὅταν ἡ λέξις
τελευτᾷ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ποδός, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄρσιν. Καὶ τὸ
μὲν πρῶτον συμβαίνει ἐπὶ τῆς πενθημιμεροῦς, ἐφθμημιμεροῦς καὶ τριη-
μιμεροῦς τομῆς· οἷον

ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ | Ἀγαμέμνονι ἵνδανε θυμῷ (Α 24).

οτρύνουσι· ἰέναι. | Ἐν δὲ σθένος ὥρσε ἐκάστω (Β 451).
πατρὶ φίλῳ | ἐν χερσὶ τίθει καὶ μιν προσέειπεν (Α 441).
Ἀτρεΐδαι; | ἐπεὶ ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέθροος (Ι 341).
πᾶσαι δ' ὤγγυντον πύλαι, | ἐκ δ' ἔσσουτο λαός (Β 809).

Τὸ δὲ δεῦτερον συμβαίνει ἐπὶ τῆς κατὰ τρίτον τροχαίου καὶ τῆς βου-
κολικῆς τομῆς· οἷον

καὶ ρ' ἀέκουσα καθῆστο | ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ (Α 569).
μήτηρ δ' ἀμφεποτάτω | ὀδυρομένη φίλα τέκνα (Β 315).
κυρτώ, ἐπὶ στήθος συνοχωκότε· | αὐτὰρ ὑπερθε (Β 218).
ἀλλ' ἄγ' ἐμῶν ὀχέων ἐπιθήσοο, | ὄφρα ἴδῃαι (Ε 221).

Κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον εὐρίσκεται πρὸ τῆς πενθημιμεροῦς βραχεΐα·
οἷον

Οὐτὶς ἐμοί γ' ὄνομα, | Οὐτὴν δέ με κυκλήσκουσιν (ι 366).
Οὐχὶ δὲ συχνὰ πρὸ τῆς βουκολικῆς εὐρίσκεται μακρὰ ἐπὶ τῆς ἄρσεως
τοῦ τετάρτου ποδός· οἷον

ἡ δ' ἄρ' ἐφ' ὑψηλῆς σανίδος βῆ· | ἔνθα δὲ χηλοῖ (Φ 51).
δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυνωπῶ· | οἱ δέ τε πάντες (Χ 386).

ΣΗΜ. Ἐν τῷ ἐλεγείῳ ὅμως τῷ καλουμένῳ πενταμέτρῳ ἀποκλείε-
ται ἡ χασμωδία ἐν τῇ ἀρμογῇ τῶν δύο κώλων, εἰ καὶ ἐπὶ τέλους τοῦ
πρώτου εὐρίσκεται βραχεΐα ἀντὶ μακρᾶς (πρβλ. Mar. Victor. 110.
Diom. 503 K). Τὴν χασμωδίαν ἐν τῷ μίσῳ τοῦ μέτρου τούτου συγ-
χωροῦσι κατὰ πρῶτον οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες, οἷον Γρηγόριος ὁ
Νανξιανζηνός. — Ὡσαύτως οὐδαμῶς ἐγγχωρεῖ κατὰ τὴν τομὴν τοῦ
τροχαίου καὶ ἰαμβικοῦ τετραμέτρου, πολλὰ δ' ἦντον τοῦ ἰαμβικοῦ
τριμέτρου.

235. Οὐ μόνον δὲ κατὰ τὰς τομὰς τοῦ εξαμέτρου, ἀλλὰ καὶ ἄλ-
λαχοῦ εὐρίσκεται χασμωδία ἐπὶ τῶν θέσεων τῶν ποδῶν, οἷον ἐπὶ τῆς
ε' θέσεως

μῆνιν ἀεῖδε, θεά, Πηληϊάδεω | Ἀχιλῆος.

Ἐπὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄρσεων, καίτοι πολλῶ σπανιώτερον ἢ ἐπὶ τῶν
θέσεων, σφῆμι τὸ μακρὸν φωνῆεν τὸ δίσημον αὐτοῦ μέγεθος· οἷον
κεῖσθαι, | ἀλλ' ἐπάμυνον, ἔπειτά με καὶ λίποι αἰὼν (Ε 685).
υἱὸν ὑπερβύθιον Θηβαῖον· | Ἡνιοπῆα (Θ 120).
τέττα, σιωπῇ | ἦσο, ἐμῷ δ' ἐπιτεθεο μῦθῳ (Δ 412).

236. Συχνότατα δὲ ποιοῦσι χασμωδίαν ἐπὶ τῇ θέσει καὶ ἐπὶ
τῆς ἄρσεως μόριά τινα μονοσύλλαβα οὐχὶ σπανίως εὐτόνως προφερό-

μενα και μάλιστα τὸ ἦ και ἦ, μετὰ ταῦτα δὲ τὸ σφ, οδ, τοῦ, εδ, και, μη, εἰ, μοι, τοι, αἰ. Πολλάκις δὲ προστίθεται και ἡ σιγμὴ, ἐξ ἧς ἤττον ἐπαισθητὴ γίνεται ἡ χασμωδία.

237. 'Επὶ βραχίους δὲ τελικοῦ φωνήεντος, πλην τῶν προειρημένων περιστάσεων, εὐρίσκεται ἡ χασμωδία ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μόνον τότε, ὅταν τὸ βραχὺ φωνήεν δὲν ἐπιδέχεται συναλοιφήν, και μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς υ ληγουσῶν λέξεων, οἷον ἄστυ, αἰψό, σό, εδ, ἐπὶ τῶν ἀντωνυμιῶν ὅ, τό, τά, εἰ, τί, ἐτι, ἐτι, ἐπὶ τῆς προθέσεως περί και τῶν γενικῶν εἰς οιο, ειο, αο.

238. Παρὰ δὲ τοῖς λυρικοῖς και δραματικοῖς ποιηταῖς ἡ χασμωδία εὐρηται πολλῶ σπανιώτερον. Καὶ παρὰ μὲν τῷ Πινδάρῳ πάνυ ὀλίγα εὐρίσκονται παραδείγματα μακρῶν τελικῶν πρὸ τοῦ ἀρκτικού φωνήεντος τῆς ἐξῆς λέξεως, οἷον ἐπὶ μὲν τῆς θέσεως τῶν δακτύλων (ἀνπαίστων) 'Ολ. 1, 103. 6, 82. 'Ισθ. 1, 61. Νεμ. 6, 24 και 25. 'Επὶ δὲ τῆς θέσεως ἰαμβου 'Ολ. 3, 30 και ἐπὶ τῆς ἄρσεως σπονδίου 'Ισθ. 1, 16. 'Η δὲ χασμωδία μεταξὺ βραχέας τελικῆς και τοῦ ἀρκτικού τῆς ἐξῆς λέξεως φωνήεντος, οἷον 'Ολ. 5, 11 και 18. 7, 78. 9, 112. 'Ισθμ. 1, 8 και 32, αἱρεται ὡς ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιφορομένης λέξεως δίγαμμα.

239. Παρὰ δὲ τοῖς δραματικοῖς, εἰ και ἥμισυ πάντων τῶν παλαιῶν ποιητῶν ἠνείχοντο οὗτοι τὴν χασμωδίαν, ὅμως εὐρίσκεται παρ' αὐτοῖς ἐνίοτε και δὴ κατὰ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

α') Οὐχὶ σπανίως ἐν τοῖς ἀναπαιστικαῖς ἐξ ὁμοίων συστήμασιν ἐν τῷ τέλει τῶν κώλων. οἷον Οἱ. Κ. 170 και 1757 κί. Εὐρ. 'Αλκ. 78. Παραμυθεῖται δ' ἐνταῦθα τὴν χασμωδίαν σχεδὸν πάντοτε πλην τῆς σιγμῆς και ἡ τῶν προσώπων μεταβολή.

β') 'Επὶ ἐπιφωνήσεων και ἐπικλήσεων, ὅτε συμβαίνει διακοπή τις ἐν τῷ λόγῳ. Τοιοῦτων ἐπιφωνημάτων βρῖθαι ἡ τραγωδία και μάλιστα ἐν τοῖς κομμοῖς και θρήνοις. οἷον Αἰσχ. Περσ. 931 δδ' ἐγώ, [οἰοί, αἰακίης. 1004 ἰή, ἰή, ἰώ, ἰώ. Προμ. 877 ἐλελεῦ, ἐλελεῦ, ὑπὸ μ' αὐ σφάκελος. Σοφ. Οἱ. Κ. 1627 ὦ οὔτος. 'Αριστοφ. 'Ορν. 406 ἰὼ ἐποψ.—

— 'Επὶ ἀναπαιστικῶν συστημάτων ἐξ ὁμοίων Σοφ. Οἱ. Κ. 188. 'Αριστοφ. Θεσμ. 1065. 776. 'Επὶ δογματικῶν περιόδων Αἰσχ. 'Επτ. 96, Εὐμ. 146.— Οὐ μὴν ἀλλὰ και ἐπὶ τῶν ἰαμβικῶν τριμέτρων, οἷον Αἰσχ. 'Αγαμ. 1255 πασαι' οἶον.

γ') 'Επὶ ἐπισεύξεως. οἷοι Αἰσχ. Πέρσ. 1019 ὀρῶ, ὀρῶ. 'Αγαμ.

1125 ἰδοῦ, ἰδοῦ. 1257 ἐγώ, ἐγώ. Σοφ. 'Αντιγ. 1328 ἔω, ἔω. Φιλ. 832 ἔθι, ἔθι. Οἱ. Κ. 1560 'Αἰδωνεῦ, 'Αἰδωνεῦ. Εὐρ. Φων. 1498 αἵματι δεινῷ, αἵματι λυγρῷ. 'Ηλ. 113 ἐμβα, ἐμβα. Βάκχ. 84 ἔε Βάκχαι, ἔε Βάκχαι. 'Εκάβ. 1091 ἰὼ 'Αχαιοί, ἰὼ 'Αχαιοί. 'Αριστοφ. Εἰρ. 463 ὦ εἰα, ὦ εἰα.

δ') Μετὰ τὸ τί ἐν ταῖς φράσεσι τί οὖν, τί ἐστὶ, τί ἦρ, τί εἶπας; οἷον Αἰσχ. 'Επτ. 208. 704. Εὐμ. 902. Πέρσ. 693. 787. Σοφ. Φιλ. 100. 733. 753. 917 και πολλῶ συχνότερον παρ' 'Αριστοφάνει, οἷον Νεφ. 80. 82. 185. 202. 728. 825. Καὶ μετὰ τὸ οὐ' οἷον 'Αριστ. Βατρ. 1386 οὐ εἰσέθηκε. 'Ωσαύτως μετὰ τὴν πρόθεσιν περί' οἷον Νεφ. 338 περί ἐπῶν. Βατρ. 65 περί ἔτρου. Τὴν χασμωδίαν ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις παραμυθεῖται τὸ ἐτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκθλιθῇ τὸ ι. 'Ωσαύτως μετὰ τὸ ἀνα — ἀνάσθητι (Σοφ. Αἰ. 194).

ε') 'Εν τῇ φράσει εὐ οἶδα, εὐ ἔσθι κτλ. οἷον Σοφ. Οἱ. Τ. 959 εὐ ἔσθ' ἐκείνον θαράσμιον βεβηκότα.

ς') Πρὸ τοῦ εἰς, ἐν ἐν τῇ συντάξει οὐδὲ εἰς, οὐδὲ ἐν, μηδὲ εἰς, μηδὲ ἐν παρὰ τοῖς κομμοῖς.

ζ') Πρὸ τοῦ ὅλ' ἐνίοτε, ὅπερ ποτὶ εἶχεν ἀρχόμενον τὸ F. οἷον Αἰσχ. 'Αγαμ. 1147. Σοφ. Τραχ. 650. Εὐριπ. Φων. 637.

240. Χασμωδία ἐπὶ μέσης λέξεως. Οὐ μόνον μεταξὺ δύο λέξεων, ἀλλὰ και ἐν τῷ μίῳ μιᾶς και τῆς αὐτῆς λέξεως ἀπήρσεις τοῖς παλαιοῖς ἡ σύμπτωσις δύο φωνηέντων, ἥρην δὲ αὐτὴν εἶτε διὰ τελείας συναρίσεως εἶτε διὰ μερικῆς συγχωνεύσεως εἶτε και δι' ἀποβολῆς τοῦ ἑτέρου φωνήεντος. Καὶ εὐρίσκονται μὲν μάλιστα ἐν τῇ παλαιότερᾳ ποίσει πάνυ πολλὰ χασμωδία ἐπὶ μέσης λέξεως, ὅμως αἱ πλείστα εἶνε κατ' ἐμφασιν τοιαῦται και οὐχὶ καθ' ὑπόστασιν, διότι ἐν τῇ ἐκφωνήσει παρεμβάλλοντο τὰ ἐξῆς σύμφωνα, ἅτινα ὑστερον ἐξέλειπον, τὸ F, τὸ ἡμίφωνον (τὸ j) και τὸ σ. 'Ἰδὲ δὲ διὰ τούτῳ δίγαμμα, ὅπερ καθ' οὓς χρόνους ἐποιοῦντο τὰ 'Ομηρικὰ ποιήματα ἦτο ἐτι φθόγγος αἰσθητός, ἀναίρεται πολλοῦ ἡ χασμωδία, οἷον ἐν τῷ οὐς, πᾶς, 'Ατρεΐδης, ἔειπες, ἀέκων, ἅτινα ὑστερον συνηρθθησαν.

241. Εἴτα δὲ ὅταν ἐπὶ μέσης λέξεως συμπίπτῃ μακρὸν φωνήεν ἡ δίφθογγος μετὰ φωνήεντος, ἡ χασμωδία αἱρεται διὰ τῆς συστολῆς τοῦ προηγουμένου μακροῦ φωνήεντος ἡ τῆς δίφθογγου. Κατ' ἐξοχὴν δὲ πᾶσιν τοιαύτην συστολὴν αἱ δίφθογγοι, και τούτων μάλιστα αἱ μετὰ τοῦ ι σχηματιζόμεναι οἱ, αἱ, εἰ, υἱ, σπανιώτερον δὲ ἡ εἰ

καί' ου, σὺγῃ συγχὰ δὲ τὰ μακρὰ φωνήεντα ω και η. Κατὰ τὸν τρῶ-
πον τούτων βραχύνεται παρ' Ὀμήρῳ ἡ μὲν αἰ ἐν τῷ ὅλος N 275, Σ
105, η 312, υ 89· ἡ δὲ αἰ ἐν τῷ ἔμποιος υ 379, χαμαιεύνας Π
235, χαμαιεννάδες κ 243, ξ 15· ἡ δὲ υ ἐν τῷ υἱός E 612, Z 310,
H 47 καὶ ἀλλαχού· ἡ δὲ εἰ ἴσως ἐν τῷ βαθείης E 142, O 606 καὶ
ὠκεία (πολλαχού), ἐνθα ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν γράφεται βαθέης
καὶ ὠκεία· ἡ δὲ εὐ ἐν τῷ εἰδύησεν Σ 100 (κατὰ L. Meyer καὶ Har-
tel)· τὸ δὲ ω μὲν ἐν ζ 303 ἐν τῷ ἥρωος, κατὰ δὲ τὸν Nauck καὶ
ἐν τῷ ἥρωι H 453, θ 483· τὸ δὲ η ἐν τῷ βέβηλα Λ 380. Ὁ δὲ
Ἡσίοδος βραχύνει τὴν αἰ ἐν τῷ γαίχορος. Ὡσαύτως καὶ παρὰ τοῖς
Ἀττικοῖς ποιηταῖς συμβαίνει συστολή τῆς αἰ ἐν τῇ λέξει ποιεῖν καὶ
ταῖς ἀντωνυμίαις τοιοῦτο, τοῖσδε, ὅλος, ποῖος, τῆς δὲ αἰ ἐν τοῖς
ἐπιθέτοις δειλαιοι, γεραῖος, παλαιός· ἐν καιρῷ δὲ καὶ ἐν ἄλλοις, ὅλον
οἰωνός Σοφ. Ἠλ. 1058, Ἰσάϊαν Εὐρ. Ἀνθρ. 275, ῥιπαθῆναιος
Ἀριστοφ. Σφ. 282. Παρ' Ἀριστοφάνει βραχύνεται καὶ τὸ πρὸ τοῦ
προσηματισμοῦ τῆς ἀντωνυμίας οὐτοσί (μακρὸν ε) μακρὸν φωνῆεν ἡ
διφθογγος· ὅλον αὐτῇ', τουτοῦ, τουτῶι.

242. Ἐπὶ μέσης λέξεω συμβαίνει συχνὰ καὶ συνίλησις ἢ συνεκ-
φώνησις παρ' Ὀμήρῳ (ὥσπερ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς, ἥτοι
ὅμως παρ' Ἀριστοφάνει ἡ παρὰ τοῖς τραγικοῖς), καὶ μάλιστα ὅταν
τὸ πρῶτον φωνῆεν εἴνε ε, σπανιότερον δὲ ὅταν τούτου εἴνε ι, υ, α ἢ ο·
ὅλον πόλειος, Μενέλειος, Πηληϊάδεω· Ἰστίαια B 537, Αἰγυπτίη I
382 (δ 83. 127. 229. ξ 263. 286), πόλιος, πόλιας (B 811, Φ
567, θ 560. 574), Ἀλεκτρύωνος Ἡσίοδ. Ἀσπ. 3, γενύων Πινδ.
Πυθ. 4, 225, κυανωπίδων Αἰσχ. Πέρσ. 559, Ἐριτῶν Εὐρυπ. Ἰργυ.
T 931. — Τοσαῦτα περὶ χασμωδίας.

В) Περί τῆς ἀδιαφόρου συλλαβῆς.

243. Ἀδιαφορος δὲ συλλαβὴ (syllaba anceps) λέγεται ἐκείνη ἡ
χώρα τῆς περιόδου ἢ τοῦ μέτρου, καθ' ἣν ὁ ποιητὴς δύναται ἀδια-
φόρως νὰ μεταχειρισθῇ μακρὰν ἢ βραχείαν συλλαβήν, ἀδιαφορῶν τοῦ
ὑπὸ τοῦ ρυθμοῦ ἀπαιτούμενου συλλαβικοῦ μεγέθους, ὅταν δηλαδὴ
δύνηται νὰ μεταχειρισθῇ μακρὰν, ἐν ᾧ ὁ ρυθμὸς ἀπαιτεῖ βραχείαν,
ἢ βραχείαν, ἐν ᾧ ὁ ρυθμὸς ἀπαιτεῖ μακρὰν. Τοιαύτη δὲ ἡ ἀδιαφορος
οὕσα διαφέρει τῆς κοινῆς λεγομένης, ἥτις εἶνε ὠρισμένη τις συλλαβὴ
ὠρισμένης τινὸς λέξεως, ἣν ὁ ποιητὴς δύναται κατὰ βούλησιν νὰ με-

ταχειρισθῇ ὡς μακρὰν, ὅταν τοιαύτην ἀπαιτῇ ὁ ρυθμὸς, ἡ ὡς βρα-
χείαν. ὅταν πάλιν ὁ ρυθμὸς ἀπαιτῇ βραχείαν. Ἡ κανονικὴ λοιπὸν
χώρα, ἐν ᾗ ἐγχορεῖ ὁ ἀδιαφορος συλλαβή, εἶνε ἡ τελικὴ τοῦ μέτρου
συλλαβή· ὅθεν καὶ οἱ παλαιοὶ τεχνικοὶ ἔχουσιν τὸν ἐξῆς περὶ τούτου
κανόνα· «παντὸς μέτρου ἀδιαφόρος ἐστὶν ἡ τελευταία συλλαβὴ ὥστε
δύνασθαι εἶναι αὐτὴν καὶ βραχείαν καὶ μακρὰν». (Ἡρακλ. σελ. 28
W.) Ὁ δὲ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου οὐδεὶς βεβαίως ἄλλος εἶνε
εἰμὴ ὅτι τὰ μέτρα ἀπετέλουν ἐν σῶμα ρυθμικὸν αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξ-
άρτητον τῶν προηγουμένων καὶ ἐπομένων. Εἴτε λοιπὸν ἦσαν ἀπρη-
τισμένα, ὥστε ἐν τέλει εἶχον στιγμὴν τινα, εἴτε μὴ, ὥστε κατὰ τὴν
ἐννοίαν συνείχοντο μετὰ τῶν ἐπιφερομένων, ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῇ τε
μελωδικῇ καὶ τῇ ἀναγνωστικῇ ἐγίνετο πάντοτε ἀνάπαυσις τις μι-
κρά τῆς φωνῆς μετὰ τὸ τέλος τοῦ μέτρου, ἥτις δὲν προσμετρεῖτο
εἰς τὸν ρυθμόν, ὡς ὁ κενὸς λεγόμενος χρόνος. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς κα-
νονικῆς γινομένης ἐν τῷ τέλει τῶν μέτρων μικρᾶς ἀναπαύσεως ἐν τῇ
ἀπαγγελίᾳ δὲν ἦτο ἀναγκαῖον νὰ τηρηθῇ ἀκριβεῖα περὶ τὴν ἀπόδο-
σιν τῆς ρυθμικῆς ποσότητος τῆς τελευταίας τοῦ μέτρου συλλαβῆς,
ὅθεν καὶ τὸ ἀδιαφορὸν αὐτῆς. Τὸ μὲν τῆς τελικῆς βραχείας μέγεθος,
καθ' ἣν περιέτασιν ὁ ρυθμὸς ἀπῆται μακρὰν, ἀνεπληροῦτο ἱκανῶς ὑπὸ
τῆς ἀναπαύσεως· τὸ δὲ πάλιν μέγεθος τῆς τελικῆς μακρᾶς, καθ' ἣν
περιέτασιν ὁ ρυθμὸς ἀπῆται βραχείαν, οὐδὲν ἐξελπνεν, ἅτε τοῦ φυ-
σικοῦ συναισθήματος ἀρεσκομένου τῇ παρεκτάσει ἐν τῷ τέλει τῶν
ρhythμῶν καὶ οὐδεμίαν ἐκ τούτου αἰσθανομένου ἀρρυθμίαν. Διὰ τὸν λό-
γον τούτον ἦτοι τὴν ἐπὶ τέλους τοῦ μέτρου ἀνάπαυσιν ἐνεχώρει ἐν-
ταῦθα καὶ παντὸς εἶδους χασμωδία, ὡς προείπομεν.

Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τοῦ μέτρου ἐτηρεῖτο κανονικῶς ἡ ὑπὸ τοῦ ρυθ-
μοῦ ἀπαιτούμενη ποσότης τῶν συλλαβῶν καὶ κατ' ἐξαιρέσιν μόνον
ἐγίνετο παράβασις τοῦ κανόνος. Χρῆσις δηλαδὴ τῆς ἀδιαφόρου συν-
έβαινε ἐνίοτε, ἀλλ' ὅμως σπανίως, κατὰ τὴν τομὴν τῶν μέτρων καὶ
ἐπὶ μεταβολῆς προσώπου. Λόγος δὲ τῆς ἀδείας ταύτης εἶνε ὁ αὐτός,
δὲ ὅν καὶ χασμωδία ἐνεχώρει ἐνταῦθα (πρβλ. § 234), ἡ ἐν τῇ ἀπ-
αγγελίᾳ δηλονότι συμβαίνουσα ἀνάπαυσις τῆς φωνῆς κατὰ τὴν χώ-
ραν ταύτην, ὅπως καὶ ἐπὶ τέλους τοῦ στίχου. Τοιοῦτον μέτρον ἔχον
κατὰ τὴν τομὴν ἀδιαφορὸν ἅμα καὶ χασμωδικὸν εἶνε τὸ ἐν ι 366 δα-
κτυλικὸν ἐξάμετρον

Οὕτις ἐμοί γ' ὄνομα, | Οὕτιν δέ με κικλήσκουσιν.

Τοιοῦτον εἶνε καὶ τὸ ἀσυνάρτητον ἐπισύνθετον τοῦ 'Αρχιλόγου καὶ βήσαςας ὁρέων δυσπαιπάλους | οἶος ἦν ἐπ' ἡδῆς, ἐν ᾧ ὁ τελευταῖος δάκτυλος ἔχει σχῆμα κρητικῶς διὰ τὴν ἐπὶ τέλους ἀδιάφορον, ὡς λέγει ὁ 'Ηρακλείων σελ. 50 W. Τοιοῦτον εἶνε προσατέτι τὸ ἐν Εὐριπ. 'Ιωνι 167

λίμνας ἐπίβια τῆς Ἀηλιάδος· | αἰμάξεις εἰμὴ πείσεις καὶ ἄλλα. 'Εν δὲ τῷ ἐλεγείῳ ἐγγωρεῖ μὲν ἀδιάφορος ἐπὶ τέλους τοῦ πρώτου κώλου, ἀποκλείεται δὲ ἡ χασμαδία τοῦλάχιστον ἐν τοῖς παλαιοῖς καλοῖς χρόνοις. 'Αλλὰ καὶ τὰ τὴν ἀδιάφορον ἐν τῷ μέσῳ ἔχοντα ἐλεγεία εἶνε σπάνια.

Γ') Περὶ τῆς τελείας λέξεως.

244. 'Επειδὴ, ὡς ἔειπεν, ὁ ῥυθμὸς τελευτᾷ ἐν τῷ τέλει τοῦ μέτρον ἢ στίχου καὶ μετ' αὐτὸ ἀκολουθεῖ ἀνάπαυσις τις τῆς φωνῆς τοῦ ἀπαγγέλλοντος, ἐκ τούτου ἐν τῇ παλαιᾷ ῥυθμοποιίᾳ οὐ μόνον χασμαδία καὶ ἀδιάφορος συλλαβὴ ἐγγωρεῖ ἐνταῦθα, ἀλλὰ προσέτι συμβαίνει ὥστε κανονικῶς καὶ ἡ λέξις νὰ τελευτᾷ ἐνταῦθα, ἐν τῷ τέλει δηλαδὴ τοῦ στίχου νὰ ὑπάρχῃ ἀκεραία λέξις καὶ νὰ μὴ τέμνηται ὥστε μέρος μὲν αὐτῆς νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν προηγούμενον, μέρος δὲ εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον. 'Ὁ κανὼν οὗτος διευτυπώθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν τεχνικῶν ὧδε· ἀπὸν μέτρον εἰς τελείαν περατοῦται λέξιν». ('Ηρακλ. σελ. 16 W. 'Ησιόδωρος ἐν σχολ. εἰς 'Ηρακλ. σελ. 143. Περβλ. Εὐδοτῆ. εἰς Ξ 173 «κατὰ τοὺς παλαιούς πᾶν μέτρον εἰς τελείαν περατοῦται λέξιν». Mar. Vict. 56 K. «omnis autem versus ab integra parte orationis incipit et in integram desinit»). 'Επειδὴ δὲ τὰ ἐγκλιτικὰ συνδέονται μετὰ τῆς προηγούμενης λέξεως στενωτέρον, ὥστε ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ μετ' αὐτῶν μίαν λέξιν, διὰ ταῦτα μέτρον τι δύναται μὲν νὰ τελευτᾷ εἰς τὰ ἐγκλιτικὰ *τέ, τοί, γέ, κέ, ποί, ποί, μοι*, οὐχί δὲ νὰ ἄρχηται ἀπ' αὐτῶν (1). 'Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τινων ἐπιτακτικῶν λέξεων, οἷον τοῦ *δέ, γάρ* καὶ λοιπῶν.

245. Τὸν κανόνα τοῦτον, καθ' ὃν πᾶν μέτρον ἴσθι στίχος εἰς τελείαν περατοῦται λέξιν, παραβαίνει ἐνίοτε ἡ παλαιὰ κωμικὴ ποίησις,

(1) 'Εξαιρέσεις τινὰς παρὰ Πινδάρῳ καταλέγει ὁ Βοϊκόσις (de metris Pindari III, 22) τάδε· Νῆμ. 4, 64. 'Ισθμ. 7, 10 καὶ 12.

επανώτατα ὁμῶς, τοῦ γελοίου χάριν, καθάπερ ὁ Εὐπόλις ἐν Βάπταις ἀποσπ. 6

ἀλλ' οὐχὶ δυνατόν ἐστιν· οὐ γὰρ ἀλλὰ προδούλευμα βαστάζουσι τῆς πόλεως μέγα (1).

'Ενίοτε δὲ ἀδιὰ τὴν τῶν ὀνομάτων ἀνάγκην», ὡς λέγει ὁ 'Ηρακλείων σελ. 16 W., διαίρεται λέξις τις εἰς δύο στίχους, ὅταν ἐν τῷ ἐλεγείῳ διὲν ἐγγωρῇ κύριόν τι ὄνομα. Εἶνε δὲ τοῦτο πάντοτε ἐπιληπτον κατὰ τὸν 'Ηρακλείωνα. Τοιοῦτον εἶνε τὸ τοῦ Σιμωνίδου ἐπιγράμμα

ἦ μέγ' 'Αθηναίοισι φῶως γένεθ', ἥνικ' 'Αριστογείτων ἵππαρχον κτεῖνε καὶ 'Αρμόδιος.

Καὶ πάλιν Νικομάχου τοῦ τὴν περὶ ζωγράφων ἐλεγείαν πεποιηκότος ('Ηρ. σελ. 16 W.)

οὗτος δὴ σοὶ ὁ κλεινὸς ἀν' 'Ελλάδα πᾶσαν 'Απολλόδαρος· γινώσκεις τοῦνομα τοῦτο κλῦν.

'Ετι δὲ ἐπιγράμμά τι παρὰ Φρασκίλει (τοῦτίστι J. Franz, Epigr. σελ. 7)

θῆκε δ' ὁμοῦ νοῦσων τε κακῶν ζωάγρια Νικομήδης καὶ χειρῶν δεῖγμα παλαιγενέων (2).

246. 'Αλλην ἐξείρεται τοῦ κανόνος τοῦτο ἀποτελεῖ ἡ καλουμένη *ἐπισυναλοιγὴ*, περὶ ἧς λόγον ποιεῖται ὁ σχολιαστὴς 'Ηρακλείωνος ἐν σελ. 144 W. καὶ ὁ 'Αθήναιος ἐν βιβλ. 10 σελ. 453. Καὶ *συναλοιγὴ* μὲν, καθὰ καὶ ἄλλαχού εἶπεν, λέγεται ὑπὸ τῶν παλαιότερων γραμματικῶν ἢ ἐν μέσῳ τῷ μέτρῳ ἐκθλιψίς τοῦ τελικοῦ φωνήεντος τῆς προηγούμενης λέξεως πρὸ τοῦ ἀρκτικού τῆς ἐπιφερομένης. 'Ὅταν ὁμῶς

(1) 'Ὅσαυτος καὶ ἡ νεωτέρα κωμικὴ ποίησις ποιεῖται ἐνίοτε παράβασις τοῦ κανόνος τοῦτο τοῦ γελοίου χάριν, οἷον τὸ πολυβέλτερον Γερμανικόν
Hans Sax war ein Schuhmacher und Poet dazu.

καὶ τὸ τοῦ 'Ρίξου Νερουλοῦ ἐξάντης ἦρως εἰς τῶν Γραιμεγάλος - κῶν τὸ γένος.

(2) 'Ὁ ἡμέτερος Σολομός ἐν τῷ ὕμνῳ εἰς 'Ελευθερίαν στρ. 51 ἐπιτεθεὶς παρέβη τὸν κανόνα, ὅπως δηλαδὴ γραμμικώτερον παραστήσῃ τὸ πρῆγμα διὰ τῆς τομῆς· τόσα πλέθουνε τὰ θερι-σμέν' ἀσάχυνα στοὺς ἀγρούς!... σχεδὸν δὲ ἐκεῖ τὰ μέρη ἐσκεπάζοντ' ἀπ' αὐτοῦς.

ἡ συναλοιφή αὐτῇ συμβαίνει ἐν τῷ τέλει τοῦ μέτρου, ὅταν δηλ. ἐκθλίβηται τὸ τελικόν τῆς τελευταίας τοῦ μέτρου λέξεως φωνῇ ἐν πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς πρώτης τοῦ ἐπιφουμένου, καλεῖται ἐπισυναλοιφή ἀδιὰ τὸ ἐπισυνάπτεσθαι τὸ σύμφωνον τῷ ἐξῆς ἰσχυρῷ ἢ τοῖς τῷ στίχῳ», ὡς λέγει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἡρακλίου. Τὴν τοιαύτην ἀδιαν ἐξαίρετος μετεχειρίσαστο ὁ Σοφοκλῆς, ἔθεν καὶ εἰδος Σοφοκλείου ἐκλήθη, ὡς λέγει ὁ σχολιαστὴς Ἡρακλίου, κατὰ δὲ τὸν Ἀθηναίων μετεχειρίσαστο αὐτὴν ὁ Καλλιόχης κατὰ πρώτον ἐν τῷ Οἰδίποδι τυράννῳ κατὰ μίμησιν τοῦ Καλλιίου, ἐν τῇ γραμματικῇ τραγωδίᾳ χρῆσιν αὐτῆς ποιησαμένου.

Οἱ. Τ. 29 ὕψ' οὐ κενούται δῶμα Καδμείων· μέλας δ'

Ἄιδης στεναγμοῖς καὶ γόοις πλουτίζεται.

332 ἐγὼ οὐτ' ἑμαυτὸν οὔτε σ' ἀλγυνῶ· τί τοῦτ'

ἄλλως ἐλέγχεις; οὐ γὰρ ἂν πύθοιό δ'.

783 καγὰ τὰ μὲν κείνοιον ἑτερπόμην. ὅμως δ'

ἔκνιζέ μ'· δει τοῦθ'· ὕψιρπε γὰρ πολὺ.

791 ὡς μὲντρί μὲν χρεῖν με μυχθῆναι, γένος δ'

ἀλκῆτον ἀνδρῶποισι δηλώσοιμ' ὄραν.

1184 ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν οὐ χρῆν, ξὺν οἷς τ'

οὐ χρῆν ὁμίλων, οὐς τέ μ' οὐκ ἔδει κτανῶν.

1224 οἱ ἔργ' ἀκούσεσθ', οἷα δ' εἰσώψεσθ', ὅσον δ'

ἀρεῖσθε πένθος, εἴπερ ἔγγενῶς ἔτι.

Ἡλ. 1017 ἀπροσδόκητον οὐδὲν εἴρηκας· καλῶς δ'

ἦδον σ' ἀπορρίψουσιν ἀπαγγελλόμεν.

Ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις τούτοις χωρίζει ὁ Σοφοκλῆς, ὡς φαίνεται, ἐξέπτης τὸν τῆς ἐπισυναλοιφῆς προηγούμενον ἔκτον ἰσχυρὸν τοῦ τριμέτρου διὰ στιγμῆς τῶν λοιπῶν πέντε, ὥστε τὸ τέλος καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν δύο στίχων, οἵτινες συνάπτονται μὲν ἄλλῃλως διὰ τῆς συναλοιφῆς, συνάπτονται καὶ διὰ τῆς συνεχείας τοῦ νοήματος καὶ ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ δὲν χωρίζονται ἀπ' ἄλλῃλως. Ἐν δύο ἄλλοις χωρίοις,

Ἄντιγ. 1031 εἴ σοι φρονέας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν δ'

ἦδιστον εὖ λέγοντας, εἰ κέρδος λέγοι.

Οἱ. Κ. 17 δάφνης, ἐλάας, ἀμπέλων· πυκνότεροι δ'

εἴσω κατ' αὐτὸν εὐστομοῦσ' ἀπὸ δόνες,

ἡ στιγμὴ δὲν χωρίζει τὸν τελευταῖον πόδα, ἀλλὰ τὴν τελευταίαν δι-
ποδία. Οὐδεμία δὲ ὑπάρχει στιγμὴ ἐν

Οἱ. Κ. 1164 οἱ φασίν αὐτὸν ἐς λόγους ἔλθεῖν μολόντ'
αἰτεῖν ἀπελθεῖν τ' ἀσφαλῶς τῆς δευρ' ὁδοῦ.

Παρ' Εὐριπίδῃ δὲ οὐδαμῶς εὐρίσκεται ἡ ἐπισυναλοιφή πλὴν ἐν Ἱφ. Τ. 968, ἐνταῦθα ὅμως κρίνεται ἐξαλεπτίον τὸ τελικόν τοῦ στίχου τ'. Παρὰ δὲ Ἀριστοφάνει εὐρίσκει ἐν Βατρ. 298, Ὀρν. 1716 καὶ Ἐκκλ. 351 ἐν τριμέτροις. Ὑστερον δὲ εἰσῆχσαστο αὐτὴν ἐν τῷ ἐξῆς εἰς ἄλλα μέτρα, οἷον ὁ Καλλιμάχος μετεχειρίσαστο αὐτὴν ἐν τῷ ἐξῆς ἐπιγράμματι (Σχολ. Ἡρακλ. σελ. 143, Ἀνθολ. Παλατ. 12, 73)

ἦμισύ μοι ψυχῆς ἔτι τὸ πνέον, ἦμισυ δ' οὐκ οἶδ'

εἴτ' Ἔρος εἴτ' Ἀἰδὼς ἦρπασεν ἐκ μελέων

Ἄλλ' ὅμως ὡς κύριος τόπος τῆς ἐπισυναλοιφῆς θεωρητέος πάντοτε ὁ διάλογος τῆς τοῦ Σοφοκλείους τραγωδίας, ἅπασα δὲ ἡ προτοὴ ποίησις καὶ ἡ τοῦ Αἰσχύλου ἑστέρησις αὐτῆς (1).

247. Δι' ἐν λόγον ὑπάρχει τελεία λέξις ἐν τῷ τέλει τῶν μέτρων, διὰ τὸν αὐτὸν που ὅτιον ὑπάρχει αὐτὴ καὶ ἐν τῷ μῶσφ κατὰ τὴν τομὴν αὐτῶν. Πᾶν δηλαδὴ μέτρον σύγκειται συνήθως ἐκ δύο ἑτοιμοῦν ἢ λογικῶν κώλων, ὡς εἰκὸς δὲ κατὰ τὴν ἀρμογὴν αὐτῶν ἐμπίπτει στιγμὴ τις ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, δηλαδὴ συμβαίνει μικρά τις ἀνάπαυλα τῆς φωνῆς, ἥτις διδῶσι καὶ τὸν τῷ ἀπαγγέλλοντι νὰ ἀναπνεύσῃ καὶ ἔπειτα μετὰ νέας δυνάμειος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ δευτέρου κώλου ἥτοι μέρους τοῦ στίχου. Κατὰ τὸν τρόπον λοιπὸν τοῦτον τὸ μέτρον ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τέμνεται ἥτοι διαιρεῖται εἰς δύο μέρη καὶ οὐ μόνον ἡ πρῆξις ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος, ἐνθα συμβαίνει ἡ διαιρέσις, καλεῖται ὑπὸ τῶν τεχνικῶν τομῇ καὶ Λατινιστὶ caesura. Μέτρον τι

(1) Οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ προσποιούσιν τὴν ἐπισυναλοιφὴν καὶ τῷ Ὀμηρικῷ ἔπει ἐν Ἱλ. Ω 206, Ε 265, Ω 331 (πρὸς. Οὐινετ. σχολ. εἰς Ἱλ. Ω 331) γράφοντες ὡς:

Τρῶας ἀπώσασθαι καὶ ἐρυκέμεν εὐρύσση Ζῆν',

αὐτοῦ κ' ἐνθ' ἀκάχοιτο...

Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοφάνη καὶ τὸν Ἀριστοφάνη διαδόντες τὴν τελικὴν λέξιν ἐπέ-
θεσαν τὸ ν τῷ ἐπιφουμένῳ στίχῳ, ἔγραψαν δηλ. Ζῆ|ν' αὐτοῦ (πρὸς. Σχολ. Ἱπαιστ.
σελ. 143 W.). Ὁρθότερον ὅμως γραπτὸν μετὰ τὸν νεωτέρων ἐκδοτῶν ἔπει ἀπο-
στρέφου Ζῆν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ κλείν. - ἔπειτα. Δι' καὶ τῷ Πινδαρῳ προσ-
ποιεῖτο πρότερον ἡ ἐπισυναλοιφή, ἀλλ' ὅμως τὰ χωρία, ἐν οἷς ἐνομιζέτο ἐπὶ συνέβαιεν
αὕτη (Ὀλ. 3, 25. Πυθ. 4, 9, 9, 92. Νερ. 8, 38) ἐπικύει ἥδη διαρρυθμίσαν. Ὁ
Πινδαρος λοιπὸν δὲν δύναται νὰ χρησιμοῖται ὡς παραδειγμα ὥστε νὰ δεχθῇ τὴν
ἐπισυναλοιφὴν καὶ ἐν τοῖς ἑτοιμοῖς τῶν δραματικῶν.

δυναταί νά περιέχῃ καί πλείονα τῶν δύο λογικῶν κώλων, ὥστε καί πλείονας τῆς μιᾶς τομῆς, ἀλλ' ὅμως μία τῶν τομῶν τούτων εἶνε πάντοτε ἡ κυρία τοῦ μέτρου τομῆ, αἱ δ' ἄλλαι δευτερεύουσαι, ἡ δέ μεταξὺ δύο οἰωνοῦσιν ἐλέξων, χωρὶς νὰ μεσολαβῇ στιγμή τις, εἶνε μὲν καὶ αὕτη τομῆ, οὐδεμίαν ὅμως ἔχει σημασίαν, πλὴν ὅπου ἐν ἑλλείψει ἄλλης αὐτῇ χρησιμεύει ὡς κυρία τοῦ μέτρου τομῆ. Οὐδεμία δέ σφεδρὸν παύσις τῆς ρωῆς δυναταί νὰ θεωρηθῇ ὅτι γίνεται μεταξύ λέξεως τινος καὶ τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλιτικοῦ ἢ τοῦ προηγούμενου προκλιτικοῦ, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἐνταῦθα τομῆ, ἐπεὶ αἱ λέξεις αὗται συνδέονται πρὸς ἀλλήλας στενότερον καὶ ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ μίαν λέξιν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ τομῆ πίπτει κατὰ τὴν ἀρμογὴν τῶν λογικῶν ἢ ῥητορικῶν κώλων, δῆλον ὅτι δὲν δύναται νὰ πίπτῃ εἰς τὸ μέσον λέξεώς τινος ἀλλὰ πάντοτε μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς, ὥστε τὸ πρὸ τῆς τομῆς μέρος τοῦ μέτρου ἢ στίχου πάντοτε εἰς τελείαν περατοῦται λέξιν. Καὶ ἐν μὲν τῇ νωτοτέρᾳ ποιήσει ἡ τομῆ πίπτει κανονικῶς ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ ἡγούμενου ῥυθμικοῦ κώλου, ὥστε συμπίπτει ἡ λογικὴ καὶ ἡ ῥυθμικὴ διαίρεσις, ἡ τοιαύτη δὲ στιχογραφία θεωρεῖται ἑυρυθμὸς καὶ ἀρίστος, πᾶσα δὲ παράθεσις τούτου διαφωνία τῆς λογικῆς καὶ ῥυθμικῆς διαίρεσεως θεωρεῖται ἄρρυθμος καὶ δυσαρρεστέ. Ἐν τῇ παλαιᾷ ὅμως ποιήσει δὲν τηρεῖται αὐστηρῶς ὁ κανὼν οὗτος, ἀλλ' αἱ δύο αὗται διαίρεσεις ἐπὶ ἄλλων μὲν μέτρων συμπίπτουσιν, ἐπὶ ἄλλων δὲ δὲν συμπίπτουσιν, ἀλλὰ διαφωνοῦσιν· οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ἀναπνευστικῶν, ἰαμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν τετραμέτρων κανονικῶς οἱ παλαιοὶ ἐποιοῦν τὴν τομὴν πίπτουσαν εἰς τὴν ἀρμογὴν ἀκριβῶς τῶν δύο κώλων, τούστιν εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην τετραποδίαν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων·

[νασιν(Turp.).

ἄγετ', ὦ Σπάρτας ἐνοπλοὶ κούροι, | ποτὶ τὰν Ἀρεως κί-
εἰ μοι γένοιτο παρθένος | καλὴ τε καὶ τέρπεινα (Ἰπών).
ὦ βαθυζώνων ἄνασσα, | Περσίδων ὑπερτάτη.

Αἱ δὲ ἐξαίρεσις εἶνε σπανιωτάτα. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τοῦ ἑλεγίου, οἷου τοῦ ἐξῆς

ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, | μηδὲν ἔχοντι κακόν (Θέογν. 1156), καὶ περὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων, ἐν οἷς ἕκαστον κώλον εἰς τελείαν περατοῦται λέξιν, οὐ μόνον δὲ τὰ κῶλα (διμέτρα), ἀλλὰ συνήθως καὶ αἱ διποδία, οἷον εἶνε π. χ. τὸ ἐξῆς (Αἰ. 134 κί.)

Τελαμώνιε παῖ, τῆς ἀμφιρύτου
Σαλαμίνος ἔχων βάθρον ἀγχιάλου,
σὲ μὲν εὖ πρόσσοντ' ἐπιχαίρω.

Διαφωνοῦσι δὲ αἱ λογικαὶ καὶ ῥυθμικαὶ διαίρεσις συχνὰ ἐπὶ τῶν λυρικών μέτρων καὶ μάλιστα τῆς χορικῆς λυρικῆς, οἷον ἐπὶ τοῦ ἐξῆς μέτρου (Ἀντιγ. 332)

πολλὰ τὰ δεινὰ κούδεν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει.

Ἐν ᾧ ἡ τομῆ ἦτοι ἡ λογικὴ διαίρεσις πίπτει μετὰ τὴν λέξιν δεινὰ, ἐνθα τελευτᾷ τὸ πρῶτον λογικὸν κῶλον, ἡ ῥυθμικὴ διαίρεσις πίπτει εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως ἀνθρώπου, διότι ἐκεῖ τελευτᾷ τὸ πρῶτον ῥυθμικὸν κῶλον, τὰ ῥυθμικὰ δηλαδὴ κῶλα εἶνε συνημμένα καὶ οὐχὶ διεξυγμένα. Ὅμως δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀρχαιοτάτῳ τῶν Ἑλληνικῶν μέτρων, τῷ ἔπει ἡ δακτυλικὴ ἐξαμέτρον, δὲν συμφωνοῦσιν αἱ λογικαὶ καὶ ῥυθμικαὶ διαίρεσις οὔτε ἐπὶ τῆς πενθημιμεροῦς, οἷον

μῆνιν ἄειδε, θεά, | Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

οὔτε ἐπὶ τῆς κατὰ τρίτον τροχαίον, οἷον
οἰωνοῖσιν τε δαΐτα, | Διὸς δ' ἔτελείετο βουλή,

οὔτε ἐπὶ τῆς ἐφθημιμεροῦς, οἷον
Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα δύω, κοσμήτορε λαῶν,
πάντα μάλα ὄσσα τ' Ἀλέξανδρος | κούλῃς ἐνὶ νηυσὶν
οὔτε ἐπὶ τῆς βουκολικῆς, οἷον (Δ 315)

[(X.115),

ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοῖον· | ὥς ὀφελὲν τις,
διότι ἐπὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου ἐκ δύο ῥυθμικῶν κώλων ἦτοι τριποδίων συγκειμένου ἡ ῥυθμικὴ διαίρεσις πίπτει μεθ' ἑκάστην πρώτην τριποδίαν, ἐνταῦθα ὅμως συστηματικῶς οἱ ἱπποὶ ποιητὰ ἀποφύγουσι νὰ ποιῶσι πίπτουσαν τὴν κυρίαν τοῦ στίχου τομὴν. Τὸ δὲ ἰαμβικὸν τρίμετρον χάριν μείζονος ευκολίας ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ ἔχει καὶ αὐτὸ ὠρισμένης τομῆς, τὴν πενθημιμερῆ, οἷον (Αἰ. 14)

ὦ φθέρῃ, Ἀθάνας, φιλάττης ἐμοὶ θεῶν,

καὶ τὴν ἐφθημιμερῆ, οἷον (Αἰ. 5)

πάλαι κυνηγετοῦντα καὶ μετρούμενον, εἰ καὶ τὸ ὅλον μέτρον μονόκωλον ἐν δὲν ὑποδιαιρεῖται εἰς ῥυθμικὰ κῶλα, ἀλλ' ἄπλως εἰς διποδικὰ σημεῖα ἢ βάσεις. Ἄλλ' ὅμως καὶ αἱ τοιαῦται ῥυθμικαὶ διαίρεσις δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὰς λογικὰς. Ἐκ τῆς διαφωνίας δὲ ταύτης τῶν λογικῶν καὶ ῥυθμικῶν διαίρεσεων τοῦ τε ἐξαμέτρου καὶ τοῦ τρίμετρου καὶ εἰ τινος ἄλλου μέτρου γινώσκται

μὲν δυσχέρειά τις καὶ ἀνωμαλία περὶ τὴν ῥυθμικὴν ἀπαγγελίαν τῶν μέτρων τούτων, ἀλλ' ὅμως καὶ δύναμις μεῖζων καὶ ποικιλία.

Σημειωτέον δὲ ὅτι οὐχὶ ὁρθῶς οἱ νεώτεροι διαφωνοῦντες πρὸς τοὺς ἀρχαίους μετρικοὺς ποιοῦνται τὴν ἐξῆς διάκρισιν μεταξὺ τομῆς καὶ διαίρεσως, καθ' ἣν τομὴν μὲν λέγουσιν, ὅταν πού τις τέμνηται εἰς δύο λέξεις, ὥστε μέρος μὲν αὐτοῦ πίπτει εἰς τὴν προηγουμένην, μέρος δὲ εἰς τὴν ἐπομένην, οἷον συμβαίνει ἐπὶ τῆς πενθημιμεροῦς, τῆς κατὰ τρίτον τροχαίου καὶ τῆς ἑφθημιμεροῦς τοῦ ἔπους καὶ ἐπὶ τῆς πενθημιμεροῦς καὶ ἑφθημιμεροῦς τοῦ ἱαμβείου, διαίρεσιν δέ, καθ' ἣν συμπίπτει ἡ λογικὴ καὶ ῥυθμικὴ διαίρεσις, οἷα συμβαίνει ἐπὶ τῆς βουκολικῆς καλουμένης τομῆς τοῦ ἔπους καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ τροχαίου, ἱαμβικοῦ καὶ ἀναπαιστικοῦ τετραμέτρου. Ἡ διάκρισις αὕτη, ἣν ἐκ πάντων τῶν παλαιῶν τεχνικῶν μόνον παρὰ τῷ Ἀριστείδῳ Κοϊντιλιανῷ (περὶ μουσ. σελ. 52 M. πρβλ. καὶ Victor. I 13) εὗρισκόμεν, οὐ μόνον μάχεται πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀρχαίαν θεωρίαν, ἥτις ἐπὶ τοῦ ἔπους π. χ. οὐ μόνον τὰς ἄλλας, ἀλλὰ καὶ τὴν βουκολικὴν διαίρεσιν ἐκάλει τοῖν καὶ οὐχὶ διαίρεσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἄλλας λογικὰς διαίρεσεις συμπίπτουσας ταῖς ῥυθμικαῖς ἐκάλει τομὰς, ἀλλὰ καὶ ἐπουσώδης εἶνε καὶ οὐδὲν ὁρελὸς φέρει, μᾶλλον δὲ παρέχει ἀφορμὴν ὥστε νὰ παρενοχτᾷ ἡ φύσις τῆς τομῆς, ἥτις οὐδὲν κοινὸν ἔχει τῷ ῥυθμῷ, ἀλλ' εἶνε ἀπλῶς λογικὴ τις διαίρεσις τοῦ στίχου ἐν τῷ μέσῳ διὰ στιγμῆς τινος μεῖζονος ἢ ἐλάσσονος ἢ ἐν ἑλλείψει στιγμῆς διὰ τελείας ἀπλῶς λέξεως, εἰς ἣν περικόπεται τὸ πρῶτον μέρος αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Περὶ συστημάτων.

248. Ἐκτὸς τῆς διαίρεσως τοῦ ἐρρυθμοῦ μέλους εἰς κῶλα καὶ μέτρα (περίδους) ὑπάρχει προσέτι καὶ μεῖζων ἐτι μελικὴ καὶ ῥυθμικὴ διαίρεσις. Καθὼς δηλαδὴ δύο κῶλα, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ τρία (1), συντιθέμενα ἀποτελοῦσι τὸ μέτρον, ὅπερ ὡς καθ' ἓνα στίχον γραφόμενον καὶ στίχος ὑπὸ τῶν παλαιῶν καλεῖται τεχνικῶν, οὕτω πάλιν δύο ἢ πλείονα μέτρα (στίχοι) συντιθέμενα ἀποτελοῦσιν ἐτι μεῖζόν τι σῶμα μελικόν καὶ ῥυθμικόν, περιέχον τελείαν τινὰ καὶ παντάπασιν ἀπῆρτισμένην μελωδίαν. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ῥυθμοῦ καλεῖται εἰδικώτερον σύστημα. Διαφέρει δὲ τῆς περιόδου τὸ σύστημα ὡς πρὸς τὴν λεκτικὴν συνάφειαν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ χασμοδία καὶ ἡ ἀδιάφορος συλλαβὴ ἐγχωρεῖ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συστήματος κατὰ τὸ τέλος τῶν περιόδων. Δὲν διακόπτεται δὲ ἡ λεκτικὴ συνάφεια ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συστήματος, ὅταν τὸ σύστημα εἶνε ἐξ ὁμοίων ἀπεριόριστον (πρβλ. § 175), ὡς καλεῖ αὐτὸ ὁ Ἡρακλείδης, ὅταν δηλαδὴ ἀποτελῇται ἐκ τῆς ἱπαναλήψεως ὁμοίων κῶλων, οἷον τετραποδιῶν ἀναπαιστικῶν ἢ τροχαίων ἢ ἱαμβικῶν, καὶ τούτων πλείονων τῶν δύο, ἢ καὶ ἐκ γλυκυνοείων. Ὁ δὲ λόγος, δι' ὃν ἐν τοῖς ἐξ ὁμοίων τούτοις συστήμασι μόνον ἐν τῷ τέλει διασπᾶται ἡ λεκτικὴ συνάφεια οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ τέλει τῶν τετραποδιῶν καὶ τῶν παρεμβαλλομένων διποδιῶν, εἶνε ὅτι ἀποτελοῦσι μίαν περιόδον ὑπέρμετρον.

249. Σύστημα δὲ τι, εἴτε ἐκ πλείονων μέτρων (περίδων) συγκροτεῖται εἴτε ἐκ μιᾶς περιόδου ὑπερμέτρου, καλεῖται *στροφή*, ὅταν ἱπαναλαμβάνηται ἐφεξῆς τὸ αὐτὸ ἅπαξ εἴτε πλεονάκις. Ἐκ δύο δὲ ὁμοίων συστημάτων ἀλλήλοισι ἀνταποδιδόμενον τὸ μὲν πρῶτον καλεῖται *στροφή*, τὸ δὲ δευτέρον *ἀντιστροφή* ἢ *ἀντιστροφος*. Ἡ ἱπαναλή-

(1) Οἷον π. χ. τὸ μεῖζον Ἀσκληπιαδεῖον, ὅπερ τρίκωλον ὅν λαμβάνεται καὶ αὐτὸ ἐντὶ ἐνὸς μέτρου ἢ στίχου.

ψις αὕτη καλεῖται ὑπὸ τῶν παλαιῶν τεχνικῶν ('Ηφιστ. σελ. 66 W.) ἀντισπύσεις ἢ ἀνακύκλεις. Διὰ τῆς ἀνακυκλήσεως λοιπὸν τοῦ αὐτοῦ μελινοῦ καὶ ρυθμικοῦ σχήματος τὸ ὅλον ποίημα διαιρεῖται εἰς μέρη (συστήματα) σαφὲς διακεκριμένα ἀπ' ἄλλήλων, ὥστε ἕκαστον αὐτῶν ἀποτελεῖ ἰδίῳ τι σῶμα μελικόν τε ἄμα καὶ ρυθμικόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μελωδία ἀνακυκλεῖται τούτεστιν ἐξαγγελθεῖσα ἀπαξ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ὑποστρέφει πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτή, ἐντεῦθεν τὸ ἀνακυκλούμενον τοῦτο μέρος καλεῖται *στροφή*. Διὰ τὸν αὐτὸν δ' ἀνάπαικιν λόγον, ἥτοι διὰ τὴν ἀνακύκλῃσιν τῆς αὐτῆς μελωδίας, καὶ αἱ στροφαὶ τοῦ ἔσματος ποιοῦνται πᾶσαι καθ' ὅμοιον τρόπον, τούτεστι τὸ κείμενον συντίθεται ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ πρώτῃ στροφῇ τρόπον τεταγμένων ρυθμικῶν στοιχείων, δηλονότι ποδῶν, κῶλων καὶ περιόδων. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν δεῖν πρέπει νὰ συγχέωμεν τοὺς τεχνικοὺς ὄρους *συστήματα* καὶ *στροφάς*, ὡς οἱ νεώτεροι ποιοῦσι πᾶν σύστημα στροφὴν καλοῦντες. Ἀλλὰ μάλλον πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸ σύστημα ἀπὸ τῆς στροφῆς ὅπως οἱ παλαιοὶ τεχνικοὶ διακρίνουσι, σύστημα μὲν λέγοντες πᾶν τὸ ἐκ πλειόνων περιόδων ἢ καὶ ἐκ μιᾶς ὑπερμέτρου συγκειμένου, ἀπηρτισμένην δὲ μελωδίαν περιέχον μέρος τοῦ ἑρρυθμοῦ ποιήματος, εἴτε τοῦτο ἀνακυκλεῖται εἴτε μή, στροφὴν δὲ μόνον τὸ ἀνακυκλούμενον σύστημα. Κατὰ ταῦτα πᾶσα μὲν στροφὴ εἶναι σύστημα, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνάπαλιν, ἀλλὰ μόνα τὰ ἀνακυκλούμενα συστήματα εἶναι στροφαί. Οὐχὶ δὲ ὁρθῶς ὁ Γοδ. Ἑρμαννὸς πρώτος τὸν ὄρον σύστημα περιώρισεν μόνον εἰς τὰ ἐξ ὁμοίων ἀπεριόριστα, πάντα τὰ λοιπὰ κατέλας στροφάς. Τὴν τῶν παλαιῶν τεχνικῶν διέκρισιν θὰ τρωῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐφεξῆς ἐν τῇ χρῇσιν τῶν ὀρων τούτων.

250. Καὶ στροφῶν μὲν ἐκ μιᾶς ὑπερμέτρου περιόδου συγκειμένων παράδειγμα φέρομεν τὴν ἐν Πέρσαις τοῦ Αἰσχύλου στ. 685 κέ. = 691 κέ. στροφὴν καὶ ἀντιστροφὴν·

στ. σέβομαι μὲν προσιδέσθαι,	ἀντιστ. δέμεται μὲν χαρίσασθαι,
σέβομαι δ' ἄντια λέξαι	δέμεται δ' ἄντια φάσθαι
σέθεν ἀρχαίω περὶ τάρβει.	λέξας δύσλεκτα ψιλοῖσιν.

Ἐκάτερον τῶν συστημάτων τούτων συγκαταί ἐκ μιᾶς ἀναπαιστικῆς τρικώλου περιόδου, ἥς τὸ μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον κῶλον εἰναι τριποδία, τὸ δὲ τρίτον τετραποδία (3 + 3 + 4).

251. Σύστημα δὲ ἐκ δύο περιόδων συγκειμένου ἔχομεν ἐν τῷ ἐλ-

γείῳ ἥτοι ἐλεγειακῇ διατίχῃ, οὐ ἑκατέρα μὲν περίοδος εἶναι δικῶλος; τὰ δὲ κῶλα ἴσα ἀλλήλοις τὸ μέγεθος, τούτεστι δακτυλικάκι τριποδία (3 + 3. 3 + 3)· διαφέρουσι δ' ἄλλήλων αἱ περίοδοι, ὅτι ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἀκατάληκτος, ἡ δὲ δευτέρα δικατάληκτος.

Τούναντίον δὲ αἱ δύο περίοδοι εἶναι ἄνιστοι τὸ μέγεθος ἐν τῇ μικρῇ ἱαμβικῇ στροφῇ τῆς τοῦ Σοφοκλέους Ἀντιγόνης στ. 853 κέ. = 872 κέ., ἥτις ἔχει τὸ σχῆμα τῶδε· Α' περίοδ. 4 + 4 + 4. Β' περίοδ. 6·

Α'. προδῶσ' ἐπ' ἔσχατον θράσους υ υ υ υ υ υ υ
 ἱπῆλδ' ἐς Δίκας βάθρον, υ υ υ υ υ υ υ
 προσέπεσες ἐς καινὸν τάφον. υ υ υ υ υ υ υ

Β'. πατρώαν δ' ἐκτίνας τιν' ἄταν. υ υ υ υ υ υ υ

252. Τὰ δ' ἐκ τριῶν περιόδων συγκειμένα συστήματα ἀντιστοιχοῦσι ταῖς ἐκ τριῶν κῶλων συγκειμέναις περιόδοις. Τῶν συστημάτων δὲ τούτων συνηθέστατον μὲν σχῆμα εἶναι καθ' ὃ προηγούνται μὲν δύο ὅμοιαι περίοδοι, ἐπιφέρειται δὲ αὐταῖς τρίτη ἀνομοίως ἐσχηματισμένη. Τοιοῦτο σύστημα εἶναι τὸ ἐν Ἀντιγόῃ στ. 100 κέ., ἐν ᾧ δύο περίοδοι ἐκ τριῶν τετραποδικῶν κῶλων συγκειμέναις ἐπιφέρειται τρίτη τετράκῶλος (περίοδ. Α'. 4 + 4 + 4. Β'. 4 + 4 + 4. Γ'. 4 + 4 + 4 + 4).

ἀκτὺς δελίου, τὸ κάλ' ἵσιτον ἐπταπύλφ φανέν | Θήβα τῶν
 [προτέρων φάος, ||

ἐφάνθης ποτ', ὦ χρυσέας | ἡμέρας βλέφαρον, Διρακίῳ
 [ὑπὲρ βέβρονον μολοῦσα, ||

τὸν λεύκασπιν Ἀργόθεν | φῶτα βάντα πανσανίῃ | φυ-
 [γάδα πρόδρομον ὀξυτέρῳ | κινήσασα χαλινῷ.

Ἐνίοτε δὲ δύο ὅμοιαι περίοδοι ἐπιφέρονται ἄλλη ἀνομοίως, οἷον ἐν Σοφ. Τρηνίκαις στ. 112 κέ. (Α'. 3 + 3 + 3 + 3. Β'. 4 + 4 + 4. Γ'. 4 + 4 + 4). Ἐν ἄλλοις δὲ συστήμασι καὶ αἱ τρεῖς περίοδοι εἶναι διάφοροι ἀλλήλων, οἷον ἐν Σοφ. Ἀντιγ. στ. 134 κέ. (Α'. 5 + 5. Β'. 4 + 4 + 4. Γ'. 4 + 4 + 3).

Ἰστέον δὲ ὅτι τοῖς ἀπλουστερίοις τούτοις σχήμασιν οὐδαμῶς ἠρκούντο οἱ παλαιοὶ ρυθμιστοὶ συντιθέντες τὰ συστήματα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ποικιλωτέρα αὐτῶν κατεσκεύαζον, πολλὰν ὁμως τὴν περιττον κατασκευὴν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δὲν δυνάμεθα νῦν νὰ ἀνέλ-

ρωμεν δι' ἄλλους τε λόγους καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν παλαιῶν μελωδιῶν(1).

253. Ἐν παντὶ συστήματι (στροφῇ) ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τηρεῖται θεμελιωδὲς τι ρυθμικὸν σχῆμα, ἑτερομετρίας δὲ ἥτοι ἄλλοιων μετρικῶν στοιχείων γίνεται χρῆσις κανονικῶς μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ τέλει αὐτοῦ. Ἐνίοτε ὅμως τὸ ἑτερόμετρον μέρος εἶναι ἰσάροπον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ ἐντεῦθεν ἐν τῇ μετρικῇ θεωρίᾳ γίνεται λόγος περὶ συστημάτων συνθέτων, ὁἷον ἱαμβολογαοικδικῶν ἢ ἱαμβοδογμακικῶν ἢ τροχαιοπαυσιανῶν.

Ἐνίοτε δὲ πάλιν τὸ σύστημα διαιρεῖται εἰς δύο ἢ πλεονα μέρη διὰ τοῦ ρυθμικοῦ χαρακτῆρος σαφῶς ἀπ' ἄλληλων διακρινόμενα (σύστημα διμερές, τριμερές), ὁἷον τὸ παρ' Αἰσχύλῳ Ἑπτ. Θ. στ. 270 κί. = 287 κί. καὶ 328 κί. = 340 κί. Συμβαίνει δὲ τοῦτο μάλιστα, ὅταν τὸ ἐν τῇ τέλει τοῦ συστήματος ἐπιζευγνύμενον ἑτερόμετρον ἐπιφθηνματικὸν ἔχῃ μίζον μίγεθος (πρβλ. Ἑρμ. σελ. 73 W.), ὁἷον ἐν Αἰσχ. Χορη. 770 κί. = 780 κί. καὶ ἐν Εὐμέν. 343 κί. = 354 κί. καὶ 363 κί. = 372 κί.

254. Καθόλου δὲ εἰπεῖν ἡ μὲν Ἰωνικὴ λυρική συντεθίς συστήματα ἐξ ὀλίγων μόνον κώλων, οἷαι ἦσαν αἱ δίκωλοι ἢ αἱ τρίκωλοι Ἀρχιλόχειοι στροφαὶ καὶ τὸ τετράκωλον ἑλεγείον. Καὶ οἱ Αἰολεῖς δὲ λυρικοὶ μετὰ τοῦ Ἀνακρέοντος περιορίζοντο εἰς στροφὰς ὡσαύτως ἐξ ὀλίγων κώλων συγκειμένας (πρβλ. Διονύσιον Ἀλικαρνασσία περὶ συνθ. ὄνομ. κεφ. 19), ὡς ἤμαρ τε τῇ μονωδιᾷ λυρική. Μείζονα δὲ τὸ μέγεθος συστήματα ἐπλάσε κατὰ πρῶτον ἡ χορική λυρική, καὶ μάλιστα ὁ Σπτησίχορος (πρβλ. Διονυσ. μν. χωρ.), καὶ τὸ δρᾶμα. Ἀλλ' ὅμως ἡ κωμῳδία, πλὴν ὅπου παρεθδεῖ λυρικά καὶ τραγικά ἄσματα, μεταχειρίζεται ἀπλουστεράς καὶ δημοτικωτέρας συνθέσεις.

255. Τέλος δὲ λέγομεν καὶ περὶ τῆς στιγμῆς ἐν τῇ τέλει τῶν συστημάτων. Κανὼν γενικός ἐπὶ πάσης ποιήσεως παντὸς ἔθνους ὑπάρχει, ἐν τῇ τέλει τοῦ συστήματος ἢ τῆς στροφῆς, ἔνθα τελευτᾷ ἡ μελωδία, νὰ τελευτᾷ ἅμα καὶ ἡ ἔννοια τοῦ λόγου. Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις μὲν λοιπὸν χρόνοις ὁ κανὼν οὗτος ἐτηρεῖτο βεβαίως πάντοτε καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ ἀπλουστάτα, τοῦτέστι τὰ ἐξ ὁμοίων στίχων

συγκείμενα συστήματα, τηροῦσι κανονικῶς τὸν νόμον τοῦτον, ὥστε ἐκ τῆς στίξεως ὡς ἐν γνωρίσματος ἀξιολόγου δύναται τις νὰ ποκαταστήσῃ τὴν στροφικὴν διαίρεσιν ἐπὶ ποιημάτων κατὰ τὸ φαινόμενον κατὰ στίχον πεποιημένων. Καὶ τὰ τῆς τραγωδίας δὲ καὶ κωμῳδίας συστήματα ἐκτὸς μικρῶν ἐξαιρέσεων τελευτῶσιν ὡσαύτως εἰς στιγμὴν. Θαναμαστὸν δὲ ὅτι ὁ Πίνδαρος συνήθως δὲν τηρεῖ τὸν κανόνα τοῦτον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Ἀλκαίῳ καὶ τῷ Σαπφῷ καὶ τοῖς μμηταῖς διαδόχοις αὐτῶν συχνὰ ἡ στροφή καταλήγει εἰς τὸ μέσον τοῦ λόγου. Ἡ ἀσυμφωνία ὅμως αὕτη τῆς μελικῆς καὶ ρυθμικῆς διαίρεσεως πρὸς τὴν λογικὴν ὁμολογητέον ὅτι δὲν εἶναι φυσική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

Περὶ ποιήματος.

256. Πραγματευθέντες ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις περὶ ἐκάστου ἐφεξῆς τῶν μερῶν ἢ στοιχείων τοῦ ρυθμοῦ, τοῦτέστι τῶν ποδῶν, κώλων, περιδῶν (μέτρων) καὶ συστημάτων, ἐξ ὧν σύγκειται πᾶν μέρος ἢ καθ' ὅλου πᾶν ἔρρυθμον ποίημα, ἐρχόμεθα τέλος νὰ πραγματευθῶμεν ἐν τῇ ἐνιστάτῃ περὶ τῆς διαφόρου συνθέσεως τῶν ρυθμικῶν τούτων στοιχείων εἰς ἀποτελεῖσιν ὅλου ποιήματος. Περὶ τούτου οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ ἐπραγματεύοντο γενικώτερον καὶ ἀποριστικώτερον ἐν τῇ μέρει τῆς μετρικῆς τῇ ἐπιγραφομένῃ περὶ ποιήματος. Τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ δύο περὶ ποιήματος πραγματεῖαι ἐν τῇ τέλει τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Ἑρμιαστῆ, αἵτινες θὰ χρησιμεύσωσι καὶ ἡμῖν ὡς κυρία πηγή. Πολλὰ δὲ βραχυτέρος εἶναι ὁ περὶ ποιήματος λόγος ἐν τῇ τέλει τῆς τοῦ Ἀριστείδου μετρικῆς σελ. 58 καὶ ὁ ἐν τῇ πρώτῃ βιβλίῳ τοῦ Μαρίου Οὐκυπάρῃου σελ. 74-79. Πρβλ. καὶ Σχολ. Ἑρμ. σελ. 216 κί. W., Westphal, Allg. Metr.³ σελ. 190 κί.

(1) Περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος πρβλ. Οἰεστράλιον, Allg. Metrik.³ σελ. 258.

και Maximil. Consbruch, de veterum περί ποιήματος doctrina, Breslau 1890.

257. Ὁ Ἡρακλείων διακρίνει δύο ἀνώτατα γένη τῶν μετρικῶν συνθέσεων ἢ ποιημάτων, τὴν κατὰ στίχον σύνθεσιν (ποίημα κατὰ στίχον) καὶ τὴν κατὰ σύστημα ἢ συστήματα (ποίημα κατὰ σύστημα ἢ συστηματικόν). Καὶ ποίημα μὲν κατὰ στίχον εἶναι, ὅταν τὸ ποίημα καταμετρηθῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μέτρου, ὅταν δηλαδὴ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ μέτρου, μὴ δὲ ἄλλο παρεμβάλλεται ἐν τῷ μεταξύ. Τὸ τοιοῦτον ποίημα ὁ μὲν Μάριος Οὐικτωρίνος λέγει ἀμετάβολον, οἱ δὲ μεταγενέστεροι, ὡς ὁ Τζέτζης, σιχηρόν. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ μετρικὴ μορφή τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, ἐν ἣ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ ἐπαναλαμβάνεται ἄνευ διακοπῆς τὸ δακτυλικόν ἐξέμετρον. Ποίημα δὲ κατὰ σύστημα ἢ συστηματικόν εἶναι τὸ ὑπὸ πλειόνων μέτρων εἰς ἐν σῶμα παραληφθέντων καταμετρούμενον ἢ συμπληρούμενον, ὅταν δηλαδὴ πλείονα μέτρα συνάπτονται εἰς ἐν σῶμα ἢ σύστημα εὐκόλως διακρίνονμενον καὶ τὸ ποίημα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν τοιαύτων συστημάτων (στροφῶν). Ἀποτελεῖται δὲ τὸ σύστημα συνήθως μὲν ἐκ μέτρων ἀνομοίων ἢ μεταβολικῶν, ὡς καλεῖται αὐτὰ ὁ Μάριος Οὐικτωρίνος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ ὁμοίων ἢ ἀμεταβόλων μέτρων. Τοιαύτη εἶναι ἡ μορφή τῆς λυρικῆς ποιήσεως, καίτοι ἐν αὐτῇ καὶ ἡ κατὰ στίχον σύνθεσις, ὡς ἰσχυρῶς θὰ εἰπωμεν, δὲν εἶναι παντάπασιν ἄχρηστος.

258. Γίνεται δὲ καὶ μίξις τῶν δύο τούτων γενῶν, τῆς τε κατὰ στίχον καὶ τῆς κατὰ σύστημα συνθέσεως. Τὰ δὲ τὴν τοιαύτην ἔχοντα σύνθεσιν ποίηματα ὁ Ἡρακλείων καλεῖ μικτὰ γενικά. Τοιαῦτα δ' εἶναι τὰ δραματικὰ ποίηματα, ὧν μέρος μὲν εἶναι γεγραμμένον κατὰ στίχον, μέρος δὲ κατὰ σύστημα. Ἐν τῇ νέᾳ ὁμοῦ κωμωδίας δὲν συνήθως τοιαύτη μίξις, ἀλλὰ τὰ ποίηματα ταῦτα ἀποβαλόντα τὰ μελικά τῆς παλαιᾶς κωμωδίας μέρη ἐγένοντο ποίηματα κατὰ στίχον ὡς τὰ ἐπικά, διαφέρουσι δὲ τῶν ἐπικῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι μέρος μὲν αὐτῶν ἀποτελεῖται ἐκ τριμέτρων, μέρος δὲ ἐκ τετραμέτρων κατὰ στίχον συντιθεμένων, ἐν ᾧ τὰ ἐπικά ποίηματα ἐτήρουν πάντοτε τὸ αὐτὸ μέτρον, ἢ μάλιστα προσετίθεντο καὶ μέρη ἐξ ἀναπαιστικῶν συστημάτων ἐξ ὁμοίων συγχεύμενα. (Ὅθεν ὁ Ἡρακλείων κατωτέρω τὸ μὲν ἔπος προσαγορεύει κατὰ στίχον ἄμικτον, τὰς δὲ νέας κωμωδίας ποιήματα κατὰ στίχον μικτά. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ δραματικὰ, ἀλλὰ καὶ

τὰ ἐπικά ποίηματα δύνανται νὰ εἶναι γενικά μικτά, ὅταν εἰς τὴν κατὰ στίχον ἐπικὴν διήγησιν παρεμβάλλωνται μελικά μέρη ἔχοντα τὴν συστηματικὴν σύνθεσιν, ὡς συμβαίνει συχνὰ ἐν τοῖς ποιήμασι τῶν Ἑλλήνων βουκολικῶν καὶ ἐν τοῖς τοῦ Κατοῦλλου καὶ Οὐεργίλιου.

259. Τοῖς εἰρημένοις προστίθηναι ὡς ἐπίμετρον ὁ Ἡρακλείων τὰ κοινὰ γενικά ἦτοι τὰ κατὰ γένος κοινά. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ ἐξ ἀμεταβόλων μέτρων συγχεύμενα ποίηματα, ἅτινα διττῶς δύνανται νὰ ὑποληφθῶσιν ἦτοι ὡς κατὰ στίχον γεγραμμένα ἢ ὡς κατὰ σύστημα. Τοῦτο συμβαίνει καθ' ἑἑκατέρωθεν. Ἡρακλείων ἐν τισιν ἀμεταβόλοις ποιήμασι τῆς Σαπφούς, ἐν οἷς τὸ κεφάλαιον τῶν στίχων διαιρεῖται ἐκάστοτε διὰ τοῦ ἀριθμοῦ δύο, ὥστε δύναται τις νὰ δεχθῇ αὐτὰ ὡς κατὰ διττὰ συστήματα ἢ στροφὰς πεποιημένα. Πάλιν δὲ ἐπειδὴ ἑκάτερος τῶν ἐν τῇ δυάδι στίχων εἶναι ὁμοῖος καὶ ἐπειδὴ ἡ ποιήτρια ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πάντα κατὰ τύχην οὕτω πεποιημένα, ὥστε τὸ κεφάλαιον τῶν στίχων νὰ διαιρηθῇ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ δύο, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι γεγραμμένα κατὰ στίχον.

260. Τὰ δὲ διάφορα γένη τῆς συστηματικῆς συνθέσεως εἰς καθ' ἑἑκατέρωθεν τὰ ἐξ ἧς α') τὰ κατὰ σχέσιν ἄσματα. β') τὰ ἀπολυμένα. γ') τὰ ἐξ ὁμοίων. δ') μετρικά ἄσματα. ε') μικτὰ κατὰ συστήματα ἢ μικτὰ συστηματικά. ς') κοινὰ κατὰ συστήματα ἢ κοινὰ συστηματικά. Ἐφεξῆς λοιπὸν ἐξετάζομεν ἐιδικώτερον ἕκαστον τῶν γενῶν τούτων τῆς κατὰ σύστημα συνθέσεως καὶ δι

Α'. Τὰ κατὰ σχέσιν ἄσματα.

261. Κατὰ σχέσιν ἄσματα λέγει ὁ Ἡρακλείων (σελ. 66 W.) «ἀ δουλεύοντα ἀνταποδοεῖ καὶ ἀνακυκλήσει ὁ ποιητὴς γράφειν», ὅσα δηλαδὴ ἔχουσιν ἀντιστροφικὴν ἀνταπέδοσιν καὶ ἐπανάληψιν. Κατωτέρω δὲ (σελ. 68 W.) ἐιδικώτερον πραγματευόμενος περὶ τῶν κατὰ σχέσιν ἄσμάτων διακρίνει ἐξ εἰδῶν αὐτῶν, τὰ μονοστροφικά, τὰ ἑπωδικά, τὰ κατὰ περιτοπὴν ἀνομοιομερῆ, τὰ ἀντιθετικά, τὰ μικτὰ κατὰ σχέσιν καὶ τὰ κοινὰ κατὰ σχέσιν.

α'. Μονοστροφικά. Καὶ μονοστροφικά μὲν εἶναι ὅσα ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ συστήματος ἢ, ὅπερ ταῦτο ἐνταῦθα, τῆς αὐτῆς στροφῆς. Πρὸς. Ἡρακλ. σελ. 68 «μονοστροφικά μὲν οὖν εἰσιν ὅσα ὑπὸ μιᾶς στροφῆς καταμετρεῖται,

καθάπερ τὰ Ἀλκαίου καὶ τὰ Σαπφούς καὶ ἔτι τὰ Ἀνακρέοντος.
Τὰ ᾠσματα δηλαδὴ ταῦτα ἔχουσι τὸ σχῆμα τὸδε

α α α α α

καθ' ὃ πᾶν γράμμα σημαίνει μίαν στροφὴν. — Δευτερεύον δὲ εἶδος τῆς μονοστροφικῆς συνθέσεως εἶνε ὅταν τὸ ποίημα μέχρι τέλους εἶνε μονοστροφικόν, εἰς ἄλλο ὅμως μέτρον ἀνήκουσιν αἱ πρῶται καὶ εἰς ἄλλο αἱ τελικαὶ στροφαί. Τοιαύτη σύνθεσις εὐρίσκεται καθ' Ἡρακλίωνα (σελ. 75 W.) παρ' Ἀλκυμῆν «ἐγραψε γὰρ ἐκείνος δεκατessάρων στροφῶν ᾠσματα, ὧν τὸ μὲν ἦμισυ τοῦ αὐτοῦ μέτρου ἐποίησεν ἑπτάστροφον, τὸ δὲ ἦμισυ ἑτέρου». Τὰ ᾠσματα δηλαδὴ ταῦτα εἶχον τὸ σχῆμα τὸδε:

α α α α α α β β β β β β β.

β'. Ἐποδικά. Ἐποδικὰ δὲ εἶνε «ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνολοῦν τὴν ἐπιφέρειται», ὡς λέγει ὁ Ἡρακλίωνα σελ. 68 W. Τὰ ἐποδικὰ δηλονότι διαμεροῦνται εἰς πλείονα ἐκ διαφόρων συστημάτων συγκείμενα μέρη ἢ περικοπὰς (πρβλ. Ἡρακλ. σελ. 75 W.), ὅθεν καὶ κατὰ περικοπὴν ᾠσματα δύνανται νὰ κληθῶσιν (Ἡρακλ. σελ. 75 W.). Ἐποδικὰ δὲ ἐκλήθησαν ἐκ τοῦ κυριωτάτου τῶν εἰδῶν, εἰς ᾧ τὸ γένος τοῦτο τῶν ποιημάτων διαμερεῖται. Εἶνε δὲ τὰ εἶδη ταῦτα τὰ ἑξῆς:

1. Ἐποδικὰ κατὰ τὴν στενωτέρην ἢ κυρίαν σημασίαν (1). Ἐπὶ τῶν ποιημάτων τούτων ἑκάστη περικοπὴ σύγκειται ἐκ τριῶν συστη-

(1) Ὁ Ἡρακλίωνα τὰ ἐποδικὰ ταῦτα ὀρίζει ἐν τῇ μετῇ πραγματείᾳ περὶ ποιημάτων (σελ. 68) ὡς: «ἐποδικὰ μὲν οὖν ἐστὶν ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνολοῦν τὴν ἐπιφέρειται» δηλονότι ἐπ' ἑλαττον μένει τοῦ τῶν τριῶν ἀριθμοῦ οὐκ ἂν γένοιτό τὴν οὖν, ἐπὶ πλείον δὲ οὐδὲν αὐτὸ κωλύει ἐκτείνεσθαι· γίνεται γὰρ, ὡς περὶ τριῶν ἐποδικῶν, οὕτω καὶ τετράς· καὶ πέντεις καὶ ἐπὶ πλείον, ὡς τὰ γε πλείστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου πεποιτῆται. » Ὁρθῶς ὅμως ὁ Ὀδυσσεύς παρετήρησεν ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ «ἐκτείνεσθαι» καὶ ἑξῆς μέχρι τοῦ «πεποιτῆται» οὐχ ἀρμόζουσιν ἐνταῦθα, οὐδὲ εἶνε ὀρθά, τοῦλάχιστον τὰ τελευταῖα τὰ περὶ Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου λεγόμενα, τὰ δὲ προηγούμενα ἀρμόζουσι τῷ λόγῳ περὶ τῶν προτέρων ἐποδικῶν τῶν γενικωτέρων. Ἀναφέρει δὲ ταῦτα εἰς μεταγενέστερον διασκευαστήν. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ταῦτα διορθοῦνται ἐὰν μόνον τὰ ἀπὸ τοῦ «ἐκτείνεσθαι» ἐπ' ἑλαττον μένει [γρ. μὲν] τοῦ τῶν τριῶν καὶ ἐπὶ πλείον» ἢ ἐξαλειφθῶσιν ὡς ἐμβλημα μεταγενέστερον, ὡς δηλοῖ τὸ ἐξηγητικὸν δηλονότι, ἢ μᾶλλον ἐὰν μετατεθῶσι μετὰ τὴν λέξιν «παλινδικὰ» ἐν στ. 13 (σελ. 68 W.). Ὅποτέρων δὲ τούτων καὶ ἐν δευτέρῳ, τὰ ἐπεξεργάσθη αὐτὸς τὰ γε πλείστα Πινδάρου καὶ Σιμωνίδου πεποιτῆται· ἔχουσι καλῶς συναπτεμένα τοῖς προσηγομένοις μετὰ τὴν ἐξάλειψιν ἢ μετάθεσιν τῶν ἐν τῇ μεταφρ. παρεμβολημένων.

μῶν, ὧν τὰ μὲν δύο πρῶτα ἔχουσι τὸ αὐτὸ μετρικὸν σχῆμα, τὸ δὲ τρίτον διάφορον τῶν δύο πρῶτων.

α α β.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύστημα καλεῖται *στροφή*, τὸ δὲ δευτέρον *ἀντιστροφή*, τὸ δὲ τρίτον *ἐπωδὸς* (δῆλον ὅτι στροφή, ὥστε θηλυκῶς ἢ ἐπωδός), ἢ δὲ ὅλη περικοπὴ *τριὰς ἐπωδικῆς*. Τὸ ὅλον δὲ ποίημα σύγκειται ἐκ πλείονων τὸ αὐτὸ μετρικὸν σχῆμα ἔχουσιν περικοπῶν,

α α β α α β α α β . . .

2. *Προδικά*. «Προδικὰ δὲ εἶσιν, ἐν οἷς τὸ ἀνόμοιον προτίεται τῶν ὁμοίων» (Ἡρ. σελ. 68 W.). Ἡ περικοπὴ δηλαδὴ σύγκειται ἐκ τριῶν συστημάτων, ὧν τὰ δύο τελευταῖα εἶνε ὅμοια μὲν ἀλλήλοις, ἀνόμοια δὲ τῷ πρώτῳ,

α β β.

3. *Μεσποδικά*. «Μεσποδικὰ δὲ, ἐν οἷς περιέχει μὲν τὰ ὅμοια, μέσον δὲ τὸ ἀνόμοιον τίταται» (Ἡρ. 68). Ἡ περικοπὴ δηλαδὴ ἔχει τὸ σχῆμα τὸδε

α β α.

4. *Παλινδικά*. «Παλινδικὰ δὲ, ἐν οἷς τὰ μὲν περιέχοντα ἀλλήλοις ἐστὶν ὅμοια, ἀνόμοια δὲ τοῖς περιεχομένοις» τὰ δὲ περιεχόμενα ἀλλήλοις μὲν ὁμοιά ἐστὶν, ἀνόμοια δὲ τοῖς περιέχουσιν» (Ἡρ. 68). Ἡ περικοπὴ δηλαδὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων συστημάτων, ὧν τὸ μὲν πρῶτον εἶνε ὅμοιον τῷ τετάρτῳ, τὸ δὲ δευτέρον τῷ τρίτῳ,

α β β α.

5. *Περιποδικά*. «Περιποδικὰ δὲ, ἐν οἷς τὰ μὲν περιεχόμενα ἀλλήλοις ἐστὶν ὅμοια, τὰ δὲ περιέχοντα οὕτε ἀλλήλοις οὕτε τοῖς περιεχομένοις» (Ἡρ. σελ. 69 W.). Ἡ περικοπὴ δηλονότι ἔχει τὸ σχῆμα τὸδε:

α β β γ.

ΣΗΜ. Τὰ τρία πρῶτα εἶδη τῶν συνθέσεων τούτων σύγκεινται, ὡς ἡ βραχυτέρα τοῦ Ἡρακλίωνος περὶ ποιήματος πραγματεία παρατηρεῖ (σελ. 62 W.), ἐκ τριαδικῶν περικοπῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα υπερβαίνουσιν τὴν τριάδα. «Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐν τρισὶν ὁρᾶται· ἐν δὲ ὑπερξυγάρῃ τὴν τριάδα, γίνονται καὶ ἄλλα· ἰδέαι δύο, δῆλον ὅτι ἡ παλινδικὴ καὶ ἡ περιποδική.

γ'. Κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ. Τοιαῦτα ποιήματα γίνονται καθ' Ἡρακλίωνα (σελ. 69 W.), ἀπὸ τῶν ἐκείνου ὁ ποιητῆς

ὅποσα δὴποτε συστήματα διάφορα ἐπαγάγη ἐκ τῶν αὐτῶν συστημάτων συνεστώσαν περικοπὴν· ὥστε τὰ μὲν ἐν ἑκατέρᾳ ἢ ἐκάστῃ περικοπῇ συστήματα ἀνόμοια εἶναι ἀλλήλοις, τὰς δὲ περικοπὰς ἀμοιβάσας ἀλλήλαις ὁμοίας ἢ πάσας». 'Εν τῷ προμνημονευθέντι δηλαδὴ δευτέρῳ εἶδει (β') πᾶσα περικοπὴ περιεῖχε τοῦλάχιστον δύο ἀλλήλους ὁμοια συστήματα ἢ μέρη, ἐνταῦθα δὲ τὰ συστήματα ἢ μέρη εἶνε ἀνόμοια ἀλλήλοις, ὅθεν καὶ ἡ προσγορία κατὰ περικοπὴν ἀνομομερές (πρβλ. σχολ. 'Ηραιστ. σελ. 220, 22 W.). 'Η βραχυτέρα πραγματεία τοῦ 'Ηραιοτίωνος (σελ. 62 W.) μεταχειρίζεται ἐπὶ τῶν ἐν τῇ περικοπῇ περιεχομένων συστημάτων ἢ μερῶν τὸν ὅρον περίοδοι. Προσέτι δὲ παρατηρεῖ ὅτι ἡ περικοπὴ δύναται νὰ εἶνε δυαδικὴ ἢ τριαδικὴ ἢ τετραδικὴ, νὰ συγκροτῇται δηλαδὴ οὐ μόνον ἐκ δύο, ἀλλὰ καὶ ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων ἀλλήλοις ἀνομοίων συστημάτων ἢ περιόδων. Τὸ δὲ ὅλον ποιήμα περιεῖχε ἥτοι δύο ἢ πλείονας τοιαύτας περικοπὰς ἀλλήλαις ὁμοίας, οἷον ποιήματι δύο μόνον περιέχον περικοπὰς δύναται νὰ ἔχη τὸ ἐξῆς σχῆμα·

δυσδικὸν α β, α β,
τριαδικὸν α β γ, α β γ,
τετραδικὸν α β γ δ, α β γ δ.

δ'. *Ποιήματα ἀντιθετικά*. Τὰ δὲ ἀντιθετικὰ ποιήματα γίνονται καθ' 'Ηραιοτίωνα (σελ. 69), «ὅποταν ὁ ποιητὴς γράφῃ ὅποσα δὴποτε κῶλα ὡς ἀνόμοια, καὶ ὡς βούλεται, εἴτα τούτων ἀναποδοῖ τῷ μὲν τελευταίῳ τὸ πρῶτον, τῷ δὲ δευτέρῳ ἀπὸ τέλους τὸ δεύτερον, καὶ οὕτω πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος παρὰ μὲν τοῖς κλαίσις σπανιστάτον ἐστίν, παρὰ δὲ Σιμμίᾳ τῷ 'Ροδίῳ ἐστὶν οὕτω πεποιημένα ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ 'Ωφ». 'Η ἀντίθεσις δηλαδὴ ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς συστήματα, ἀλλ' εἰς κῶλα ἢ στίχους· ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ποιήματος ἀναποδίδεται τῷ τελευταίῳ, ὁ δεύτερος τῷ προτελευταίῳ καὶ οὕτως ἐφεξῆς. 'Ωσεὶ τὸ εἶδος τοῦτο δὲν ἀνήκει κυρίως εἰς τὴν κατὰ συστήματα σύνθεσιν, περιλαμβάνει δὲ σχεδὸν μόνον μεταγενέστερα ποιήματα τῶν 'Αλεξανδρεωτικῶν χρόνων, ἅτινα ἐν τῇ βραχυτέρᾳ πραγματείᾳ τοῦ 'Ηραιοτίωνος περὶ ποιήματος (σελ. 63 W.) καλοῦνται *παίγνια*, οἷον τὸ ὠν τοῦ Σιμμίου.

ε'. *Ποιήματα κατὰ σχέσιν μικτά*. Τοιαῦτα ποιήματα εἶνε ἐν οἷς εἶνε ἀναμειγμένα δύο ἢ πλείονα τῶν μέχρι τοῦδε μνημονευθέντων κατὰ σχέσιν εἰδῶν, οἷον λόγου χάριν τὸ τε μονοστροφικὸν καὶ τὸ ἐπι-

δικὸν ἢ τὸ τε ἐπωδικὸν καὶ τὸ μεσωδικόν. Πρβλ. 'Ηραιστ. σελ. 69 καὶ ἐκτενέστερον σελ. 63· «μικτὰ δὲ κατὰ σχέσιν ὅσα ἐκ μερῶν εἰσιν ἐκ πάντων μὲν κατὰ σχέσιν, ἀνομοίων δὲ ἀλλήλοις κατὰ τὴν ιδίαν, ἐκ τε ἐπωδικῶν καὶ μονοστροφικῶν ἢ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῶν».

ς'. *Ποιήματα κατὰ σχέσιν κοινά*. Τὰ ποιήματα ταῦτα ὀρίζων ὁ 'Ηραιοτίων ἐν μὲν τῇ βραχυτέρᾳ πραγματείᾳ (σελ. 63 W.) λέγει· «κοινὰ δὲ ἐστὶ κατὰ σχέσιν, ὅσα καθ' ἑτέραν μὲν ιδίαν τῶν κατὰ σχέσιν γέγραπται, δύναται δὲ καὶ καθ' ἑτέραν γεγραφθεὶ δοκεῖν, οἷον εἰ μονοστροφικῶς γραφῇ δύναται τοῦτο καὶ ἐπωδικῶς γεγραφθεὶ δοκεῖν». 'Ως παραδείγμα δὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὁ γ' 'Ολυμπιονίκης τοῦ Πινδάρου, ὅταν ἐκάστῃ τῶν βραχειῶν τριαδικῶν περικοπῶν λαβῇ ὡς μία στροφή, ὅπερ τῷ ὄντι καὶ ἐγένετο. 'Εν δὲ τῇ ἐκτενέστερᾳ πραγματείᾳ (σελ. 69) λέγει· «κοινὸν δὲ ἐστὶ κατὰ σχέσιν τὸ δύο συστήμασιν ὑποπεπτωκὸς, καθάπερ τὸ πρῶτον 'Ανακρέοντος ἄσματος γουνοῦμα ὅ· ἐλαφινδόλε, ξανθὸν παῖ Διός, ἀγρίων ἀρτεμιὶν' Ἄρτεμι θηρόων

καὶ τὰ ἐξῆς (1). Κατὰ μὲν γὰρ τὴν νῦν ἐκδοσιν ὀκτάκωλός ἐστὶν ἡ στροφή, καὶ τὸ ἄσμά ἐστι μονοστροφικόν. Δύναται δὲ καὶ ἑτέρως διαρῆσθαι εἰς τε τριάδα καὶ πεντάδα ἡ στροφή, ὥστε Φερεκράτειον εἶναι τὸ τελευταῖον τοῦ συστήματος τοῦ ἐκ τῶν τριῶν κώλων ἢ τῶν πέντε». 'Εν ταῖς ἐκδόσεσι δηλαδὴ ταῖς φερομέναις ἐν τοῖς καθ' 'Ηραιοτίωνα χρόνοις τὰ ὀκτὼ κῶλα τοῦ εἰς τὴν 'Ἀρτεμιν ἄσματος τούτου τοῦ 'Ανακρέοντος ἀποτελοῦν μίαν στροφήν ὀκτάκωλον καὶ τὸ ἄσμα ἥτοι μονοστροφικόν. 'Ηδυνάτο τις ὅμως καὶ ἄλλως νὰ διαρῆσῃ τὰ κῶλα ταῦτα, εἰς δύο διάφορα συστήματα, τὸ μὲν ἐκ τριῶν, τὸ δὲ ἐκ πέντε κώλων, καὶ οὕτω νὰ λάβῃ τὸ ἄσμα ὡς ποιήμα κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερές, τουτίστιν ὡς ἀποτελοῦν δυαδικὴν περικοπὴν. Τῷ ὄντι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ὡς παρατηρεῖ ὁ Οὐεστράλιος, δὲν εἶνε πάντοτε εὐκόλον νὰ κρίνῃ τις ποτέρᾳ τῶν ἐκδοχῶν εἶνε ὀρθότερα,

(1) Τὰ ἐξῆς ἔχουσιν ὡς·

ἡ κου νῦν ἐπὶ Ληθαίου
δίνησι θρασυκαρδίῳ
ἀνδρῶν ἐσκατορὸς πόλιν
χαίρουσ' οὐ γὰρ ἀνημέρους
ποιμαίνεις πολήτας.

καὶ μέλιστα ἐπὶ ἑτερομετρίας, ἢ ἐπὶ μεταβολῆς προσώπων ἐν δραμα-
τικοῖς μέρεσιν, οἷον ἐν Αἴσχ. Έπτ. 114 κί. 287 κί.

262. Ἀπασαί αἱ μνημονευομέναι ἐξ ἰδίας ἡ κατηγορίας τοῦ Ἑρι-
στίνους δύνανται, ὡς πάλιν παρκτηρεῖ ὁ Οὐδιστρύλιος, ἀραιουμένης
τῆς τετάρτης, τῶν ἀντικειμένων, νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς δύο κυ-
ρίας κατηγορίας

α'. Τὴν μοροστροφικὴν σύνθεσιν,

β'. Τὴν κατὰ περίκοπὴν.

1. Ἡ περικοπὴ περιέχει τοῦλάχιστον δύο μετρικῶς ὅμοια
συστήματα (ἐπωδικά, προφδικά, μεσφδικά, παλινωδικά,
περιωδικά).

2. Ἡ περικοπὴ περιέχει μόνον ἀνόμοια ἀλλήλοις συστήματα
(κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ).

Εἴτα δὲ τὰ ποιήματα δύνανται νὰ εἴναι πεποιημένα κατὰ μίαν μόνον
τῶν ἰδεῶν τούτων, καὶ τότε λέγονται ἀπλᾶ κατὰ σχέσιν, ἢ νὰ εἴναι
ἀναμειγνύμεναι πλείονες ἅμα ἰδίας, καὶ τότε τὰ ποιήματα λέγονται
μικτὰ κατὰ σχέσιν.

Β'. Ἀπολελυμένα ᾄσματα.

263. Ὁ Ἑριστίων τὰ ἀπολελυμένα ᾄσματα ὀρίζει ἐν σελ. 66
W. ὡς ἐξῆς: «ἀπολελυμένα δὲ, ἃ εἰκὴ γέγραπται καὶ ἄνευ μέτρου
ᾠρισμένοι, οἳ εἰσιν οἱ νόμοι οἱ κωβαρχιδικοί Τιμοθέου». Κατὰ ταῦτα
τὰ ἀπολελυμένα διαφέρουσιν πᾶν κατὰ σχέσιν ᾄσμάτων. κατὰ τοῦτο
ὅτι, ἐν ᾧ τὰ κατὰ σχέσιν ἔχουσιν ἀντιστροφικὴν τινα οἰκονόμησιν
ἀνταποδοσιν, ὥστε γίνεσθαι ἐν αὐτοῖς ἀνακύκλις τῆς αὐτῆς μελο-
δίας, τούναντίον τὰ ἀπολελυμένα οὐδεμίαν ἔχουσι μετρικὴν ἀνταπο-
δοσιν καὶ τὰ διάφορα μέρη τοῦ ποιήματος ἔχουσι διάφορον ἀπ' ἀλ-
λήλων μελωδιάν. Διακρίνονται δὲ κατὰ τὸν Ἑριστίωνα τὰ ἀπολελυ-
μένα εἰς τὰ ἐξῆς εἶδη:

α'. Τὰ ἀνομοιοστροφα, ἅτινα πάλιν διακρίνονται εἰς ἑτερόστροφα
καὶ εἰς ἰσοστροφα. Καὶ τὰ μὲν ἑτερόστροφα σύγκεινται ἐκ δύο
συστημάτων, τὰ δὲ ἰσοστροφα ἐκ πλείονων τῶν δύο. Διακρίνονται
δὲ τὰ συστήματα ἀπ' ἀλλήλων ἥτοι διὰ τῆς ἐννοίας ἢ διὰ τῆς με-
τρικῆς μορφῆς καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἀνταποδοτοὶ ἄλλῃ τινὶ κατὰ τὸ
μέτρον. Ὁ Ἑριστίων ἐν σελ. 70 W. λέγει ὅτι τὰ ἀνομοιοστροφα
διακρίνονται α' ἢ κατὰ πρόσωπον ἀμοιβαίον, ἢ χοροῦ πρὸς ὑποκριτὴν

ἀπόκρισιν, ἢ κατὰ ἐφύμνιον, ἢ κατὰ ἐπωδόν, ἢ κατ' ἄλλο τι ἀνα-
φώνημα». Ὡς τεκμήρια δηλαδὴ τῆς διαίρεσως τοῦ ἀνομοιοστροφου
εἰς συστήματα λέγει ὁ Ἑριστίων α') μὲν τὴν μεταβολὴν τῶν ἁδόν-
των προσώπων, εἴτε δύο ὑποκριταὶ ἀμείβονται ἀλλήλους εἴτε ὁ χορὸς
ἀποκρίνεται πρὸς ὑποκριτὴν β') δὲ τὰ παρεμβάλλόμενα ἐφύμνια ἢ
ἄλλα τινὰ ἀναφωνήματα γ'), ὅπερ καὶ ἀσφαλέςτερον διακριτικὸν
γνώρισμα, τὸ διάφορον μετρικὸν γένος δύο ἐφεξῆς μερῶν τοῦ ἀπολε-
λυμένου, οἷον ὅταν μέρει τινὶ ἐξ ἰωνικῶν συγκειμένῳ μέτρῳ ἀκολουθῇ
μέρος ἐκ δακτυλικῶν, ἢ ὅταν ἐν ὁμοιομετρῷ ἐπιγέρηται ὡς τελικὸν
βραχυτερόν τι κῶλον, τὸ τελικὸν δὲ τοῦτο ἐννοεῖ ὁ Ἑριστίων λέγων
ὅτι *διαίρεται κατ' ἐπωδόν*. Τούτοις προσθετέον καὶ τὴν στιγμὴν, διότι
συνήθως, οὐχὶ ὅμως πάντοτε, ἐπὶ τέλους ἐκχούσιν συστήματος τοῦ
ἀπολελυμένου ἀπαρτίζεσθαι ὁ λόγος. Τὰ κυριώτατα ὅμως τεκμήρια
τῆς διαίρεσως εἰς συστήματα ἔκειντο ἐν τῇ μελωδίᾳ, ἐκ μόνου δὲ
τοῦ εἰς ἡμᾶς διασωθέντος κειμένου δὲν δύνανται νὰ γίνῃ πάντοτε
ἀσφαλῶς ἡ διαίρεσις.

β') Τὰ ᾄσματα. α' Ἀτμητα δὲ εἰσι τὰ τηλικαῦτα ὥστε δύνασθαι
μὲν τέμνεσθαι, μὴ μέντοι τεκμηρίον τι ὑπάρχειν τοῦ τὸν ποιητὴν
αὐτὰ τετμηκέαι, μήτε βραχυκατάλλειν μήτε τι ἕτερον τῶν διορι-
ζόντων τὰ ποιήματα, οἷον ἐφύμνιον ἢ ἀναφώνημα». Ἑριστ. σελ.
70 W. Κατὰ ταῦτα ᾄσματα εἰσι τὰ ἐξ ἐνὸς συγκείμενα συστήματος.

γ') Τὰ ᾄστροφα. Ἀστροφα δὲ λέγει ὁ Ἑριστίων (σελ. 70) τὰ
οὕτω μικρὸν ἔχοντα μέγεθος ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ αποτελῶσι
στροφὴν ὅλην. Ὡς τοιαῦτα δὲ ἐννοητέον μερικὰ τινὰ μέρη πᾶν βρα-
χεία καὶ μόνον ὀλίγα καλὰ περιέχοντα (πρβλ. σελ. 222). Ἑριστ. σελ.
222), ἅτινα εὐρίσκονται ἐνισχυτῷ παρεμβιβλημένα εἰς τὰ διαλογικὰ
μέρη τοῦ δράματος.

Γ'. Τὰ ἐξ ὁμοίων ᾄσματα.

264. Ἀίσματα δὲ ἐξ ὁμοίων εἰσι τὰ συγκείμενα ἐξ ἀρχῆς μέχρι
τέλους ἐξ ὁμοίων κῶλων τοῦ αὐτοῦ μετρικοῦ γένους, οἷον ἐξ ἀναπαι-
στικῶν, ἢ τροχαϊκῶν, ἢ ιαμβικῶν διμέτρων. Διακρίνεται δὲ ὁ Ἑρι-
στίων δύο εἶδη ἐξ ὁμοίων ᾄσμάτων καὶ τὰ μὲν καλεῖται ἀπερίριστα, τὰ
δὲ κατὰ περιρρισμὸν ἀνίσουν.

α'. Ἀίσματα ἐξ ὁμοίων ἀπερίριστα. Ταῦτα ὀρίζει ὁ Ἑριστίων
ὡδὲ: «ἀπερίριστα μὲν, ὅποσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς ἢ τῆς αὐτῆς

συζυγίας καταμετρούμενα ἢ περίδου περιγραφῇ οὐδεμίαν ἔχει μεταξὺ, ἀλλὰ μέχρι τῆς τελευταίας ὁμοίᾳ ἐστὶ». Κατὰ ταῦτα ἄσματα ἐξ ὁμοίων ἀπερίοιστα εἶνε ὅσα ἐξ ὁμοίων συνεστῶτα κῶλων δὲν ἔχουσι περιγραφῇ ἐν τῷ μέσῳ, οὔτε δηλαδὴ κατάλληλιν οὔτε χαλαρωδῶν οὔτε ἀδιάφορον συλλαβὴν, ἀλλὰ τὸ ὅλον ἄσμα ἀποτελεῖται ἐξ ἐνὸς συστήματος ἢ μιᾶς ὑπερμέτρου περιόδου ἐχούσης λεκτικὴν συνάρειαν. Τοιούτων συνθέσεων πλουτεῖ ἡ κωμῳδία, ἥτις μετὰ μέρος ἐξ ἀναπαιστικῶν ἢ ἱκμικῶν ἢ τροχαϊκῶν τετραμέτρων κατὰ στίχον τεταγμένων ἐπιφέρει μακρὰν ὑπέρμετρον περίδου τοῦ αὐτοῦ μετρικοῦ γένους. Προσφύεστατα δὲ καλεῖ τὴν τοιαύτην περίδον ὁ Ἑρσιώτιων ἀπερίοιστον ἐξ ὁμοίων, διότι δύναται νὰ αὐξηθῇ εἰς μέγα μέγεθος, τὰ κῶλα ἔχουσα ὁμοίως ἐσηματισμένα, μόνον δὲ τὸ τελικὸν καταληκτικόν. Ἡ δὲ μεγίστη εὐρίσκειται παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Νεφ. στ. 889 καὶ ἐξῆς μέχρι δύο καὶ ἐξήκοντα κῶλων ἠδυσμένην.

β') *Ἄσματα ἐξ ὁμοίων κατὰ περιορισμούς ἀνίσους.* Ταῦτα ὁ Ἑρσιώτιων ὀρίζει ὧδε: «κατὰ περιορισμούς δὲ ἀνίσους ἐστὶν ὅσα ἐξ ὁμοίων συνεστῶτα ἔχει κατάλληλιν ἢ βραχυκατάλληλιν μεταξὺ, οὐ μέντοι ἴσοι μεγέθει ταύτην ἐπιτεταγμένην αἰ, οἷα μάλιστα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν ταῖς παρόδοις τῶν χορῶν». Ἐκεῖ γὰρ μετὰ δέκα ἀναπαιστικά, λόγου χάριν, καὶ κατάλληλιν ἐπάγουσιν εὐθὺς ὁμοία μὲν καὶ ἀναπαιστικά, οὐ μέντοι τῶν ἴσων συζυγίων». Τὰ τοιαῦτα ἄσματα συνεστῶτα ἐξ ὁμοίων κῶλων, ὡς καὶ τὰ ἀπερίοιστα, διαφέρουσιν ἐκείνων κατὰ τοῦτο ὅτι δὲν σύγκεινται ἐξ ἐνὸς μόνου συστήματος ἢ ἐκ μιᾶς μόνης ὑπερμέτρου περιόδου, ἀλλ' ἐκ πλειόνων ὑπερμέτρων καταληκτικῶν περιόδων. Ἀναγκαῖον δὲ τὸ μέγεθος τῶν ἑλλήλων διαδεχομένων συστημάτων ἢ περιόδων νὰ εἶνε ἄνισον καὶ μηδεμίαν τὸ παράπαν νὰ ὑπάρχῃ ἀντιστροφικὴ ὁμοιότης. Διότι ὅταν ἐν ταῖς ὑπερμέτροις περιόδοις, αἵτινες διαδέχονται ἀλλήλας, τηρητὰ ὠρισμένους ἀριθμὸς ποδῶν ἢ διποδίων, τότε ἡ σύνθεσις αὕτη δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κατὰ σχέσιν ἢ τοι τῶν ἀντιστροφικῶν ποιημάτων. Πρβλ. Ἑρσιώστ. σελ. 66 W. «ἐξ ὁμοίων δὲ ἐστὶν, ἅπερ ὑπὸ (τοῦ αὐτοῦ) ποδὸς ἢ (τῆς αὐτῆς) συζυγίας ἢ περίδου καταμετρεῖται ἄνευ ἀριθμοῦ τινος ὠρισμένου» ὡς ἐάν τεταγμένους ἀριθμὸς ἢ, οὐκ ἐστὶν ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ κατὰ σχέσιν κτλ». Τοιοῦτον ἄσμα ἐξ ὁμοίων κατὰ περιορισμούς ἀνίσους εἶνε λόγου χάριν τὸ ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χοροῦ ἐν τῷ Αἰάντι τοῦ

Σοφοκλέους στ. 134—171 ἐξ ὅκτου συστημάτων ἢ περιόδων συγκείμενον, τῆς μὲν πρώτης τρικώλου, τῆς δὲ δευτέρας τετρακώλου, τῆς δὲ τρίτης ἑπτακώλου, τῆς δὲ τετάρτης ὡσαύτως ἑπτακώλου, τῆς δὲ πέμπτης δεκακώλου, τῆς δὲ ἑκτῆς τέλος ὀκτακώλου.

265. Ἐκ τῶν ἐξηγμένων γίνεται δῆλον ὅτι τὰ ἐξ ὁμοίων ἄσματα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ ἀπολειμμένα, τὰ μὲν δηλαδὴ ἐξ ὁμοίων κατὰ περιορισμούς ἀνίσους πρὸς τὰ ἀνομοιοστροφα, τὰ δὲ ἀπερίοιστα πρὸς τὰ ἄτμητα τῶν ἀπολειμμένων. Καὶ ὅταν μὲν τὰ ἐφεξῆς ἀκολουθοῦντα οὐχὶ ἀντιστροφικά συστήματα ἔχουσι διάφορον ἀλλήλων μετρικὸν σχηματισμόν, τότε τὸ ἐκ τούτων συγκείμενον ποίημα καλεῖται ἀπολειμμένον. Ὅταν δὲ τὰ ἑλλήλα διαδεχόμενα οὐχὶ ἀντιστροφικά συστήματα εἶνε ὑπέρμετροι περίοδοι τοῦ αὐτοῦ μετρικοῦ σχηματισμοῦ, τότε τὸ ὅλον ποίημα καλεῖται οὐχὶ ἀπολειμμένον, ἀλλ' ἐξ ὁμοίων. Ὁρθότερον ὅμως καὶ ἀκριβέστερον, ὡς παρατηρεῖ ὁ Οὔεστφάελιος, ἡδύνατο τοῦτο νὰ κληθῇ *ἀπολειμμένον ἐξ ὁμοίων*. Ὅταν δὲ τὰ ἐπ' ἀλλήλα συστήματα τὰ ἐξ ὑπερμέτρων περιόδων τοῦ αὐτοῦ μετρικοῦ γένους συγκείμενα εὐρίσκωνται ἔχοντα πρὸς ἑλλήλα ἀντιστροφικὴν τινὰ ἀναπόδοσιν, τότε τὸ ποίημα, ὡς πάλιν ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ, δύναται προσφῶς νὰ κληθῇ κατὰ σχέσιν *ἐξ ὁμοίων*, ὅλον ἦτο τὸ τοῦ Ἀλκαίου μονοστροφικὸν ἄσμα (Ἑρσιώστ. σελ. 67), οὗ ἡ ἀρχὴ ἔμε δειλάν, ἔμε πασῶν κακοτάτων πεδεχοῖσαν.

Τοῦ ἄσματος τούτου ἕκαστον σύστημα ἢ ἐκάστη στροφή ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς ὑπερμέτρου περιόδου ἐξ εἰκοσιν ἰωνικῶν ποδῶν συγκειμένης. Τοιαῦτα προσέτι ἦσαν καὶ ἀναπαιστικά τινὰ μέρη τῆς τραγωδίας.

Δ'. Μετρικὰ ἄσματα.

266. Καθ' Ἑρσιώτιωνα (σελ. 61) μετρικὰ ἄσματα εἶνε «ὅσα ἐκ μέτρων μὲν ὁμολογουμένων συνέστηκε, τάξιν δὲ καὶ ἀνακύκλῳ οὐκ ἔχει, οὔτε κατὰ στίχον, οὔτε κατὰ συστήματα, οἷός ἐστιν ὁ Μαργίτης ὁ εἰς Ὀμηρον ἀναφερόμενος, ἐν ᾧ παρέσπραται τοῖς ἔπαισι ἱκμικά, καὶ ταῦτα οὐ κατ' ἴσον σύστημα. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ Σιμωνίδου ἐπίγραμμα.

Ἰσθμια δῖς, Νεμέα δῖς, Ὀλυμπία ἐστεφανώθην,
οὐ πλάτεις νικῶν σώματος, ἀλλὰ τέχνη,

Ἀριστόδωμος Θράσιδος Ἀλεῖος πάλαρ».

Πρβλ. καὶ σελ. 66. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν μετρικὰ ἄτακτα εἶναι τοιαῦτα συνθέσεις, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἀναγῶσιν εἰς τὰς κατὰ στίχον, διότι δὲν ἔχουσι συνεχῶς ἀνακυκλούμενον ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μέτρον, ἀλλὰ διάφορα μέτρα ἀναμειγμένα, ἐν τῇ μίξει δὲ ταύτῃ τῶν διαφόρων μέτρων δὲν τηροῦσιν ὀρισμένην τάξιν οὐδ' ἔχουσι τεκμήρια διακρίσεως εἰς διάφορα μετρικὰ συστήματα. Αἱ συνθέσεις λοιπὸν αὐται ἀποτελοῦσι παρὰ τὰς κατὰ στίχον καὶ τὰς κατὰ σύστημα συνθέσεις τρίτον γένος ἀντιθετὸν τῶν δύο ἐκείνων κυρίων γενῶν, ἐπεὶ δὲ ἐν ἐκείνοις μὲν ἐπικρατεῖ τάξις τις τῆς συνθέσεως τῶν μέτρων, ἐν τοῖς δὲ λείπει ἡ τάξις, ὅθεν καὶ μετρικὰ ἄτακτα καλοῦνται. Πλὴν ἀλλ' οὕτω περιορισμένη εἶναι ἡ χρῆσις τῶν μετρικῶν ἀτάκτων, ὥστε οὐδεμία ἀνάγκη νὰ πλασθῇ χρεὶν αὐτῶν τρίτον κύριον γένος. Ὁ Ἡρακλείων εἰς τὰ μετρικὰ ἄτακτα ἀναφέρει πρῶτον μὲν μεταγενέστερον τι ἐπικοσαυρικὸν ποίημα, τὸν Μαργίτην, ἐν ᾧ δακτυλικὰ ἐξάμετρα καὶ ἰαμβικὰ τρίμετρα ἀνευ οὐδεμιᾶς τάξεως ἀνεμίγρουντο μετ' ἀλλήλων, διότι κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ δέκα ἐξάμετρα ἐπιφέρειτο ἐν τρίμετρον, εἴτα δὲ μετὰ πέντε, ἔπειτα μετὰ ὀκτώ ἐξάμετρα (πρβλ. σχολ. Ἡρακλ. σελ. 218), ἡ δ' ἀταξία ἐγένετο ἐνταῦθα ἐξαιρητικῶς συμφώνως πρὸς τὴν σκαπτικὴν ἑννοίαν. Εἴτα δὲ ἀναφέρει καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου ἐπιγράμμα, ἐν ᾧ τῷ ἥρῳ ἐπιφέρεται ἑλγείων καὶ ἔπειτα ἰαμβέων. Οὐκ ἀδίκως ὅμως ὁ Οὔεστράλιος ἀποδοκιμάζει τὸν τῶν παλαιῶν μετρικῶν χαρακτηρισμὸν τοῦτον τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Σιμωνίδου, ὡς ἔχοντος πλήρη ἀδειαν νὰ ποιῇ τοιοῦτο ποίημα κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχιλόχου.

Ε'. Μικτὰ κατὰ δυστήματα ἢ μικτὰ δυστηματικά.

267. Ὁ Ἡρακλείων ὀρίζων ἐν σελ. 61 τὰ μικτὰ κατὰ συστήματα ἢ μικτὰ συστηματικά λέγει «μικτὰ δέ, ὅσα μέρος μὲν τι ἔχει κατὰ σχέον, μέρος δέ τι ἀπολειμμένον ἢ ἐξ ὁμοίων». Ἐν τοῖς ποιήμασι δηλονότι τοῖσι (ἢ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ συνεχεῖ μέρει μείζονος τινος ποιήματος) συνάπτονται πλείους τῶν ἐν ἀριθ. Α', Β' καὶ Γ' μνημονευθεισῶν κυρίων κατηγοριῶν τῆς συστηματικῆς συνθέσεως. Τοιαῦτα δὲ ποιήματα εἶναι λόγῳ χρεὶν αἱ πλείους τῶν παρῶν τοῦ Αἰσχύλου καὶ πολλὰ τῶν λοιπῶν χορικῶν ἑσμάτων αὐτοῦ, ἐν οἷς προηγείται μὲν μέρος ἐξ ὁμοίων κατὰ περιορισμοὺς ἀνίστους, ἔπειτα δὲ μέρος

κατὰ σχέσιν ἥτοι ἀντιστροφικόν. Τοιαῦτα εἶναι προσέτι πολλὰ μόνωδιαι τοῦ τε Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου, ἐν αἷς μέρει τινὶ κατὰ σχέσιν συνάπτεται μέρος ἀπολειμμένον, ἀλλοιοστροφικόν ἢ ἑτεροστροφικόν. Τὰ δὲ ἐν τῇ 6' τοῦ Ἡρακλείωνος περὶ ποιήματος πραγματείας λεγόμενα (σελ. 67) «μικτὰ ἐσσι συστηματικά, ὥστερ' εἰ τις τὴν πρῶτην ᾠδὴν ἐν τῷ πρώτῳ Ἀλκαίου καὶ τὴν δευτέραν συνάψει, συστηματικῆς οὕσης αὐτῶν ἑκατέρας» ὁ Οὔεστράλιος ἀποδοκιμάζει ὡς ἀντικτὺς ἀνόητα, ρυέντα δὲ οὐχὶ ἐκ τοῦ Ἡρακλείωνος, ἀλλ' ἐκ τινος διασκευαστοῦ τοῦ συγγράμματος τούτου. Ἡ βραχυτέρα, λέγει, πραγματεία ἔχει τὸ ὀρθὸν καὶ ἐλέγχει τοὺς νομίζοντας ὅτι αὕτη εἶναι ἐπιτομή τῆς μείζονος ὡς οὐχὶ ὀρθῶς φρονοῦντας.

ΣΤ'. Κοινὰ κατὰ δυστήματα ἢ κοινὰ δυστηματικά.

218. Περὶ τῆς κατηγορίας ταύτης πραγματεύεται ὁ Ἡρακλείων ἐν σελ. 61 καὶ 67, ἀναφέρει δ' εἰς αὐτὴν τοιαῦτα ποιήματα, ἅτινα δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ ὡς κατὰ σχέσιν γεγραμμένα καὶ ὡς ἐξ ὁμοίων ἢ ἀπολειμμένα. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἡ ἑτέρα τῶν δύο ἐκδοχῶν εἶναι ἐκστος ἡ ὀρθή.

269. Τοιαῦτα περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείωνος παραδεδωμένων κατηγοριῶν τῶν μετρικῶν συνθέσεων. Αἱ κατηγορίαι αὗται περιέχουσι μὲν ἀληθῶς ὅλην πλουσίαν καὶ πλείστου ἡμῖν λόγου ἀξίαν, εἶναι ὅμως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Οὔεστράλιος, δὲν φαίνονται ἀκριβῶς ἀφορισμαίαι, οἷον α') ἡ τρις ἐπαναλαμβανομένη κατηγορία τῶν κοινῶν (κοινὰ κατὰ γένος, κοινὰ κατὰ σύστημα, κοινὰ κατὰ σχέσιν) φαίνεται ὅτι ἐπεσώθη ἀπλῶς ὡς ἀντίθεσις εἰς τὴν τριπλὴν τῶν μικτῶν κατηγορίαν. 6') αἱ τρεῖς κατηγορίαι, ἡ τῶν ἀστροφῶν μερῶν, ἡ τῶν ἀντιθετικῶν καὶ ἡ τῶν μετρικῶν ἀτάκτων, τοῦλάχιστον δὲν ἀνήκουσι ἐν τῷ τόπον καταχωρεῖ αὐτὰς ὁ Ἡρακλείων ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ παρὰδεδωμένῳ συστήματι τῶν μετρικῶν συνθέσεων, καθ' ὅλου δὲ εὐκόλως δυνάμεθα νὰ στερεθῶμεν αὐτῶν ὡς ο' ὀρεῖται πρακτικὴν σημασίαν ἔχουσιν γ') αἱ κατηγορίαι τῶν ἀπολειμμένων καὶ τῶν ἐξ ὁμοίων δὲ ἀποτελοῦσι δύο γένη ὁμοταγῆ τοῖς κατὰ σχέσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀμφοτέραι ἀποτελοῦσιν ἐν γένος δεύτερον, ἀντιεικείμενον τοῖς κατὰ σχέσιν, οὕτω δὲ ὥστε τὰ ἐξ ὁμοίων εἶναι ἀπλῶς εἰδός τι τῶν ἀπολειμμένων.

270. Τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείωνος περὶ τῶν διαφορῶν ἰδεῶν τῆς τῶν ποιημάτων συνθέσεως λεγομένοις ἀναγκαστικῶν φαίνεται νὰ προστεθῶσιν ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς· α') καθ' ὅλου εἰπεῖν ἡ μὲν κατὰ στίχον σύνθεσις ἥτοι οἰκεία τῆς βραχυδομένης καὶ ἀνευ μέλους ἀπαγγελλομένης ποιήσεως, δηλὸν ὅτι τοῦ ἔπους καὶ τοῦ διαλόγου τῶν δραμάτων, ἡ δὲ συστηματικὴ τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τῶν ᾠμάτων τοῦ δράματος. β') Τῆς μὲν μονοστροφικῆς συνθέσεως χρῆσιν ἐποιήσατο ἡ μονωδικὴ λυρική τῶν Αἰολέων καὶ Ἰώνων καὶ οἱ μιμησάμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, τῆς δὲ κατὰ περικοπὴν ἢ χορικὴ λυρική καὶ τὸ δράμα. γ') Ἡ ἐπωδικὴ σύνθεσις (α α β) ἐπικρατεῖ μὲν μάλιστα ἐν τοῖς τοῦ Πινδάρου ἐπινίκιοις, συχνὰ δὲ εὐρίσκειται καὶ ἐν τῷ δράματι καὶ μάλιστα ἐν τῇ παρόδῳ. Συνήθως ὅμως ἐν τῷ δράματι ἐπικρατεῖ τὸ σχῆμα α α β β (γ γ), τοὔτεστιν ἡ κατὰ συζυγίας σύνθεσις. δ') Τῶν ἀπολειψάντων χρῆσις ἐγένετο κυρίως ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ διθυράμβῳ, εἴτα δὲ καὶ ἐν ταῖς σκηνικαῖς μονωδίαις τῆς μεταγενεστέρως τραγωδίας.

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΡΙΚΗΣ ΜΕΡΟΣ Β' ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΝ

Α'. ΜΕΤΡΑ ΔΑΚΤΥΛΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Περὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου.

271. Δακτυλικά καθόλου μέτρα λέγονται τὰ ἐκ τοῦ δακτύλου ὡς κυρίου ποδὸς συγκροτούμενα, ὅπως καὶ ἀναγκαστικά, τροχαϊκά, ἱαμβικά καὶ λοιπὰ καλοῦνται τὰ κύριον ἢ μετρικὸν πόδα ἔχοντα ἀναγκαστὸν, τροχαῖον, ἱαμβικὸν κτλ. Διότι πλὴν τῶν κυρίων τούτων ποδῶν, ἐξ ὧν δηλαδὴ συνήθως καὶ κυρίως ἀπηρτίζοντο τὰ μέτρα, ἐγένετο χρῆσις ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλων δευτερευόντων ποδικῶν σχημάτων, οἷον ἐν τοῖς δακτυλικοῖς π. χ. μέτροις πλὴν τοῦ δακτύλου, οὗ ἡ μὲν θέσις ἀπετυποῦτο διὰ μιᾶς μακρᾶς συλλαβῆς, ἡ δὲ ἄρσις διὰ δύο βραχυῶν (θ. ἄρσ.), ἐγένετο χρῆσις κατὰ δεῦτερον λόγον καὶ τοῦ

σπονδαίου (θ. ἄρσ.). Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις πρὸς τὴν ἄρσιν εἶχε λόγον

ὡς 2 : 2 ἢ 1 : 1, τοὔτεστι τὸν τοῦ Ἰσού, καὶ οὕτως ὁ ῥυθμὸς ἐθεκινεν ὁμαλῶς καὶ κοσμίως, διὰ ταῦτα ὁ τετράσημος οὗτος ποὺς εἶχεν ἥθος σεμνὸν καὶ ἀξιοματικόν. Ἡύξανετο δ' ἐτι μᾶλλον τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ σεμνότης τοῦ ποδὸς τούτου διὰ τῆς συναίρεσεως τῶν δύο βραχυῶν τῆς ἄρσεως εἰς μίαν μακράν, ὅτε δηλαδὴ ἐλάμβανε τὸ σχῆμα τοῦ σπονδαίου. Τὴν δὲ λύσιν τῆς θέσεως ἀποφεύγουσιν οἱ παλαιοὶ ποιηταὶ ἐν πᾶσι τοῖς δακτυλικοῖς μέτροις, διότι οὕτω γεννᾶται σχῆμα ἔχον ἥθος ταχύτερον καὶ θερμότερον παρὰ τὸ τῶν δακτυλικῶν μέτρων οἷ-

εἶνε ἡ φῶδ' ἢ ἡ τοῦ ποιητοῦ λείξι. "Οθεν οὐδὲν θαυμαστόν ὅτι ἡ διαίρεσις τοῦ ὑπὸ τοῦ μέλους καταλαμβανομένου χρόνου ἐξήρητο ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ἀκριβῶς ἐκ τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν τῆς λείξεως τῶν τε μακρῶν καὶ τῶν βραχυῶν. Ἐκ μίξις λοιπὸν μακρᾶς ἐπὶ τῆς θέσεως, ἥτις ἐλάμβανε τὸν ρυθμικὸν τόνον, καὶ ἐκ δύο βραχυῶν (ἡ μίξις μακρᾶς) ἐπὶ τῆς ἄρσεως ἀπετελέσθη ὁ ἐλάχιςτος δακτυλικὸς πούς, ἐκ μίξις δὲ πλὴν μακρᾶς λαμβανούσης τὸν ρυθμικὸν τόνον καὶ μίξις βραχυῶν ἀπετελέσθη ὁ ἐλάχιςτος ἰαμβικός πούς. Καὶ ὁ μὲν δακτυλικὸς ὡς ἔχων ἴσα τὰ ποδικὰ μέρη, τὴν θέσιν δηλαδὴ καὶ ἄρσιν, εἶχε μείζονα σεμνότητα καὶ ἀξίωμα, ὁ δὲ ἰαμβικός διὰ τὸ ἄνισον τῶν ποδικῶν μερῶν εἶχε ἐν ἥθους ζωηρότερον καὶ τραγερότερον. Καὶ ἂν λοιπὸν δεγθῶμεν ὅτι ἀμφότερα τὰ ρυθμικά ταῦτα γένη' ἵσαν ἑπὶ τῆς ἀρχαίας, ἡ τὸν σεμνὸν ἔχουσα χαρακτῆρα ἱερὰ ποίησις, ἡ δὲ μετεχειρίζετο τὸν δακτυλικὸν ρυθμὸν, προηγήθη ἐν τῇ τεχνικῇ αὐτῇ ἀναπτύξει τῆς μᾶλλον κεννημένης καὶ ἐξ ὑποκειμένου, ἥτις μετεχειρίζετο τὸν ἰαμβικόν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ ἀρχαιοτάτον τῶν Ἑλληνικῶν μέτρων εὐλογον ὅτι τὸ ἀπαρτισθὲν ἐκ δύο δακτυλικῶν τριποδίων ἦτοί να εἶνε αὐτὸ τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον. Ἐκ τῶν εἰρημένων δηλοῦται προσετι ἀρκούντως ὅτι τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον δὲν παρήχθη ἐκ τῆς ἐνώσεως ἄλλων μέτρων εἰς ἓν, ὡς τινες τῶν νεωτέρων ἰσχυρίσθησαν (1), ἀλλ' εἶνε πρωτότυπον. Μόνον δὲ ὡς πρὸς τὴν

(1) Πρώτος τῶν νεωτέρων ὁ Θεόδωρος Βέργκιον (über das älteste Versmass der Griechen, Freiburg i/B 1854) ὁρμώμενος ἐκ τῆς πενηνμεροῦς τοῦ τῆς τοῦ Ὀμηρικοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου καὶ ἐκ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ γυναικὴ ποίησις ἡ μέτρον μεταχειρισμένη τὸν παροιμιῶν ἦτο ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν Ἑλλήνων ποιήσις, ἰσχυρίζεται τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον οὕτε τὸ ἀρχαιοτάτον τῶν Ἑλλήνων μέτρον ἦτο οὐδὲ πρωτότυπον, ἀλλὰ παράγονον, γεννόμενον ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ ἐνοπλίου ἀποβαλλόντος τὴν ἀνάκρουσιν ἢ τὴν πρώτην ἄρσιν

(-) - - - - -

καὶ τοῦ παροιμιώκου

- - - - -

Ἐπειδὴ δ' ὁ ἐνόπλιος κατὰ τὸν Βέργκιον ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀρχαιότερου παροιμιώκου μειωθέντος τῇ τελευταίᾳ συλλαβῇ, τὸ ἐξάμετρον παρήχθη ἐκ δύο γυναικῶν στίχων. Ἀλλ' ὅμως οὕτε ἡ γνώμη τοῦ Βέργκιου ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν Ἑλλήνων ποιήσις ἦτο γυναικὴ καὶ μέτρον μετεχειρίζετο τὸν παροιμιῶν φαίνεται ὀρθή, οὕτε ὅτι ὁ ἐνόπλιος ἐγένετο ἐκ τοῦ παροιμιώκου κατ' ἀφάρσιν τῆς τελευτῆς συλλαβῆς, οὐδ' ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ποιήσῃ τὰ μέτρα ἤδυναντο κατὰ βούλησιν νὰ ἄρσυνται ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἢ τῆς θέσεως καὶ ἀντὶ τῆς μακρᾶς νὰ γίνηται χρήσις τῆς βραχυῆς, ὡς αὐαῦτος ἰσχυρίζετο ὁ Βέργκιος. Τέλος δὲ καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ ἐξαμέτρου ἐκ δύο ἄνισων κύλων, τριπο-

διάταξιν τῶν τομῶν καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν δακτύλων καὶ σπονδίων ἡδύνατο τὸ ἐξάμετρον νὰ ἔχῃ ἀπλούστερον τὸν σχηματισμὸν ἐν τοῖς πρὸ τοῦ Ὀμηρικοῦ ἔπους χρόνοις. Καθὼς δηλαδὴ τὰ δακτυλικά ὡς κατὰ τῇ Ἀλκαμῶνι ἀπαρτίζονται ἐκ καθαρῶν δακτύλων καὶ αὐτὸ δακτυλικὰ τριποδία ἐκ τῶν καλουμένων Δωρικῶν στροφῶν ἔχουσιν τὸν σπονδεῖον μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν χώραν, τηροῦσι δ' ἄσυναίρετον τὸν δάκτυλον κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν, οὕτω φαίνεται πιθανὸν ὅτι καὶ ἐν τῇ δακτυλικῇ ἐξαμέτρῳ ὁ σπονδεῖος πρότερον ἔκειτο ἐν τῇ τέλει τῶν δύο τριποδίων, ἡ δὲ τομὴ ἐπίπτεν εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ μέτρου χωρίζουσα αὐτὸ εἰς δύο ἴσα μέρη

- - - - - | - - - - -

Ἐν τῇ ἐμφεθουμένη ὁμως ποιήσῃ, ἥτοι τῇ ἄνευ μέλους ἀπαγγέλλομένη, οἷα, ὡς προειπομένη, ἦτο ἡ Ὀμηρικὴ καὶ πᾶσα ἡ ὑστερον ἐπική ποιήσις, ἡ συνεχὴς ἐπανάληψις οὕτως ἀπλοῦ μέτρου θὰ ἦτο λίαν μονότονος, τοῦτου ἕνεκα τὸ ἐξάμετρον ἦδη ἐν τῇ παλαιοτάτῃ μνημείῳ οὐ μόνον ἀπερίοριστον σχεδὸν προσέλαβεν ἄδειαν τῆς συναρρίσεως τῶν δύο βραχυῶν τῆς ἄρσεως, ἀλλὰ καὶ φεῖγον τὴν μονοτονίαν τῆς

διας καὶ τετραποδίας, οὐδαμῶς φαίνεται πιθανή. Ἀρ' οὐ δὲ ὁ Οὔσερσλος πρώτος πραγματευθεὶς περὶ τῆς ἱστορικῆς συναρρίσεως τῆς Ἑλληνικῆς μετρικῆς καὶ τῆς τῶν συγγραμμάτων Ἑλλήνων, Ἰρανῶν, Ἰνδῶν, Γερμανῶν, Ἰταλῶν (zur vergleichenden Metrik der Indogermanen, 1860 ἐν Ad. Kuhns Zeitschr. f. vgl. Sprachforschung IX, σελ. 437 κ.), ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἀρχαιότατα μέτρα τῶν Ἰαπετιῶν τούτων Ἰνδῶν σκηνεῖτο ἐκ δύο τετραποδίων ἀνὰ τεσσαρὰς βῆμας τόνους ἔχουσιν, ἐπεμείρησε νωπὸς ὁ H. Usener (der altgriechische Versbau, Bonn 1887) νὰ στρέψῃ τὴν γνώμην τοῦ Βέργκιου περὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου διορθῶν αὐτήν. Ὁρμώμενος λοιπὸν ὁ Οὔσερσλος ἐκ τῆς κατὰ τρίτον τροχάλον τοῦ τῆς ἐξαμέτρου ἰζήτηςε διὰ μακρῶν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι συνίστη ἐκ τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ παροιμιώκου

o - - - - - | o - - - - -

ὥστε ἐκ δύο τετραποδίων μετ' ἀδιάρκους συλλαβῆς τῆς τελευτῆς οὐ μόνον τῆς δευτέρας, ἀλλὰ καὶ τῆς πρώτης τετραποδίας. Ἀποσπασθεὶς δὲ τῆς ἀρχικῆς συλλαβῆς, ἡ πρώτη τετραποδία ἐγένετο τριποδία. Ἀπορὸν ὅμως πῶς καὶ δια τίνα λόγον ἀπεβλήθη ἡ πρώτη αὕτη συλλαβή, εἴτα δὲ πῶς οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ τούτῳ μέτρῳ, ἡρέσκοντο τῇ συνθέσει εἰς μίαν περίοδον δύο ἀνομοίων βῆμας στοιχείων, τῆς δακτυλικῆς τριποδίας μετὰ τριῶν θέσεων καὶ τῆς ἀναπαιστικῆς τετραποδίας μετὰ τεσσάρων. Τότε δικαίωτερον ἔπρεπε τὸ μέτρον τοῦτο νὰ ὀνομασθῇ οὐχὶ ἐξαμετρον ἀλλ' ἑπταμετρον. Ἦ δὲ ἀδιάρκους συλλαβὴ ἐν τῇ τέλει τοῦ πρώτου κύλου οὐ μὴν ἄλλα καὶ ἡ ἀρχικὴ τοῦ δευτέρου, ἥς παραλειπόμενα οὐ μόνον ἐκ τοῦ Ὀμῆρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ μεταγενέστερων ποιημάτων καὶ ἐξ ἐπιγραμμάτων συνέλθῃν ὁ Οὔσερσλος, πρέπει ἁπλῶς νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν τομὴν τοῦ μετρου καὶ εἰς οὐδεὶα ἄλλον λόγον. Ἰστετε καὶ ἡ γνώμη τοῦ Οὔσερσλου ἐπιμεληθέντος νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀρχαιοτάτον τῶν συζωμένων Ἑλληνικῶν μέτρων συνίστατο κατ' ἄρχας ἐκ δύο τετραποδίων. δὲν φαίνεται ὀρθή.

τομῆς κατ' αὐτὸ τὸ μεθόριον τῶν δύο κώλων, ἀντ' αὐτῆς μεταχειρίζεται δύο κυρίας τομὰς ἐπὶ μέσῳ τοῦ τρίτου ποδός, τὴν πεντημερῆ καὶ τὴν ἐπὶ μῶλλον προσεγγίζουσιν τῷ τέλει τοῦ πρώτου ρυθμικοῦ στοιχείου κατὰ τρίτον τροχαῖον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλας δευτερευούσας ἀλλαχού, οἷαν τὴν ἑβημιμερῆ καὶ τὴν βουκολικὴν. Ἐκ τούτων δὲ τὸ ἥρῳον λαμβάνει μεγάλῃ καὶ ἀνεξάντλητον τὴν λύσιν σχημάτων ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τῆς μεγαπρεποῦς ἀπλότῃτος τοῦ ρυθμοῦ.

276. Ἦθος τοῦ ἐξαμέτρου. Τὸ δ' ἦθος τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου συμφώνως χαρακτηρίζουσιν οἱ παλαιοὶ τεχνικοὶ ὡς σεμνὸν καὶ ἀξιωματικόν, ὅλον ὁ μὲν Ἀριστοτέλης (ῥητορ. 3, 8) λέγει περὶ αὐτοῦ «τῶν δὲ ρυθμῶν ὁ μὲν ἡρώος σεμνός καὶ λεκτικός καὶ ἀρμονικός οὐ δειδόμενος», διότι οὕτω νομίζω ὅτι ὀρθότερον πρέπει νὰ γραφῇ ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου «καὶ ἀρμονίας δειδόμενος» ἢ ἀντὶ πάσης ἄλλης διορθώσεως ὑπὸ τῶν νεωτέρων γενομένης. Ὁ Ἀριστοτέλης βεβαίως τοῦτο ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ἥρῳον σεμνὸν ἐν τῷ ἦθος καὶ λεκτικὸν ἐξήκει ψιλῶς ἀπαγγελλόμενον καὶ οὐδενὸς ἐχρῆξε μέλους. Ἀπορον δὲ πῶς οὗτοι, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, παρετήρησε τοῦτο, ἀλλὰ πᾶν μᾶλλον ἄλλο ἢ τοῦτο ἐσέφθησαν οἱ νεώτεροι κριτικοί. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο (περὶ ποιητ. 24) λέγει ὁ Ἀριστοτέλης «τὸ δὲ μέτρον τὸ ἡρωϊκὸν ἀπὸ τῆς πείρας ἤρκοεν (τῇ ἐποποιίᾳ). Εἰ γάρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμνησιν ποιῶτο ἢ ἐν πολλοῖς, ἀρεπὲς ἂν φαίνοντο· τὸ γὰρ ἡρωϊκὸν στασιμώτατον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων ἐστίν, διὸ καὶ γλώττας καὶ μεταφορὰς δέχεται μέλιστα· περιττὴ γὰρ καὶ ἡ διηγηματικὴ μίμνησις τῶν ἄλλων». Δῆλον δ' ὅτι οὐχὶ φέγων ἄλλ' ἐπιάνω ὁ Ἀριστοτέλης λέγει αὐτὸ «στασιμώτατον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων». Ὁ δὲ σχολιαστὴς τοῦ Ἡρακλείδους (ἐν Studemund Anecd. var. σελ. 137) αἰτιολογῶν τὸ ὄνομα ἡρῳον λέγει «ἡρῳον ἀπὸ τοῦ τὰς πράξεις τῶν ἡρώων τούτῳ γραφέσθαι τῷ μέτρῳ ἢ ὅτι εὐνέτορον τοῦτο ἢ καὶ εὐρωστον· τὸ μέτρον ὥσπερ καὶ οἱ ἥρωες». Ἡ δὲ σεμνότης τοῦ ἡρώου ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν τεχνικῶν εἰς τὸ δακτυλικὸν τοῦ ρυθμοῦ γένος, εἴτα δὲ καὶ εἰς τὸ σχῆμα τῶν τετρασήμεων ποδῶν, ἐξ ὧν συγκροτεῖται. Διότι τοῦ μὲν δακτυλικοῦ γένους τοῦ ρυθμοῦ ἐν ᾧ ἡ ἄρις καὶ ἡ θίσις ἔχουσιν πρὸς ἀλλήλας τὸν τοῦ ἴσου λόγον, ὥστε ὁ ρυθμὸς βαίνει ὁμαλῶς καὶ κομίως, οἰκεία εἶναι ἡ σεμνότης καὶ τὸ ἀξίωμα. Οἱ δὲ ποδὲς πρῶτον μὲν ἀρχονται

ἀπὸ τῆς θέσεως, ὅθεν ἀποδεικνύονται ἡσυχαιτέροι· τὸ ἦθος τῶν ἀντιθέτων, τῶν ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχομένων ἀναπαιστῶν, οἵτινες, ὡς παρατηρεῖ ὁ Διονύσιος, ἐνεκα τούτου καὶ πᾶθος τι προσλαμβάνουσιν, οὐ στεροῦνται οἱ δακτυλοὶ, εἴτα δὲ ποδῶν σχῆμα ἔχουσι μόνον τὸ τοῦ δακτύλου καὶ σπονδείου, ἅπερ ἀμφοτέρω εἶναι ἐπισκώας σεμνὰ καὶ ἀξιωματικά, οὐδέποτε δ' ἐπιδίδονται τὴν λύσιν τῆς θέσεως εἰς δύο βραχεῖας, οὐδέποτε δηλαδὴ λαμβάνουσιν ἀναπαιστῶν σχῆμα οὐ ἢ τὸ τοῦ τετρασυλλάβου προκλεισματοῦ οὐ οὐ οὐ, ὅπερ θὰ εἶχεν ἦθος ταχύτερον τοῦ δεινότες καὶ θερμότερον. Τὴν λύσιν δὲ τῆς θέσεως οἱ παλαιοὶ ἀποφεύγουσιν οὐ μόνον ἐν τῷ ἡρώῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δακτυλικῶς μέτροις διὰ παντός, πλην μόνον κατ' ἐξαιρέσιν, ὡς προείπομεν, ἐν τοῖς δακτυλικῶς ὑπορχήμασι καὶ ἐν ταῖς θρηνητηρίαις δακτυλικαῖς μονωδίαις τῆς μεταγενεστέρης τραγῳδίας (1), ὧν τὸ ἦθος ἦτο πᾶν κεινήμενον. Πρὸς Ἀριστοτ. Κοιντλ. σελ. 97 «οἱ μὲν ἐν ἴσῳ λόγῳ τεταγμένοι δι' ὁμαλότητα χαριέστεροι... Ἡσυχαιτέροι μὲν οἱ ἀπὸ θέσεων προκατασταλλόντες τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ ἀπὸ ἄρσεων τῇ φωνῇ τὴν κρούσιν ἐπιφέροντες τεταραγμένοι... Τῶν δὲ ἐν ἴσῳ λόγῳ οἱ μὲν διὰ βραχειῶν γινόμενοι μόνων τάχιστα καὶ θερμότεροι, (οἱ δὲ διὰ μακρῶν μόνων βραδεῖς) καὶ κατεσταλμένοι, οἱ δ' ἀνάμειξ ἐπικοινωνοῦν· εἰ δὲ διὰ μακίστων χρόνων συμβαίη γίνεσθαι τοὺς ποδὰς, πλείων ἢ κατάστασις ἐμφανίοντ' ἂν τῆς διανοίας». Quintil. instit. 9, 4, 83 Quo quique (pedes) sunt temporibus plentiores longisque syllabis magis stabiles, hoc graviorem faciunt orationem, breves celerem et mobilem». Διονύς. Ἀλικαρν. περὶ συνθ. ὄνομ. 17 «οἱ σεμνότητα δ' ἔχει (ὁ ἀνάπαιστος) πολλήν· καὶ ἐνθα δεῖ μέγεθος περιβῆναι τοὺς πράγμασιν ἢ πᾶθος, ἐπιτηδεῖς ἐστὶ παραλαμβάνεσθαι... Ὁ δ' ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀρχόμενος λήγων δ' εἰς τὰς βραχεῖας, δακτυλικὸς μὲν καλεῖται, πᾶν δ' ἐστὶ σεμνός καὶ εἰς κάλλος ἀρμονίας ἀξιολογώτατος καὶ τὸ γε ἡρωϊκὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ». Περὶ δὲ τοῦ σπονδείου λέγει ὁ Διονύσιος αὐτόθι αὐτὸ δ' ἀμφοτέρως τὰς συλλαβὰς μακρὰς ἔχων κίχληται μὲν σπονδεῖος, ἀξίωμα δ' ἔχει μέγα

(1) Κατὰ ταῦτα τὸ προφανὲς ἐμαρτημένον χωρίον ἐν τῇ δακτυλικῇ μονωδίᾳ τοῦ Φιλοκτήτου στ. 1207 «ἐρᾷτ' ἀπὸ πάντα κτλ.» διορθωτέον, ὡς παρετηρήσαμεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ἀντιγόνης σελ. 568, οὐχὶ ὡς ἄλλοι προέβλεπονται, ἀλλὰ δια τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ προκλεισματοῦ εἰς τὴν πρώτην γλῶσσαν τοῦ μέτρου τῇ προλήτῃ ἐνός α ἐν τῇ ἀρχῇ, διὰ τῆς τραπῆς δηλαδὴ ἀεκα τ' ἀπὸ πάντα καὶ ἀεκα κτλ.»

καὶ σεμνότητα πολλήν». Τοιούτου δὲ καθ' ὅλου ὄντος τοῦ ἤθους τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου δῆλον ὅτι ὁσάκις ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσιν οἱ σπονδαῖοι, προσγίνεσθαι αὐτῷ μίζων σεμνότης καὶ δὴ καὶ τὸ πάθος, ὁσάκις δὲ ἐπικρατοῦσιν οἱ δάκτυλοι, προσλαμβάνει μίζονα κίνησιν καὶ θερμότητα. Καὶ ὅτι μὲν ὁ ποιητὴς ἐνιχαῦ ἐπίτηδες ἐκλέγει τὴν συσώφρευσιν τῶν δακτύλων ἢ τὴν τῶν σπονδαίων πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ γραφικώτερον ἀποτύπωσιν ῥυθμικοῦ ἤθους συμφώνου τῷ νοήματι τοῦ στίχου, τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἀρκεῖ δὲ τὸ πολυθρύλητον παράδειγμα ('Οδυσσ. λ. 598)

αὐθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδὺς
(πρβλ. 'Ἰλ. Ε 745, Ν 158, Σ 421, Φ 235, Ψ 116, α 149), χάριν δὲ τοῦ ἀντιθέτου τὰ ἐξῆς, Ψ 221, ο 334, φ 15, χ 175, 192). Ὑπὲρ τὸν ἀληθῆ ὁμως λόγον οἱ παλαιοὶ τεχνικοί, οἳ ἀκολουθοῦσι συνήθως καὶ οἱ νεώτεροι, ἐνέμουν ὅτι ἀνέυρισον ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἐπισει πολλὰ συγχρότερα παραδείγματα τοῦ τοιούτου ῥυθμικοῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ ἐκεῖ δηλαδὴ, ἐνθά ὁ ποιητὴς οὐδαμῶς ἐσκόπει τοιοῦτό τι. Πρὸς τὸ ἥθος ὁμως τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου, οἷον συμφώνως χαρακτηρίζουσιν οἱ παλαιοὶ τεχνικοί καὶ αὐτοὶ ὁ Διονύσιος, οὐδαμῶς συμφωνοῦσιν ὅσα λέγει οὗτος (περὶ συνθ. ὄνομ. κεφ. 17 καὶ 20) περὶ τῶν δακτύλων τῶν ἔχοντων τὴν μακρὴν ἐλάσσονα τῆς δισήμεν, ὅθεν καὶ οἱ νεώτεροι ἰδεδίκαον ὅτι οἱ δάκτυλοι προσφέροντο ὡς τρισημίαι (κύκλιαι) οὐ μόνον ἐπὶ τῶν δακτυλικῶν ἐξαμέτρων, ὅπως λέγει καὶ ὁ Διονύσιος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων μέτρων οἷων τῶν λογοδικιῶν. Καὶ ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀποδείκνυται ἡμαρτημένη ἡ ἐκδοχὴ αὐτῇ τοῦ Διονυσίου, ἐν δὲ τῇ εἰσαγωγῇ § 56 καὶ δι' ἄλλων πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ἰδεδίκαμεν ἀρκούντως ὅτι ἡ θεωρία αὐτῇ τῶν κυκλιῶν ἢ τρισημίαν δακτύλων καὶ ἀναπαύσιν ἐρρῶν ἐξ ἡμαρτημένων θεωριῶν τῶν παλαιῶν ῥυθμικῶν καὶ γραμματικῶν οὐδεμίαν ἔχουσα πραγματικὴν ἀλήθειαν. Περιττὸν δὲ νῦν παρατηρήσωμεν ὅτι οὐδαμῶς αἰρεται ἡ δυσχερία ἂν μετὰ τοῦ 'Ροσβόχίου (Spec. Metrik³ σελ. 22) δεχθῶμεν ὅτι ἐν μὲν τοῖς παλαιαῖς καὶ καλοῖς χρόνις τὰ Ὀμηρικὰ ἐξάμετρα ἀπηγγέλλοντο μετὰ βραδυτέρας ἀγωγῆς καὶ ἀπέδιδον ἀκριβέστερον τὸν δακτυλικὸν ῥυθμὸν τὸν ἔχοντα τὸν τοῦ Ἰσοῦ λόγον, ἐν τοῖς ὕστερον δὲ χρόνοις ἀπηγγέλλοντο μετὰ ταχυτέρας ἀγωγῆς καὶ ὡς κύκλια, ὥστε ἀπέδιδον τὸν τοῦ διπλασίου λόγον.

277. Τομαὶ τοῦ ἐξαμέτρου. Αἱ κύριαι τομαὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἐξα-

μέτρου πίπτουσιν εἰς τὸ μέσον τοῦ τρίτου ποδὸς εἴτε μετὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ, καὶ αὕτη λέγεται *τομὴ πενθημιμερῆς*, οἷον 'Ἰλ. Α 1

μήνιν ἄειδε, θεά, | Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,

εἴτε μετὰ τὴν πρώτην βραχέϊαν τῆς ἄρσεως, καὶ αὕτη λέγεται *τομὴ κατὰ τρίτον τροχάϊον*, οἷον Α 9

Ἀντοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεῖς.

Ἀμφότεραι αἱ τομαὶ αὗται εἶνε ἐπίσης σχεδὸν συγκατὰ ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ποιήμασι, συγχρότερα ὁμως κατὰ ποσὸν τὴν κατὰ τρίτον τροχάϊον, ὡς ἐπιστάθη ἐκ τῶν νεωτέρων παρατηρήσεων, οἷον (κατὰ τὴν ἀριθμὴν τοῦ Ludwich Aristarchs hom. Texteser. II, 326) ἐν τοῖς 611 στίχοις τῆς Α ῥάψωδιος τῆς Ἰλίουδος 356 μὲν ἔχουσι τὴν κατὰ τρίτον τροχάϊον, 247 δὲ τὴν πενθημιμερῆ, ἐν δὲ τοῖς 804 στίχοις τῆς Ω ὁ λόγος τῶν δύο τούτων τομῶν ἔχει ὡς 441 : 355, ἐν δὲ τοῖς 444 τῆς α ῥάψ. τῆς Ὀδυσσεύς ὁ λόγος ἔχει ὡς 268 : 175. Ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς δὲ τῶν δύο τούτων τομῶν προσλαμβάνει τὸ μέτρον μίζονα ποικιλίαν. Παρὰ τοῖς Λατινίοις ποιηταῖς ἐπικρατεῖ παρὰ πολὺ ἡ πενθημιμερῆς, παρὰ δὲ τῷ Νόννῳ καὶ τοῖς μιμηταῖς αὐτοῦ τὰνάπαλιν ἡ κατὰ τρίτον τροχάϊον. Κανονικῶς δὲ μεταχειριζόμενοι οἱ περὶ τὸν Νόννον τὴν τομὴν ταύτην ἀπορεύουσι τὴν σύμπτωσιν τῆς κατὰ τέταρτον τροχάϊον τομῆς. Καὶ ἡ μὲν πενθημιμερῆς πίπτουσα εὐθὺς μετὰ τὴν θέσιν προσποιεῖ τῇ ἀποθείᾳ τοῦ πρώτου κώλου μίζονα σεμνότητα, τὸ δὲ δεύτερον κῶλον ἀρχόμενον ἀπὸ διπλῆς ἄρσεως προσλαμβάνει μίζονα μὲν ταχύτητα καὶ θερμότητα ὅτι αὕτη συγκείται ἐκ δύο βραχέϊων, μίζονα δὲ δύναμιν καὶ σεμνότητα ὅτι εἶνε μία μακρά, διότι ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς ἐπιφερομένης μακρᾶς γεννᾶται σπονδαῖος, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν τομὴν τὴν κατὰ τρίτον τροχάϊον καὶ ἡ ἀπόθεσις τοῦ πρώτου κώλου ὡς τελευτῶντος εἰς βραχέϊαν συλλαβὴν εἶνε ἥττον ἀξιωματικὴ καὶ σεμνὴ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ δευτέρου κώλου διὰ τὴν βραχέϊαν ἀνὰκρουσιν δὲν διατρέπει οὕτε ἐπὶ κινήσει οὕτε ἐπὶ σεμνότητι. Τούτων ἕνεκα ὑπὸ τῶν νεωτέρων μετρικῶν ἡ μὲν πενθημιμερῆς ἐκλήθη ἄρσεινική, ἡ δὲ κατὰ τρίτον τροχάϊον θηλική, καὶ οἱ ὅροι οὗτοι ἔτυχον καθολικῆς ἀποδοχῆς, δικαιοτέρον ὁμως κατέκριναν τινες αὐτοὺς ὡς ἀνδρείς καὶ ἀπρεπεῖς. Τέλος δὲ παρατηρητέον ὅτι ἐν τῇ κατὰ τρίτον τροχάϊον τομῇ μετὰ τὸ τελικὸν βραχὺ φωνῆεν οὐχὶ σπανίως εὐρίσκειται χασμωδία, οἷον 'Ἰλ. Α 565

ἀλλ' ἀκούουσα κῆθησο, ἐμψ' ὀτρυνέμεο μῦθον,

ἐτι δὲ καὶ ἄλλαι ἄδειαι, αἰτίνες εἶνε οἰκεῖται τῆς ἀποθέσεως τοῦ μέ-
τρου. Πρβλ. Usener, algr. Versbau σελ. 77.

278. Πλὴν τῆς πενθημιμεροῦς καὶ τῆς κατὰ τρίτον τροχίον οἱ
παλαιοὶ τεχνικοὶ μνημονεύουσιν δύο ἐτι τομὰς τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέ-
τρου, τὴν ἐφθμιμερῇ καὶ τὴν βουκολικῇ. Ἀμφότεραι αἱ τομαὶ
αὐταὶ πίπτουσιν εἰς τὸν τέταρτον ποδᾶ, ὅπως ἐκείναι εἰς τὸν τρίτον,
καὶ ἡ μὲν ἐφθμιμερὴς μετὰ τὴν θέσιν τοῦ τετάρτου ποδός· οἶον

1 186 τὸν δ' εὐρόν φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείη.
Φ 387 σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ | πατάγῳ, || βράχε δ' εὐροῖα
ἢ δὲ βουκολικῇ μετὰ τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ποδός, οἶον [χθών·

Δ 315 ἀλλὰ σε γῆρας τείρει | ὁμοῖον· || ὥς δ' ἔφελέν τις.
424 κλ. πόντῳ μὲν τε πρῶτα | κορύσσεται, || αὐτὰρ ἔπειτα
χέρσῳ ῥηγνύμενον | μεγάλα βρέμει, || ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας.
Καὶ ἡ μὲν πάλιν ἐφθμιμερὴς σχεδὸν κανονικῶς συνυπάρχει μετὰ το-
μῆς κατὰ τὸν δεύτερον ποδᾶ, συχνότατα μὲν μετὰ τῆς τριμημιμεροῦς
ἥτοι τῆς μετὰ τὴν θέσιν τοῦ δευτέρου ποδός τομῆς, σπανιώτερον δὲ
μετὰ τῆς κατὰ δεύτερον τροχίον, οἶον

1 19 εἴμ' Ὀδυσσεύς | Λαερτιάδης, || δς πᾶσι δόλοισιν.

Α 7 Ἀτρεΐδης τε | ἀναξ ἀνδρῶν || καὶ διος Ἀχιλλεύς.

Ἡ τοιαύτη δὲ διαίρεσις τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου εἶνε συχνότατη
παρ' Ὀμήρῳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἰλιάδι, καὶ καθ' ἣν ἐστὶν ἐρίσταται
ὑπάρχει τομὴ τις τοῦ τρίτου ποδός, ταύτην πρέπει νὰ προτιμῶμεν,
ὅταν ἡ κατασκευὴ τοῦ λόγου καὶ ἡ στιγμή συνηγορῶσιν ὑπὲρ αὐτῆς,
οἶον ἐν Ἰλ. Α 19, 20, 35, 48, 61, 66, 106, 107, 119, 131,
174, 177, 183, 195, 197, 206, 208, 225, 250 κτλ. Ἡ δὲ βου-
κολικὴ τομὴ ἐν μὲν τῇ ἐπικῇ ποιήσει καίται ἐν δευτέρῳ μοίρᾳ καὶ
σπανίως μόνον ὡς κυρία τοῦ στίχου τομῆ, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χρ-
σιμεύει ὡς δευτερεύουσα τομὴ τοῦ δευτέρου κώλου, ὡς κυρίας τοῦ
στίχου τομῆς χρησιμευούσης τῆς κατὰ τρίτον τροχίον ἢ τῆς πενθη-
μιμεροῦς, οἶον [πολλά.

α 1 ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, || πολύτροπον, | δς μάλα

Α 68 ἦτοι δ' γ' ὡς εἶπῶν || κατ' ἄρ' ἔζετο, | τοῖσι δ' ἀνέστυ.

Ἐν δὲ τῇ βουκολικῇ ποιήσει ἐβρίσκεται πᾶν συχνή, ὅθεν ἔλαθε καὶ
τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα μόνον συνεζευγμένη μετὰ τινος τῶν
τοῦ τρίτου ποδός τομῶν, οἶον παρὰ Θεοκρίτῳ

1, 64. ἄρχετε βουκολικάς, | Μοῖσαι ψῆλαι, | ἄρχετ' δοιδάς.

1, 2 ἀ ποτὶ ταῖς παγαῖσι | μελίσσεται, | ἀδὺ δὲ καὶ τῷ.
279. Τῶν τοῦ τετάρτου ποδός τομῶν κυριώτεραι εἶνε αἱ τοῦ τρί-
του ποδός, ὡς δηλοῖ ἡ χρῆσις αὐτῶν. Διότι ἐπικῶς μὲν συχνά εἶνε
τὰ παραδείγματα, ἐν οἷς λείπουσιν αἱ τομαὶ τοῦ τετάρτου ποδός, οἶον

Α 1 μῆλιν ἄειδε θεά, || Πηληϊάδῳ | Ἀχιλλῶς.

122 Ἀτρεΐδῃ κῦδιστε, φιλοκτεανώατε πάντων.

125 ἀλλὰ τὰ μὲν πολλῶν ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται.

161 καὶ δῆ μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσῃσθαί ἀπειλεῖς.

164 Τρώων ἐκπέρσσω· ἐν ναϊόμενον πολυέθρον·

165 ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυδάκκος πολέμοιο.

176 ἔχθιστος δέ μοι ἐσσι διοτρεφέων βασιλῆων.

187 ἴσον ἐμοὶ φάσθαι καὶ ὁμοιωθῆμεναι ἄντην.

Β 792 κέ. δς Τρώων σκοπὸς ἔζε || ποδωκείῃσι | πεποιδῶς
τύμβῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ || Αἰσυνήτῳ | γέροντος,
δέγμενος ὅπποτε ναῦθῃν || ἀφορμηθεῖεν | Ἀχαιοί.

Πολλῶν δὲ σπανιώτερα τὰ παραδείγματα, ἐν οἷς λείπουσιν αἱ τομαὶ
τοῦ τρίτου ποδός, ὅτε κυρία τομὴ τοῦ στίχου γίνεται ἡ ἐφθμιμερὴς.
Τὸ ἡμισὺ που μέρος τῶν τοιούτων ἐξαμέτρων, ἐν οἷς παραλείπεται
ἡ τομὴ τοῦ τρίτου ποδός, ἔχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ μείζον τι κύ-
ριον ὄνομα, οἶον

Α 145 ἢ Αἴας ἢ Ἰδομενεύς ἢ διος Ὀδυσσεύς.

Λ 249 πρεσβυγενὴς | Ἀντινοριδῆς, | κρατερόν δ' ἔπένθο.

Ν 351 Ἀργεῖους δὲ | Ποσειδάων | ὀρόθυνη μετελθών.

χ 400 βῆ δ' ἔγχε· αὐτὰρ | Τηλέμαχος | πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
πρβλ. Ἡσίοδ. Θωγ. 614 οὐδὲ γὰρ | Ἰαπετιονίδης | Ἀσπ. 433
τοῖος ἄρ' | Ἀμφιτροωνιάδης |

Ὅταν δὲ αἱ τοῦ τρίτου ποδός τομαὶ παραλείπονται οὐχὶ ἐν κυρίῳ
ὀνόματι ἀλλ' ἐν ἄλλῃ τινὶ λέξει, τότε αὕτη συχνά εἶνε σύνθετος καὶ
τὸ ὅριον τῶν δύο μερῶν τῆς συνθέσεως πίπτει μετὰ τὴν θέσιν ἢ μετὰ
τὴν πρώτην βραχέαν τῆς ἄρσεως τοῦ τρίτου ποδός, ὥστε ἐνταῦθα
ὑποσημαίνεται τὸ ὑπὸ μείζονος ἢ τῆς πενθημιμερὴς ἢ ἡ κατὰ τρίτον τρο-
χίον· οἶον

Α 466 ὀπτιπσάν τε περιφθραδέως, | ἐρύσαντό τε πάντα.

Πρβλ. Α 584 ἀναΐξας, Π 317 ἐπιπταμένους, Λ 275 διαπύρσιον, Π
224 ἀνεμοσκεπίων, Σ 407 καλλιπλοκάμῳ, Τ 48 μενεπτόλιμος, 361
κραταιγύαλοι, Ψ 395 περιδρύφθη, ε 296 αἰθρηγενέτης, 418 παρα-

πλῆγας; ζ' 200 δυσ|μενέων, η 123 εἰλό|πεδον, 283 θυμ|γερέων, λ 383 ὑπεξ|έρουον. Ἡ τοιαύτη τοῦ τρίτου ποδὸς τομὴ ἐνίοτε ἔξαραι ὥστε νὰ λείπῃ οὐ μόνον ἡ τομὴ τοῦ δευτέρου ποδός, ἤτις ὡς εἰπομεν συνήθως συνυπάρχει μετὰ τῆς ἐρθημιμεροῦς (πρβλ. Δ 124, Θ 318, Ν 117, λ 582. 593, τ 577, φ 75), ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρθημιμερὴς, οἷον

Ψ 159 ὤπλεσθαι τάδε δ' ἀμφι|ποινυσόμεθ' |, οἷσι μάλιστα.
θ 175 ἀλλ' οὐ οἱ χάρις ἀμφι|περιστέφεται ἐπέεσσιν.

Τὰ δὲ παρὰδειγματα, ἐν οἷς τὴν ἄλλειψιν τῆς πενθημιμεροῦς ἢ τῆς κατὰ τρίτον τροχαῖον τομῆς οὔτε κύριον ὄνομα οὔτε σύνθετον παραμυθεῖται, εἶνε οὕτω σπάνια ὥστε ἐκαστὴ τοῦ Ὁμήρου βιβλίου κατὰ μέσον ὅρον ἐν μόνον ἀντιστοιχεῖ, οἷον

Α 218 ὅς κε θεοῖς | ἐπιπείθονται, | μάλα τ' ἐκλυνον αὐτοῦ.

Δ 332 ἀλλὰ νέον συνορινόμεναι κίνυντο φάλαγγες.

Πρβλ. προστί: Π 155, Σ 312, δ 224, π. 110, χ 270, ω 163, ἐνθα τὸ ὅριον τῆς συνθέσεως δὲν συμπίπτει τῇ τομῇ τοῦ τρίτου ποδός.

Τίλος δὲ παρατηρούμεν ὅτι τοσοῦτον ἀπαραίτητος ἐφαίνεται τῷ παλαιῷ ρύθμοι τοῦ κυρία τις τομῇ τοῦ τρίτου ποδός, ὥστε ἡρκεῖτο καὶ ὅτε αὐταὶ ἐπιπλέον μεταξὺ δύο λέξεων συνεχόμενων, οἷον Β 782 ἀμρι | τυφώε, τ 45 εἰς | ἀγορήν. Καθ' ὅ ὅμως ὁ Gerhard (lect. Apollonian. 1816 σελ. 129-139) καὶ ὁ Hoffmann (quaest. Homer. I 1848 σελ. 1 κέ.) περὶ τῆς ἀπορίας, οὔτε αἱ προθέσεις ἐν καὶ ἐκ χωρίζονται ἀπὸ τῆς πτώσεως αὐτῶν, οὔτε τὸ ἐγκλιτικὸν ἀπὸ τῆς τονιζομένης λέξεως, οὐτὸ τὸ ἀρβρον (ὅταν δὲν ἔχῃ δεικτικήν σημασίαν) ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

280. Πλὴν τῶν εἰρημένων τεσσάρων τομῶν ἅς μόνας, ὡς εἰπομεν, μνημονεύουσιν οἱ παλαιοὶ μετρικοί, καὶ ἄλλας, ὡς εἰκός, ἔχει τὸ ἐξήμετρον, διότι μετὰ πᾶσαν συλλαβὴν αὐτοῦ δύναται νὰ συμβαίνει τομὴ, ὥστε τὸ σύνολον τῶν τομῶν τοῦ ἐπτακαίδεκα συλλαβίου ἐξαμέτρου ἀνέρχεται εἰς ἐκακίδεκα. Ἀλλ' ὅμως πλὴν ἐκείνων, ἅς ἐμπροσθεν διεκρίναμεν ὡς κυρίας, αἱ ἄλλαι εἶνε δευτερεύουσαι καὶ ἐπουσιώδεις. Περὶ δὲ τῆς τομῆς τῆς κατὰ τὴν τρίτον πόδα, τοῦτέστιν ἐπὶ τέλους αὐτοῦ, παρατηροῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ μετρικοί ὅτι εἶνε ἐπιληπτός· οἷον ὁ Μάριος Οὐικτωρίνος σελ. 2516 λέγει «observatur, ne tertius pes verbum finiat versumque a se diducat». Καὶ ἔγχωρε

μὲν αὐτὴ, ὅταν συνυπάρχῃ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ πενθημιμερὴς ἢ ἡ κατὰ τρίτον τροχαῖον, οἷον

Α 53 ἐννήμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν | ὄχετο κῆλα θεοῖο.

Ε 234 δῶκε μὲν οἱ πελεκυν μέγαν, | ἄρμενον ἐν παλάμῃσιν.

Ε 580 Ἀντίλοχος δὲ Μυδῶνα βῆλ', | ἰνίοχον θεράποντα.

Οὐδέποτε ὁμως μόνῃ εἰ μὴ ὀλιγάκις, οἷον

Α 179 οἰκαδ' ἰὼν σὺν νηυσὶ τε | σῆς καὶ σοῖς ἐτάροισιν.

Ο 18 κ' οὐ μέμνη, ὅτε τ' ἐκρέμα | ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖν.

Περὶ δὲ τῆς κατὰ τέταρτον τροχαῖον τομῆς ὁ μὲν Μάριος Οὐικτωρίνος σελ. 2508 καὶ ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος σελ. 1700 λέγουσιν ὅτι μόνον κατ' ἐξάρεσιν εὐρίσκειται, ὁ δὲ Πρισιανὸς θεωρεῖ ὡς πάθος (passio), ἀλλ' ὅμως αὐτὴ συζευγνομένη μετὰ τῆς ἐρθημιμεροῦς ἢ τῆς βουκολικῆς εἶνε κανονικὴ, ὅπως καὶ ἡ κατὰ τὸν τρίτον πόδα συζευγνομένη μετὰ τῆς πενθημιμεροῦς ἢ τῆς κατὰ τρίτον τροχαῖον· οἷον [ἄλλοις.

Κ 108 σοὶ δὲ μάλ' ἔψωμ' ἐγώ· ποτὶ δ' αὖ | καὶ | ἐγέρομεν

Ε 163 νῦν δέ σ' ἀτιμῆσουσι· γυναικὸς | ἀρ' | ἀντὶ τέτυξο.

Συγχὰ δὲ ἡ τομὴ αὐτὴ εἶνε καὶ ἡ μόνῃ τομῇ τοῦ τετάρτου ποδός· οἷον

Ζ 2 πολλὰ δ' ἄρ' ἐνθα καὶ ἐνθ' ἴθυσε | μάχη πεδίοιο.

Ὡσαύτως Ι 394. 482, Κ 317, Ψ 587. 760, Ο 60. 753, α 241,

δ 684, ε 272, η 192, μ 47, ρ 381. 399, σ 140, υ 223, χ 501.

Ἡ δὲ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους πόδας τομὴ ἔχει ὡς ἐξῆς· ὅταν μὲν ὁ πέμπτος πούς εἶνε δάκτυλος, τότε ἡ τομὴ εἶνε εὐχρηστος μὲν καὶ κανονικὴ μετὰ τὴν θέσιν καὶ μετ' ἀμφοτέρως τὰς βραχεύς τῆς ἄρσεως τοῦ ε' ποδός, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ τομῇ τῇ μετὰ τὴν ἔκταν θέσιν οὐδαμῶς προσέκρουον οἱ Ἕλληνες· ὅταν δὲ ὁ ε' πούς ἔχῃ σχῆμα σπονδίου, τότε σπανιωτέρα μὲν εἶνε ἡ τομὴ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ πέμπτου ποδός, σπανιωτάτη δὲ μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ε' καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἔκτου, ὡς ἀκριβέστερον θὰ εἰπώμεν κατωτέρω ἐν τῷ περὶ σχήματος τοῦ ποδῶν λόγῳ.

281. Περὶ δὲ τῆς στιγμῆς παρατηρούμεν ὅτι κατὰ μὲν τοὺς δύο πρώτους πόδας τὸ ἐξήμετρον ἐπιδέχεται στιγμὴν μεθ' ἐκάστην συλλαβὴν· οἷον

Α 52 βάλλ'· αἰεὶ δὲ πυρὰ νεκῶν καίοντο θαμειαί.

Κ 152 εὐδον· ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον δσπίδας· ἔγχχε δὲ σφιν.

Α 33 ὧς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων καὶ ἐπείθετο μύθῳ.

B 13 Τρώων· οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
A 305 ἀνστήτην· λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
A 356 ἵπτιμον· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
A 817 ὥς ἄρ' ἐμέλλετε, τίλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης.

Θεογ. 322 ἡ δὲ χιμαίρης, ἡ δ' ὀφίος κρατεροῦ δρόκοντος.
Ἡ δὲ στιγμή κατὰ τὸν τρίτον καὶ τέταρτον πῶδα συμβαδίζει ταῖς ἐνταυθα συμβαινούσαις τοιαῖς, περὶ ὧν εἶδη εἰπομένη, εἰνε δηλαδὴ πᾶν μὲν χρῆσιμος μετὰ τὴν πεντημιμερῆ καὶ τὴν κατὰ τρίτον τροχίον ἐπὶ τοῦ τρίτου ποδός, μετὰ τὴν ἑβημιμερῆ δὲ καὶ τὴν βουκοικὴν ἐπὶ τοῦ τετάρτου. σπανία δὲ ἐπὶ τέλους τοῦ τρίτου ποδός καὶ κατὰ τὸν τέταρτον τροχίον. Ἐπὶ δὲ τῶν δύο τελευταίων ποδῶν ἡ στιγμή εὐρίσκεται σπανίως μόνον. Καὶ μετὰ μὲν τὴν θέσιν τοῦ πέμπτου ποδός δὲν εἰνε ἀσυνήθης, οἶον

Z 523 ἀλλὰ ἐκὼν μεθίεις τε καὶ οὐκ ἐθέλεις· τὸ δ' ἐμὸν κῆρ.
M 400 τὸν δ' Αἴας καὶ Τεύκρος ὁμαρτήσανθ', ὁ μὲν ἰφ̄.

Ο 449 Ἐκτορὶ καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος· τάχα δ' αὐτῶ.
Ῥασούτης Δ 112, P 291, X 143 καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ δὲ Ὀμηρικοὶ στίχοι οἱ ἔχοντες στιγμήν μετὰ τὴν πρώτην βραχεῖαν τοῦ πέμπτου ποδός δὲν εἰνε ἀσυνήθεις (M 49, 6 111, μ 108). Τὰ δὲ παλαιότατα παραδείγματα τῆς τοιαύτης στιγμῆς εὐρίσκονται ἐν Βατραχῶν. 103 καὶ Θεογν. 747. Ἐπὶ τέλους δὲ τοῦ πέμπτου ποδός τοῦ ἱπικοῦ ἑξαμέτρου ἀποκλείεται ἡ στιγμή, ὥς ἦδη καὶ οἱ παλαιοὶ πεπρατηροῦσιν, οἶον ὁ σχολιαστὴς (Νικάνωρ) εἰς Ὀδ. 6 77 λέγει αὐδέποτε ὁ εἰκοστός χρόνος τοῦ ἡρώϊκου στιγμὴν ἐπιδέχεται». Πρβλ. καὶ A 102. Εὐρίσκεται δὲ ἐν τοῖς παντικαῖς ἑξαμέτροις τοῦ Ἀριστοράνου (Ἰππ. 1052) καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἱπικοῖς καὶ ἐπιγραμματικοῖς. Ῥασούτης ἀποκλείεται καὶ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ ἑκτοῦ ποδός, εἰ καὶ ἐνταυθα ἐγχωρεῖ τομή. Ὁ δὲ στίχος

α 62 Τροίην ἐν εὐρέϊ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαιο, Ζεῦ;
οὐδὲν καταμαρτυρεῖ· διότι ἡ στιγμή πρὸ τῆς κλητικῆς γράφεται μὲν νῦν, δὲν ἦτο ὅμως τὸ πάλαι αἰσθητὴ ἐν τῇ προφορᾷ.

282. *Ποδικὰ σχήματα*. Ἐκτός τῶν ποικίλων τομῶν τὸ ἥρπον ἐπιδέχεται καὶ μεγάλην ποικιλίαν ποδικῶν σχημάτων, διότι πλὴν τοῦ τελευταίου ποδός, ὅστις, ὥς εἰπομένη, οὐδέποτε λαμβάνει τὸ τοῦ δακτύλου σχῆμα, ἀλλὰ μόνον τὸ τοῦ σπονδείου ἢ καὶ τὸ τοῦ τροχίου

διὰ τὴν τελευταίαν ἀδιάφορον (1), πάντες οἱ ἄλλοι ἐπιδέχονται καὶ τὸ τοῦ δακτύλου καὶ τὸ τοῦ σπονδείου σχῆμα, καὶ οὕτω τὸ ἐξάμετρον ἐκ τῶν διαφόρων συνθέσεων τῶν δύο τούτων ποδικῶν σχημάτων λαμβάνει τριάκοντα καὶ δύο σχήματα.

Τὰ σχήματα ταῦτα ἀνέχονται ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν εἰς τρία εἶδη, τοὺς μονοσχήμους, τοὺς πεντασχήμους καὶ τοὺς δεκασχήμους στίχους, περὶ ὧν ὁ Ἀνώνυμος Ἀμβροσιανὸς περὶ μετρικῆς (Studemund, Anecd. var. Gr. σελ. 216) λέγει τὰ ἑξῆς· α Μονόσχημα μὲν οὖν ἐκεῖνα καλεῖται τὰ ἔπη, ὅσα ἐξ ὁλοκληροῦ ἢ ἐκ πέντε δακτύλων ἢ ἐκ πέντε σπονδείων εὐρίσκεται συνθεσθέντα· οἶον ἐπὶ μὲν τῶν πέντε δακτύλων, ὥς τὸ (A 84 καὶ ἄλλ.)

τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·

ἐπὶ δὲ τῶν ε' σπονδείων, ὥς τὸ

Ἄτρεϊδης· τῷ δ' αὖτ' ἐκ δῖφρου γονναῖξέσθην (A 130).

Πεντάσχημα δὲ ἴσθι τὰ ἔχοντα τέσσαρας σπονδείους καὶ ἓνα δακτύλον ἢ τὸ ἀνάπαλιν· οἶον ἐπὶ μὲν τῶν δ' σπονδείων, ὥς τὸ

Ἐκτορ δ' ὥς εἶδεν Τεύκρου βλαφθέντα βέλεμα (O 484)·

ἐπὶ δὲ τῶν δ' δακτύλων,

Νέστωρ αὖτε μάλιστα Γερήνιος σῆρος Ἀχαιῶν (O 370. 659).

Δεκάσχημα δὲ ἴσθι τὰ ἐκ τριῶν δακτύλων καὶ δύο σπονδείων συγκείμενα ἢ τὸ ἀνάπαλιν. Τοῦ μὲν οὖν προτέρου παραδείγματα οἶον

ὦ φίλοι, ἦτοι κλῆρος ἐμὸς χαίρω δὲ καὶ αὐτὸς (Π 191)·

τοῦ δὲ δευτέρου

ἢ Αἴας ἢ Ἰδομενεὺς ἢ διος Ὀδυσσεὺς (A 145)».

Καὶ τὸ μὲν α' εἶδος τῶν μονοσχημῶν περιέχει δύο σχήματα, ὥς τῶν πρώτων πέντε ποδῶν ἥτοι δακτύλων ἥτοι σπονδείων πάντων ὄντων. Τὸ δὲ β' εἶδος τῶν πεντασχημῶν περιέχει δέκα σχήματα, διότι ὁ δακτύλος καθὼς καὶ ὁ σπονδεῖος δύναται νὰ εὐρίσκωνται ἐν ἑκάστῃ τῶν πέντε πρώτων χωρῶν, ὅθεν γινώσκονται ἀνὰ πέντε σχήματα ἐπὶ ἑκατέρου αὐτῶν, τὸ δὲ ὅλον δέκα. Τὸ δὲ γ' εἶδος τῶν δεκασχημῶν περιέχει δέκα μὲν σχήματα γινόμενα ἐκ τῆς διαφορῆς συνθέσεως τριῶν δακτύλων καὶ δύο σπονδείων, δέκα δὲ ἐκ τῆς διαφορῆς συνθέσεως τριῶν σπονδείων καὶ δύο δακτύλων.

Καὶ τῶν μὲν δύο σχημάτων τοῦ α' εἶδους ἥτοι τῶν μονοσχημῶν

(1) Πρβλ. σχολ. Ἑραιστ. σελ. 166 W· «ἡ δὲ ἑκτὴ χώρα σπονδεῖον δέχεται καὶ τροχίον· ἐπὶ παντός γὰρ μέτρου ἀδιάφορόν ἐστιν ἡ τελευταία συλλαβή».

ἔχομεν τὸν κανὼνα τόνδε, ἐν ᾧ τὸ μὲν σ σημαίνει τὸν σπονδαῖον, τὸ δὲ δ τὸν δακτύλον·

1. δδδδδ (Α 84). 2. σσσσ (Λ 130).

Τῶν δὲ δέκα πεντασχημῶν ὁ κανὼν εἶνε οὗτος·

1. σδδδδ (Φ 251). 6. δσσσ (Ι 279).
2. δδδδδ (Φ 158). 7. εδσσσ (Ξ 199).
3. δδσδδ (Φ 141). 8. σδδσσ (Β 388).
4. δδδσδ (Ο 135). 9. σσδσδ (Λ 728).
5. δδδδσ (Μ 388). 10. σσσδδ (Ι 365).

Τῶν δὲ εἰκοσι δεκασχημῶν ὁ κανὼν εἶνε οὗτος·

1. σδδδδ (Ζ 5). 11. δδσσσ (Α 339).
2. σδσδδ (Α 216). 12. δδδσσ (Ν 433).
3. σδδδδ (Α 52). 13. δδσδσ (Α 232 = Β 242).
4. σδδδσ (Ν 383). 14. δσσδδ (Ν 718).
5. δσσδδ (Ν 649). 15. σδδσσ (Ι 218).
6. δσδσδ (Θ 515). 16. σδσδσ (Ν 526).
7. δδδδσ (Α 446). 17. σδσδδ (Α 267).
8. δδσδδ (Β 679). 18. σδδδσ (Β 825).
9. δδσδσ (Α 472). 19. σσδδδ (Κ 447).
10. δδδδσ (Ν 512). 20. σσδδδ (Ι 232).

283. Καίτερ δὲ τοσούτου πλήθους σχημάτων τῶν ἐπὶ ὑπάρχοντος, ὅμως δύνανται νὰ διακριθῶσι νόμοι τινές, οὓς τηρεῖ ὁ ποιητὴς περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ σπονδαίου κατὰ τὰς πέντε πρώτας χώρας, περὶ ὧν λέγομεν ἐφεξῆς.

Καὶ ὁ μὲν πέμπτος ποὺς ἔχει κανονικῶς σχῆμα δακτύλου, κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον σπονδαίου. Τὰ δ' ἐξάμετρα τὰ ἔχοντα σπονδαῖον κατὰ τὴν πέμπτην χώραν, ἐκαλοῦντο δὲ οὗτοι στίχοι *σπονδαῖοι* ἢ *σπονδαϊκοί*, ἔχουσι λόγον ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ποιήμασι πρὸς τὰ ἔχοντα κατ' αὐτὴν δακτύλον κατὰ μέσον ὅρον ὡς ἐν πρὸς ὀκτωκαίδεκα. Συνήθως δὲ ἡ ἀπόθεσις τῶν σπονδαϊζόντων στίχων σχηματίζεται κατὰ τοὺς ἐξῆς δύο τρόπους· ἥτοι α') ὁ πέμπτος καὶ ἔκτος ποὺς ἀποτελοῦσι μίαν μόνην λέξιν, ὥστε πρὸ αὐτῆς ὑπάρχει ἡ βουκολικὴ καλουμένη τομή, οἷον

Α 472 οἱ δὲ πανηγύριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο.

Β 190 δαιμόνι, οὐ σε εἴκοι κακὸν ὥς δειδίσσεσθαι.

ἢ β') μετὰ τὴν θέσιν τοῦ πέμπτου ποδὸς ὑπάρχει τομή, μετ' ἣν ἐπιφέρεται τρισύλλαβος λέξις, οἷον

Β 261 πεπληγὸς ἀγορῇθεν δευκέσσιν πληγῇσιν.

Π 306 ἔνθα δ' ἀνὴρ ἔλεν ἄνδρα, κεδασθείσης ὑσμίνης.

Σπινώτατα δὲ ἡ τομὴ πίπτει μετὰ τὴν θέσιν τοῦ ἔκτου ποδός, ὥστε ὁ στίχος νὰ τελευτᾷ εἰς μονοσύλλαβον λέξιν, οἷον Τ 117 *ἐστίη* *μαίς*, Δ 182. Λ 741. Φ 387 *εὐρέϊα γῶν*. Τὰ δὲ Ὀμηρικὰ παραδείγματα, καθ' ἃ ἡ τομὴ πίπτει μετὰ τὸν πέμπτον σπονδαῖον, εἶνε μὲν συχνότερα, οἷον Ι 240, Λ 723, Σ 255, ι 151. 306. 436, μ 7, π 368, τ 342 *Ἡῶ ὅταν*, φ 243 *Ἡῶ δ' αὖτε*, *Ἡσιόδ.* *Ἔργ.* 584 *Ἡῶ κοῖτον*, Α 185, Ζ 150, Υ 213, Φ 487, η 317 *ὄρρ' εὐ εἰδῆς*, Α 515, α 174, ε 645, ν 232, ξ 186, ω 258. 297. 403 *ὄρρ' εὐ εἶδω*, ε 170 *ἀλλ' εὐ εἰδώς*, Σ 52 *ὄρρ' εὐ πάσαι*, Κ 574 *ὠρῶ πολέλον*, Κ 238 *αἰδοῖ ἔκων*, Ι 57 *καὶ παῖς εἰης*, Δ 389 *ἡ παῖς ἀρρῶν*, Ν 54 *ἑρισθεῖος παῖς εἶναι*, Κ 299 *εἶσ'* *Ἐκτωρ*, ξ 239 *δῆμου γῆμης*. Ἀλλ' ὅμως τὰ πλείστα τῶν παραδειγμάτων τούτων δύνανται εὐκόλως νὰ ἐκλιπῶσι διὰ μεταγραφῆς π. χ. τοῦ ἡῶ εἰς ἡ'α, τοῦ παῖς εἰς παῖς, τοῦ δῆμου εἰς δῆμος κτλ., οἷους τύπους τινές τῶν νεωτέρων κριτικῶν προτιμῶσι παρὰ τὴν Ἀριστάρχειον γραφὴν ἥτοι τὴν παράδοσιν. Περὶ τῶν σπονδαϊζόντων στίχων παρατηρούμεν τέλος ὅτι εἷμα τῶν δύο τελευταίων σπονδαίων ἡ ἀπόθεσις αὐτῶν ποσειδάμηναι μείζονα βραδύτητα καὶ σημνότητα, ὅθεν ἐνίοτε, οὐχὶ δὲ πάντοτε, ἐπιτήδεις ἐποιεῖτο χρῆσιν αὐτῶν ὁ Ὀμηρος, συχνότερον δὲ οἱ Ἀλεξανδρίνοι, παρ' οἷς μάλιστα πλείονες σπονδαϊζόντες εὐρίσκατον συνεχεῖς, οἷον παρα Καλλιμάχῳ ὕμν. 3, 222 κί. Θιοκρ. 13, 42 κί. 25, 29. Ἀπολ. Ροδ. 4, 1189 κί. Ὁ Νοννος ὅμως ἀποφεύγει τὴν διασπένδειον ἀποθεσιν. Περὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων ποιητῶν ἐστὶ συχνὰ μεταχειρίζοντο τοὺς σπονδαϊζόντας στίχους *ornandi poematis gratia* μαρτυρεῖ ὁ γραμματικὸς Διομυθῆς σελ. 495 Κ.

Ὁ δὲ τέταρτος ποὺς ἔχει ἐπίσης κανονικῶς τὸ τοῦ σπονδαίου ὅπως καὶ τὸ τοῦ δακτύλου σχῆμα, καὶ οὐ μόνον ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ πέμπτος ποὺς εἶνε σπονδαῖος, ἐν ᾧ παρὰ τοῖς Λατίνοις ποιηταῖς ἐν τῇ τελευταίᾳ περιστάσει εἶνε σχεδὸν πάντοτε δακτύλος. Πρὸ δὲ τῆς βουκολικῆς τομῆς συνηθέστερον ἔχει σχῆμα δακτύλου.

Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ χώρᾳ ὁ σπονδαῖος κείται ὡς οἷον τε σπανιότερον ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει, ἥτις ἐρραφώδειτο, πρὶς ἀποφυγὴν τῆς μονοτο-

νίας ἐκ τῆς ομοιότητος τῆς ἀποθίσεως τῶν δύο κώλων. Ἐν δὲ τῇ μελικῇ ποιήσει διὰ τὸ μέλος ἦντον ἐπισηπτή ἐγένετο ἡ ἐκ τοῦ σχήματος τούτου τοῦ ἐξαμέτρου μονοτονία.

Μάλιστα δὲ ἐπιλογαρεῖ ὁ σπονδαίος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐξαμέτρου ἐνεργητικωτέραν αὐτὴν ἀποφαίνων, ὅθεν τὰ ἐξάμετρα τὰ ἔχοντα σπονδαίον κατὰ τὴν πρώτην ἢ κατὰ τὴν δευτέραν χώραν ἢ ἅμα κατ' ἅμ. φoτῆρας εἶνε συχνότατα.

Καθόλου δὲ εἰπεῖν ἐν τοῖς δακτυλοῖς ἐξαμέτροις οἱ δάκτυλοι ἐπικρατοῦσι τῶν σπονδαίων, ὥστε πάντων τῶν σχημάτων συχνότατον εἶνε τὸ *μονόσημον δακτυλικόν*, καθ' ὃ πάντες οἱ πόδες πλὴν τοῦ τελευταίου εἶνε δάκτυλοι, οἷον

Α 10 νοῦσον ἀνά στρατὸν ὥρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοί.
Ἐν τῇ Α π. γ. β. ψ. φ. διὰ τῆς ἱλιάδος μεταξὺ τῶν 611 στίχων οἱ 120 εἶνε *μονόσημον* δακτυλοῖ. Τούταντιον δὲ οἱ στίχοι οἱ κατὰ πᾶσας τὰς χώρας ἔχοντες σπονδαίους καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν ὀλοσπῶνδαιοι, *ισούηροναι*, *μονόσημοι* *σπουδαῖοι* ἢ *σπονδαῖοι* ὄντες καλούμενοι, εἶνε σπανιότατοι, δύο μὲν ἐν τῇ ἱλιάδι Α 130 καὶ Ψ 221, τέσσαρες δὲ ἐν Ὀδυσσεΐ ο 334, φ 15, χ 175, ὁ αὐτὸς καὶ ἐν 192). Ἐκ τῆς διπλῆς δέ, ἦν ὁ Ἀρίσταρχος ἔγραψεν εἰς Α 130 καὶ Ψ 221, δηλοῦται ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι προὔπῃρχον τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ. Οἱ νεώτεροι ὅμως κριτικοὶ καὶ τοὺς ὀλίγους τούτους ὀλοσπονδαίους στίχους ζητοῦσι νὰ ἀπομακρύνωσιν ἐξ εἰκασίας, ἐν μὲν Α 130 μεταγράφοντες Ἀτρείδης ἀντὶ τοῦ παραδεδωμένου Ἀτρείδης ἢ καὶ Ἄφροο ἀντὶ τοῦ Ὀφρου, ἐν δὲ Ψ 221 Πατροκλέους ἀντὶ τοῦ παραδεδωμένου Πατρκλήος, ἐν δὲ ο 334 οἴσοο ἀντὶ οἴτου καὶ ὀλοο ἀντὶ οἴλου, ἐν δὲ φ 15 ξερβλήματο ἀντὶ ξερβλήην καὶ ἐν χ 175 καὶ 192 αἰτεο ἀντὶ αἰτεο. Κατὰ ταῦτα καὶ οἱ στίχοι ἐν Ἰλ. Β 544 «θάρκας ῥήξεν δῖον ἄμφι στήθεσσιν» βέλτιον νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς σπονδαϊζῶν, τοῦ ἐπὶ τῆς λέξεως δῖον πάθους θεραπευομένου οὐχὶ διὰ συνκρίσεως (=δῖων) ἀλλὰ διὰ τῆς κοινῆς, διὰ τῆς συστολῆς δηλαδὴ τοῦ η'.

Ὁ δὲ Νόννος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ ἀποφεύγουσι τὴν χρῆσιν σπονδαίων κατὰ δύο συνεχεῖς χώρας, ἀνταλλάσσουσι δὲ κανονικῶς τοὺς δακτυλοὺς καὶ σπονδαίους, ὥστε τὸ σύνθηες σχῆμα τοῦ ἐξαμέτρου εἶνε ὥδε

δ σ δ σ δ σ.

284. Περὶ δὲ τῆς *χασμάδιας* τῆς τε καθ' ὑπόστασιν καὶ τῆς κατ

ἐμφασιν, καὶ περὶ τοῦ γ' τρόπου τῆς κοινῆς, ὁπότε δηλαδὴ ἡ βραχεία συλλαβὴ τῶν ἐπῶν εὐρίσκεται ἀντὶ μακρῆς λαμβανομένη, ἱκανὸς ἐγένετο λόγος ἐν τῷ α' μέρει τῆς μετρικῆς ταύτης καὶ οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐπαναληφθῶσιν ἐνταῦθα τὰ ἐκεῖ εἰρημένα οὐδὲ συνοπτικῶς. Ὡς δὲ καὶ ἐκεῖ παρετηρήσαμεν, οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ ἐδόξαζον περὶ αὐτῶν πολλὰ οὐχὶ ὀρθῶς, πλὴν ὅμως ἀκριβέστερος ἐλεγχος ἐνταῦθα τῶν δοξῶν αὐτῶν καὶ τοῦ ἡμαρτημένου τρόπου, δι' οὗ ἐξήτουν νὰ θεραπεύσωσι τὰ τῶν ἐπῶν πάθη, φαίνεται περιττός (πρβλ. καὶ § 56). Ὅ,τι δὲ δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀμνημονευτὸν ἐνταῦθα, καὶ τοῦτο μάλ' ὅλον χάριν τῶν ὄρων ἡ χάριν πραγματικῶς τινος κέρδους, εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν γινομένη διάκρισις τῶν Ὀμηρικῶν στίχων κατ' εἶδη καὶ διαφοράς.

Α'. *Εἶδη*. Καὶ εἰ μὲν τὴν τῶν εἰδῶν κατηγορίαν περιελάμβανον καὶ ἄλλα μὲν τινα, μάλιστα δὲ τὰ καλούμενα *ῥωὰ ἐπη*, ἅτινα κατ' αὐτοὺς ἐγίνοντο ἢ κατὰ πλεονασμὸν ἢ κατ' ἔνδειαν, εἶχον δηλαδὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἢ κατὰ τὸ μέσον ἢ κατὰ τὸ τέλος ἐν τῇ συνθέσει τῶν ποδῶν χρόνους τινὰς πλεονάζοντας ἢ ἐλλειπόμενους. Ὁ πληρέστατος δὲ κατάλογος τῶν εἰδῶν τῶν ἡρωικῶν στίχων, ὡς ἐξέδωκεν αὐτὸν διωρθωμένον ὁ Studemund ἐν *Jahrb. f. Phil.* 1867 σελ. 609 κί. καὶ ἐν *Anecd. var. Gr.* σελ. 186 κί. (1), φέρει δὲ τὴν ψευδῆ καὶ πλημμελῆ ἐπιγραφὴν α' Ἡρωϊδανῶν περὶ στίχων τῆς λέξεως», ἔχει ὥδε: α' Εἶδη δὲ στίχων εἰσὶ ἑβ' ἰσόηρονος, ἀπρητισμένοι, ἀκέφαλος, λαγαρός, μείουρος, τραχύς, μαλακοειδής, κακῶφωρος, λογοειδής, προκίεφλος, σφηκίαις, δολιγούρος.

α'. Ἰσόηρονος μὲν οὖν ἐστὶν ὁ καὶ τὰ μεγέθη τῶν συλλαβῶν καὶ τοῖς πόδας ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἐσχάτου τοὺς αὐτοὺς ἔχων, οἷον

τὸ δ' ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην ἀλλήλοισιν (φ 15)

β'. Ἀπρητισμέος δὲ ὁ τὴν δianoian ἔχων ἐν αὐτῷ πᾶσαν, οἷον ὡς εἶπὼν πυλῶν ἐξέσσυτο φαίδιμος Ἐκτορ (H 1).

γ'. Ἀκέφαλος δὲ ἐστὶν ὁ ἀπὸ βραχείας ἀρχόμενος, οἷον ἐπειδὴ νῆας τε καὶ Ἑλλάδα σποντον ἔκοντο (Ψ 2).

(1) Πρβλ. Σχολ. Ἑρμ. σελ. 167 κί. καὶ 171 W., Πλάτ. Μοναχὸν παρὰ Studemund. *Anecd. var. Gr.* σελ. 174 καὶ Anonym. Ambros. de re metr. αὐτοῦ, σελ. 213 κί.

δ'. Λαγυρός δὲ ὁ κατὰ μέσον τὴν συμπλοκὴν τὴν σύνθεσιν μὴ σώζων, οἶον

Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἱαχὴ πίνοντά περ ἔμπης (Ξ 1)

ε'. Μείσιμος δὲ ὁ κατὰ τὸ τέλος τὴν σύνθεσιν μὴ σώζων καὶ τὴν παρατέλειτον συλλαβὴν βραχέϊαν ἔχων, οἶον

Τρῶες δ' ἔρριγνσαν, ὅπως ἴδον αἰόλον δφιν (Μ 208).

ς'. Τραγὸς δὲ ἐστὶν ὁ τῷ ρόϊφ τὸν φθόγγον συνιστάς, ὡς τὸ τριχθά τε καὶ τετραχθά διατρυφὲν ἔκπεσε χειρὸς (Γ 363).

ζ'. Μαλακοειδὴς δὲ ἐστὶν ὁ λειῶς ἐπιπίπτων ταῖς ἀκοαῖς καὶ μὴ βιαίως, οἶον

αἵματι οἱ δεύντο κόμαι χαρίτεσσιν ὁμοῖαι (Ρ 51).

η'. Κακόφωνος δὲ ἐστὶν ὁ πολλὰ φωνήεντα ἔχων, οἶον

φῆρ ἀθηρηλογὸν ἔχην ἀνὰ φαιδίμφ ὦμφ (λ 128).

θ'. Λογοειδὴς δὲ ἐστὶν ὁ πεζότερος τῇ συνθέσει, οἶον ἵππους δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα (Λ 680).

ι'. Προκίπλος δὲ, οἶον (Ε 349).

ῆ οὐχ αἰλὶς ὅτι γυναικας ἀνάγκιδας ἡπεροπεύεις,

ια'. Σχηκίας δὲ, οἶον

ῆ λάθεται ῆ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ (Ι 537).

ιβ'. Δολιχύτερος δὲ, οἶον (Γ 237)

Κάστορά θ' ἱπποδάμον καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα.

Β'. Διαφοραί. Διαφορὰς δὲ τῶν ἑπὶ δέκτρων οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ τὰς ἑπτὰ ταύτας κατενόησαν, περιοδικόν, βουκολικόν, σκαπρικόν, ὑπόρρυθμον, τέλειον καὶ πολιτικόν. Καὶ

α'. Κατενόησαν μὲν ἔλεγον τὸ ἔχον δύο δακτύλους καὶ σπονδεῖον καὶ πάλιν δύο δακτύλους καὶ σπονδεῖον, οἶον (Α 357)

ὡς φάτο δάκρυ χέων, τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ.

β'. Περιοδικὸν δὲ τὸ ἔχον περιοδικῶς ἀκολουθοῦντας δάκτυλον καὶ σπονδεῖον, οἶον

οὐλομένῃ, ῆ νυρὶ Ἀχαιοῖς ἄλαγ' ἔθνηκε (Α 2).

γ'. Βουκολικὸν δὲ αὐτὸ μετὰ τρεῖς πένδας ἀπαρτιζὸν εἰς μέρος λόγον, οἶον

ἔξ ἐπιδιφθριάδος πυμάτοισι ἱμάσι δέδεντο» (Κ 475).

Οὗτω γράφεται ἐν γαλ. εἰς Ἑλλιστ. σελ. 167 W., ἐν τῷ cod. Veneto Marciano CCCCLXXXIII (Studem. Anecd. var. σελ. 190) καὶ παρ' Ἡλῆ Μοναχῷ (Stud. Anecd. var. σελ. 173), δι-

λον ὅτι ἡμαρτημένως, γραπτῶν δὲ αὐτῶν «τέσσαρες» ἀντὶ «τρεῖς», ὥστε νὰ ἐνοηθῇ τὸ ἔχον τὴν βουκολικὴν καλουμένην τομὴν, τοιοῦτο δὲ εἶνε οὐχὶ τὸ παραθεμιμένον παράδειγμα, ἀλλ' ἄλλο τι τὴν βουκολικὴν τομὴν ἔχον, οἶον

ἀλλά σε γῆρας τεῖρει ὁμοῖον» ὡς ὀφελὲν τις (Δ 315).

δ'. Σαπηρικὸν δὲ τὸ ἔχον σπονδεῖον τὸν πρῶτον καὶ τὸν τελευταῖον πόδα, τοὺς δ' ἐν τῷ μέσῳ δακτύλους, οἶον [Q 677].

ἀλλοι μὲν βὰ θεοὶ τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταί (Β 1 =

ε'. Τετάρτηρον δὲ τὸ καθ' ἑκάστον πόδα ἀπαρτιζὸν εἰς μέρους λόγον, οἶον

ὑβριος εἵνεκα τίσσε, σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν (Α 214).

ς'. Τελευτὸν δὲ τὸ ἔχον πάντα τὰ μέρη τοῦ λόγου, οἶον

πρὸς δ' ἐμὲ τὸν δούστηνον ἐτι φρονέοντ' ἐλέησον (Χ 59).

ζ'. Πολυκλὸν δὲ, ὅπερ ταῦτο τῷ λογοειδεῖ, τὸ ἄνευ πάθους ἢ τρόπου πεποιημένον, τουτέστι τὸ πεζότερον τῇ συνθέσει, οἶον

ἵππους δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα (Δ 679).

285. Ἐξέμετρον τῶν Ἀλεξανδρίνων. Τοῖς νόμοις τοῦ Ὀμητικοῦ ἑξαμέτρου ἡκολούθουν καὶ οἱ διάδοχοι ἐπικοί, οἱ τε κυκλικοὶ καὶ οἱ διδακτικοί. Οἱ Ἀλεξανδρίνοι ὅμως ἐπικοί ποιηταὶ οἱ αὐτοὶ καὶ γραμματικοὶ ὄντες ἔπλασαν κατὰ τὸ γλωσσικόν αὐτῶν συναίσθημα καὶ τὰς μετρικὰς αὐτῶν θεωρίας νέους νόμους καὶ μέλιστα ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν σπονδεῖων καὶ τῶν κυρίων τομῶν, καθ' οὓς ἐπετήδυνον νὰ στιγμουργῶσι. Καὶ πρῶτον μὲν παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ποιηταῖς εἶνε σαφὴς ἡ ῥοπή πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σπονδεῖων, ἅμα ὅμως καὶ ἡ σπουδὴ πρὸς ἐκτενέστεραν ἢ προτοῦ χρῆσιν τοῦ σπονδεϊακότος.

Τὸ μὲν πρῶτον ἐπιτηδεύει μέλιστα πάντων ὁ Καλλιμαχος, ὅστις ἐκ τῶν 32 σχημάτων τοῦ ἑξαμέτρου μεταχειρίζεται εἰκοσι τὰ εὐπετέστατα καὶ εὐκινήτοτατα, ἀπορρῶν τὰ δυσκινήτοτατα καὶ βραδύτατα ὡς ἐκ τῶν πολλῶν σπονδεῖων, ὀλιγώτερον δὲ οἱ ἄλλοι, οἶον Ἀπολλώνιος ὁ Ῥοδῖος μεταχειρίζεται 26 σχήματα τοῦ ἑξαμέτρου ἐκ τῶν 32, ὁ δὲ Θεόκριτος 28, ὁ μὲν δηλαδὴ Ἀπολλώνιος ἀπορρῶγει 6, ὁ δὲ Θεόκριτος 4 σχήματα τὰ δυσκινήτοτατα καὶ βραδύτατα, οἱ δὲ μεταγενέστεροι βουκολικοὶ Μόσχως καὶ Βίων ἀκολουθοῦσι μᾶλλον τῷ Καλλιμάχῳ ἢ τῷ Θεοκρίτῳ. Ἰδίᾳ δὲ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ παρατηροῦνται διαφοραὶ τινες κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ποιημάτων αὐ-

τοῦ (1). 'Εν μὲν τοῖς ἐπικοῖς ποιήμασιν οὐ μόνον καὶ ὅλην, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ἀκολουθεῖ μᾶλλον τοῖς συγγένουσιν αὐτοῦ, εἰτινες θηρεύουσι μείζονα εὐπεστειν ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ ἐξαμέτρου. 'Εν δὲ τοῖς βουκολικοῖς μεταχειρίζεται μείζονα ἀδεικναι καὶ περὶ τὴν μετρικὴν κατασκευὴν, ὅπως καὶ περὶ τὴν ὅλην καὶ σύνθεσιν. Ἀκριβέστερον δὲ ὁ λόγος τῆς χρήσεως τῶν δακτύλων καὶ σπονδείων ἔχει κατὰ τὸν Κέρυλλον Κρύνστιον ὡς ἐξῆς· καὶ καὶ ὅλου μὲν ὁ λόγος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σπονδείων πρὸς τοὺς δακτύλους ἔχει παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ ὡς 1 : 2. 9· ἰδίχ δὲ ἐν μὲν τοῖς βουκολικοῖς ὡς 1 : 2. 6, ἐν δὲ τοῖς μιμηκοῖς ὡς 1 : 2. 8, ἐν δὲ τοῖς ἐπικοῖς ὡς 1 : 3. 1. Τούναντιον δὲ ἐν τοῖς βουκολικοῖς εἰδωλλίοις μεταξὺ τῶν δισηγηματικῶν καὶ τῶν μελικῶν μερῶν οὐδεμία ἐπικρατεῖ διαφορά.

286. Ὁ δὲ σπανιστάτω, ἥτοι ὁ στίχος ὁ ἔχων σπονδείων κατὰ τὴν πέμπτην γῶραν, καὶ ὅλου μὲν εὐρίσκεται πολλῶν συγγένερος παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ποιηταῖς ἢ παρ' Ὀμήρῳ. Ἰδίχ δὲ ὁ λόγος τῆς χρήσεως αὐτοῦ παρὰ μὲν τῷ Ἀράτῳ ἔχει σχεδὸν ὡς 1 : 6, παρὰ δὲ τῷ Καλλιμάχῳ σχεδὸν ὡς 1 : 11, παρὰ δὲ τῷ Μαζείῳ περὶ καταρχῶν σχεδὸν ὡς 1 : 8, παρὰ δὲ τῷ Θεοκρίτῳ ἐν μὲν τοῖς ἐπικοῖς ποιήμασιν εὐρίσκεται συγγένερος, ὅπως πού καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἀλεξανδρίνοις, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις εἰδῶσιν ἤντων συχνά. Ὅπως δὲ παρ' Ὀμήρῳ, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ὡς πλείστη χρήσις τοῦ σπονδαίου γίνεται ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρῃ γῶρᾳ τοῦ ἐξαμέτρου, παρὰ Θεοκρίτῳ ἐν ἑκατέρῃ 4 1/2 %. Ὁ δὲ σπονδαῖος κατὰ τὴν τρίτην γῶραν σπανιώτερος ἦδη παρ' Ὀμήρῳ ὢν ἀποβαίνει ἀεὶ σπανιώτερος

(1) Περὶ τοῦ λόγου, ὃν ἔχουσιν οἱ σπονδαῖοι πρὸς τοὺς δακτύλους, περὶ τῶν τομῶν καὶ τῶν προσωπικῶν ἰδιωμάτων τοῦ Θεοκρίτου ἐπαγωγαιῶδες μετὰ πολλῆς ἀκρίβειας καὶ ἐπὶ τῷ στατιστικῷ, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ὑμηρικῶν μελετῶν τοῦ Martel Ludwig καὶ ἄλλων, ὁ Κάρλος Κρύνστιος (de Theocriti versus heroicis, 1886 καὶ κατ' ἐπιτομὴν ὁ αὐτοῦς ἐν τῇ γ' ἐκδόσει τοῦ εἰδικοῦ μέρους τῆς μετρικῆς τοῦ Kussbach ἐν τέλος, H. Euseius, der Hexameter des Theokrit, von Carl Kussb.), ἄχριν δὲ τῆς τεχνικῆς κατασκευῆς τοῦ ἑξαμέτρου παρὰ Θεοκρίτου διακεῖν ὁ Κρύνστιος τὰ ποιήματα αὐτοῦ εἰς τὰ ἑξῆς εἴδη· α') ὅσα καὶ σημαντικώτατον, τὰ καθαρὰ βουκολικὰ εἰδωλλία (I. III - XI)· β') τὰ ἐπικά ποιήματα (XIII, XVI, XVII, XXII, XXIV, XXV, XXVI, γ') τὰ μιμηκὰ (XIV, XV, II). Ἀποκλείων δὲ τῆς ἐξετάσεως τὰ ἑξῆς XIX, XXI, XXIII, XXII ὡς νοητοφάνεια, τὰ ἀπολειπομένα δὲν λογικὰ ποιήματα XII καὶ XXVIII ὡς λίαν μικρὰ καὶ μὴ δυνάμενα νὰ ἀποτελέσωσιν ἰδίαν κατηγορίαν κατατάσσεται εἰς τὰ ἄλλα, τὸ μὲν XII εἰς τὰ ἐπικά, τὸ δὲ XXVIII εἰς τὰ μιμηκὰ. Πρὸς τὴν διακρίσιν αὐτὴν ἀπεθλόνονται καὶ οἱ στατικοὶ ὑπολογισμοὶ τοῦ Κρύνστιου, οὗ ἀνω μνημονεύομεν.

ἐφεξῆς καὶ μέλιστα παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις, παρ' οἷς ἐπικρατεῖ ἡ κατὰ τρίτον τροχαῖον τομή. Τὸν δὲ σπονδαῖον κατὰ τὴν τετάρτην γῶραν πρὸ τῆς βουκολικῆς τομῆς σπανίως μὲν μεταχειρίζεται ὁ Θεόκριτος ἐν τοῖς καθαρῶς βουκολικοῖς ποιήματι, συγγένερος δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς μιμηκοῖς καὶ ἐπικοῖς, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἀλεξανδρίνοι ἐπικοὶ ποιηταῖ, συγγένετος δὲ ἐν τῷ ιε' εἰδωλλίῳ (12ης).

287. Αἱ δὲ τομαὶ παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ποιηταῖς ἔχουσιν ὡς ἐξῆς. 'Εν ᾧ ἦδη παρ' Ὀμήρῳ ἡ κατὰ τρίτον τροχαῖον τομή εἶνε συγγένετος τῆς πενθήμερου, παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ποιηταῖς ἡ διαφορά αὕτη ἀποδεικνύεται ἐπὶ μείζον ἢ παρ' Ὀμήρῳ. Ἰδίχ δὲ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ 1425 στίχοι (= 57. 9 %) ἔχουσιν τὴν κατὰ τρίτον τροχαῖον, 947 δὲ (= 41. 9 %) τὴν πενθήμερεν (1). Κανονικῶς δὲ, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, παρὰ τε τῷ Θεοκρίτῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀλεξανδρίνοις τῇ πενθήμερῃ ἐπιφέρειται ἡ βουκολικὴ ἢ ἡ ἐφῆμερος τομή. — Ἡ δὲ δοκευατικὴ τομὴ συχνὴ οὕτως παρ' ἅπασιν τοῖς ἐπικοῖς (παρ' Ὀμήρῳ π. γ. οἱ στίχοι οἱ ἔχοντες τὴν βουκολικὴν τομὴν ἔχουσιν ὡς 60. 12 %), παρὰ τοῖς βουκολικοῖς ποιηταῖς ἀποβαίνει ἐπὶ συγγένετος ἢ παρ' ἐκείνους. Συχνὰ δὲ συμπίπτει αὕτη καὶ ἡ στιγμή, ὅθεν προσλαμβάνει μείζονα σημασίαν, ἐνίοτε δὲ ἀποβαίνει καὶ ἡ κυρίαι τομὴ τοῦ στίχου, ὅταν κατὰ τὴν τρίτην γῶραν ἡ μεθεμία ὑπέρχῃ τομὴ (παρὰ Θεοκρίτῳ τοῦτο συμβαίνει τρίς, ἐπὶ τοῦ γ' ποδὸς εὐρισκομένης μείζονος τινος λέξεως) ἢ αἱ λέξεις συνδιδῶνται στενότερον πρὸς ἀλλήλας (οἶον τὰν | Ἀμαρυντὶ λίαν). Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀποδοθῇ τῇ βουκολικῇ τομῇ σημασία μείζον τῆς ἀληθοῦς, καὶ ὅσον καὶ ἐν αὐταῖς τοῖς βουκολικοῖς ποιήματι στίχοι ὡς 25 % δὲν ἔχουσιν τὴν βουκολικὴν τομήν. Παρὰ Θεοκρίτῳ ἡ βουκολικὴ τομὴ ἐν μὲν τοῖς βουκολικοῖς εὐρίσκεται ἐν 648 στίχοις (= 74 %), ἐν δὲ τοῖς μιμηκοῖς καὶ τοῖς καθαρῶς ἐπικοῖς ποιήμασιν οὐχὶ συγγένετος ἢ παρ' ἄλλους ἐπικοῖς, οἶον ἐν μὲν τοῖς μιμηκοῖς ἐν 261 στίχοις (= 58. 9 %), ἐν δὲ τοῖς ἐπικοῖς ἐν 523 (= 49. 5 %). Σπανιωτάτη δὲ εὐρίσκεται ἐν τῷ ιε' ποιήματι (45ης ἐν 149 στίχοις). Κανονικῶς δὲ ἡ βουκολικὴ

(1) Εἰδικώτερον δὲ ἐν μὲν τοῖς βουκολικοῖς ποιήμασι ἡ μὲν πενθήμερες εὐρίσκεται ἐν 435 στίχοις (= 49. 7 %), ἡ δὲ κατὰ τρίτον τροχαῖον ἐν 438 στίχοις (= 49. 9 %), ἐν δὲ τοῖς μιμηκοῖς ἡ μὲν πενθήμερες ἐν 212 στίχοις (= 47. 8 %), ἡ δὲ κατὰ γ' τροχαῖον ἐν 231 στίχοις (= 52. 2 %), ἐν δὲ τοῖς ἐπικοῖς ἡ μὲν πενθήμερος ἐν 300 στίχοις (= 28. 3 %), ἡ δὲ κατὰ γ' τροχὴ ἐν 760 στίχοις (= 70. 5 %).

λική τομή ἐπιφέρεται τῇ πενθήμερῃ. Εἰδικώτερον δὲ ἐν τοῖς βουκολικοῖς ἐδυλλίοις οὐδεμία εὐρίσκεται διαφορά ἐν τοῖς μελικοῖς καὶ διχηγματικοῖς ἐξαμέτροις οὔτε ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν βουκολικῶν τομῶν οὔτε ὡς πρὸς τὴν σιγμὴν κατ' αὐτάς. — Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τομῶν ἡ μὲν τριήμερὴ εἶνε συγχὴν παρὰ Θεοκρίτου, συνδυάζεται δὲ συνθέτοισιν μετὰ τῆς κατὰ τριὸν τροχαίου ἢ μετὰ τῆς πενθήμερου. Ἡ δὲ ἐφθήμερὴ καθ' ὅλου εἶνε ἡττον συγχὴν ἕνεκα τῆς βουκολικῆς, συγχωτέρα δὲ εὐρίσκεται ὅταν λείπῃ ἡ βουκολικὴ. Τὴν δὲ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ πέμπτου ποδὸς τομὴν ἀποφεύγει κανονικῶς ὁ Θεόκριτος, ὅπως καὶ πάντες οἱ Ἀλεξανδρίνοι, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ ἐφθήμερὴ ἢ ἡ πενθήμερὴ ἢ καὶ ἀμφοτέραι ἐν τῷ στίχῳ. Τὴν δὲ κατὰ τέταρτον τροχαίον ἀποφεύγει ἐπιμελῶς καὶ ὁ Θεόκριτος ὅπως καὶ πάντες οἱ Ἕλληνοὶ ἑπικοί. Περὶ δὲ τῶν σιγμῶν παρατηροῦμεν ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμπίπτουσιν αἱ τομαί.

288. Τὸ δ. ἐξίμετρον παρὰ Νόννου. Νέαν περίοδον ἀναπτύξας τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου εὐρίσκομεν περὶ τὰς δυσμελὲς τῆς ἐπικῆς ποιήσεως καὶ καθ' ὅλου τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ὁ δ' ἐκπροσωπῶν τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τοῦ ἔπους εἶνε ἀνὴρ Λιβυὸς ὁ ἐκ τῆς Πανοπόλεως τῆς Ἀνα Λιγύππου ποιητῆς Νόννος, ὅπως καὶ ὁ ἐκπροσωπῶν τὴν Ἀλεξανδρεωτικὴν περίοδον τοῦ ἔπους εἶνε ὡσαύτως Λιβυὸς ἀνὴρ ὁ Κυρναῖος Καλλιμαχος. Περὶ τῆς ιδιοτροπίας δὲ χρήσεως τοῦ ἐξαμέτρου ὑπὸ τοῦ Νόννου καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, Μουσαίου τε καὶ Χριστοδωροῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ Γαζαίου καὶ Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου (ὁ δὲ Τρυφιδωρὸς καὶ Κόλλουθος δὲν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐστηροὺς ὁπαδοὺς τοῦ Νόννου), λέγομεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτατα (1).

289. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Νόννος κατ' ἀρχὴν ἀποκλείει τὸν σπονδειῶν στίχον, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ οἱ αὐστηρῶς ἀκο-

(1) Περὶ τῆς μετρικῆς μορφῆς τοῦ Μουσαίου καὶ Χριστοδωροῦ ἔχοντες ἰδίαις ἀκριβεῖς μελέτας ὑπὸ L. Schwabe (de Musaeo Nonni imitatore liber, Tübingen 1870), A. Scheindler (Zeitschr. für die Oesterr. Gymn. 1877 σελ. 165-181) καὶ Fr. Baumgarten (de Christodoro poeta Thibano. Bonnæ 1881), περὶ δὲ τῶν φαλμῶν τοῦ Ἀπολλωνίου τὴν πραγματείαν τοῦ Fr. Ritter, de Apollinarii Laodiceii legibus metricis. Lipsiae 1877. Εἰδικῶς δὲ περὶ Νόννου καὶ κεραλαυδέστορον περὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ πραγματεύεται ὁ A. Ludwig ἐν τῇ γ' ἐκδ. τοῦ εἰδικοῦ μέρους τῆς μετρικῆς τοῦ Rosbach ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν der Hexameter des Nonnos. Τούτου τὰ πορίσματα παρελάβομεν ἐν τῇ ἐνταύθα λόγῳ περὶ τοῦ Νοννίου ἐξαμέτρου.

λουθοῦντες αὐτῷ. Ὁ δὲ Παῦλος Σιλεντιῆριος οὐ μόνον ἐκ τῆς πέμπτης χώρας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τρίτης ἀποκλείει παντάπασιν τὸν σπονδειῶν. Συνεχῆς δὲ σπονδαῖος οἱ εἰρημένοι ἑπικοί (πλὴν τοῦ Παύλου) μεταχειρίζονται οὐχὶ πλείονας τῶν δύο καὶ τούτους ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ χώρᾳ. Οὕτω δὲ συνέθετο ὥστε τὰ 32 Ὀμηρικὰ σχήματα τοῦ ἐξαμέτρου νὰ περισταλῶσιν ὑπὸ τῶν αὐστηροτέρων Νοννίων εἰς 9 ὑπὸ δὲ τοῦ Παύλου Σ. εἰς 6. Ὁ δὲ Τρυφιδωρὸς πλὴν τῶν 9 σχημάτων τοῦ Νόννου μεταχειρίζεται καὶ ἄλλα 8. Ὡς πρὸς τὸ συγχὸν δὲ τῆς χρήσεως τῶν σπονδαίων παρὰ Νόννον παρατηρήθη ὅτι, ἐν ᾧ παρ' Ὀμήρῳ τὸ κεφάλαιον τῶν σπονδαίων ἐν ταῖς πέντε πρώταις χώραις τοῦ ἐξαμέτρου ἐν τισὶ ῥαφωδίαις φθάνει εἰς 28 % καὶ ἀπᾶς (ἐν τῇ παραποταμίῳ μέτρῳ) κατέργεται εἰς 23 %, παρὰ Νόννον οὐδέποτε οὐδ' εἰς τὸν ἐλάχιστον τοῦτον ὅρον ἀνέρχεται, ἀλλὰ κατὰ μέσον ὅρον περιορίζεται εἰς τὸ μικρὸν ποσὸν τῶν 15 ἢ 16 %. Φιλοχωρεῖ δὲ ὁ σπονδαῖος ἐν τῷ Νοννίῳ ἐξαμέτρῳ μέλιστα μὲν ἐν τῇ δευτέρᾳ χώρᾳ καὶ μετ' αὐτὴν ἐν τῇ τετάρτῃ, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τῇ πρώτῃ χώρᾳ ἰσχυρῶς γίνεται χρήσις αὐτοῦ, σπανιωτάτη δὲ ἐν τῇ τρίτῃ, οἷον 14 % μὲν μεταξὺ 534 στίχων ἐν τῷ α' βιβλίῳ τῶν Διονυσιακῶν, 19 % δὲ μεταξὺ 712 ἐν τῷ β' βιβλίῳ, 11 % δὲ μεταξὺ 444 ἐν τῷ γ' καὶ ἐφεξῆς ὡσαύτως. Περὶ δὲ τῆς πέμπτης χώρας, ὅτι ἀποκλείεται παντάπασιν ὁ σπονδαῖος, ἔπομεν ἤδη. Ἡ τοιαύτη μεγάλη ἐπικράτησις τῶν δακτύλων ἀποδίδοται εἰς τὴν ἐξαοσθένειαν πολλῶν συλλαβικῶν μεγεθῶν καὶ μέλιστα τῶν τελικῶν τῶν λείων συλλαβῶν (1). Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ ἄρσεις ἐξ ἀρχῆς ἀπήτουν μακρὰς συλλαβὰς ἰσχυροτέρᾳ ἢ αἱ θέσεις, ἐκ τούτου αἱ τελικαὶ συλλαβαὶ καὶ ἄλλα γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐξησθενομένα ὠοῦντο πρὸς τὰς θέσεις τῶν ποδῶν καὶ αἱ ἄρσεις κατὰ προτίμησιν συνετίθεντο ἐκ βραχυῶν, οἷως ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα πολλῶς εὐκολώτερον καὶ ἀφρονωτέρως περιείχεν ἢ τελείας μακρὰς. Ἐντεῦθεν συνέθετο ὥστε οὐχὶ μόνον εἰς ὣν ἦεν λήγουσαι τελικαὶ βραχεῖαι συλλαβαὶ νὰ θεωρῶνται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἀνίκαναι νὰ ἀποτελέσων, ὅπως συνήθως, θέσει μακρὰς συλλαβὰς ἐξαρκούσας νὰ πληρῶ-

(1) Τὸ ραυόμενον τοῦτο παρατήρησαν συγχρόνως δύο ἄνδρες, ὁ Is. Hilberg (des Prinzip der Silbenwägung und die daraus entspringenden Gesetze der Endsilben in der Griech. Poesie. Wien 1879) καὶ ὁ Ἀγόστος, Scheindler ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου τοῦ Hilberg ἐν Zeitschr. f. Oesterr. Gymn. 1879 σελ. 412-442.

σωπι τὴν ἄρσιν τοῦ σπονδίου, ἀλλὰ καὶ εἰς σύμφωνον λήγουσαι τελὶ καὶ βραχέει συλλαβῇ. Ἐν τῷ ἐξαμέτρῳ τοῦ Νόννου αἱ τελικαὶ συλλαβαὶ οὐδὲν ποτε μεγέθους μόνον ἐπὶ τῆς ἄρσεως τοῦ πρώτου καὶ ἑκτοῦ ποδὸς ἠδύναντο ἀδιαφύρας νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς θέσαι μακρὰι συλλαβαί, οὐχὶ δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ποδῶν ἐγίνετο χρῆσις τοιούτων τελικῶν βραχέων εἰς φωνὴν ληγουσῶν συλλαβῶν ὡς θέσαι μακρῶν μετὰ τινων περιορισμῶν. Οἱ Νόννιοι δηλαδὴ ἀπέφυγον νὰ μεταχειρίζονται ὡς θέσαι μακρὰς τοιαύτας συλλαβὰς κατὰ τὴν τρίτην χώραν πρὸ τῆς πεντημιμερῆς, ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς ἑκτῆς καὶ πέμπτῃς θέσεως, μεταχειρίζοντο δ' αὐτὰς μόνον κατὰ τὴν τετάρτην χώραν, σπανιώτερον δὲ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ σπανιώτατα κατὰ τὴν πρώτην. Τῷ νόμῳ τούτῳ ὑποτάσσεται καὶ τὸ ἀρκτικὸν ῥ. Οὐδέποτε ὅμως συμβαίνει παρὰ τοῖς Νόννιοις τοιαύτῃ ἑκτασίς πρὸ ἀρκτικού ἁρώνου καὶ μάλιστα πρὸ ἀρκτικού φωνήεντος. Ἦτον δὲ ἀπέφυγον ἐπὶ τῆς θέσεως οἱ Νόννιοι τὴν ἑκτασιν τελικῶν βραχέων συλλαβῶν εἰς σύμφωνον ληγουσάν, ὅτε διανοσθῇ ἡ ἐπομένη λέξις ἤρχετο ἀπὸ συμφώνου.

290. Εἴτα δὲ περὶ τὴν ἡ σπουδὴ τὸν Νόννιον νὰ τηρῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν ἐν τῇ στιχουργίᾳ ἐκάστου λεκτικού τύπου τὴν φυσικὴν ποσότητα καὶ νὰ μὴ βιάζονται αὐτὴν ἀνευ ἀνάγκης. Κατὰ ταῦτα τύπους, οἷον τὸν πέλω, ἐγώ, ἐπεὶ, συνήθως μεταχειρίζονται ὡς ἰκμβους καὶ κατ' ἐξίαιρσιν μόνον ὡς πορριχίους. Σπονδιακαὶ δὲ λέξεις διὰ συστολῆς τῆς τελικῆς συλλαβῆς εἰς τροχίλους μεταβαλλόμεναι εὐρίσκονται μόνον κατὰ τὴν πρώτην χώραν, ἥτις παρὰ τῷ Νόννῳ ἀπολαύει πλειόνων ἀδείων παρὰ τὰς λοιπὰς, ὅπως καὶ τὰνά-παλιν τροχαικοὶ τύποι ἐκτενέμενοι εἰς σπονδίους μόνον κατὰ τὴν πρώτην χώραν εὐρίσκονται. Κανονικὴ δὲ χώρα τῆς σπονδιακῆς σχῆμα ἔχουσας λέξεις εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία τοῦ ἐξαμέτρου, ἐντεῦθεν δὲ ἀκολουθεῖ ὥστε ἡ τοιαύτη λέξις νὰ τονίζεται ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς τελικῆς συλλαβῆς, πᾶν δὲ σπανίως σχετικῶς συμβαίνει παρὰ Νόννῳ τὸ ἀνάπαλιν, νὰ τονίζεται δηλαδὴ οὐχὶ ἡ πρώτη, ἀλλ' ἡ δευτέρα.

291. Προσέτι οἱ Νόννιοι ἀγαπᾶσι τοὺς τελείους καὶ φρυκτικούς τύπους τῶν λέξεων, ὅθεν ἀποφεύγουσι κατ' ἀρχὴν τὰς συναλοιφάς, τὰς κρήσεις, τὰς συνιζήσεις. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν συναίρεισιν σημαντικῶς περιορίζουσιν, οἷον αἱ πλὴθ. γενικαὶ τῆς α' κλήσεως λήγουσι μόνον εἰς

-ῶων (οὐχὶ -ῶν ἢ -εων), αἱ δ' ἐνικαὶ εἰς -αο (οὐχὶ δ' εἰς -ου ἢ -εω). Τὰς δοτικὰς ὀκμβεῖται, εἴτε κατὰ. οὐδέποτε συναίρειται. Χρηστικη-ριστικῇ δὲ ἀκρίστα εἶνε ἡ μεγάλη αὐστηρότης. ἦν αἱ περὶ τὸν Νόννον μεταχειρίζονται ἐπὶ τῆς συναλοιφῆς. Ὁνόματα μὲν καὶ ἀντωνυμίας καὶ ῥήματα δὲν συναίρειουσιν, ἀλλὰ μόνον μέτρα, προθέσεις καὶ συνδέσμους καὶ ὀλίγα ἐπιρρηματα, οἷον σοε', εἰθε', οὐκ'ε'. Ἀποκοπὴν δὲ μεταχειρίζεται ὁ Νόννος μόνον ἐν περιπτώσεσι, καθ' ἃς προκύπτειτο παλαιότερα παραδείγματα, εἰς τὰ Ὀμηρικὰ καὶ ἱλιπε καὶ καλλιέψω καὶ ἐνικαίθεο κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν ἐγκρίθεο. Πενταχοῦ δὲ λέγει ἐθελω καὶ οὐδέποτε θελω κατὰ. Ὡσαύτως ἀποφεύγει τὴν τμησιν, πρὸς δὲ τὴν ἀναστροφὴν ἀκολουθεῖ ἀρχαῖς αὐστηροτέρας πολλῶν τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπικύων.

292. Ἢ δὲ συμπλοχὴ ἁρώνου μεθ' ὕγρου ἐπὶ μέσης μὲν τῆς λέξεως σχεδὸν πάντοτε ποιεῖ παρὰ τῷ Νόννῳ θέσαι μακρὰν συλλαβὴν, ἐπὶ δι συλλάθων ὅμως λέξεων μόνον ἐπὶ τῆς θέσεως· συστολὴ δὲ συμβαίνει μόνον ἐπὶ τοιούτων λέξεων, ἐρ' ὦν καὶ πορ' Ὀμήρῳ ἐπιτρέπεται. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅμως τῆς λέξεως τὸ ἄρσων μετὰ τοῦ ὕγρου ποιεῖ θέσαι μακρὰν μόνον ἐπὶ τῆς πρώτης. Δευτέρως καὶ τετάρτης θέσεως, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπὶ τῆς ἄρσεως. Συστολὴ δὲ συμβαίνει μετὰ τὴν πρώτην βραχέειν τοῦ τρίτου, πέμπτου καὶ πρώτου ποδὸς, ἐνίοτε δὲ τοῦ δευτέρου, καὶ ἐπὶ τῆς βουκολικῆς τομῆς, ἀλλ' ὅμως μόνον πρὸ κυρίων ὀνομάτων.

293. Καὶ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν διχρόνων ἀκολουθεῖ ὁ Νόννος δοκιμαίως παραδείγματα, οἷον ὅταν τὴν παραλήγουσαν τοῦ ὕδαρ ἄλλοτε μὲν μεταχειρίζεται ὡς μακρὰν, ὅτε δὲ καθ' Ὀμηρον, ἄλλοτε δὲ ὡς βραχέειν, ὡσαύτως τὴν παραλήγουσαν τοῦ ἐρητίων ἢ ἐρήτεον καὶ τὴν προπαραλήγουσαν τοῦ ἱγυῖος καὶ ἐκαλος (ἱελος), εἶδε καὶ ἴδε, διοτῖσον καὶ διοτῖσοιο. Καὶ ὡς πρὸς τὸν διπλασιασμὸν τῶν συμφώνων ἀκολουθεῖ τῇ ἐκπαιαὶ καθιερωμένῃ συνιζήει λέγων ἐελαβε, ἀννέφελος, ἐρηξε, ἔσαστο, θαρρυσσός. Φιλοχωρεῖ δὲ ἡ τοιαύτη θέσαι μακρὰ ἐν τῇ τετάρτῃ θέσει, ἐπὶ δὲ τῆς ἄρσεως συμβαίνει τοῦτο μόνον κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τετάρτην χώραν, καὶ ἐνταῦθα δὲ κατ' ἀνάγκην (οἷον Διονυσ. 2, 300. 31, 45). Καὶ τὴν χρῆσιν δὲ τοῦ ἐφελκυστικοῦ r χάρην εὐφωνίας ἢ τοῦ μέτρου ἀποφεύγει ὅσον τὸ δυνατόν.—Καὶ κατὰ τὴν ἀπέθεισιν δὲ τοῦ ἐξαμέτρου μεταχειρίζεται μείζονα αὐστηρότητα, οἷον ἀποφεύγει καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ

τὴν χρῆσιν τροχαίων λέξεων ἐν τέλει τοῦ στίχου. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀποφυγὴν δὲ τῆς γασμαδίας ὑπερβαίνει πάντας τοὺς προκατόχους ἐπικούς. Προσέτι δὲ καὶ ἡ ἀδεια τῆς χρήσεως τοῦ πρώτου τρόπου τῆς κοινῆς ἱκανῶς περιορισμένη εὐρίσκεται παρὰ Νόνω. Τηρείται διὰ τὴν ποσότης τῆς μακρᾶς, ὥστε συμβαίνει γασμαδία, ἐν ἐξαιρετικαῖς μόνον περιστάσεσιν, οἷον ἐν ταῖς φράσεσι *Ζεῦ ἄνα, ὦ ἄνα, εὐ εἶδος κτλ.*, ὡς παρίεσθαι ἐκ τοῦ Ὀμήρου.

294. Ἀξία μνείας εἶνε καὶ ἡ νεωστὶ γενομένη παρατήρησις, ὅτι ὁ Νόνος πρῶτος καὶ τινες τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν λογικὸν τόνον οὐχὶ ἀδιαφόρως εἶχον, οἷον ἀπέφηνον νὰ ποιῶσι τὸν στίχον τελευτῶντα εἰς λέξιν προπροξυτόνον, οἷον ἔλεγον μὲν ἐνταῦθα *ἔοδσα, γυναικα, ἔοντα, ποταμοῖο, ἀραπειτοῖο, μαριταί,* οὐχὶ δὲ καὶ *ἔφουσα, ἔρωτα, ἔχοντα, πολέμοιο, βιετρίοιο, γέρεσθαι*. Οὐ μόνον δὲ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν προπροξυτόνων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν τῶν ὀξυτόνων καὶ παροξυτόνων παρατηρήθησαν περιορισμοὶ τινες.

295. Τυράς δὲ τοῦ ἐξαμέτρου οἱ περὶ τὸν Νόνον ἀνεγνωρίζον ὡς ἀναγκάσιαι καὶ ἀπαρατήτους μόνας τὰς τοῦ τρίτου ποδός, ὅθεν καὶ οὐδεὶς στίχος εὐρίσκεται παρ' αὐτοῖς μὴ ἔχων τοιαύτην τινὰ τομὴν. Πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι ἰθεωροῦντο ὑπ' αὐτῶν ὡς τυχαῖαι καὶ ἰουσιώδεις, καὶ τοι καὶ ταύτας ὑπέτασσον εἰς αὐστηροὺς κανόνας. Ἐκ τῶν δύο δὲ τομῶν τοῦ τρίτου ποδός πολλὰ ἐπικρατεστέρα ἢ παρὰ πᾶσι τοῖς προηγηθεῖσι ἐπικοῖς εὐρίσκονται ἡ κατὰ τρίτον τροχαίον. Εἰς τὴν ῥυθμικὴν ὁμως ταύτην διείρεσιν τοῦ στίχου ὡς εἰς κύριον αἷτιον δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ τὸ ὅτι οἱ περὶ τὸν Νόνον σπανιώτατα μεταχειρίζονται τὸν σπονδαῖον κατὰ τὴν τρίτην χώραν, διότι ἡ πενθημιμέρης τομὴ εὐρηται παρ' αὐτοῖς πολλὰ συχνότερον τῶν κατὰ τὴν τρίτην χώραν σπονδαίων· οἷον ἐν τῷ α' βιβλίῳ τῶν Διονυσιακῶν εὐρίσκονται 102 μὲν πενθημιμέρεις τομαὶ καὶ 432 κατὰ τρίτον τροχαῖον, ὁμως δὲ μόνον 14 τρίτοι σπονδαῖοι, ἐν δὲ τῷ β' 126 πενθημιμέρεις καὶ 586 κατὰ τρίτον τροχαῖον, ὁμως δὲ μόνον 19 τρίτοι σπονδαῖοι, ἐν δὲ τῷ ἐπὶ τῷ Μουσαίου 67 μὲν πενθημιμέρεις καὶ 276 κατὰ γ' τροχαῖον, μόνον ὁμως 19 τρίτοι σπονδαῖοι, ἐν δὲ τῇ Ἐκφράσει τοῦ Χριστοδώρου 109 πενθημιμέρεις καὶ 307 κατὰ γ' τροχαῖον, μόνον δὲ 25 τρίτοι σπονδαῖοι. Οὐχὶ λοιπὸν διὰ τὴν ἐπικρατέστεραν χρῆσιν τῆς κατὰ τρίτον τροχαῖον τομῆς σπανιώτατα μεταχειρίζονται οἱ περὶ τὸν Νόνον τὸν σπονδαῖον κατὰ τὴν γ' χώραν, ἀλλὰ πιθανώτερον δι' ἄλ-

λον τινὰ λόγον ἀπέφηνον ἐπιτήδεις τὴν συχὴν αὐτοῦ χρῆσιν ἐνταῦθα καὶ ἰσως ὅπως μὴ γεννᾶται μονοτονία ἐκ τῆς ὁμοίας ἀποθέσεως τῶν δύο κώλων τοῦ στίχου. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τομῶν τὴν μὲν κατὰ τέταρτον τροχαῖον ἀπέφηνον καὶ οἱ περὶ τὸν Νόνον ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν ἐπικοί, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν κατὰ τρίτον πόδα τομὴν, ὅπως μὴ διακρίνται οἱ στίχοι εἰς δύο ἰσα μέρη, ὅπερ ἀρρήρητον. Συχνωτάτη τούναντίον εἶνε ἡ βουκολικὴ τομὴ. Ἐν ᾧ δὲ καθ' ἑαυτὴν τὸ ἥρπον ἀποβαίνει εὐρυθμότερον, ὅταν ὑπάρχῃ ποιικιλία τῶν θεμάτων τοῦ στίχου τομῶν καὶ δὲν ἐπαναλαμβάνηται κατὰ κόρον ἡ κατὰ πόδα τομὴ, παρὰ τῷ Νόνω οὐχὶ σπάνιοι ὑπάρχουσι στίχοι τοιοῦτοι, οἷοι οἱ ἐξῆς:

1, 80 βουκόλος | αὐχένα | δουλον || Ἐρως ἐπεμύστιε |
[κεστῷ]

1, 133 μντέρι | βόστρυχα | ταῦτα || κομίσσατε, | κυκλίδες |
[αὔραι.

1, 286 ἰέρος | ἄδροχος | ὄρνις || ἐλούσατο || γείτονι |
[πόντω.

1, 384 ἄχομαι | αὐχένα | γαυρον || ἀγνὸρος | Ἰαπετοῖο.

296. Τὸ δ. *ἑξήμερον ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει*. Τῆς λυρικῆς ποιήσεως οἰκεία εἶνε ἡ συστηματικὴ σύνθεσις. Ἄν δὲ καὶ ἡ πρὸ τοῦ Ὀμήρου λυρικὴ ποιήσις (ὕμνοι, νόμοι), ἥτις πιθανώτατα μεταχειρίζετο τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον, μεταχειρίζετο τὴν συστηματικὴν σύνθεσιν, οὐδὲν περὶ τούτου γνωσκόμεν, εἰκάζοντες δὲ ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῆς μελικῆς ποιήσεως, ἥτις ἀπαιτεῖ συστηματικὴν σύνθεσιν, καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς ἀρχαιοτάτης ποιήσεως τῶν ἄλλων Ἰνδογερμανικῶν ἔθνων, ἥτις ἦτο μελικὴ διηρημένη εἰς στροφάς, ὑπολαμβάνομεν ὡς πιθανωτάτην τὴν συστηματικὴν διαίρεσιν καὶ τῆς προμηρικῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ἡ γνώμη αὕτη ἐπιρρωνύεται καὶ ἐκ τούτου ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ τῆς Ἰλιάδος ῥαψῳδίᾳ (στ. 725-775) ὁ κομμὸς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἑκτορος, ὡς πρῶτος παρετήρησεν ὁ Οὐισεργίλιος, εἶνε ὡσαύτως συνθεταίμενος, ὅτε δηλαδὴ ὁρῶντες τῆς Ἀνδρομάχης (στ. 725-745) καὶ ὁ τῆς Ἑκάβης (748-759) καὶ ὁ τῆς Ἑλένης (762-775) ἐκβαλλομένου τοῦ 770 καὶ 772 συνίστηκεν ἐκ τριστίγων στροφῶν, ὁ μὲν τῆς Ἀνδρομάχης ἐξ ἐπτά τοιοῦτων, ὁ δὲ τῆς Ἑκάβης ἐκ τεσσάρων, ἐκ τσοῦτων δὲ ἦτοι τεσσάρων καὶ ὁ τῆς Ἑλένης. Ἐν τέλει δὲ τοῦ α' καὶ β' μέρους περνεβάλλετο ἐπιρῶννημα τοῦ χοροῦ τῶν Τρωάδων. Συνέβαιεν δὲ τῆς προμηρικῆς ταύτης λυρικῆς ποιήσεως

πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν οὐχὶ τοὺς Ὀμηρικοὺς ὕμνους, εἴτινες ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐξαμέτρου ἀκολουθοῦσι τοῖς νόμοις τοῦ Ὀμηρικοῦ ἔπους (πρὸβλ. Eberhard, metrische Beobachtungen zu den hom. Hymnen, Magdeburg 1886 καὶ 1887), ἀλλὰ τὴν ποιήσιν τοῦ Ἀλκμᾶνος, οὗ σφίζονται τέσσαρα ἐξαμέτρα ἐκ τινος παρθεσίου τὰ ἐξῆς·

οὐ μ' ἔτι. παρθενικὰ μελιγρόνους ἱεροδόφῳνοι,
γυῖα φέρον ὀνόματα· βάλε δὴ βάλε κηρύλος εἴην,
ὃς τ' ἐπὶ κύματος ἄνθος ἄμ' ἀλιυόνεσσι ποτῆται
νυλεγὲς ἵππο ἔχων. ἀλιπόφθυρος εἶαρὸς ὄρνις.

Τὰ πρὸς κινῆραν καὶ μετ' ὀρχηστικῆς κινήσεως ἡδόμενα ταῦτα ἐξῆς μετρα, ὅθεν πιθανῶς φαίνεται ἡ συστηματικὴ αὐτῶν σύνθεσις, ἔχουσι πλὴν τῆς πάντοτε σπονδεικῆς ἀποθέσεως πᾶν-ας τοὺς ἄλλους πόδας καθάρους δακτυλοῦς, τοὺς δὲ πρὸς μὲν τὴν πενθομιμεσὴν, ἀπὸς δὲ τὴν κατὰ τρίτον τροχαῖον, τρεῖς δὲ τὴν βουκολικὴν. Ἡ καθάρτης δὲ τῶν ποδῶν δὲν πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ὡς καινοτομία τοῦ Ἀλκμᾶνος, οἷον συμβαίνει παρὰ Νόνωφ, ἀλλ' ὡς λείψκον τῆς ἀρχαιοτάτης χρήσεως.

297. Τὴν αὐτὴν ἀρχαῖαν μορφήν τοῦ ἐξαμέτρου εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῷ ἐξαμέτρῳ τῆς Αἰολικῆς λυρικῆς, τῷ καλουμένῳ Αἰολικῷ ἔπει, περὶ οὐ εἰδικώτερον ὢν εἴπωμεν κατωτέρω ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῶν Αἰολικῶν δακτυλικῶν μέτρων. Ὅτι δὲ καὶ αἱ Αἰολεῖς ποιητὰι τὰ Αἰολικὰ ἔπη μετεξερίζοντο συστηματικῶς δὲν δυνάμεθα μὲν νῦν ἀπ' εὐθείας νὰ ἀποδείξωμεν, διότι οὐδὲν ἄετιαιον ποίημα σφίζεται, ἀσφαλὲς ἔμως ἐκείζον ἐκ τῆς ἐλευθερίας μνήσεως ὕμνου τοῦ τινὸς τῆς Σαπφύου ὑπὸ τοῦ Κατούλλου, τοῦ 62ου ποιήματος, ὅπερ ὡς το τελευταῖον λείψκον δακτυλικῆς στροφικῆς συνθέσεως τῆς Σαπφύου μεγίστην προσλαμβάνει σημασίαν. Τὸ ποίημα τοῦτο τοῦ Κατούλλου σύγκειται ἐκ τῶν ἐξῆς μερῶν, α') μὲν τοῦ προοιμίου, ὅπερ σύγκειται ἐκ δύο ἀμοιβίων τετραστιχῶν στροφῶν, τῆς μὲν τῶν νεανιῶν, τῆς δὲ τῶν παρθένων (στ. 1-10)· β') δὲ ἐκ τῆς προοδου, ἣτις σύγκειται ἐκ δύο τετραστιχῶν στροφῶν τῶν νεανιῶν (στ. 11-19)· γ') δὲ ἐκ τῆς μεσοδου, ἣτις σύγκειται ἐξ ὀκτὼ ἀμοιβίων πενταστιχῶν στροφῶν (20-58)· καὶ δ') ἐκ τῆς ἐπιδου, ἣτις συνέστηκεν ἐκ δύο τετραστιχῶν στροφῶν τῶν νεανιῶν (στ. 59-66). Τὸ δ' ἐφύμνηον Hymen οὐ Hymenaeae, Hymen ades οὐ Hymenaeae! ἐπάζεται τῷ πέλαι ἐκ-

στοτε τῆς ᾠδῆς ἐκπύρον ἡμιχόριον. - Ἐτερον δὲ λείψκον στροφικῆς τοῦ ἐξαμέτρου συνθέσεως παρέγεται ὠκύτως ὁ Κάτουλλος πάλιν ἐν ἐπιθαλαμῷ (64, 323-380). Τοῦ ὅλον ποίημα ἀκολουθεῖ μὲν, ὡς φαίνεται, Ἀλεξανδριτικοῖς παραδείγμασιν, αἱ ἐμβεδημένα ὁμως στροφὰι φαίνονται γεγραμμέναι κατὰ παλαιότερον τι εἶδος συνθέσεως καὶ πιθανώτατα τῆς Σαπφύου. Σύγκειται δὲ τὸ ποίημα ἐκ πενταστιχῶν στροφῶν μετὰ τοῦ ἐξῆς τακτικῶς ἀνακυκλουμένου ἐφύμνου·
currite ducentes subtegmina, currite fusi.

298. Τῆς συστηματικῆς συνθέσεως τῶν ἐξαμέτρων γίνεται χρῆσις καὶ ἐν τοῖς μελικοῖς· μέρεσι τῶν βουκολικῶν τοῦ Θεοκρίτου, καίτοι τὸ εἶδος τῶν ἐξαμέτρων τούτων διαφέρει τῶν τοῦ Ἀλκμᾶνος καὶ τῶν Αἰολέων ποιητῶν, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ Ὀμηρικῷ ἐξαμέτρῳ, καθ' ὃ προεῖπομεν. Τὰ ὑποτιθέμενα ταῦτα μελικά μέρη (διότι τὰ βουκολικά καὶ μιμικά ποιήματα τοῦ Θεοκρίτου ἐνέχοντο οὐχὶ πρὸς ᾠδὴν, ὅπως τὰ δημοτικὰ, ἀπερὶ ὃ Θεόκριτος ἐμμεῖτο, ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς ἀνέγνωσιν) διακρίνονται εἰς ἰσομέτρους στροφάς, ὅπως τὰ τοῦ Ἀλκμᾶνος καὶ τῶν Αἰολέων ποιητῶν, αἵτινες ἐναγροῦ, οἷον ἐν ἐιδύλλῳ α' καὶ β', χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ κοινοῦ τινος ἐφύμνου. Τὰ τοῦ Βίωνος ὁμως καὶ Μόσχου βουκολικά ποιήματα ὅπως καὶ αἱ ἐκλογαὶ τοῦ Οὐγγελλίου δὲν κατωρθώθη νὰ διακρίθωσι εἰς ἐντέλως συμμέτρους στροφάς. Καὶ παρὰ Θεοκρίτῳ δὲ ἡ στροφικὴ σύνθεσις εὐρίσκεται μόνον ἐν τοῖς μελικοῖς μέρεσιν ἢ ὡς τοιούτοις ὑποθέμενοις, ὡς εἵπομεν, τουτέστιν ἐν τῷ δευτέρῳ ποιήματι καὶ ἐν τισι βουκολικοῖς ἀγῶσιν. Οἱ δὲ ἀποπειραθέντες, οἷος ὁ Ἀρήνσιος (Ahrens), νὰ διακρίψωσι εἰς στροφάς καὶ τὰ προηγούμενα καὶ ἐπόμενα μέρη καὶ καθ' ὅλου πάντα τὰ βουκολικά ποιήματα, ἡστούχησαν. Παρὰ Θεοκρίτῳ λοιπὸν εὐρίσκεται στροφικὴ διαίρεσις ἐν τοῖς ἐξῆς· καὶ τριστῖχοι μὲν στροφὰι τῶν ἀριθμῶν 14 εὐρίσκονται ἐν Θεοκρ. 3, 12 (ἐκβαλλομένου τοῦ στ. 27), ὧν προηγούνται ὡς προοίμιον τρεῖς διςτῖχοι στροφὰι· τετραστιχοὶ δὲ ἐν 8, 33-60, 63-70, 72-80 (ἐκβαλλομένου τοῦ 77 στίχου «ἀδὺ δὲ γὰρ μόσχος γάρυεται, ἀδὺ δὲ γὰρ βῶς»)· τρισκαίδεκα δὲ πενταστιχοὶ ἐν 2, 58 μετὰ ὀκτὼ τετραστιχῶν προηγούμενων, ἐκάστης αὐτῶν προταττομένου ἐφύμνου. Ἡ δὲ σύνθεσις τοῦ ἔμματος τῆς ἀοιδου γυναικὸς ἐν ταῖς Ἀδωνιαζούσις (15, 100) δὲν εἶνε σαφής, ὅπως καὶ ἡ τοῦ α' ἐιδύλλου. Πρὸβλ. Rossbach spec. Metrik³ σελ. 53.

299. Τὸ δ. ἐξάμετρον ἐν τῷ δράματι. Ἡ μὲν τραγῳδία χρῆται

ποιείται τῶν ἐξαμέτρων κατὰ στίχον κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον αὐτῆς ἐν μονωδικοῖς ἄσμασιν, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα σπανίως μόνον καὶ ἐκάστοτε οὐχὶ πλείονων τῶν τεσσάρων μέχρι ἐξ. Καὶ παρ' Αἰσχύλῳ μὲν οὐδ' αὖτις εὐρίσκονται ἐξάμετρα κατὰ στίχον. Παρὰ Σοφοκλεῖ δὲ εὐρίσκονται πέντε ἐξάμετρα ἐν Τραχινίαις 1018 ὡς μεσοπιδὸν ἄσμα μεταξὺ δύο μονωδικῶν στροφῶν τοῦ Ἡρακλέους, αἵτινες καὶ αὐταὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐξαμέτρων σύγκεινται, εἰτα δὲ τέσσαρα ἐξάμετρα ἐν Φιλοκτ. 839 ὡς μονωδίζ ἐν μέσῳ χορικοῦ τινος ἄσματος μετὰ καθαρῶν δακτύλων ἐκτὸς τεσσάρων σπονδείων. Περ' Εὐριπίδῃ δὲ εὐρίσκονται δύο χωρία τὸ ἐν Τρωφ. 595-601 μετὰ καθαρῶν δακτύλων διὰ πικνὸς καὶ τὸ ἐν Ἀποσπ. Φαίθ. στ. 66-69.

300. Ἡ δὲ *κωμωδία* ποιεῖται συχνότεραν χρῆσιν τῶν ἐξαμέτρων, ὅτε μὲν διὰ πλείονων ὅτε δὲ δι' ὀλιγωτέρων στίχων τὴν τῶν χρησῶν ποιήσιν παρ' αὐτοῖς. Τοιαῦτα εἰναι τὰ ἐν Ἰππ. στ. 196, 1015, 1030, 1050, 1066, 1082, Εἰρ. 1063-1113, Ὀρν. 967, Λυσ. 770. Τοιαῦτα εἰναι καὶ τὰ ἐν Εἰρ. 1270-1301, δι' ὧν σκώπεται ὁ φιλοπόλεμος Λάμαχος. Καὶ ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων δὲ τῶν λοιπῶν δραμάτων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ παλαιὰ κωμωδία ἡμένιζε τοῖς παρ' αὐτοῖς ἐξαμέτροις, ἅτινα πάντοτε σχεδὸν εὐρίσκονται ἀναφερόμενα εἰς τοὺς χρησμούς. Ἡ δὲ προφορὰ τῶν χωρίων τούτων δὲν ἦτο μελική, ἀλλ' οἷα ἡ τῶν ἱαμβικῶν τριμέτρων ἐν τῷ διαλόγῳ, ἐνθα παρενέεινται. Ἀπαξ δὲ μόνον εὐρίσκονται στιχηρὰ ἐξάμετρα ἐν μελικῇ τῇ χωρίῳ, ἐν τῷ ἐπὶ τέλει τῶν Βατράχων προσοδῷ, ὅπερ πλὴν τοῦ τελικοῦ ποδὸς σύγκειται ὅλον ἐκ καθαρῶν δακτύλων ἐκτὸς ὀλιγίστων σπονδείων. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν χορικὸν τι τοῦ Αἰσχύλου ἐκρησμένον ἐνταῦθα ὡς παραδείγμα τοῦ Ἀριστοφάνους. — Τοιαῦτα περὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Περὶ τοῦ ἐλεγειακοῦ διστίχου καὶ τῶν Ἀρχιλοχείων δακτυλικῶν στροφῶν.

301. Τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον καὶ ἡ κατὰ στίχον χρῆσις αὐτοῦ ἦτο ῥυθμικὴ μορφή ἀρμεζούσα τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἱερατικῇ καὶ τῇ ἐπικῇ ποιήσει, αἵτινες εἶχον ἥθος σεμνὸν καὶ ὁμαλόν. Ἡ τῷ ἔπει ὅμως εὐθὺς ἐπακολουθήσασα ἐξ ὑποκειμένου λυρική ποιήσις δὲν ἠδύνατο εἶναι νὰ ἀρκεσθῇ τῇ ἀπλῇ ταύτῃ ῥυθμικῇ μορφῇ, ἀλλὰ πρὸς ἱερηνείαν τῶν ἀλλοιώσεων καὶ ἀντιθέσεων τῶν ψυχικῶν διαθέσεων εἶχε χρῆσιν μειζονος ῥυθμικῆς ποικιλίας. Ὅθεν διετήρησε μὲν τὸ ἐκπαλαι καθιερωμένον καὶ ἤδη μέχρι τελειότητος ἀνεπτυγμένον μέτρον, συνῆψεν ὅμως μετ' ἄλλων κῶλων εἰς ἐν σύστημα πρὸς ἀκριβοτέραν ἱερηνείαν τῆς μεζονος ψυχικῆς μεταβολῆς καὶ κινήσεως καὶ οὕτως ἐγεννήθησαν αἱ διστίχοι δακτυλικαὶ στροφαὶ τῶν Ἰώνων λυρικῶν. Τρία δὲ εἰναι τὰ εἶδη τῶν διστίχων τούτων στροφῶν, ἅτινα περιστώσι τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς αὐξήσεως τοῦ δακτυλικοῦ μέτρου, τὸ ἐλεγειακὸν διστίχον καὶ αἱ δύο Ἀρχιλοχείοι δακτυλικαὶ στροφαὶ. Λέγομεν λοιπὸν ἰφεξὺς περὶ αὐτῶν καὶ

α'. Περὶ τοῦ ἐλεγειακοῦ διστίχου.

302. Τὸ ἐλεγειακὸν διστίχον (πρὸς. § 201 καὶ 122 ἐν τέλ.) εἰναι σύστημα ἐκ δύο δικύλων δακτυλικῶν μέτρων συγκείμενον, ὧν τὸ μὲν πρῶτον εἰναι ἀκατάληκτον, ἐκ δύο ἀκατάληκτων τριποδιῶν συγκείμενον, αὐτὸ δὲ ἑξῆς τὸ ἑρῶν, τὸ δὲ δεύτερον ἀσυνάρτητον δικατάληκτον, ἐκ δύο δηλαδὴ πενθημιμερῶν ἥτοι καταληκτικῶν τριποδιῶν συγκείμενον ὡς τὸ ἐξῆς

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Καὶ τὸ δεύτερον λοιπὸν ἔχει τὸν αὐτὸν τῷ πρώτῳ ῥυθμόν, εἰναι δηλαδὴ καὶ αὐτὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον μετὰ διπλῆς καταλήξεως, τῆς μὲν

φορός ἔγχωρεῖ, οὕτε χάσμιωδία, αἱ δ' ἐξαιρέσεις εἶνε σπανιώταται, οἷον παρὰ Θεόγνιδι

στ. 2 λήσσομαι ἀρχόμενος | οὐδ' ἀποπαυόμενος.

1282 εἰ σέθεν ὄλετο μὲν | Ἰλίου ἀκρόπολιν.

Ἦδη δὲ οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ περὶ τὰς τοιαύτας ἐξαιρέσεις, ὅθεν ὁ Μάριος Οὐικτωρίως 2:88 λέγει «observabis autem, ne novissima syllaba prioris coli ... brevis sit quamvis quidam ... non sint deterituri, quin brevi syllaba prius colon concluderent». Περβλ. Terent. Maur. στ. 1777. Diomed. 502. Ὁ δὲ Ἡλίας ὁ μοναχὸς διδάσκων διαρρήδην τὰ ἐναντία (σελ. 175 ἐκδ. Studem.) «συνίσταται οὖν τὸ ἐλεγίον μέτρον ἐκ (δύο) πενθημιμερῶν τομῶν, ἐκατέρως ἐχούσης συλλαβὴν ἀδιάρητον», εἶχεν ὑπ' ὅψιν τὴν τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων χρῆσιν, οἷον Γρηγορίου τοῦ Νεζικανζηνου, ὅστις οὐδαμῶς ἐνταῦθα ἐδυσχέραινε οὕτε ἐπὶ τῇ ἀδιάρητῳ οὐδ' ἐπὶ τῇ χάσμιωδι. Ἐπὶ δὲ τῆς κατακλιθεὶς τοῦ ἐλεγίου ἡγάπων οἱ δόκιμοι ἐλεγιστοὶ νὰ μεταχειρίζονται βρυττέρην τινὰ λέξιν, τοῦτέστιν ὑπερδισύλλαβον, καίτοι καὶ αἱ δισύλλαβοι οὐχὶ σπανίως εὐρίσκονται, ἀπέφευγον δὲ ὅσον τὸ δυνατὸν τὰς μονοσυλλαβούς (περβλ. Θεόγν. στ. 92, 154, 456, 414, 1264, 520, 1280).

304. Εἰ καὶ τὸ ρυθμικὸν μέγεθος καὶ ἡ διαίρεσις τῶν κώλων ἐν ἀμφοτέροις τοῖς στίχοις τοῦ ἐλεγιακοῦ διστίχου εἶνε ἡ αὐτὴ, ὁμοῦς ἐν τῷ δευτέρῳ διὰ τῆς διπλῆς καταλήξεως διεκοπτετο ἡ ἐνδελέχεια τῆς φῶδης καὶ ἐταράττετο ἡ ἡσύχιος αὐτῆς πορεία, καὶ οὕτω τὸ ἐλεγίον ἐνέφαινε πάθος τι καὶ ταρχήν, ἀπεδεικνύετο δὲ ἐνεργητικώτερον καὶ λυρικώτερον τοῦ ἡρώου. Χαρακτηρίζων δὲ αὐτὸ ὁ Ἑρμυσσιάνος ὡς μαλακόν, καθ' ἃ προείπομεν, ὅλον ὅτι μετέφερον εἰς τὸ μέτρον τὸ ἦθος τῆς ποιήσεως τοῦ Μιμνέρμου. Πρὸς τὸ ἦθος δὲ τοῦ ρυθμοῦ σύμφωνος ἦτο κατ' ἀρχάς καὶ ἡ ἑρμηνεία· διότι ἐν ᾧ τὰ λυρικά ποιήματα τὰ ἐξ ἡρώων μόνον συγκείμενα ᾗδοντο πρὸς τὴν κιθάραν, τὰ ἐλεγεία ᾗδοντο πρὸς τὸν γοερὸν καὶ θρηνώδη αὐλόν. Το ἐλεγιακὸν διστίχον ἦν τις τῶν ἀρχαιστάτων στροφικῶν συνθέσεων, τίς δὲ ὁ πρῶτος εὐρύαν καὶ μεταχειρισζόμενος ἀγνοεῖται, διότι οὗτε ὁ Καλλίνος οὕτε ὁ Ἀρχίλοχος ᾄδονται τοιοῦτος. Πρὸ τούτων μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (περὶ μουσ. 3 καὶ 5) ὡς ἐλεγίον ποιητῆς ὁ Τεγεάτης ἡ Θηβαῖος Κλονᾶς (1). Εἰ μὴ λοιπὸν ἐγεννηθῃ,

(1) Ὁ Πλούταρχος καθ' Ἠρακλείδην μὲν γράφοντα συναγωγῇ τῶν ἐν μουσικῇ

ὁμοῦς κατ' ἐξοχὴν ἠδὲ ἤθη καὶ ἤμας ἐν Ἰωνίᾳ ἢ τὸ μέτρον τοῦτο μεταχειριζομένη ποιήσις, ὅλον ὅτι ἡ ἐλεγεία. Ἐνταῦθα ὁ Καλλίνος τὴν τῆς ἐλευθερίας ἀπώλειαν προβλέπων ἐξεγείρει διὰ τῶν ἐλεγίων αὐτοῦ τοὺς Ἑβραίους ἐκ τῆς ἀργίας καὶ ῥαθυμίας πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας, ὡς ὕστερον ὁ Τυρταίος προτρέπει τοὺς Σπαρτιάτας νὰ σφάζωσι μὲν τὸν παλαιὸν τῆς πολιτείας κόσμον, νὰ ἠγωνίζονται δὲ εὐτόλμως πρὸς τοὺς πολεμίους. Ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ᾄδει τὰ ἐλεγεία παλαιὸν πρὸς τὰ δυστυχήματα τοῦ πολυταράχου αὐτοῦ βίου. Μάλλον δ' ἐξ ὑποκειμένου εἶνε ὁ μελαγχολικὸς τόνος ἐν ταῖς ἐλεγείαις τοῦ Μιμνέρμου, ἐν αἷς ᾄδει τὰ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ παθήματα καὶ ματαίως ποθεῖ τὰ ἀγαθὰ τῆς νεότητος, τὸ δὲ γῆρας νομίζει ἴσον τῷ θανάτῳ. Ἀμα δὲ πολλὰ ἦτο ἡ χρῆσις τοῦ ἐλεγίου καὶ ἐν τῇ αὐλωδικῇ τῶν νόμων ποιήσει. Ὁ Πολύμνηστος, ὁ Σακάδας καὶ ἄλλοι λέγονται ἐλεγίον ποιηταί, ὅλοι νόμοι καλοῦνται ἐλεγιοι (1) καὶ ὁ Μίμνερμος δὲ ἦσε πρὸς αὐλὸν ἐλεγιακὸν τινα νόμον, τὸν νόμον κραδίας (2). Ἐκ τῆς θρηνωδικῆς δὲ χρήσεως ἐν τοῖς αὐλωδικῶσι νόμοις μετέβη ὕστερον τὸ ἐλεγίον εἰς τὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα καὶ ἐν τοῦτον πάλιν εἰς τὰ ἀναθηματικά. Δῆλον δὲ ὅτι τὰ ἐπιγράμματα ἑστεροῦντο τῆς αὐλωδικῆς ἐρμηνείας. Ὅμοιον δὲ τι μαρτυρεῖ ὁ Ἀθήναιος καὶ περὶ τῶν παρανετικῶν ἐλεγίων τοῦ Ξενοφάνους, Σόλωνος, Θεόγνιδος, Φωκυλίδου καὶ Περιάνδρου (3). Ἀλλ' ὁμοῦς ὁ Θεόγνης ἐν στ. 241 λέγει περὶ τῶν ἐλεγίων αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύρνον

καί σε σὺν αὐλίσκοισι λιγυψόβοις νέοι ἄνδρες
ἐν κόμοις ἐρατοῖς καλά τε καὶ λιγέα
ᾄδονται.

λέγει «Κλονᾶν τὸν πρῶτον συστησάμενον τοὺς αὐλωδικούς νόμους καὶ τὰ προσδῖα ἐλεγίον τε καὶ ἱππὸν ποιητὴν γεγονέναι». Κατὰ δὲ Γλαῦκον τὸν ἐξ Ἰταλίας (Ῥητινον) γράφοντα σύγγραμμα περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τε καὶ μουσικῶν λέγει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ γένους καὶ τῶν χρόνων τοῦ Κλονᾶ· «Κλονᾶς δὲ ὁ τῶν αὐλωδικῶν νόμων ποιητῆς ὁ ὀλίγῳ ὕστερον Τερπάνδρου γενόμενος, ὡς μὲν Ἀρχάδας λέγουσι, Τεγεάτης ἦν, ὡς δὲ Βουωτοί, Θεβαῖος. Μετὰ δὲ Τέρπανδρον καὶ Κλονᾶν Ἀρχίλοχος παραδίδωται γενέσθαι».

(1) Περβλ. Πλούτ. περὶ μουσ. 3. 4 καὶ Πολύμνηστον τὸν Κολοφώνιον τὸν μετὰ τούτων (Κλονᾶν) γενόμενον τοῖς αὐτοῖς χρῆσασθαι ποιήμασιν». 8. b «οἱ δὲ περὶ Σακάδαν ἦσαν ποιηταί» ἐλεγίων· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἐλεγεία μεμλοποτημένα οἱ αὐτοὶ δοῖ ᾗδον... γέγονε δὲ καὶ Σακάδας ὁ Ἀργεῖος ποιητῆς μελῶν τε καὶ ἐλεγίων μεμλοποτημένων».

(2) Περβλ. Πλούτ. περὶ μουσ. 8a «καὶ ἄλλος δ' ὅστις ἀρχαῖος νόμος καλούμενος κραδίας, ὃν ἔφασιν Ἰππινόαν Μίμνερμον αὐλῆσαι».

(3) Ἀθην. 14, 632 d. «Ξενοφάνης δὲ καὶ Σόλων, Θεόγνης καὶ Φωκυλίδης, ἐπὶ δὲ

Καὶ περὶ Σόλωνος μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος (6. Σόλ. 8) ὅτι τὴν ἐλεγίαν αὐτοῦ Σαλαμίνα « ἀναβᾷς ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον ἐν φῶϊ διεξῆλθε ». Ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι τῇ ἀρχικῇ μετ' ὧδης ἐξαγγελίᾳ τῆς ἐλεγείας πρῶτως προσετίθη καὶ ὁ ἀναγνώστικος τρόπος. Αἱ δὲ τῶν Ἀλεξάνδρινων ἐλεγείαι ἐγράφοντο πρὸς ἀνάγνωσιν μόνον.

305. Ἄξιον τέλους μνείας εἶνε ὅτι Διονύσιος ὁ Χαλκιδεύς, ὅστις ἤμας κατὰ τὴν 84 Ὀλυμπιάδα, ἐν τισι τῶν ἐλεγείων αὐτοῦ προέταξε τὸ ἐλεγείον τοῦ ἥρωος (πρβλ. Ἀθῆν. 13,602 c καὶ 15, 669 e). Πολλὴν δὲ ποικιλίαν περὶ τὴν χρῆσιν τῶν στοιχείων τοῦ ἐλεγειακοῦ διστιχοῦ παρέχονται τὰ ἐπὶ λίθων ἐπιγράμματα· ὅτε μὲν τῷ ἥρῳ ἐπιφέρονται τρία ἐλεγεία, ὅτε δὲ δύο ἥρωϊς ἐπιφέρεται ἐλεγείον, ἡ δὲ δύο ἥρωϊς ἐπιφέρεται ἐλεγείον μετὰ ἥρωος· ἄλλοτε δύο ἥρωϊς ἐπιφέρονται δύο ἐλεγεία, ἢ τοῦτο προστίθεται καὶ ἥρῳ· ἄλλοτε πάλιν δύο ἥρωϊς ἐπιφέρονται τρία ἐλεγεία· τρισὶν ἥρωϊς ἐπιφέρεται ἐν ἡ τρία ἐλεγεία· τέσσαρσιν ἢ πέντε ἢ ἕξ ἢ ἑπτὰ ἥρωϊς ἐπιφέρεται ἐλεγείον· τῷ ἐλεγείῳ ἐπιφέρονται δύο ἥρωες· προσέτι ἐλεγεία μόνᾳ ἄνευ ἥρωος ἦτοι καθ' ἑαυτὰ ἢ καὶ ἀνὰ δύο (1) οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πενθημιμερὲς δακτυλικὸν μόνον. Πρβλ. Kaibel, epigramm. graeca ex lap. conl. σελ. 701 κ. Προσέτι παρὰ Th. Preger. inscript. gr. metr. ex script. praeter antholog. coll. σελ. 244 εὐρήσεις καὶ ἄλλα εἶδη συνθέσεων. Ὁ δὲ Φίλιππος ἐν ἀνθολ. Παλατ. XIII, 1 ἔγραψεν ἐπιγράμμα εἰς Παφίην ἐκ πέντε ἐλεγείων, ὧν τὸ τέταρτον ἔχει σπονδαίον κατὰ τὴν τετάρτην χῶραν, τὸ δὲ πέμπτον ἔχει κατὰ πάσας τὰς χῶρας σπονδαίους·

4 ἐν πᾶσιν μῦθοις ἐργοισίν τε καλοῖς

5 πάντη γὰρ πᾶσιν σὴν δηλοῖς τιμῇν.

Ὁ δὲ Ἠλίας (aneed. var. Stud. σελ. 175) διαρρήδην διδάσκει ἐτι ἀμφοτέραις αἱ τομαὶ τοῦ ἐλεγείου « πολλὰκις ἀπὸ σπονδαίου μόνου γίνονται », φέρε δὲ παράδειγμα τὸδε

μὴ μου λῆθην σὺ ποιεῖ μὴ λῶστε.

Περὶ ἀνδρὸς ὁ Κορίνθιος ἐλεγιστοῦς καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ μὴ προσάγοντες πρὸς τὰ ποιήματα μεληδία κτλ.».

(1) Ἀρχαίου τινὸς ἐπιγράμματος ἐν εἰκῶνι ἐπιγεγραμμένον ἐν ἀεροπόλει ἀνακειμένη καὶ ἐκ δύο ἐλεγείων συγκείμενον μένηται ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθ. πολιτ. κεφ. 7 τοῦδε.

Διψύλου Ἀνθεμίων τὴνδ' ἀνέθηκε θεοῖς,
θνητοῦ ἀντὶ τέλους ἱππᾶδ' ἀμειψάμενος.

Περὶ τὸν δὲ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντα τὰ σχήματα ταῦτα τοῦ ἐλεγειακοῦ διστιχοῦ εἶνε ἀδόκιμα.

6'. Περὶ τῶν Ἀρχιλοχείων δακτυλικῶν στροφῶν.

306. Αἱ δὲ Ἀρχιλόχειοι δακτυλικοὶ στροφαί, αἵτινες ὑπὸ τοῦ Ἀρχιλόχου ἐξευρεθῆσαι ἐν οὐδενὶ ἐτι Ἑλληνικῷ ποιήματι διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐν ἀπομιμήσεσι Ῥωμαίων ποιητῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ὀρατίου, εἶνε διτταί·

α') μὲν μετὰ τὸ ἥρῳ ἐπιφέρεται ἡ καταληκτικὴ δακτυλικὴ τριποδία ἥτοι τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον τοῦ ἐλεγείου (hemistichium pentametri, Mar. Victor. 2618), ὡς τὸ τοῦ Ὀρατίου (Od. 4,7)

*diffugere nives, redeunt jam gramina campis
arboribusque comae.*

Σύγκειται δὲ ἡ στροφή αὕτη ἐκ τριῶν ἰσῶν κῶλων, ὧν τὸ τελευταῖον καταληκτικόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατέληξις κείται ἐν τῷ τέλει μόνον, ὁ βυθμός εἶνε ἥττον κεινημένος ἢ ἐν τῷ ἐλεγειακῷ διστίχῳ. Τὸ δὲ ἦθος τοῦ ποιήματος τοῦτο τοῦ Ὀρατίου προσοίους ταῖς παλαιαῖς ἐλεγείαις. Ὁ νοῦς αὐτοῦ· « τὸ ἐὰρ ἐρχεται, ἡ φύσις ἀναγεννᾶται, ἀλλ' ἡμᾶς περιμένει ὁ θάνατος ». Ὅτι δὲ ἡ στροφή αὕτη εἶνε εὖρημα τοῦ Ἀρχιλόχου, μαρτυρεῖ ὁ Τερεντιανὸς Μαῦρος 1803. Περὶ τῆς στροφῆς ταύτης ἐν ἐπιγράμμασιν ἐπὶ λίθων πρβλ. Kaibel, epigr. Gr. ἀρ. 188 καὶ 800.

β') δὲ τῷ ἥρῳ ἐπιφέρεται ἡ δακτυλικὴ τετραποδία μετ' ἀποθέσεως σπονδιακῆς (τραχαϊκῆς), ἡ δὲ συναίρεσις ἐγγράφει κατὰ πάσας τὰς χῶρας· ὡς τὸ τοῦ Ὀρατίου (Od. 28)

*te maris et terrae numeroque carentis arenae
mensorem cohibent, Archyta.*

Ὡσαύτως Od. 1, 7. Epod. 12. Ἐκ τῶν τοῦ Ἀρχιλόχου ἑνα μόνον στίχον δίδωσιν ὁ Ἡφιστίων, ὅστις σελ. 23 W. λέγει « καὶ τὸ τετραμέτρον καταληκτικόν εἰς δισύλλαβον, φ' πρῶτος μὲν ἐχρήσατο Ἀρχιλόχος ἐν ἐπιφοῖς·

φαινόμενον κακὸν οἶκαδ' ἀγεσθαί ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

Περὶ τῶν Αἰολικῶν δακτυλικῶν μέτρων.

307. Αἰολικά δακτυλικά καλοῦνται ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν (Ἑρμ. σελ. 24 W.) ὅσα τὸν μὲν πρῶτον πόδα ἔχουσι πολυσχημάτιστον (1), ἓνα δηλαδὴ τῶν δισυλλάβων ἀδιάφορον, ἥτοι σπονδαῖον ἢ ἱαμβόν ἢ τροχαῖον ἢ πυρρίχιον, τοὺς δ' ἐν μέσῳ δακτύλους πάντας, τὸν δὲ τελευταῖον πρὸς τὴν ἀπόθειον σπονδαῖον μὲν ἢ τροχαῖον διὰ τὸ τῆς τελευταίας ἀδιάφορον, ἐπὶ δὲ δάκτυλον ἢ κρητικόν διὰ τὸ τῆς τελευταίας ὡσαύτως ἀδιάφορον, ἔαν εἴνε ἀκατάληκτα, εἰς συλλαβὴν δὲ μειωμένον, ἔαν εἴνε καταληκτικά. Τῶν τοιούτων μέτρων πολλὴν μὲν ἐποίησαντο χρῆσιν οἱ Λεσβιοὶ μελικοί, ἐν εὐκόλοις ἑρωτικοῖς καὶ συμποτικοῖς ᾠδαῖς, ὧν ἡ διάνοια εἶχεν ὀλιγώτερον πάθος, ὀλιγώτερον δὲ ὁ Ἀνακρέων. Τούτου τὰ Αἰολικά διαφέρουσι κατὰ τινα τῶν τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφούς. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ τῶν Λεσβίων μελικῶν ἔχουσι συνήθως τὸν πρῶτον πόδα ἓνα τῶν δισυλλάβων ἀδιάφορον, σπανιότατα δὲ καὶ κατ' ἐξαιρέσιν δάκτυλον (οἷον Ἀλκαίου ἀπόσπ. 47, Σαπφούς 102. 27). Τὰ τοῦ Ἀνακρέοντος ὁμοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ποιητῶν τῶν τὰ Αἰολικά μεταχειρισσάμενων (οἷον τοῦ Θεοκρίτου ἐν 29) ἔχουσι μόνον τὸν δάκτυλον ἢ σπονδαῖον. Εἴτα δὲ τὰ μὲν τοῦ Ἀνακρέοντος παραλαμβάνουσιν ἐν τῷ μέσῳ ἀποδαίους, τὰ δὲ τῶν Λεσβίων μελικῶν ἔχουσι τοὺς ἐν τῷ μέσῳ πάντας δακτύλους, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἑρμ. σελ. 24 W. Ἐπειτα δὲ τὰ μὲν Ἀνακρέοντι περατοῦνται μόνον εἰς σπονδαῖον (τροχαῖον) ἢ εἰς συλλαβὴν τὰ καταληκτικά, τὰ δὲ τῶν Λεσβίων παρὰ ταῦτα καὶ εἰς δάκτυλον ἢ κρητικόν. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν διάνοιαν τῆς ποιήσεως καὶ ὁ ῥυθμὸς τῶν αἰολικῶν δακτυλικῶν εἴνε εὐπετής καὶ ἄπλοος· ἴσα μέτρα ἄνευ προκαταλήψεων καὶ ῥυθμικῆς μεταβολῆς διαδέχονται ἄλληλα κατὰ στίχον, ἄλλ' οὕτως ὥστε συνήθως ἀνὰ δύο

(1) Τὸν πολυσχημάτιστον τοῦτον πόδα οἱ νεώτεροι μετρικοὶ κατ' εἰσῆγησιν τοῦ Γ. Ἑρμαννοῦ καλοῦσιν αἰολικὴν βάσιν.

διὰ τῆς λογικῆς διαίρεσεως συνάπτονται εἰς διστίχον σύστημα ἢ στροφὴν. Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο διαρρήδην ὁ Ἑρμ. σελ. 25 W. Καὶ τὸ μὲν συγχότατον μέτρον εἴνε ἡ τετραποδία, ἣν ὁ Ἑρμ. σελ. 25 W. καλεῖ τετράμετρον. Ἐχει δὲ αὕτη τὸν τελευταῖον πόδα ἥτοι α') δάκτυλον (ἢ κρητικόν), οἷον Σαπφούς ἀπόσπασμα.

40 Ἔρος δαῦτέ μ' ὁ λυσιμέλειος δόνει
γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρετον.

41 Ἄτθι, σοὶ δ' ἔμμεθεν μὲν ἀπήχθετο
φροντισδὸν, ἐπὶ δ' Ἀνδρομέδαν πότῃ.

42 Ἔρος δαῦτ' ἐτίναξεν ἔμοι φρένας,
ἀνεμος κατ' ὄρος δρύϊν ἐμπίεσων.

Τετραποδία δὲ μετὰ δακτύλου τοῦ πρώτου ποδὸς εἴνε αὐτοῦ Ἀλκαίου ἀπόσπ. 47 ἄλλοτα μὲν μελιδάειος, ἄλλοτε δ' | ὀδυτέρῳ τριβόλων ἀρυτήμενοι καὶ Σαφ. ἀπόσπ. 102 ἢ παρθενίας ἐπιβάλλομαι. — Ἡ β') σπονδαῖον (τροχαῖον), οἷον τὸ Σαφ. ἀπόσπ. 98 ἑυδρόφ ποδὸς ἐπτορόγγυον, τὰ δὲ σάμβαλα πεμπεδόνα, πίσσυγγοι δὲ δέκ' ἐξεπόμενα.

καὶ ἀπόσπ. 113 καὶ 43. Τὸ αὐτὸ μέτρον ἦτο χρήσιμον κατὰ στίχον παρ' Ἀνακρέοντι (Ἑρμ. σελ. 23 W.), μετὰ δακτύλου τοῦ πρώτου ποδός, οἷον ἀπόσπ.

67 ἀδυμελές, χαρίεσσα χελιδόνι.

68 μνάται δνύτε φαλακρὸς Ἀλεξίς.

Μετὰ δὲ τὴν τετραποδίαν ἐν χρήσει εἴνε ἡ πενταποδία, ἣν ὁ Ἑρμ. σελ. 26 W. λέγει πεντάμετρον. Εὐρίσκειται δὲ αὕτη μόνον παρὰ Σαπφῶ καὶ Ἀλκαίῳ καὶ τῷ μμητῇ αὐτοῦ Θεοκρίτῳ, οὐκ ἔστι παρ' Ἀνακρέοντι. Ὁ πρῶτος ποὺς εἴνε αἰετὶς τῶν δισυλλάβων. Ἐχει δὲ τὸ μέτρον τοῦτο τὸν τελευταῖον πόδα ἥτοι α') δάκτυλον, καὶ τοῦτο εἴνε τὸ λεγόμενον Σαπφικὸν ἑξαπόδαρον ἡ εξαπόδαρον, ὃ μέτρον ἔγραψεν ἡ Σαπφὸς τὰ ποιήματα τοῦ δευτέρου βιβλίου (Ἑρμ. σελ. 25. 65 W.), οἷον τὸ ἀπόσπ. 33

ἠράμαν μὲν ἔγω σέθεν, Ἄτθι, πάλαί ποτά.

Ἐκαστὸς ἀπόσπ. 32. 34. 35. 36. 37. Ἀλκαίου ἀπόσπ. 25 καὶ τὸ 29 ποίημα τοῦ Θεοκρίτου, ὅπερ ἐποίησε κατὰ μίμησιν παιδικῶν

στροφῶν, διότι ἐν τῷ δράματι ἐπικρατοῦσι παρὰ πολὺ οἱ ἱαμβοὶ, οἱ τροχαῖοι καὶ τὰ μικτὰ ἦτοι λογαριδικὰ μέτρα. Εἶνε δὲ τὰ δακτυλικὰ χορικά τοῦ δράματος σχεδὸν πανταχοῦ ἀπηχηματα τῆς παλαιότερας χορικῆς λυρικῆς, μετ' ἑλευθερίας ὅμως μιμήσεως πεποιημένα. Οὕτως ὁ Ἀριστοφάνης λέγει ἐν Βατράχοις (στ. 1281) περὶ τῶν δακτυλικῶν μέτρων τοῦ Αἰσχύλου ὅτι εἶνε εἰργασμένα ἐκ τῶν καθαρωδικῶν νόμων.

Εὐρίπ. Μὴ πρὶν γ' ἂν ἀκούσῃς χιτῆραν στάσιν μελῶν
ἐκ τῶν καθαρωδικῶν νόμων εἰργασμένην.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ἀριστοφάνους οὐ μόνον τὸ ἀρχαϊκὸν τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους δηλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ Αἰσχύλος τὸ κατὰ δακτυλον εἶδος παρέλαθεν ἐκ τῆς παλαιᾶς τῶν νόμων ποιήσεως, ὅπως καὶ ὁ Στῆσιχορος.

Καὶ τὰ μὲν δακτυλικὰ χορικά τῶν τραγικῶν οὐ μόνον κατὰ τὸ μετρικὸν εἶδος, ἀλλὰ καὶ καθ' ὕλην ἦτοι κατὰ τὸ ἥθος καὶ τὴν διανοίαν μιμοῦνται τὴν ἐπικὴν λυρικὴν τοῦ Στῆσιχοροῦ καὶ τὴν παλαιὰν ἱερατικὴν ποίησιν καὶ μάλιστα τὴν τῶν νόμων. Τὸ ἐπικρατοῦν ἐνταῦθα στοιχεῖον εἶνε ἡ ἡσυχία ἐπικὴ διήγησις μετ' εὐλαβοῦς διαρματος τῆς ψυχῆς καὶ μετ' ἀκραδάντου πίστεως εἰς τοὺς νόμους τοῦ διέποντος τὸν κόσμον. Ἄμα δὲ ἐπιπολάζει βαθύ τι τραγικὸν πάθος, ὅπερ ἐμφανίζεται ἐν τῷ ἡσυχῶ πένθει ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ παρελθόντος μεγαλείου καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ μέλλοντος ἀπογνώσει, πάντοτε ὅμως μετ' ἡσυχίου πραότητος καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν θέλησιν τῆς ἀνεκλήσεως εἰμαρμένης. Τὸ ἥθος τοῦτο ἐπιπολάζει μάλιστα ἐν ταῖς δακτυλικαῖς στροφαῖς τοῦ Αἰσχύλου, ὅστις τὰ ἀρχαῖα χρώματα ἐξαίρει καὶ διὰ τῆς λέξεως. Τοιαῦτα εἶνε αἱ τῆς παρόδου τοῦ Ἀγαμέμνονος στροφῆς (στ. 104 κ.), αἱ τεχνικώταται τοῦ εἶδους τούτου συνθέσεις. Ὅμοιοι δὲ τὸ τε μέγεθος καὶ τὴν διάθεσιν, ἦττον ὅμως τεχνικαὶ εἶνε αἱ στροφῆς τοῦ δευτέρου στασίμου τῶν Φοινισσῶν, ἥθος ἔχουσαι ἑλεγειακώτερον, περισσότερον δὲ τὸ λυρικὸν μέρος ἢ παρ' Αἰσχύλῳ. Τοιοῦτον εἶνε προσέτι τὸ τρίτον τῶν Περσῶν στάσιμον (στ. 852 κ.), ἐν ᾧ ὁ χορὸς ἀναμιμνήσκειται τῆς πρὶν τῶν Περσῶν εὐδαιμονίας, ἥτις ἦδη διὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου βασιλέως ἀπώλετο ἰσασί. Ἐν ἄλλαις δακτυλικαῖς στροφαῖς ἐπιπολάζει χρώμα τι ἱερατικόν, οἷον ἐν τῷ χορικῷ τῶν προπομπῶν ἐν τέλει τῶν Εὐμενιδῶν, ὅπερ εἶνε δακτυλικὸν προσόδιον εἰς τὴν τραγωδίαν μετεννενημένον. Τοιαύτη εἶνε καὶ ἡ δακτυλικὴ στροφή τῆς τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου παρόδου (151

κ.), ἥτις προσεγγίζει πρὸς παιᾶνα. Αἱ δὲ τῶν Ἑρακλειδῶν στροφῆς (στ. 608), ἐνθα ἐκτίθενται αἱ ἀκραδάντοι ἡθικαὶ ἀρχαί, ὅφ' ὧν διέπεται ἡ κοινωνία, ἔχουσιν ἥθος γυναικῶν. Ὡσαύτως καὶ αἱ τῆς παρόδου τῶν Εὐμενιδῶν (στ. 368—371—377—380). Πολλὰ δ' ἔχουσιν ἥρμοζε τῇ κομωδίᾳ τὸ κατὰ δακτυλον εἶδος, ὅπως δὲ ὁ Ἀριστοφάνης μετὰ τῆς αὐτῆς εὐφροίας ἐμιμήσατο καὶ τοὺς δακτυλικούς ρυθμούς τῶν νόμων χάριν κομικῶν ἀντιθέσεων, μετ' ἧς καὶ τὰς δωρικὰς τοῦ Πινδάρου στροφὰς καὶ τὰ τῶν τραγικῶν ἡσμάτων μέτρα, κατορθοὶ δὲ νὰ δημιουργῇ οὕτω σεμνὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἅματα, οἷα τραγικὰς τις ὀσσιόδηποτε. Τὰ παραδείγματα δὲ τῶν πλείστων δακτυλικῶν στροφῶν τοῦ Ἀριστοφάνους ζητητέον οὐχὶ εἰς τὴν ἐπικὴν λυρικὴν τοῦ Στῆσιχοροῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἱερατικὴν ποίησιν, ἐξ ἧς καὶ ὁ Στῆσιχορος παρέλαθε τοὺς ρυθμούς αὐτοῦ. Τοιαῦτα λοιπὸν εἶνε δύο μεγαλοπρεπῆ ἅματα, τὸ ἐν Νεφέλαις 275—290—298—313 καὶ τὸ ἐν Ὀρνισί 1748—1754. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔχει οὕτω τὸ σεμνὸν πρὸς τῷ ἱλαρῷ καὶ τὸ μετὰρσιον, ὡς ἂν ἦτο πεποιημένον ὑπὸ τινος Ὀλύμπου ἢ Σακάδα. Ποιεῖ δ' οὕτως ὁ Ἀριστοφάνης, ὅπως καταστήσῃ ἐναργεστέραν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὰς κοίφας καὶ ἀέριους θεότητας, εἰς αὐτὸ ἅμα ἀναφέρεται. Τὸ δὲ ἕτερον, ἐν ᾧ ἐξυμνοῦνται τὰ ὄπλα τοῦ Διὸς, αἱ ἀστραπαὶ δηλαδὴ καὶ βρονταί, μεταχωρεῖ τέλος εἰς ὑμέναιον. Χαρακτηριστικὸν δὲ τοῦ ἡσματος τούτου ὅτι οἱ ρυθμοὶ εἶνε εὐκολοὶ καὶ ταχεῖς. Τρίτῃ δὲ τῇ δακτυλικῇ στροφῇ, ἢ ἐν Βατράχοις 875—882 πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς κρίσεως τῶν δύο τραγικῶν, φαίνεται μίμησις ἡσμάτων, οἷα οἱ παλαιοὶ αὐλῶδοι καὶ καθαρωδοὶ ᾄδον ἐν τοῖς μουσικοῖς ἀγῶσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος. Παραπλήσιον δὲ εἶνε καὶ τὸ ἐν Βατράχοις στ. 818 κ.

310. Ὡς ἐν ἐπιμέτρῳ δὲ ρητέον ἐνταῦθα βραχεία τινὰ καὶ περὶ τῶν δακτυλικῶν μονωδιῶν τῆς τραγωδίας, ἥτις εἶνε καὶ ἡ ὀψιμιάτης αὐξήσις τοῦ δακτυλικοῦ μέτρου. Καὶ παρὰ μὲν τῷ Αἰσχύλῳ οὐδὲν ἔγνωσ αὐτὸν εὐρίσκειται, ὅπως οὐδ' ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις τοῦ Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους δράμασιν. Παραφαίνονται δὲ τὸ πρῶτον περὶ τὴν 89 Ὀλυμπιάδα παρ' Εὐριπίδῃ ἐν τῇ Ἀνδρομάχῃ καὶ τῷ Αἰόλῳ, ὅτερον δὲ καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἡσάσατο τὸ νέον τοῦτο εἶδος. Οὕτε δὲ ἡ ρυθμικὴ τῶν δακτυλικῶν μονωδιῶν τέχνη εἶνε πολλοῦ ἀξία, οὕτε ἡ τῆς ποιήσεως διάνοια, ἥτις κυρίως συνέστηκεν ἐκ μαλθακῶν μὲν, κενημένων δὲ θρήνων καὶ σχετλιασμῶν καὶ οὐ μόνον παρ' Εὐριπίδῃ,

ἀλλὰ καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ, οὗ ἡ λέξις ἔχει ἐνταῦθα θαυμαστὴν ὁμοίτητα πρὸς τὴν τοῦ Εὐριπίδου. Τὸ κύριον δὲ ἐν ταῖς μονωθίαις ταύταις ἦτο ἡ μουσική, ἣν τὸ πάλαι οἱ ἔμπειροι κριτικοὶ πρὸς τὴν τοῦ Πινδάρου, Φρυγίου καὶ λοιπῶν παλαιῶν ποιητῶν παραβάλλοντες ἀπεδοκίμαζον (πρβλ. Πλουτ. περὶ μουσ. 20. 31, Ἀριστοφ. ἐν Βατράχους 1329, Εἰρ. 114). Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν αἱ δακτυλικαὶ μονωθίαι ἰσοῦντο κατὰ σχῆμα, οἷκι αἱ τῆς Ἀνδρομάχης, ἔπειτα δὲ ἀπολειμμένα ἢ ἀλλοιοῦστροφοὶ (πρβλ. Ἀριστοφ. προβλήμ. 19, 15). Ἦτοι δὲ σύγκειται τὸ ὅλον ἄσμα, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διανέμεται (ἐκ γλυκυνείων, ἰωνικῶν καὶ παρ' Εὐριπίδῃ κυρίως ἐκ τῶν προσφιλῶν αὐτῷ ἱαμβοτροχαίων) καὶ καταλήγει εἰς λίαν κεκινημένον δακτυλικόν μέρος, ὅπερ εἶνε καὶ τὸ κράτιστον τοῦ ὅλου ἄσματος. Εἰ καὶ οἱ φίλοι δὲ τῆς παλαιᾶς μουσικῆς ἰδυσχέρινον, ὡς εἵπομεν, τῷ νέῳ τοῦτ' εἶδει τῶν δακτυλικῶν μέτρων, ὅμως ταῦτα ἐγένοντο προσφιλεῖ τῇ τραγικῇ σκηνῇ καὶ δὲν δύναται τις νὰ ἀρνῇθῃ ὅτι ὁ Εὐριπίδης καὶ ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἐν τοῦτοις ἐνιαχοῦ ἐπιδείξαντο πολλὴν τέχνην. Τοιαῦτα δὲ δακτυλικά συστήματα τῶν μονωθικῶν ἑσμάτων καὶ κομμάτων θρῆναν μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς· ἐκ μὲν τῶν τοῦ Σοφοκλέους Ἦλ. 129. Φιλ. 1196. Οἱ. Κ. 228. 241. Τραχ. 1010· ἐκ δὲ τῶν τοῦ Εὐριπίδου Ἀνδρ. 1173. Φων. 1485. 1546. 1570. Ἰκετ. 271. Τρωάδ. 595. Ἐλ. 375.

311. Τὰ δὲ κῶλα καὶ μέτρα, ἐξ ὧν ἀπαρτίζονται αἱ στροφαι τοῦ κατὰ δάκτυλον εἰδους παρὰ τε τοῖς λυρικοῖς καὶ τοῖς δραματικοῖς ἔχουσιν ὡς ἐξῆς. Ἐπικρατέστερον μὲν κῶλον εἶνε ἡ τετραποδία, ἣτις συνήθως μὲν εἶνε ἀκατάληκτος καὶ περατοῦται εἰς δάκτυλον ἢ εἰς σπονδεῖον (μέτρον Ἀρχιλόχειον), σπανιώτερον δὲ καταληκτικὴ εἰς τὴν θέσιν (μέτρον Ἀλκαμαϊκόν) ἢ βραχυκατάληκτος. Ἦτοι δὲ ἀποτελεῖ αὐτοτελὲς μέτρον ἢ, ὅπερ πολλὰ συνχρότερον, δύο τετραποδία συνάπτονται εἰς μίαν δακτυλικὴν ὀκταποδίαν, ἣτις εἶνε τῶν συνηθεστάτων μέτρων τῆς δακτυλικῆς χορικῆς ποιήσεως τῶν τε λυρικῶν καὶ τῶν δραματικῶν. Τέμενται δ' αὕτη συνήθως μὲν ἐν τῷ μέσῳ κατὰ τὸν δ' δάκτυλον, πολλὰκις δὲ καὶ κατὰ τὴν δ' ἢ ε' θέσιν. Ἡ δὲ συναίρεσις τοῦ δακτύλου εἰς σπονδεῖον σχεδὸν περιορίζεται εἰς τὸν πρῶτον πόδα, ἔνθα καὶ ἐν τῷ ἡρώφ' εἶνε συχνοτάτη. Ὁ δὲ τελευταῖος πούς εἶνε ἦτοι σπονδεῖος (τροχαῖος) ἢ καταληκτικός εἰς τὴν θέσιν, τι

δὲ καταληκτικόν τοῦτο μέτρον καλεῖται Ἰθύκειον. Διυτερεῖον δὲ στοιχεῖον εἶνε ἡ τριποδία, ἣτις ὅταν ἔχῃ σπονδειακὴν (τροχαϊκὴν) ἀπόθεσιν, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Σιροῦ (1820) Ἀλκαμαϊκόν. Ἐκ δύο δὲ τριποδιῶν εἰς ἐν μέτρον συναπτομένων γίνεται τὸ δακτυλικόν ἐξάμετρον, ὅπερ σπανιώτατα ἔχει σπονδεῖον καὶ ἴσως μόνον κατὰ τὴν πρῶτην χώραν, εὐρίσκεται δὲ καὶ εἰς δάκτυλον περατούμενον, ὅτε καλεῖται Ἰθύκειον. Ἐκ δὲ τῆς τριποδίας μετὰ τετραποδίας συναπτομένης γίνεται ἡ δακτυλικὴ ἑξαποδία, ἣτις εἰς σπονδεῖον μὲν περατούμενη καλεῖται μέτρον Στησιγόρειον, ἡ δὲ καταληκτικὴ μέτρον Ἀλκαμαϊκόν. Σπανιωτάτη δὲ εἶνε ἡ πενταποδία, ἣτις μετὰ σπονδειακῆς μὲν ἀποθέσεως καλεῖται μέτρον Στησιγόρειον, μετὰ καταληκτικῆς δὲ Ἀλκαμαϊκόν. Χάριν δὲ μείζονος ποικιλίας καὶ ζωηρότητος ἐπιμύθου οἱ τε λυρικοὶ καὶ οἱ δραματικοὶ τοῖς δακτυλικοῖς κῶλοις καὶ ἑτερόμετρα καὶ μάλιστα ἀναπαιστικὰ καὶ συνηθέστερον μὲν τὴν ἀκατάληκτον καὶ καταληκτικὴν ἀναπαιστικὴν τετραποδίαν, ἐξ ἧς διπλασιαζομένης γίνεται ἡ ὀκταποδία, ἀκατάληκτος ἢ καταληκτικὴ (ἀναπαιστικὸν τετράμετρον), σπανιώτερον δὲ τὴν ἀναπαιστικὴν τριποδίαν καὶ πενταποδίαν. Πλὴν δὲ τῶν ἀναπαιστικῶν ἐπιμύθων προσέτι καὶ μεμονωμένα τροχαϊκά, ἱαμβικά καὶ λογαοδικὰ κῶλα καὶ ταῦτα μάλιστα ὡς προωδικὰ καὶ ἐπωδικὰ.

312. Παραδείγματα δὲ τοῦ κατὰ δάκτυλον εἰδους ἐκ μὲν τῶν λυρικῶν φέρομεν πρῶτον μὲν τὴν ἐξῆς τριστίχον στροφήν τοῦ Ἀλκαίανος (ἀπόσπ. 45 B.)

Μῶσ' ἄγε, Καλλιόπα, θύγατερ Διός,
ἀρχ' ἐρατῶν ἐπέων, ἐπὶ δ' ἕμερον
ἕμψω καὶ χαρίεντα τίθει χορόν.

Πρβλ. Μάξιμ. Πλανούδ. V 510 Walz· «αὕτη ἡ στροφή ἐκ τριῶν ἐστὶ κῶλων δακτυλικῶν ἰσομέτρων συγκειμένη». Ὁμοῖον εἶνε καὶ τὸ 33 καὶ 34 ἀπόσπ. τοῦ Ἀλκαίανος. Εἴτα δὲ τὴν ἐξῆς στροφήν τοῦ Στησιγόρου Γηρυον. ἀπόσπ. 8.

α'. Ἀέλιος δ' Ὑπεριονίδας δέπας ἐσκατέβαινε
χρῦσεον, δῆρα δι' Ὀκεανοῖο περάσας,
ἀφίκουθ' ἱερὰς ποτὶ βένθεα νυκτός ἐρεμνᾶς,
β'. ποτὶ ματέρα κορυδίαν τ' ἄλοχον παῖδας τε φίλους·
[ὁ δ' ἐς ἄλσος ἔδα
δάφναισι κατὰσκιον ποσὶ πάϊς Διός.

[illegible]
$$\alpha', 3+3, 5, 3+3, \beta', 4+4, 3+3.$$

Πρβλ. και Ίβύκου απόσπ. 2 και Κερκίδου απόσπ. 2 (Bergk⁴ II, 513).

¹ Ἐκ δὲ τῶν δραματικῶν φέρομεν ὡς παράδειγμα τὴν α') στροφὴν τῆς παρόδου τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου στ. 151-158=159-166.

a'. ὁ Διὸς ἀδυνεπὲς φάτι, τίς ποτε τῆς πολυχρύσου
Πυθῶνος ἀγλαὰς ἔδρας

δ'. Θήδας; ἐκτέταται φοδεράν φρένα δείματι πάλλων,
 ἰήη Δάλλιε Παιάν.

γ'. ἀμφὶ σοὶ ἀζόμενος τί μοι ἢ νέον
ἢ περιτελλομέναις ὥραις πάλιν ἐξανύσεις χρέος.
εἰπέ μοι, ὦ χρυσέας τέκνον Ἐλπίδος, ἀμδροτε Φάμα.

400-00-00 | 400-00-
 400-00-00
 400-00-00 | 400-00-
 400-00-00
 400-00-00
 400-00-00 | 400-00-00
 400-00-00 | 400-00-00

$$\alpha', 3+3, 4. \beta', 3+3, 4. \gamma', 4, 3+3, 3+3,$$

Καὶ τὴν τροφὴν ἐκ τοῦ α') στασίμου τῶν Ἡρακλειδῶν στ. 608-617=618-629.

α'. οὐτινὰ φημι θεῶν ἄτερ ὀλβιον.

οὐ βαρύποτμον τ' ἄνδρα γενέσθαι.

6'. οὐδὲ τὸν αὐτὸν αἰεὶ βεβάναι δόμον
εὐτυχίᾳ· παρὰ δ' ἄλλαν ἄλλα μοῖρα διώκει·

γ'. τὸν μὲν ἀφ' ὑψηλῶν βραχὺν ᾤκισε,
τὸν δ' ἀτίταν εὐδαίμονα τεύχει.

δ'. μόρσιμα δ' οὐτι φυγεῖν θέμις, οὐ σοφία τις ἀπώσεται,
ἀλλὰ μάταν ὁ πρόθυμος δαί πόνον ξ-ξει.

$\alpha'. 4. 4. 6'. 4. 3 + 3. \gamma'. 4. 4. \delta'. 3 + 3. 3 + 3.$

Ὡς παράδειγμα δὲ τῶν δακτυλικῶν συστημάτων τῶν μονωδιῶν

καὶ κομματικῶν θρήνων φέρομεν τὸ ἐξῆς ἐκ τῆς Σοφ. Ἠλεκτρὰς στ.
129 κί.

α'. ὦ γενέθλα γενναί-ων,

ἥκετ' ἐμῶν καμάτων παραμύθιον.

β'. οἶδά τε καὶ ξυνίημι τάδ', οὐ τί με
φυγγάνει, οὐδ' ἐθέλω προλιπεῖν τόδε,
μὴ οὐ τὸν ἐμὸν στενάχειν πατέρ' ἄθλιον.

γ'. ἀλλ'-ὧ-παν-τοί-ας φιλότιτος ἀμειδόμεναι χάριν.
ēātē m' ōd' álý-ein-, aí-aī, iknou-mai.

$$\alpha', 4, 4, 6', 4, 4, 4, \gamma', 4 + 4, 4 + 4.$$

Β'. ΜΕΤΡΑ ΑΝΑΠΑΙΣΤΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

**Περὶ προσοδιακοῦ, παροιμιακοῦ καὶ τετραμέτρου
ἀναπαιστικοῦ.**

313. Τῶν ἀναπαιστικῶν μέτρων κύριος πόνος εἶνε ὁ ἀνάπαιστος, ὅστις μέγιστος ἔχων ὡς ὁ δακτύλος τετράσημον, βαίνωμενος διηγεῖτο ὡσαύτως εἰς δύο ἴσα ποδικὰ μέρη, δισσημον ἄρσιν καὶ δισσημον θέσιν, ὥστε ἀνέηκεν εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ὁ δακτύλος ρυθμικὸν γένος, τὸ δακτυλικόν. Διέφερε δὲ ὁ ἀνάπαιστος τοῦ δακτύλου κατὰ τὴν τάξιν τῶν σημείων, διότι ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ δακτύλου προηγεῖτο μὲν ἡ θέσις, εἶπετο δὲ ἡ ἄρσις, ἐπὶ τοῦ ἀναπαιστού συνέβαινε τὸ ἀντίθετον (ἀρσ. 6.).

Σχήματα δὲ ἐλάμβανεν ὁ ἀναπαιστικός πούς α') μὲν αὐτὸ τὸ τοῦ

ἀναπαιστού (υ υ ε) β') δι τὸ τοῦ ἀναπαιστικοῦ σπονδείου (- ε). γ') δι τὸ τοῦ ἀναπαιστικοῦ δακτύλου (- υ υ) καὶ δ') τὸ τοῦ (ἀναπαιστικοῦ) προκειλευσματικοῦ (υ υ υ υ). Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνάπαιστος εἶχε προηγουμένην τὴν ἄρσιν τῆς θέσεως, ἐκ τούτου κατὰ τὸ ἦθος διέφερε τοῦ δακτύλου μείζονα αὐτοῦ προσλαμβάνων κίνησιν καὶ ἐνέργειαν. Καὶ τὸ μὲν σπονδειακὸν σχῆμα ἦτοί ἡ συναίρεσις τῶν δύο βραχυῶν τῆς ἄρσεως εἰς μίαν μακρὰν προσποιεῖται τῷ ρυθμῷ μείζονα ἡορσίαν καὶ σενότητητα παρὰ τὸ κύριον, ἡ δὲ λύσις τῆς θέσεως εἰς δύο βραχεῖας τοῦναντίον μείζονα θερμότητα καὶ πάθος (πρβλ. Ἀριστ. Κοιντ. σελ. 97 Μ. Διονύς. Ἄλ. περὶ συνθ. ὄνομ. κεφ. 17).

314. Κῶλυ δι ἀναπαιστικά συγκροτοῦνται ἐκ δύο, τριῶν, τεσσάρων καὶ πέντε ἀναπαιστών, τούτεστι διποδία, τριποδία, τετραποδία καὶ πενταποδία. Κῶλυ δι ἀναπαιστικά μείζονα τοῦ εἰκοσασῆμου μεγέθους (τῆς πενταποδίας) διν γίνονται δι' ὃν λόγον οὐδὲ δακτυλικά, ὡς ἐν τῷ γενικῷ μέρει εἵπομεν. Τῶν δ' εἰρημένων τεσσάρων κῶλων εὐχρηστότατον καὶ τὸ θεμελιώδες στοιχεῖον ἐν πάσαις ταῖς ἀναπαιστικαῖς περιόδῳ καὶ τοῖς ἀναπαιστικοῖς συστήμασιν εἶνε ἡ τετραποδία. Σχηματίζονται διὰ τὰ ἀναπαιστικά κῶλυ ἢτοι ἀκατάληκτα ἢ καταληκτικά ἢ βραχυκατάληκτα. Καὶ τὰ μὲν ἀκατάληκτα ἔχουσι πάσας τὰς ἄρσεις πλήρεις τούτεστιν ἀποτετυπωμένας δι' ἰδίων συλλαβῶν, οἷον ΑΙ. 134. 135

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ
Τελαμῶνιε παῖ, τίς ἀμφιρύτου
Σαλαμῖνος ἔχων βάθρον ἀγχιθάλου.

τῆς διὰ καταληκτικῆς λείπει ἡ τελευταία ἄρσις, ἥτις ἀναπληροῦται διὰ τῆς ἦτοι παρεκτάσεως τῆς προτελευταίας ἀπὸ δισήμου εἰς τετράσημον, οἷον ΑΙ. 136

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ
σὲ μὲν εὖ πρόσσονται' ἐπιχαίρω.

Τῶν διὰ βραχυκατάληκτων ἐλλείπουσιν ἀμφοτέραι αἱ τελευταῖαι ἄρσεις, αἵτινες ἀναπληροῦνται διὰ τῆς τῶν προηγουμένων θέσεων, οἷον Τραχ. 849

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ
τέγγει δακρύων - ἀχ-ναν.

Βαίνονται διὰ τὰ ἀναπαιστικά κῶλυ καὶ μέτρα διττῶς, ἦτοι κατὰ διποδία, ὥστε δύο ἀνάπαιστοι ἀποτελοῦσι μίαν διποδικὴν βάσιν ἢ

ἐν μέτρον, ἢ κατὰ μονοποδία. Καὶ ἡ μὲν τετραποδία ὡς ἐκ δύο συγχειμένη βάσειν λέγεται διμέτρον, ὥσπερ ἡ διποδία μονόμετρον, ἡ δὲ σύζευξις δύο τετραποδίων ἢ διμέτρων τετράμετρον. Αἱ διὰ τριποδία καὶ πενταποδία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν βαίνονται κατὰ μονοποδία καὶ τότε λέγονται τρίμετρα καὶ πεντάμετρα, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ διποδία, ὅταν ἡ μὲν τριποδία λαμβάνηται ἀντὶ βραχυκατάληκτου τετραποδίας ἦτοι βραχυκατάληκτου διμέτρου, ἡ δὲ πενταποδία ἀντὶ βραχυκατάληκτου εξαποδίας ἦτοι βραχυκατάληκτου τριμέτρου.

Ὅταν δὲ ἐν μέσῳ τῷ ἀναπαιστικῷ μέτρῳ ἐλλείπη μία ἢ καὶ πλείονες ἄρσεις, ὅταν δηλαδὴ διὰ ἀποτυπῶνται δι' ἰδίων συλλαβῶν, ἀλλ' ἀναπληρῶνται διὰ κενοῦ χρόνου ἢ διὰ τῆς τῆς, γεννᾶται τὸ προκαταληκτικὸν σχῆμα καὶ τὰ μέτρα ταῦτα καλοῦνται προκαταληκτικά (ἀσυνάρτητα), οἷον Τραχ. 850 κέ.

ἀ δ' ἐρχομένα - μοῖρα προφαί-νει δολίαν κτλ.

315. Οὐ μόνον διὰ κατὰ τὸ ἦθος, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, διέφερον οἱ ἀνάπαιστοι τῶν δακτύλων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς χρῆσιν, διότι ὁ ἀναπαιστικός ρυθμὸς ἦτο ἀρχῇθεν ρυθμὸς ἐμβατήριος. Ἐν ᾧ δηλαδὴ οἱ δακτύλοι ἤδοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑφ' ἐσώτων καὶ ἄνευ ὀρχηστικῆς κινήσεως πρὸς κιβάρην ἢ πρὸς αὐλοῦς, οἱ ἀνάπαιστοι ἐξ ἀρχῆς ἐχρησίσμουν ὡς μέτρον τῶν προσοδίων καὶ ἐμβατηρίων, οὕτω δὲ ὥστε ἐπὶ ἑκαστον ἀνάπαιστον ἐπιπτεν ἀνά ἐν βῆμα τοῦ ἄδοντος, τῇ μὲν ἄρσει τοῦ μετρικοῦ ποδὸς συμπίπτοντος τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ ποδὸς τοῦ ἄδοντος, τῇ δὲ θέσει τῆς θέσεως. Ὡς δὲ ἐν τῇ πορείᾳ τῆς πρώτης τοῦ ποδὸς βάσεως ἦτοί θέσεως προηγείται ἄρσις αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μετρικοῦ ποδὸς τῆς συνακολουθούσης καὶ τὸν αὐτὸν ἔχουσιν ρυθμὸν ᾧδης ἀναγκάσιον ἦτο τῆς πρώτης θέσεως νὰ προηγήται ἄρσις. Διττῇ δὲ κατ' ἀρχῆς ἐμφανίζεται ἡ τοιαύτη χρῆσις τῶν ἀναπαιστών ὡς ρυθμοῦ δηλονότι ἐμβατηρίου, τὸ μὲν ἐν τοῖς προσοδίοις καὶ τοῖς ἀπὸ τούτων ρυθμοῖς προσοδικαῖς παιξίαι, τὸ δὲ ἐν τοῖς ἐνοπλίοις ἦτοι τοῖς ἐμβατηρίοις. Ἦσαν δὲ ἀμφοτέρω τὰ ποιήματα ταῦτα ἱερά, διότι τὰ μὲν προσόδια ἤδοντο πρὸς αὐλὸν ἐν τῷ προσείναι τοῖς βωμοῖς ἢ ναοῖς (1), τὰ δὲ ἐνόπλια μετεχειρίζοντο μάλιστα οἱ Σπαρτιά-

(1) Πρβλ. Πρόκλον ἐν Χρήστῳ. σελ. 244 W. «ἐλέγγοτο δὲ τὸ προσόδιον, ἐπειδὴν προσοδίαι τοῖς βωμοῖς ἢ ναοῖς καὶ ἐν τῷ προσείναι ᾗδετο πρὸς αὐλόν· ὁ δὲ χορὸς ὕμνος πρὸς κιβάρην ᾗδετο ἐσώτων . . . καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὰ προσόδια τινες πα-

ταί και οἱ ἄλλοι Δωριεῖς ἐν ταῖς μάχαις, ὅτε ἐπύρηντο ἐπὶ τοὺς ἐναντίους. Ἀνεφέροντο δὲ καὶ ταῦτα ἀρχικῶς εἰς τὸ θεῖον, διότι οὐ μόνον ἐχρησίμευον ὥστε νὰ ρυθμίσωσι τὰ βήματα τοῦ στρατοῦ καὶ τηρῶσιν αὐτὸν ἐν τάξει, ἀλλ' ἅμα ἦσαν ὕμνος εἰς τὸν Ἄρην, ὡς περ ὁ στρατηγὸς ἔθυσεν εὐθύς πρὸ τῆς ὁδοῦ (1). Τὰ δὲ μέτρα τῶν προσοδίων καὶ ἐμβατηρίων τούτων ἦσαν ἡ ἀναπαιστική τριποδία (προσοδιακός), ἡ ἀναπαιστική καταληκτική τετραποδία ἢ διμετρον καταληκτικόν (παροιμιακός) καὶ τὸ ἀναπαιστικόν καταληκτικόν τετράμετρον. Περὶ τῶν τριῶν λοιπῶν τούτων μέτρων, ἅτινα ἐν τοῖς εἰρημνικοῖς ποιήμασι συντίθεντο κατὰ στίχον, λέγομεν ἐφεξῆς.

α'. Περὶ τῆς ἀναπαιστικῆς τριποδίας ἢ τοῦ προσοδιακοῦ.

316. Καὶ ἡ μὲν ἀναπαιστική τριποδία, κατὰ τὴν διττὴν αὐτῆς χρῆσιν ἐν προσοδίῳ καὶ ἐν ἐνοπλίῳ ἦτοι ἐμβατηρίῳ ἄσμεσιν προσοδιακὸς καὶ ἐν ἑπλίῳ ἢ κατ' ἐνόπλιον ρυθμὸς καλούμενη, ὡς σύνθετος ἰαμβικός πούς εἶχε τρία σημεῖα, μίαν κυρίαν θέσιν, μίαν δευτερεύουσαν καὶ μίαν ἄρσιν, σχῆμα δὲ ἦτο· τὸ ἀκατάληκτον ἢ τὸ καταληκτικόν, τὴν δὲ ἄρσιν τοῦ ἀρχομένου ποδὸς ἦτο· ἐκ δύο βραχυῶν συγκειμένην, αἵτινες καὶ εἰς μίαν μακρὰν συνηρῶντο, ἢ ἐκ μιᾶς βραχυείας

$\begin{array}{ccccccc} \sim & \sim & \sim & \sim & \sim & \sim & \sim \\ \sim & \sim & \sim & \sim & \sim & \sim & \sim \end{array}$

τὸν Ἑλλάδος ἀγαθέας
τῆς παι-ἀν.

Περὶ τῆς χρήσεως δὲ τοῦ προσοδιακοῦ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς θεοὺς προσοδίῳ μαρτυρεῖ ὁ Ξενοφῶν (Ἀναβ. 6, 1, 11) λέγων περὶ τῶν Μαντινέων ὡς· «πρὸς τὸν ἐνόπλιον ρυθμὸν αὐλούμενοι καὶ ἐπαιώνισαν καὶ ὠρχήσαντο ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς θεοὺς προσοδίῳ». Ἐκ τῶν παλαιότερων ἁγμάτων τῶν τῷ μέτρῳ τούτῳ γεγραμμένων οὐδὲν λείψανον διεσώθη, ὅπως εἰρήθη δὲ μόνον ἡ ἀρχὴ προσοδιακοῦ τινος παιῶνος

νας λέγουσιν». Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Ὀρν. 853 = Σουβ. προσοδία. Ἀθην. 4, 139 B, ὅστις περὶ τῶν προσοδίων τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τοῖς Ὑακινθίοις λέγει «κυβαρίζουσι καὶ πρὸς αὐλὸν ἔδοντες ἐν βολῇ μὲν ἀναπαίστῳ, μετ' ὀξείας δὲ τόνου τὸν θεὸν ἔθουσιν».

(1) Πρβλ. Ἀθην. 14, 630 κ. Πλούτ. β. Δικ. 22. Λακεδ. ἐπιτηρ. 16. Θουκ. 5, 70. Ξενοφ. Ἑλλ. 2, 4, 7. Cic. Tusc. 2, 16: Spartiatum procedit (agmen) ad tibiam nec adhibetur ulla sine anapaestis pedibus hortatio. Mar. Victor. 2521. Πολύδ. 4, 78, 82.

εἰς Λύσανδρον (πρβλ. Δοῦριν παρ' Ἀθην. 15, 69, A. Πλούτ. 6. Λυσ. 18) ἢ ἐξῆς·

τὸν Ἑλλάδος ἀγαθέας
στραταγὸν δ' ἐὺρυχόρον
Σπάρτας ὑμνίσσομεν, ὦ
ἱή(ιε) Παῖδαν.

Ἐν τῷ συστήματι τούτῳ μετὰ τρεῖς ἀκατάληκτους προσοδιακοὺς ἐπιφέρειται (ἐὰν ἡ διόρθωσις τοῦ Bergk ἱήν ἀντὶ ἱή ἐνε ὀρθή, ὅπως τῷ ὄντι φαίνεται) καταληκτικὸς προσοδιακός ὡς ἐφύμιον τῇ στροφῇ ἐπαγόμενος. Εἰς τὸ κῶλον τοῦτο τελευτᾷσι καὶ οἱ λογαοιδικοί προσοδιακοὶ τῶν κωμικῶν, οἷον Ἀριστοφ. Ἰππ. 1111. Βατρ. 448. Ἑκκλ. 290. Ἡ καταληκτικὴ ἀναπαιστικὴ τριποδία φαίνεται ὅτι ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατὰ στίχον ἐν προσοδίῳ. Εὐρίσκειται δ' οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ μέρει (στ. 1-11) τοῦ δωρικοῦ ἔξαμτος, ὅπερ οἱ τῶν Ῥοδίων παῖδες ἤδον ἐν τῷ ἔαρι εἰς τὴν χελιδόνα (πρβλ. Ἀθην. 8, 360 B. Εὐστάθ. Ὀδυσ. φ 411 καὶ Bergk Poët. lyr. 4 III σελ. 671), οὗ ἡ ἀρχὴ

ἦλθ' ἦλθε χελιδών,
καλὰς ὄρας ἀγοῦσα,
καλοὺς ἐνιαυτούς,
ἐπὶ γαστέρα λευκά,
ἐπὶ νῶτα μέλαινα κτλ.

β'. Περὶ τῆς ἀναπαιστικῆς καταληκτικῆς τετραποδίας ἢ τοῦ παροιμιακοῦ.

317. Ἡ δὲ ἀναπαιστικὴ καταληκτικὴ τετραποδία ἢ καταληκτικὸν διμετρον ἐκαλεῖτο παροιμιακόν $\sim \sim \sim \sim \sim \sim \sim \sim \sim \sim$ διὰ τὴν συνηρῶν αὐτοῦ χρῆσιν ἐν παροιμίαις (1). Ἐποίησατο δὲ χρῆσιν αὐτοῦ κατὰ στίχον ἐν ἐμβατηρίοις ὁ Τυρταῖος, ὃν λείψανον διεσώθη (παρὰ Δίωνι Χρυσόστῳ 1, 34 καὶ Τζέτζη Χιλ. 1, 192) τὸδε·

ἀγετ', ὦ Σπάρτας εὐάν-δρον
κοῦροι πατέρων πολλα-τάν,
λαίψ μὲν ἔνυν προβάλεσθε κτλ.

(1) Πρβλ. Ἡρασιμ. σελ. 27 W. «Τὸ δὲ διμετρον καταληκτικὸν καλεῖται μὲν παροιμιακόν διὰ τὴν παροιμίαν τινὲς ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ εἶναι· ἐπότε δ' Ἄρτεμις οὐκ ἐχθρεύουσιν· καὶ κόρητος ἐν λαχάνοισιν». Ἀλλὰ παροιμία εἶσι καὶ ἱππικαὶ καὶ ἰαμβικαὶ καὶ οὗ τοῦτο τοῦ μέτρου μόνον, ὥστε οὐκ ἐκόντως αὐτὸ μόνον παροιμιακὸν καλοῦσιν».

᾿Ωσπύτως καθ' Ἑρμιστίωνα (σελ. 28 W.) ὁ Κρατῖνος ἐν ᾿Οδυσσεύῃ συνεχεῖ αὐτῷ ἐχρήσατο·

σιγάν νυν ἅπας ἔχε σι-γάν·
καὶ πάντα λόγον τάχα πεύ-σει·
ἡμῖν δ' Ἰθάκη πατρίς ἐ-στι,
πλόμεν δ' ἄμ' ᾿Οδυσσεύῃ θεί-φ.

Τοῦ μέτρου τούτου γίνεται ἐν μέρει χρήσις καὶ ἐν τῷ εἰς ἥλιον ὅμω τοῦ Μεσομήδους. Καὶ ἡ μὲν προτελευταία συλλαβὴ αὐτοῦ εἶνε τετράσημος ὡς περιλαμβανούσα καὶ τὴν ἄρσιν τοῦ τετάρτου ποδός, ἡ δὲ συναίρεσις τῶν ἄρσεων ἐγχωρεῖ κατὰ πᾶσας τὰς χώρας, οἱ χριστιανοὶ μάλιστα ποιηταὶ ἱποιοῦν ὅλα ποιήματα ἐκ καθαρῶν σπονδειακῶν παροριακῶν, οἷος εἶνε ὁ τοῦ Συνεσίου πέμπτος ὕμνος. Τοσαῦτα ἐνταῦθα περὶ τοῦ μετρικοῦ σχήματος τοῦ παροριακοῦ, ποῖον δὲ ἦτο τοῦτο ἐν τῷ ἀναπαιστικῷ τετραμέτρῳ, οὐ ἀποτελεῖ τὸ δεῦτερον ἡμιστίχιον, καὶ ἐν τοῖς ἀναπαιστικοῖς ἐξ ὁμοίων συστήμασιν, ὧν ἀποτελεῖ τὴν κατακλιθεῖσα ἥτις τὸ τελικὸν κῶλον, θὰ εἴπωμεν ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ τούτων λόγῳ.

γ'. Περὶ τοῦ ἀναπαιστικοῦ τετραμέτρου.

318. Τὸ δὲ ἀναπαιστικὸν καταληκτικὸν τετράμετρον, διὰ τὴν πολλὴν παρ' Ἀριστοφάνει χρῆσιν Ἀριστοφάνειον κληθὲν (Ἑρμιστ. σελ. 26 W.), συνέστηκεν ἐξ ἀκαταληκτοῦ καὶ καταληκτικοῦ διμέτρου, οἷον

∞ ∟ ∞ ∟ ∞ ∟ ∟ | ∞ ∟ ∞ ∟ ∞ ∟ ∞

ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἦνθουν καὶ σωφροσύνη νενόμιστο.
Ἦτο δὲ ἀρχικῶς χρήσιμον ἐν ἐμβατηρίοις, ὅπως καὶ τὸ παροριακόν, καὶ ὁ Ἑρμιστίων μνημονεύει τοιοῦτου τετραμέτρου, ὡς φάνεταί, τοῦ Τυρταίου,

ἄγετ' ὦ Σπάρτας ἐνοπλιοὶ κοῦροι | ποτὶ τὰν Ἄρεως κίνασιν.
Ἐκ τῶν Δωρικῶν δὲ ἐμβατηρίων παρέλαβεν αὐτὸ ἡ Σικελικὴ κωμῳδία. Τοιοῦτο δὲ εἶνε τὸ ἐξῆς τετράμετρον Ἀριστοφάνου τοῦ Σελινουντίου (Ἑρμιστ. σελ. 27 W.):

τίς ἀλαζονίαν πλείεσταν παρέχει τῶν ἀνθρώπων; τοὶ μάντιες.
Ὁ δὲ Ἐπίχαρμος «ὅλα δύο δράματα τούτῳ τῷ μέτρῳ γέγραφε, τοὺς τε χορεύοντας καὶ τὸν Ἐπινίκιον», ὡς λέγει ὁ Ἑρμιστίων σελ. 26 W. Ἐκ δὲ τῆς Δωρικῆς μετέβη εἰς τὴν Ἀττικὴν κωμῳδίαν, ἐν ᾗ

μετὰ τὸ ἱαμβικὸν τρίμετρον ἐγένετο τὸ συχνότατον μέτρον. Ἐνταῦθα δὲ κατὰ πρῶτον μὲν γίνεται χρήσις αὐτοῦ ἐν τῷ μέρει τῆς παραβάσεως, ὅπερ ἰδίᾳ οὕτω καλεῖται, προεφέρετο δὲ ὑπὸ τοῦ κορυφαίου. Παρ' Ἀριστοφάνει τοιούτῳ μίσητον ἡ χρήσις αὐτοῦ ἐν τῷ μέρει τούτῳ παρὰ πολὺ ἐπικρατεῖ, διότι μόνῃ ἡ παραβάσις τῶν Νεφέλων καὶ ἡ τοῦ Ἀναγύρου (ἀπόσπ. 19) εἶνε γεγραμμένη τῷ Εὐπολιδεῖ μίσητον καὶ ἡ τοῦ Ἀμφικράτου (ἀπόσπ. 18) τῷ Πριαπίει. Εἴτα δὲ εἶνε χρήσιμον τὸ τετράμετρον ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἐν οἷς χορικῇ τινι στροφῇ ἐπιφέρεται διαλογικὸν μέρος ἐξ ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων, ὡς κατακλείς δὲ ἀκολουθεῖ ἀναπαιστικὸν σύστημα ἐξ ὁμοίων. Τῷ τριμερεῖ δὲ τούτῳ μέρει ἀντιστοιχοῦν ἐπάγεται ἐρεξῆς ἕτερον ὅμοιον, ἐξ ἀντιστροφῆς, τετραμέτρων καὶ συστήματος ἐξ ὁμοίων συγχείμενον, ἐν τούτῳ δὲ τὰ τετράμετρα καὶ τὸ σύστημα εἶνε ἥτοι ἀναπαιστικά ἢ καὶ ἱαμβικά(1). Ὑπόθεσις δὲ τῶν τετραμέτρων τούτων εἶνε πάντοτε σφοδρὰ ἐξ μεταξὺ δύο ἀγωνιστῶν, εἰς ἣν οὐχὶ σπανίως ἀναμύγνυται καὶ ὁ κορυφαίος, οἷον ἐν μὲν τοῖς Ἰππεύσιν (στ. 761) ἐρίζει ὁ Κλέων πρὸς τὸν Ἀλλαντοπόλῃν, ἐν δὲ ταῖς Νεφέλαις (στ. 959) ὁ Δίκαιος πρὸς τὸν Ἀδίκον λόγον, ἐν δὲ τοῖς Σπρηξίν (στ. 346, 379 καὶ 546, 648) ὁ φιλόδικος Πατήρ πρὸς τὸν εἰρηνικὸν υἱόν, ἐν δὲ τῇ Λυσιστράτῃ (484, 549) αἱ γυναῖκες πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἐν δὲ τοῖς Βατρῄχοις (1004) ὁ Αἰτχύλος πρὸς τὸν Εὐριπίδην, ἐν δὲ ταῖς Ἑκκλησιαστικαῖς (582) ἡ Πραξαγόρα πρὸς τὸν Βλέφυρον περὶ ἰσότητος, ἐν δὲ τῷ Πλούτῳ (487) ἡ Πενία πρὸς τὸν Πλούτον. Τὰ ἀναπαιστικά ταῦτα τετράμετρα εἶνε πανταχοῦ(2) ἀγωνιστικά, οἷα τὰ τῶν παλαιῶν Δωρικῶν ἐμβατηρίων, ὁ ἀγὼν ὅμως γίνεται οὐκ ἐντὶ δ' ὅπλων, ἀλλὰ διὰ τῆς γλώσσης. Ὅτι δὲ τῆς ἀναλογίας ταύτης εἶχε συνειδησιν καὶ αὐτὴ ἡ κωμῳδία, δηλοῖ καὶ τοῦτο ὅτι μετὰ τὴν χορικὴν στροφὴν τὰ ἐπιφερόμενα τετράμετρα πάντοτε(3) ἔχουσιν ὡς προσέμιον δύο στίχους τοῦ κορυφαίου ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ παρακλειυσματικοῦ ἀλλὰ, δι' ὃν οὗτος παρακλειύεται πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὅπως ἐν ταῖς μάχαις ὁ στρατηγὸς ἐξάπτει τὸν θυμὸν τοῦ στρατοῦ διὰ τοῦ ἐμβατηρίου. Ἐπειτα δὲ ὁμοία χρήσις γίνεται τῶν ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων ὡς ῥυθμοῦ ἐμβατηρίου καὶ ἐν τῇ παρῳδῳ καὶ ἐξῳδῳ τοῦ

(1) Μόνον ἐν ταῖς Ἑκκλησίαις καὶ τῷ Πλούτῳ λείπει τὸ δεῦτερον μέρος, ἐν τῷ Πλούτῳ δὲ καὶ ἡ στροφὴ πρὸ τῶν τετραμέτρων.

(2) Μόνα τὰ ἐν Νεφέλαις 451-628 εἶνε τὸ ἥθος εἰρηνικώτερον.

(3) Πλὴν μόνον ἐν Σπρηξίν στ. 619.

χοροῦ ἢ τινος τῶν ὑποκριτῶν, ἔνθα οἱ κωμικοὶ τοιαύτην ποιοῦνται χρῆσιν αὐτῶν, οἷαν οἱ τραγικοὶ τῶν ἀναπαιστικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων, οἷον ἐν Νεφ. 263, Βατρ. 353, Θεσμοφ. 947 καὶ 655, Λυσιστρ. 1072 καὶ ἐν τέλει τοῦ Πλούτου καὶ τῶν Νεφελῶν.

319. Τὸ δὲ μετρικὸν σχῆμα τῶν ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων ἔχει ὡδε· α') Ἡ τομὴ τοῦ τετραμέτρου πίπτει κανονικῶς ἐπὶ τέλους τοῦ πρώτου κώλου, σπανιωτάτα δὲ παραβαίνεται ὁ κανὼν οὗτος, οἷον ἐν Σφηξ. 568

κᾶν μὴ τούτοις ἀναπειθώμεσθα, τὰ παιδάρι' εὐθύς ἀνέλκει.
Προσέτι Ὀρν. 600. Νεφ. 987. Οὐδέποτε δὲ πίπτει ἡ τομὴ μεταξὺ προθέσεως καὶ τῆς πτώσεως αὐτῆς, ὥστε νὰ χωρίζονται δι' αὐτῆς, καθὼς οὐδὲ μεταξὺ ἄρθρου καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἡ δὲ πρώτη τετραποδία τέμνεται ἐν συχνᾷ ἐν τῇ μέσῳ, ἀλλ' ὁμως εὐρίσκονται καὶ πάμπολλαι ἐξαιρέσεις.

β') Ἐν τοῖς τετραμέτροις τοῦ Ἀριστοφάνους ὁ παραλήγων ἦτοι ὁ ἔβδομος πούς εἶναι πάντοτε ἀνάπαιστος, οἱ Δωριεῖς ὅμως ποιῶνται μεταχειρίζοντο ἐνταῦθα καὶ σπονδεῖον. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔμπροσθεν μνημονεύθην τοῦ Ἀριστοφάνου τοῦ Σιλωνοῦντος καὶ τὸ τοῦ Τυρταίου, ἄγχι' ὧ Σπάρτας κτλ., ὅθεν καὶ Λακωνικὸν ἑκαλεῖτο ὑπὸ τινῶν τὸ πάλαι, ὡς λέγει ὁ Ἑρασιτίων σελ. 27 W. Ὁ αὐτὸς Ἑρασιτίων μνημονεύει προσέτι καὶ τοῦ Κρατίνου τετράμετρον μετὰ σπονδείου τοῦ παραλήγοντος. Ἐν πάσαις δὲ ταῖς προηγουμέναις χώραις ἐγγχωρεῖ συναίρεσις τῆς ἄρσεως καὶ οὐχὶ σπάνια εἶναι τὰ παραδείγματα στίχων ἐχόντων συνηρημένους ἅπαντας τοὺς ἐξ πρώτους πόδας, οἷον Ἰππ. 522. 766. 775. 815

πάσας δ' ὑμῖν φωνὰς εἰς καὶ ψάλλων καὶ πτερυγίζων.

γ') Ἡ λύσις τῆς θέσεως συμβαίνει συχνὰ παρὰ τοῖς κωμικοῖς κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας χώρας τοῦ πρώτου καὶ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ δευτέρου κώλου, σπανίως δὲ κατὰ τὴν τελικὴν χώραν τοῦ πρώτου. Ἡ δὲ θέσις τοῦ τρίτου ποδὸς τοῦ παροιμιακοῦ δὲν ἡδύνατο νὰ λυθῇ ὡς τετράσημος μακρά. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς συμπτώσεως τῶν πολλῶν βραχειῶν θὰ μετεβάλλετο ὁ οἰκίος τοῦ ρυθμοῦ τούτου χαρακτὴρ, ἐκ τούτου ὁσάκις ἐλύετο ἡ θέσις τινὸς τῶν ποδῶν, συνηρεῖτο ἅμα ἡ ἄρσις αὐτοῦ, ὥστε ὁ πούς ἐλάμβανε τὸ τοῦ δακτύλου σχῆμα μετ' ἀναπαιστικοῦ δηλονότι ῥυθμοῦ (— υ υ). Διὰ τὸν λόγον τούτον οὐ μόνον ὁ πρόκελευσματικὸς (υ υ υ υ) ἐπὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς δὲν ἐνεχώ-

ρει, ἀλλὰ καὶ ἡ σύμπτωσις τεσσάρων βραχειῶν ἐκ τῆς ἀκολουθίας δακτύλου καὶ ἀναπαιστού (— υ υ υ υ). Ὅθεν τῷ δακτύλῳ ἐπιφέρειτο κανονικῶς ἡ σπονδεῖος (— υ υ — υ) ἢ ἕτερος δακτύλος (— υ υ — υ υ). Κατ' ἐξαιρέσεις δὲ συνέβαινεν ἐνίοτε νὰ ἀκολουθῇ τῷ δακτύλῳ ἀνάπαιστος, ἀλλὰ μόνον ὅτε οἱ δύο οὗτοι πόδες ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῆς τομῆς τοῦ στίχου, οἷον ἐν στ. 397 τῶν Σφηκῶν [δύσει;

αὐτὸν δῆσας. Ε. ὦ μιαιώτατε | τί ποιεῖς; οὐ μὴ κατα-
Νῦν δὲ γίνεται φανερὸν διὰ τί δὲν ἐλύετο καὶ ἡ θέσις τοῦ δευτέρου ποδὸς τῶν παροιμιακῶν, πρὸς ἀποφυγὴν δηλαδὴ τῆς συμπτώσεως ἐνταῦθα δακτύλου καὶ ἀναπαιστού, οἷον σχῆμα, ὡς εἵπομεν, εἶχε κανονικῶς ὁ παραλήγων πούς παρ' Ἀριστοφάνει. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ στίχῳ συχνὰ συμβαίνεισι δύο λύσεις, ἐνίοτε δ' εὐρίσκονται καὶ τρεῖς, οἷον

Ἀχαρν. 658 οὐδὲ πανουργῶν οὐδὲ κατέρδων, ἀλλὰ τὰ βέλτεστα διδάσκων.

Ἰππ. 805 εἰ δέ ποτ' εἰς ἄγρον οὗτος ἀπὸ δὸν εἰρηναῖος διατρίβῃ.

Νεφ. 353 ταῦτ' ἄρα, ταῦτα Κλεώνυμον αὐταὶ τὸν ῥίπακον γῆς ἱσοῦσαι.

Σφ. 350 ἴστω δὴ δὴ ἦντιν' ἂν ἐνδοθεν οἷος τ' εἴης διορίζαι.

Στ. 1027 οὐδὲν πόσπετ' ἔσσι πιθέσθαι γνῶμην τιν' ἔχων ἐπιεικῆ.

Κρατίν παρ' Ἡρακλ. 26 χαίρετε δαίμονες οἱ Διόδωβαν Βωσῖτον οὐδάρ ἐρούρης.

Τοσαῦτα περὶ τῶν κατὰ στίχον ἀναπαιστικῶν μέτρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ τῶν ἀναπαιστικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων.

320. Τὰ ἀναπαιστικά ἐξ ὁμοίων συστήματα, ὡς ἐν τῷ γενικῷ μέρει (§ 264) εἵπομεν, εἶναι αὐξήσεις τῶν ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων εἰς ἀόριστον μέγεθος. Ὅπως δηλαδὴ ἐν τῷ τετραμέτρῳ μετὰ τὸ ἀκατάληπτον διμέτρον ἐπιφέρειται τὸ παροιμιακόν, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀναπαιστικῷ ἐξ ὁμοίων συστήματι μετ' ἀριθμὸν τινὰ ἑλάσσονα ἢ μειζονα ἀναπαιστικῶν διμέτρων ἀκατάληπτον, οἷς σποράδην ἀναμίγνυται καὶ

διποδία τις ἢ μονόμετρον, ἐπιφέρεται τὸ παροιμιακὸν ὡς κατακλείς, οἷον τὸ ἐξῆς ἐν Αἰσχ. Ἄγαμ. 40 κί.

δέκατον μὲν ἔτος τὸδ', ἐπεὶ Πριάμου
μέγας ἀντίδικος,
Μενέλαος ἀναξ ἡδ' Ἀγαμέμνων,
διθρόνου Διόθεν καὶ δισκίπτρου
τιμῆς ὄχυρὸν ζευγὸς Ἀτρεΐδαιν,
στόλον Ἀργείων χιλιοναῦτην
τῆσδ' ἀπὸ χώρας
ἦραν, στρατιῶτην δρωγῆν.

Τὰ κῶλα χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων κανονικῶς διὰ τομῆς· διὰ τῆς λεκτικῆς ὅμως συναφείας συνάπτονται εἰς μίαν περίοδον ὑπέρμετρον. Μόνον δὲ κατ' ἐξαίρεσιν ἐνίοτε ἐγχωρεῖ ἐν τῷ μέσῳ τὸ συστήματος· χασμοῦ καὶ ἀδιάφορος συλλαβὴ (πρβλ. § 239). Τὰ μετρικὰ ταῦτα μεγέθη προσφῶς ὁ Ἑραιοτῶν καλεῖ συστήματα ἐξ ὁμοίων ἀπερίριστα, ἐξ ὁμοίων μὲν διότι ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους καταμετροῦνται ὑπὸ οὐοίου μέτρου, τῆς ἀναπαιστικῆς δηλαδὴ διποδίας, ἀπερίριστα δὲ διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν κῶλων, ὥστε τὸ μέγεθος αὐτοῦ δὲν εἶναι ὁρισμένον, ἀλλ' ἐξήρτηται ἐκ τῆς βουλῆσεως τοῦ ποιητοῦ. Τὸ μέγιστον ἀναπαιστικὸν σύστημα εὐρίσκεται ἐν Νιφέλεις στ. 889 κί. ἐκ δύο καὶ ἐξήκοντα κῶλων συγκείμενον. Συχνὰ ὅμως εἶναι καὶ συστήματα ἐκ τεσσάρων ἢ τριῶν κῶλων συγκείμενα (1). Ποιήμα τι δὲ ἡδύνατο νὰ ἀποτελεῖται οὐχὶ μόνον ἐξ ἐνὸς τοιούτου ἐξ ὁμοίων ἀπεριόριστου συστήματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ πλείωνων τοιούτων διαδεχομένων ἀλλήλα, τὸ δ' ὅριον ἐκάστου αὐτῶν δηλοῖ ἡ περιγραφὴ, ἥτοι ἡ κατάληξις καὶ ἡ διακοπὴ τῆς λεκτικῆς συναφείας, τοῦτέστι ἡ χασμοῦ καὶ ἡ ἀδιάφορος συλλαβὴ. Τὰ τοιαῦτα ποιήματα ὁ Ἑραιοτῶν καλεῖ ποιήματα ἐξ ὁμοίων κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους. Τὸ δὲ κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους σηκίνει ὅτι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὅλον ποίημα συστήματα εἶναι ἀνισα τὸ μέγεθος πρὸς ἀλλήλα, διότι ἂν ἦσαν ἴσα, ἂν δηλαδὴ περιέχον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τετραποδιῶν, π. χ. ἀνὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἢ πέντε κτλ., θὰ ὑπῆγοντο εἰς ἄλλην κατηγορίαν τὴν τῶν κατὰ σχέσιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ σύνθεσις αὐτῶν τῶν ἐξ ὁμοίων ἀναπαιστικῶν ἡμῶν, ἡ κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους, εἶναι ἡ συνήθης, ἐνίοτε

(1) Ἐνίοτε δὲ καὶ ἡλικία εὐρίσκονται συστήματα ἄλλος μακροτέροις ἐπιφερόμενα, ὅτε τοὺν διαφέρουσιν τῶν τετραμέτρων.

ὅμως εὐρίσκονται φανερά σημεῖα ἀκριβεστέρως ἀντιστροφικῆς ἀναποδόσεως, καὶ μέλιστα ὅπου τὰ ἐξ ὁμοίων συστήματα παρεμβάλλονται μεταξὺ τῶν λυρικῶν στροφῶν, οἷον ἐν Αἰσχ. Ἄγαμ. 1462 κί. = 1475 κί., 1488 = 1513 κί. Σοφ. Ἀντιγ. 110 κί. = 126 κί., 141 κί. = 155 κί.

321. Μετρικὸν σχῆμα. Τὸ δὲ μετρικὸν σχῆμα τῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων ἔχει ὡς ἐξῆς·

α') Ἡ μὲν τομὴ τοῦ συστήματος εἶναι διττὴ, ἡ μὲν κυρία πίπτουσα μετ' ἐκάστην τετραποδιαν, καθὼς καὶ μετ' ἐκάστην αὐτοτελὴ διποδιαν, ὁσάκις τοιαύτη παρεμβάλλεται, ἡ δὲ δευτερεύουσα πίπτουσα κατὰ τὸ μέσον τῆς τετραποδίας. Καὶ ἡ μὲν κυρία τηρεῖται πανταχοῦ αὐστηρῶς, τὴν δὲ δευτερεύουσαν κατ' αὐστηρὸν καὶ ἀπαράβατον κανόνα φυλάττει μόνος ὁ Εὐρύπιδης, ὁ δὲ Σοφοκλῆς καὶ Ἀριστοφάνης, μέλιστα δὲ ὁ Αἰσχύλος μεταχειρίζονται κατὰ τοῦτο μείλιον ἄδειαν τέμνοντες πολλὰκις καὶ μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ γ' ποδὸς ἀντὶ τῆς τομῆς μετὰ τὴν θέσιν τοῦ δευτέρου(1). Σπανιότατα δὲ παραμελεῖται πρὸς τῇ δευτερευούσῃ τομῇ καὶ ἡ κυρία, οἷον ἐν στ. 752 τῶν Σοφικῶν.

β') Ὡς πρὸς δὲ τὴν συναίρεσιν τῶν ἄρσεων καὶ τὴν λύσιν τῶν θέσεων ἐπικρατοῦσι καθ' ὅλου οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν τῷ τετραμέτρῳ κανόνες. Ὁ μὲν δηλαδὴ τελικὸς τοῦ συστήματος παροιμιακὸς ἐπιδέχεται τὴν μὲν λύσιν κατὰ τὴν α', τὴν δὲ συναίρεσιν κατὰ τὴν α' καὶ β' χώραν, μόνος δὲ ὁ Αἰσχύλος μεταχειρίσασθαι ἐναχοῦ τὴν συναίρεσιν κατὰ τὴν γ' χώραν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Λακωνικοῦ τετραμέτρου, οἷον ἐν Ἰκέτ. 8 «ψῆφὸς πόλεως γινωσθεῖσαι» καὶ 976, Πέρσ. 32 καὶ 152, Ἄγαμ. 366. — Αἱ δὲ προηγούμεναι τοῦ παροιμιακοῦ ἀκατάληκτοι τετραποδία δέχονται τὴν τε λύσιν (δάκτυλον) καὶ τὴν συναίρεσιν (σπονδεῖον) κατὰ πάσας τὰς χώρας, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἀναμειγμέναι διποδία. Ὁ δὲ προκαλεσματοῦ καὶ ἡ ἀκολουθία δακτύλου καὶ ἀναπαιστικοῦ ἐγχωρεῖ μόνον ἐν τῇ ταχυτέραν ἀγωγῇ ἐχούσῃ κωμῶδι, οἷον Νεφ. 916 «διὰ σὲ δὲ ροιτᾶν». 443 «εἴπερ τὰ χρέα διαφευζοῦμαι», Εἰρ. 169 «καὶ μύρον ἐπιγεις· ὥς ἦν τι πεσών», Θεσμ. 822

(1) Σοφ. Αἴ. 146. Ἀντιγ. 382. Ἠλέκτρ. 94. Οἰ. Κ. 1760. 1771. Τραχ. 1276. Φιλοκ. 1445. 1470. Αἰσχ. Ἰκέτ. 625. Προμ. 141. 172. Ἄγαμ. 50. 64. 75. 84. 95. 790. 793. 794. 1339. 1341. 1526. 1555. 1557. Χορ. 340. 864. 859. 1073. Εὐμ. 1010. — Ἀριστοφ. Ἄγαμ. 1143. Σρ. 1482. 1787. Νεφ. 892. 947. Εἰρ. 98. 100. 767. 987. 1002. 1003. 1014. Ὀρν. 523. 536. 612. 733. Θεσμ. 49. Βατρ. 1089. 1190.

« τάντων ὁ κανὼν, οἱ καλαθίσκοι ». Οὕτως ὁμως ὀλίγα εἶναι καὶ παρ' Ἀριστοφάνει τὰ παραδείγματα, ὥστε δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐξαιρέσεις. Συγχρόνως δὲ φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐν τῇ μέσῃ κωμῳδίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τοῖς οὕτως πρόσφιλαις τῶν ὕψων καταλόγοις. Ὅσακις ὁμοῦς ὁ δάκτυλος ἐχωρίζετο τοῦ ἀναπαισίου διὰ τῆς κυρίας τομῆς, καὶ αὐτοὶ οἱ τραγικοὶ ὀλιγώτερον ἔδυσχεραίνον τῇ ἀκολουθίᾳ τεσσάρων βραχυῶν. Πρβλ. Αἰσχ. Ἰκέτ. 9, Ἐπ. Θ. 827 καὶ 867, Εὐμέν. 949, Εὐριπ. Ἠλέκτρ. 1319 καὶ 1322.

γ') Ἐπειδὴ πᾶν σύστημα ἀποτελεῖ ἐν σῶμα συναφές καὶ ἀπηρτισμένον, τὸ τέλος αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμπίπτει τῷ τέλει τοῦ λόγου καὶ ἔχει μείζονα τινα στιγμὴν (1). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ οὐδέμία ἰσχυρεῖ χασμωδία οὐδ' ἀδιάφορος συλλαβή, ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ τέλει. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν σύστημα τῆς παραβάσεως ὠνομάσθη πνίγος ὡς προφερόμενον ἀνευ μνηδεμίας ἐν τῷ μεταξὺ περιγραφῆς καὶ οἷον ἀπνευστί, ὅπερ δύναται τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ παντὸς ἄλλου ἀναπαιστικοῦ ἐξ ὁμοίων συστήματος. Περιγραφή δὲ ἦτοι χασμωδία καὶ συλλαβὴ ἀδιάφορος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συστήματος (κατὰ τὴν κυρίαν δηλαδὴ ἢ καὶ τὴν δευτερεύουσαν τομὴν) εὐρίσκεται κατ' ἐξαιρέσεων παρὰ μὲν Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ μόνον ἐπὶ ἐπικλήσεων καὶ ἐπιφωνημάτων, ὅταν μάλιστα συνυπάρχῃ μεταβολὴ προσώπου, οἷον ἐν Ἀντιγόῃ.

[νάτου τοῦτ' ἐγγυτάτω.

932 κλαυμάθ' ὑπάρξει βραδυτύτος ὕπερ'. | Ἀ. ὁμοί θα-
936 μὴ οὐ τὰδε ταύτη κατακυροῦσθαι. Ἀ. ὦ γῆς Θήδης
[ἄστου πατρῶον.

Ὡσαύτως ἐν Οἱ. Κ. 143. 170. 173. Εὐριπ. Ἀλκ. 78. Μῆδ. 1396.
Ἠλ. 1333. Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 776 καὶ 1065. Κατὰ τὴν δευτε-
ρεύουσαν δὲ τομὴν

Οἱ. Κ. 139 τὸ φατιζόμενον. Χ. ἰὼ ἰὼ.

188 ἄγε νῦν σὺ με, παῖ, ἴν' ἂν εὐσεβίας.

1757 πατρόος ἡμετέρου. Θ. ἀλλ' οὐ θεμιτόν.

Πρβλ. καὶ Εὐριπ. Ῥῆς. 748. Αἰσχ. Ἀγαμέ. 1538. Παρ' Αἰσχύλῳ ὁμοῦς δὲν περιορίζεται ἡ περιγραφή εἰς μόνον τὰ ἐπιφωνήματα, ὅπως παρὰ τοῖς διαδόχοις τραγικοῖς, ἀλλ' εὐρίσκεται καὶ ἐν τῷ μέσῳ δι-

γνηματικῶν συστημάτων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ μετὰ στιγμὴν, οἷον Πέρσ. 18. Ἐπτ. 824. Ἀγαμ. 794.

322. Χρῆσις τῶν ἀναπ. συστημάτων. Ἡ ἰσότης τῶν κώλων καὶ ἡ κανονικότης τοῦ μετρικοῦ σχήματος προσποιοῖ τοῖς ἀναπαιστικοῖς ἐξ ὁμοίων συστημάτων σημαντικὴ πολλὴν καὶ ἀξίωμα καὶ ἀποδείκνυσιν αὐτὰ προσφορώτατα πρὸς χρῆσιν ἐν κινήσει βραδυτέραις καὶ ἀξιοματικαῖς. Τοῦτου ἕνεκα γίνονται τυπικὴ χρῆσις αὐτῶν ἐν τῷ δράματι κατὰ τὴν εἰσόδον καὶ ἐξόδον τοῦ τε χοροῦ καὶ τῶν ὑποκριτῶν, μάλιστα δὲ ἐν τῇ τραγωδίᾳ, ἥτις οὐδαμῶς δύναται νὰ στερηθῇ αὐτῶν, ὅπως οὐδὲ τοῦ τριμέτρου. Ἐχουσι δὲ ταῦτα σχεδὸν πανταχοῦ τὴν σημασίαν ἐμβατηρίου βυθμοῦ. Ἄν δὲ τὰ ἀναπαιστικά ἐξ ὁμοίων συστημάτων ἦσαν χρήσιμα ἤδη ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει ἐν προσοδίῳ ἢ ἐμβατηρίῳ, ἀδύνατον. Ἐφεξῆς λοιπὸν λέγομεν ἀκριβέστερον περὶ τῆς χρῆσεως αὐτῶν ἐν τῷ δράματι καὶ

323. Α'. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ διακρίνονται τρία εἶδη ἀναπαιστικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων, δύο μὲν κύρια, τὰ εἰσοδικὰ καὶ τὰ ἐξοδικὰ, καὶ ἓν δευτερεύον, τὰ μεσοδικὰ. Καὶ τὰ μὲν α) εἰσοδικὰ ἀναπαιστικὰ συστήματα ἦσαν χρήσιμα κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ χοροῦ εἰς τὴν ὀρχήστραν ἢ τοῦ ὑποκριτοῦ εἰς τὴν σκηνήν. Καὶ οἱ μὲν κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ χοροῦ ἀνάπαιστοι ἀποτελοῦσι τὸ πρῶτον μέρος τῆς παρόδου ἐν ταῖς τοῦ Αἰσχύλου τραγωδίαις ταῖς ἐξῆς: Ἰκέτισιν (ἀρχ.), Πέρσ. (ἀρχ.), Ἀγαμ. (40 κέ.), Εὐμηνίσι (307) καὶ ἐν τῷ Αἰαντι τοῦ Σοφοκλέους (στ. 134 κέ.). Ἐν τῇ παλαιότερᾳ δηλαδὴ τραγωδίᾳ, ἐν ἣ ὁ χορὸς ἔχει πολλὰ μείζονα σημασίαν ἢ ὕπερον, εἰσέρχεται εἰς τὸ θέατρον μετ' ὅλης τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ κατὰ τὴν πάροδον ταύτην, μέχρι ἂν καταλάβῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ περὶ τὴν θυμῆλιν, εἰδὲ (1) τοὺς ἀναπαιστικούς, οἵτινες ἕνεκα τῆς μείζονος διαρκείας αὐτῆς πάντοτε διαιροῦνται εἰς πλείονα συστήματα ἢ τοῦ υπερμέτρου περιόδου, ἐννέα μὲν ἐν τοῖς Πέρσαις, ταῖς Ἰκέτισι καὶ τῷ Ἀγαμέμνονι, πέντε δὲ ἐν ταῖς Εὐμηνίσι καὶ τῷ Αἰαντι. Ἡ ἀρχαιότης ὁμοῦς αὐτῇ μορφῇ τῆς παρόδου δὲν τηρεῖται ἐν ταῖς μεταγενεστέραις τραγωδίαις, ὡς θὰ εἴπωμεν ἐφεξῆς. Τὰ δὲ τοὺς ὑποκριτὰς εἰσιόντας προπύμνοντα ἀναπαιστικά συστήματα ἐγένοντο σταθεροῦς τύπος τῆς τραγικῆς ποιή-

(1) Οὐδεμίαν ἔχει στιγμὴν ἐν Ἰκέτ. 5. 13. 37. 976. Ἀγαμ. 47. 356. Χορ. 862. Εὐρ. 310. 317. Ἰρ. Α.Δ. 592. Ἰκέτ. 933. 1417. Θεσμοφ. 779. 1006. Βατρ. 1505.

(4) Παρὰ τὴν συνήθη τῶν πλείστων γνώμην, ὅτι τοὺς ἀναπαιστικούς τῆς παρόδου ἀπῆγγαλλον ὁ κορυφαῖος, ὁ Gubrauer ἐν τῷ J. Müller Jahrb. 1885, σελ. 33 κέ. ισχυρίζεται ὅτι ὅλος ὁ χορὸς μετέλχε τῆς προφορᾶς αὐτῶν.

σεως, ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς τραγωδίαις ἐξ Ἰσού διατηρηθεῖς ἀπὸ τῶν Περσῶν μέχρι τοῦ Ὁρέστου (1). Εἰσερχόμενος ὁ ὑποκριτής σπινῶς καὶ βραδέως βαίνει ἀκολουθῶν τῷ ῥυθμῷ τῶν ὑπὸ τοῦ κορυφαίου ἀπαγγελλλομένων ἀναπαιστων, σπανίως δὲ ἀπαγγέλλει αὐτοὺς αὐτὸς ὁ εἰσερχόμενος ὑποκριτής καὶ κυρίως τότε, ὅτε ὑποκρίνεται θεὸν τινα, ὅπως οἱ Διόσκουροι ἐν τῇ Ἡλέκτρᾳ τοῦ Εὐριπίδου, ὁ Ἡρακλῆς ἐν τῇ Φιλοκτήτῃ, ἡ Ἄρτεμις ἐν τῇ Ἰππολύτῃ καὶ ὁ Θάνατος ἐν τῇ Ἀλκήστιδι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑποκριτής ἐρχεται εἰς τὴν σκηνὴν εἴτε εὐθύς μετὰ τὸ τέλος τοῦ χορικοῦ ἔσματος εἴτε προοίους τῆς πράξεως, διὰ τοῦτο οἱ προπεμπόντες αὐτὸν ἀνάπαιστοι εὐρίσκονται ἤτοι ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπισοδίων καὶ τῆς ἐξόδου. Διαφέρουσι δὲ οἱ ἀνάπαιστοι οὗτοι τῶν τῆς παρόδου κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἑλασσον ὄν. Διότι ἐν ᾧ εἰσερχόμενος ὁ χορὸς μέχρι ἂν τοποθετηθῇ περὶ τὴν θυμῆλιν ἔρχεται πλείονων περιόδων, εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ ὑποκριτοῦ εἰς τὴν σκηνὴν ἔρχει ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μία μόνη περίοδος καὶ οὗτος εἶνε ὁ κανονικὸς τρόπος, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου. Περ' Αἰσχύλῳ δὲ μία μόνη περίοδος εὐρίσκεται ἐν μόνῳ τῷ Προμηθεῖ κατὰ τὴν εἰσόδον τῆς Ἰούς, συνήθως δὲ ἄρχονται παρ' αὐτῷ οἱ ἀνάπαιστοι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ὑποκριτοῦ καὶ οὕτως εὐρίσκονται τέσσαρα μὲν συστήματα ἤτοι ὑπέρμετροι περίοδοι ἐν τοῖς Πέρσαις κατὰ τὴν εἰσόδον τῆς Ἀτόσσης (στ. 140 κί.), τρία δὲ ἐν ταῖς Ἰκέτισι (966 κί.), δύο δὲ ἐν τοῖς Ἐπτά ἐπὶ Θήβας (861 κί.). Ἐν τοῖς Πέρσαις τοὺς ἀναπαιστους λέγει αὐτὸς ὁ Ἐφέρης εἰσερχόμενος, ἀκολουθοῦσι δὲ δύο ἔτι τοῦ κορυφαίου περιόδοι. Τὸ δὲ μῆγιστον ἀναπαιστικὸν μέρος εὐρίσκεται ἐν τῇ μακρᾷ καὶ θριαμβευτικῇ εἰσόδῳ τοῦ ἐπ' ὀχύματος οἰκαδε ἐπανέρχοντο, ὑπὸ πολλῶν δὲ ὁπαδῶν προπεμπομένου Ἀγαμέμνονος (στ. 782 κί.), ὃν ὁ χορὸς χαίρει· εἰ δ' ἔξ περιόδων. Ἀναλόγως δὲ μεταχειρίζονται καὶ οἱ ἄλλοι τραγικοὶ πλείονας τῆς μιᾶς περιόδου μόνον ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς τινας εἰσόδου, οἷον ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἡλέκτρᾳ 987 κί., ἔνθα ἡ Κλυταιμῆστρα ἐργεται ἐφ' ἔρκματος, καὶ ἐν Ἰκέτισι 1114 κί. ἐν τῇ κηδείᾳ τῶν πρὸ τῶν Θηβῶν πεσόντων ἡρώων. Ἐν δὲ τῷ Οἰδιποδὶ Τυράννῳ

1297 τῷ συστήματι τοῦ κορυφαίου ἀκολουθοῦσιν ἄλλοι ἀνάπαιστοι τοῦ εἰσελθόντος (1).

6') Ἐξοδικὸν ἀνάπαιστοι. Διὰ δὲ τῶν ἐξοδικῶν ἀναπαιστων ἐπιτιθεταὶ ἀξιωματικὸν τέλος τῇ διὰ κεινημένων διαλογικῶν ἐξόδων γενομένῃ πράξει ἥτοι κατὰ τὸ τέλος σκηνῆς τινοῦ ἢ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ὅλου δράματος. Διαφέρει δὲ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν ὁ Αἰσχύλος τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου. Καὶ ὁ μὲν Αἰσχύλος ἐπίσης συχνὰ ὡς καὶ τοὺς ἐσοδικούς ἀναπαιστους μεταχειρίζεται αὐτοὺς ἐν τῷ τέλει καὶ σκηνῆς τινοῦ καὶ τῆς ὅλης τραγωδίας, σύγκεινται δὲ οἱ ἀνάπαιστοι οὗτοι συνήθως ἐκ πλείονων τοῦ ἐνὸς συστήματων (2). Παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ ἐν μὲν τῷ τέλει τοῦ δράματος γίνεται κανονικὴ καὶ οἷον τυπικὴ χρῆσις τῶν ἐξοδικῶν ἀναπαιστων, ἐν δὲ τῷ μέσῳ ὡς τελικῶν σκηνῆς τινοῦ γίνεται σπανιωτέρα χρῆσις αὐτῶν καὶ μόνον ἐν τοῖς παλαιότεροις δράμασιν, ἅτινα καὶ ἄλλως ἀκολουθοῦσι μᾶλλον τῇ παλαιότερᾳ τοῦ Αἰσχύλου οἰκονομίᾳ. Συνήθως δὲ διὰ τῶν ἀναπαιστων τούτων ἅμα προπεμπεται ὑποκριτής τις ἐξερχόμενος ἐκ τῆς σκηνῆς, οἷον ἐν Αἰάντι 1164 ἐξέρχεται ὁ Μενέλαος, ἐν Ἀντιγόνῃ 929 ἀπέρχεται ἡ Ἀντιγόνη, ἐν Μηδείᾳ 357 ἐξέρχεται ὁ Κρέων, ἐν 759 ἀπέρχεται ὁ Αἰγύς, καὶ ἐν 1081 (τέσσαρα συστήματα) ἀφ'

(1) Τὰ κατὰ τὴν εἰσόδον τῶν ὑποκριτῶν ἀναπαιστικὰ ἐξ ὁμοίων συστήματα ἐν ταῖς τραγωδίαις τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου εἶνε τὰ ἑξῆς· Οἱ. Τ. 1297 (εἰσόδος τοῦ Κρέοντος), Ἀντιγ. 376 (εἰσόδος Ἀντιγόνης), 524 (Ἰσμήνης), 626 (Αἴμονος), 801 (Ἀντιγόνης), 1257 (Κρέοντος), Τραχιν. 971 (Ἡρακλῆος), Φιλοκ. 1409 (Ἡρακλῆος), Ἀλκιστ. 29 (Θανάτου), 740 (Θεράποντος), Ἰππολ. 1342 (Ἰππολύτου), Ἀνδρομ. 494 (Ἀνδρομάχης καὶ Μολοτοῦ, ἐμφανίζεται δὲ στορορική συζύγια καὶ ἀναπαιστικὸν σύστημα τοῦ Μενέλαου), 1166 (Πηλέως), 1226 (Θητίδος), Ἰκέτ. 794 (κηδεία τῶν ἑπτά), 980 (Εὐδίνης), 1114 (ἐφ' ὧν αἱ ἑπτά), Τραχ. 230 (κέρκυρας), 568 (Ἀνδρομάχης), 1118 (Ἀστυάνακτος νεκροῦ), 1251 (Ταλθύλειου), Ἰων. 1242 (Κροισίης), Πίλετρ. 987 (Κλυταιμῆστρας), 1233 (Διοσκουρίων), Φοινιστ. 1480 (ἐφ' ὧν ὁ νεκρός), Ὀρέστ. 349 (Μενέλαου), 1113 (Ὀρέστου), Ἰργ. Αὔ. 589 (Ἰριγινείας).

(2) Οἷον τρία μὲν συστήματα ἐπ' ἐφ' ὧν αἱ ἐπτά, δύο δὲ μετὰ τὸ 6' ἐπισοδίων τῶν Περσῶν (στ. 532 καὶ 624), δύο δὲ μετὰ τὸ 6' ἐπισοδίων τῶν Ἐπτά ἐπὶ Θ. (στ. 82), τρία δὲ μετὰ τὸ α' ἐπισοδίων καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ Ἀγαμέμνονος (στ. 355 καὶ 1331), τρία δὲ μετὰ τὸ 6' ἐπισοδίων καὶ τέσσαρα ἐν τῇ ἐξόδῳ τῶν Χορηφῶν στ. 719 καὶ 855), ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ τῶν Ἐπτά ἔξ. τῶν δὲ Χορηφῶν τρία, τοῦ δὲ Προμηθεὺς πέντε διανεμέμενα μεταξὺ τοῦ Ἔρμου, τοῦ Προμηθεὺς καὶ τοῦ χοροῦ. Ἐξ ἐνὸς δὲ μόνου συστήματος σύγκεινται οἱ τελικοὶ ἀνάπαιστοι μόνον ἐν Προμηθεῖ 877, ἔνθα ἡ Ἰὼ ἐπ' ἑστῇ ἐν ἐκκληρίᾳ τὴν σκηνήν, καὶ μετὰ τὸ 6' στάσιμον τῶν Ἰετιδίων.

(1) Τὴν χρῆσιν ταύτην τῶν ἀναπαιστων ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ τοῦ Σοφοκλέους ἀπέδειξε κατὰ πρῶτον ὁ Boeckh ἐν Abb. der Berl. Akademie der Wissenschaft. μέρ. α' 1824 σελ. 86.

οὐ ἡ Μῆδεια μετὰ τῶν τέκνων ἐξέλιπε τὴν σκηνήν. Μόνον δὲ ἀπαξ ἐν Ἀντιγόῃ 929 πλὴν τοῦ χοροῦ μετέχουσι τῆς προφορᾶς τῶν ἀναπαίστων, εἰς δύο διηρημένον συστήματα, καὶ ὑποκριταί, ἡ Ἀντιγόη καὶ ὁ Κρέων, ὅπερ καὶ παρ' Αἰσχύλῳ ἐν ἐνὶ μόνῳ δράματι συμβαίνει, τῷ Προμηθεῖ ἐν τέλει. Αἱ δὲ μεταγενέστεραι τραγωδίαι τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου περιέχουσιν ἐξοδικούς ἀναπαίστους μόνον ἐν τῷ τέλει, συνήθως δὲ βραχύ τι σύστημα ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων συγκείμενων κώλων, ἐν δὲ τοῖς Ἑρακλειδαῖς μόνον ἐκ δύο.

γ') Μεσοφδοὶ ἀνάπαιστοι. Οἱ δὲ μεσοφδοὶ ἀνάπαιστοι, ὧν ἀρχαιότατον παράδειγμα ἔχομεν ἐν τῷ Προμηθεῖ τοῦ Αἰσχύλου, ἔχουσι τὸν τόπον αὐτὸν κυρίως ἐν τῇ παρόδῳ καὶ ἀναμφισβητήτως εἶνε ἐν ταῦθα αὐξήσις τίς μόνον τῆς παλαιότερας μορφῆς τῆς παρόδου, περὶ ἣς εἴπομεν ἔμπροσθεν ἐν τῷ περὶ εισοδικῶν ἀναπαίστων λόγῳ. Ἀρχαῖα δὲ δηλαδὴ τὰ ἀναπαιστικά συστήματα προηγουμένου τῶν μελικῶν στροφῶν τῆς παρόδου, ὅστερον δὲ ἀντὶ τῶν ἀπλῶν ἐκεῖνων μορφῶν θέλοντες οἱ ποιηταὶ νὰ εἰσαγάγῃσι μίξονα μεταβολὴν καὶ ποικιλίαν, μετέβησαν τοὺς ἀναπαίστους μεταξὺ τῶν λυρικῶν στροφῶν τῆς παρόδου, ὅπως καταστήσωσιν ἐναργεστέραν τὴν ἀντίθεσιν τοῦ σεμνοῦ καὶ ἡσυχίου δακτυλικοῦ ρυθμοῦ πρὸς τὸν μᾶλλον κεντημένον τῶν χορικῶν ἔμφωντον. Τοιαῦτα εἶνε αἱ ἐξῆς παρόδοι: Προμηθεὺς (στ. 128 κέ.), Ἀντιγόνης (100 κέ.), Φιλοκτήτου (135 κέ.), Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ (117 κέ.), Ἀλκήστιδος 79 κέ.), Μηδείας (131 κέ.), Ῥήσου (ἐν ἀρχῇ). Ἐκ δὲ τῆς παρόδου μετέβη ἡ χρῆσις τῶν μεσοφδοῦν ἀναπαίστων πρῶτως εἰς τοὺς θρήνους, καὶ ἐν ταῦθα δὲ χάριν τῆς ἐναργεστέρως ρυθμικῆς ἀντιθέσεως, οἷον ἐν Ἀγαμέμνονι (1448 κέ.), ἐν Χοηφόροις (306 κέ.), Αἰάντι (201 κέ.), Ἀντιγόῃ (806 κέ.), Ἀλκήστιδι (861 κέ.). Ἀπαξ δὲ μόνον εὐρίσκεται ἡ αὐτὴ μορφή ἐν στασίμῳ, τῷ τῶν Εὐμενίδων στ. 916 κέ.

324. Β'. Ἐν τῇ κομφιδίᾳ. Ἐν δὲ τῇ κομφιδίᾳ γίνεται ὀλιγωτέρᾳ ἢ ἐν τῇ τραγωδίᾳ χρῆσις τῶν ἀναπαιστικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων ἕνεκα τοῦ σεμνοῦ καὶ ἀξιωματικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν, ὅστις ἥκιστα ἀρμόζει τῷ συστατικῷ ἦθει τῆς κομφιδίας. Καὶ πρῶτον μὲν δὲν μεταχειρίζεται ἡ κομφιδία τὰ ἐν τῇ τραγωδίᾳ πάντα χρήσιμα εισοδικὰ ἀναπαιστικά συστήματα. Διότι οὐτε τῷ κομικῷ χορῷ οὐτε τῷ κομικῷ ὑποκριτῇ ἀρμόζει νὰ εἰσέλθῃ οὕτω μεγαλοπρεπῶς δι' ἀναπαιστικῶν συστημάτων προπεμπόμενος. Ἄλλ' ὁ μὲν χορὸς συνήθως εἰσ-

έρχεται εἰς τὴν ὀρχήστραν ἐν ρυθμῷ ἰαμβικῷ καὶ τροχαϊκῷ μετὰ μίξονος κινούμενος ἐλευθερίας καὶ ταχύτητος, μόνον δὲ ἐν τῇ παρόδῳ τῶν Νεφέλων στ. 263 κέ. καὶ τῶν Βατράχων 354 κέ. μεγαλοπρεπείας χάριν εἰσέρχεται ὁ χορὸς ἐν ἀναπαιστικῷ ρυθμῷ, οὐχὶ ὅμως ἐν ἀναπαιστικοῖς ἐξ ὁμοίων συστημάτων, ἀλλ' ἐν ἀναπαιστικοῖς τετραμέτροις. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν ὑποκριτῶν μόνον κατὰ τὴν εἰσοδὸν σπουδαιότερων προσώπων ἡδύνατο νὰ γίνηται χρῆσις ἀναπαιστικοῦ ρυθμοῦ, καὶ πάλιν οὐχὶ ἀναπαιστικῶν συστημάτων, ἀλλὰ μόνον τετραμέτρων, οἷον Ἰππ. στ. 1316-1334, ἔνθα εἰσέρχεται ὁ ἀνηθῆσας Δῆμος (3 + 16 τετράμ.), Ὀρν. στ. 658-660 κατὰ τὴν ἔλευσιν τῆς Ἀηδόνης (4 τετράμ.), Λυσιστρ. στ. 1073 κέ. κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν Λακωνῶν πρίσθων (2 τετράμ.) καὶ στ. 1108-11 κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς Λυσιστράτης (4 τετράμ.). Μόνος δὲ ὁ Τρυγαῖος ἐν Εἰρήνῃ στ. 82 κέ. καὶ 184 κέ. προτέμπεται δι' ἐνὸς ἀναπαιστικοῦ συστήματος, διότι ὁ κῆνθαρος, ἐφ' οὗ ὀχέεται, φέρει αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς πετόμενος πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὡσαύτως αὐδμῖαν χρῆσιν ποιεῖται ἡ κομφιδία τῶν μεσοφδοῦν ἀναπαίστων, ὅπως ἡ τραγωδία. Τὰ ἐξοδικὰ ὅμως ἀναπαιστικά συστήματα εἶνε καὶ τῆς τραγωδίας συχνότερα ἐν τῇ κομφιδίᾳ, οὐ μόνον ἐν τῷ τέλει τοῦ δράματος ἢ ἐπεισοδίου τινός, ἀλλὰ πολλῶν συχνότερον ὡς τελικὰ περικοπῆς ἐξ ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων συγκειμένης, οἷον εἶνε μάλιστα τὸ πνίγος ἢ μακρὸν τῆς παραβάσεως, ὅπερ προσφέρετο ἀπνευστί, ὡς τὸ πνίγος τῶν Ἀχαρνέων, Ἰππέων, Σφηκῶν, Εἰρήνης, Ὀρεῖων καὶ Θεσμοφοριαζουσῶν. Ὅταν δὲ ἡ παράβασις δὲν εἶνε γεγραμμένη ἀναπαιστικοῖς τετραμέτροις, ὡς ἡ τῶν Νεφέλων, λείπει ὡς εἰκὸς καὶ τὸ πνίγος, ἐν φ' ἄλλως εἶνε ἀπαραίτητον. Τοιαῦτα εἶνε προσεῖται καὶ τὰ ὅμοια τῷ πνίγῳ τῆς παραβάσεως ἀναπαιστικά ἐξ ὁμοίων συστημάτων τὸν ἀγῶνα, ἅτινα κανονικῶς ἐπιφέρονται τοῖς ἀναπαιστικοῖς τετραμέτροις ὡς κορυφῶμα τοῦ ἀγῶνος τῶν ἐριζόντων προσώπων. Κατὰ πάσας δὲ τὰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπου ἡ κομφιδία μεταχειρίζεται ἀναπαιστικά ἐξ ὁμοίων συστημάτων, μιμεῖται τὴν παρῳδίαν τῶν τραγῳδιῶν. Τὰ τοῦ τελευταίου δὲ εἶδους συστήματα δὲν εὐρίσκονται ἐν ὀρισημένῳ τινὶ τόπῳ τῆς κομφιδίας, ἀλλ' ὅταν ὁ κομικὸς κρίνῃ ἀρμόδιον καιρὸν. Ἦτοι δὲ μιμεῖται ἐν ταῦθα ὁ κομικὸς καθ' ὅλου τὸ τραγικὸν ἦθος ἢ παρῳδεῖ ὀρισημένην τινὰ τραγωδίαν· οἷον ἐν μὲν Θεσμοφοριαζούσαις 39 παρῳδεῖ ὁ Ἀριστοφάνης τὴν στιχουργίαν τοῦ Ἀγάθωνος, 776 τὸν Πα-

λαμῆδ' τοῦ Εὐριπίδου, 1065 τὴν Ἀνδρομάχην· ἐν Ὅρνισι δὲ 209 ὑποκρινόμενος ὁ Ἐποφ μετὰ λόγου σεμνοῦ καὶ παθητικοῦ τὸν μεταμορφωμένον Τηρέα αἰνίττεται εἰς τὸν τοῦ Σοφοκλέους Τηρέα (πρβλ. σχόλ. εἰς Ὅρν. 211 κέ., 100 κέ.)· ὁ δὲ ἐν Λυσιστρ. 954 θρῆνος τοῦ Κινησίου διὰ τὴν φυγὴν τῆς γυναῖκος εἶνε ἀνάμνησις τραγωδίας τινός. Τοιοῦτοι εἶνε καὶ οἱ ἐν Νερ. 711 ἀνάπαιστοι τοῦ ὑπὸ τῶν κόρων δακνόμενου Σπριψιάδου. Τὰς δὲ δι' ἀναπ. συστημάτων προσευχὰς τῆς τραγωδίας, οἷαι πολλαὶ παρ' Αἰσχύλου εὐρίσκονται, μίμναιται ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Εἰρήνῃ 974 καὶ Σφηξί 683. Οἱ δὲ ἐν Ὅρν. 1743 ἀνάπαιστοι ἀναμνησκουσι χωρία, οἷον τὸ ἐν Ἰκέτ. τοῦ Αἰσχύλου 625. Καὶ οἱ ἐν Σρῆξί δὲ 1484 ἀνάπαιστοι εἶνε μίμναις τραγωδίας τινός. Πρβλ. σχόλ. εἰς Σρ. 1482 «ὀρχούμενος ὁ γέρων παρτραγικεύεται· σχήματος δὲ τοῦ τραγωδικοῦ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ τῶν μὴ κανονικῶν ἀναπαιστικῶν συστημάτων.

325. Τὰ ἀναπαιστικά ἐξ ὁμοίων συστήματα, περὶ ὧν διελέθομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, ἔχουσι ἀπλὴν καὶ κανονικὴν τὴν μετρικὴν σύνθεσιν. Πλὴν τούτων ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα κοινὰ ὡσαύτως τῇ τε τραγωδίᾳ καὶ τῇ κωμῳδίᾳ, ἅπερ τὴν μετρικὴν σύνθεσιν ἔχουσιν ὅμοιον μὲν ἐκείνοις κατὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τὰ ἀκατάληκτα ἀναπαιστικά κῶλα (τετραποδία καὶ διποδία) διαδέχονται συνήθως ἄλληλα ἀνευ χωσιμῶδίας καὶ ἀδιαφόρου συλλαβῆς, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ διάφορον ὡς ποικιλωτέραν καὶ ἥττον αὐστηρὰν καὶ κανονικὴν, ὅθεν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἐκείνα τὰ κανονικά (legitima) ταῦτα ὑπὸ τῶν νεωτέρων μετρικῶν ὀνομάσθησαν *μὴ κανονικά* ἢ *ἀνεγμένα* (non legitima, liberaiora καὶ Γερμ. freie ἢ freiere). Τὰ μὴ κανονικά λοιπὸν ταῦτα συστήματα δὲν συντίθενται μόνον ἐξ ἀκατάληκτων διμέτρων, μονομέτρων καὶ παροιμιακῶν, καίτοι τὰ κῶλα

ταῦτα καὶ ἐνταῦθα εἶνε τὰ κύρια, ἀλλὰ σποράδην γίνονται χρῆσις καὶ ἔλλων δευτερευόντων στοιχείων, οἷον ἀκατάληκτων καὶ καταληκτικῶν τριποδίων, ἥτοι προσοδικῶν, καὶ καταληκτικῶν διποδίων (πρβλ. Αἰσχ. Πέρσ. 952 κέ. «*νυχίαν πλάκα κερσάμενος | δυσδαίμονά τ' ἀκάναν*». 962 «*ὅλοους ἀπέλει-πον*». Εὐριπ. Ἀλκ. 106 «*τί τόδ' αὖδρς*». 133 «*βασίλει-ον*». Θερμοπ. 1069 «*δι' Ὀλύμ-που*»), εἰτα δὲ κῶλων μετὰ πλείονων καταλήξεων (πρβλ. Εὐριπ. Ἰφ. Τ. 126 κέ. «*ὦ παῖ - τὰς - Λα-τοῦς, Δίκτυνν'- οὐ - ρεῖ - α*»), ἔπειτα δὲ ἑτερομέτρων κῶλων, τροχαϊκῶν τε καὶ ἰαμβικῶν καὶ λογαδικῶν καὶ δοχμικῶν, ἐπωδικῶς ἐπιφερομένων ἢ προωδικῶς προταττομένων, οἷον ἸΠλ. 200 «*ἦν ὁ ταῦτα πράσσω*». 243 «*ὀξυτόνων γόνων*». Τραχ. 1009 «*ἀνατέτρεφας ὅ τι καὶ μῦσθ*». — Ἡ δὲ τομὴ τῆς ἀναπαιστικῆς τετραποδίας ἐν τῷ μέσῳ ἀκριβῶς τούτῳ μετὰ τὴν πρώτῃ διποδίᾳ δὲν τηρεῖται αὐστηρῶς, ὅπως ἐν τοῖς κανονικοῖς ἀναπαιστικοῖς συστήμασιν, ἐπειδὴ ταῦτα δὲν ἔχουσι τὴν σημάστιν τοῦ ἐμβατηρίου ρυθμοῦ ὡς ἐκεῖνα. Ἡ δὲ λύσις καὶ συναίρεσις ὑπερβαίνει παρὰ πολὺ τὰ αὐστηρὰ ὅρια τῶν κανονικῶν συστημάτων, ὥστε πολλὰκις πολλὰ κῶλα καθαρῶς σπονδειακὰ διαδέχονται ἄλληλα, οὐ μὴν ἄλλα καὶ καθαρῶς σπονδειακοὶ παροιμιακοὶ εὐρίσκονται συχνοί. Ἐκ δὲ τῆς λύσεως οὐ μόνον γίνονται μεγάλη πληθὺς καθαρῶς δακτυλικῶν κῶλων (οἷον ἐν ἸΠπολ. 1361 «*πρόσφορά μ' αἶρετε, σύντανα δ' ἔλκετε τὸν κακοδαίμονα καὶ κατάρκον*». Σοφ. Ἠλ. 236 «*καὶ τί μέτρον κακότητος ἔφρ; ῥέφρ | πῶς ἐπὶ τοῖς θημίοις ἀμείλει καλόν*»), ἀλλὰ καὶ οἱ προκλειεσματοῖ μετὰ τοῦ συνδυασμοῦ δακτυλικῶν καὶ ἀναπαιστικῶν ἔγχωρουσι κατὰ πᾶσας τὰς χώρας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παροιμιακῇ ἐνίοτε μάλιστα οἱ προκλειεσματοῖ ἐπαναλαμβάνονται ἐν τῷ αὐτῷ κῶλῳ («*Ἀριστοφ. Ὅρν. 327. 400*»). Ἐκ τούτων δὲ τοῖς ἀναπαιστικοῖς τούτοις συστήμασι προσποιεῖται χαρακτὴρ διάφορος, ὅτι μὲν θρηνηδικός καὶ μελαγχολικός, ὅτι δὲ ἐμπλεως πάθους καὶ κινήσεως, ὁ μὲν ἀποτυπούμενος διὰ τὸν σπονδειακῶν, ὁ δὲ δευτέρος διὰ τὸν λελυμένων συστημάτων τὸν ποδῶν. Ὁ δὲ παροιμιακὸς δὲν ἐπιφέρειται πάντοτε ὡς τελικὸν κῶλον, ἀλλ' εὐρίσκεται καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συστήματος καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, πολλὰκις δὲ πλείονες παροιμιακοὶ διαδέχονται ἐφεξῆς ἀλλήλους. Τούναντίον δὲ σὺχὶ σπανίως εὐρίσκονται καὶ ἄλλα κῶλα ὡς τελικά τοῦ συστήματος, οἷον τὸ ἀκατάληκτον διμέτρον.

326. Ἡ δὲ χρῆσις τῶν μὴ κανονικῶν τούτων συστημάτων ἔχει

Γ'. ΜΕΤΡΑ ΤΡΟΧΑΪΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'

Περὶ τοῦ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου.

327. Τῶν τροχαϊκῶν μέτρων κύριος πούς εἶνε ὁ τρίσημος τροχαῖος ἐκ μακρᾶς συλλαβῆς ὡς θέσεως καὶ ἐκ βραχείας ὡς ἄρσεως συγχείμενος (θ. ᾱ). Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο ποδὶκά αὐτοῦ μέρη, τούτῃ ἐστιν ἡ θέσις καὶ ἡ ἄρσις, ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ διπλασίου λόγον, ὁ πούς οὗτος ἀνήκει εἰς τὸ ἰαμβικὸν ρυθμικὸν γένος, οὗ οἰκεῖος ὁ λόγος οὗτος ἦτοι ὡς δύο πρὸς ἓν. Ἡ θέσις τοῦ τροχαίου δύναται νὰ λυθῇ εἰς δύο βραχείας, τὸ δ' ἐντεῦθεν γινόμενον σχῆμα τοῦ ποδὸς $\cup \cup$ καλεῖται *εἰςβραχεὺς* καὶ *χορεῖος*. Ὅταν δὲ ἐλλείπῃ ἡ ἄρσις, ἀναπληροῦται διὰ τῆς ἡδὴ διὰ λείμματος καὶ τότε ὁ πούς λαμβάνει τὸ σχῆμα $\cup \cup$ ἢ $\cup \cup$. Ὡς πρὸς τὸ ἦθος δὲ ὁ τροχαῖος ρυθμός, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τροχαῖος καὶ χορεῖος δηλοῦσιν, ἦτο τροχεῖρος καὶ ὀρχηστικός, τούτεστιν ἐπέφαινε τάχος καὶ ἦτο ἐπιτήδειος εἰς ὄρχησιν. Ἡύξαντο δὲ ἡ κίνησις λυομένης τῆς θέσεως. Τῶν δὲ ἰαμβῶν διέφερον τὸ ἦθος οἱ τροχαῖοι, ὅτι οἱ μὲν τροχαῖοι ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς θέσεως ἦσαν ἡσυχαιότεροι, μαλακώτεροι καὶ ἀγενέστεροι, οἱ δ' ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχόμενοι ἱαμβοὶ δραστηριώτεροι καὶ εὐγενέστεροι (πρβλ. Διονύς. περὶ συνθ. ὀνομ. κεφ. 17. Ἀριστείδ. σελ. 38. 97 κέ.).

328. Τὰ δὲ τροχαϊκὰ κῶλα ἦσαν ἡ διποδία, ἡ τριποδία, ἡ τετραποδία, ἡ πενταποδία καὶ ἡ ἑξαποδία. Μειζονα δὲ τῆς ἑξαποδίας δὲν εἶχεν ἡ ἀρχαία μουσική, διότι, ὡς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ, ἡ αἰσθησις ἡδυνάτε νὰ ἀντιληφθῇ συνθέτων ποδῶν ἢ κῶλων ἐκ τρισήμων ποδῶν μειζόνων τοῦ ὁκτωκαιδεκασήμου μεγέθους ἦτοι τῆς

ἑξαποδίας. Ἐσχηματίζοντο δὲ τὰ τροχαϊκὰ κῶλα ἥτοι ἀκατάληκτα ἢ καταληκτικά, καθ' ὅσον ἡ τελικὴ ἄρσις ἀπετυποῦτο δι' ἰδίας συλλαβῆς, ἢ ἔλειπεν, ἢ δὲ ἐλλείπουσα ἀνεπληροῦτο ἢ διὰ λείμματος, ἢ διὰ τῆς, διὰ παρεκτάσεως δηλαδὴ τῆς προηγουμένης μακρᾶς εἰς χρόνον τρίσημον· οἷον ἡ μὲν ἀκατάληκτος τετραποδία εἶχε τὸ σχῆμα τὸδε $\cup \cup \cup \cup \cup$, ἡ δὲ καταληκτικὴ, ἥτις ἐκαλεῖτο *Εὐρησιδείον* ἢ *ληυθῖον*, τὸδε $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ τὸδε $\cup \cup \cup \cup \cup$, ἡ δὲ ἀκατάληκτος καὶ καταληκτικὴ ἑξαποδία τὸδε

$\cup \cup \cup \cup \cup \cup$
 $\cup \cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup \cup$.

Ὅτε δὲ ἔλειπον ἀμφοτέραι αἱ ἄρσεις τῶν δύο τελευταίων ποδῶν, τὸ κῶλον ἐκαλεῖτο *βραχυκατάληκτος* καὶ ἡ προτελευταία ἄρσις ἀνεπληροῦτο διὰ τῆς προηγουμένης μακρᾶς, οὕχ' ἢ διὰ κενοῦ χρόνου μετ' αὐτῇ, οἷον ἡ βραχυκατάληκτος τετραποδία (*ισθαλλικόν*) ἐλάβανεν τὰ ἑξῆς δύο σχήματα

δεῦρο ὀνύτε Μοῖ-σαι, | χρύσειον λιποῖ-σαι
 $\cup \cup \cup \cup \cup$ | $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$
 ῥυσθῶμων Ἐλ-λά-|ων ἀγαλμα δαιμόνων
 $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$.

Ὅσαύτως καὶ τὸ βραχυκατάληκτον τρίμετρον, οἷον
 τὸν δ' ἄνευ λύρας ὅμως ὕμνῳ-δεῖ
 $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$.

Τὰ τροχαϊκὰ κῶλα ἐσχηματίζοντο καὶ προκαταληκτικά ἥτοι ἐδίδοντο καὶ ἐν τῇ μέσῃ καταλήξει ἢ μέλλον προκαταλήξει, οἷον κατὰ τὴν πρώτην χώραν τῆς τετραποδίας ἢ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τετάρτην τῆς ἑξαποδίας καὶ μάλιστα ἐν συζεύξει μετὰ τῆς τελικῆς καταλήξεως, οἷον

πολλὰ μὲν-γὰ τρέφει πόντιαί-τ' ἀγκάλαι-κνωδάλων.
 $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$.

Δύναιται δὲ νὰ ἐλλείπῃ καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα ἅμα ἄρσις, οἷον
 Δα-μά-τηρ θεά, ἔμ-παί-οις τύχαισι συμπνέων
 $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup \cup$.

ἢ καὶ πᾶσαι αἱ ἄρσεις τῆς τετραποδίας, τέσσαρες δὲ ἢ ἑξ' τῆς ἑξαποδίας (πρβλ. § 204). Τοιαῦτα δὲ κῶλα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλλειπουσῶν ἄρσεων καλοῦνται *δικατάληκτα*, *τρικατάληκτα* κτλ. Ἐνεκα δὲ τῶν παρεκτεταμένων χρόνων τὰ κῶλα ταῦτα ἀποβάλλοντα

330. Τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον φαίνεται ὅτι ἦτο ἐν χρήσει πρὸ τοῦ Ἀρχιλόχου ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει, τούτεστιν ἐν τοῖς ἀνεμένους Διονυσιακοῖς ᾄσματι, πρῶτος δέ, ὡς φαίνεται, εἰσήγαγεν αὐτὸ εἰς τὴν τεχνικὴν ποιήσιν ὁ Ἀρχιλόχος, ἐν σκωπτικοῖς καὶ ἐν εὐκόλοις ἔρωτικοῖς καὶ συμποτικοῖς ποιήμασι μεταχειρισάμενος. Εἶτα δὲ καὶ ὁ Σόλων ἐποίησατο χρῆσιν αὐτοῦ (πρβλ. ἀπόσπ. 32-35 B.). Ἐκ δὲ τῆς ποιήσεως τῶν ἱαμβογράφων μετέβη εἰς τὴν Σικελικὴν κωμωδίαν καὶ ἐγένετο ἐν τῶν προσφιλεστάτων τῷ Ἐπιχάρμῳ μέτρῳ, ὅθεν καὶ μέτρον Ἐπιχάρμιον ἐκλήθη (Mar. Victor. 2530). Ἡ δὲ παλαιότερα Ἀττικὴ κωμωδία περιώρισε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ συμφῶνως πρὸς τὸ ρυθμικὸν αὐτοῦ ἦθος μόνον εἰς ἔμφαντικὰ χωρία. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν μεταχειρίζεται αὐτὴ τὸ τετράμετρον ἐν τῷ ἐπιρρήματι καὶ ἀντιπρῆγματι τῆς παραβάσεως, ἅπτερ ἔχουσι διάνοιαν σκωπτικὴν, κατὰ μίμησιν τῶν ἱαμβογράφων. Εἶτα δὲ συχνὰ καὶ ἐν τῇ παρόδῳ (οἷον Ἀχαρν. 204 κέ. Ἰππ. 242 κέ. Εἰρ. 299 κέ. Ὀρν. 268) προσφόρῳ τῇ ταχείᾳ κινήσει τοῦ εἰσρχομένου χοροῦ (1). Ἡ δὲ μέση καὶ νέα κωμωδία ἡγάπα μᾶλλον τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς μονολόγοις. Καὶ ἐν τῷ σατυρικῷ δὲ δράματι καὶ ἐν τῇ ὁσαύτως ἐκ τῶν Διονυσιακῶν ᾄσματων γεννηθείσῃ τραγωδίᾳ εἶνε συχνόν τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον. Διακρίνεται δὲ ἐν τῇ τραγωδίᾳ τρεῖς περιόδους. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ ἡ τραγωδία προσήγγιζε μᾶλλον τῷ χαρακτηριστικῇ τῷ σατυρικοῦ δράματος, ὅθεν καὶ ἐν τῷ διαλόγῳ ἐπεκράτει ἡ χρῆσις τῶν τροχέων τετραμέτρων (πρβλ. Ἀριστοτέλ. περὶ ποιητ. 4), οἷον παρὰ Φρυγίῳ, ὅστις διὰ τὴν πολλὴν χρῆσιν καὶ εὐρετῆς τοῦ τετραμέτρου λέγεται (Σουίδας ἐν λ. Φρύγιος). Τὰ τελευταῖα δὲ ἔχνη τῆς χρήσεως αὐτῆς ὑπολείπονται ἐν τοῖς Πέρσας τοῦ Αἰσχύλου, ἐνθα ὅλον σχεδὸν τὸ πρῶτον ἐπισπείδον (στ. 158 κέ. 215 κέ.) καὶ μέρος τοῦ τρίτου (701 κέ.) σύγκειται ἐκ τροχαϊκῶν τετραμέτρων. Ἐν δὲ τῇ περαιτέρῳ αὐξήσει τῆς τραγωδίας συστελλεται ἡ χρῆσις τοῦ τετραμέτρου. Καὶ ἐν μὲν τοῖς δράμασι τῆς δευτέρας περιόδου (μέχρι ποῦ τῆς 90 ἢ τῆς 91 ὀλυμπιάδος) εἶνε σπάνιον τὸ τετράμετρον καὶ εὐρίσκεται μόνον ἐν τελοῖσι χωρίοις, οἷον ἐν Ἀγαμ. 1649 καὶ ἐν Οἰδ. Τ. 1515. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ περιόδῳ (ἀπὸ τῆς 91 ὀλυμπ.

(1) Πρβλ. Σχολ. εἰς Ἀχαρν. στ. 204· εἰς ταῦτα δὲ ποιεῖν εἰώσαν οἱ τῶν δραμάτων ποιηταὶ κωμικοὶ καὶ τραγικοὶ, ἐπειδὴν δρομαῖος εἰσάγων τοὺς χοροὺς, ἵνα ὁ λόγος ντρέχῃ τῷ δράματι.

καὶ ἐξῆς) ἡ χρῆσις γίνεται πάλιν οὕτω συχνή, ὥστε ἐκτὸς τῶν Τραχινίων καὶ τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Εὐριπίδου οὐδὲν τῶν σωζομένων δραμάτων τῆς περιόδου ταύτης στερεῖται τῶν τετραμέτρων. Αἴτιον δὲ τοῦτου φαίνεται τὸ κεκινημένον ἦθος τῶν δραμάτων τῆς περιόδου ταύτης κατὰ τε τὴν διάνοιαν καὶ τὸν ρυθμόν. Οἱ τροχαῖοι εὐρίσκονται ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τραγωδιῶν ἐν τοιούτοις μάστιχα χωρίοις, ἐνθα ἡ παλαιότερα τραγωδία μετεχειρίζετο ἀναπαιστικὰ ἐξ ὁμοίων συστήματα. Σχεδὸν δὲ πανταχοῦ ἐμφαίνεται ἐνταῦθα ταχείαις τις τῶν ὑποκριτῶν κινήσεις, οἷον φυγὴ ἢ διώξις, καὶ ἦθος τῆς διανοίας λίαν κεκινημένον συμφῶνως τῷ ᾄδει ἐνταῦθα λύσεων τῶν μακρῶν. μᾶλλον ἐπιτείνεται διὰ τὰς συχνὰς ἐνταῦθα λύσεων τῶν μακρῶν.

331. Τὸ δὲ μετρικὸν σχῆμα τοῦ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου ἔχει ὡς ἐξῆς·

α') Ἡ τομὴ ἐμπίπτει κανονικῶς κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης τετραποδίας (1). Καὶ παρὰ μὲν τοῖς λυρικοῖς οὐδέποτε εὐρίσκεται παρημελημένη ἡ τοιαύτη τομὴ, παρὰ δὲ τοῖς τραγικοῖς μόνον δις, Περσ. 165 ταῦτά μοι διπλῇ μεριμν' ἀφ' ἡραστός ἐστιν ἐν ᾧ φρεσίν. Φιλοκτ. 1402 Ν. εἰ δοκεῖ, στεῖχ' ὡμεν. Φ. ὦ γενί' ναῖον ἐρη- [κὼς ἔπος.

Συχνότερον δὲ λείπει παρὰ τοῖς κωμικοῖς καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἐπιρρήματι τῆς παραβάσεως. Ἡ δὲ τομὴ μετὰ τὴν πρώτην καὶ τρίτην διποδίαν δὲν γίνεται κανονικῶς, ἀλλ' ὅμως παρτηρήθη τοῦτο, ὅτι παρὰ τοῖς ἱαμβογράφοις καὶ τραγικοῖς οὐδέποτε συμβαίνει τομὴ μετὰ τὴν τρίτην διποδίαν, ὅταν αὕτη τελευτᾷ εἰς λέξιν καταλήγουσαν εἰς σπονδαῖον. Τοῦ κανόνος δὲ τοῦτον μὴ μόνον εὐρίσκεται ἐξαίρεσις παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἐν Ἑλένῃ 1628

οἴπερ ἡ δίκη κελεύει μ' || ἀλλ' ἀφίστασθ' | ἐκποδόν.
(πρβλ. Πόρσωνα praef. ad Hecub. 43). Οἱ κωμικοὶ ὅμως ὀλιγωροῦσι τοῦ κανόνος τούτου.

β') Κατὰ τὰς ἀρτίους χώρας, οὐχὶ δὲ κατὰ τὰς περιττάς, διέχεται τὸ τετράμετρον καὶ σπονδαῖος ἀντὶ τροχαίων, ἥτοι ἀλόγουις ᾄσεις. Καὶ τετράμετρα μὲν ἔχοντα βραχίαιας πᾶσας τὰς ᾄσεις εὐρίσκονται παρὰ τοῖς λυρικοῖς συχνότερα, διπλάσια ἢ παρὰ τοῖς δραματικοῖς. Καὶ οἱ μὲν τραγικοὶ σχηματίζουνσι τὰ τετράμετρα αὐτῶν ἐπι-

(1) Πρβλ. Ἀριστοτέλ. σελ. 54· ἡ χαρακτηριστὴ δ' αὐτοῦ τομὴ εἰς τέτταρας τροχαίους, ἐνδέχεται δὲ καὶ τὰς ἄλλας.

σης συχνά μετά μᾶζ και μετά δύο ἀλόγων ἄρσεων, οἱ δὲ λυρικοὶ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης μᾶλλον μετά δύο. Τετραμέτρα δὲ μετά τριῶν ἀλόγων ἄρσεων εὐρίσκονται σπάνια παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ τοῖς λυρικοῖς, ὧν δὲ συχνότερα παρ' Ἀριστοφάνει.

γ') Ἡ δὲ λύσις τῆς θέσεως παρὰ μὲν τοῖς λυρικοῖς εἶνε σπανία, οἷον παρὰ Σόλωνα 33, 2. 35, 1 (α' θέα.), παρ' Ἀρχιλόχῳ 76, 2 (γ' θέα.) 60, 1. 73 (ς' θέα.), παρὰ δὲ τοῖς δραματικοῖς συχνότερα μὲν παρά Σοφοκλεῖ καὶ Ἀριστοφάνει ἢ παρ' Αἰσχύλῳ, συχνωτάτῃ δὲ παρ' Εὐριπίδῃ καὶ μάλιστα ἐν τῷ Ὁρέστῃ καὶ τοῖς Φοινίσσαις. Καὶ ὅτι ἐπὶ τοῖς πλείστον μὲν ἐμπίπτει ἡ λύσις κατὰ τὴν πρώτην θέσιν τῆς διποθείας, ὅθεν ὁ τριβράχιος εὐρίσκειται πολλὰ συχνότερος τοῦ λελυμένου σπονδείου (υ υ -), οὕτως παρὰ τοῖς λυρικοῖς οὐδὲν βέβαιον παράδειγμα ἔχομεν. Ἡ προτελευταία ὁμῶς θέσις τοῦ τετραμέτρου σχεδὸν δὲν ἐπιδέχεται λύσιν, εὐρίσκειται δὲ λελυμένη μόνον παρὰ τῶν Εὐριπίδῃ καὶ τοῖς κωμικοῖς, οἷον ἐν Φοινίσσᾳ 609, Ἰων. 1253, Ἰππ. 319, Νεφ. 566. 572, Σφ. 342. 461, Ὀρν. 276. 281 (πρβλ. Πόρφ. praef. Neub. XLIV). Ἐν τῇ μεταγενέστερᾳ τραγωδίᾳ καὶ ἐν τῇ κωμικᾷ συμβαίνει ὥστε τὰ τέμνηται ὁ λελυμένος πούς, οἷον ἐν Ὁρέστῃ 740

χρόνιος· ἀλλ' ὅμως τάχιιστα || κακός || ἐφωράθη φίλοις,
 ἐν τοῖς παλαιότεροις δὲ δράμασιν εὐρίσκεται τοιαύτη τομὴ μόνον ἐπὶ
 λέξεων σφιγκτότερον συνδυομένων μετ' ἀλλήλων, ἐπὶ προθέσεως δηλονό-
 τι μετὰ τὰς συντακτικὰς πτώσεως καὶ ἐπὶ ἄρθρου μετὰ τοῦ ὀνο-
 ματος, ὅσον κατὰ νόμου, τὸν ἐξόν.

δ') Ὁ δὲ δάκτυλος (1) εὐρίσκεται παλαιότατα μὲν καὶ συχνοτάτα παρὰ τῷ Ἐπιχέρμῳ, οἷον Ὀδυσσ. 1 αὖ τοῖς Ἑλευσίνιοις φυλάσσων δαιμονίως ἀπόλεσα». Ὑπὸ δὲ τῶν Ἀττικῶν δραματικῶν συντετλή πάλιν ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Καὶ παρ' Αἰσχύλῳ μὲν καὶ Σοφοκλεῖ ἐγγράφῳ μόνον ἐπὶ κυρίου. ὀνομαζόντων, ἅτινα δὲ ἀρμόζουσιν εἰς τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον, παρ' Εὐριπίδῃ ὅμως ἐν ταῖς μεταγενετέραις τραγωδίαις καὶ παρὰ τοῖς κωμικοῖς ἐπὶ παντός κυρίου ὀνομαζόντων, οἷον

(1) 'Ο Ἑραστῖων σλ. 21 λέγει περὶ τοῦ δακτύλου τῶδε· ἐγὼ δὲ δακτύλου τῶ κατὰ τὰς περιτὰς ἐμπέμποντι χώρας ἥματα ὁ ἱαμβοποιὸς ἐχρησάτο ποιητῆ, πα- νίος δὲ αὐτοῦ ἡ τραγωδία, ὁ δὲ κομμοὶ συνεχῶς. Ἐξ ὧν δὲ ἐκείνης λέγει ὅλοι οἱ τοῦ δακτύλου λαμβάνει ὡς λύσιν τοῦ (ἀλόγου) σπανδείου, οἱ δὲ οὗτως οὗτοι πῶδες οὐδὲν χροαὶ κοινὸν ἀλλήλοις.

Ὅριεσθ. 1535 σύγγονόν τ' ἐμὴν Πυλάδην τε τὸν τάδε ξυν-
[δοῶντά μοι.

Ἰφ. Αὐ. 355 χιλίων ἀρχων Πριάμου τε πεδίων ἐμπλήσας
[δορός.

Σποράδην δὲ μόνον μετεχειρίσατο αὐτὸν ἡ Ἀττικὴ κωμῳδία ἐπὶ ὀνόματι οὐκ ἐν κυρίῳ, οἷον ἐν Ἀγαθῶν. 318 καὶ Ἐκκλ. 1156.

332. *Τετραμέτερον ῥαδὼν ἢ σκάζον* (claudum). Ἐκ τοῦ κατα-
ληκτικῶν, προχαικῶν τετραμέτερον ἐγεννήθη ἔπειτα τὸ ῥαδὼν ἢ σκάζον
τετραμέτερον, ὅπερ ἀντὶ τῆς τελευταίας καταληκτικῆς διποδίας εἶναι
ὀλολύχρον ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος πῶδα ἐν σχήματι μολοσσοῦ.

καὶ δικάζεσθαι Βίαντος τοῦ Πρωτίνεως κρέσσω (Ἰππῶν. 79)
 ἄλλ' ἐδ' ἐσθλὴν γυμνασίον φθινοπωροισμῷ κρεῖας (Ἀνάν. 5, 3).

Το μέτρον ποῦ δὲν εἶναι μουσικοῦς ἢ καθαρὸν, ἀλλ' ἔχει ρυθμικὴν μεταβολήν, διότι μετὰ τρεῖς ἑξασημούς δακτυλικούς ἦτοι τροχαίους διπλῶς ἐπιφέρειται ἑξασημος ιαμβικός ἦτοι ἰωνικός ἀπὸ μείζονος τοῦτ'εἰς κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς νεωτέρας μουσικῆς μετὰ τρεῖς $\frac{8}{8}$ πόδας ἐπιφέρειται $\frac{3}{4}$ πούς

$\frac{6}{8}$ ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ ♩ | $\frac{3}{4}$ ♩ ♩ |

“Ενεκα δὲ τῆς ὀυμικῆς ταύτης μεταβολῆς τὸ μέτρον τοῦτο ἐκλήθη *χωλόν, ισχορραγικόν, σάκρον*, κατ’ ἀντίθεσιν τῶν ὀρθῶν τροχαίων, ἀπὸ δὲ τοῦ εὐρόντος αὐτὸ *Ἰππώνακτος· Ἰππωνάτιον*. Πρῶτοι δὲ μετεχειρίσαντο αὐτὸ οἱ ἰαμβογράφου, ὅλον ὁ *Ἰππῶναξ* καὶ Ἄναϊος, ἐν τῇ σκαπτικῇ ποιήσει, ἥπῃ ἀρχαῖοι τὸ χωλὸν τοῦ μέτρου, εἴτα δὲ καὶ οἱ μεταγενέστεροι διδασκαλὶ ποιηταί, ὅλος ὁ *Αἰσχύριω*. Σφύζονται δὲ νῦν ὀλίγα λειψάνα τῆς ποιήσεως ταύτης. Ὡς πρὸς τὸ μετρικὸν σχῆμα τὸ χωλὸν τετραμέτρον συμφωνεῖ ἐντελῶς τῷ τροχαίῳ τετραμέτρῳ τῶν λυρικῶν πλὴν τῆς παρατελευτοῦ συλλαβῆς, ἥτις εἶνε πάντοτε μακρά καὶ οὐδέποτε ἐπιθέγουσα διάλυτον. Αἱ ἀλλὰ δὲ θέσεις συνῆν ἐπιδέονται τὴν λύσιν, ὅλον *Ἰππῶναξ* 83

λάβετε μου θαίματα, κόψω Βουπάλου τὸν ὀφθαλμόν.

ἔαρι μὲν χρόμιος ἄριστος, ἀνθίας δὲ χειμῶνι ('Ανθ. 5, 1).

Ἡ δὲ τελευταία συλλαβὴ τῆς τρίτης διποδίας εἶναι ἀδιάφορος ὡς καὶ ἐν τῷ ὁρθῷ τροχαϊκῷ τετραμέτρῳ, συχνοτέρα ὅμως ἢ βραχεῖα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'

Περὶ τῶν τροχαϊκῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων
καὶ τῶν τροχαϊκῶν στροφῶν.

333. Τὸ τροχαϊκὸν σύστημα ἐξ ὁμοίων εἶνε περιδικὸν σχῆμα ἀνέλογον πρὸς τὸ κανονικὸν ἐξ ὁμοίων ἀναπαιστικὸν σύστημα καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συνθέσεως πλειόνων ἀκαταλήκτων διμέτρων (τροχαϊκῶν τετραποδιῶν) καὶ ἐνὸς καταληκτικοῦ ὡς τελικοῦ, εἰς ἓν σῶμα ἢ μίαν περίοδον διὰ τῆς λεκτικῆς συναφείας συναπτομένων, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διὰ τομῆς χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων. Τοῖς διμέτροις δὲ ἐπιμύγνυνται ἐνιαχοῦ, καὶ μέλιστα ὡς παρατίλειτον, μονόμετρον (Εἰρ. 344. 579). Σπανίως δὲ ἡ λέξις διασπᾶται ὥστε μέρος μὲν αὐτῆς νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ προηγούμενον, μέρος δὲ εἰς τὸ ἐπόμενον κῶλον (Ἰππ. 301 Εἰρ. 339). Τὴν ἀρχὴν τῶν τροχαϊκῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων εὐρίσκομεν ἐν ταῖς ἐξῆς διστίχοις στροφαῖς τοῦ Ἀνακρέοντος (ἀπόσπ. 75 B.), ὧν ἑκατέρω συγκεῖται ἐκ τετρακώλου συστήματος (τριῶν ἀκαταλήκτων καὶ ἐνὸς καταληκτικοῦ διμέτρου) ἢ ἐκ δύο τετραμέτρων, ἐνὸς ἀκαταλήκτου καὶ ἐνὸς καταληκτικοῦ.

Πῶλε Θορκύν, τί δή με | λοξὸν δῦμασιν βλέπουσα
νπλεῶς φεύγεις, δοκέεις δέ μ' | οὐδὲν εἰδέναι σοφόν;
ἴσθι τοι, καλῶς μὲν ἄν τοι | τὸν χαλινὸν ἐμβάλοιμι,
ἡνίας δ' ἔχων στρέφοιμι σ' | ἀμφὶ τέρματα δρόμου.
Τοιαύτη εἶνε καὶ ἡ ἐξῆς ἐξάκωλος περίοδος ἐκ τινος σκολίου τοῦ Τιμοκρέοντος (ἀπόσπ. 8 B.).

Ὀφέλ' ἐν σ', ὦ τυφλὲ Πλοῦτε, | μήτε γῇ μήτ' ἐν θαλάσῃ |
μήτ' ἐν ἡπείρῳ φανῆμεν, | ἀλλὰ Τάρταρόν τε ναῖειν |
κἀχέροντα· διὰ σε γὰρ πάντ' | (ἔστ') ἐν ἀνθρώποις κακά.
Καθὼς δὲ τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον, οὕτω καὶ τὸ τροχαϊκὸν σύστημα ἐξ ὁμοίων εἰσῆλθῃ ἐκ τῆς λυρικῆς εἰς τὴν κωμωδιαν. Διακρίνονται δὲ παρ' Ἀριστοφάνει δύο εἶδη αὐτοῦ· ἥτοι δηλαδὴ α') εὐρίσκονται τροχαϊκὰ ἐξ ὁμοίων συστήματα ὡς τελικὰ μέρους τινὸς τοῦ

δράματος ἐκ τροχαϊκῶν τετραμέτρων συγμιένου. Εἶνε δὲ ταῦτα ἀνάλογα πρὸς τὰ ἀναπαιστικὰ καὶ ἰαμβικὰ ἐξ ὁμοίων συστημάτων, ἅτινα χρησιμεύουσι πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος. Τοιοῦτον εἶνε π. χ. τὸ ἐν Εἰρ. 339 κί.

καὶ βοᾷτε καὶ γελάτ' ἦ-
δν γὰρ ἐξέσται τόθ' ὑμῖν
πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
ἐστιᾶσθαι, κοτταδίζειν,
συβαρίζειν,
ἰοῦ ἰοῦ κεγραγέαναι.

Πρβλ. Εἰρ. 571 κί. 651 κί. "Ορν. 387 κί. Ἰππ. 284 κί. Τὰ συστήματα ταῦτα κατὰ τὸ ἥθος παρίπονται τοῖς προηγούμενοις τετραμέτροις, διὰ τὴν συνάφειαν ὅμως τῶν κῶλων ὁ ῥυθμὸς γίνεται ζωηρότερος καὶ οὕτως ἐπιτίθεται τοῖς τετραμέτροις τέλος ἐμφαντικόν. Ἐν τούτοις ἡ ἄλλοις ἄροις εἶνε συχνότερα ἢ ἐν τῷ τετραμέτρῳ. Κατὰ κανόνα δὲ σταθερὸν τὰ τετράμετρα τελευτᾶσι πάντοτε μόνον εἰς ἓν σύστημα ἢ μίαν περίοδον. Ἡ δ' τὰ τροχαϊκὰ ἐξ ὁμοίων συστήματα συντίθενται εἰς χορικά κατὰ σχίσιν ἥτοι ἀντιστροφικά. Καὶ ἄλλαι μὲν τῶν στροφῶν τούτων σχηματίζονται ἐκ κανονικῶν τροχαϊκῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων, ὡς αἱ ἐν Βατρ. 534 κί. Θεσμορ. 459 κί. Ἐν ἄλλαις δὲ τὸ καταληκτικὸν κῶλον εὐρίσκεται οὐχὶ μόνον ἐν τῷ τέλει τῆς περιόδου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς, ὡς ἐν "Ορν. 1470 κί. = 1482 κί. = 1553 κί. = 1694 κί. Ἐνίοτε δὲ ἐπιμύγνυνται καὶ ἑτερόμετρα κῶλα κατὰ τὴν ἀρχὴν ἢ κατὰ τὸ τέλος τῆς στροφῆς, ὡς ἐν Βατρ. 1482 κί. Θεσμορ. 434 κί. Παράδειγμα δ' ἐν ταῦθα φέρομεν τὴν ἐξῆς στροφὴν ἐκ τῶν "Ορν. 1470 κί.

στ. α'.	υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ	4 + 4 + 4.
	υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ	4 + 4 + 4.
	υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ			4 + 4.
	υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ			4 + 4.
	υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ		Λ.	4 + 4.

πολλὰ δὴ καὶ καινὰ καὶ θαυμάσι' ἐπεπτόμεσθα καὶ |
[δεῖναι πράγματ' εἰδομεν.
ἔστι γὰρ δένδρον πεφυκὸς | ἔκτοπὸν τι, καρδίας ἀπλωτέρω,
[Κλεώνυμος,
χρήσιμον μὲν οὐδέν, ἀλ' ὧς δὲ δειλὸν καὶ μέγα.

τοῦτο τοῦ μὲν ἦρος δὲ | βλαστάνει καὶ συκοφαντεῖ,
τοῦ δὲ χειμῶνος πάλιν τὰς | ἀσπίδας φυλλορροεῖ.

334. Τροχαϊκαὶ στροφαι τῆς τραγωδίας. Αἱ δὲ τροχαϊκαὶ στροφαι τῆς τραγωδίας ἔχουσι χαρακτηρὰ πάντῃ διάφορον τῶν τροχαίων τῆς ἐξ ὑποκειμένου λυρικῆς καὶ τῆς κωμωδίας. Καὶ ἐπικρατοῦσι μὲν καὶ ἐνταῦθα ὡς ἐκεῖ ἐπὶ πάσης περιόδου αἱ τροχαϊκαὶ τετραποδία, ὅμως δὲ οὐ μόνον ἐν τῷ τέλει ἔχουσιν αὐτὰ σχεδὸν πάντοτε κατάληξιν, ὅπως καὶ αἱ παρ' αὐτὰς χρήσιμοι ἐξαποδία, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, συχνὰ δὲ οὐ μόνον μίαν ἀλλὰ καὶ πλείονας προκαταλήξεις, ὥστε πλὴν τῶν καταληκτικῶν καὶ βραχυκαταλήκτων σχημάτων συχνὰ εἶνε καὶ τὰ δικατάληκτα καὶ τρικατάληκτα. Οἱ παλαιοὶ τὸν θεμελιώδη τοῦτον τύπον τῶν τροχαϊκῶν στροφῶν τῆς τραγωδίας, ἐν ᾧ ἔβλεπον ἀποτυπούμενον τὸ τραγικὸν πάθος, τὴν καταληκτικὴν δηλονότι τροχαϊκὴν τετραποδίαν, οἷον Φοινίσσα. 239 αὖν δέ μοι πρό τεινέων | θούριος μολὼν Ἄρης», ἐκάλουν *Εὐριπίδειον* ἢ *Ἀηκυθιον* (1). Πλὴν δὲ τῶν καταληκτικῶν, τετραποδίων καὶ ἐξαποδίων σπανίως μόνον εὐρίσκονται καὶ ἀκατάληκτοι τετραποδία καὶ καταληκτικαὶ τριποδία. Ἐπιμίγνυνται δὲ καὶ ἑτερόμετρα στοιχεῖα, δακτυλικά τε καὶ ιαμβικά καὶ λογαοικδικά κῶλα, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τέλει τῶν στροφῶν. Ἐπὶ τῶν τροχαϊκῶν κώλων οὐδεμία που γίνεται χρήσις τῶν ἀλόγων ἄρσεων, σπανίως δὲ μόνον λύσις τῶν θέσεων, ὅμως δὲ οὐδέποτε τῶν τρισήμων μακρῶν. Συχνότατα δὲ τὰ κῶλα τελευτῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως καὶ μάλιστα παρ' Αἰσχύλῳ, ὅθεν καὶ ἡ συνάρεια τῶν κώλων ἐπιτείνεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τρισήμων χρόνων αὐξάνεται. Τιοῦτους ἔχουσι χαρακτηρῆς αἱ τροχαϊκαὶ τῆς τραγωδίας στροφαι χρήσιμους πρὸς ἀποτύπωσιν τῆς τραγικῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πάθους σεμνοῦ, πολλάκις δὲ καὶ λίαν σφοδροῦ, ὅπερ ἐμφαίνει μάλιστα τὸ συχνὸν τῶν προκαταλήξεων. Εἶνε δὲ αὐταὶ πανταχοῦ μέτρον τῶν χορικῶν ᾠσμάτων, οὐδαμῶς δὲ χρήσιμοι ἐν ταῖς μονωδίασι καὶ τοῖς θρήνοις, καὶ ὅτε μὲν ἐν ταῖς στροφαῖς ταύταις δηλοῦται βαθεῖα εὐ-

λάβεια καὶ ἀποσίωσις εἰς τὸ θεῖον καὶ τοὺς θεοὺς νόμους τοῦ δικαίου καὶ τῆς τάξεως (ὡς ἐν ταῖς προσευχαῖς ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ Ἀγαμέμνονος 160. 176, ἐν Ἰκέτσει 1063, ἐν Χομφ. 783. 800. 819, ὠσαύτως ἐν Ἀγαμ. 681. 1008), ὅτε δὲ ὁ χορὸς μετ' ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἀνθίσταται πρὸς τὴν ὕβριν καὶ τὰ ἀνοσιουργήματα (ὡς ἐν Χομφ. 585. 603, Εὐμ. 321. 354. 490. 508. 526, Ἰκέτ. 154), πολλάκις δὲ τὸ δεινὸν πάθος μετριάζεται μέχρι δυσθυμίας (ὡς ἐν Ἀγαμ. 975. 1024, Πέρσ. 114. 126. 548). Ἀπαξ δὲ μόνον εὐρίσκονται αἱ τροχαϊκαὶ στροφαι ἐν εὐλογητικῷ ᾠσματι (Εὐμ. 916. 956. 996), ἀλλ' αἱ δεῖναι θεαὶ Ἐρινύες εἶνε ἐνταῦθα αἱ εὐλογοῦσαι. Πάνυ δὲ χαρακτηρηστικὸν εἶνε ὅτι οἱ τραγικοὶ τροχαῖοι εἶνε τὸ προσφιλεῖς τῷ Αἰσχύλῳ μέτρον, ὅστις ἐν πᾶσι τοῖς δράμασι πλὴν τοῦ Προμηθεὺς μεταχειρίζεται αὐτούς, συχνότατα δ' ἐν ταῖς Εὐμηνίαις, ἐν ᾧ ὁ Σοφοκλῆς οὐδέποτε εὐρίσκειται μεταχειρισάμενος αὐτούς. Παρ' Εὐριπίδῃ δὲ εὐρίσκονται μὲν ἐν ταῖς Φοινίσσαις 239. 638. 676 καὶ ἐν τῇ παρόδῳ τῆς Ἰφιγένειας τῆς ἐν Αὐλίδι 231. 253. 277, ἡ δὲ διὰ νοῖα ὅμως ἐνταῦθα ὀλίγον συνᾶει τῷ ᾄδει τοῦ ρυθμοῦ. Παράδειγμα δὲ φέρομεν ἐνταῦθα τὴν ἐν Χομφ. α' στας. α' στροφ. στ. 585-593.

α'. πολλὰ μὲν-γὰ τρέφει-δεινὰ δειμάτων ἄχνη,	4 + 4.
πόντιαι-τ' ἀγκάλοι-κνωδάλω	6.
ἀντ-αί-ων βροτοῖσι	4.
β'. πλάθουσι, καὶ πεδαίχμιοι-λαμπάδες πεδάοροι, 4 + 4.	
πίτνα τε καὶ πεδοδάμιοι-κάνεμόεν-των	6.
αἰγίδων φρόσαι κόνον.	4.

(1) Περλ. Σχολ. Ἑραιοτ. σελ. 156 W. «Ληκυθιον δὲ φαιν αὐτὸ (τὸ τροχαϊκὸν δέμετρον καταληκτικόν) ἢ δι' Ἀριστοφάνη σκώπουντα τὸ μέτρον τὸ ἐφημιμερὲς Εὐριπίδου τῷ «θεατοῖν ἵπποις. Ἀ. ληκυθιον ἀπαύσει» ἢ διὰ τὸν βόμβον τὸν τραγικόν» βόμβος γὰρ γίνεται περὶ τὸ ληκυθιον ἐκ τοῦ ἐμπεριεχομένου αὐτοῦ ἀέρος κινουμένου ἢ ὑπὸ πνεύματος ἀνδρός ἢ ἐκ' ἄλλου· διὸ καὶ Καλλιμαχος μούσαν ληκυθίαν τὴν τραγωδίαν λέγει».

διποδιάν, ὡσάκις δηλαδή ἐπιέχον τόπον βραχυκαταλήκτων τετραποδιῶν καὶ εξαποδιῶν καὶ τότε δῆλον ὅτι ἐλαμβάνοντο ἀντὶ διμέτρων καὶ τριμέτρων, ὡσαύτως συνφᾶ τῷ ἀριθμῷ τῶν βάσεων.

Τὰ κατὰ διποδιᾶν βαιόμενα ἰαμβικά μέτρα κατὰ τὰς περιττὰς χώρας ἦτοι τὴν α', γ', ε' κτλ. δέχονται καὶ μακρὰς ἀλόγους ἄρσεις ἀντὶ τῶν βραχειῶν ἐχούσας μέγεθος οὐχὶ δίσημον, ἀλλ' ἐνός πρώτου χρόνου καὶ ἡμίσεος, οἷον

— — — | — — —
— — — | — — — | — — —

Ὅταν ὁμως τὸ μέτρον εἴναι καταληκτικόν, ἡ προηγουμένη τοῦ τρί-
σήμευ χρόνου ἄρσις τηρεῖται καθαρὰ, οἷον

— — — | — — —
— — — | — — — | — — —

Ἡ ἀλογία αὕτη τῆς ἄρσεως ἐγγράφει καὶ ὅταν ἡ θέσις ἀποτυπῶται διὰ δύο βραχειῶν. Ὁ ἰαμβικός ἄρα πούς πλὴν τῶν δύο ὀπῶν σχημάτων (υ' καὶ υ' υ') δέχεται καὶ τὰ ἐξῆς δύο ἄλογα σχήματα, τὸ σπονδειακὸν — — καὶ τὸ δακτυλικὸν — — υ'. Καθ' ὑπέρβασιν δὲ τοῦ αὐστηροτέρου ἰαμβικοῦ ρυθμοῦ γίνεται χρῆσις ἐν τῷ ἰαμβικῷ τριμέτρῳ καὶ τοῦ ἀναπαιστού ἀντὶ τοῦ ἰαμβοῦ, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ διαλόγῳ τῆς τραγωδίας μόνον ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων κατὰ πάσας τὰς χώρας πλὴν τῆς τελευταίας, ἐπὶ ἄλλων δὲ ὀνομάτων μόνον κατὰ τὸν πρῶτον πόδα, ἐν δὲ τῷ διαλόγῳ τῆς κωμωδίας μετὰ μειζονος ἀδείας, κατὰ πάσας δηλαδὴ τὰς χώρας πλὴν τῆς τελευταίας καὶ ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων καὶ ἐπὶ μὴ τοιούτων. Σφάλλονται δὲ οἱ δοξάζοντες ὅτι αἱ δύο βραχεῖαι τοῦ ἀναπαιστού εἴνευ λύσεως τῆς ἀλόγου μακρᾶς, διότι ἡ ἀλογία μακρὰ ὡς ἔχουσα μέγεθος ἕλασσον τῶν δύο βραχειῶν δὲν ἡδύνατο νὰ λυθῇ εἰς δύο τοιαύτας.

336. Τῶν δὲ ἰαμβικῶν μέτρων πάντων εὐχρηστότατον καὶ ἐπισημω-
τατον εἶναι τὸ ἰαμβικὸν τρίμετρον, ὅπερ καὶ ἰαμβιστὸν ἀπλούστερον λέ-
γεται, Λατινιστὶ διὰ versus senarius. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ οὐδε-
νός τῶν ἄλλων μέτρων πλὴν τοῦ εξαμέτρου ὑπολείπεται τὸ μέτρον
τοῦτο ὡς πρὸς τὸ συγχῶν τῆς χρήσεως ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ ποιή-
σει. Σύγκειται δὲ ἐξ ἑξῆς ἀκεραίων ἰαμβικῶν ποδῶν, κατὰ δὲ τὰς περι-
ττὰς χώρας, τοῦτ' ἐστι τὸν α', γ' καὶ ε' πόδα, δέχεται ἀλόγους ἄρσεις,
ὥστε σχῆμα ποδικὸν τὸ τοῦ σπονδείου, λύσιν δὲ τῆς θέσεως εἰς δύο
βραχείας κατὰ πάσας τὰς χώρας πλὴν τῆς τελευταίας, ὅθεν οἱ πέντε

οὗτοι πόδες λαμβάνουσι καὶ τριβράχους (χορείου) ποδικὸν σχῆμα, ὃ
δὲ πρῶτος καὶ τρίτος καὶ δακτύλου. Προσέτι δὲ δέχεται τὸ τρίμετρον
καὶ ἀνάπαιστον ἀλλὰ μόνον μετὰ τινων περιορισμῶν, ὡς ἐμπροσθεν
εἵπομεν καὶ ἀκριβέστερον ἐπὶ κατωτέρω θὰ εἵπωμεν. Ὁ δὲ τελευταῖος
πούς πλὴν τοῦ ἰαμβοῦ ἐπιδέχεται καὶ πυρρίχιον διὰ τὴν τελευταίαν
ἀδιάφορον. Ἡ δὲ κανονικὴ τοῦ τρίμετρου τομὴ εἶναι ἡ πενθημμερῆς
ἢ ἡ ἐφθημμερῆς, ἡ μὲν μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ τρίτου ποδός, ἡ δὲ μετὰ
τὴν τοῦ τετάρτου πίπτουσα. Ἐβαίνειτο δὲ κατὰ διποδιᾶν, τοῦτ' ἐστι
σημαίνονμενον διηρεῖτο εἰς τρία σημεῖα ἢ βάσεις διποδικᾶς. Τοῦτο λέ-
γουσι διαρρηθῆναι οἱ παλαιοὶ μετρικοί (πρβλ. § 184 Δ'). Καὶ τὸ ὄνομα
δὲ τρίμετρον, ὅπερ βεβαίως εἶναι ἀρχαιότατον, τοῦτο δηλοῖ. Πάλιν δὲ
ἐκ τῆς ρυθμικῆς θεωρίας τοῦ Ἀριστοξένου γινώσκουμεν ἤδη ὅτι πᾶν
ρυθμικὸν μέγεθος ἐκ τριῶν συγκείμενον χρόνων ἢ σημεῖων ἀποτελεῖ
πόδα ἰαμβικὸν ἐν λόγῳ διπλασίον, ὃ δὲ μέγιστος ἰαμβικός πούς εἶναι ὃ
ὀκτωκαιδεκάσημος. Τὸ ἰαμβικὸν ἄρα τρίμετρον, ἄτε τρία σημεῖα καὶ
ὀκτωκαιδεκάσημον μέγεθος ἔχον, ἀποτελεῖ ἓνα πόδα σύνθετον ἰαμβι-
κόν, ἦτοι ἐν κῶλον (μῖαν μονόκωλον περίοδον) ἔχον μῖαν κυρίαν θέσιν,
μῖαν δευτερεύουσαν καὶ μῖαν ἄρσιν. Καὶ ἡ μὲν κυρία θέσις προεφίετο
ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετὰ τῆς μεγίστης δυνάμεως, ἡ δὲ δευτερεύουσα
μετὰ ἀσθενεστεράς, καὶ ἡ τρίτη ἦτοι ἡ ἄρσις μετὰ ἐπὶ μᾶλλον ἀσθε-
νεστεράς. Τίς ὁμως τὸν συλλαβῶν ἐκάστης διποδικᾶς διακρίνεται οὕτω;
διότι δῆλον ὅτι δὲν ἡδύνατο πᾶσαι αἱ συλλαβαὶ ἐκάστης διποδικᾶς
να προφέρωνται μετ' ἰσῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἐπ' ἀνάγκης ἦτο μία τις αὐτῶν
να προφέρηται δυνατώτερον τῶν ἄλλων καὶ αὕτη, ὡς εἰκόσ, θὰ ἦτο ἡ
ἐτέρα τῶν θέσεων. Ποτέρᾳ λοιπὸν τῶν θέσεων ἐκάστης διποδικᾶς ἐλάμ-
θανε τὸν ρυθμικὸν τόνον, ἡ πρώτη ἢ ἡ δεύτερα; ἐτοιζέτο δηλαδὴ τὴν
πρώτην, τρίτην καὶ πέμπτην θέσιν τοῦ ἰαμβικοῦ τριμέτρου, ἢ ἡ δεύτερα,
τετάρτην καὶ ἕκτην; Κατὰ ῥήτας τῶν παλαιῶν (Λατίνων) μετρικῶν
μαρτυρίας συνέβαινε τὸ δεύτερον. Διότι οἱ μὲν Ἰόβας (Juba, πρβλ. §
37) λέγει παρὰ Πρισκιανῷ 1321 ὅτι τὸ τρίμετρον δέχεται κατὰ τὴν
δευτέραν, τετάρτην καὶ ἕκτην χώραν καθαρῶς ἰαμβοῦς, ἐπειδὴ αὗται
ἔχουσι τὸν ρυθμικὸν τόνον (quia in his locis feruntur per con-
jugationem pedes trimetrorum). Ὁ δὲ Καίσιος Βάσσος (παρὰ
Ῥουφίνῳ 2707) λέγει ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ἰαμβιστὸν δέχεται καὶ πόδας τοῦ
δακτυλικοῦ γένους, παύεται ἐν ἰαμβικὸν μέτρον, ἐὰν μὴ τις σημαίνω-
μενος αὐτὸ διὰ τοῦ ποδὸς τονίξῃ τὸν ἰαμβόν. Διὰ τοῦτο δὲ αἱ τονί-

ποίησιν. Ὁ ρυθμὸς οὗτος ὡς ἐκ τοῦ ἤθους αὐτοῦ ἦτο πρόσφορος εἰς σκωπτικὴν ποίησιν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἱαμβοῦ ἀπὸ τοῦ ἰαμπεῖν. Οὕτω τῷ ὄντι μετεχειρίζαντο αὐτὸν κατ' ἀρχάς οἱ ἱαμβογράφοι ὡς ὄργανον τοῦ πικροῦ καὶ ἰσθόλου σκώμματος. ὡς φοβερόν ὄπλον ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, ὅν μαρτυροῦσι καὶ τὰ λεγόμενα περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Λυκάμβου καὶ τοῦ τεχνίτου Βουπάλου. Ἐκ δὲ τῆς σκωπτικῆς ποιήσεως τῶν ἱαμβῶν παρελάβε τὸ τρίμετρον ἡ κωμῳδία. Καὶ ἐν μὲν τῇ παλαιότητι, τῇ Σικελικῇ, ἐπεκράτει ἡ χρῆσις τῶν τροχαϊκῶν καὶ ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων, ὅν παρ' Ἐπιχάρμῳ, ὅστις ὅλας κωμῳδίας ἔγραψεν ἀναπαιστικός. Ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅμως κωμῳδία τὸ τρίμετρον ἐγένετο τὸ κανονικὸν μέτρον τοῦ κωμικοῦ διαλόγου, τῆς τῶν ἄλλων μέτρων χρήσεως συσταλίσας εἰς ἐμφαντικὰ τινα μόνον χωρία. Ἐπειτα δὲ παρελάθεν αὐτὸ καὶ ἡ τραγῳδία καὶ τὸ σατυρικὸν δῶμα. Μετεχειρίζετο δὲ ἡ τραγῳδία κατ' ἀρχάς τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον, ὕστερον δὲ μετριασθεῖσας τῆς μεγάλης κινήσεως, ἥτις ἦτο οἰκία τῆς παλαιότερας τραγῳδίας, ἐπεκράτησε καὶ ἐν αὐτῇ τὸ σεμνὸν τοῦτο μέτρον καὶ δὴ καὶ ἀποκλειστικὸν ἐγένετο τοῦ διαλόγου μέτρον(1). Ἐν δὲ τῇ λυρικῇ ποιήσει μικρὰ μόνον γίνεται χρῆσις τοῦ τρίμετρου. Ἐκ τῆς ποικίλης δὲ χρήσεως ἐν τοῖς διαφοροῖς ποιητικαῖς εἰδεῖσι προσέλαβε τὸ τρίμετρον διαφοράς τινας περὶ τὸ μετρικὸν σχῆμα καὶ ἤδη οἱ παλαιοὶ διέκρινον τέσσαρας χαρακτῆρας τοῦ ἱαμβικοῦ τρίμετρου, τὸν ἰδίως λεγόμενον ἱαμβικόν, τὸν τραγικόν, τὸν κωμικόν καὶ τὸν σατυρικόν(2). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ προφορά τοῦ τρίμετρου δὲν ἦτο ἀπλή καὶ

(1) Ἀριστοτ. περὶ ποιητ. 4· «ἔτι δὲ τὸ μέγεθος (τῆς τραγῳδίας) ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεων γελοίας διὰ τὸ ἐκ σατυρικοῦ μεταβαλεῖν ὁδὴ ἀπεσιμνόνῃ, τὸ τε μέτρον ἐκ τετραμέτρων ἱαμβέων ἐγένετο· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρον ἐχρῶντο διὰ τὸ σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν εἶναι τὴν ποίησιν, λέγειν δὲ γενομένης αὐτῆς ἡ φύσις τὸ οὐκ εἶναι μέτρον εὖρε· μάλιστα γὰρ λεκτικῶν τῶν μέτρων τὸ ἱαμβέων ἐστίν. Σημεῖον δὲ τούτου· πλείστοι γὰρ ἱαμβεῖα λέγονται ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, ἱεράμετρα δὲ ὀλιγάκις καὶ ἐκθαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας». Ρητορ. 3, 8· «Τῶν δὲ ρυθμῶν ὁ μὲν ἱαμβὸς σημεῖός καὶ λεκτικὸς καὶ ἁρμονικός· τοῦ δὲ δίδμενος (πρὸς § 276), ὁ δ' ἱαμβὸς αὐτῇ ἐστὶν ἡ λέξις ἢ τῶν πολλῶν· διὸ μάλιστα πάντων τῶν μέτρων ἱαμβεῖα φέγγονται· λέγοντες· δεῖ δὲ σεμνότητά γενέσθαι καὶ ἐκπίπτει· ὁ δὲ τροχαῖος κορδακτικώτερος, δηλοῖ δὲ τὰ τετραμέτρα».

(2) Πρὸς. Σχολ. Ἑρατοστ. σιλ. 152 W. καὶ Mar. Victor. 2587 P. = 81 K. «trimetri igitur iambici acatalecti genera sunt quattuor . . . quorum prius tragicum, dehinc comicum et iambicum, post satyricum habebitur. Et tragicum quidem, cuius in versu erunt dextri spondei, sinistri iambii, id est disparibus pares subditi . . . Comicum autem, quod anapaestum et tribra-

πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλὰ μάλλον τριπλῇ· ἦτοι δηλαδὴ α') ἐμελωδεῖτο, καὶ αὕτη ἦτο ἡ ἀρχικὴ προφορά, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τινος παρ' Ἀθηναίου (14, 622 C) ἀποσπάσματος τοῦ Σήμου ἔχοντος ὥδε·
σοί, Βάκχε, τάνδε μοῦσαν ἀγλαΐζομεν
ἀπλοῦν ρυθμὸν χέοντες αἰόλα μῆλε κτέ.

ἢ β') προσφέρετο μελοδραματικῶς, ὡς νῦν λέγεται, τούτῳσι ἐξηγητέλλετο ἀνεῖν μὲν μέλους, παρὰ τὴν κρούσιν δέ, τούτῳσι συναδούσης τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς. Ἡ προφορά αὕτη ἐλέγγοτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν παρακαταλόγῃ καὶ ἡ εὐρεσις αὐτῆς ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀρχύλοχον(1). ἢ γ') ἀπηγγέλλετο ψιλῶς, οὐχὶ δηλαδὴ μετὰ μέλους οὐδὲ παρακαταλογικῶς, ἀλλὰ μόνον μετὰ ρυθμοῦ. Ὁ τρίτος οὗτος τρόπος τῆς προφορᾶς τοῦ ἱαμβεῖου ἦτο ὁ συνήθης ἐν τῷ διαλόγῳ τῆς τραγῳδίας, ἐν ἱαμβῷ ὅμως ἐγένετο ἐν αὐτῇ χρῆσις καὶ τῶν δύο ἄλλων τρόπων(2). Ἡ κωμῳδία ὅμως συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν αὐτῆς μετεχειρίζετο ἐν τῷ διαλόγῳ μόνον τὸν τρίτον τρόπον τῆς προφορᾶς.

338. Τὸ δὲ μετρικὸν αὐτοῦ σχῆμα ἔχει ἀκριβέστερον ὥδε·

α') Τομή. Ἐπὶ τοῦ τρίμετρου διακρίνονται, ὡς προείπομεν, δύο κύρια τομαί, πρῶτον μὲν ἡ ἐμπέπτουσα μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ τρίτου ποδός, ἥτις καλεῖται πενθήμερής, ὅλον

ὃ τέκνα Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφή (Οἱ. Τ. Ι).

εἶτα δὲ ἡ ἐμπέπτουσα μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ τετάρτου ποδός, ἥτις καλεῖται ἑβήμερής, ὅλον

ὃ κοινὸν αὐτάδελλ' Ὀσμύνης κάρα (Ἀντιγ. 1)

στῆσόν με κδίδουσον, ὡς πυθώμεθα (Οἱ. Κ. 11).

Ἡ πρώτη εἶνε συχνότερα τῆς δευτέρας καὶ παρ' Ἀρχυλόχῳ ὁ λόγος τῆς χρήσεως αὐτῶν ἔχει σχεδὸν ὡς 2 : 1, ἢ δ' ἐναλλαγῇ αὐτῶν γεννᾷ

ohyn praedictis admisceat . . . Iambicum autem, quod ex omnibus iambis nullo alio admixto subsistit, quo iamographi maxime gaudent. Superest satyricum, quod inter tragicum et comicum stilum medium est.

(1) Πλούτ. περὶ μουσ. 28· «Ἀρχύλοχος τὴν τῶν τριμέτρων ρυθμοποιαν προσεῖρε καὶ τὴν εἰς τοὺς οὐχ ὁμογενεῖς ρυθμοὺς ἔντασιν καὶ τὴν παρακαταλόγῃ καὶ τὴν περὶ ταῦτα κρούσιν . . . Ἐπὶ δὲ τῶν ἱαμβέων τὸ τὰ μὲν λέγεσθαι παρὰ τὴν κρούσιν, τὰ δ' ἀδεσθαι, Ἀρχυλόχῳ φασὶ καταβεῖσθαι, εἰδ' οὕτω χρησασθαι τοὺς τραγικούς ποιητάς».

(2) Καὶ τῶν τριῶν τούτων τρόπων τὴν χρῆσιν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ αἰνίσταται ὁ Λουκιανὸς δι' ὧν λέγει (περὶ ὀρχήσ. 27) περὶ τοῦ ὑποκριτοῦ τῆς τραγῳδίας· «εἰς' ἐνδοθεὺς αὐτὸς κεκραγὸς, ἑαυτὸν ἀνακλῶν· καὶ κατακλῶν, ἵναισι καὶ περιβῶν τὰ ἱαμβεῖα, καὶ τὸ δὴ ἀσπαστον, μελωδῶν τὰς συμφορὰς καὶ μόνος τῆς φωνῆς ὑπεβῶντον παρῶν ἑαυτὸν». Πρὸς. καὶ Rossbach, spec. Metrik § 221.

μειζονα ποικιλίαν καὶ σφᾶζε τὸ μέτρον ἀπὸ τῆς μονοτονίας. Ἐνίοτε δ' εὐρίσκονται ἀμφοτέραι ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ, τὸ σχῆμα ὁμῶς τοῦτο τοῦ τριμέτρου δὲν εἶνε τὸ κανονικόν. Ἡ δὲ τομὴ μετὰ τὴν πρώτην διποδίου, ὅτε χωρίζουσα τὸν ῥυθμὸν εἰς τὰ συστατικά αὐτοῦ μέρη, εἶνε ἥττον χρήσιμος καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ ἰαμβογράφοις, ὅθεν συνήθως συνυπάρχει μετὰ τῆς πενθημιμερεῦς ἢ ἑφθημιμερεῦς, οἷον

Προμ. 1 χθονὸς μὲν ἐς | τηλουρὸν | ἥκομεν πέδον.
4 ἄς σοι πατήρ | ἐβῆτο, | τόνδε πρὸς πέτρας.
9 ἁμαρτίας | σφῆ | δεῖ θεοῖς δοῦναι δίκην.
13 ἔχει τέλος | δὴ | κοῦδὲν ἐμποδὼν ἔτι.
15 δῆσαι βία | φάραγγι | πρὸς δυσχειμέρῳ.

Ὡσαύτως δὲ σπανία, μᾶλλον δὲ πολλὰ σπανιωτέρα εἶνε ἡ τομὴ μετὰ τὴν τρίτην θέσιν (caesura media), ὅτε τὸ τρίμετρον διαιρεῖται εἰς δύο ἰσα λογικά μέρη, ὥστε ἀπαγγελλόμενον φιλῶς ἀποβαίνει μονότονον, οἷον

Πέρσ. 465 Ξέρξης δ' ἀνῶμαξεν | κακῶν ὁρῶν βάθος.

509 Θρήκην περᾶσαντες | μόλις πολλὰ πόνῳ.

251 ὥς ἐν μιᾷ πληγῇ | κατέφθαρται πολὺς.

Εὐρ. Ἰκ. 699 καὶ συμπατάξαντες | μέσον πάντα στρατόν.
Γίνεται δὲ αὕτη ἀνεκτοτέρα, ὅταν συνυπάρχῃ καὶ τις τῶν κυρίων τῶν μῶν, οἷον

Ἀντιγ. 555 σὺ μὲν γὰρ εἴλου | ζῆν, | ἐγὼ δὲ καθανεῖν.

Ἡλ. 1036 ἀτιμίας μὲν | οὐ, | προμυθείας δὲ οὐ.

Τοῦναντίον δὲ καὶ συχνὴ εἶνε ἡ τοιαύτη τομὴ (caesura media) καὶ οὐκ εἶνε δυσχεραίνει τις αὐτῇ, ὅταν ἐνταῦθα γίνηται συναλοιφή, οἷον

Ἀγαμ. 20 νῦν δ' εὐτυχὴς γένοιτ' | ἀπαλλαγὴ πόνων.

Ἀντιγ. 307 εὐρόντες ἐκθανεῖτ' | ἐς ὀφθαλμοὺς ἐμούς.

Οἱ. Τ. 9 ἀλλ' ὦ γεραῖε | φράζ, | ἐπεὶ πρόπων ἔφυσ.

46 ἰθ' ὦ βορῶν ἀριστ', | ἀνόρθωσον πόλιν.

328 πάντες γὰρ οὐ φρονεῖτ'. | ἐγὼ δ' οὐ μὴ ποτε.

548 τοῦτ' αὐτὸ μὴ μοι | φράζ, | ὅπως οὐκ εἰ κακός.

Ἡ δὲ τομὴ μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ πέμπτου ποδὸς ἐγγωρεῖ μόνον ὅταν

α') ἡ ἄρσις τοῦ πέμπτου ποδὸς εἶνε βραχεῖα συλλαβή, εἶτε αὕτη ἀπο-

τελεῖ μέρος πολυσυλλαβῶς λέξεως εἶτε εἶνε μονοσύλλαβος λέξις, οἷον

τοσόνδ' ἐκόμπει μῦθον· εἴτα δευτέρον (Αἴ. 770).

οὕτω μὲν εὐσκευοῦμεν· ἐκ δὲ τῶν δέ μοι (Αἴ. 823 κέ.)

σὺ πρῶτος, ὦ Ζεῦ, καὶ γὰρ εἰκός, ἄρκεσον.

β') δὲ ὅταν ἡ ἄρσις εἶνε μὲν μακρά, ἀλλ' ἀποτελῇ λέξιν μονοσύλλαβον, οἷον [203].

θραυστομεῖν γὰρ οὐ πρέπει τοὺς ἵσσανας (Αἴσχ. Ἰκέτ.

τί δῆτα μέλλεις; ὥς ἐμοὶ τῶν σῶν λόγων (Ἀντιγ. 499).

Ὅταν ὁμῶς ἡ μακρὰ ἄρσις εἶνε τελικὴ πολυσυλλαβῶς λέξεως συλλαβῇ, τότε ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος τομὴ ἐγγωρεῖ κατ' ἐξίρσεων μόνον ὅταν ὑπάρχῃ λόγος τις παραμυθούμενος τὴν ἐξίρσεων ταύτην, οἷον

ὅταν ἐπιφέρηται λέξις ἐγκλιτικὴ, ἥτις διὰ τοῦ τόνου ἐνοῦται τρόπον

τινὰ μετὰ τῆς προηγουμένης εἰς μίαν λέξιν, οἷον Εὐριπ. Ἰων. 633

ἀ δ' ἐνθάδ' εἶχον ἀγὰθ', ἀκουσόν μου, πῆτερ.

ἡ ὅταν ἐπιφέρηται τις τῶν λέξεων ἐκείνων, αἵτινες δὲν εἶνε μὲν ἐγκλιτικαί, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιτάσσονται καὶ δὲν δύναται νὰ εὐρίσκωνται ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου ἢ τοῦ στίχου, οἷον εἶνε τὸ γὰρ ἡ γοῦν ἢ μέν·

οἷον τέ μοι τάσδ' ἐστί· θνητοὺς γὰρ γέρα.

πῶς οὐκ ὀλεῖ καὶ τόνδε; δόξῃ γοῦν ἐμῇ.

ἀλλ' ὥς τάχιστα παῖδες, ὑμεῖς μὲν βάθρων.

ἡ καὶ τὸ σπικτῶς συνδεόμενον μετὰ τοῦ ῥήματος μόριον ἄν, οἷον

εἴ μοι λέγοις τὴν ὄψιν, εἴποιμ' ἂν τότε.

βλέπουσ' ἂν αὐτὰς τὰμ' ἐκαρποῦτ' ἂν λέγῃ.

Τὴν ἐξίρσεων δύναται νὰ παραμυθῇται καὶ κύριον ὄνομα, οἷον παρ' Αἰσχύλ. Πέρσ. 321

νωμῶν ὅ τ' ἐσθλὸς Ἀριόμαρδος Σάρδεσιν,

ἡ συναλοιφῇ, οἷον παρὰ Σοφοκλῆ καὶ Εὐριπίδῃ

Φιλοκτ. 22 ἄ μοι προσελθὼν σίγα σήμαιν' εἴτ' ἔχει.

Αἴ. 1101 ἔξιστ' ἀνάσσειν ὧν δδ' ἡγεῖτ' οἴκοθεν.

Ἡρακλεῖδ. 530 καὶ στεμματοῦτε καὶ κατάρχεσθ', εἰ δοκεῖ.

Τὸν κανόνα τοῦτον, ὅστις ἀπὸ τοῦ παρατηρήσαντος αὐτόν (prae-fat.

ad Hecub. σελ 30) καλεῖται νόμος τοῦ Πέρσωνος, ἀθετοῦσι μόνον

οἱ κωμικοί, οἱ δὲ ἰαμβογράφοι οὐδέποτε, οἱ δὲ τραγικοὶ σπανίως μό-

νον. Διότι καὶ παρ' αὐτοῖς εὐρίσκονται χωρὶς ἐναντιούμενα τῷ νόμῳ

τοῦ Πέρσωνος, ἅτινα οὗτε ὑποψίαν εἰσφορᾶς φαίνονται παρέχοντα οὗτε

ἄλλην εὐλογον παραμυθίαν ἐπιδεχόμενα· οἷα τὰ ἐν Αἰσχ. Ἰκέτ. 198

« τὸ μὴ μάταιον δ' ἐκ μετώπων σωφρόνων », Οἱ. Κ. 1543 « σφῶν αὖ

πέρασμαι καινός, ὥσπερ σὺ πατρί» καὶ 664 «θαρσύν μὲν οὖν ἔγωγε κἀνευ τῆς ἐμῆς», ἀνθ' οὗ δ' Δινδόρριος εἰκάζει «κἀν ἐμῆς ἀνευ» καὶ τὰ παρ' Εὐριπίδῃ 'Ηρακλ. 640 «ὦ φίλταθ' ἦκεις ἄρα σωτὴρ νῶν φανείς» (ἀνθ' οὗ δ' Πόρσων εἰκάζει «νῶν σωτὴρ») καὶ 'Ιφιγ. Τ. 580 «κάμοι. Τὸ δ' εὖ μέλειτά γ' οὕτω γίγνεται», ἐνθα δ' Πόρσων εἰκάζει ὁδε, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ 'Ιωνος «Ἄτλας ὁ χαλκίοισι νώτοις οὐρανόν». Ὁ δὲ Πόρσων χωρὶς ταῦτα, οἷα τὰ ἐξῆς

εἰ δ' ἐγκρατεῖς φεύγουσιν, οὐδὲν δεῖ σπονεῖν (Οἱ. Κ. 1022). ἢν δ' ἐγγύς ἐλθῇ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται ἀμφοτέρων· ἀπολειφθὲν γὰρ οὐδὲν θάτερον (Φοιν. 747), παραμυθίζεται πιστεύων ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἀττικοὶ τὰ ἐπιθετα οὐδεὶς καὶ οὐδὲν ὑπελάμβανον ὡς δύο λέξεις, «οὐδ' εἰς» καὶ «οὐδ' ἐν». 'Ἄλλ' ὅμως τὰ διηρημένα ταῦτα διαφέρουσι τῶν συνθέντων κατὰ τὴν σημασίαν.

6) 'Ἄλογος λαμβος. Τὸ ἱαμβικὸν τρίμετρον, ὡς καὶ ἔμπροσθεν εἰπομεν, δέχεται κατὰ τὰς περιττὰς χώρας, τὴν πρώτην δηλαδὴ, τρίτην καὶ πέμπτην, πλὴν τοῦ ἱαμβου καὶ σπονδαίου. Εἶνε δὲ ὁ σπονδαῖος οὗτος οὐχὶ τετρασήμερος, ἀλλ' ἄλογος λαμβος ἀντὶ ῥήτου, μέγισθος ἔχων τριῶν πρώτων χρόνων καὶ ἡμίσεος ($\frac{a}{1\frac{1}{2}} \frac{c}{2}$ πρ. χρ.). Πρβλ. §

150. Καὶ ἐν μὲν τοῖς τρίμετροις τῶν ἱαμβογράφων εὐρίσκεται σπανιώτερον ἡ ἀλογία αὕτη, συνήθως δὲ ἀπαξ μόνον ἐπὶ ἐκάστου στίχου, ἐν δὲ τοῖς τρίμετροις τῶν δραματικῶν συχνότερον, κατὰ μέσον ὅρον δις ἐπὶ ἐκάστου στίχου, καθαρὰ δὲ τρίμετρα ἔχοντα δηλαδὴ βραχείας πάσας τὰς ἄρσεις, οἷα τὰ τοῦ Αἰσχύλου

Εὐμ. 140 ἔγειρ' ἔγειρε καὶ σὺ τήνδ', ἐγὼ δὲ σέ.

Προμ. 35 ἅπας δὲ τραχὺς οὗσις ἂν νέον κρατῇ.

Προμ. 50 ἐλευθέρος γὰρ οὗσις ἐστὶ πλὴν Διός. εἶνε σπάνια παρὰ τοῖς δραματικοῖς (1). Κατὰ νωτέρας δὲ ἐξαριθμήσεις (2) παρὰ μὲν τοῖς ἱαμβογράφοις ὁ λόγος τῶν μὴ καθαρῶν, ἥτοι τῶν ἔχοντων ἀλόγους ἄρσεις, πρὸς τὰ καθαρὰ τρίμετρα, τὰ μηδεμίαν δηλονότι ἔχοντα ἄλογον ἄρσιν, ἔχει ὡς 9 : 1, παρὰ δὲ τῷ Αἰσχύλῳ

(1) Præf. Mar. Victor. 2526 (Rufin. 2708): «improbatior... apud tragicos versus ex omnibus iambis compositus; nam quo sit amplior et par tragicæ dignitati, interponunt frequentius in locis dactylatis in paribus pedum dactylicorum moras et spondeum». Terent. Maur. 2228.

(2) Πρβλ. Rumpel, Philolog. XXV 471-8 καὶ XXVIII 601.

ὁ λόγος ἔχει ὡς 14 : 1, παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ ὡς 17 : 1, παρὰ δὲ Εὐριπίδῃ ὡς 22 $\frac{1}{2}$: 1, παρὰ δὲ Ἀριστοφάνει ὡς 68 : 1.

γ') Τρίβραχνος καὶ δάκτυλος. Τοῦ ἱαμβου, τοῦ τε ῥήτου καὶ τοῦ ἀλόγου, ἡ θέσις ἐπιδέχεται λύσιν, ὅθεν ὁ μὲν πρῶτος λαμβάνει τὸ σχῆμα τριβράχους (υ υ υ), ὁ δὲ δεύτερος, τοῦτ' ἐστὶν ὁ σπονδαῖος, τὸ τοῦ δακτύλου σχῆμα μέτα ῥυθμοῦ δηλονότι ἱαμβικοῦ, $\frac{a}{2} \frac{b}{2}$ (χορείος ἀλογος ἱαμβοειδής). Καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἱαμβογράφοις ἡ λύσις αὕτη συμβαίνει σπανίως μόνον καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ οὐχὶ πλέον ἢ ἅπαξ, αἱ δὲ ἐκ τῆς λύσεως τῆς θέσεως βραχέαι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀποτελοῦσι τὴν ἀρχὴν πολυσυλλαβῶν λέξεων. Τῶν δὲ τραγικῶν, οἷτινες ὡς ἐν ἄλλοις οὕτω καὶ ἐν τῇ λύσει τῆς μακρᾶς εἶνε μετριώτεροι τῶν κωμικῶν, ὁ μὲν Αἰσχύλος ἀκολουθεῖ τοῖς νόμοις τῆς παλαιᾶς τέχνης, ὁ δὲ Σοφοκλῆς μεταχειρίζεται μείζονα ἄδειαν καὶ μάλιστα ἐν τοῖς νωτέροις δράμασιν, ὁ δ' Εὐριπίδης ἐν μὲν τοῖς παλαιότεροις δράμασιν, οἷον ἐν 'Ιππολύτῳ, Μηδείᾳ, 'Ηρακλειδαῖς, Ἀλκίσητιδι, Ἀνδρομάχῃ τηρεῖ τὴν παλαιότεραν αὐστηρότητα, ἐν δὲ τοῖς νωτέροις (ἀπὸ τῆς 89 πού 'Ολυμπιάδος καὶ ἐξῆς) μεγίστην ἄδειαν. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις (1) τοῦ Καρόλου Φριδ. Μυλλήρου ὁ λόγος τῶν λύσεων ἔχει καθ' ὅλου ὡς ἐξῆς· ὁ μὲν Αἰσχύλος ἐν 4308 τρίμετροις τοῦ διαλόγου ἔχει 293 λύσεις, ὁ δὲ Σοφοκλῆς 446 ἐν 7568, ὁ δ' Εὐριπίδης 3729 ἐν 17825 τρίμετροις. Παρὰ δὲ τῷ Ἀριστοφάνει πρὸς 9 τρίμετρα ἀναλογουσι τέσσαρα οὐδεμίαν ἔχοντα λύσιν. Εἰ καὶ ἡ λύσις δὲ τῆς θέσεως ἔχῃ καὶ καθ' ἐκάστην τῶν πέντε πρώτων χωρῶν τοῦ τρίμετρου, ὅμως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στίχου ὁ μὲν Αἰσχύλος συνήθως μόνον ἀπαξ λύει, σπανίως δὲ δις, οἷον ἐν 'Επτ. 593, Ἀγαν. 1584, Χορη. 89, 'Ικέτ. 341. 'Η διπλὴ λύσις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στίχου εἶνε συχνότερα παρὰ Σοφοκλεῖ. 'Εν τῷ Φιλοκλήτῳ μάλιστα, οὗ δράματος ἡ στιχογραφία τὰ μάλιστα προσοικεῖν ὡς πρὸς τὸν κεινηνόμενον χαρακτήρα τῇ τοῦ Εὐριπίδου, εὐρίσκεται στίχος τις, ὁ 932, τρεῖς ἔχων λύσεις. Ὁ δ' Εὐριπίδης οὐ μόνον πολλάκις ἔχει τρεῖς λύσεις ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπαλλήλους, οἷον ἐν τῷ Ἀποσπ. 642, 3

πενία δὲ σοφίαν ἔλαχε διὰ τὸ δυστυχῆς.

Ὁμοίως ἐν 'Ελ. 420, 'Ιφ. Αὐ. 466, 'Ιων. 1143, 'Ορ. 248. 643. 1057. 1603, Ἀνδρ. 333, Κύκλ. 203. 210.

(1) C. Fr. Müller, de pedibus solutis in dialogorum senariis Aeschylī Sophoclis Euripidis, Berolini 1866.

Ὁ δὲ Ὁβερδίκιος(1) συνδυάζων τὰς λύσεις πρὸς τὰς τομὰς, πρῶτον μὲν εὐρίσκει συνθηθεσάτην καὶ κανονικωσάτην τὴν λύσιν τῆς θέσεως τῆς ἀκολουθούσης τῇ πενήθημιμερεῖ, ὅθεν ὁ τρίτος πούς λαμβάνει σχῆμα τριβράχους ἢ δακτύλου. Ὡσαύτως κανονικὴν εὐρίσκει καὶ τὴν λύσιν τῆς θέσεως τῆς ἀκολουθούσης τῇ ἐφθημιμερεῖ τομῇ, ὅθεν ὁ τέταρτος πούς λαμβάνει τὸ τοῦ τριβράχους σχῆμα. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῆς λύσεως τῆς θέσεως τοῦ πρώτου ποδός. Ταύτης δὲ λυομένης ὁ πούς οὗτος ἐν μὲν τῇ παλαιότερᾳ τραγωδίᾳ λαμβάνει κανονικῶς τὸ τοῦ τριβράχους σχῆμα, ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρᾳ καὶ τὸ τοῦ δακτύλου, παρὰ δὲ τῇ Αἰσχύλῳ ἔγχωρεῖ τὸ τελευταῖον σχῆμα μόνον ὅταν ἡ μακρὰ ἄρσις ἀποτελῇται ἐκ μονοσυλλάβου λέξεως, οἷον καὶ (Χορ. 216), οὐ (Ἀγμ. 1312). Τοῦναντίον δὲ αἱ λύσεις τῶν θέσεων τοῦ δευτέρου καὶ πέμπτου ποδός μετὰ προηγουμένην τομὴν οὕτω σπάνια εἶνε παρ' Αἰσχύλῳ, ὥστε πρέπει νὰ λογισθῶσι ὡς ἐξαιρέσεις. Ἐν τοῖς ὑστερον ὅμοις χρόνοις καὶ μάλιστα παρ' Εὐριπίδῃ κατὰ μὲν τὴν δευτέραν χώραν ἡ λύσις εἶνε συνηθέρα, κατὰ δὲ τὴν πέμπτῃν σχεδὸν παντάπασιν ἄμνηστος. Πάντοτε ὅμως ἀνάγκη νὰ προηγήται τέλος λέξεως. Ἐν ἀμφοτέραις ὅμως ταῖς περιστάσεσιν ἔγχωρεῖ μόνος ὁ τριβράχης, οἷον Εὐμεν. 769

ἐγὼ δ' ἀπιος ἢ τάλαινα βαρύκοτος.

δ') Ἀνάπαιστος. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ ὁ ἀνάπαιστος ἔγχωρεῖ κατὰ πρῶτον λόγον καὶ κυρίως ἐν τῇ πρώτῃ χώρῃ ἐπὶ τε κυρίων ὀνομάτων καὶ μὴ τοιούτων. Καὶ παρὰ μὲν τῇ Αἰσχύλῳ τὰ παραδείγματα τοῦ κατὰ τὴν πρώτην χώραν ἀναπαιστού εἶνε ὀλίγα, πάντοτε ὅμως ὁ ἀρκετικὸς ἀνάπαιστος σύγκειται ἐκ μιᾶς μόνης λέξεως φράσι ἀναπαισιζόντων ἐχούσης σχῆμα ἡ ἀναπαιστικῶς ἀρχομένης(2) ἢ καὶ φύσει μὲν τρι-

βραχυν ἀποτελούσης, θέσις δὲ ἀνάπαιστος' οἷον Πέρσ. 323 *Θάρυβις τε. 343 ἑκατὸν δις ἦσαν. Ἀγμ. 509 ὑπατός τε χώρας.* (Ὅμοια παραδείγματα καὶ μάλιστα πλείονα εὐρίσκονται παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ' οἷον Τραχ. 762 *ἑκατὸν προσῆγ. Οἱ. Κ. 481 ὑδατος, μέλισσας' 1160 ποδαπὸν; τί καὶ ἄλλα*). Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ Σοφοκλέους, περὶ οὗ ἄξιον ἰδίᾳ νὰ μνημονευθῇ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῶν σωζομένων δραμάτων αὐτοῦ, τῇ Ἀντιγόῃ, οὐδὲ ἐν τρίμετρον εὐρίσκεται ἀρχόμενον ἀπὸ ἀναπαιστού, ἐν δὲ μόνον παράδειγμα εὐρίσκεται καὶ τοῦτο ἐν τινι τῶν τελευταίων δραμάτων, τῇ Φιλοκτήτῃ στ. 795, ἐν ᾧ ὁ ἀρχόμενος ἀνάπαιστος σύγκειται ἐκ δύο λέξεων (τὸν ἴσον χρόνον), καὶ ἐν μόνον ὡσαύτως, ἐν ᾧ ὁ ἀνάπαιστος σχηματίζεται βοηθεῖα τῆς αὐξήσεως στ. 544 (*ἐκείλευσ' ἔμοι*). Ὁ δ' Εὐριπίδης οὐ μόνον συνηθέστερον τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους μεταχειρίζεται τὸν ἀνάπαιστον κατὰ τὴν πρώτην χώραν, ἀλλὰ καὶ οὐδαμῶς ὀκνεῖ νὰ σχηματίζῃ αὐτὸν ἐκ δύο λέξεων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως μετὰ προθέσεως, οἷον ἐν Ἰφιγ. Αὐ. 1199 *ἐν ἰσφ γὰρ ἦν*. Μετὰ τῆς ἐπὶ ἐν Ἀλλ. 375 *ἐπὶ τοῖσδε καὶ Ἡρακλ. μ. 940. Ἐλ. 838. 1234. Ἡλ. 1030. Φων. 1240. Ὀρ. 598. Βάκχ. 1247. Μετὰ τῆς παρὰ Ἰφιγ. Αὐ. 646. Βάκχ. 502 παρ' ἔμοι. 334 παρὰ σοί. Μετὰ τῆς περὶ Βάκχ. 1336 περὶ τοῦ. Καὶ ἐν Κύκλωπι 445 ἐπὶ κόμον. 183 περὶ τοῖν σκαλοῖν. 229. 230 ὑπὸ τοῦ καὶ ὑπὸ τῶνδε. 590 καὶ 630 ἄγε δὴ καὶ ἄγε γιν'. Καὶ ἀνάπαιστος δὲ διὰ τῆς αὐξήσεως σχηματισμένοι εὐρίσκονται παρ' Εὐριπίδῃ, ὡς ἐν Ἡρακλ. μ. 458 *ἔτεον μὲν ὑμᾶς καὶ Ἰφιγ. Αὐ. 49 ἐγένοντο Λήδα*.*

Κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς χώρας, πλὴν τῆς τελευταίας, ἔγχωρεῖ ὁ ἀνάπαιστος παρὰ τοῖς τραγικοῖς μόνον ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων. Καὶ παρὰ μὲν τῇ Αἰσχύλῳ ἐν μόνον εὐρίσκεται παράδειγμα τοιοῦτου ἀναπαιστού, τὸ ἐν Ἐπτ. 569 *ἀλκὴν τ' ἄριστον μάστιγ' Ἀμφιδρέω βίαν*. Παρὰ Σοφοκλεῖ δὲ πλείονα, περὶ τὰ πενταεκαδeka, κατὰ μὲν τὴν τρίτην χώραν Ἰππομέδων καὶ Παρθενόποιος ἐν Οἱ. Κ. 1317. 1320. Ἀμφιδρέω ἐν Οἱ. Κ. 1313. Οἰφάλιον Τραχ. 354. Κατὰ δὲ τὴν πέμπτῃν Ἀντιγόῃ ἐν Ἀντιγ. 11 Οἱ. Κ. 1. 1415. Τειρεσίᾳ Ἀντιγ. 991. 1045. Εὐρύκλῃν 1180. Οἰφάλιον Τραχ. 478. Ὀλίγη δὲ πλείονα παρ' Εὐριπίδῃ. Εὐρίσκονται δὲ καὶ τρίμετρα ἔχοντα δύο ἅμα ἀναπαιστους ἐν

504 (*δεκάτω*). 590 (*ὑπατός τε*). 1257 (*δοῖσσι*). Εὐρ. 92. 474. 577 (*ικέτης*). Ἀποστ. 142 (*ποταμοῦ*). 196, 7 (*νεκρίῃν*). 246 (*γαυδαίων*). 287 (*ἀπάτης*).

(1) J. Oherdiek, Krit. Studien I, σελ. 35 κς.

(2) Καὶ τὰ μὲν ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων εὐρισκόμενα παρ' Αἰσχύλῳ παραδείγματα εἶνε τὰ ἑξῆς: Ἐπτ. 64 (*Ἀρεως*). 422. 440 (*Καπαρεῦς*). 474 (*Μεγαρεῦς*). Πέρσ. 306 (*Τεταγών*). 323 (*Θάρυβις τε*). 327 (*Κίλικων*). Λέτ. 282 (*ἑπταπλοῦς χαρακτήρ*). 316 (*Λιδίῃ*). Ἀγμ. 267. 813 (*Πριάμῳ*). Χορ. 20. 562. 899 (*Πυλάδῃ*). Ἀποστ. 198 (*Γαβίου*). Καὶ ἐπὶ ὀνομάτων πλείων ἢ τρισυλλάβων, Προμ. 807 (*Ἀρμισποῦ*). Ἐπτ. 414 (*Μελάντιπος*). 570 (*Ὀμόλοισιν*). Πέρσ. 273 (*Σαλαμίνος*). Ἀγμ. 26. 1246. 1314 (*Ἀγαμέμνονος*). 309 (*Ἀραχταῖον*). Εὐμ. 456 (*Ἀγαμέμνον' ἀνδρῶν*). Ἀποστ. 155, 2 (*Βερέκκιντα*). Τὰ δὲ ἐπὶ μὴ κυρίων τὰ ἑξῆς: Προμ. 89 (*ποταμῶν*). 366 (*κορυφαῖς*). 368 (*ποταμοῖ*). 721 (*κροτάφων*). 722 (*κορυφᾶς*). 994 (*χθονίους*). Ἐπτ. 495 (*ἔδρων*). 1010 (*ἱερῶν*). Πέρσ. 184 (*μεγίδει*). 343 (*ἑκατὸν δις*). Ἀγμ.

τε τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, οἷον Ἑλ. 88 *Τελαμών, Σαλαμὶς δὲ*
πατρὶς ἡ θρέψασα με. Φιλокτ. 794 *Ἀγάμεμνον, ὦ Μενέλας, πῶς*
ἀν' ἀντ' ἐμοῦ.

Ἐν δὲ τῷ τρίμετρῳ τῆς κωμωδίας, τῆς τε Σικελικῆς καὶ τῆς Ἀτ-
τικῆς, ὁ ἀνάπαιστος ἐγγυρεῖ κατὰ πάσας τὰς πέντε πρώτας χώρας
ἔνευ περιορισμοῦ, καὶ ἐπὶ κυρίων δηλαδὴ ὀνομάτων καὶ μὴ τοιοῦτων,
οἱ ἀνάπαιστοι μάλιστα ἐνταῦθα εἶνε καθ' ὅλου συγχρότεροι τῶν τρι-
θράκων καὶ δακτύλων, παντάπασι δὲ κανονικὰ εἶνε τὰ μετὰ δύο
ἢ καὶ τριῶν ἀναπαιστων τρίμετρα, οἷον

Βατρ. 1203 καὶ κωδάριον καὶ ληκύθιον καὶ θυλάκιον.

Ὀρν. 108 ΕΠ. ποδαπὸν τὸ γένος (δ'); ΕΥ. ὄθεν αἱ τρι-
[ήρεις αἱ καλάι.

Ἰππ. 477 καὶ τὰς ξυνόδους τὰς νυκτερινὰς ἐπὶ τῇ πόλει.
Σπάνια δὲ τὰ μετὰ τισσάρων καὶ σπανιώτατα τὰ μετὰ πέντε, οἷον
ἐποίησεν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Σφ. 793, ἐνθα εἶδε νὰ ἐπαναληφθῇ πολ-
λὰς αὐτῇ λέξις,

Α. κατὰβα, κατὰβα, κατὰβα, κατὰβα. Β. καταθήσομαι.

Ἰστίον δὲ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀναπαιστου δύναται νὰ συμβαίνειν
τομῇ, οἷον

Ὀρν. 1022 ἐπίσκοπος | ἦκα δεῦρο τῷ κυάμῳ λαχόν.

Ὀρν. 1226 εἰ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχομεν, | ὕμεις δ' οἱ θεοί.

Βατρ. 164 καὶ χαῖρε πολλ', ὦδελλφέ. Δ. νῆ Δία | καὶ σύ γε.

Ἀχαρ. 165 οὐ καταβαλεῖτε τὰ σκόροδ'; | Θ. ὦ μοχλοῦρὲ σῦ.

Ἀχαρ. 178 τί δ' ἔστιν; | Α. ἐγὼ μὲν δεῦρὸ σοι σπονδὰς φέρω.

Ἀποφύγουσι δ' οἱ κωμικοὶ νὰ πωῶσι πίπτουσιν τὴν ἐφθήμερῃ το-
μῇ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀναπαιστου, ὅταν μηδεμία ἄλλη τομὴ ὑπάρχῃ,
ὡς ἐν Σφ. 1369

τῶν ξυμποτῶν κλέψαντα; | Φ. ποίαν αὐλητρίδα;

Ἦττον δὲ δυσχεραίνουσιν οἱ κωμικοὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ τομῇ, ὅταν συν-
εκφέρνται μετ' ἐμφάσεως ἡ πενηήμερής, οἷον ἐν

Ὀρν. 442 ὁ μαχαροποῖός, || ῥῆτε | δάκνειν τούτους ἐμέ.

Βατρ. 652 ἀνθρώπουσι ἱερδός || δεῦρο | πάλιν βαδιστέον.

Λυσι. 768 μὴ στασιάζωμεν || ἔστι δ' | ὁ χρησμός οὗτοσί.

Ἦ ὅταν ἡ ἐφθήμερής τομὴ πίπτῃ μεταξὺ λέξων ἀδιασπάστως
μετ' ἄλλῳ συνδεομένων, οἷαι εἶνε μάλιστα αἱ προθέσεις καὶ αἱ
πτώσεις αὐτῶν ἢ τὰ ἄρθρα καὶ τὰ ὀνόματα, οἷον

Ἀχαρ. 497 εἰ πτωχὸς ὦν ἔπειτ' ἐν Ἀθηναίοις λέγειν.

Ἑκκλ. 104 νυνὶ δ', ὁρῆς, πράττει τὰ μέγιστ' ἐν τῇ πόλει (1).

339. Τὴν τῆς κωμωδίας ἄδειαν περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀναπαιστων
κατὰ πάσας τὰς πέντε πρώτας χώρας τοῦ τρίμετρου ἔχει καὶ τὸ σα-
τυρικὸν δράμα ἐν τῷ διαλόγῳ τῶν κωμικῶν προσώπων, οἷον τῶν
Σατύρων, τοῦ Σειληνοῦ καὶ τοῦ Κύκλωπος, ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν τραγικῶν
προσώπων τοῦ σατυρικοῦ δράματος ἰσχύουσιν οἱ κανόνες τῆς τραγω-
δίας. Καθόλου ὁμῶς ὁ ἀνάπαιστος ἐν τῷ σατυρικῷ δράματι εἶνε σπα-
νωτέρος ἢ ἐν τῇ κωμωδίᾳ. Πρβλ. Αἰσχ. Πυρκ. ἀπόσπ. 218
ἄνδ' ἀέ, πλοῖσα κώμολόνου μακροὶ τόνοι. Κύκλ. 154 *εἶδες γὰρ αὐ-*
τήν; Σ. οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ὀσφραίνομαι. 231 *οὐκ ἦσαν ὄντα θεὸν με*
καὶ θεῶν ἄπο. 234 *τούς ε' ἄρνας ἐξεπορόντο;* *δῆσαντες δὲ σέ.*

340. Τὸ τρίμετρον τῆς κωμωδίας οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀπειρί-
στον ἄδειαν περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἀναπαιστου διαφέρει τοῦ τραγικοῦ,
καθ' ὅσον, ὡς προσιπομεν, κατὰ πάσας μὲν τὰς χώρας πλὴν τῆς ἑκτῆς
δέχεται αὐτὸν καὶ ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων καὶ μὴ τοιοῦτων, φεύγει δὲ
μόνον καθ' ὅλου τὴν τομὴν αὐτοῦ (υ | υ - ἡ υ υ | -), ἀλλὰ καὶ κατ'
ἄλλα, οἷον ὅτι στερεῖται μὲν συχνὰ τῆς τομῆς, ἀδιαφορεῖ δὲ παντά-
πασι πρὸς τὸν νόμον τοῦ Πόρσανω, πρὸ τῆς πέμπτης δηλαδὴ θέ-
σεως ὑπαρχούσης τομῆς μεταχειρίζεται μακράν τὴν πέμπτην ἄρσιν
καὶ ὅταν εἶνε τελικὴ λέξις πολυσυλλαβή, ποιεῖται δὲ εὐρίαν χρῆ-
σιν τῆς λύσεως, ὥστε οἱ τρισυλλαβοὶ πόδες ἐπικρατοῦσι. Πλὴν τῶν
διαφορῶν τούτων διαφέρει τέλος τὸ κωμικὸν τρίμετρον τοῦ τραγικοῦ
καὶ κατὰ τοῦτο ὅτι σπανίως καὶ αὐτὸν τὸν προκειλευματικὸν ἐπι-
δέχεται, ἀντὶ δηλαδὴ ἱάμβου ἀνάπαιστον μετὰ λελυμένης θέσεως
(υ υ υ υ). Πρὸς τὸν ἀναπαιστικὸν ὁμῶς προκειλευματικὸν ἀνάλογος
εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ ἀναπαιστου μετὰ λελυμένη; θέσιν (υ υ υ υ υ),
ἥτις ἐν τῇ τραγωδίᾳ ὡσάυτως δὲν ἐγγυρεῖ. Ἐν τοῖς πλείστοις λοιπὸν
τῶν τοιούτων τρίμετρων μένει ἀθῆλον, πότερον σχῆμα πρέπει νὰ δε-
χθῶμεν, λελυμένον ἀνάπαιστον ἢ ἀνάπαιστον μετὰ προηγουμένου λε-
λυμένου ἱάμβου; οἷον ἐν μὲν τῷ τοῦ Εὐπόλιδος (παρ' Ἀθην. 12,
623 e) τρίμετρῳ

καὶ μουσικῇ πρᾶγμ' ἐστὶ βαθύ τι καὶ καμπύλον

καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς τοῦ Ἀριστοφάνους,

(1) Curtius Bernhardt, de incisionibus anapaesti in trimetro comico Graeco-
rum. Dissert. Lips. 1871.

'Αχαρν. 78 τοὺς πλεῖστα δυναμένους καταφαγεῖν τε καὶ πλεῖν.
'Αχαρν. 437 Εὐρύπιδην, 'πειδὴ περ ἔχαρισώ μοι ταδί,
ἔχοντες προφανῶς λελυμένον ἀνάπαιστον (1). 'Ἐν ἄλλοις ὅμοις, οἷον
ἐν τῷ ἐξῆς τοῦ Πλάτωνος (ἀπόστ. ἀδέσπ. 6)

οὗτος τίς εἶ; λέγε ταχύ· τί σιγᾶς; οὐκ ἔρεῖς; (2)
δυνάμεθα καθ' ἑκάτερον τῶν εἰρημένων σχημάτων νὰ διαίρεσωμεν,
μόνον δὲ τεκμήριον πείθον ἡμᾶς νὰ λάβωμεν μέλλον λελυμένον ἀνά-
παιστον μετ' ἱάμβου ἢ τριβραχύν μετ' ἀναπαιστοῦ εἶνε ἡ τομὴ. Τού-
ναντιον δὲ, τούτεστι τριβραχύν μετ' ἀναπαιστοῦ, ἐν τοῖς ἐξῆς στίχοις.
'Αχαρν. 928 ὥσπερ κέραμον, ἵνα μὴ καταγῇ φορούμενος.
Νεφ. 663 ἀλεκτρυόνα (3) κατὰ ταῦτό καὶ τὸν ἄρρενα.

'Εκκλ. 315 καὶ θοιμάτιον· ὅτε δὴ δ' ἐκείνο ψηλαφῶν.
'Ἐν τῇ δὲ πάλιν, οἷσις τοῖς ἐξῆς,
Λυσιστρ. 1148 ἀδικίους, ἀλλ' ὁ πρωκτὸς ἀθάτος ὡς καλός.
Μενάνδρ. ἀδέσπ. 54 τὰ δὲ μετὰ γυναικὸς εἰσιόντ' εἰς οἰκίαν,
οὐδὲ τὸ τεκμήριον τῆς τομῆς ἔχοντες, ὥστε ἐπίσης ἑκάτερον σχῆμα
δύναται ἐπὶ τούτων νὰ ληφθῇ. 'Ρυθμικός δὲ λόγος λύων τὴν ἀπορίαν
ταύτην οὐδεὶς δύναται νὰ εὐρεθῇ. Διότι ὁ ἀνάπαιστος ἐν τῷ τριμέ-
τρῳ δὲν εἶνε τρισημις, ὅπως θέλει ἡ θεωρία τῶν κυκλίων ἀναπαιστων
καὶ δακτύλων, περὶ ἧς ὡς ἀνυποστατὸν πλάσματος τῶν παλαιῶν
θεωρητικῶν εἶπομεν ᾗθδ' ἀλλαχού, ἀλλὰ τετρασημις, ὡς μαρτυρεῖ
καὶ ἡ λύσις τῆς θέσεως εἰς δύο βραχίαις, ὅπερ δὲν θὰ ἐγένετο, ἀν ἡ
μακρὰ αὐτὴ ἦτο ἄλογος. Πάντως ὁ ἀνάπαιστος καὶ ἐν τῷ τραγικῷ
καὶ ἐν τῷ κωμικῷ τριμέτρῳ εἶνε ἀνωμαλία τις ρυθμική, ἧς φαίνεται
ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐγένετο χρῆσις ἐν τῷ α' ποδὶ τοῦ τριμέτρου (γνωστὸν
δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ ποδὸς καὶ ἄλλων μέτρων συμβαίνει οὕτως αὐτῇ
ρυθμικῇ ἀνωμαλίᾳ), ὕστερον δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις, πλὴν τῆς
τελευταίας, ἐπὶ κυρίων μὲν ὀνομάτων παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἐπὶ πά-
σης δὲ λέξεως παρὰ τοῖς κωμικοῖς.

(1) 'Ἐάν δηλονότι τὰ χωρία ταῦτα δεχθῶμεν ὡς ὁρθὰς παραδεδομένα καὶ μὴ ἱθαί-
μένα, ὡς τινες τῶν κριτικῶν ὑπολαμβάνουσιν αὐτὰ καὶ διορθοῦσιν ἐκ μὲν τοῦ πρώτου
ἐκβάλλοντες τὸ τι, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ γράφοντες δυνατὸς ἀντὶ δυναμένου ἢ φραγῆν
ἀντὶ καταφραγῆν, ἐκ δὲ τοῦ τρίτου ἐκβάλλοντες τὸ μοι.

(2) 'Ἐν καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἔχῃ ὁρθῶς καὶ δὲν θέλωμεν νὰ γράψωμεν ταχύ-
σγῆς, ὡς τινες προέβλεπον.

(3) Ὁ Πόρυνος προβάλλεται ἀλεκτρυῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'.

Περὶ τοῦ χωλοῦ ἢ σκάζοντος καὶ τοῦ
καταληκτικοῦ τριμέτρου.

α'. Τρίμετρον χωλὸν ἢ σκάζον.

341. 'Ἐκ τοῦ ὀρθοῦ ἱαμβικοῦ τριμέτρου οἱ μεταγενέστεροι ἱαμβο-
γράφοι ἐπλασαν δευτερεύον τι εἶδος, τὸ χωλὸν ἢ σκάζον τρίμετρον,
ὅπερ συντομώτερον καὶ *χωλῆλμος* καλεῖται ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Εὐρε-
της αὐτοῦ λέγεται συνήθως ὁ ἱαμβοποιὸς 'Ἰππῶναξ(1), ἐξ οὗ καὶ μέ-
τρον 'Ἰππωνάκτιον ἐκλήθη, τινὲς δὲ ἀναφέρουσι τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ εἰς
'Ανάσιον ἢ 'Ανανίαν(2), ὅθεν καὶ μέτρον 'Ανάσιον ἐκλήθη. Κατὰ
τὸν γραμματικὸν τοῦ 'Αρχιανθοῦ κώδικος (cod. Harlejanus) παρὰ
Tyrrwhitt dissert. de Babrio σελ. CLXX τὸ 'Ανάσιον μέτρον διε-
κρίνεται τοῦ 'Ἰππωννακτίου κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν φ τοῦ 'Ἰππωννακτίου ὁ
παραλήγων πούς ἦτοι ὁ ε' εἶχε σχῆμα τὸ τοῦ ἱάμβου, τὸ 'Ανάσιον
εἶχε τὸ τοῦ σπονδείου, ὥστε τὸ μετὰ τὴν ἰσθμυμερῇ τομῇ μέρος τοῦ
στίχου ἦτοι ἡ τελευταία διποδία μετὰ τῆς θέσεως τοῦ δ' ποδὸς συνε-
κροτεῖτο ἐκ πέντε μακρῶν συλλαβῶν. Λέγει δὲ ὁ γραμματικὸς οὗτος
αὐτολεξεῖ τάδε· «τοῦ δὲ 'Ἰππωννακτίου (γνώρισμα) τὸ δέχεσθαι ἐν τῇ
ς' χώρᾳ σπονδεῖον ἢ τροχαῖον διὸ καὶ χωλαίνειν δοκεῖ κατὰ τὴν βά-
σιν ὑπερκατάληκτον ταύτην ἔχον. Τοῦ δὲ 'Ανακτίου τὸ ἀπὸ τοῦ τε-
τάρτου (ὁ κωδὶς δευτέρου) ποδὸς μέχρι τέλους πέντε συλλαβὰς ἔχειν
καὶ ταύτας μακράς· διὸ καὶ ἰσχιορρωγικὸν ὁ στίχος οὗτος λέγεται». «Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Τζέτζης (Cram. Anecd. III, σελ. 310, 4) ὥδε

(1) Πρὸς Mar. Victor. σελ. 81 K. Caesius Bassus σελ. 527 K. Diomed.
σέλ. 507.

(2) Πρὸς W. 'Ἰππαιστ. σελ. 18 W. «ἔστιν ἐπίσημον ἐν τοῖς ἀκατάληκτοις καὶ τὸ χω-
λὸν καλούμενον, ὅπερ τινὲς μὲν 'Ἰππωνάκτος, τινὲς δὲ 'Ανανίου φασὶν εἶρημα». Τριγ.
σέλ. 9 «ὁ τινὲς μὲν 'Ανανίου φασὶν εἶρημα, τινὲς δὲ 'Ἰππωνάκτος». Sacerd. σελ. 519
K. «de hipponactio clodo acatalectico iambico ananilo».

τῶν δ' ἄλλων τῶν κατὰ τὰς πρὸ τοῦ Βαβρίου ἐπτὰ ὅλας ἑκατοντάς-
 τριδας ἀκμασάντων μόνον ἀποσπάσματα καὶ ταῦτα μὴ υπερβαίνοντα
 ἅπαντα ὁμοῦ τὸ κεφάλαιον τῶν τριακσίων χωλιάμβων, ὃν ἡ μερίς
 τοῦ λέοντος (περὶ τοὺς 120) ἀνήκει τῷ Ἰππώνακτι. Ἀγαθὴ τύχη
 ὁμως νεωστὶ εὐρέθησαν ὅκτω ποιήματα τοῦ Ἡρώδου ἢ μᾶλλον Ἡ-
 ρώνδου(1), ὃν τὰ μὲν ἐπὶ ἀκέρεια, τὸ δὲ ὄρθον ἐλλιπές, περιλαμ-
 βάνοντα τὸ ὅλον ἀκέραιους χωλιάμβους (ἢ μιμιάμβους, ὡς ἐκάλεε ὁ
 Ἡρώδης τοὺς χωλιάμβους αὐτοῦ) 728. Ἐὰν δὲ τούτοις προστεθῶσι
 καὶ 13 που ἄλλοι ἐξ ἀποσπασμάτων ἄλλων ποιημάτων, ἔχομεν τὸ
 ὅλον 741 που ἀκέραιους μιμιάμβους τοῦ Ἡρώδου, ἐν ᾧ μέχρι πρὸ
 ὀλίγων ἐτῶν δὲν ἐσφίζοντο οὐδὲ δύο δεκάδες ἀκέραιων μιμιάμβων.
 Πλὴν δὲ τῶν χωλιάμβων τοῦ Ἰππώνακτος, Ἡρώδου καὶ Βαβρίου,
 τῶν λοιπῶν σφριζομένων ὀλίγοι πιπτουσιν ἐπὶ ἕνα ἕκαστον τῶν ἄλλων
 ποιητῶν, δηλονότι τὸν Ἀνάνιον, Εὐπολιν, Δίριλον, Κερκιδαν, Αἰσχ-
 ρίωνα, Φοίνικα, Παρμενίωνα, Ἑρμιάν, Θεόκριτον, Κάλλιμαχον,
 Ἀσκληπιάδην, Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον, Χαρίνον, Ἀπολλωνίδην τὸν
 Νικαῖα, Διογένην τὸν Λαέρτιον καὶ τινες ἀνωμόρους.

344. Περὶ δὲ τοῦ μετρικοῦ σχήματος τοῦ χωλιάμβου καθ' ὅλου
 μὲν παρατηρούμεν ὅτι, πλὴν τῆς παρατελεύτου συλλαβῆς αἱ μακρᾶς
 οὐσῆς καὶ οὐδέποτε λυρμένης, κατὰ τὰ λοιπὰ ἦτοι τὴν τομὴν, τὴν
 λύσιν τῶν θέσεων καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀλόγων ἄρσεων φυλάττονται οἱ
 αὐτοὶ σχεδὸν καὶ ἐν τῷ ὀρθῷ τριμέτρῳ τῶν ἱαμβοποιῶν κανόνες.
 Ἀκριβέστερον δὲ τὸ σῆμα τοῦ χωλιάμβου ἔχει ὡς ἐξῆς:

α') Τομή. Αἱ τομαὶ τοῦ χωλιάμβου εἰνε αἱ αὐταὶ καὶ αἱ τοῦ ὀρ-
 θοῦ τριμέτρου τῶν καλῶν χρόνων, ἡ πενθημιμερὴς καὶ ἡ ἰφθημιμε-
 ρῆς. Οὐδεὶς στίχος στερεῖται τῆς ἑτέρας τῶν δύο τούτων τομῶν.
 Ἐνίοτε εὐρίσκονται ἀμφότεραι ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν
 εἶνε ἀναγκαῖον οὐδὲ κανονικόν. Ἐκ τῶν δύο δὲ τομῶν κυριωτέρα καὶ
 πολλῶν συχνότερα εἶνε ἡ πενθημιμερὴς. Παρὰ Βαβρίῳ μεταξὺ 100
 στίχων κατὰ μέσον ὅρον μόνον 12 ἢ 13 δὲν ἔχουσι τὴν πενθημιμερῆ
 ἀλλὰ τὴν ἰφθημιμερῆ τομὴν. Χωλιάμβοι δὲ στεροῦνται ἀμφοτέρων
 τῶν τομῶν τούτων εἶνε σπανιώτατοι καὶ πιθανῶς ἰσθαρμένοι.

β') Σπονδεός. Ἐν μὲν τῷ α' καὶ μέλιστα τῇ γ' χώρῃ εὐρίσκον-

(1) Τοῦ Ἡρώδου, ποιητοῦ συγχρόνου που πιθανῶς τοῦ Καλλιμάχου, τοὺς μιμιάμ-
 βους ἀπεγράφει ἐν τοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσεῖο CXXXV παπύρου καὶ πρῶτος ἐξέ-
 δωκεν ὁ R. G. Kenyon τῷ θέρει τοῦ αἰ. 1892.

ται συχνότατα οἱ σπονδεῖοι ἦτοι ἄλλοι ἱαμβοὶ παρ' ἅπασιν τοῖς ἱαμ-
 βογράφοις καὶ παρὰ τῷ Βαβρίῳ. Τούναντίον λίαν σπάνιο εἶνε οἱ χω-
 λιάμβοι οἱ ἔχοντες κατὰ τὰς χώρας ταύτας ὥστε κατὰ πάσας τὰς
 τέσσαρας πρώτας χώρας καθαρῶς ἱάμβους. Κατὰ τὴν πέμπτην ὁμως
 χώραν ἀποσφίζουσιν οἱ ἱαμβογράφοι τὸν σπονδεῖον. Ἀκριβέστερον δὲ
 ὁ λόγος τῆς χρήσεως τοῦ σπονδείου κατὰ τὴν ε' χώραν ἔχει ὡς ἐξῆς:
 παρὰ μὲν τῷ Ἰππώνακτι ἐν χωλιάμβοις περὶ τοὺς 120 εὐρίσκονται ὁ
 σπονδεῖος κατὰ τὴν ε' χώραν 13^{αις}, ὥστε ἀπ᾽ ἀνά 9 στίχους. Παρὰ
 δὲ τῷ Ἡρώδῃ ἐν τοῖς 720 σφριζομένοις ἀκέραιους χωλιάμβοις αὐτοῦ
 εὐρίσκεται ὁ σπονδεῖος 29^{αις}, ὥστε κατὰ μέσον ὅρον ἀπ᾽ ἀνά 25
 σχεδὸν στίχους (1). Παρὰ δὲ τῷ Βαβρίῳ ἐν 1650 που ἀκέραιους χω-
 λιάμβοις (μιμιάμβοις), ὅσους ἡμεῖς ἠριθμήσαμεν κατὰ τὴν ἐκδοσιν
 τοῦ Schneidewin (παρὰ Teubner 1853), εὐρίσκονται ἑκοσι μέλι-
 στα, ὥστε κατὰ μέσον ὅρον εἰς χωλιάμβος ἔχων σπονδεῖον ἐν τῇ ε' χώρᾳ
 ἀναλογεῖ πρὸς 82 $\frac{1}{2}$ ἔχοντας ἱάμβον. Ἐὰν δὲ ἐξαιρεθῶσι καὶ τινες
 τῶν ἔχοντων σπονδεῖον ὡς νόθοι, οἱ ἱαμβοὶ ἀποδείκνυνται ἐτι μᾶλλον
 πλεονεκτοῦντες. Χωλιάμβους ἔχοντας σπονδεῖον ἐν τῇ ε' χώρᾳ εὐρο-
 μεν τοὺς ἐξῆς: ἐν τῷ α' προοίμιῳ στ. 3, 4 καὶ 15 καὶ ἐν μύθ. 13, 13.
 19, 6, 22, 9, 39, 4, 45, 3, 52, 8, (2) 61, 10, 72, 23, 24, 81, 5.
 82, 11, 95, 29, 95, 63, 100, 4, 111, 6, 126, 3, 143, 1. Περὶ
 τῶν ἄλλων δὲ ἱαμβογράφων οὐδὲν λέγομεν, διότι εἶνε ἐπισφαλὲς νὰ
 κρίνῃ τις ἐξ ὀλίγων στίχων ποῖαν χρῆσιν ἐποιήσαντο τοῦ σπονδείου
 κατὰ τὴν ε' χώραν. Παράδειγμα δὲ φέρομεν τὸν Ἡρόνδαν, οὗ οὐ
 παρὰ τῷ Bergk (poët. lyr. Graec. tom. 2 σελ. 509 κέ. ἐκδ. δ'
 17 ἀκέραιοι μιμιάμβοι οὐδένα ἔχουσι σπονδεῖον ἐν τῇ ε' χώρᾳ. Εἴ τις
 ἐντεῦθεν ἰσχυρίζετο ὅτι ὁ Ἡρώδης οὐδέμιαν ἐποιεῖτο χρῆσιν τοῦ

(1) Οἷον ἐν μὲν τῷ Δ' ποιήματι ἐκ στ. 90 συνημμένῳ εὐρίσκονται ἀπ᾽ ἀνά (στ. 21),
 ἐν δὲ τῷ Β' (στ. 102) ἐξάκις (στ. 9, 19, 26, 40, 44, 79), ἐν δὲ τῷ Γ' (στ. 97)
 τετράκις (στ. 58, 65, 69, 76) ἐν δὲ τῷ Δ' (95) δις (στ. 6, 9), ἐν δὲ τῷ Ε' (85)
 ἐξάκις (στ. 25, 44, 65, 68, 73, 85), ἐν δὲ τῷ ς' (101) πεντάκις (στ. 16, 24, 29,
 37, 88), ἐν δὲ τῷ Ζ' (129) τετράκις (στ. 32, 39, 48, 54), ἐν δὲ τοῖς 21 πρώτοις
 στίχοις τοῦ Η' ἀπ᾽ ἀνά (στ. 19), οἱ δὲ λοιποὶ εἶνε οὕτω μικρολογούμενοι, ὥστε δὲν δό-
 νανται νὰ ληρθῶσιν ὑπ' ὄψιν, ὡσαύτως καὶ τινὰ ἄλλα ἀποσπάσματα.

(2) Ὁ στίχος οὗτος ἐκείλως δύναται νὰ διορθωθῇ, ὥστε νὰ ἐκλιπῶσι πάντα τὰ
 ἀσυνήθη παρὰ Βαβρίῳ, ὅτε σπονδεῖος ἐν τῇ ε' χώρᾳ καὶ ἡ τελικὴ βραχεία καὶ ἡ ἀνά-
 νιστος παρατελῆτος, ἀνὸν μεταθῶμεν τὸ αὐτὸς ποὺ ὡσπερὶ, τοῦτοστιν ἂν ἐν-
 ὡς ἄλλων πονούντων, ὡσπερὶ κάμων αὐτὸς ὡς ἄλλων πονούντων, αὐτὸς
 ὡσπερὶ κάμων ».

σπονδαίου, θά ἡλέγητο οὐχὶ ἀληθεύων ἐκ τῶν ὕστερον εὐρεθέντων ποιημάτων αὐτοῦ, ἐν οἷς, ὡς εἵπομεν, ὁ σπονδαῖος ἐν τῇ ε' χώρᾳ ἔχει κατὰ μέσον ὄρον ὡς πού 1 : 25.

γ') Ἀνάπαιστος. Παρὰ μὲν τῷ Ἰππώνακτι ὁ ἀνάπαιστος εὐρίσκειται δις κατὰ τὴν α' μὲν χώραν ἐν τῷ ἐξῆς χωλιάμβῳ (παρὰ Studemund Anecd. var. I σελ. 45) «ἐκίλευε βάλλειν καὶ λείπειν Ἰππώνακτα», κατὰ δὲ τὴν ε' ἐν τῷ παρὰ Bergk 31 (16) ἀποσπάσματι. Παρὰ δὲ τῷ Ἡρόνδῃ 18^{κς}, ἐνεακίς μὲν κατὰ τὴν α' χώραν (Δ' 6, 9. Ε' 1, 13, 25, 31. Σ' 72, 97. Ζ' 57), δις δὲ κατὰ τὴν β' χώραν (Δ' 71 καὶ Σ' 71), ἀπαξ δὲ κατὰ τὴν γ' (Ζ' 109), δις δὲ κατὰ τὴν δ' (Β' 31. Σ' 55), τετράκις δὲ κατὰ τὴν ε' (Β' 8, 82 καὶ Δ' 72, 86). Ὡστε ὁ λόγος τῆς χρήσεως τοῦ ἀναπαισίου παρ' Ἡρόνδῃ ἔχει ὡς 18 : 720 = 1 : 40 ἢ μᾶλλον, ἂν ἐξαίρεθῃσι δύο ὡς ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων κείμενοι, ὡς 16 : 720 = 1 : 45. Παρὰ δὲ τῷ Βαβρίῳ ὁ ἀνάπαιστος εὐρίσκειται κατὰ τὸν Φίκον (ἀριθμοῦντα 1425 χωλιάμβους τοῦ Βαβρίου) κατὰ μὲν τὴν α' χώραν σχεδὸν 140^{κς}, ὥστε κατὰ μέσον ὄρον ἀπαξ ἀνὰ 10 στίχους. Εἶνε δὲ ἡ χρήσις ἀνώμαλος, διότι ἐν ἄλλοις μὲν μῦθοις εἶνε συγχρότερος, ἐν ἄλλοις δὲ ἀραιότερος καὶ ἐν ἄλλοις οὐδεμία γίνεται χρῆσις αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν χωρῶν τοῦ χωλιάμβου ὁ ἀνάπαιστος εὐρίσκειται μόνον κατὰ τὴν β' καὶ δ' (καὶ ἐπὶ μὴ κυρίων ὀνομάτων), ἀλλ' ὅμως καὶ κατ' ἀμφοτέρας ὀλιγάκις, οἷον κατὰ μὲν τὴν δευτέραν ἐν 10, 12 (τούτῃ κεχόλωμαι)· 57, 6 (τῷ τῶν Ἀράων)· 69, 2 (κύνων ἰδιῶκεν)· 75, 6 (οὐκ ἐξαπατᾷ)· 75, 15 (ἐπὶ τῷ θεραπεύειν)· 76, 12 (σάλπγιγ' ε' ἐκέλευε)· 88, 8 (καὶ τις κορυδαλοῦ)· 78, 17 (εἶπεν κορυδαλός). Κατὰ δὲ τὴν δ' χώραν ἐν 18, 3 (ὀδοιποροῦντος τὴν σισύραν)· 18, 13 (αὐτὸς δὲ ρίψας τὴν σισύραν).

δ') Τρίβραχος. Ἡ δὲ λύσις τῶν θέσεων, ἐξ ἧς γεννᾶται ὁ τρίβραχος, ἔχει ὡς ἐξῆς. Ἐξαίρουμένων τῶν μιμιάμβων τοῦ Ἡρόνδου καὶ τῶν μυθιάμβων τοῦ Βαβρίου ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ποιητῶν χωλιάμβοις εὐρίσκειται ὁ τρίβραχος μόνον ἐν ταῖς τέσσαρσι πρώταις χώραις καὶ ἐνταῦθα σπανίως. Διότι ἐν τριακοσίοις πού χωλιάμβοις τοῖς πᾶσιν οὐδ' εἰκοσάκις εὐρίσκειται. Παρατηρήθη δὲ προσετι ὅτι ὁκτώ τῶν τρίβραχων τούτων (πρὸς πέντε δακτύλοις) εὐρίσκονται ἐν μόνῳ τῷ ἐξ 23 στίχων συγκεimenῷ δευτέρῳ ποιήματι τοῦ Φοίνικος, ὅστις καὶ μόνος μεταχειρίζεται τὸν τρίβραχον κατὰ τὴν γ' καὶ δ' χώραν.

Ὁ Meineke τὰς πολλὰς λύσεις ἀναφέρει εἰς τοῦτο ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπιτήδης ἤθελε καὶ διὰ τῆς μετρικῆς μορφῆς νὰ σκώψῃ τὴν μαλθακότητα τοῦ Νίνου, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ, ἐν ᾧ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀποσπάσμασι τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, ἄτινα πλείονας περιέχουσι στίχους παρὰ τὸ β' ποιήμα, εἰς μόνον εὐρίσκειται τρίβραχος, οὐδεὶς δὲ δάκτυλος. Ἐξαίρουμένον λοιπὸν τοῦ β' ποιήματος τοῦ Φοίνικος, πρὸς ἑκατὸν στίχους ἀναλογουσι κατὰ μέσον ὄρον τρεῖς πού τρίβραχοι. Καὶ κατὰ μὲν τὴν α' χώραν εὐρίσκειται παρ' Ἰππών. 15, 2 Bergk (191 δὲ Ἀυδῶν)· 22 Α (μακχίριος ὅστις)· 31 ἀπό σ' ὀλέσειεν)· 35, 4 (κατέφαγε). Κατὰ δὲ τὴν β' χώραν παρ' Ἰππών. 13, 2 (ὦ Κλαζομένιοι)· 58, 1 (κἀλεῖφα βροδινόν).- Παρὰ δὲ τῷ Ἡρόνδῃ ὁ τρίβραχος εὐρίσκειται 25^{κς} μετὰξὺ 720 ἀκραίων χωλιάμβων, ὥστε εἰς κατὰ μέσον ὄρον ἀντιστοιχεῖ πρὸς στίχους σχεδὸν 29. Καὶ κατὰ μὲν τὴν α' χώραν εὐρίσκειται τετράκις (Β' 68, Δ' 5. Ε' 64. Σ' 52), κατὰ δὲ τὴν β' 15^{κς} (Α' 29, 32, 56. Β' 27. Δ' 23. Ε' 5, 46, 68, 85. Σ' 83. Ζ' 51, 60, 108. Η' 11, 14), κατὰ δὲ τὴν γ' τρίς (Α' 31. Σ' 76. Ζ' 57), ὡσαύτως δὲ τρίς κατὰ τὴν δ' (Α' 30. Β' 9. Σ' 22).- Παρὰ δὲ τῷ Βαβρίῳ κατὰ τὸν Φίκον ὁ τρίβραχος, οὗ γίνονται χρῆσις ἐν ταῖς τέσσαρσι πρώταις χώραις, εὐρίσκειται 114^{κς} πού ἐν ὅλῳ. Τούτων τὰ μὲν $\frac{2}{3}$ τούτεστιν 71 τρίβραχοι πίπτουσιν εἰς τὸν δεύτερον πῶδα, 25 δὲ εἰς τὸν τρίτον, 12 δὲ εἰς τὸν τέταρτον καὶ μόνον 6 εἰς τὸν πρῶτον, διότι ἐνταῦθα εὐρίσκειται συχνὰ ἔτερος τρισύλλαβος πούς, ὁ ἀνάπαιστος. Ὁ λόγος λοιπὸν τῶν 114 τρίβραχων πρὸς τοὺς 1650 στίχους ἔχει ὡς 1 : 14 $\frac{2}{3}$.

ε') Δάκτυλος. Ἐν μὲν τοῖς χωλιάμβοις τῶν ἄλλων ποιητῶν πλήν τοῦ Ἡρόνδου καὶ Βαβρίου ὁ δάκτυλος εὐρίσκειται 7^{κς} μὲν πού κατὰ τὴν α' χώραν, ἐνεακίς δὲ πού κατὰ τὴν γ', ὥστε καθ' ὅλου ὁ λόγος τῶν δακτύλων πρὸς τοὺς χωλιάμβους τῶν ποιητῶν τούτων ἔχει πού ὡς 1 : 18 $\frac{2}{3}$.- Παρὰ δὲ τῷ Ἡρόνδῃ ὁ δάκτυλος εὐρίσκειται 30^{κς}, καὶ κατὰ μὲν τὴν α' χώραν 16^{κς} (Α' 33. Β' 26, 40, 42, 56, 88. Γ' 44. Δ' 20, 81, 91, 93, 94. Ε' 60. Σ' 57. Ζ' 58, 61). Κατὰ δὲ τὴν γ' 14^{κς} (Α' 9, 28, 30. Γ' 19. Ε' 52. Σ' 24, 67, 74, 92. Ζ' 5, 56, 60, 61, 128). Ὁ λόγος λοιπὸν τῶν 30 δακτύλων πρὸς τοὺς 720 ἀκραίους χωλιάμβους τοῦ Ἡρόνδου ἔχει κατὰ μέσον ὄρον ὡς 1 : 24.- Παρὰ δὲ τῷ Βαβρίῳ ὁ δάκτυλος εὐρίσκειται ἐν συνόλῳ 130^{κς}. Ὁ κύριος αὐτοῦ τόπος εἶνε ὁ τρίτος

πούς, ἔνθα εὐρίσκεται πού 110ικς (ἐν τῇ αὐτῇ δὲ χώρα ὁ τριβράχυς 27ικς). Ἐπειτα εὐρίσκεται μόνον 17ικς ἢ 18ικς ἐν τῇ πρώτῃ χώρᾳ (ἐν ἣ καὶ 7 τριβράχεις καὶ 140 ἀνάπαιστοι). Ὁ λόγος λοιπὸν τῶν 130 δακτύλων τοῦ Βαβρίου πρὸς τοὺς 1650 πού ἀκεραίου αὐτοῦ χωλιάμβους ἔχει ὡς 1 : 12 $\frac{1}{3}$.

Ἐὰν τοῖς 130 δακτύλοις τοῦ Βαβρίου προσθῶμεν τοὺς 140 τριβράχεις, εὐρίσκομεν παρ' αὐτῷ τὸ ὅλον λύσεις θέσεων 244, ὥστε ὁ λόγος αὐτῶν πρὸς τοὺς 1650 ἀκεραίου χωλιάμβους τοῦ Βαβρίου ἔχει σχεδὸν ὡς 1 : 6 $\frac{1}{2}$, ἐν ᾧ αὖ παρὰ τῷ Ἡρώδῃ 55 λύσεις (25 + 30) ἔχουσι λόγον πρὸς τοὺς 720 χωλιάμβους αὐτοῦ ὡς 1 : 13 $\frac{1}{4}$, αἱ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ιαμβογράφοις ὁμοῦ ἔχουσι λόγον (20 + 16 =) 36 : 300 = 1 : 8 $\frac{1}{2}$. Κατὰ ταῦτα ἡ λύσις τῶν θέσεων παρὰ τῷ Βαβρίῳ ἐλέγχεται διπλασίως πού συγχρότῃ παρ' Ἡρώδῃ, ἡ δὲ παρὰ τῷ Ἰππώνακτι καὶ τοῖς λοιποῖς εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ, συγχρότῃ παρὰ οὐσα τοῦ Ἡρώδου, σπανιωτέρα δὲ τοῦ Βαβρίου, μᾶλλον δὲ προσεγγίζουσα τῇ τελευταίῳ. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν λύσιν τῶν θέσεων. Ὡς πρὸς δὲ τὴν χρῆσιν τῶν ἀναπαίστων, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ μὲν Ἰππωναξ ἐν 120 στίχοις εὐρίσκεται μεταχειρισάμενος δις τὸν ἀνάπαιστον, ὥστε ὁ λόγος παρ' αὐτῷ ἔχει ὡς 1 : 60, ὁ δὲ Ἡρώδης ἐν 720 στίχοις 18ικς, ὥστε ὁ λόγος παρ' αὐτῷ ὡς 1 : 45, ὁ δὲ Βάβριος ἐν 1650 στίχοις μετεχειρίσαστο 150ικς τὸν ἀνάπαιστον, ὥστε ὁ λόγος παρ' αὐτῷ ἔχει ὡς 1 : 11. Ἐκ τούτων ἐλέγχεται ὁ Βάβριος οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν λύσιν τῶν θέσεων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν ἀναπαίστων καὶ καθόλου ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν τρισυλλαβῶν ποδῶν πολὺ ὑπερακοντίσας πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ιαμβογράφους. Πλὴν δὲ τούτου καὶ ἄλλα τινὰ ἰδιώματα εὐρίσκονται παρὰ Βαβρίῳ ἄγνωστα τοῖς ἄλλοις ιαμβογράφοις· οἷον α') παρὰ Βαβρίῳ ἡ τελικὴ συλλαβὴ συνήθως εἶνε μακρά, σπανίως δὲ βραχέα, μόνον δηλαδὴ 57ικς ἐν 1650 στίχοις, ὥστε κατὰ μέσον ὅρον εἰς στίχος τελευτῶν εἰς βραχέϊαν ἀναλογεῖ πρὸς 29 σχεδὸν τελευτῶντας εἰς μακράν. Παλλοῦς ὁμοῦ τῶν 57 τούτων στίχων νοθεύουσιν οἱ νεώτεροι κριτικοί, ὥστε κατὰ τούτους ὁ ἀριθμὸς τῶν βραχέϊων ἐν τῇ τελεί τοῦ στίχου ἐλαττοῦται μεγάλως. Εἰσι δὲ καὶ κριτικοὶ (οἷος ὁ Rutherford, πρὸλ. εισαγωγ. τῆς ἐκδ. αὐτοῦ σελ. XCI) πάντας τοὺς τοιούτους στίχους νοθεύοντες. Ἄλλως ἔχει ὁ λόγος παρὰ τοῖς ἄλλοις χωλιαμβογράφοις, διότι παρὰ μὲν τῷ Ἰππώνακτι καὶ τοῖς λοιποῖς ιαμβογράφοις (πλὴν

τοῦ Ἡρώδου) ὁ λόγος εἶνε ὡς 1 : 2, ὡς παρατηρεῖ ὁ Φίκος, παρὰ δὲ τῷ Ἡρώδῃ εὐρίσκεται ὁ αὐτὸς λόγος ὡς 1 : 2.

β') Ἐν τῷ τελεί τοῦ στίχου ὁ Βάβριος ἀποφεύγει τὴν χρῆσιν τῶν μονοσυλλαβῶν λέξεων, εὐρίσκονται δὲ τοιαῦτα μόνον ἐν μῦθ. 50, 20 (ἀν τις) καὶ 102, 11 (ἦ τις), ἀλλὰ καὶ ἀν. μὴ νοθευθῶσι οἱ στίχοι οὗτοι, τὴν ἐξάρεσιν παραμυθεῖται ὅτι ἡ λέξις τις εἶνε ἐγκλιτικὴ, καθὼ δὲ τοιαυτὴ εἶνε στενωτέρου συνδεμένη μετὰ τῆς προηγούμενης καὶ τρόπον τινὰ συναποτελεῖ μίαν λέξιν. Ὡσαύτως οὐδεὶς στίχος εὐρίσκεται τελευτῶν εἰς μονοσύλλαβον παρὰ τῷ Ἰππώνακτι καὶ τοῖς ἄλλοις ιαμβογράφοις. Παρὰ δὲ τῷ Ἡρώδῃ τελικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις εὐρίσκονται δεκά τινές. Ἄλλ' ἐκ τούτων ἐὰν κατὰ τὸν προσηρημένον λόγον ἐξαίρεθῶσι τὰ ἐγκλιτικά, ὀλίγα μόνον μένουσι μονοσύλλαβα, ἅτινα δύνανται ἐν ὑποληφθῶσιν ὡς αὐτοτελεῖς λέξεις. Ἀφ' οὗ δὲ καὶ παρ' Ἡρώδῃ ἐλαχιστὴ εἶνε ἡ χρῆσις τῶν μονοσυλλαβῶν ἐν τῇ τελεί τῶν χωλιάμβων, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὡς καθολικὴν τὴν τοιαύτην χρῆσιν παρ' ἅπασιν τοῖς χωλιαμβογράφοις.

γ') Ἡ παρατελευτος συλλαβὴ ἐν τοῖς χωλιάμβοις τοῦ Βαβρίου ἔχει κανονικῶς λογικὸν τινα τόνον. Κατ' ἐξάρεσιν δὲ μόναι αἱ ἀντωνυμίαι ἡμῖν, ἡμεῖς, ὑμεῖς, ὅμων πολλακις κείνται ἐν τῇ τελεί τοῦ στίχου. Ἐπὶ ἄλλων δὲ λέξεων συμβαίνει τοῦτο μόνον ἐν μῦθ. 10, 14 (πρὸς), 52, 7 (αὐτός) καὶ 65, 1 (ταφ'). Ἄλλ' ὁ μὲν πρῶτος νοθεύεται, ὁ δὲ δεύτερος, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἐν τῷ περὶ σπονδείου λόγῳ εἰπομεν, δύναται καὶ πρέπει καὶ δι' ἄλλους λόγους νὰ διορθωθῇ διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ὀσπερ. Ἀπαρμύθητος δὲ μένει μόνος ὁ τελευταῖος. Παρὰ τοῖς ἄλλοις δὲ χωλιαμβογράφοις ἡ παρατελευτος συλλαβὴ εὐρίσκεται μὲν συγχρότερον ἔχουσα τὸν λογικὸν τόνον ἢ ἄτονος οὔσα, ἀλλ' οὐχὶ ὅσον παρὰ τῷ Βαβρίῳ. Διότι παρὰ μὲν τῷ Ἰππώνακτι ἐξ 120 στίχων εὐρίσκονται 75 χωλιάμβοι ἔχοντες τονίζομένην τὴν παρατελευτον καὶ 45 ἔχοντες αὐτὴν ἄτονον. Ὡστε ὁ λόγος αὐτῶν ἔχει ὡς 1 $\frac{2}{3}$: 1. Παρὰ δὲ τῷ Ἡρώδῃ ἐκ μὲν τῶν 90 στίχων τοῦ α' ποιήματος 61 μὲν τονίζονται, 29 δὲ δὲν τονίζονται κατὰ τὴν παρατελευτον, ἐκ δὲ τῶν 102 τοῦ β' ὁ λόγος ἔχει ὡς 70 : 32, ἐκ δὲ τῶν 97 τοῦ γ' ὡς 73 : 24, ἐκ δὲ τῶν 95 τοῦ δ' ὡς 72 : 23, ἐκ δὲ τῶν 85 τοῦ ε' ὡς 60 : 25, ἐκ δὲ τῶν 101 τοῦ ς' ὡς 70 : 31, ἐκ δὲ τῶν 129 τοῦ ζ' ὡς 86 : 43, ἐκ δὲ τῶν 29 τοῦ η' ὡς 22 : 7, ἐκ δὲ τῶν 12 στίχων τῶν ἀποσπασμάτων ὡς 9 : 3, ὥστε ἐκ τῶν

740 χωλιάμβων τοῦ Ἡρώδου οἱ μὲν 523 ἔχουσι τοιζόμενῃ τὴν παρατελευτον, οἱ δὲ 217 ἄτονον καὶ ὁ λόγος αὐτῶν εἶνε ὡς 2 $\frac{1}{2}$: 1. Ποῖον λοιπὸν εἶνε τὸ αἶτιον τοῦ ιδιώματος τούτου; οὐχὶ βεβαίως τὸ αὐτὸ παρ' ἅπασιν τοῖς χωλιάμβοις γράφει. Παρὰ μὲν τῷ Ἰππώνακτι, τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πλὴν τοῦ Βαβρίου τὸ ιδίωμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς σκόπιμον ἐπιτήδευσιν τῶν ποιητῶν τούτων, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ὡς ἐπακολούθημα τῶν συνθηκῶν, αἷς υπέτασσον τὸ σχῆμα τῆς κατακλιθεὶς τῶν χωλιάμβων αὐτῶν, φεύγοντες μὲν τὴν βραχίαν συλλαβὴν καὶ τὰ μονοσύλλαβα ἐν τῷ τέλει, ἀντὶ τούτων δὲ μεταχειριζόμενοι κατὰ προαίρεσιν λέξεις δισυλλάβους ἐχούσας σχῆμα σπονδαίου ἢ καὶ ὑπερδισυλλάβους καταληγουσας εἰς μολοσόν. Τὸ αὐτὸ ιδίωμα παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ κατακλιθεὶς τῶν ἐξαμέτρων τῆς Νοννείου σχολῆς καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον πρέπει καὶ ἐκεῖ νὰ αἰτιολογηθῇ ὁ συχνὸς τονισμὸς τῆς παρατελεύτου τοῦ ἐξαμέτρου συλλαβῆς. Παρὰ τῷ Βαβρίῳ ὅμως, παρ' ᾧ ὁ τονισμὸς τῆς παρατελεύτου συλλαβῆς συμβαίνει κανονικῶς καὶ ἄνευ ἐξαίρεσεως ἐπὶ πάντων τῶν στίχων, οἷτινες δὲν εἶνε καὶ ὀλίγοι, οὐδεὶς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι γίνεται κατὰ τύχην ἢ μᾶλλον ἕνεκα τῶν αὐτῶν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις χωλιάμβοις συμβαίνει αἰτίων, ἀλλ' ἄνευ ἀμφιβολίας ἐξεπίτηδες καὶ δι' ὀρισμένον τι αἶτιον. Καὶ ὅτι μὲν ὁ Βάβριος, ἐν ᾧ τηρεῖ αὐστηρῶς τὴν προσῳδίαν τῶν παλαιῶν καλῶν χρόνων, ὅμως ἔκαινοτόμησε περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν μυθιάμβων αὐτοῦ, μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς δι' ὧν λέγει ἐν ἀποφθερίσει τοῖς προοιμίοις καυχώμενος ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις ὑπ' αὐτοῦ. Ἐν μὲν δηλαδὴ τῷ πρώτῳ λέγει στ. 14 κέ. ὧδε

μάθοις δ' ἂν οὕτω ταῦτ' ἔχοντα καὶ γνοῖνς
ἐκ τοῦ σοφοῦ γέροντος ἡμῶν Αἰσώπου
μύθους φράσαντος τῆς παλαιτέρας μούσης.
ὧν νῦν ἕκαστον ἵνα θέης ἐνὶ μνήμῃ
μελισταγές σοι, λῶστε, κηρίον θῆσω,
πικρῶν ἰάμβων σκάνηρά κῶλα συνθλάσας.
Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, τῷ μετὰ τὸν 107 μῦθον, στ. 4 κέ. λέγων τάδε·
5 Αἰσώπος ὁ σοφός, εἶπε καὶ Λιδυστινοῖς
λόγους Κυθίσσης, ἀλλ' ἐγὼ νῆρ' μούσῃ
δίδωμι φθάλαρφ χρυσέφ' χαλινώσας

τὸν μυθίαμβον ὥσπερ ἵππον ὀπλίτην.
ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρώτον τῆς θύρας ἀνοιχθείσης
10 εἰσῆλθον ἄλλοι, καὶ ψοφώτερας μούσης
γρίφοις ὁμοίας ἐκφέρουσι ποιήσεις,
μαθόντες οὐδὲν πλεῖον ἢ γεγωνίσκειν·
ἐγὼ δὲ λευκῇ μυθιάζομαι ῥήσει,
καὶ τῶν ἰάμβων τοὺς ὀδόντας οὐ θήγαν,
15 ἀλλ' εὖ πυρώσας, εὖ δὲ κέντρα προηρύνας,
ἐκ δευτέρου σοι τήνδε βίβλον δειδῶ.

Τῶν καινοτομιῶν δέ, ἅς διὰ τούτων ὑπαινίσσεται, σημαντικωτάτη βεβαίως εἶνε αὕτη, τὴν νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὅψιν καὶ τὸν λογικὸν τόνον ἐν τῇ ρυθμοποιᾷ, ὅθεν συμβαίνει ὥστε συχνὰ παρὰ Βαβρίῳ νὰ συμπίπτωσιν οἱ ρυθμικοὶ καὶ λογικοὶ τόνοι. Τινὲς μάλιστα στίχοι ἔχουσι κατὰ πάσας τὰς χώρας συμπίπτοντας τοὺς ρυθμικοὺς καὶ λογικοὺς τόνους, ὥσπερ ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ μίξῃ ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους τῆς ρυθμοποιᾶς, τὸν κατὰ τὴν προσῳδίαν ἥτοι τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν καὶ τὸν κατὰ τὴν λογικὴν τάσιν. Τοιοῦτοι εἶνε π.χ. οἱ ἑξῆς στίχοι·

γενεὴ δικαιῶν ἦν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων,
ὦ Βράγχε τέκνον, ἦν καλοῦσι χροῦσθην (α' προοιμ. στ. 1-2).
θνητῶν δ' ὑπῆρχε καὶ θεῶν ἐταίρεῖν (αὐτ. στ. 13).
ἡ δ' εἶπε καὶ πῶς ἔργον ἐκφάνης κρύψω; (μῦθ. 3, 10).
οὐδεὶς δ' ὀδόντας ζώντος εἶχεν αἰλούρου (μῦθ. 17, 6).
πεύκη στένουσα πῶς ἂν, εἶπε, μεμφοίμην (μῦθ. 38, 4 κέ.).
τὸν πέλεκυν, ὅς μου μὴ προσῆκε τῇ βίβῃ,
ὡς τοὺς κακίστους σφῆνας, ὧν ἐγὼ μῆτηρ;
ἄλλος γὰρ ἄλλη μ' ἐμπεσὼν διαρρήσει.

Τοιοῦτοι εἶνε καὶ οἱ τοῦ δευτέρου προοιμίου ἐμπροσθεν μνημονευθέντες 14 καὶ 15 στίχοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Συχνότεροι δὲ εἶνε οἱ στίχοι, ἐν οἷς οὐχὶ κατὰ πάσας τὰς χώρας (διότι τοῦτο κανονικῶς δι' ὅλου τοῦ ποιήματος ἐπαρμυζόμενον θὰ παρίεν ἀνυπερβλήτους δυσχερείας), ἀλλὰ κατὰ τινὰς μόνον τῶν χωρῶν τὸ χωλιάμβου συμπίπτουσι τὰ δύο ταῦτα τῆς ρυθμοποιᾶς στοιχεῖα. Εἰς τὸ ιδίωμα λοιπὸν τοῦτο τοῦ Βαβρίου ἀποβλέποντες οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων μετρικῶν καὶ ἰδίᾳ οἱ περὶ τὸν Οὔστερφελιν αἰτιολογοῦσι τὸν τονισμὸν τῆς παρατελεύτου συλλαβῆς ὡς παραχώρησιν τοῦ παλαιῦ τρόπου τῆς ρυθμοποιᾶς τοῦ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ τοῦ ἱαμβικοῦ διμέτρου καὶ τετραμέτρου.

Α'. Ἰαμβικὸν διμετρον.

346. Τὸ μὲν ἀκατάληκτον διμετρον ἐν τοῖς παλαιότεροις χρόνοις φαίνεται ὅτι δὲν συνετίθετο κατὰ στίχον, ἀλλ' ἀπέτελει μέρος περιόδου ἢ συστήματος τινος, οἷον παρ' Ἀρχιλόχῳ μὲν εὐρίσκεται ἐν χρῆσει μόνον ἐν διστίχοις στροφαῖς συγκειμέναις ἐξ ἱαμβικοῦ τριμέτρου καὶ ἱαμβικοῦ διμέτρου ὡς ἐρωδοῦ, παρ' Ἀλκμῆνι δὲ (ἀποσπ. 76), Ἀλκαίῳ (ἀποσπ. 56) καὶ Ἀνακρέοντι (ἀποσπ. 89 καὶ 86 καὶ 90) ὡς μέρος ἦτοι τετραμέτρου ἢ συστήματος ἐξ ὁμοίων. Ὁ Ἡρακλείδης ὅμως ἐν σελ. 17 λέγει « ἀκατάληκτα μὲν διμετρα, οἳ τὰ Ἀνακρέοντι αἶμα ἔσματα γέγραπται ».

347. Τὸ δὲ καταληκτικὸν διμετρον ἔχει μὲν τὸν αὐτὸν τῷ ἀκατάληκτῳ ρυθμόν, πλὴν ὅτι εἶνε μειωμένον τῇ τελευταίᾳ ᾄσει, ὡς διμετρον ἱαμβικὸν ἀκατάληκτον
 ὡς διμετρον ἱαμβικὸν ἀκατάληκτον
 ὡς διμετρον ἱαμβικὸν ἀκατάληκτον
 τὴν δὲ τρίτην ᾄσιν ῥητὴν ἦτοι βραχεῖαν καὶ οὐχὶ ἄλογον μακράν. Καὶ ἐν μὲν τοῖς παλαιότεροις χρόνοις ἦτο κυρίως χρήσιμον ὡς κῶλον μάλιστα τελικὸν περιόδου τινὸς (τετραμέτρου ἢ συστήματος ἐξ ὁμοίων), σπανιώτερον δὲ συνετίθετο κατὰ στίχον, οἷον μαρτυρεῖ ὁ Ἡρακλείδης (σελ. 18, 3 W.) λέγων ὅδε « ἀκατάληκτα δὲ, διμετρα μὲν, ὡς τὸ καλούμενον Ἀνακρέοντειον, οἷον »

ὁ μὲν θέλων μάχεσθαι,

πάρεστι γάρ, μαχέσθω ».

Πρβλ. καὶ Bergk poet. Iyr. Gr. τόμ. 3 σελ. 279. Συχνότερα δὲ χρῆσις αὐτοῦ κατὰ στίχον ἐγένετο ἐν τοῖς μεταγενετέροις χρόνοις καὶ μάλιστα τοῖς Βυζαντιναῖς ἐν τοῖς Ἀνακρεόντειοις καλούμενοις ποιήμασιν. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῖτοις ἐπικρατοῦσι δύο μέτρα, τὸ Ἀνακρεόντειον καὶ τὸ ἡμίαμβον(1). Καὶ τὸ μὲν Ἀνακρεόντειον κανονικὸν

(1) Ὡς ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μετρικῶν (πρβλ. Σχολ. Ἡρακλ. σελ. 153 W. καὶ Τριχῆν σελ. 2,9 W., ὅστις περὶ τοῦ ἡμιαμβου λέγει τὰ ἑξῆς « ἰστίον δὲ

σχῆμα ἔχον τὸ ἐξῆς ὡς ὡς ὡς ὡς ἐγένετο κατ' ἀνάγκαν τοῦ διμέτρου ἱαμβικοῦ ἐπ' ἐλάσσονος ὡς ὡς ὡς ὡς, ὥστε εἶνε ἱαμβικὸν διμετρον ἐπ' ἐλάσσονος ἀνακλῶμενον. Τὸ δὲ ἡμίαμβον εἶνε τὸ καταληκτικὸν ἱαμβικὸν διμετρον, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, δηλονότι ὡς ὡς ὡς ὡς ὡς. Ἐκ τῶν μέτρων τούτων, πολλὰκις κατὰ στίχον ἐπαναλαμβάνομεν, μετὰ χασμωδίας δὲ καὶ ἀδιαφόρου μόνον ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ἀπετελοῦντο τὰ Ἀνακρεόντεια καλούμενα ποιήματα, ὧν παράδειγμα φέρομεν ἐνταῦθα τῶν μὲν ἐξ ἀνακλωμένων συγκειμένων τὸ 28 τῆς Παλατινῆς ἀνθολογίας

Ἐδόκουεν ὄναρ τροχάζειν
 πτέρυγας φέρων ἐπ' ὤμων
 ὁ δ' Ἐρως ἔχων μόλιδδον
 περὶ τοῖς καλοῖς ποδίσκοις
 ἐδίωκε καὶ κίχανεν.

τί δ' ὄναρ θέλει τόδ' εἶναι;
 δοκέω δ' ἐγώ γε πολλοῖς
 ἐν ἔρωσι με πλακέντα
 διολισθάνειν μὲν ἄλλους,
 ἐνὶ τῷ δὲ συνδεθῆναι.

Τῶν δὲ ἐξ ἡμιαμβῶν συγκειμένων τὸ 23:

Θέλω λέγειν Ἀτρεΐδας,
 θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν,
 ὁ βάρβιτος δὲ χορ-δαῖς
 Ἐρωτα μούνον ἡ-χεῖ.
 ἤμειψα νεῦρα πρῶ-πν
 καὶ τὴν λύρην ἀπα-σαν.

κἀγὼ μὲν ἦδον ἄ-θλους
 Ἡρακλέους, λύρη - δὲ
 ἔρωτας ἀντεφῶ-νει.
 χαίροιτε λοιπὸν ἡ-μῖν,
 ἦρωες· ἡ λύρη - γάρ
 μόνους Ἐρωτας ᾄ-δει.

Καὶ ὡς παράδειγμα μὲν τῶν ἐξ ἀνακλωμένων ποιημάτων ἐν χρησίσιν τοῖς ποιήματι αὐτοῦ τοῦ Ἀνακρέοντος, οἷον τὸ ἀπόσπ. 63 Bergk

Ἄγε δὴ, φέρ' ἡμῖν, ὦ παῖ,
 ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἶνον
 κελύβους, ὅπως ἄμυστιν
 προπίω, τὰ μὲν δέκ' ἐγγῆας

κἀγὼ μὲν ἦδον ἄ-θλους
 Ἡρακλέους, λύρη - δὲ
 ἔρωτας ἀντεφῶ-νει.
 χαίροιτε λοιπὸν ἡ-μῖν,
 ἦρωες· ἡ λύρη - γάρ
 μόνους Ἐρωτας ᾄ-δει.

ὅτι τοῦτο τὸ καταληκτικὸν διμετρον καὶ ἡμίαμβον παρ' ἡμῖν ὀνομάζεται ἐπίσημον δὲ ἔστι καὶ τοῖς παλαιοῖς Ἀνακρεόντειον λεγόμενον, ὡς πολλοὶ αὐτῷ κειρημένου τοῦ Ἀνακρέοντος, ὁ δὲ Ἡρακλείδης Ἀνακρεόντειον μὲν καλεῖ διαρρήδην τὸ ἱαμβικὸν καταληκτικὸν διμετρον, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μετρικῶν Ἀνακρεόντειον λεγόμενον (οἷτινες ἡμετέροις συγγένοις αὐτῷ τῷ ἡμιαμβῷ ὡς ὅθεν τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ ρυθμῷ ἔχον μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς τῆς διπλάσου ᾄσαντες ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐν ᾧ οὐσιαστικῶς διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸν ρυθμόν) δὲν ὀνομάζει οὕτω καὶ ὁ Ἡρακλείδης διαρρήδην, ἀλλ' ἁπλῶς λέγει (σελ. 40 W.) « τὸ δὲ (διμετρον τὸ μὲν) ἀκατάληκτον κατὰ τὰ ἀνακλωμένων χαρακτηριστὰ πολλὰ παρὰ τῷ Ἀνακρέοντι ἔστι, παρὰ ὅνυτε Πυθόμανδρον κατέδυν ἔρωτα φεύγων ».

ἄγε δὴ ὅτε μὲν οὗτο
πατάγῃ τε κάλαλῃ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ

μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπνίνοντες ἐν ὕμνοις.

Ἐκείνῳ δὲ καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἡμιάμβων ὡς παράδειγμα
ἐκρησίσμενον τὰ ἡμιάμβω τοῦ Ἀνακρέοντος, οἷα τὰ ἐμπροσθεν μνη-
μονεύοντα, ἄτῃα δίδωσιν ὁ Ἡρακλῆς. Ἐν τοῖς Ἀλεξανδρεωτι-
κοῖς δὲ χρόνοις ἐγράψεν ἡμιάμβω ὁ Καλλιμαχος. Πρὸς. Ἀνθολ. Παλατ.
XIII, 7 (ἐπιγράμμα ἐξ ἐξ ἡμιάμβων) καὶ XIII, 25 (ἐπιγράμμα ἐκ
δύο ἡμιάμβων καὶ Ἀρχιλοχείου στίχου κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐφεξῆς
ἀπαξ ἐπὶ ἐπαναλαμβανομένου). Καὶ ἄλλα δὲ ποιήματα ἐξ ἡμιάμβων
ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀνθολογίᾳ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τούτους. Τὰ δὲ
ὑπὸ τοῦ Σχολιαστοῦ εἰς Νικάνδρου Θηρ. στ. 374 ἀποδιδόμενα εἰς
τὸν Ἡρόνδαν ἡμιάμβω (1) ἀποδιδόμιναι νῦν μετὰ τὴν πρόσφατον
εὑρίσιν τῶν ἡμιάμβων τοῦ Ἡρόνδου ἐπὶ ἡσάν ἀντὶ τεσσάρων ἡμιά-
μβων, ὡς ἡμετέραν ἐφύροντο παρὰ τῷ σχολιαστῇ, δύο μίμιαμβοι
(χωλιαμβοὶ) ἐκ τοῦ Ἑννυτίου καλουμένου ποιήματος τοῦ Ἡρόνδου
(καὶ οὐχὶ Ἰπποῦ) οἱ ἐξῆς

ἔρρ' ἐκ προσώπου, μὴ <τι> σ' ἐκπερὼν πρέσβυς
οὐλῃ κατ' ἰθὺ <τῇ> βατηρὶ κνάψῃ.

Β'. Ἰαμβικὸν τετράμετρον.

α'. Ἀκατάληκτον.

348. Τὸ μὲν ἀκατάληκτον ἰαμβικὸν τετράμετρον ἦτο μὲν χρῆσιμον
κατὰ στίχον παρὰ τοῖς λυρικοῖς, οἷον παρ' Ἀλκαίῳ (ἀποσπ. 9, 10)
καὶ παρ' Ἀλκαίῳ (ἀποσπ. 56), οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ δράματι. Ἐν τῇ
τραγῳδίᾳ εὑρίσκεται μόνον ἐν τοῖς μελικοῖς μέρεσιν.

β'. Καταληκτικόν.

449. Τὸ δὲ καταληκτικὸν τετράμετρον, οἷον τὸ τοῦ Ἰππώνακτος
(ἀποσπ. 90)

εἴ μοι γένοιτο παρθένος καλὴ τέ καὶ τέρεϊ-να

εἶνε ἐν τῶν προσφιλιστάτων τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει μέτρον. Ἦτο δὲ

(1) Πρὸς. Bergk, poet. lyr. Gr. τόμ. 2^α σελ. 511 καὶ Ὁ. Κρόσιον, Ἡρόνδου.
σελ. 58, καθ' ὃν ἐγράφειν τοὺς ἄνω στίχους τοῦ Ἡρόνδου.

ἀρχῇθεν χρῆσιμον ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει ὡς μέτρον ὀρχηστικόν,
ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ ἡ δημοτικὴ ὀρχησις ἡ καλουμένη ἄνθεμα (ἐνικῶς
τὸ ἄνθεμον), περὶ ἧς ὁ Ἀθήναιος ΙΔ' σελ. 629 ε λέγει «ἦν δὲ καὶ
παρὰ τοῖς ἰδιώταις ἡ καλουμένη ἄνθεμα» ταύτην δὲ ὥρχουον μετὰ
λέξιν τοιαύτης μιμούμενοι καὶ λέγοντες

ποῦ μοι τὰ ῥόδα, ποῦ μοι τὰ ἱα, ποῦ μοι τὰ καλὰ σέλινα;
ταῖς τὰ ῥόδα, ταῖς τὰ ἱα, ταῖς τὰ καλὰ σέλινα».

Ἐκ τῆς δημοτικῆς δὲ ποιήσεως φαίνεται ὅτι παρέλαβε τὸ μέτρον
τοῦτο ὁ Ἰππῶναξ, παρ' ᾧ κατὰ πρῶτον μεταξύ τῶν λυρικῶν εὐρί-
σκομεν αὐτό, ὅθεν καὶ Ἰππωνάκειον καλεῖται (Caes. Bass. σελ.
263, 17 K. Σχολ. Ἀριστοφ. Πλούτ. 253). Συγχωτάτην δὲ χρῆσιν
αὐτοῦ ποιεῖται ἡ κωμῳδία, ὅθεν καὶ Ἀριστοφάνειον ἀνομάσθη (Serr.
1818), ἐν τῇ ταῖς παρῳδαῖς καὶ ταῖς ἐξόδοις καὶ τοῖς ἐπιρρήμασι τοῦ
ἀγῶνος. Κατὰ τὴν διττὴν δὲ ταύτην χρῆσιν τοῦ Ἀριστοφάνειου ὡς
μελικοῦ μὲν ἐν τῇ παρῳδῇ καὶ ἐξόδῳ (οἷον Ἀχαρν. 1226 κέ. Σφρῆ.
230 κέ. Ἐκκλ. 285 κέ. καὶ 479 κέ. Πλούτ. 252), ὡς διαλογικοῦ
δὲ ἐν τοῖς ἀγῶσι (οἷον Ἰππ. 333-366. 407-440 καὶ 841-910.
Νεφ. 1034-1084 καὶ 1351-1386 καὶ 1399-1446. Βατρ. 905-
981. Θεσμοφ. 531-573) διαφέρει καὶ τὸ μετρικὸν αὐτοῦ σχῆμα.

Ἡ τραγωδία ὅμως οὐδέμιν ἐποικήσασα χρῆσιν αὐτοῦ, ὡς οὐδαμῶς ἀρ-
μόζοντος ἕνεκα τοῦ κινημένου ἤθους τῇ σεμνότητι καὶ τῇ ἀξιώ-
ματι αὐτῆς. Τὸν ἡλικὸν δὲ χαρακτήρα τοῦ τετράμετρου κατέδωκεν
ποιεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ἐμφαντικωτάτοις χωρίοις ἀντιτιθεὶς αὐτὸ τῷ
σεμνῷ ἀναπαιστικῷ τετράμετρῳ οἷον ἐν ταῖς Νεφέλαις ὁ μὲν Δίκαιος
λόγος, ὅστις ἀντέχεται τῶν παλαιῶν σεμνῶν ἠθῶν, διαλέγεται δι'
ἀναπαιστικῶν τετράμετρων, ὁ δὲ Ἀδίκος ὑπερασπίζων τὰ ἐναντία
μεταχειρίζεται ἰαμβικὰ τετράμετρα. Ὡσαύτως ἐν τοῖς Βατράχοις τὸν
μὲν Αἰσχύλον ποιεῖ ὁ Ἀριστοφάνης διαλεγόμενον δι' ἀναπαιστικῶν
τετράμετρων, τὸν δ' Εὐριπίδην δι' ἰαμβικῶν.

350. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ τετράμετρου ἔχει ὡς ἐξῆς

α') Τομή. Τὰ δύο κῶλα, ἐξ ὧν σύγκεται τὸ τετράμετρον, τὸ
ἀκατάληκτον καὶ τὸ καταληκτικὸν διμετρον, χωρίζονται κανονικῶς ἀπ'
ἀλλήλων διὰ τομῆς. Ἡ κωμῳδία ὅμως συχνὰ ἀθετεῖ τὸν κανόνα
τούτων καὶ δὴ συχνότερον ἢ ἐν τῷ τραγικῷ τετράμετρῳ, μάλιστα δὲ
ἐν τοῖς διαλογικοῖς τετράμετροις, οἷον Βατρ. 941

ἴσχανα μὲν πρῶτιστον αὐτὴν | καὶ τὸ βάρος ἀφείλον.

β') ἄλογος ἱαμβος. Τὸ ἱαμβικὸν τετράμετρον δέχεται ἄλόγους ἱάμβους κατὰ τὴν α', γ' καὶ ε' χώραν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐβδόμην. Ὅπως δὲ ἐν τοῖς ἱαμβικοῖς ἐξ ὁμοίων συστήμασι καὶ ἐν ταῖς ἱαμβικαῖς στροφαῖς τῆς κωμωδίας, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἶνε πάνυ συγχῆ ἡ χρῆσις τῶν ἄλόγων ἱάμβων καὶ τὰ δύο ἔχοντα ἄλόγους ἄρσεις τετράμετρα εἶνε συγχρότερα τῶν ἔχοντων μίαν.

γ) Τρίβραχος (δάκτυλος). Λύσειν δὲ τῆς θέσεως δέχεται κατὰ τὴν α', β', γ', ε' καὶ ε' χώραν, σπανίως δὲ δύο ἅμα, ὡς ἐν Νερ. 1064. Καθ' ὅλου δὲ ἡ λύσις εὐρίσκεται σπανιώτερον ἐν τοῖς μελικοῖς χωρίοις ἢ ἐν τοῖς διαλογικοῖς, ἐν οἷς σχεδὸν πάντοτε ἐπικρατεῖ μεγάλη κίνησις. Οὐχὶ δὲ ὁρθῶς ὁ Ἑραριστίων ἐν σελ. 17 W. λέγει ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐβδόμην χώραν δέχεται σπανίως τρίβραχυν, διότι ἡ θέσις ἐνταῦθα εἶνε τρισημῆς καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ λυθῇ. Κατὰ δὲ τὴν τετάρτην δέχεται μὲν τρίβραχυν, οἷον Νερ. 1083. Θεσμοφ. 565, ἀλλὰ κυρίως ἐπὶ στίχων, ἐν οἷς παραμελεῖται ἡ τομῇ, ὡς ἐν τοῖς μνημονευθεῖσιν. Τηρουμένης δὲ τῆς τομῆς ἡ πρό αὐτῆς τετάρτη θέσις μόνον ἐν ὀλίγοις στίχοις εὐρίσκεται ἡλυμένη, οἷον Νερ. 1047. 1063. Θεσμ. 542. 567.

δ) Ἀνάπαιστος. Ὡς τὸ τρίμετρον οὕτω καὶ τὸ τετράμετρον παρὰ τοῖς κωμικοῖς δέχεται καὶ ἀνάπαιστον ἀντὶ τοῦ ἱάμβου οὐχὶ μόνον ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων. Εὐρίσκεται δὲ ὁ ἀνάπαιστος κανονικῶς μόνον ἐν διαλογικοῖς, οὐχὶ δ' ἐν μελικοῖς τετραμέτροις, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκλείεται πανταχοῦ τῆς παρόδου. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἐν τῷ διὰ λόγῳ ἔγχωρεῖ μόνον κατὰ τὰς αὐτὰς χώρας, καθ' ἃς καὶ ὁ τρίβραχος (δάκτυλος), τοῦτέστι κατὰ τὴν α', β', γ', ε' καὶ ε', κατ' ἐξαίρεσιν δέ, ὅπως καὶ ὁ τρίβραχος, κατὰ τὴν τετάρτην (Βατρ. 912. 932. 937), κατὰ δὲ τὴν ἐβδόμην μόνον ἀπᾶς καὶ ἐπὶ κυρίου ὀνόματος εὐρίσκεται, ἐν Θεσμοφ. 547

ἐρένετο, Μελανίππας ποιδῶν Φαίδρας τε· Πινελόπην δέ, ἐνθα ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «τοῦτο μόνον τὸ τετράμετρον ἱαμβεῖον ἀνάπαιστον ἔχει τὸν παραλήγοντα, ἄξιον οὖν αὐτὸν τηρῆσαι».

γ'. Προκαταληπτικὸν καὶ δικατάληκτον τετράμετρον.

351. Ἦδη παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις λυρικοῖς τὸ ἱαμβικὸν τετράμετρον λαμβάνει προκατάληξιν μετὰ τὴν τελικὴν συλλαβὴν τοῦ α'

κώλου καὶ οὕτως ἐκ μὲν τοῦ ἀκαταλήκτου γεννᾶται τὸ προκαταληπτικόν, οἷον

Δήμιτρος ἀγνῆς καὶ κόρης | τὴν πανηγυριν δέδωκ' (Ἀρχιλ. ἀποσ. 120)
 σ - υ - σ - υ - υ - | - υ - υ - υ - υ - υ

ἐκ δὲ τοῦ καταληπτικοῦ τὸ δικατάληκτον, οἷον

σ - υ - υ - σ - υ - υ - υ - | - υ - υ - υ - υ - υ
 τὸν πηλόν, ὦ πάτερ πάτερ, | τούτονι φύλαξαι (Σηκ. 248).

Τὰ τοιαῦτα μέτρα οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ ἐκάλουν ἀσυνάρτητα ἀντιπαθῆ. Ἡ ἐλλείπουσα δὲ ἄρσις ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δευτέρου κώλου ἀνεπληρούτο ἢ διὰ λείμματος ἢ διὰ τονῆς. Ὑπὲρ τοῦ λείμματος συνηγορεῖ ἡ τομῇ μετὰ τὸ πρῶτον κώλον, ἥτις συμβαίνει κανονικῶς πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων. Ὅπου δὲ ἔλειπεν ἡ τομῇ, ἀναγκαστικῶς συνεδραίνετο, τοῦτέστι παρεξαιρέταιτο ἡ τελικὴ τοῦ α' κώλου συλλαβὴ εἰς χρόνον τρισημῆν. Περὶ τῆς χρήσεως τῶν μέτρων τούτων πρβλ. § 205.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Σύνθεσις τῶν ἱαμβικῶν μέτρων κατὰ σύστημα.

Α'. Ἰαμβικὰ συστήματα ἐξ ὁμοίων.

352. Τὰ ἱαμβικὰ ἐξ ὁμοίων συστήματα εἶνε αὐξήσις τοῦ ἱαμβικοῦ τετραμέτρου, ὥστερ καὶ τὰ ἀναπαιστικά καὶ τροχαϊκὰ τοῦ ἀναπαιστικοῦ καὶ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου. Μετὰ τινα δηλοδὴ ἀριθμὸν ἀκαταλήκτων τετραποδίων λεκτικῇ ἔχουσιν συνάρτησιν ἐπιφέρεται ὡς κατακλείς τετραποδία καταληπτικῇ. Τὰ ἱαμβικὰ ταῦτα συστήματα φαίνεται ὅτι ἐγεννήθησαν κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Δήμητρος, τῆς δ' ἀρχικῆς ταύτης χρήσεως ὡς παράδειγμα δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἐν Βατράχοις 384 κί.

Δήμιτρον, ἀγνῶν ὀργίον
 ἀνάσσα, συμπαρασάτερι
 καὶ σφῆς τὸν σαυτῆς χορὸν

καὶ μ' ἀσφαλῶς πανήμερον
παῖσαι τε καὶ χορεῦσαι.

Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ χρήσεως αὐτῶν ὡς προσοδίων εἰς Διόνυσον καὶ Δήμητρα δύναται ἔχειν ἐξηγηθῆ καὶ ἡ μετρικὴ αὐτῶν σύνθεσις, ἡ ἀκολουθία δηλαδὴ ὁμοίων κώλων (διμέτρων) ἀνευ διακοπῆς τῆς λεκτικῆς συναφείας ἐν τῷ μεταξύ. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει τὴν τοῦ ἱερατικῶν ῥυθμοῦ εἶχον καὶ τὰ ἀναλόγως σχηματισμένα ἀναπαιστικά ἐξ ὁμοίων συστήματα (§ 320), κατὰ τοῦτο δὲ μόνον διέφερον αὐτῶν τὰ ἱαμβικά ὅτι ἔσαν μέλλον κεννημένα, καθὼ συγχεόμενα ἐκ ποδῶν τοῦ ἱαμβικοῦ γένους, καὶ ἀναλογώτερα πρὸς τὰ ἀναιμένα εἰς Διόνυσον καὶ Δήμητρα προσόδια. Ἐκ τῆς τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Δήμητρος λατρείας μετέβη ὑπεριον ἡ χρῆσις τῶν ἱαμβικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων εἰς τὴν κωμῶδα, ἐν ᾗ συνηθέστατα εὐρίσκονται ἐν στενῇ συνδέσμῳ μετὰ περικοπῆς ἱαμβικῶν τετραμέτρων, καὶ μέλιστα ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ὅπως τῇ διὰ τῶν προηγουμένων τετραμέτρων διεξαγομένη μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν ἐριδι ἐπιτεθῇ διὰ τοῦ ἐπιφερομένου ἱαμβικοῦ ἐξ ὁμοίων συστήματος τέλος λίαν ἐμφαντικόν. Τοιαῦτα εἰναι τὰ ἐν Ἱππεῦσι στ. 367 κί. 441-56. 911-40. Περ. 1089-1104. 1385-90. 1446-52. Λυσιστρ. 382-86. Βατρ. 971-91. Πάντα ταῦτα τὰ ἱαμβικά συστήματα συνδέονται στενῶς πρὸς τὰ προηγουμένα ἱαμβικά τετράμετρα, πρὸ τῶν ἐν Νεφέλαις μέλιστα 1385. 1446 καὶ ἐν Ἱππ. 441 οὐδὲν λογικόν τέλος τῶν τετραμέτρων ὑπάρχει. Κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα τοῖς τετραμέτροις ἐν μόνον ἐπιφέρεται σύστημα, ὅπερ σχεδὸν πανταχοῦ εἰς πλείονα διανέμεται πρόσωπον. Ἐνίοτε δὲ τοῖς ἀκαταλήκτοις διμέτροις ἀναμίσγεται καὶ μονόμετρον (διποδία), μέλιστα δὲ ὡς παρατελειτον κώλον. Τὰ κῶλα ἔχουσι μὲν λεκτικὴν συνάρτησιν, ἥτις μόνον ἐν τῷ τέλει διακόπτεται, συνήθως ὁμως χωρίζονται διὰ τομῆς καὶ σπανιώτερον τελευτῶν εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως. Ἡ λύσις τῆς μακρᾶς εἶνε συγχῆ, διὰ δὲ τὴν συνάρτησιν ἐγγωρεῖ καὶ ἡ τῆς τελευταίας πάλιν κώλων λύσις, πλὴν δηλονότι τοῦ τελικοῦ. Ἡ λύσις δὲ αὕτη ἢ ἐν τῷ τέλει ὡς καὶ ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κώλων συντελεεῖ εἰς τὴν ἐπίτασιν τῆς κινήσεως καὶ τοῦ πάθους. Ὡς δὲ ἐν τῷ ἱαμβικῷ τετραμέτρῳ τοῦ διαλόγου, οὕτως καὶ ἐν τοῖς συστήμασι τούτοις εὐρίσκονται καὶ ἀνάπαιστος ἀντὶ ἱαμβοῦ ἐν τε τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κώλων.

**Β'. Ἰαμβικαὶ στροφαὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως
καὶ τῆς κωμῶδας.**

353. Τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα, ἐξ ὧν συντίθενται αἱ ἱαμβικαὶ στροφὰι τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τῆς κωμῶδας, εἶνε πᾶν ὀλίγῃ, τὸ τρίμετρον, τὸ δίμετρον, καταληκτικόν τε καὶ ἀκατάληκτον, καὶ τὸ μονόμετρον. Καὶ ὁ μὲν Ἀρχίλοχος συντίθησι τρίμετρον καὶ δίμετρον εἰς ἐμφθικὸν δίστιχον, ὅλον τὸ ἐξῆς (Ἀρχιλ. ἀπόσπ. 88)

ὦ Ζεῦ, πάτερ Ζεῦ, σὸν μὲν οὐρανοῦ κράτος,
σὺ δ' ἔρῃ ἐπ' ἀνθρώπων ὄρεας

ἀεωργὰ καὶ θεμιστά, σοὶ δὲ ὕπριον
ὑβρις τε καὶ δίκαι μέλει.

Ὡσαύτως ἀπόσπ. 86 καὶ 87. Περβλ. Ἱπριστ. σελ. 71 αἰεὶ δὲ ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ οἱ ἀρενικῶς οὕτω καλούμενοι ἐμφθοὶ. ὅταν μεγάλῳ στίχῳ περιττὸν τι (γρ. ἐμφθοῦν τι ἢ μέλλον ἔλαττον τι) ἐπιφέρεται, ὅλον

πάτερ Λυκάμδα, ποῖον ἐφράσω τόδε;
τίς σὰς παρήϊρε φρένας;»

Τὴν σύνθεσιν ταύτην ἐμμελίστο ὁ Ὀράτιος ἐν ἐμφθ. 1-10.

Ἀπλὴν τὴν σύνθεσιν ἔχουσι καὶ αἱ τῆς κωμῶδας μιμήσεις παιλῶν δημοτικῶν καὶ ἱερῶν ἄγμάτων ὅλον ἐκ τριῶν μὲν κώλων, δύο καταληκτικῶν διμέτρων καὶ ἐνός ἀκαταλήκτου τριμέτρου, εἶνε συντεθειμένη ἢ παρ' Ἀριστοφάνει Βατρ. 416 κί. στροφή

βούλευσθε δῖτα κοινῇ
σκώψωμεν Ἀρχεόδημον,
ὃς ἐπέτης ὧν οὐκ ἔβησε φράτερας,

ἡς τὸ σχῆμα ἐπίταξις ἐφεξῆς ἐπαναλαμβάνεται. Ἐκ τεσσάρων δὲ κώλων, ἐνός ἀκαταλήκτου καὶ ἐνός καταληκτικοῦ διμέτρου, ἐκαλλᾶξ εἰς δύο προκαταληκτικὰ τετράμετρα συζευγνυμένων, σύγκεται ἡ ἐν Ὀρνισι 1755 κί. στροφή

ἔπεσθε νῦν γάμοισιν, ὦ | φῦλα πάντα συννόμων
πτεροφόρ' ἔτ' ἐπὶ πέδον Διὸς | καὶ λέχος γαμήλιον,
ἥτις ἀπαξ ἐτι ἐφεξῆς ἀναποδιδότα (περβλ. § 205). Ἐξ ἐνός δὲ πεντακώλου συστήματος ἐξ ὁμοίων ἀποτελεῖται ἑκατέρω στροφή τοῦ εἰς Δήμητρα ἔσματος ἐν Βατρ. 384 κί. = 385 κί. Ἐκ πέντε κώλων

σύγκεινται καὶ αἱ τρεῖς στροφαὶ τοῦ εἰς Ἰαχρον ἔσματος ἐν Βατρ. 397 κέ. Ἡ δὲ σύνθεσις ἐκάστης αὐτῶν ἔχει ὡς ἐξῆς· ἐν ἀκατάληκτον δίμετρον ὡς μεσφῶδες περιέχεται ὑπὸ δύο μὲν καταληκτικῶν τριμέτρων ὡς προφῶδων, δύο δὲ, ἐνὸς καταληκτικοῦ καὶ ἐνὸς ἀκατάληκτου, ὡς ἐπιφῶδων, οἷον

Ἰαχρε πολυτίμντε, τέλος ἐορτῆς
ῥῖδοστον εὐρών, δεῦρο συνακολούθει
πρὸς τὴν θεὸν καὶ δεῖξον ὡς
ἀνευ πόνου πολλὴν ὁδὸν περαίνεις.

Ἰαχρε φιλοχορεντά, συμπρόπεμπέ με.

Πλὴν τῶν μιμήσεων τούτων, αἰτινες ἔχουσιν ἀπλὴν τὴν σύνθεσιν, συντίθηναι ὁ Ἀριστοφάνης καὶ πρωτοτύπους στροφὰς μείζονας τὸ μέγεθος καὶ ἐκ πλείονων συγκειμένους περίδων. Καὶ ἐν ταύταις τὸ ἐπικρατοῦν στοιχεῖον εἶναι πάντοτε τὸ δίμετρον, ὅτε μὲν τὸ ἀκατάληκτον ἔχον σχῆμα, ὅτε δὲ τὸ καταληκτικόν. Καὶ ἄλλοτε μὲν συζεύγνυνται εἰς τρικώλους ἢ καὶ μεζῶνας ἐπὶ περιόδους, ὡς ἐν Ἀχρν. 1008 κέ. Ἰππ. 756 κέ., ἄλλοτε δὲ εἰς δικώλους τὸ τοῦ τετραμέτρου σχῆμα ἔχουσας. Σπανίως δὲ σχηματίζεται προκαταληκτικὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιόδων ὡς ἐν Λυσιστράτῃ 256. Σπανιώτερον δὲ εἶναι τὸ τρίμετρον καὶ τὸ μονόμετρον. Ἐν ταῖς στροφαῖς ταύταις ἐπιμύγνυνται καὶ ἑτερόμετρα καλά, τὸ λογαοδικὸν προσοδιακόν (Ἀχρν. 841, 847, 853, 859. Θεσμοφ. 972, 980. Εἰρ. 856, 858, 909) καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν μονόμετρον. Ἡ δὲ σύνθεσις αὐτῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀντιστροφικὴ (ὡς ἐν Ἀχρν. 929=940. 1008=1037. Βατρ. 383=389. Θεσμοφ. 969=977. Εἰρ. 856=921. 1305=1311. Νερ. 1345=1391. Πλούτ. 290=298. Ἰππ. 756=836. Λυσ. 256=271. Ἑκκλ. 483=493), ἐνίοτε δὲ μόνον ἀλλοιστροφικὴ (ὡς ἐν Ἀχρν. 263. Εἰρ. 508.). Παράδειγμα δὲ πρῶτον ἐνταῦθα τὴν ἐν Ἀχρν. 1008-1017 στροφήν·

Χ. Ζηλῶ σε τίς εὐδουλίας, | μᾶλλον δὲ τίς εὐωχίας, |
ἀνθρῶπε, τίς παρούσης.

Δ. τί δὴτ', ἐπειδὴν τὰς κίχλας | ὀπτωμένους ἴδντε;
Χ. οἶμαι σε καὶ τοῦτ' εὖ λέγειν. | Δ. τὸ πῦρ ὑποσκάλευ-ε.
Χ. ἥκουσας ὡς μαγειρικῶς | κομψῶς τε καὶ δειπνιτικῶς |
αὐτῷ διακονεῖται;

Α'. 4+4+4. Β'. 4+4. Γ'. 4+4. Δ'. 4+4+4.

Γ'. Ἰαμβικαὶ στροφαὶ τῆς τραγωδίας.

354. Αἱ ἰαμβικαὶ στροφαὶ τῆς τραγωδίας ἔχουσιν ἴδιον τύπον, ὃν χαρακτηρίζει ἡ συχνὴ κατὰληξις οὐ μόνον ἐν τῷ τέλει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κώλων, ἡ σπανία χρῆσις τῶν ἀλόγων ἄρσεων καὶ ἡ συσσώρευσις τῶν λύσεων ἐπὶ κεινημένης μάλιστα ψυχικῆς διαθίσεως. Τὰ δὲ ἐπικρατοῦντα ἐν αὐταῖς μετρικὰ στοιχεῖα εἶναι ἡ ἰαμβικὴ ἀκατάληκτος τε καὶ καταληκτικὴ ἑξαποδία καὶ τετραποδία· δευτέρου δὲ στοιχεῖον εἶναι ἡ πενταποδία καὶ ἡ τριποδία· ἡ δὲ διποδία σχεδὸν ἀχρηστος. Πλὴν τῶν εἰρημένων ἰαμβικῶν κώλων γίνεται προσέτι χρῆσις ἐν ταῖς στροφαῖς ταύταις καὶ ἑτερομέτρων καὶ μάλιστα τροχαϊκῶν καὶ μικτῶν τετραποδίων (ἰδίᾳ Φερεκρατείων καὶ Γλυκωνείων), σπκνωτέρων δὲ δακτυλικῶν, ἀναπαιστικῶν καὶ ἰωνικῶν κώλων. Ἡ δὲ σύνθεσις τῶν κώλων εἰς μέτρα ἡ περίδους γίνεται ὡς ἐξῆς· ἐκ μὲν τῶν τετραποδικῶν κώλων συντίθενται εἰς μίαν περίδον ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲν δύο ἢ τρία, σπανίως δὲ τέσσαρα· ἡ δὲ ἑξαποδία ὅτε μὲν ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὴν αὐτοτελεῖ περίδον ἡ στίχον, ὅτε δὲ συζεύγνυνται μετὰ τῆς τετραποδίας. Κατὰ τὴν ἀρμογὴν δὲ δύο κώλων ἡ ἀρκτηκὴ ἄρσεις τοῦ δευτέρου συνήθως ἐκθλίβεται.

355. Καὶ παρὰ μὲν τῷ Αἰσχύλῳ καὶ συχνότεραι παρὰ πᾶν ἄλλο εἶδος στροφῶν εὐρίσκονται αἱ ἰαμβικαὶ στροφαὶ καὶ μετὰ θαυμαστῆς τέχνης καὶ ποιτικῆς ἐξ ἀπλῶν μορῶν ἐξεργασμέναι. Ἐχουσι δὲ αἱ στροφαὶ αὗται ὡς πρὸς τὴν χορικὴν καθ' ὅλου ποιήσιν τοῦ Αἰσχύλου τὴν αὐτὴν σημασίαν, οἷον αἱ Δωρικαὶ λεγόμεναι στροφαὶ ὡς πρὸς τὴν λυρικὴν τοῦ Πινδάρου. Χαρακτηρίζει δὲ τὰς ἰαμβικὰς στροφὰς τοῦ Αἰσχύλου μέγα ἀξίωμα καὶ σεμνὸν πάθος, εἶναι μᾶλλον κεινημέναι τῶν τροχαϊκῶν, ἡσυχαίτεραι ὅμως τῶν δογμαίων, καὶ χρησιμεύουσιν εἰς ἐρμηνείαν ποικίλων ψυχικῶν διαθίσεων. Ἦτοι δὲ συντίθηναι ὁ Αἰσχύλος ὅλον τὸ χορικὸν ἔσμα ἐξ ἰαμβικῶν στροφῶν, ὅπερ ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου μέτρου ποιεῖ, ἢ αἱ ἰαμβικαὶ στροφαὶ καταλαμβάνουσι μόνον τὸ τέλος αὐτοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον εἶναι πεποιημένη ἡ πάρος τῶν Χορηφῶν (22-53· α' α' β' γ' γ' δ'), τὸ τρίτον στάσιμον τῶν Ἰκτείδων (776· α' α' β' β' γ' γ'), τὸ πρῶτον στάσιμον τοῦ Ἀγαμέμνονος (367· α' α' β' β' γ' γ' δ') καὶ ὁ θρῆνος τῶν ἡμιχορίων καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν ἐν τοῖς Ἑπτὰ ἐπὶ Θέ.

(874-890· α' α' β' β' γ' γ' δ' δ'. 961-1001· α' β' β' γ'). Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον πρῶτον εἶνε πεποιημένοι πᾶσι αἱ λοιπαὶ ἱαμβικαὶ στροφαὶ τοῦ Αἰσχύλου. Πέντε μὲν ἱαμβικαὶ στροφαὶ ἀποτελοῦσι τὸ τέλος τοῦ θρήνου τῶν Περσῶν (στ. 1002) μετὰ τρεῖς προηγουμένους ἀναπαιστικὰς στροφάς, τέσσαρες δὲ τὸ τέλος τοῦ πρώτου στασίμου τῶν Ἑπτὰ Θ. (στ. 734) μετὰ ἰωνικὴν συζυγίαν, τρεῖς δὲ τὸ τέλος τῆς περσίδου τοῦ Ἀγαμέμνονος (στ. 192), δύο δὲ τὸ τέλος τοῦ δεύτερου στασίμου τοῦ Ἀγχιμ. (στ. 737) καὶ τοῦ πρώτου στασίμου τῶν Χορηγῶν (στ. 623), μία δὲ τὸ τέλος τῆς ἐπιπαρόδου καὶ τοῦ πρώτου στασίμου τῶν Εὐμενιδῶν (στ. 381. 550), ἕπως καὶ τοῦ α' καὶ β' στασίμου τῶν Ἰκτειδῶν (στ. 590. 698). Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ χορικῷ ᾄσματι τῶν Ἰκτειδῶν (στ. 95) καὶ ἐν τῷ θρήνῳ τῶν Περσῶν (στ. 1002) αἱ ἱαμβικαὶ στροφαὶ εὐρίσκονται ὡσαύτως ἐν τῷ τέλει πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐπιφέρειται μία τροχαϊκή, ἐνταῦθα δὲ μία λογαοδική.

356. Μετὰ τὸν Αἰσχύλον πλείστην τῶν ἱαμβικῶν στροφῶν χρῆσιν ἐποιήσατο ὁ Εὐριπίδης, ἀλλ' ὅπως ὁ Αἰσχύλος, οὕτω καὶ αὐτὸς σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐν τοῖς χορικοῖς ᾄσμασι καὶ τοῖς κομμοῖς, ἐν μονωδίαις δὲ μόνον ἐν τῷ Ὀρέστη (960 κέ.). Ἐν τῇ τεχνικῇ συνθεῇ ἀκολουθεῖ τοῖς τύποις τοῦ Αἰσχύλου, δὲν κατορθοί ὅμως τὴν ποικιλίαν τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν ταῖς στροφαῖς ἐκείνου. Αἱ τοῦ Εὐριπίδου ἱαμβικαὶ στροφαὶ εἶνε μὲν μικρότερες τὸ μέγεθος, ὅμως δὲ καθ' ὅλου ἀπλουστερεῖ καὶ στερεοῦνται τῆς μεγάλῃς περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ προκαταληκτικοῦ (ἀσυναρτήτου) σχήματος ποικιλίας. Ἢ δὲ ἀνάμειξις ἐτερομέτρων κώλων καὶ περιδῶν εἶνε παρ' αὐτῷ σπανιωτέρα, συγχοντέρα δὲ ἡ λύσις τῶν θέσεων καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἀλόγων ἄρσεων. Τῷ παραδείγματι δὲ τοῦ Αἰσχύλου ἀκολουθῶν καὶ ὁ Εὐριπίδης ἥτοι ὅλον τὸ ᾄσμα συντίθεισιν ἐξ ἱαμβικῶν στροφῶν ἢ τὸ τέλος μόνον αὐτοῦ. Καὶ ἐν μὲν ταῖς Ἰκτεῖσιν ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσιν εὐρίσκονται ἱαμβικαὶ στροφαί, ὅλον ἡ τελικὴ στροφή ἐν τῷ χορικῷ τοῦ προλόγου, τὸ πρῶτον στάσιμον (α' α' β' β'), τὸ δεύτερον στάσιμον (778-793), ὁ θρήνος τοῦ τρίτου ἐπεισοδίου (798-821 α' α' β'), τὸ ἐπόμενον χορικόν (918-924), ὁ ἐν τῇ ἑξοφῳ θρήνος (1123-1161 α' α' β' γ' γ'). Τοιαύτη εἶνε προσέτι ἡ τελικὴ στροφή τοῦ πρώτου στασίμου ἐν Ἡρακλεῖ Μ. (408-441), ὁ τελικός θρήνος τῆς Ἰλέκτρας (1177), ἡ ἀπόδος τῶν Τρωάδων καὶ ὁ θρήνος ἐν τε τῷ πρώτῳ ἐπεισοδίῳ καὶ ἐν τέλει, καὶ τέλος ὁ τελικός τῆς Ἀνδρομάχης κομμός (1197).

Κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον ἐν τῷ δευτέρῳ στασίμῳ τῆς Ἀνδρομάχης ἱαμβικὴ συζυγία ἐπιφέρειται δακτυλοτροχαϊκή.

357. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς σπανιωτέραν ποιεῖται χρῆσιν τῶν ἱαμβικῶν στροφῶν, μετρίζων δὲ τὸ ἀξίωματικὸν τοῦ ρυθμοῦ διὰ τῆς ἀναμίξεως λογαοδικῶν κώλων δημιουργεῖ νέον εἶδος ἱαμβικῶν στροφῶν, τοῖς μικτοῖς δακτυλοτροχαϊκοῖς μέτροις προσήκον. Τὸν δὲ κύριον τύπον τῶν τραγικῶν ἱαμβῶν, ὅλον ἐδημιούργησε μὲν ὁ Αἰσχύλος, ἐμμήτατο δὲ ὁ Εὐριπίδης, παρητήσατο ὁ Σοφοκλῆς, τηρήσας αὐτὸν μόνον ἐν τέσσαραις στροφαῖς τῶν σωζομένων τραγωδιῶν, ἐν ταῖς τελικαῖς στροφαῖς δύο παρόδων (τοῦ Οἰδιπόδος τυρῆννου καὶ τῶν Τραγινίων) καὶ ἐν δύο θρήνοις (Οἰ. Κ. 534. Ἀντιγ. 853). Εἰς τὰς ἱαμβικὰς στροφὰς καταλείπεται καὶ τὸ ἐν Τραχ. 205 χορικόν, καίπερ ὡς πρὸς τὴν μετρικὴν σύνθεσιν πολλὰχῶς διαφέρει τῶν τραγικῶν ἱαμβικῶν στροφῶν.

358. Τῶν ἱαμβικῶν στροφῶν χρῆσιν ἐποιήσατο καὶ ὁ Ἀριστοφάνης παρῶν τὸς τραγικοὺς ἱαμβούς. Τοιοῦτος εἶνε ὁ θρήνος ἐν τέλει τῶν Ἀχαρνέων (1191 κέ.), περὶ οὗ ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «θρῶν παρὰ τραγωδίῃ». Ὁ Ἀλφμαχος δηλαδὴ θρῶν μεταχειρίζεται ἱαμβικὰ μέτρα τοῦ αὐστηροτάτου τραγικοῦ τρόπου μετὰ συγχῶν λύσεων καὶ ἀνευ ἀλόγων ἄρσεων, ἐν ᾧ οἱ σκαπτικοὶ ἱαμβοὶ τοῦ Δικαιοπόλιδος εἶνε πεποιημένοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς κομωδίας. Ἀλλαχοῦ ὁ Ἀριστοφάνης παρῶν ὀρισιμένην τινα στροφήν τινος τῶν τραγικῶν. Ἀρχεται μὲν δηλαδὴ ἀπὸ γνωστοῦ στίχου τοῦ Εὐριπίδου ἢ Σοφοκλέους, εἴτα δὲ προχωρεῖ μετὰ τοῦ αὐτοῦ μὲν μέτρου, ἀπροσδοκῆτως ὅμως μεταβάλλων τὴν ἔννοιαν ἐπὶ τὸ κωμικόν. Τοιοῦτον εἶνε τὸ ἐν Νεφέλαις 1155 κέ. ᾄσμα («παρὰ τὰ ἐκ Πηλέως Εὐριπίδου». Σχολ.) καὶ τὸ ἐν Ὀρν. 851 κέ. παρῶν χορικόν τι ἐκ τοῦ Πηλέως τοῦ Σοφοκλέους (πρὸβλ. Σχολ. εἰς 852 καὶ 857). Τοιαῦτα εἶνε προσέτι καὶ τὰ ἐν Νεφ. 1206 κέ. καὶ Ὀρν. 406 κέ. — Παραδείγματα δὲ φέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἐξ ἧς·

Αἰσχύλ. Ἀγχιμ. παρόδ. ζ' στ. 238-246.

βίᾳ χαλινῶν δ' ἀναυθῶ μένει
κρόκου βαφὰς - ἐς πέδον χέουσα
ἐδαλλ' ἔκα-στον θυτή-ρων
ἀπ' ὁμματος βέλει φιλοί-κτω,
πρέπουσά θ' ὧς - ἐν γραφαῖς, προσεννέπειν

θέλουσ', ἐπεὶ - πολλάκις
πατὴρ δ' ἀν-δρῶνας εὐτραπέ-ζους
ἐμελψεν. ἀ-γνὰ δ' ἀταῦ-ρωτος αὐ-δὰ πατὴρ
φίλου τρίτῳ πονοῦν εὐποτομον
παῖα φιλῶς ἐτίμα.

Α'. 6. 6. 5. 5. Β'. 6. 4. 6. Γ'. 4+4. 5. 4.

Σοφοκλ. Ἡλ. στ. 504 κέ.

Ἦ Πέλοπος ὁ - πρό-σθεν - πολύπονος ἱπ-πέι-α,
ὡς ἔμολες αἰ-α-νὴς - τῆδε γῆ.
εὔτε γάρ ὁ πον-τι-σθεὶς Μυρτίλος ἐκοι-μά-θην
παγχρυσέων - δι-φῶν δύστανος αἰ-κί-αις
πρόρριζος ἐκ-ρι-φθεῖς, οὐ τι πω
ἔλειπε τούσδ' - οἱ-κους πολύπονος αἰ-κί-α.

Α'. 4+4. 6. Β'. 4+4. 4+4. Γ'. 6. 4+4.

Εὐριπ. Ἡλέκτ. ὄρνυς β' 1206 κέ.
κατείδες, οἷον ἄ τάλαιν' ἐμῶν πέπλων
ἐλάβετ', ἔδειξε μαστὸν ἐν φοναῖς, ὦ
ἰὼ ἰὼ μοι, πρὸς πέδφ
τιθεῖσα γόνυτά μελεια; τακόμαν δ' ἐγώ.
σάφ' οἶδα, δι' ὀδύνας ἔβας, ἱήιον
κλύων γόνυ - ματρός, ἃ σ' ἔτι-κτεν.

6. 6. 4. 6. 6. 6.

Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1190 κέ.

Α. ἀτταταῖ- ,ἀτταταῖ.

στρυγερὰ τάδε γε κρυερά πάθεα· τάλας ἐγὼ διόλλυμαι
δορὸς ὑπὸ πολεμίου τυπείε.
ἐκεῖνο δ' αἰ-ακτὸν ἀν γένοιτό μοι,
Δικαιοπόλις ἀν εἴ μ' ἴδοι τετραμένον
κῆπ' ἔγγάνοι - ταῖς ἐμαῖς τύχαι-σιν.

Α'. 4. 4+4. 4. Β'. 6. 6. 6.

Δ'. Ἰαμβοτροχαῖοι.

359. Οἱ λυρικοὶ καὶ δραματικοὶ ποιοῦν προσέτι συστήματα, ἐν
οἷς ἀνέμειγνυν ἱαμβικὰ καὶ τροχαϊκὰ μέτρα. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Λυ-
ρικοῖς τοιαύτη πρῶτος σύνθεσις εὐρίσκεται ἢ ἰθυραλλικὴ καλουμένη

στροφή, ἐκ τοῦ ἱαμβίου καὶ τοῦ ἰθυραλλικοῦ ὡς ἐφωδικοῦ ἐπιπερο-
μένου συγκεκριμένη. Ὁ Ἑφαιστίων (σελ. 21) τὸ ἰθυραλλικὸν ἦτοι τὴν
ἀκκτάλκικτον τροχαϊκὴν τριποδίαν καλεῖ «διμέτρον βραχυακτάλη-
κτον», εὐρετὴν δ' αὐτοῦ λέγει τὸν Ἀρχιλόχον, ὅστις πρῶτος μετε-
χειρίσαστο «συζεύξας αὐτὸ δακτυλικὸν τετραμέτρου, οὕτως· οὐκίθ' ὅμως
θάλκεις ἀπαλὸν χρόα· κάρφεται γὰρ ᾗδ' (1)· οἱ δὲ μετὰ ταῦτα καὶ
ἐπήγαγον αὐτὸ ἱαμβεῖω, ὥσπερ ὁ Καλλιμάχος

Ἐρμᾶς ὅπερ Φεραῖος ἀνείει θεός,
ἐμὲ τῷ φυγαίχμῃ».

Ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸ τοῦ Καλλιμάχου εὐρίσκεται ἡ στροφή αὕτη, οἷον
παρ' Ἀνακρέοντι (88) καὶ παρ' Ἀριστοφάνει (παρ' Ἀθηναίῳ 3, 91
c). Τῇ στροφῇ ταύτῃ ἐγένετο καὶ τὸ ἰθυραλλικὸν ἔσμα εἰς Δημή-
τριον τὸν Πολιορκητὴν (παρ' Ἀθην. 6, 253 d. πρβλ. καὶ 14, 622
b). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρ' Ἀρχιλόχῳ ἀποστ. 119 εὐρίσκεται ἡ
στροφή αὕτη, ὅμως δὲ τὸ ἰθυραλλικὸν ἐνταῦθα προηγείται τοῦ ἱαμ-
βίου. Τὸ αὐτὸ σχῆμα, καθ' ὃ προηγέτο μὲν τὸ ἰθυραλλικὸν, ἐπὶ ἡγετο
δὲ καταληκτικὸν τὸ ἱαμβεῖον, ἦτο σύνθεσις καὶ παρ' Ἀλκαίῳ (Atil.
Fortunat. 2704), ἐμμετρησάτο δ' ὁ Ὀράτιος (Od. 2, 18) τῶν δὲ διὰ
παντὸς τὴν πεντημεμερὴ τομὴν ἐν τῇ τριμέτρῳ·

*Non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar.*

360. Παρὰ δὲ τοῖς δραματικοῖς ὁ λόγος τῆς χρήσεως τῶν ἱαμβο-
τροχαίων ἦτοι τῆς συνθέσεως συστημάτων ἐξ ἱαμβικῶν ἄμα καὶ τρο-
χαϊκῶν μέτρων ἔχει ὡς ἑξῆς· ἡ μὲν κωμωδία σπανίαν αὐτῶν ἐποίη-
σαςτο χοῦσιν, οἷον ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῷ παραχορηγήματι τῶν Βα-
τράχων (209 κέ.) καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ συνῆλξί τῆς παρέδου τῆς Λυ-
σιστράτης (286—295—296—305)· πολλὰ δὲ συνηθέστερα ἢ μετα-
γενεστέρᾳ τραγωδίᾳ, ἰσσηρσαμένου, ὡς φαίνεται, τοῦ Εὐριπίδου. Εἶνε
δὲ χρήσιμα τὰ τοιαῦτα συστήματα καὶ αἱ στροφαὶ, ἐκτὸς σπανίων
ἐξαιρέσεων, ἐν μονοδύαις καὶ ὁμοθύταις ἄσματι καὶ διαφέρουσιν ὡς
πρὸς τὸ μετρικὸν σχῆμα τῶν ἱαμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν κώλων τοῦ

(1) Κατὰ τὸν Σχολ. τοῦ Ἑφαιστ. σελ. 158 W. τὸ ἰθυραλλικὸν ἐκλήθη οὕτω «ἐπειδὴ
τῷ ῥυθμῷ τοῦτον ἐγένετο ἐν τῇ τοῦ ἰθυραλλικοῦ πομπῇ». Ἐκ τῶν ἰθυραλλικῶν δὲ φαί-
νεται διὰ παρέλασιν αὐτὸ καὶ ὁ Ἀρχιλόχος. Εἰδικότερον δὲ καὶ τοῦτο λέγεται ὑπὸ
τῶν παλαιῶν ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἰθυραλλοῖς τριπλοῦ ἐπιφωνήματος «Βάχχε
Βάχχε Βάχχε».

ἐν ταῖς καθαραῖς ἱαμβικαῖς καὶ τροχαϊκαῖς στροφαῖς συνήθους, ὅτι ἔχουσι σπανιωτέρην μὲν τὴν κατὰληξιν καὶ τοὺς παρεκτεταγμένους μακροὺς χρόνους, συγχοτάτην δὲ καὶ ὅσον οὐδὲν που ἄλλο μέτρον τὴν λύσιν τῶν μακρῶν, ἀκατάληκτον δὲ τὴν ἀπόθεσιν τῶν τροχαϊκῶν στοιχείων, τὰς δ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν κώλων ἄρσεις φυλάττουσι σχεδὸν πάντοτε καθαρὰς καὶ ἀποφεύγουσι τὰς ἀλογίας. Καὶ παρὰ μὲν τῷ Εὐριπίδῃ οἱ ἱαμβοτροχαῖοι εὐρίσκονται κατὰ σχέσιν ἥτοι ἀντιστροφικῶς συντεθειμένοι ἐν δύο χορικοῖς ἔσμοις, τῇ παρῶδῳ τῆς Ἑλένης (στ. 167 κέ.) καὶ τῇ τρίτῳ στασίμῳ τῶν Φοινισσῶν (στ. 1019 κέ.), ὡσαύτως καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν τῷ ἐν Οἰ. Κ. κομμῷ (1677 κέ. = 1704 κέ., 1688 κέ. = 1715 κέ., 1724 κέ. = 1737 κέ.), πανταχοῦ δ' ἄλλοις στροφικῶς, εἰς ἐν Ἑλέν. 330. Ὁρέστ. 982. Τριγ. Αὐ. 1475. Φοιν. 1710 καὶ ἐν τῇ παρῶδῳ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Θεσμορ. 1022. Παράδειγμα δὲ φέρομεν ἐν τῷ τῷ ἐν Φοιν. στ. 1732 κέ.

Σφίγγος ἀναφέρεις θυειδος;
ἀπαγε τὰ πάρος εὐτυχήματ' αὐ-δῶν.
τάδε σ' ἐπέμενε μέλεα πάθεα
φυγάδα πατρίδος ἀπο γεγόμενον,
ὦ πάτερ, θανεῖν - που.
ποθεινὰ δάκρυα παρὰ φίλοισι παρθένους
λίπουσ' ἀπειμὶ πατρίδος ἀποπρὸ γαί-ας
ἀπαρθένευσ' ἀλωμένα.

$\begin{array}{ccccccc} \text{ι} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & - \text{αυ} \\ \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & - \text{υ} & \text{ι} & - \text{Λ} \\ \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \\ \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \\ \text{ι} & \text{υ} & - \text{υ} & \text{ι} & - \text{Λ} \\ \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & - \\ \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{ι} & - \\ \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & - & \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - \end{array}$

Ε'. ΜΕΤΡΑ ΙΩΝΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

Περὶ τῶν ἰωνικῶν μέτρων.

361. Καθ' ἃ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς μετρικῆς εἵπομεν, οἱ ἰωνικοὶ ποδὲς εἶνε ἐξάσημοι ἱαμβικοί, ἐξάσημοι μὲν ὡς συγκείμενοι ἐξ ἐξ πρώτων χρόνων, ἱαμβικοί δὲ ὡς ἀνήκοντες εἰς τὸ ἱαμβικὸν γένος, ἐπεὶ δὲ ἡ τετράσημος θέσις ἔχει πρὸς τὴν δισημον ἄρσιν τὸν τοῦ διπλασίου λόγον ἦτοι ὡς 2 : 1 (πρβλ. § 137)

$\begin{array}{ccc} \theta. & \alpha. & \theta. \\ \text{υ} \text{υ} & \text{υ} \text{υ} & \text{υ} \text{υ} \text{υ} \text{υ} \end{array}$

Καὶ ὅταν μὲν προηγήται ἡ θέσις, ὁ ποὺς οὗτος καλεῖται ἰωνικός ἀπὸ μέλους καὶ κύριον σχῆμα λαμβάνει τότε $\text{ι} - \text{υ} \text{υ}$, ὅταν δὲ προηγήται ἡ ἄρσις καλεῖται ἰωνικός ἀπ' ἐλλίσσορος καὶ κύριον σχῆμα λαμβάνει τότε $\text{υ} \text{υ} \text{ι} -$. Πλὴν τῶν κυρίων τούτων σχημάτων οἱ ἰωνικοὶ ποδὲς λαμβάνουσι καὶ τὰ ἐξῆς σπανιώτερα σχήματα διὰ τῆς λύσεως τῶν μακρῶν καὶ τῆς συναιρέσεως τῶν βραχείων

$\begin{array}{ccc} \text{ι} & - & - \\ \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} \\ \text{υ} & - & \text{υ} \\ \text{υ} & - & - \end{array} \quad \begin{array}{ccc} - & \text{ι} & \text{υ} \\ \text{υ} & \text{ι} & \text{υ} \\ \text{υ} & \text{υ} & - \\ - & \text{ι} & \text{υ} \end{array}$

Ἡ λύσις δὲ ἀμφοτέρων ἄμα τῶν μακρῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποδὸς ὡς καὶ τὸ τοῦ μολοσσίου σχῆμα ἦτο σπάνιον, εἰς

πόδα γόνυ κοτύλῃ, ἀστρογάλους ἰσχίη μῆρους (Γαλλίαμβ.)
ὀφθαλμοῖς δὲ μέλαις νύκτος ἄωρος (Σαπρ. ἀποστ. 57).

Προσλαμβάνων δὲ ὁ ἰωνικός ποὺς ἄλογον μακρὰν ἀντὶ τῆς ἐτέρας τῶν βραχείων λαμβάνει τὸ σχῆμα τότε $\text{ι} \text{υ} \text{ι} -$. Καὶ παρὰ μὲν τῷ

Αἰσχύλω τὸ σχῆμα τοῦτο ἔχει ἀκριβῆ ἀντιστροφικὴν ἀνταπόδοσιν, οἷον

Ἰκετ. 4021. περιναίνονται παλαιόν. - τότε μελίσσοντες οὐδας.

Ἐπτ. 722. πατὴρ εὐκταίαν Ἑρινύν - πικρὸς, ὠμόφρων σίδαρος.

Προμ. 405. πάρος ἐνδεκνύνειν αἰχρὰν - - μασὶ συγκνύνουσι θάνατον.

Προμ. 398. δακρυοσίτακτον δ' ἀπ' ὄσων - μεγαλοσχῆμονά τ' ἄρχαι.

Παρά δὲ τῷ Ἀριστοφάνει διμέτρον ἐξ ἰωνικοῦ καὶ ἐπιτρίτον του-

έστιν ἰωνικοῦ μετ' ἀλογίας ἀνταποδιδόται δι' ἀνὰ κλωμένον ἐν Σφηξ.

226. 298. Βατρ. 327. 328. 329. 330. σπανιώτερον δὲ δι' ἰωνικοῦ.

διμέτρου ὡς ἐν Βατρ. 836. πρβλ. Θεομοφ. 117. 118. 123.

Εἰς τὴν αὐτὴν τοῖς ἰωνικοῖς ἐπιπλοκὴν ἢ συγγένειαν ἀνέχει καὶ ὁ χοριάμβος - υ υ υ, ὅταν εἴη ἐξάσμηρος, διότι ὑπάρχει καὶ χοριάμβος - υ υ υ - καίνομος ἀντὶ δακτυλικῆς διποδίας καταληκτικῆς (- υ υ υ) καὶ ἔχων μέγεθος οὐχὶ ἐξάσμηρον, ἀλλ' ὀκτάσμηρον. Περὶ τοῦ ἐξασμήμου λοιπὸν χοριάμβος καὶ τῶν ἐκ τούτου συνηθεμένων χοριαμβικῶν μέτρων πρβλ. τὰ εἰρημένα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς μετρικῆς ταύτης (§ 178).

Ἦθος δὲ εἶχον οἱ ἐξάσμηροι ἰωνικοὶ μαλθακὸν καὶ ἀναβεβλημένον καὶ χαῦνον. Τοιοῦτοι δὲ μάλιστα εἴναι οἱ ἀπὸ μείζονος ἰωνικοί, οἱ δ' ἀπ' ἐλάσσονος διὰ τὴν καθηγουμένην δισύλλαβον ἔρσιν ἔχουσι πλείον τὸ κεινημένον καὶ σύντονον (1). Σύμφωνα δὲ πρὸς τὸ ἦθος τοῦτο τοῖς ἰωνικοῖς ἔγράφοντο ἐνθουσιαστικὰ εἰς Διόνυσον καὶ Κυβέλην ποιήματα (Βακχικὰ καὶ Μητρωακὰ), μλθολογικά, συμποτικὰ καὶ ἐρωτικὰ ἄσματα καὶ θρηνώδη τῆς τραγῳδίας χορικά.

(1) Ὁ μὲν Διόνυσος (περὶ τῆς λεκτικῆς Δημοσθένους δεινότητος σελ. 1093) ἀντί-
τίθησι τοὺς ἰωνικοὺς πρὸς τοὺς ἀνδροειδῆς καὶ ἀξιωματικοὺς καὶ εὐγενεῖς, λέγει δὲ
καὶ τῶν βυθῶν πολλὰ ἢ μὲν τοὺς ἀνδροειδῆς καὶ ἀξιωματικοὺς καὶ εὐγενεῖς, σπαν-
ίους δὲ πού τοὺς ὑποχρηματικούς τε καὶ ἰωνικοὺς καὶ διακλωμένους. Ὁ δὲ Caes.
Bassus σελ. 274 K « iuonico ἀπὸ μείζονος arum... mollibus versibus ». Ὁ δὲ
Μέριος Οὐκτωρῖνος (2537) λέγει αὐτοὺς ἐπεικούς, μαλθακοὺς τε καὶ γάνους « iuonico
metrum satis prolixum et satis molle ». Παραπλήσια λέγει καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (σελ.
37) « ἰωνικός δὲ διὰ τὸ τοῦ βυθμοῦ φορτικόν, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Ἴωνες ἐκοιμῶντο ἔβαν ».
Φορτικόν δὲ = ἀνελεύθερον, πρβλ. Ἀριστοφ. Πολιτ. 7, 5 « οἱ μὲν γὰρ ἦθος ἔχουσι
στασιμώτερον, οἱ δὲ κινήτην, καὶ τούτων οἱ μὲν φορτικωτέρας ἔχουσι τὰς κινήσεις, οἱ
δὲ ἐλευθεριωτέρας ». Ὁ δὲ Ἀμφοστράτος Ἀναλόνομος παρὰ Studemund (Anecd.
var. I σελ. 228) λέγει « οἱ δὲ ἰωνικοὶ ἐκλήθησαν ἀπὸ τῶν Ἴωνων τῶν τρωηλῶν,
ἐπειδὴ κατὰ μίμησιν ἐκείνων μαλθακὸν τε καὶ ἀναβεβλημένον καὶ χαῦνον ποιεῖσι τὸν
βυθμόν. Ἐκκεχρίστας γούν οἱ Ἴωνες (N 685) ... Καλεῖται δὲ ὁ μὲν πρῶτος Περαι-
κός, ὁ δὲ δεύτερος ὑποκλήκτος ». Ὁ δὲ Σχολ. Ἠφαιστ. σελ. 190 « χαῖνά εἰσι τὰ
ἰωνικά ».

362. Τὰ δὲ κῶλα, ἐξ ὧν συντίθενται τὰ ἰωνικὰ μέτρα, εἶναι δι-
ποδία καὶ τριποδία, αἱ δὲ τετραποδία καὶ ἐρεξῆς δὲν δύνανται νὰ
ἀποτελεῶσιν ἐν κῶλων ὡς ὑπερβαίνουσιν τὸ κανονικὸν μέγεθος τῶν
συνθετῶν ἰαμβικῶν ποδῶν.

διμέτρον ἰωνικόν - υ υ υ υ - υ υ ἀπὸ μείζονος

» » υ υ υ - υ υ υ - ἀπ' ἐλάσσονος.

τρίμετρον ἰωνικόν - υ υ υ υ - υ υ υ - υ υ ἀπὸ μείζονος

» » υ υ υ - υ υ υ - υ υ υ - ἀπ' ἐλάσσονος.

Τὰ δὲ καταληκτικὰ ἰωνικὰ κῶλα τὰ μὲν ἀπὸ μείζονος ἀναπληροῦσι
τὴν δισύλλαβον ἔρσιν τοῦ τελικοῦ ποδὸς διὰ δισήμου παύσεως

- υ υ υ υ - ᾿ | - υ υ υ υ - υ υ υ - ᾿,

τὰ δὲ ἀπ' ἐλάσσονος ἀναπληροῦσι τὴν ἐλλείπουσαν δευτέραν μακρὰν
τοῦ τελευταίου ποδὸς διὰ παρικετᾶσεως τῆς προηγουμένης μακρᾶς εἰς
χρόνον τετράσμηρον ἢ διὰ δισήμου παύσεως

υ υ υ - υ υ υ ἢ υ υ υ - υ υ υ ᾿

Καὶ ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ἀπ' ἐλάσσονος ἰωνικῶν ἡ δευτέρα μακρὰ
ἀναπληροῦται διὰ τονῆς, οἷον

α') τὸ προκαταληκτικόν διμέτρον υ υ υ υ υ υ - Πέρσ. 70. 71

Ἀθαμαν-τίδος Ἑλλάς, | πολύγομ-γορ ὁδισμα. Οἱ. Τ. 508 γα-
ρεν-γάρ ἐπ' αὐτῷ. 509 ποτὲ καί-σοφός ὄφθη. Εὐριπ. Ἰκέτ. 45. 46.

ἄνα μοι - τέκνα λῦσαι | θνητέων - νεκρῶν, σλ. 62 νεκρῶν - θαλερόν
σάββα ταλαίρας ἀτάγων. Ἀριστοφ. Σφ. 301 τρίτον αὐ-τὸν ἔχειν ἄλ-
φειτα δεῖ καὶ ἔξέλα κῶφων. Βατρ. 331. 332 ποδὶ τὰν - ἀκόλαστον |
φιλοπατρί-μονα τιμῶν.

β') τὸ προκαταληκτικόν τρίμετρον 1) μετὰ προκαταλήξεως κατὰ
τὴν α' χώραν υ υ υ υ υ υ - υ υ υ υ - Πέρσ. 72 ζυγὸν ἀμ-φιβαλῶν
αὐγέρι πόντου. 103 τὸ καλαί-όν, ἐπέκυψε δὲ Πέρσιαι. Εὐριπ. Ἰκ.
58 μέτα νῦν - ὁδὸς ἔμοι δοξ διανοίας. Καὶ μετὰ καταληκτικῆς ἅμα
ἀποθέσεως Οἶδ. Τ. 511 γρηρὸς οὐ-ποτ' ὀφείλῃσι κακίαν 2) μετὰ προ-
καταλήξεως κατὰ τὴν β' χώραν υ υ υ - υ υ υ υ υ - Πέρσ. 108
ἔμαθον δ' εὐρυπόροι-ο θαλάσσης. Βάκχ. 575 (μετὰ συναιρέσεως τῆς
β' ἄρσως) ὅθασιν καλῆστοι-σι λιπαίρην. Πρβλ. καὶ § 206.

363. Τοῖς ἰωνικοῖς μέτροις ἰδιάζει ἡ καλομένη ἀνὰ κλάσιν, καθ'
τὴν τοῖς ἰωνικοῖς συχνὰ ἐπιμύγνυνται τροχαϊκὰ διποδία, αἵτινες ἔχουσι
μὲν καὶ αὐτὰ μέγεθος ἐξάσμηρον, ὡς οἱ ἰωνικοί, ἀλλὰ βυθμόν διάφο-
ρον, διότι ὁ μὲν ἰωνικός εἶναι πέντε ἐξάσμηρος ἰαμβικός (= $\frac{5}{2}$), ἡ δὲ

οὐ λόγος οὗτος ἐκ τῆς διαλέκτου, ἣν μετεχειρίζοντο, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ μέτρον, ὅπερ ἡ ποιήσις αὐτῇ μετεχειρίζετο, ἐκλήθη *ἰωνικὸν* πρότερον *βακχιακὸν* καλούμενον. Οἱ ἰωνικοὶ λόγοι ἦσαν ποιήματα ἀκόλαστα, ἅμα δὲ καὶ κομικὰ, ἄνευ ὀργῆς καὶ πάθους σκώπτοντα τὰς τῶν ἀνθρώπων κακίας. Ἐγεμον δὲ γυναικῶν, ὅθεν καὶ πρῶτως ἐγένετο χρῆσις τοῦ Σωτάδειου μέτρου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Ῥωμαίων ποιήσεσι, ἐν ᾧ παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν ἐγένετο χρῆσις τοῦ μέτρου τούτου ἐν τῇ ποιήσεσι τῶν καλῶν χρόνων, ἀλλ' ἐν τοῖς χρόνοις τῆς παρακμῆς, ἀπ' οὗ ἐξέλιπε πᾶσα σεμνότης. Ἄν δὲ τὸ Σωτάδειον μέτρον ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ Σωτάδου ἢ παρελήφθη ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς παλαιότερας φλυαγογραφίας τῆς τῶν ἱλαρωδῶν καὶ μαγυδῶν, ὡς νομίζουσιν οἱ περὶ τὸν Ῥοσέχχιον, δὲν δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ ἰσχυρισθῇ. Διότι ἡδυνάτο μὲν νὰ γίνηται ἐν ἀμφοτέροις χρήσις τῆς αὐτῆς διαλέκτου, τῆς ἰωνικῆς, ὅπως καὶ ἐν τοῖς ὁμοίαις τὴν φύσιν ἔχουσι μιμιάμβους τοῦ Ἡρόνδου, ἄλλου δὲ μέτρου, ὅπως καὶ ἐν τοῖς μέμοις τοῦ συγχρόνου Ἡρόνδου δὲν γίνεται χρῆσις τοῦ Σωτάδειου, ἀλλὰ τοῦ χωλιάμβου ἢ μιμιάμβου.

365. Τὸ Σωτάδειον μέτρον γίνεται ἐκ τῆς συζεύξεως δύο ἰωνικῶν ἀπὸ μείζονος διμέτρου, τοῦ μὲν ἀκατάληκτου, τοῦ δὲ καταληκτικοῦ, ὥστε εἶνε ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος καταληκτικὸν τετράμετρον. Καὶ τέμνεται μὲν κανονικῶς ἐν τῷ μέτρῳ, τουτέστιν ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ πρώτου κώλου, συγχὰ ὅμως δὲν τηρεῖται ἡ τομὴ αὕτη. Σχηματίζεται δὲ τὸ Σωτάδειον ἥτοι καθαρὸν, οἷον

— — — — — | — — — — —

Ἦρην ποτὲ φασὶν Δία | τὸν τορπικέραινον (Σωτὰδ. παρ' Ἡραϊστ. 37).
ἢ πρὸς τὰ τροχαϊκὰς (βάσεις ἢ συζυγίας) ἐπιμικτον, ὡς λέγει οἱ Ἡραϊσιῶν, οἷον

— — — — — | — — — — —

εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας | ὥς θνητὸς ἄκουσον (Σωτ.).

τὴν δὲ μαγυδίαν παρὰ τὴν κομυδίαν. Πολλοὶ δὲ οἱ μαγυδοὶ καὶ κομικὰς ὑποθέσεις λαβόντες ὑπεκρίθησαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἀγωγὴν καὶ διὰ τὸν. Ἐγὼ δὲ τοῦτομα ἡ μαγυδία ἀπὸ τοῦ οἰνοῦ μαγὰ προσφύεται καὶ φαρμάκων ἱερὰν καὶ δύναμις. Ἀθην. Ζ', 243 α «Σωτὰδης δ', οὗχ ὁ τῶν ἰωνικῶν ἁρμάτων ποιητὴς ὁ Μαρωνίτης». Περὶ καὶ Σουλᾶν λ, Σωτὰδης ἐγράφε φλόακας ἦτοι κινάβους διαλέκτῳ ἰωνικῷ καὶ γὰρ ἰωνικοὶ λόγοι ἐκαλοῦντο οὕτως καὶ λ. Ἦρην αὖ Ταραντίνος κομικὸς, ἀρχηγὸς τῆς καλουμένης ἱλαρογραφίας, ὅ ἐστι φλυαγογραφίας. Ὡς δὲ ἦν κεραμικός καὶ γέγονεν ἐπὶ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου. Δράματα δὲ αὐτοῦ κομικὰ τραγικά λη'.

Ἡ ἀνάκλασις δὲ αὕτη εἶνε συχνοτάτη ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ καὶ παντὸς ἄλλου ἰωνικοῦ μέτρου συχνοτέρα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τροχαϊκὴ συζυγία δύναται νὰ παραλαμβάνηται εἰς τὴν α', β' ἢ γ' χώραν, ἡ συγχρόνως εἰς τὴν α' καὶ β', τὴν α' καὶ γ', τὴν β' καὶ γ', ἢ καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἅμα, τὴν α', β' καὶ γ', ἐντεῦθεν τὸ Σωτάδειον λαμβάνει πλὴν τοῦ καθαροῦ καὶ τὰ ἐπόμενα σχήματα:

α'. — — — — — | — — — — —

β'. — — — — — | — — — — —

γ'. — — — — — | — — — — —

δ'. — — — — — | — — — — —

ε'. — — — — — | — — — — —

ς'. — — — — — | — — — — —

ζ'. — — — — — | — — — — —

Παραδείγματα.

- α'. Σωκράτην ὁ κόσμος πεποιήκεν σοφὸν εἶναι.
πλουσίος τίς ἐστιν, τὸ μέγα πτόμα φοβεῖται.
β'. εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, | ὥς θνητὸς ἄκουσον.
γ'. εἰς οὐχ ὅσιν τρυμάλῃην τὸ κέντρον ὠθεῖς.
ἦδον τ' ἐρατὴν καὶ καλὸν | ἥλιον πρόσωπον.
δ'.
ε'. τῆς τύχης σκοπεῖν δεῖ τὸ μέγιστον ὥς ἔλαττον.
καὶ κακῶς ἀνείλεν τὸν | Σωκράτην ὁ κόσμος.
ς'. ἐκ δεινροφύδου φάραγγος | ἐξέωσεν βροντήν.
ἔσθαι, νέμεται, φέλεγει, κρατεῖ, πυροῖ, μαλάσσει.
ζ'. σαρκικὸν γὰρ εἶχε χρῶτα | καὶ τὸ δέρμ' ὅμοιον.
ἡμέρας μίης ἀλυντὶς μέγ' ἐστὶ κέρδος.

366. Εἶτα δὲ ἐπιδέχεται τὸ Σωτάδειον μέτρον συχὴν τὴν λύσιν τῶν μακρῶν καὶ τὴν συναίρεσιν τῶν βραχυῶν συλλαβῶν, καὶ οὐ μόνον τὸ καθαρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνακλῶμενον, ὥστε οὐδὲν που ἄλλο τῶν παλαιῶν μέτρων εὐρίσκεται, ἐν ᾧ ὁ ρυθμοποιὸς ἔχει τοσαύτην ἀδειαν ὅσην ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ. Τὰ δὲ καθαρὰ Σωτάδεια, τὰ μὴ ἔχοντα δηλαδὴ λύσεις καὶ συναίρεσεις, εἶνε πολλὰ σπανιώτερα. Ἰδίᾳ δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἐπὶ ἐκάστου τῶν τριῶν πρώτων ποδῶν δύναται ἡ ἑτέρα τῶν δύο μακρῶν νὰ λυθῇ, ἀμφοτέραι δὲ ἅμα μόνον ἐπὶ τοῦ πρώτου ποδός. Πολλὰ δὲ σπανιώτερον διὰ τῆς συναίρεσιν τῶν δύο βραχυῶν ὁ ἰωνικός λαμβάνει τὸ σχῆμα τοῦ μολοσσῶ (— —), εὐρίσκεται δὲ ὁ μολοσσὸς μόνον ἐπὶ τοῦ δευτέρου ποδός (Ἡραϊστ. 36).

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου ποδὸς ἡ συναίρεσις δύναται νὰ συνυπάρχῃ μετὰ τῆς λύσεως τῆς πρώτης μακρᾶς (υ υ -), μετὰ δὲ τῆς λύσεως τῆς δευτέρας μακρᾶς (ε υ υ -) εὐρίσκονται μόνον ἐν ταῖς μιμήσεσι τῶν Ῥωμαίων. Πραγματικὰ δὲ φέρομεν τὰ ἑξῆς·

ἐνθ' οἱ μὲν ἐπ' ἄκραισι πυ|ραῖς νέκυες ἔκειντο.
τίνα τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν θέλετ' ἑσακοῦσαι;
νόμος ἐστὶ θεός· τοῦτον ἀ|εῖ πάντοτε τίμα.
ὑγιαίνειν εὖχου τοῖς | θεοῖς, ἐφ' ὅσον ἔχεις ζῆν.
πόδα γόνυ κοτύλην, ἀστραγά|λους, ἰσχία, μηρούς.

Ἐν τῇ Σωταδεῖῳ μέτρῳ εὐρίσκεται προσέτι, ὅπως καὶ ἐν τοῖς ἰωνικοῖς ἀπ' ἐλάσσονος, καὶ τροχαῖος ἀντὶ τῶν δύο βραχυῶν·

υ υ ε - υ υ ε -
υ ε - υ υ ε -
ε - υ υ ε - υ υ

Ἐπὶ τοῦ ἀπὸ μείζονος ὅμως ἰωνικοῦ ἡ ἄδεια αὕτη ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἑτέραν τῶν δύο μακρῶν, ὅτε ἡ ἄρσις συναίρεται. Οὕτω δὲ γίνονται τὰ ἑξῆς τρία σχήματα·

ε - - - ∞
α'. ε - υ - -
β'. ε - - - υ -
γ'. ε - - - υ -

οἷον α'. ὑπὸ τοῦ γεννῆτορος κόσμου κακῶς παθόντες.
β'. δεῖ τὸν φύσει νικώμενον | ἄδικον αὐτὸν εἰπεῖν.
β'. σεῖον μελῖν Πηλιάδα | δεξιὸν κατ' ὄμιον.
β'. σοὶ τοῦτο γενέσθω φίλον |, τὸ σὲ μηδὲν ἀτακτεῖν.
γ'. παρατρέπει τὰ πάντων καλά |, καὶ ταῦτα σὺ μιμοῖ.

367. Τρίμετρα δὲ ἀπὸ μείζονος ἰωνικὰ ἀκατάληκτά τε καὶ καταληκτικὰ εὐρίσκονται ὑπὸ τῆς Σαπφούς πεποιημένα (ἀπόσπ. 54. 53), ἀμφοτέρω μετ' ἀνακλάσεως·

ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ
Κρησαῖ νύ ποτ' ὦδ' ἐμμελέως πόδεσσι
ὠρχεῦντ' ἀπάλοισ ἀμψ' ἐρόδεσσι βῶμον.

ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ
πλήρης μὲν ἐφαίνεθ' ἀ σελάννα

Τὰ καταληκτικὰ τρίμετρα καλοῦνται Πραξέλλια (Ἡφαιστ. σελ. 36. Σχολ. Ἡφαιστ. 191).

Ὡσαύτως εὐρίσκομεν ἐν ἀπόσπ. 76. 77. 78 τῆς Σαπφούς καὶ ἀκατάληκτα τετράμετρα, οἷον

εὐμορφότερα Μνασιδῖκα τὰς ἀπάλας Γυργίνως.

Ὁ δ' Ἡφαιστίων (σελ. 36 W.) μνημονεύει καὶ ἀκατάληκτον διμέτρον, τὸ Κλειομάχειον καλούμενον, οἷον

ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ
ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ
τίς τὴν ὑδρίην ὑμῶν
ἐψόφησ'; ἐγὼ πίνων.

Ὡς ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου εἰκάσκει, τὸ μέτρον τοῦτο ἐπιδέχεται ἀνάκλασιν, ἔχει δὲ κανονικῶς συνηρημένην τὴν ἄρσιν κατὰ τὴν δευτέραν χώραν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ μέτρα, τὰ τε τρίμετρα καὶ τὰ ἀκατάληκτα τετράμετρα καὶ τὰ διμέτρα, ὧν χρῆσιν ἐποίησαντο οἱ ἀρχαῖοι λυρικοὶ ποιηταί, ἀγνοοῦμεν πότερον συνετίθητο κατὰ στίχον ἢ κατὰ σύστημα (κατὰ σχίσιν), πιθανώτερον δὲ φανίνεται τὸ δεύτερον, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἡφαιστίων πανταχοῦ διέστιχον φέρει ὡς παράδειγμα. Ἡ τῶν Σωταδεῖων ὅμως ποιημάτων ἐκ καταληκτικῶν τετραμέτρων σύνθεσις ἦτο ἀναμφισβητήτως στιχηρά.

Β'. Ἰωνικὰ ἀπ' ἐλάσσονος (1).

368. Τῶν ἀπ' ἐλάσσονος ἰωνικῶν μέτρων, ἅτινα συνετίθητο κατὰ στίχον, ἐπισημάτομεν καθ' Ἡφαιστίωνα (2) ἦτο τὸ τετράμετρον καταληκτικόν, οἷον τὸ τοῦ Φρυγίου τοῦ τραγικοῦ τῷδε
τό γε μὴν ξεινία δούσας, λόγος ὥσπερ λέγεται,
ὀλέσαι κάποτε μὲν ὀξέϊ χαλκῷ κεφαλάν.

καὶ παρὰ Φρυγίῳ τῷ κωμικῷ

ἀ δ' ἀνάγκα 'σθ' ἱερεῦσιν καθαρεῦσιν ἑράσσομεν.

υ υ ε - υ υ ε - υ ε - υ ε - υ ε - υ
Ἐκ τῆς χρήσεως δὲ αὐτοῦ ἐν τοῖς εἰς τὴν μητέρα τῶν θεῶν ἦτοι τὴν Κυβέλην ἔσμασιν καλεῖται καὶ μητροφακὸν ἢ γαλλαμβικόν μέτρον. Σύγκειται δὲ ἐξ ἐνὸς ἀκαταλήκτου καὶ ἐνὸς καταληκτικοῦ διμέτρου καὶ ἐπιδέχεται ἀνάκλασιν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κώλων τούτων, διὰ δὲ

(1) Πρβλ. Ἡφαιστ. σελ. 37 κ. W. Σχολ. Ἡφαιστ. 193. Mar. Viet. σελ. 93 K.

(2) Πρβλ. Ἡφαιστ. σελ. 38 κ. Σχολ. Ἡφαιστ. 194. Caes. Bass. σελ. 264 K. Mar. Victor. σελ. 95 K. Terent. Ma. σελ. 2890. Diom. σελ. 514.

τὸν ὀργιστικὸν χαρακτήρα πᾶν συγνήν καὶ τὴν λύσιν καὶ συναί-
ρεσιν, ὡς δηλοῦσι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἑρπιδίου ἐν σελ. 39 W. μνη-
μονεύμενα 'πολυθρύλητα ταῦτα παράδειγματα', ἅτινα παρέλαβεν
ἐκ τοῦ Καλλιμάχου,

Γάλλαι ὑπὲρ ὅρεϊς | φιλόθυρσοι δρομάδες,
αἷς ἔντεα παταγεῖται | καὶ χάλκεα κρόταλα

- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -

Τὸ δὲ ἀνακλῶμενον εἶδος ἐγένετο πολλῶ τοῦ καθαρῶ συγχρότερον ἐν
τοῖς ὕστερον χρόνοις, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν μιμήσεων τῶν Ῥωμαίων
ποιητῶν, ἐν αἷς μετὰ πολλῆς φειδῆς γίνεται χρῆσις τῶν καθαρῶν
κώλων (1).

Προσέτι παρατηρεῖ ὁ Ἑρπιδίου (σελ. 39 W.) τὰ ἐξῆς· «Καὶ
τῷ βραχυκατάληκτῳ δὲ Ἀνακρίων ὅλα ἄσματα συνήθηκε·
μεγάλῳ δὴνυτε μ' ἔρω-ἐκοῦσεν ὥστε χαλκεὺς
πελέκει, χειμερίῃ-δ' ἔλουσεν ἐν χαράδρῃ·

- - - - - | - - - - -

369. Παρὰ τὸ καταληκτικὸν τετράμετρον πολλὴν χρῆσιν ἐποιή-
σαντο οἱ παλαιοὶ λυρικοὶ καὶ τὸ ἀκατάληκτον τριμέτρον κατὰ στίχον
συντιθέντες, οἷον κατὰ Τριγῶν (296) ἢ Σαπφῶ (ἀποσπ. 87. 88)
καὶ ὁ Ἀνακρίων (ἀποσπ. 50-54), ὅθεν καὶ Σαπφικὸν τὸ μέτρον
τοῦτο ἐκλήθη. Ἑσχηματίζετο δὲ ἦτοι καθαρὸν, οἷον τὸ τῆς Σαπ-
φούς (ἀποσπ. 83)

τί με Πανδίονις, ὦ ῥαῖνα χελιδὼν,
ἢ κατὰ τὸν ἀνακλῶμενον χαρακτήρα, οἷα τὰ τοῦ Ἀνακρέοντος
ἀπὸ μοι θανεῖν γένοιτο· οὐ γὰρ ἂν ἄλλῃ
λύσις ἐκ πόνων γένοιτο· οὐδαμὰ τῶνδε.

Καὶ τὸ ἐξῆς τῆς Σαπφούς (ἀποσπ. 59)

Γάπφοι, τί τὰν πόλυόλβον Ἀφροδίταν

- - - - - | - - - - -

Καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ Ἀλκιμάχου (ἀποσπ. 83. 84)

περισσόν· αἶ γὰρ Ἀπόλλων ὁ Δῆκνος

- - - - - | - - - - -

Καὶ οἱ μεταγενέστεροι δὲ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο τὸ μέτρον τοῦτο

(1) Περὶ τῶν γαλλικισμῶν τοῦ Καλλιμάχου καὶ τοῦ λόγου, ὃν ἔχουσι πρὸς αὐτὰ
τὰ τοῦ Κατούλλου, πρβλ. Wilamowitz-Möllendorf Hermes 1879 σελ. 194.

κατὰ στίχον μετ' ἀνακλάσεως καὶ συγνῆς συναίρεσως τῆς ἀρκτηκῆς
ἄρσεως, οἷον ὁ Σύναιος ἐν τῷ ἔκτῳ ὕμνῳ.

Τοῦ δὲ καταληκτικοῦ τριμέτρου, ὅπερ ὡσάυτως Σαπφικὸν ἐκαλεῖτο,
ἐν μόνον σφίζεται παράδειγμα παρ' Ἑρπιδίου σελ. 40 W. ἐκ τινος
διονυσιακοῦ ἄσματος τοῦ Ἀνακρέοντος ὁ στίχος οὕτως (ἀποσπ. 55).

Διονύσου σαύλαι Βασσαρίδες.

370. Τὸ δὲ ἀκατάληκτον ἰωνικὸν διμέτρον, τὸ Ἀνακρέοντιον κα-
λούμενον (Anacreontion, Serv. 464 K.), ἦτο τὸ προσφιλέστατον
μέτρον τῆς ἐρωτικῆς καὶ συμπотικῆς ποιήσεως καὶ συνήθως ἐσχημα-
τίζετο μετ' ἀνακλάσεως. Πρβλ. Ἑρπιδίου σελ. 40 W. αὐτὸ δὲ δι-
μέτρον τὸ ἀκατάληκτον κατὰ τὸν ἀνακλῶμενον χαρακτήρα πολὺ
παρὰ τῷ Ἀνακρέοντι ἐστὶ,

παρὰ δὴνυτε Πυθόμανδρον

κατέδυν ἔρωτα φεύγων·

Τὰ δύο λοιπὸν σχήματα αὐτοῦ ἔχουσιν ὧδε·

- - - - - καὶ - - - - -

Ἀν δὲ παρ' Ἀνακρέοντι τὸ ἀκατάληκτον τοῦτο διμέτρον ἀπέτελει
ἴδιον αὐτοτελὲς μέτρον. ἀμφοτερότερον ὑπὸ τῶν νεωτέρων μετρικῶν.
Πιθανώτερον δὲ νομίζεται ὅτι παρὰ τῷ Ἀνακρέοντι ἐχρησίμευε μόν-
ον ὡς κῶλον συστήματός τινος ἐξ ὁμοίων, οἷον ἐν ἀποσπ. 62 «φέρ'
ῦδωρ, φέρ' οἶνον, ὦ παῖ, | φέρε δ' ἀνθιμεινῶτα ἡμῖν | στεφάνους,
ἐνίκον, ὡς δὴ | πρὸς Ἑρώτα πυκταλίζω» μετὰ καθαρῶ δὲ σχή-
ματος ἐν ἀποσπ. 63, 11 «ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις». Ὡσαύτως δὲ καὶ
παρὰ τοῖς δραματικαῖς, οἷον Ἀριστοφ. Θεσμ. 104 «τῖναι δαιμόνων ὁ
κῶμος» μετ' ἀλόγου δὲ συλλαβῆς ἐπὶ τοῦ δευτέρου ποδὸς ἐν στ. 123
«αἰδοῦμαι Πατὴρ τ' Ἀνασσαν», ἐπ' ἀμφοτέρων δὲ ἐν στ. 111 κέ.
«χαίρει καλλίσταις αἰοδαῖς». Πρβλ. Εὐριπίδ. Κύκλ. 495 κέ.

Ἐν τοῖς μεταγενεστέροις δὲ χρόνοις ἕκαστον κῶλον λαμβάνεται
ὡς αὐτοτελὲς μέτρον, ὡς ἐν τοῖς λεγομένοις Ἀνακρεονταῖς, ἐν οἷς ἡ
τελικὴ συλλαβὴ εἶναι ἀδιάφορος καὶ ἄλλαι ἄδειαι παρεσιφέρθησαν εἰς τὴν
στιχουργίαν, οἷον ἡ ἐν ἀρχῇ δισυλλαβὸς ἄρσις εὐρίσκεται καὶ συνηρη-
μένη, καθὼς καὶ ἡ πρώτη ἢ ἡ δευτέρα θέσις λελυμένη οὐ μόνον ἄλ-
λοτε, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ προηγουμένη ἄρσις εἶναι συνηρημένη, οἷον ἐν
τῷ Ἀνακρεοντεῖ 43, 8 «σὺ δὲ φίλιος εἶ γεωργῶν» (- - - - -).
42, 7 «χῶπόσα φέρουσιν ὥραι» (- - - - -). 5, 5 «πίνωμεν
ἄδρα γελῶντες» (- - - - -). Οὐχὶ δὲ σπανίως ἐπιμύνηται ἐν-

μέρη ἐκ δύο ἀπ' ἐλάσσονος ἰωνικῶν τριμέτρων συγκείμενα, κανονικῶς μετὰ τὴν ἐβδόμην συλλαβὴν τεμνομένην, οἶον 1, 38. 39.

μερόπων ὀλλυμένων δαίμονος ἔργοις
ὁ πατήρ υἷα λόγον δῶκεν ἀρήγειν.

Ἀντί δὲ τοῦ πρώτου ἰωνικοῦ εἰδέχοντο τὰ τρίμετρα ταῦτα καὶ χορί-
αμβον (1), οἶον 1, 97. 98,

ὃν πόλος εὐρυπέλωρ οὐ χάδεν ἔνδον,
οὐ χάδεν εὐρυνόη νηδὺς ἀρίστη.

Ἐν τισὶ δὲ ποιήμασι τοῖς τριμέτροις ἐπιφέρονται προσέτι τρία Ἀνα-
κρεόντεια. Παράδειγμα δὲ φέρομεν τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου ποιήματος
ἔχουσαν ὥδε:

Ἀπὸ πνεύματος θεοῖο
ἐπ' ἀποστόλους μοιούντος
πυρίνν ἔμοι παράσχους.
Μαρίν, λιτῆσι γλώσσαν.
Βροτέρη λέγειν γὰρ ὄντως
σφαλερὸν πέφυκε γλώττη,
θεοπαῖς, τὴν λογιεῖν
θεόθεν βροτοῖς φανείσαν.

Παρθενικῆς Μαρίας, ἔθνεα κόρμου
σεμνὰ κυνηφορίην μέλψατε πάντα.
Μερόπων δ' ἄν γενέθλην,
Μαρίας κλυτὴ κυλίσαι
ιερόν μέλος λγαίνουσιν.

Γενέτης θεός τὰ ὄντα
δοξῆρ τέτευκε πάντα,
ἀγαθῶν ὅπως τε θεῶν
ἰσάει κτίσις μετόχοι.
Διὰ δὴ χερῶν κρατίστου
ἀπὸ γῆς κόριν κοιμόσας,
μερόπων ἔτευξε φύτλην
μεγάλα βροτοῖς ὀπάζων.

Οἱ Βυζαντινοὶ μετρικοὶ (πρὸς. σχολ. Ἑρμ. σελ. 153 κέ. W.
Ἡλίαν Μοναχὸν ἐν Studemund aneed. σελ. 176 κέ.) διακρίνουσιν
οἴκους, οἱ εἶνε παρὰ Σωφορίῳ αἱ κατ' ἀλφάβητον στροφαί, καὶ
κουκούλλια, οἷα εἶνε παρὰ Σωφορίῳ τὰ μεταξὺ τῶν οἴκων παρεμ-
βαλλόμενα ἐπιθεματικά μέρη, ἅτινα κινεῖται ἐκτὸς τῆς ἀλφάβητι-
κῆς τῶν στροφῶν τάξεως καὶ ἐκτὸς τῆς συνεχίας τῆς διανοίας τοῦ
ποιήματος, ἥτις διὰ τῶν οἴκων μόνον περαίνεται. Γεώργιος δὲ ὁ
Γραμματικὸς μεταξὺ τῶν ἐκ τεσσάρων Ἀνακρεοντείων συγκειμένων
οἴκων παρεμβάλλει ἀτάκτως κουκούλλια, ὅτε μὲν ἐκ δύο, ὅτε δὲ ἐκ

(1) Περί τῆς ἑναλλαγῆς τοῦ γοριάμβου καὶ ἰωνικοῦ πρὸς. Wilamowitz, Philol.
Unters. IX, ὅστις ἐν σελ. 132 μνημονεύει ἐκ τοῦ Ἀνακρεόντος τοῦ στίχο
37 χάλινον ἄγγος ἔχον πυθμένας ἀγγειοσελίνων.

Ἀπὸ δὲ παρὰ Σωφορίῳ τὰ τρίμετρα ἰωνικά ἀπὸ μελλόνος. Πρὸς. καὶ Ἡλίαν Mo-
ναχὸν ἐν Studemund aneed. σελ. 177.

τριῶν Ἀνακρεοντείων, ὅτε δὲ ἐκ δύο ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος τριμέτρων
συγκείμενα, καὶ ταῦτα οὐχὶ χωρὶς ἐν ἰδίῳ ἑκαστον ποιήματι, ἀλλὰ
καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναμίγνυνσι πάντα τὰ σχήματα ταῦτα τοῦ κουκούλ-
λίου. Ἡ στροφικὴ σύνθεσις ποικίλλεται πολὺ παρὰ τοῖς μεταγενε-
στέροις ποιηταῖς Ἀνακρεοντείων· οἱ μὲν οἴκοι εἶνε ὅτε μὲν κατ' ἀλφά-
βητον, ὅτε δὲ οὐχί, οὐδένα δ' ἔχουσιν ὠρισμένον ἀριθμὸν Ἀνακρεον-
τείων, τὸ δὲ κουκούλλιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος
τριμέτρων, παρεμβάλλεται δὲ ὅτε μὲν καθ' ὠρισμένην χώραν ἥτοι
μετὰ ὠρισμένον ἀριθμὸν οἴκων, ἄλλοτε δὲ ἀτάκτως, δύναται δὲ καὶ
παντάσῃ νὰ λείπῃ.

Ἡ στροφικὴ σύνθεσις τῶν Ἀνακρεοντείων μετέβη ὕστερον ἀπὸ τῆς
προσφδιακῆς στιχουργίας εἰς τὴν τονικὴν, ἐν ᾗ δηλαδὴ ὡς βάσις τῆς
ῥυθμοποιίας χρησιμεύουσιν οἱ λογικοὶ τόνοι καὶ οὐχὶ ἡ ποσότης τῶν
συλλαβῶν, οἶον ἐν τῇ ἐξῆς τοῦ Φωτίου ποιήματι (ἀκμ. κατὰ τὴν 9
ἐκστ. 820 - 891)

Ἀπὸ λογικῶν λειψίωνων
δοξῆς ἀδωμὸν ἀνθῆν
ἵνα τοῦ αὐοῦ δεσπότου
τιμῖαν στέψωμεν κόραν.
Βασιλεῦ κράτιστε, χαίροις,
οἰκουμένης ὅμμη θεῶν,
τῶν ἀνάκτων ὧν ἡ δόξα
τῶν βασιλέων τὸ θαῦμα.

υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ

Καὶ ἐν τῇ ἐξῆς τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ σοφοῦ βασιλεύσαν-
τος 886 - 911,

Ἄρα τίς γῆθεν ἀείρας
ἐν συστροφῇ μελεήθου
ἀκαριαῖος ἀποδεί
πρὸς τὴν κλαυθμῶνος κοιλάδα,
ἐν ὅπως με τὰς μενούσας
ἰδὼν κολάσεις θρηνήσω.

υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ

Ἐνταῦθα τοῖς Ἀνακρεοντείσις (ἀνακλωμένοις) ἐπιμίσγνυνται καὶ ἄλλα
σχήματα, ἐν μὲν καθαρὸν ἰωνικὸν δίμετρον, πλεῖον δὲ ἔχοντα ἐν τῇ
πρώτῃ ᾠρῃ χορίαμβον καὶ δίαμβον. Καὶ παρὰ μὲν Φωτίῳ οὐδὲν
ὑπάρχει κουκούλλιον, παρὰ δὲ τῷ Λέοντι ὡς ἐκ τοῦ σχήματος μὲν
δὲν διακρίνεται τῶν οἴκων, δηλοῦται δὲ ἐκ τῆς κατ' ἀλφάβητον τά-
ξεως τῶν οἴκων. Ἀξίον δὲ νὰ παρατεθῶσιν ἐνταῦθα καὶ Ἀνακρεόν-
τείαι τινα ἐκ τοῦ ἐκ 219 τοιοῦτων συγκειμένου ἀστρόφου ποιήματος

τοῦ Ἰωάννου Κατάρχη (ἀκμ. κατὰ τὴν 14 ἐκστ.), ἐν ᾧ σκώπτων τὸν φιλόσοφον καὶ ῥήτορα Νεύρυντον λέγει πρὸς τοὺς ἄλλους τάδε·

Βούλει καὶ μορφήν ἀκοῦσαι;
τὴν μὲν γέννην ἔστι Βλάχως,
Ἀλδανίτης δὲ τὴν ὄψιν,
τοῦ δὲ σώματος τὴν θέσιν
Βουλαγαυαλδανιτοδάλχως.

374. Αἱ δὲ μέικονες στροφαὶ τῆς τε τραγωδίας καὶ τῆς κωμῆδίας ἔχουσι μὲν καὶ αὐταὶ ὡς κύρια στοιχεῖα τὰ ἰωνικά διμέτρα καὶ τρίμετρα, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις καὶ ἄλλα κῶλα ἑτερόμετρα συνήθως λογαοδικὰ ἢ χοριαμβικά, ἅτινα μάλιστα χρησιμεύουσιν ὡς προφθικά ἢ ἐπιφθικά, ὡς ἐν Ἑπτ. Θ. 720, 1. 7. Προμ. 397. Χορ. 323, 1. 2. 5. 792. 793. Πέρσ. 648. 651. Οἱ. Τ. 483, 1. 2 (πρβλ. § 178). Βάκχ. 72, 1. 2. 9. Κύκλ. 495, 4. Βατρ. 324, 1. 2. 3. Ἐκ τοῦ μέσου δὲ τῆς στροφῆς ἀποκλείονται τὰ ἑτερογενῆ μέτρα. — Ἐν τισὶ δὲ στροφαῖς τοῦ δράματος τὰ ἰωνικά μέτρα χρησιμεύουσι μόνον ὡς δευτερεύοντα στοιχεῖα, ὡς ἐν Αἰσχ. Ἀγαμ. 691 = 709. 744 = 757. Σοφ. Φιλ. 1175, ἐνθα ὁ Φιλοκλήτης προφέρειν τὸ ὄνομα τοῖς Τροίαις, τῆς πηγῆς τῶν ἑαυτοῦ παθῶν, μεταπίπτει ἐκ τοῦ ἰαμβικοῦ ῥυθμοῦ εἰς τὸν θρηνηδὴ ἰωνικόν, ἀκολουθοῦσι δὲ δύο διμέτρα ἀνακλῶμενα·

συγχεράν Τρωάδα γὰν μ' ἥλιπτις ἀζειν.

Χ. τόδε γὰρ νοῶν κράτιστον.

Φ. ἀπὸ νῦν με λείπειτ' ἥδην.

Οἱ. Κ. 212. Ἦλ. 1018.

375. Ὡς πηγὴν τοῦ ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ ὑποληπτέον τὴν λατρείαν τοῦ Διόνυσου καὶ τῆς Δήμητρος καὶ τὴν πρωίμως εἰς Ἑλλάδα μετανεχθεῖσαν τῆς Κυβέλης. Τῷ εὐθύμῳ δηλαδὴ χαρακτῆρι τῶν εἰς Διόνυσον καὶ Δήμητρα ἁσμάτων προσετέθη καὶ τὸ ἑκστατικὸν καὶ ὀργαστικὸν κατὰ ῥοπὴν Ἀσιατικὴν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ὀργαστικοῦ δηλονότι τούτου χαρακτῆρος τῆς λατρείας ἐγεννήθη τὸ ἰωνικὸν μέτρον. Ὡς δὲ φρονοῦσιν οἱ περὶ τὸν Ῥοσέχκιον (βλ. Speciel. Metrik³ σελ. 333 κέ.) ὁ ἰωνικὸς ῥυθμὸς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ ἰθυφαλλικοῦ προσλαβόντος πυργιγμικὴν ἄρσιν ἐν ἀρχῇ, ὅθεν τὸ ἥθος τοῦ ῥυθμοῦ προσέλαβε μέζονα κίνησιν·

Ἔσται δὲ τοῦτο φανερόν, ἐὰν συστηματικῶς ἐπαναληφθῇ ὁ ἀνακλῶμενος·

υ υ | - υ υ | - - υ υ | - υ υ | - -
ἀνακλῶμενος ἀνακλῶμενος.

Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἡ ἀνάκλασις ἀποδείκνυται προγενεστέρα τοῦ καθαροῦ σχήματος τῶν ἰωνικῶν, ψευδὴς δὲ ἡ δόξα ὅτι πρῶτος ὁ Ἀνακρέων εἰσηγήσατο τὴν ἀνάκλασιν. Τούταντιον τὸ ἐπιμικτον πρὸς τὰς τραγαϊκὰς εἶνε τὸ πρότερον, τὸ δὲ καθαρὸν ἰωνικὸν τὸ ὕστερον. Πιθανὸς δὲ ὁ αὐλφδὸς Ὀλυμπος μεταξὺ τῆς 20 καὶ 27 Ὀλυμπιάδος, τοῦτέστι κατὰ τοὺς μεταξὺ Ἀρχιλόχου καὶ Ἀλκμῆνος χρόνους, μετῆνεγκεν εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ Ἑλλάδι τὸν ἰωνικὸν ῥυθμὸν μετὰ τῆς Φρυγιστὶ ἁρμονίας, ἐφ' ἧς οὗτος ἤδeto. Διότι ὅταν ὁ Πλούταρχος (περὶ μουσ. 29) λέγῃ ἐξ ἀρχαίων πηγῶν «τὸν Ὀλυμπον ἐκείνον, ᾧ δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς τε καὶ νομικῆς μούσης ἀποδιδόσκει, . . . ἐξευρεῖν φασί . . . καὶ τὸν χορεῖον, ᾧ πολλὰ κέχρηται ἐν τοῖς μητρώοις», τοιοῦτους τραγαίους πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν τοὺς τῶν ἀνακλῶμενων ἰωνικῶν. Ἐκτοτε οἱ ἰωνικοὶ ἐγένοντο προσφιλεῖς μέτρον τῶν ἑκστατικῶν εἰς Διόνυσον, Δήμητρα καὶ Κυβέλην ἁσμάτων, ὡς μάλιστα δηλοῖται ἐκ τῶν μιμησέων τῆς τραγωδίας καὶ κωμῆδίας. Πλὴν τούτων ὅμως πρωίμως ἐγένετο προσέτι χρῆσις τῶν ἰωνικῶν ἐν τῷ ὑπορχήματι καὶ ἐν τοῖς συμποτικαῖς καὶ ἑρωτικαῖς ᾠμασίαις, ἅτινα εἶχον χαρακτῆρα μαλακὸν καὶ ἐκτελειωμένον, ὅσον ὑπὸ τοῦ Ἀλκμῆνος, τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφούς (πρβλ. Ἡρακλ. σελ. 38 W.), μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀνακρέοντος. Τῷ τελευταίῳ ἠκολούθησε καὶ ἡ μεταγενεστέρα συμποτικὴ καὶ ἑρωτικὴ λυρική, κατὰ προτίμησιν τὰ διμέτρα ἀνακλῶμενα μεταχειριζομένη, ὅπερ μέτρον διετίθεισε προσφιλεῖς μέχρι τῶν ὑσάτων χρόνων.

Περὶ τῆς χρήσεως δὲ τῶν ἰωνικῶν ἐν τῇ χορηγίᾳ λυρική μαρτυρεῖ τὸ τοῦ Πινδάρου ἀπόσπ. 189 καὶ 203, τὸ τοῦ Σιμωνίδου 32. 37. 53, τὸ τοῦ Τιμοθέου 12, 14 καὶ τὸ τοῦ Τελίου 5.

Τὸ δὲ δράμα μετεχειρίζετο τὰ ἰωνικά μέτρα πρῶτον μὲν ἐν Διονυσιακοῖς ᾠμασίαις, ἅτινα εἶχον ὀργαστικὸν χαρακτῆρα. Καὶ ἐκ μὲν τῆς τραγωδίας τοιαῦτα πολλὰ παραδείγματα παρέρχονται μάλιστα αἱ τοῦ Εὐριπίδου Βάκχαι, ἐν αἷς τρία εἰς Διόνυσον καὶ Κυβέλην χορικά

ἄσματα σύγκεινται ἐξ ἰωνικῶν, ἥτοι ὁλόκληρα ὡς ἐν στ. 519 κέ. ἢ τοῖς ἰωνικοῖς ἐπιφέρεται ἐν τέλει λογαριδική στροφή ὡς ἐν στ. 64 κέ. 370 κέ. Ἐκ δὲ τῆς κωμωδίας ἐνταῦθα ἀνήκει ὁ χορὸς τῶν μυστῶν ἐν Βατρ. 324, ὅστις ἄρχεται ἀπὸ ἰωνικοῦ εἰς τὸν Ἰακχον ἄσματος. Καὶ τοῦ κωμικοῦ Φρυγίχου ἀπόσπ. ἀδέσπ. 15 (Ἡφ. 39 W.) « ἂ δ' ἀνάγκα 'σθ' ἱερῶσιν καθαρῶσιν φράσμεν » φαίνεται λείψανον ἰωνικῆς στροφῆς πιθανῶς ἐκ τῶν μυστῶν αὐτοῦ. Διονυσιακὸν χαρακτῆρα ἔχει καὶ τὸ παροίνιον ἐν ταῖς τρισὶν ἰωνικαῖς στροφαῖς τοῦ Κύκλωπος στ. 495 κέ. Διακρίνονται δὲ τὰ Διονυσιακὰ ταῦτα ἄσματα τῶν λοιπῶν, περὶ ὧν ἐφεξῆς ὁ λόγος, διὰ τοῦ μείζονος μεγέθους τῶν στροφῶν. Μετρικῶς δὲ χαρακτηρίζονται διὰ τῆς μεγάλης ἀδείας περὶ τὴν λύσιν τῶν θέσεων καὶ συναίρεσιν τῶν ἄρσεων, ὥστε προσεγγίζουσι τοῖς γαλλιαμβικοῖς. — Εἴτα δὲ μετεχειρίζετο ἡ τραγωδία (καὶ ἡ κωμωδία ἐν παρῳδίᾳ) τὰ ἰωνικά μέτρα ἐν θρηνητικοῖς ἄσμασι χορικοῖς τε καὶ μονοφθόκοις, ἐν οἷς μάλιστα ἐπιπόλαζεν ἥθος χορικοῖς τε καὶ μονοφθόκοις, ἐν οἷς μάλιστα ἐπιπόλαζεν ἥθος χορικοῖς τε καὶ μονοφθόκοις. Περὶ τοῦ τοιοῦτου εἶδους τῶν στροφῶν λέγει ὁ σχολιαστὴς εἰς Αἰσχ. Προμ. 128 « ὁ ρυθμὸς Ἀνακρέοντιός ἐστι κεκλασμένος πρὸς τὸ θρηνητικόν... ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οὐκ ἐν παντὶ τόπῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς θρηνητικοῖς ». Τοῦ εἶδους τούτου τῶν ἰωνικῶν στροφῶν, ἐν ᾧ ἐπιπολάζει ἥθος στυγρὸν καὶ μελαγχολικόν, χρῆσιν πλείστην ἐποίησατο ὁ Αἰσχύλος, ὅστις πλὴν τῶν Εὐμενίδων ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις δράμασι εὐρίσκεται μετεχειρισάμενος αὐτάς, μάλιστα δὲ ἐν Πέρσῃ (στ. 65 κέ. 81 κέ. 102 κέ. 648 κέ. 959 κέ. Χορηφ. 323. 789). Πολλῶς δὲ ὀλιγωτέραν ὁ Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης, οἷον ὁ μὲν Σοφοκλῆς ἐν Οἰ. Τ. 483 κέ. καὶ ἐν Φιλοκτ. 1170, ὁ δὲ Εὐριπίδης ἐν Ἰκετ. 42 κέ. 55 κέ.

Γ'. ΜΕΤΡΑ ΠΑΙΩΝΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν κρητικῶν μέτρων.

376. Ὡς ἐν τῷ γενικῷ μέρει τῆς μετρικῆς εἵπομεν, ἡ Ἑλληνικὴ ρυθμικὴ πλὴν τοῦ δακτυλικοῦ καὶ ἰαμβικοῦ ρυθμικοῦ γένους εἶχε καὶ τρίτον τὸ παιωνικὸν καλούμενον. Πέντε δηλαδὴ πρῶτος χρόνος συντιθέμενοι ἀπετέλουν ἓνα ποδα παίωνα καλούμενον, οὗ ἡ τρίσημος θέσις πρὸς τὴν δίσημον ἄρσιν εἶχε λόγον ὡς 3 : 2 ἢ 1 1/2 : 1, τούτεστι τὸν τοῦ ἡμιολίου (υ υ υ | υ υ υ | υ υ υ). Τὸ κύριον δὲ μετρικὸν σχῆμα τοῦ πεντασήμεου τούτου ποδὸς συνέειτο ἐκ δύο λυομένων μακρῶν καὶ μιᾶς βραχείας. Καὶ ὅτε μὲν ἡ βραχεῖα ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο μακρῶν (υ υ - ἢ - υ υ) ὁ ποὺς ἑκαλεῖτο κρητικὸς, εἰ δὲ ἀμφίμακρος καὶ παῖων διδύμιος· ὅτε δὲ προηγίτο τῶν μακρῶν (υ υ -), ὁ ποὺς ἑλέγετο βακχεῖος, πρότερον δ' ἑκαλεῖτο ἀντιβάκχεος· ὅτε δ' ἐπιφέρετο ταῖς μακραῖς (υ - υ), ὁ ποὺς ἑκαλεῖτο παλινβάκχεος, πρότερον βακχεῖος καλούμενος (πρβλ. § 148 ΣΗΜ. γ'). Ἐκ τῶν τριῶν τούτων κυρίων σχημάτων τοῦ πεντασήμεου παιωνικοῦ ποδὸς ἐσηχηματίζοντο κατὰ τοὺς παλαιούς τεχνικούς τρία εἶδη μέτρων παιωνικοῦ ρυθμοῦ, τὸ κρητικόν (ἡ παιωνικὸν μετὰ εἰδικωτέρας σημασίας), τὸ βακχειακὸν καὶ τὸ παλινβακχειακόν. Περὶ τοῦ παλινβακχειακοῦ ὁ Ἡφαιστίων σελ. 40 W. παρατηρεῖ ὅτι « σπάνιον ἐστίν, ὥστε, εἰ καὶ ποὺ ποτε ἐμπέσοι, ἐπὶ βραχὺ εὐρίσκεισθαι ». Κατὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς ἐφεξῆς περὶ τῶν δύο πρώτων εἰδῶν τῶν μέτρων λόγον ποιούμεθα, πρῶτον μὲν περὶ τῶν κρητικῶν, εἰτα δὲ περὶ τῶν βακχειακῶν, καθ' ὅσον τῶν μὲν κρητικῶν πλείστη ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ παλαιᾷ μουσικῇ τέχνῃ, τῶν δὲ βακχειῶν μόνον ἐν συνθέσει μετ' ἱάμβων, δηλονότι ὡς δοχμίων, καθ' ἑαυτοὺς δὲ σποράδην μόνον.

Πλὴν τοῦ ποδικεῦ σχήματος τοῦ συγκαίμενου ἐκ δύο μακρῶν καὶ μιᾶς βραχείας οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ μνημονεύουσι καὶ τὰ ἐξῆς τέσσαρα ποδικὰ σχήματα, ἅτινα εἶχον μίαν μόνην μακράν, ἐκαλούντο δὲ κατὰ τὴν θέσιν, ἣν αὐτὴ κατείχε, παῖων πρῶτος υ - υ υ, παῖων δεύτερος υ - υ υ, παῖων τρίτος υ υ - υ, παῖων τέταρτος υ υ υ υ. 'Ἄλλ' οὖ μὲν πρῶτος παῖων γίνεται διὰ τῆς λύσεως τῆς δευτέρας τοῦ κυρίου ποδὸς ἥτοι τοῦ κρητικοῦ μακρᾶς εἰς δύο βραχείας, οὐ δὲ τέταρτος διὰ τῆς λύσεως τῆς πρώτης μακρᾶς. Ἀμφότερα δὲ τὰ σχήματα ταῦτα καίπερ δευτερεύοντα εἶνε ὅμως χρήσιμα, ὅπως καὶ οἱ ἅγιος καλούμενος οὐ ἐκ τῆς λύσεως ἀμφοτέρων τῶν μακρῶν γινόμενος καὶ ἐκ πέντε βραχείων συλλαβῶν συνστώς υ υ υ υ υ (1), μόνον δὲ δὲν ἀπετελούντο ἐξ αὐτῶν ἰδιᾶ εἰσὴ μέτρων. Ὁ δεύτερος ὅμως καὶ τρίτος καλούμενος παῖων δύνανται να εὐρίσκωνται ἐνίοτε ἐν χρήσει μόνον ὡς λύσεις τοῦ βακχείου καὶ παλμωδίου.

377. Ὡς ἐν τῷ γενικῷ μέρει ἐν τῷ περὶ ποδῶν λόγῳ εἵπομεν, τὰ κῶλα τοῦ παιωνικοῦ βυθμικοῦ γένους ἔχουσι μέγεθος δεκάσημον, πεντεκαδεκάσημον καὶ πεντεκαισικοσάσημον, ὥστε εἶναι διποδία, τριποδία (2) καὶ πενταποδία· αἱ δὲ τετραποδία κατὰ τοὺς παλαιοὺς βυθμικοὺς δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν κῶλον, ἀλλ' ἐπ'ἀνάγκῃ νὰ διαίρωνται εἰς δύο διποδίας. Πάντων δὲ τῶν κῶλων συνηθεστάτη εἶνε ἡ διποδία

α') κρητική. β') βακχιακή. γ') παλιμβακχιακή.

Ἡ τελευταία συνήθως λαμβάνεται ὡς χρητική μετὰ προτεταγμένης ἄρσεως, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου (περὶ συνθ. ὄνομ. 17) ὡς βακχαικὸν (τούτεστι παλιμβακχαικὸν) μνημονευόμενον μέτρον σοί, Φοῖβε, Μοῦσαι τε συμδῶμεν.

Τοιαῦτα δὲ μέτρα ἢ κῶλα, τοὔτῃσι κρητικὰ ἀρχόμενα ἀπ' ἄρσεως, εἶνε σπάνια, ἢ δ' ἄρσις αὐτῇ ὥς ἐπὶ τῶν λαμβανόντων ἐν συλλαβῇ ἀδιάφορος, οἷον Λυσιστρ. 476 «ὦ Ζεῦ, τί ποτε χρησόμεθα». 1028 «ὁ δ' ἄρτος ἀπὸ χρίνικος ἵδεν μάλα νεανίας». 1062. 1047. 1193, 614. 636.

Τὰ δὲ ἐκ κρητικῶν ποδῶν καταληκτικὰ κῶλα καταλήγουσιν εἰς

(1) Diomed. 481, 13. Ἀνών. Ἀμφορ. ἐν Studemund Anecd. var. I, 232, 10.
(2) Ἐπὶ τοῖς ἀνέμοις.

(2) Ἐν τοῖς σχολίοις εἰς τὰς παιωνικάς στροφάς τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅτινα ἀνάγονται εἰς τὸν Ἠλιόθεορον, ἡ διποδία καὶ τριποδία καλεῖται *διρρυθμος* καὶ *τρίρρυθμος*. Παρὰ τῷ Μαρίῳ Οὐικτωρίῳ γίνεται χρῆσις τῶν ὀρων τούτων ἐπὶ τῶν βαχχείων.

πεντάσημον σπονδεῖον ἢ τραχίον διὰ τὴν τελευταίαν ἀδιάφορον, ὁ δὲ ῥυθμὸς ἀνεπληροῦτο ἥτοι διὰ τονῆς τοῦτ' ἐστὶ διὰ παρακτάσεως τῆς προτελευταίας μακρᾶς (— —) ἢ διὰ προσθήκης δισήμεου πᾶνσεως ἐν τέλει (— υ $\bar{\lambda}$), ὅσον Λυσιστρ. 790 κέ.

πλεξάμενος ἄρκυς, καὶ κύνα τιν' εἶχεν,
κούκέτι κατῆλθε πάλιν οἴκαδ' ὑπὸ μίσους.

Ἄλκυμ. ἀπόσπ. 27. Κώλον δὲ καταλαμπικύον μετὰ προτεταγμένης
ἄρσεως εἶνε τὸ ἐν Λυσιστρ. 787 «κὼν τοῖς ὄρσαν ὦκει». Εἰρ. 490.
Τῆς αὐτῆς καταλήξεως φαίνεται ὅτι ἐγένετο χρῆσις ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ
ἀρχῇ τοῦ κώλου, ὅσον Λυσιστρ. 808 κί.

Τί-μων ἦν τις αἰδρυτος ἀδάτοισιν ἐν κτλ.

Ἰσως δὲ καὶ εἰς μίαν μόνον συλλαβὴν κατέληγον τὰ καταληκτικά ἐκ κρητικῶν κωλα. Πρβλ. Πινδ. Ὀλυμπ. 2 καὶ Βακχ. ἀπόσπ. 23, 2.

Περὶ δὲ τῆς λύσεως τῶν μακρῶν παρατηροῦμεν ὅτι τὸ μὲν κύριον σχῆμα, τὸ τοῦ χρητικῆς ἢ ἀφιμαίκευ, ἱσθηθεὶς ἐν τῷ καταληκτικῷ ἐξαμύτρῳ τοῦ Ἀλκαῖος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὁμοιστικῶς (σελ. 43 W.), ὅστις ὡς παράδειγμα οἰρεῖ τὰ ἐξῆς ἐξαμύτρα,

Ἀφροδίτα μὲν οὐκ ἔστι, μάργος δ' Ἔρως οἷα παῖς παῖσδε
ἄκρ' ἐπ' ἄνθη καθαίνων, ἃ μὴ μοι θίγης τῷ κυπαιοίσκῳ.

Ἐπιφέρει δ' αὐτοῖσι ὁ Ἡφαιστίων καὶ τὰδε: «διδωλῶσθω δι' ὅτι καὶ ὅλα ἄσματα κρητικὰ συντίθεται, ὥσπερ καὶ παρὰ Βακχυλίδη,

ὦ Περικλείτε τᾶλλ' ἀγνοήσιν μὲν οὐ σ' ἔλπομαι ».

‘Ο δὲ πρῶτος παίων (τουτέστιν ἡ λύσις τῆς β^α μακράς) εὐρίσκεται ἐν τοῖς ἀποσπάρμασι τοῦ Σιμωνίδου καὶ Βαχυλίδου, οὐχὶ σπανίως παρὰ Πινδάρου καὶ συγχρότα παρ’ Ἀριστοφάνει. Ἐν τισι μέλιται ἄσκιαν, ὅλον ἐν Σφρξί τε. 1275—1283 = 1284—91, ὁ Ἀριστοφάνης σχεδὸν κανονικῶς μεταχειρίζεται τὸν α’ παίωνα ὥς τεχνικὸν μέσον πρὸς ἐπίτασιν τῆς κινήσεως. Φαίνεται δὲ τοῦτο ἰδιᾶζον τῇ κομῳδίᾳ. ‘Ο δὲ δ’ παίων ἐν τῇ κομῳδίᾳ εἶνε πολλὰ σπανιώτερος. ‘Ο δὲ ὀρθιος, ὁ ἔχων δηλαδὴ λελυμένης ἀμφοτέρους τὰς μακράς, κατ’ ἐξάρεσιν εὐρίσκεται καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον σκοπίμως.

378. Τοῦ παιωνικοῦ ῥυθμοῦ χρῆσις κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἀπόλλωνος ὀρχηστικοῖς ᾠσμασι, τοῖς καλουμένοις ὑπορχήμασι. Συνωδὰ λοιπὸν τῷ κεκινημένῳ ἦθει τῶν ὑπορχημάτων ὁ

παιωνικός ρυθμός ἦτο ἐνθουσιαστικώτερος (1), ὅπως ὁ ἰωνικός, ἀνευ ὁμοῦ τῆς ἐκείνου μαλθακότητος καὶ ἀθυμίας, ἐνέφαινε δὲ μείζονα τῶν τροχαίων καὶ ἰαμβίων κίνησιν καὶ θερμότητα. Καὶ ἐκ μὲν τῆς χρήσεως ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῦ Ἀπόλλωνος Παιῖνος ὠνομάσθη παῖων (2), ἐκ δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης τοῦ ὑπορχήματος κοιτίδος, δηλονότι τῆς Κρήτης, κρητικός. Εἶδος δὲ τοῦ ὑπορχήματος ὡς γένους λαμβανομένου ἦτο ἡ πυρρίχη, ἥτις ὡσαύτως ἐν Κρήτῃ τὸ πρῶτον ἀνεπτύχθη. Καὶ ἐν τῇ πυρρίχῃ λοιπὸν ἦσαν χρήσιμοι οἱ παῖωνες, ὅθεν καὶ ἡ εὐρεσις αὐτὸν ἀνάγεται εἰς τοὺς πυρριχιστὰς Κουρήτας καὶ Κορύθαντας (3). Ἐκ τῆς Κρήτης δὲ λέγεται ὅτι μετένεγκε τὸν παιωνικὸν ρυθμὸν εἰς Σπάρτην ὁ Θαλήτας, ὅστις ὡς ποιητὴς παιωνικῶν ὑπορχημάτων καὶ εὐρετῆς τῶν παιῶνων λέγεται (Σχολ. εἰς Πυθ. 2, 127. Στράβ. 10, 4, 16). Ἐν Σπάρτῃ δὲ πλὴν τοῦ Θαλήτα, δι' οὗ ἐγένετο ἐν αὐτῇ ἡ δευτέρα μουσικὴ κατὰστασις, θεράπευσε τὸ ὑπόρχημα καὶ ὁ Ξενοδαμος ὁ Κυθῆριος (Ἀθῆν. 1, 15 d. Πλούταρχ. περὶ μουσ. 10) καὶ ὁ Ἀλκμᾶν (ἀπόσπ. 38). Καὶ οἱ κορυφαῖοι δὲ τῶν χορικῶν λυρικῶν εὐρίσκονται χρῆσιν τοῦ παιωνικοῦ ρυθμοῦ πεποιημένοι καίτοι οὐχὶ μεγάλην. Καὶ τοῦ μὲν Σιμωνίδου σφῶνται δύο παιωνικά ἀποσπάσματα, τὸ μὲν ἐξ ὑπορχήματος, τὸ δὲ ἐκ παιᾶνος. Παρὰ δὲ τῷ Πινδαρῷ δὲν εὐρίσκονται παῖωνες ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τῶν ὑπορχημάτων, ἀλλ' ἐν τισιν ἐπινίκις ὑπορχηματικῶν ἔχουσι χαρακτηριστὰ, οἷον ἐν Ὀλυμπ. 2. ἐν Πυθ. 5. Ὀλ. 10. Ἐν τοῖς δύο τελευταίοις καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ διθυραμβικῷ ἀπόσπ. 74 (53) οἱ παῖωνες δὲν εἶνε καθарοί, ἀλλ' ἀναμίσγονται καὶ λογαδιδικὰ μέτρα. Περὶ δὲ τῆς χρήσεως παρὰ Βακχυλίδῃ περὶ. Ἡρακλ. σελ. 43 W. - Ἐκ τῆς λυρικῆς παρέλαβες τὸν παιωνικὸν ρυθμὸν ἡ κομωδία καὶ συγνὴν ἐπιούσατο χρῆσιν ἐν τοῖς χορικοῖς ᾄσμασι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν μονωδικοῖς (Ἀχαρν. 971. Σφ. 1060. Εἰρ. 1127. Λυσιστ. 614). Ἐν δὲ τῇ τραγωδίᾳ σπανίως εὐρίσκονται κρητικά ᾄσματα, οἷον ἐν Αἰσχ. Ἰκέτ. 419 κί. Εὐρ. Ὀρέστ. 1415 κί.

(1) Ἀριστοειδ. Κοῖντιλ. σελ. 88 M. « τοὺς ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ θεωρουμένους ἐνθουσιαστικότερους εἶναι συμβέβηκεν ». Στράβ. 10. σελ. 480 U (συνιστάεσθαι). Ἀνών. Ἀέρος. ἐν Studem. Anecd. var. 1, σελ. 328 (ῥόμος, ὑπορχηματικός).

(2) Σχολ. Ἡρακλ. ἐν Studem. Anecd. var. 1, 128. Ἰσαάκ Μοναχός 177, 3 (= Ψευδοδόξ. 130, 6).

(3) Σχολ. εἰς Πυθ. 2, 127 καὶ Νερ. 651. Σουῖδ. « κατ' ἐνδόξῳ ».

379. Τὸ συνηθέστατον τῶν κρητικῶν μέτρων εἶνε τὸ ἀκατάληκτον τετράμετρον, ὅπερ ὑποληπτέον ὡς ἐκ δύο διμέτρων συγκείμενον, ὅθεν καὶ τέμνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐν τῷ μίῳ τῶν δύο κώλων. Οἱ κομικοὶ μετεχειρίσαντο αὐτὸ καὶ κατὰ στίχον, οἷον ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρν. 976 κί.

αὐτόματα πάντ' ἀγαθὰ | τῷδ' γε πορίζεται.

οὐδέποτε' ἐγὼ Πόλεμον | οἴκαδ' ὑποδέξομαι.

Πολλάκις δὲ μετεχειρίσατο αὐτὸ ὕστερον καὶ ὁ Ἀλεξανδρίτης Σιμμάς, ὅστις ἐν τισι μὲν ποιήμασι, ὡς λέγει ὁ Ἡρακλῆς (σλ. 42 W.), ἐπετίθεισε καὶ παραλαμβάνει τοὺς πλείστους κρητικούς, οἷον (ἀπόσπ. 4)

μᾶτερ ὦ πότνια, κλύθι, νυνὶδ' ἀδράν,

Δωρι, κυμοκτύπων ἤραν' ἄλλων μυχνῶν.

Ἐν ἐνὶ δὲ λύων ἀμφοτέρως τὰς τοῦ κρητικοῦ μακρὰς καὶ παραλαμβάνει τὸν ἐκ πέντε βραχυῶν παῖωνα πλὴν τῆς τελευταίας, ἐφ' ἧς τὸν τέταρτον παραλαμβάνει παῖωνα, οἷον

σέ ποτε Διὸς ἀνὰ πύματα | νεαρὲ κόρε νεβροχίτων.

Τινὲς δὲ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον συνετίθεισαν τὸ τετράμετρον, ὥστε τρισὶ τετάρτοις παῖωσι καὶ ἐπάρχεται τελευταῖος ὁ κρητικός, οἷον θυμειλικᾶν ἴθι μάκαρ | φιλοφρόνως εἰς ἔριν.

Τὸ δὲ σπανιώτερον καταληκτικὸν τετράμετρον χρησιμεύει ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὡς κατακλείς συστήματός τινος, οἷον Ἀριστοφ. Λυσιστ. 792. Ὀρν. 246

ἔχετε λειψιδνὰ τ' ἐρόεντα Μαγαθῶ-νος.

Συχνὰ δὲ συζεύγνυνται κρητικὰ κῶλα, καὶ μάλιστα διμέτρα, εἰς μίαν ὑπέρμετρον περίοδον, ἥτις ὅτι μὲν καταλήγει εἰς κῶλον ἀκατάληκτον, ὅτι δὲ εἰς καταληκτικὸν (κρητικὰ συστήματα ἐξ ὁρίων), οἷον Ἀλκμ. ἀπόσπ. 38

Ἀφροδίτα μὲν οὐκ | ἔστι, μάργος δ' ἔως | οἶα παῖς παῖς - δει.

Δύο δὲ διμέτρα καὶ ἓν τρίμετρον συζεύγνυνται παρ' Ἀριστοφάνει Ὀρν. 1069 κί. « ἐρπετὰ τε καὶ δάκτυλα | πᾶν' ὅσαπερ ἔστιν ὑπ' ἡμᾶς πτέρυγος | ἐν φωνῇ ὀλλυται ». Περὶ Ἀριστοφ. Εἰρ. 358 = 596. 1131 = 1163.

380. Τῆς κομωδίας ἰδίᾳ εἶνε τὰ τραγικοπαιωνικά μέτρα, ἐν οἷς τροχαῖα καὶ παιωνικά κῶλα συντίθενται εἰς μίαν περίοδον. Τοιοῦτον εἶνε τὸ τραγικοπαιωνικὸν τετράμετρον, ὅπερ ὁ Ἀριστοφάνης κατὰ στίχον ἐπαναλαμβάνει ἐν Λυσιστ. 1014 κί.

οὐδὲν ἐστὶ θηρίον γυναικὸς ἀμαχώτερον
οὐδὲ πῦρ οὐδ' ὄδ' ἀναιδής | οὐδεμία πόρδαλις.

Ἄλλοτε δὲ προηγούνται μὲν τὰ κρητικὰ κῶλα, ἐπιφέρεται δὲ τροχαϊκόν, οἷον παρ' Ἀριστοφ. Εἰρ. 351 κί.
ἀλλ' ἀπαλὸν ἂν μ' ἴδουσ' καὶ πολὺ νωότερον ἀπαλλαγέντα πραγμάτων.

381. Αἱ δὲ παιωνικαὶ στροφαὶ σπανίως μόνον συντίθενται ἐκ καθαρῶν κρητικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι' ἀναμείγνυνται μετὰ τῶν κρητικῶν κῶλων καὶ τροχαϊκῶν. Πολλῶς δὲ μία μόνον ἢ καὶ πλείονες περίοδοι σύγκεινται ἐκ κρητικῶν, αἱ δ' ἄλλαι εἴνε τροχαϊκαί. — Τὰ δὲ μετρικὰ στοιχεῖα τῶν στροφῶν τούτων εἶνε τὸ κρητικὸν διμέτρον, ὅτε μὲν ἀκατάληκτον, ὅτε δὲ καταληκτικόν, καὶ τὸ τρίμετρον· εἴτα τὸ τροχαϊκὸν διμέτρον (τετραποδία) μετ' ἁλόγων ἄρσεων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι' τὰ τε κρητικὰ καὶ τὰ τροχαϊκὰ κῶλα ἀποτελοῦσιν ὑπερμέτρος περίοδους. Καὶ ἡ μὲν τομὴ μεταξὺ τῶν κῶλων εἶνε μὲν συγνή, οὐχὶ ὅμως ἀπαραίτητος. Τὴν δὲ λύσιν ὁ μὲν κρητικὸς ἐπιδέχεται συγχρότερον ἐπὶ τῆς δευτέρας μακρᾶς, οἱ δὲ τροχαῖοι ἀποφεύγουσιν αὐτήν. Ἀντιστροφικῶς δ' ἀνταποδίδονται ἀλλήλοις ὁ πρῶτος παίων καὶ ὁ κρητικὸς, ὡς ἐν Ἀχαρν. 218 καὶ 233, 290. 291. 295 καὶ 339. 340. 342, ὁ τέταρτος παίων τῷ κρητικῷ, ὡς ἐν Εἰρ. 359. 398. 599. Ὅρν. 1065, καὶ ὁ τέταρτος τῷ πρώτῳ παίωνι, ὡς ἐν Ἀχαρν. 301 καὶ 346, Σφ. 339 καὶ 370. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ τροχαϊκὴ διποδία ἀνταποδίδεται παίωνι καὶ κρητικῷ, ὡς ἐν Σφηζί. στ. 410 καὶ 468, 417. 472. Εἰρ. 350. 388. 351. 390. Λυσιστρ. 785. 809. 788. 811. Ὡς ἰδιωματικὴ δὲ τῶν στροφῶν τούτων παρατηρεῖται ὅτι ἐν τῷ τέλει ὁ παρατελειωτὸς ποὺς εἶνε σχεδὸν κανονικὸς κρητικὸς.

Καὶ στροφᾷ μὲν ἐκ καθαρῶν κρητικῶν συγκείμεναι εἶνε αἱ παρ' Αἰσχ. Ἰκέτ. 418 = 423

στρ. φρόντισον καὶ γενοῦ πανθίκως
εὐσεβὲς πρόξενος·
τὰν φυγάδα μὴ προδοῖς,
τὰν ἐκαθεν ἐκβολαῖς

5 δυσδόεις ὀρμέναν·
ἀντ. μηδ' ἴδης μ' ἐξ ἐδρῶν πανθέων
βυθισθεῖσαν, ὧ

πάν κράτος ἔχων χρονον·
γνώθι δ' ὕβριν ἀνέρον
καὶ φύλαξαι κότον.

Καὶ παρ' Ἀριστοφάνει. Ἀχαρν. 665 = 692.

δεῦρο, Μοῦσ', ἐλθέ φλεγυρὰ πυρὸς ἔχουσα μένος, ἔντονος Ἀχαρνικῇ.
οἷον ἐξ ἀνθρώκων πρηνίμων φέψαλος ἀνήλατ' ἐρεθίζομενος οὐρίᾳ
ἡνίκ' ἂν ἐπανθρακίδες ὡς παρὰ κειμένοιαι, [ῥιπίδι,
οἱ δὲ Θασίαν ἀνακικῶς ληλαρᾶμνυκα,
οἱ δὲ μάττωσιν, οὕτω σοβαρὸν ἐλθέ μέλος εὐτονον, ἀγροικόντονον,
ὡς ἐμὲ λαβοῦσα τὸν δημότην.

Μόνον δι' ἐμφωδίκως ἐπάγονται τροχαῖοι ἐν Ἀριστοφ. Σφ. 1275 = 1284·

ὦ μακρόν! Αὐτόμενες, ὡς σε μακαρίζομεν,
παῖδας ἐφύτευσας ὅτι χειροτεχνικοῦτάτους,
πρῶτα μὲν ἅπασι φίλον ἄνδρα τε σοφώτατον,
τὸν κιθαροσολοῦσάτον, ὃ χάρης ἐθέσπετο·
5 τὸν δ' ὑποκριτὴν ἔτερον, ἀργαλέον ὡς δόχον·
εἰτ' Ἀριφράδην πολὺ τι θυμοσοφικώτατον,
ὄντιν' ἀποτ' ὥμοσε μαρόντα παρὰ μηδενός,
ἀλλ' ὑπὸ σοφῆς φύσεος αὐτόματον ἐκράδεν
γλῶττοποιεῖν εἰς τὰ πορνεῖ' εἰσιδνὸν ἐκαστοτε.

Ἀχαρν. 971 = 988. — Τροχαιοπαωνικαὶ δὲ στροφᾷ εἶνε αἱ ἐν Ἀχαρν. 201 = 219 καὶ 284 = 335.

1 ΔΙΚ. Ἡράκλεις, τοῦτ' τί ἐστὶ; τὴν χύτραν συντηρεῖται.
χορ. δὲ μὲν οὖν καταλεύσομεν, ὦ μαρὰ κεφαλῇ.

ΔΙΚ. ἀντὶ ποίας αἰτίας, ὧχαρνέων γεραίτατοι;
χορ. τοῦτ' ἐρωτᾷς; ἀναίσχυντος εἰ καὶ βδελυρὸς,
5 ὡς προδοῦν τῆς πατρίδος, ὅστις ἡμῶν μόνος
σπεισόμενος εἴτα δύνασθαι πρὸς ἐμ' ἀποδέλπειν.

2 ΔΙΚ. ἀντὶ δ' ὧν ἐδπεισάμην ἀκούσας, ἀλλ' ἀκούσατε.
χορ. σοῦ γ' ἀκούσωμεν; ἀπολεῖ· κατὰ δὲ χροῶμεν τοὺς λίθους.
ΔΙΚ. μηδαμῶς, πρὶν ἂν γ' ἀκούσῃτ'. ἀλλ' ἀνάσχεσθ' ὄγαθοί.

10 χορ. οὐκ ἀνασχόμεναι· μηδὲ λέγε μοι οὐ λόγον·
ὡς μεμίσσηκα δὲ Κλέωνος ἐτι μᾶλλον, ὅν
καταμεῶς τοῖσιν ἱππεῦσι καττύματα.

Καὶ αἱ ἐν Λυσιστρ. 781 = 805, 1043 = 1059 = 1188 = 1204.
Ἰππ. 303 = 382. Εἰρ. 346 = 582.

Παρὰ δὲ τῷ Πινδάρῳ ἐν Ὀλ. 2 τῶν παιώνων προηγείται μὲν ἄρσις ὡς ἀνάκρουσις, ἐπιφέρονται δὲ λογαδικαὶ ὡς κατακλείς. Τοὺς παιωνικοὺς πόδας ὁ Μαυρικός Schmidt (über den Bau der Pindar. Strophe) διαίρει ὧδε·

υ | 2 υ - | 2 υ - | 2 υ υ υ | 2 υ - | 2 υ υ υ | 2 υ υ υ | 2 υ υ
Λ Λ - | 2 υ - | 2 υ υ υ | 2 υ υ υ | Λ | 2 υ - | 2 υ - | 2 υ υ υ -
Λ Λ - | 2 υ υ υ | 2 υ - | 2 υ υ υ | 2 υ - | Λ υ - | 2 υ υ υ | 2 υ - | 2 υ υ

μασμοῦ ἐκφέρονται πρὸς τὸ θεῖον ἱκετευτικά προσφωνήσεις ἢ μετὰ τρόπου ἐπιφωνηματικοῦ γίνονται ἐρωτήσεις πλήρεις ἀδυναμίας καὶ πάθους. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῇ τραγῳδίᾳ συχνὰ ἱαμβικά μέτρα ἄρχονται μὲν ἀπὸ βακχείων, ὅμως δὲ κατ' ἐμφασιν μόνον καὶ οὐχὶ καθ' ὑπόστασιν, διότι οἱ ἀρχόμενοι οὗτοι βακχείοι εἶνε ἱαμβικά διποδία μεμειωμένα τῇ δευτέρᾳ ἄρσει (υ λ ι). ὅθεν χρεῖα προσοχῆς ὅπως μὴ λαμβάνωνται ὡς βακχείοι αἱ καταληκτικαὶ αὐταὶ ἱαμβικαὶ διποδία. "Οἱ δὲ καὶ τὰνάπαλιν δὲν εἶνε ὀρθόν, πᾶς δηλονότι βακχείος δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὡς καταληκτικὴ ἱαμβικὴ διποδία, ὡς τινες τῶν νεωτέρων ἀπεφάναντο περὶ τοῦ βακχείου, μαρτυρεῖ οὐ μόνον τὸ ὅτι οἱ παλαιοὶ τῷ ρυθμῷ τούτῳ προσποιοῦσι διαρρήδην μέγθος πεντάσημον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι οἱ βακχείοι οἱ τε ἄλλοι (σπανιότερον οὗτοι) καὶ οἱ ἐπὶ τῶν δογμίων δέχονται καὶ τὴν λύσιν τῆς μακρᾶς εἰς δύο βραχείας, ὅπερ δὲν θὰ ἐγίνετο, ἂν ἦτο χρόνος τρίσημος ὡς ἐπὶ τῶν καταληκτικῶν ἱαμβικῶν διποδίων.

383. Τῶν βακχειακῶν μέτρων συχνότατον μὲν εἶνε τὸ *ἡμετρον*, ὡς Εὐμ. 789 « στενάχω, τί ρέξω; » Τραχ. 890 « τίς ἦν; πῶς; φέρε; εἰπέ ». 892 « τί φωνεῖς; σαφνῆν ». Σοφ. Ἥλ. 1279 « ζυνοεῖς; τί μὴν οὐ; » Ἀλκ. 92 « ὦ Παιάν, φανίης ». Εὐρ. Ἰκετ. 990 « τί φέγγος, τίν' αἶγλαν ». Ἡρακλ. Μ. 879 « χορευθέντ' ἀνάλοισι ». 906 « τί δρᾶς, ὦ Διὸς παῖ; » Ἰων. 190. Τρωάς. 321. 587 καὶ 588. Ὀρέστ. 178. Ῥῆσ. 695.

Μετὰ δὲ τὸ διμετρον ὡς πρὸς τὸ συχνὸν τῆς χρήσεως ἔρχεται τὸ *τετράμετρον*, οὐ ὁ Ἡρασιώων (σελ. 43 W.) ὡς παράδειγμα φέρει τοὺς ἐξῆς στίχους ἐκ τῶν Βασσαρῶν τοῦ Αἰσχύλου (ἀπόσπ. 22 b Dind):

ὁ ταῦρος δ' εἴκοιν | κυρίξιν τιν' ἀρχάν,
φῖδασάντος δ' ἐπ' ἔργοις | προσηπιδῆσται νιν.

Τοιαῦτα εἶνε καὶ τὰ ἐξῆς:

Προμ. 115 τίς ἀχῶ, τίς ὀδμὰ | προσέπτα μ' ἀφ' ἐγγῆς;

Φιλ. 396 ὅτ' ἐς τόνδ' Ἀτρεΐδαν | ὕβρις πᾶσ' ἐχώρει.

Ίων. 1546 τίν' αὐδὸν ἀύσω, | βοάσω; πόθεν μοι.

Ίων. 1536 κλύεις, ὦ κατ' αὐλάν | ἀλαίνων γεραίον.

Διονύς. περὶ συνθ. ὅν. 17 τίν' ἀκτάν, τίν' ὕλαν | δράμω; ποῖ.

Σπανιώτατον δὲ εἶνε τὸ *τρίμετρον*, ὡς [πορευθῶ;

Ἀγαμ. 1081 ἀγνυῖτ', Ἀπολλῶν ἐμός.

Χορ. 390 ποτᾶται, πάροιθεν δὲ πρῶρας.

Φοιν. 187 Λερναίᾳ τε δώσειν τριαῖνα.

Βάκχ. 994 φονεύουσα λαιμῶν διαμπαῆς.

Ῥῆσ. 708 ἭΜ. τίν' ἀλκίην, τίν' αἰνείης; ἭΜ. Ὀδυσσῆ.

Ἰσασύτως σπανιώτατον εἶνε καὶ τὸ *πεντάμετρον*, ὡς Ἐπτ. 104 « τί βέξεις, προδώσεις, παλαίχθων Ἀρης, τὰν τεάν γᾶν; » Ἐλέν. 642 « πρὸς ἄλλαν ἐλαύνει θεὸς ξυμφορὰν τᾶσδε χρεῖσσι ». Δύνανται δὲ ταῦτα νὰ διαιρεθῶσι καὶ εἰς δύο, τουτέστι διμετρον καὶ τρίμετρον.

Τοιαῦτα καὶ περὶ τῶν βακχειακῶν μέτρων. Ἐκ βακχείων μετ' ἱαμβῶν συνθεμένων ἀποτελεῖται ὁ δόχμιος καλούμενος ρυθμός, ὅθεν λέγομεν ἐνταῦθα καὶ περὶ τοῦ ρυθμοῦ τούτου.

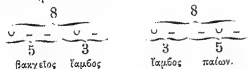
Β'. Περὶ δογμίων.

384. Πάντες οἱ ρυθμοὶ, περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, διαιροῦνται κατὰ λόγον τῶν ἀριθμῶν, ἦτοι τῶν ἄρσεων καὶ θέσεων, εἰς ρυθμούς ἰσους καὶ ἐπιμορίους (1). Τούτων οἱ μὲν πρῶτοι (οἱ δακτυλικοὶ) ἔχουσι διαίρεσιν καμμένην ἐν ἰσότητι ἦτοι τὸν τοῦ ἰσοῦ λόγον, οἱ δὲ δεύτεροι (ἱαμβοὶ, παίωνες καὶ ἐπιτρίτοι) ἔχουσι λόγον ἐπιμόριον, τουτέστιν ἡ ἄρσις καὶ ἡ θέσις αὐτῶν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ μίαν μονάδα, ἔχουσι δηλ. ὡς 1 : 2, 2 : 3, 3 : 4. Τὰ μέρη τῶν τελευταίων ἦτοι τῶν ἐπιμορίων εἶνε μὲν ἄνισα ἀλλήλοις, ἡ διαφορὰ ὅμως αὐτῶν εἶνε οὕτω μικρά, ὥστε ὁ πρὸς ἄλληλα λόγος ἐλαμβάνετο ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων τῶν ἐν ἰσότητι καμμένων, τουτέστιν ὡς εὐθὺς ἡ ὀρθός, ὅθεν καὶ οἱ δεύτεροι ρυθμοὶ ἐκαλοῦντο ὀρθοί, ὅπως καὶ οἱ πρῶτοι. Πλὴν τούτων ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ ρυθμικὴ εἶχε καὶ ρυθμόν, οὗ οἱ ἀριθμοὶ ἐκείντο ἐν λόγῳ ἐπιμερεῖ, τουτέστιν ἡ θέσις διέφερε τῆς ἄρσεως τὸ μέγεθος πλέον ἢ κατὰ μίαν μονάδα, ὅθεν καὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ὀρθοὺς ἐκαλεῖτο δόχμιος, τουτέστι πλάγιος. Τοιοῦτος εἶνε ὁ οὐκτάσημος δόχμιος υ - υ - υ, οὗ ἡ ἄρσις πρὸς τὴν θέσιν εἶχεν ὡς 3 : 5 ἢ ὡς 5 : 3. Ὑπὲρ τῆς θεωρίας ταύτης κυριωτάτην πηγὴν ἔχομεν τὸ ρυθμικὸν ἀπόσπασμα, ὅπερ διεσώθη ἐν τῇ τοῦ Χοιροδοσκοῦ ἐξηγήσει εἰς τὸ τοῦ Ἡρασι. ἐγχειρ. εἰς κεφ. ι' (παρὰ Studemund, anecd. var. σελ. 76 κί. Παραπλησίως δὲ ἐν τῷ Μ.

(1) Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἰσῶν καὶ ἐπιμορίων ρυθμῶν ποιεῖται λόγος ὁ Ἀριστέλης Κοϊντιλιανὸς σελ. 39. Περὶ δὲ τῆς σημασίας τοῦ ἐπιμορίου καὶ ἐπιμερούς λόγος γίγται εἰς Νικομάχ. ἀριθμ. 1, 19. 20.

ἐτυμολ. λ. δογματικός)· αἰστέον γὰρ ὅτι τὸ δογματικὸν σύγκειται ἐξ ἀντισπάστου καὶ συλλαβῆς, ὡς πρὸς τὸν μετρικὸν χαρακτῆρα. Οἱ μέντοι ρυθμικοὶ τὸ πᾶν μέτρον ὡς μίαν συζυγίαν λαμβάνοντες δογματικὸν ὀνομάζουσι διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Οἱ προεξηρημένοι ρυθμοί, ἱαμβός, πάλων, ἐπίκριτος, ὀρθοὶ καλοῦνται· ἐν ἰσότητι γὰρ κείνται, καθὼς ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν μονάδι πλεονεκτεῖται· ἡ γὰρ μονάς ἐστὶ πρὸς δυάδα, ἡ δυάς πρὸς τριάδα, ἡ τριάς πρὸς τετράδα. Ἐν δὲ τῷ δογματικῷ εὐρίσκεται ἡ διαίρεσις τριάς πρὸς πεντάδα, οὐκέτι ὀρθή. Οὗτος οὖν ὁ ρυθμὸς οὐκ ἡδυνάτο ὀρθὸς καλοῦνται, ἔπει δὲ δυάδι πλεονεκτεῖται· ἐκλήθη οὖν δόχμιος, ἐν φῶ τὸ τῆς ἀνισότητος μείζον ἢ κατὰ τὴν εὐθεσίαν κρίνεται». Τοῖς τελικοῖς τοῦ ἀποσπάσματος τούτου λόγοις συμφωνεῖ ὁ Ἀριστέιδης σελ. 39 λέγων «δόχμιοι δι' ἐκαλοῦντο διὰ τὸ ποικίλον καὶ ἀνόμοιον καὶ μὴ 'κατ' εὐθὺ θεωρεῖσθαι τῆς ρυθμοποιίας» (κατ' εὐθὺ θεωρεῖσθαι = κατὰ τὴν εὐθεσίαν κρίνεται). Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ Ὁτριχᾶς σελ. 286 «δογματικὸν ὀνομάζεται . . . παρ' ὅσον, ὡς ἐνίοι φασί, πλάγιόν τινα τὸν ρυθμὸν ἔχει καὶ οὐκ ὀρθότατον». Ὅτι δὲ ὁ δόχμιος εἶεν ὀκτασήμερος μέγεθος, μαρτυρεῖται προσέτι ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ σχολ. εἰς Ἐπτ. 120 «καὶ ταῦτα δι' δογματικά ἐστὶ καὶ ἴσα, ἵαν τις αὐτὰ ὀκτασήμεως βάλῃ. Κυρίως δὲ ἴπον βαλῇ»· ρυθμοὶ γὰρ εἰσι· βαίνονται δὲ οἱ ρυθμοὶ, διαίρεται δὲ τὰ μέτρα, οὐχὶ βαίνονται. Πρβλ. σχολ. εἰς Ἐπτ. στ. 100.

ὑπὸ τούτων βεβαιοῦται ὅτι ὁ ὀκτασήμερος δόχμιος βαίνόμενος ἐλάμβανε δύο σημεῖα ἥτοι ρυθμικοὺς χρόνους, μίαν δηλονότι θέσιν καὶ μίαν ἄρσιν. Διττῶς δὲ διήρουν τὸν δόχμιον οἱ παλαιοὶ ἥτοι εἰς τὸν πεντάσημον βακχείον καὶ τὸν τρίτημον ἱαμβόν, ἡ εἰς τὸν τρίτημον ἱαμβόν καὶ τὸν πεντάσημον πάλωνα·

Ἀμφοτέρας τὰς διαίσεις ταύτας μνημονεύει ὁ Φάβιος Κοιντιλιανὸς (instit. 9, 4, 97)· «est et dochmius, qui fit ex bacchio et iambo vel iambo et cretico». Τὴν δευτέραν δὲ ὁ Χοιροβοσκὸς ἐν Ἑβηγῆσως μν. χωρίῳ λέγων «ἐν ταῦθα οὖν δόχμιον ρυθμὸν φησιν ἱαμβόν καὶ πάλωνα πρῶτον» καὶ ὁ Ἀριστέιδης σελ. 39 λέγων «συντίθεται ἐξ ἱαμβοῦ καὶ πάλωνος διαγίγναι». Ἡ πρώτη ἐκδοχὴ φαίνεται

ταὶ ὀρθότερα, διότι κατὰ τὴν δευτέραν δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀλογία τῆς παρατελεῦτου συλλαβῆς, ἣν ἐπιδέχεται ὁ δόχμιος, ὡς μετ' ὀλίγον θὰ εἴπωμεν, ἂν αἱ τρεῖς τελευταῖαι συλλαβαὶ τοῦ δογματικοῦ ληφθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσαι πάλωνα. Κατὰ τὴν πρώτην ὁμως ἐκδοχὴν, ὅταν δηλ. ὁ δόχμιος ληρῇ ὡς ἐκ βακχείου καὶ ἱαμβοῦ συντεθειμένος, ἡ ἀλογία ἀμφοτέρων τῶν ἄρσεων (τῆς πρώτης καὶ τῆς παρατελεῦτου συλλαβῆς) οὐδὲν ἔχει τὸ δυσεξηγητόν. Καίπερ δὲ ἐκ δύο ἀνίσων ποδῶν συντιθεμένος ὁ ρυθμὸς οὗτος, ὅμως ἐβλάπτετο ὡς εἰς πούς, δηλονότι σύνθετος ἦτο διποδία, καὶ ὡς πᾶσα διποδία ἐλάμβανε καὶ αὐτὸς ἓνα κύριον τόνον (θέσιν) καὶ ἓνα δευτερεύοντα (ἄρσιν) ὧδε·

Οἱ παλαιοὶ ὁμως μετρικοὶ, οἵτινες οὐδὲν ἐποιοῦντο λόγον τῶν ρυθμικῶν λόγων, καθ' ἣν εἶχον ἀρχὴν νὰ διαίρῳσι τὰ μέτρα εἰς τετρασύνθετους ποδάς, ἐλάμβανον καὶ τὸν δόχμιον ὡς συγκείμενον ἐξ ἀντισπάστου μετὰ συλλαβῆς (Χοιροβοσκὸς μν. χ.). Ἡ ἀντισπαστική ἐκδοχὴ εὐρίσκεται καὶ παρ' Ἡρακλείωνι σελ. 33 W., Τριχῆ 286, 17 καὶ Mar. Victor. 88, 23 K. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ μὲν Οὔεσφάλιος ἐν τῇ β' ἐκδ. τῆς μετρικῆς τῆμ. 2 σελ. 854 παρατηρῶν ὅτι ἡ διαίρεσις τοῦ ὀκτασήμερου δογματικοῦ εἰς 5+3 εἶνε ἄρρυθμος κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐν φῶ ὁ δόχμιος οὐ μόνον συγχῶς εἶνε ἐν τῇ παλαιᾷ ποιήσει, ἀλλὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ ρυθμοποιᾷ χρήσιμος παρά τε τῷ Διόφυλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς τραγικοῖς, λαμβάνει τὸν δόχμιον ἅλως, ὡς βακχειακὴν καταληκτικὴν διποδίαν·

υ α - , υ α - διμετρον ἀκατάληκτον

υ α - , υ α - ᾶ » καταληκτικὸν (δόχμιος).

Τὴν δὲ λύσιν τῆς τελικῆς μακρᾶς τοῦ δογματικοῦ, ἐπομένης καταλήξεως, παρομνηθεῖται ὁ Οὔεσφάλιος ἐκ τῆς ἀναλόγου λύσεως τῆς τελικῆς μακρᾶς τοῦ Γλυκωνείου καὶ ἄλλων, ἥτις εὐρίσκεται παρὰ Πινδάρῳ καὶ Εὐριπίδῃ. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Οὔεσφάλιου ἀποδείκνυται μὲν σύμφωνος τοῖς δόγμασι τῆς Ἀριστοξενείου ρυθμικῆς θεωρίας, καθ' ὅσον αὕτη σφῆζεται, ὁμως δὲ φαίνεται τολμηρὸν νὰ ζητῇ τις νὰ καινοτομῇ στηριζόμενος ταῖς καθολικαῖς ρυθμικαῖς ἀρχαῖς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐν φῶ ἡ σφῆζομένη παρὰ Κοιντιλιανῶ καὶ ἄλλοις ρυθμικῇ θεωρίᾳ πιθανώτατα ἱερρῇ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ Ἀριστοξενείου ρυθμικῆς θεωρίας. Πιθα-

(1) Σχολ. Ήφαιστ. σελ. 206 W. «ἐπιρύνθητον δὲ τὸ ἐκ διαφόρων ποδῶν συγκαί-
μανον ἀσφυμένους ἀλλήλοις κατὰ τὴν ποσότητα δισπλάδων καὶ τρισπλάδων». Πρβλ.
σελ. 201 κβ.

τρα, ἐκ τοῦ αὐτοῦ δηλονότι συγκείμενα ποδός, δακτύλου (ἀναπαίστου) ἢ τροχαίου (ἰάμβου). Οὐδαμῶς δὲ παραβιάσσεται ἡ ἐνότης τῆς ἐξ ἐπισυνθέτων μέτρων στροφῆς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναμιξεως καθαρῶν ἢ μονοειδῶν μέτρων. Διότι κατὰ τὸν τρόπον τούτων ἡ ἐπισύνθεσις ἀντὶ νὰ γίνηται ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μέτρῳ, γίνεται ἐν διαφοραῖς μέτροις ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλοις. Τούναντίον δὲ ἀποκλείεται ἡ χρῆσις μικτῶν ἢ λογαοιδικῶν κώλων ἢ μέτρων, ἅτινα οὐσώδως διαφέρουσι τῶν ἐπισυνθέτων. Διότι συντίθενται μὲν καὶ τὰ μικτὰ μέτρα ἐξ ἑτερογενῶν ποδῶν, δακτύλων καὶ τροχαίων ἢ ἀναπαίστων καὶ ἰάμβων, ἀλλ' ἡ σύνθεσις τῶν ποδῶν τούτων γίνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κώλου, ἐν ᾧ τὰ κῶλα τῶν ἐπισυνθέτων τηροῦνται πάντα καθαρὰ. Καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν οἱ ἐπισύνθετοι δακτυλοτροχαῖοι τῶν μικτῶν τοιούτων, ἧτοι τὰ ἐπισύνθετα μέτρα τῶν μικτῶν ἢ λογαοιδικῶν.

Τὰ δὲ κῶλα, ἐξ ὧν συντίθενται τὰ ἐπισύνθετα μέτρα, εἶνε τὰ αὐτὰ ἐκείνοις, ὧν ἐγένετο μνεῖα ἐμπροσθεν ἐν τῷ περὶ δακτυλικῶν, ἀναπαιστικῶν, τροχαϊκῶν καὶ ἰαμβικῶν μέτρων λόγῳ. Τοιαῦτα δὲ μέλιστα εἶνε ἐκ μὲν τῶν δακτυλικῶν ἡ ἀκατάληκτος τετραποδία καὶ ἡ ἀκατάληκτος καὶ καταληκτικὴ τριποδία· ἐκ δὲ τῶν ἀναπαιστικῶν ἡ τετραποδία, ἡ τε ἀκατάληκτος καὶ μέλιστα ἡ καταληκτικὴ (παρομοιακόν)· ἐκ δὲ τῶν ἰαμβικῶν ἡ τετραποδία καὶ ἡ ἐξαποδία μετὰ ῥητῶν ἢ μετ' ἄλλῳν ἄρσεων· ἐκ δὲ τῶν τροχαϊκῶν ἡ καταληκτικὴ τετραποδία καὶ ἡ βραχυκατάληκτος, τὸ καλούμενον ἰθυφαλλικόν.— Ἡ ἐκλογὴ, ὁ μετρικὸς σχηματισμὸς καὶ ἡ περιοδικὴ ἔνστασις τῶν κώλων τούτων ὑπόκειται εἰς ποικίλας διαφοράς. Κατὰδὲ ἄλλον δὲ τινα διαφορὰν ἀπεργάζεται ἡ διάφορος χρῆσις τῶν τροχαϊκῶν (ἰαμβικῶν) στοιχείων. Ταῦτα δηλαδὴ ὅτι μὲν σχηματίζονται μετ' ἄρσεων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ διὰ παντός καθαρῶν ἧτοι ῥητῶν καὶ μετὰ μεγάλης ἀδείας περὶ τὴν λύσιν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς καταλήξεως, ὅτι δὲ κανονικῶς μετ' ἄλλῳν ἄρσεων, σπανίως λύσεων καὶ μεγάλῳ περιορισμῷ τῆς καταλήξεως. Κατὰ τὴν διαφορὰν λοιπὸν ταύτην διεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ Ῥοσβαχίου καὶ Οὐσερφαίου δύο κύρια κατηγορίαι ἐπισυνθέτων, οἱ ἐπισύνθετοι δακτυλοτροχαῖοι καὶ οἱ ἐπισύνθετοι δακτυλεπίτριτοι. Ἡ δευτέρα κατηγορία ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς μακρᾶς ἄρσεως τῶν τροχαϊκῶν καὶ ἰαμβικῶν βάσεων (ἐπίτριτων), ὅτις κυρίως χαρακτηρίζει αὐτήν. Οἱ αὐτοὶ μετρικοὶ διακρίνουσι προσέτι τὰ ἐπισύνθετα καὶ κατὰ τὸν τρόπον ἢ τὴν ἀγωγὴν, καθ' ἣν ἑκάτερον γένος ἐξηγγέλλετο, τὰ μὲν

πρῶτα ἔνεκα τῆς κεκινημένης ἀγωγῆς καλοῦνται μέτρα τοῦ συστατικοῦ τρόπου ἢ συστατικὰ ἐπισύνθετα. τὰ δὲ δεύτερα διὰ τὴν ἡσυχαίαν καὶ ψυχικὴν εἰρήνην ἐμπλεῶν ἀγωγὴν μέτρα τοῦ ἡσυχατικοῦ τρόπου ἢ ἡσυχατικὰ ἐπισύνθετα. Λέγομεν λοιπὸν ἐφεξῆς ἀκριβέστερον πρῶτον περὶ τῶν ἐπισυνθέτων δακτυλοτροχαίων καὶ εἶτα περὶ τῶν ἐπισυνθέτων δακτυλεπίτριτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΒ'

Περὶ τῶν ἐπισυνθέτων δακτυλοτροχαίων.

390. Οἱ ἐπισύνθετοι δακτυλοτροχαῖοι εἶνε τὸ ἀρχαιότατον, ἅμα δὲ καὶ ἀπλούστατον γένος πάντων τῶν ἐπισυνθέτων μέτρων. Πατὴρ τῶν μέτρων τούτων, ὥσπερ καὶ πάντων τῶν ἐπισυνθέτων (Ἡρακλ. σελ. 47 W.), εἶνε ὁ Ἀρχιλόχος, ὅστις πάντοτε συντίθεισι δύο μόνον ἢ τρία κῶλα εἰς μίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπωδικὴν στροφὴν. Τὰ κῶλα ὅμως τῶν Ἀρχιλογίων τούτων στροφῶν δὲν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα λεκτικὴν συνάφειαν, ἀλλὰ χρησιμεύουσιν ὡς αὐτοτελὴ μέτρα (1). Εἶνε δὲ τὰ μέτρα ταῦτα παραπλήσια κατὰ τὴν ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν τοῖς ἰαμβικαῖς καὶ τροχαϊκαῖς μέτροις. Τὸ ἦθος αὐτῶν εἶνε ὅτι μὲν κεκινημένον καὶ ἐμπαιθὲς, ὅτι δὲ εὐτράπελον καὶ χαρίεν. Μετεχειρίζετο δ' ὁ Ἀρχιλόχος τὰ μέτρα ταῦτα, ὡς δηλοῦσι τὰ ἀποσπάσματα, ἐπὶ ἐρωτικῆς μέλιστα καὶ σκωπτικῆς καὶ ἀσέμου ὑποθέσεως. Ὡς δὲ πάντα τὰ ἄλλα τοῦ Ἀρχιλόχου μέτρα, οὕτω καὶ ταῦτα ἐγένοντο τυπικὰ ἐν τῇ ὕστερον ποιήσει. Καὶ ἐκ μὲν τῶν παλαιότερων λυρικῶν μόνον παρ' Ἀνακρέοντι δις ὁρᾶται μία στροφὴ τοῦ γένους τούτου, τὸ 87ον ἀπόσπασμα. Ἐπειτα δὲ πολλὰ ὥς μετεχειρίσαντο τὰ μέτρα ταῦτα τοῦ Ἀρχιλόχου οἱ ἐπιγραμματικοί, ὅ τε Σιμωνίδης (ἀποσπ.

(1) Ἐκ τούτου οἱ νεώτεροι μετρικοὶ τὰς Ἀρχιλογίους ταύτας συστηματικῶς συνθέσιν, ὅτε δύο κῶλα γράφονται δι' ἐνὸς στίχου καὶ περὶ διακοπόμενης ἐν τῇ μεταφύ τῆς λεκτικῆς συνάφειας, καλοῦσι μέτρα ἀσυνάρτητα παρὰ τὴν τῶν παλαιῶν μετρικῶν χρῆσιν τοῦ ὅρου τούτου, περὶ ἧς ῥίξει ἐς § 29 καὶ 200.

δοτῶν δ' οἱ μὲν κατόπισθεν ἦσαν, οἱ δὲ πολλοί.—

Δήμητρί τε χεῖρας ἀνέξων . . . (Ἀρχιλ. ἀπόσπ. 79-82).

Τοῦ μέτρου τούτου γίνεται συχνοτάτη χοῆσις καὶ παρὰ τοῖς κωμικοῖς μετὰ τινων ὁμοῦ διαφορῶν ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν· οἷον ἐν ᾧ ὁ Ἀρχιλόχος τέμνει πάντοτε μετὰ τὸ παροιμιακόν, οἱ κωμικοὶ τέμνουσιν ἀδιαφόρως καὶ ἐνταῦθα καὶ πρὸ συλλαβῆς, ὥστε τὸ πρῶτον κῶλον γίνεται προσοδιακόν, ἐν ᾧ παρ' Ἀρχιλόχῳ εἶνε πάντοτε παροιμιακόν· εἴτα δὲ παρὰ μὲν Ἀρχιλόχῳ εὐρίσκεται καὶ συνηρημένος ἐν τῷ μέσῳ πούς, οἱ δὲ κωμικοὶ οὐδέποτε συνήρουν τοὺς ἐν μέσῳ ἀναπαίστους. Πρβλ. Κρατίνου ἀπόσπ. ἀδίσπ. 51

χαῖρ' ὦ μέγ' ἀχρειογέλως ὅμιλε, ταῖς ἐπίδδαις,
τῆς ἡμετέρας σοφίας κριτὴς ἄριστος πάντων,
εὐδαίμων' ἔτικτε σε μήτηρ ἱκρίων ψόφῃσις.

Ἀριστοφ. Σφ. 1531 κέ. «καυτὸς γὰρ ὁ ποντομῆδων ἀναξ' πατὴρ προσέρπει | ἡσθεὶς ἐπὶ τοῖσιν ἑαυτοῦ παῖσι, τοῖς τριόρχαις». Εὐπόλ. Πλ. ἀπόσπ. 23 «ὦ δέσποτα, καὶ τὰδε νῦν ἀκούσον ἂν λέγω σοι».

Ἐκ τοῦ μετρικοῦ ὁμοῦ σχηματισμοῦ γίνεται ὁρῶν ὅτι τὸ τῶν κωμικῶν μέτρον δὲν εἶχε τὸν αὐτὸν τῷ Ἀρχιλόχῳ ῥυθμόν, ἀλλὰ συνίστατο ἐκ τριποδίας ἀναπαιστικῆς (προσοδιακοῦ) καὶ ἱαμβικῆς τετραποδίας καταληκτικῆς, ο - υ - υ - υ - υ - υ - | ο - υ - υ - υ - υ - υ. Ὅθεν τὸ ὄνομα τοῦ μέτρου τούτου *prosodiacum hyporehematicum* (Plot. 2664) ἢ ἀπλῶς *prosodiacum* (Mar. Victor. 2580) μόνον τῷ τῶν κωμικῶν μέτρῳ ἀρμόζει, οὐχὶ δὲ τῷ Ἀρχιλοχείῳ, ὥστερ καὶ τὸ τοῦ Ἡφαιστῖωνος *τετράμετρον* (πρβλ. Serv. 1825. Terent. Maur. 1839 Mar. Victor. μν. χ.) μόνον τῷ Ἀρχιλοχείῳ.

ζ') Ἡ δακτυλικὴ τετραποδία συνθίεται μετὰ τοῦ ἰθυραλλικοῦ εἰς ἓν μέτρον, ὅπερ οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχήματος ἐκάλεσαν *ἐξαμέτρον περιπτοσυλλαβὴς* ἢ *ἡφῶν ἡδημέτρον* (Ἡφαιστ. 50. Πλούτ. περὶ μουσ. 28). Τὸ ἡζήμενον λοιπὸν τοῦτο ἡφῶν, ὡς λέγει αὐτὸ ὁ Πλούταρχος, σύγχεται ἐκ τετραποδίας δακτυλικῆς ἀκατάληκτου καὶ τετραποδίας δακτυλικῆς βραχυκατάληκτου, ὥστε κυρίως εἶνε *τετράμετρον*, οἷον τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου ἀπόσπ. 100

οὐκέθ' ὁμοῦ θάλλεις ἀπαλὸν χρὸα· | κάρφεται γὰρ ῥιδη.

Καὶ κατὰ στίχον μὲν φαίνεται ὅτι μετεχειρίσαντο αὐτὸ μόνον οἱ κωμικοὶ, οὔτεως χωρίζουσιν μὲν τὰ δύο κῶλα διὰ τομῆς, ἄνευ ὁμοῦ χαρμοδίας συνάπτουσιν αὐτὰ εἰς μίαν περίοδον. Ἡ δὲ δακτυλικὴ τε-

τραποδία ἔχει παρ' αὐτοῖς ἀπόθεσιν σπονδειακὴν. Τοιοῦτον εἶνε τὸ τοῦ Κρατίνου (Σερφ. 6)

χαίρετε πάντες, ὅσοι πολὺδωτον | ποντίαν Σέριφον.
Παρὰ δὲ τῷ Ἀρχιλόχῳ καὶ τοῖς λυρικοῖς καθόλου ἡ δακτυλικὴ τετραποδία καταλήγει εἰς δάκτυλον, τὴν τελευταίαν ἀδιαφορὴν ἔχοντα, ὡς λέγει ὁ Ἡφαιστῖων ἐν σελ. 50 W. «γίνεται δὲ ὁ τελευταῖος τῆς τετραποδίας διὰ τὴν ἐπὶ τέλους ἀδιαφορὴν καὶ κρητικὸς», ὥστε παρ' αὐτοῖς τὰ δύο ταῦτα κῶλα δὲν ἀποτελοῦσιν ἓν μέτρον. Ὅσον δὲ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων, τοῖς δύο τούτοις κῶλοις συνέειγνυτο καὶ τρίτον, οἷον 1) μὲν παρ' αὐτῷ τῷ Ἀρχιλόχῳ ἀκολουθεῖ καταληκτικὸν ἱαμβικὸν τρίμετρον ἐν ἀποσπ. 103 (πρβλ. ἀπόσπ. 100. 114. 115)·

τοῖος γὰρ φιλόπνητος ἔρωσ' ὑπὸ καρδίῳ ἐλυσθεῖς
πολλὰν κατ' ἀχλὺν ὁμημάτων ἔχευεν.

Ἐν δὲ τῇ μνήμῃ τοῦ Ὀρατίου οὐδὲν παράδειγμα εὐρίσκεται ἀδιαφόρου οὐδὲ χαρμοδίας μετὰ τὸ δακτυλικὸν κῶλον, οἷον Od. 1, 4
solvitur acris hiems grata vice | veris et Favoni
trahuntque siccas machinae carinas.

2) δὲ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ ἐν ἐπιγρ. 19 ἀκολουθοῦσι δύο τρίμετρα, ἀκατάληκτον καὶ καταληκτικόν·

Ἀρχιλόχον καὶ στᾶθι καὶ εἰσίδε τὸν πάλαι ποιητᾶν
τὸν τῶν ἰάμβων, οὗ τὸ μυρίον κλέος
διήλθε κῆκ' ἡνίκτα καὶ ποτ' ἄῶ.

3) δὲ ἐν ἱαμβικὸν δικατάληκτον τετράμετρον προηγείται παρὰ Καλλιμάχῳ ἐν ἐπιγρ. 41

Δήμητρι τῇ Πυλαίῃ, | τῇ τοῦτον οὐκ Πελαγῶν
Ἀκρίσιος τὸν νηὸν ἐδείματο, | ταυθ' ὁ Ναυκρατίτης.
Ἰσσωτὺς ἐν Ἀνθολ. Παλατ. 13, 25. 4) δὲ ἐν Φαλαίαινον ἑνδεκασύλλαβον προηγείται παρὰ Θεοκρίτῳ ἐν ἐπιγρ. 18
ὁ μικρὸς τὸδ' ἔτευξε τῇ Θρείσσῃ
Μήδειος τὸ μνᾶμ' ἐπὶ τῇ ὀδῷ | κῆπ' ἐγράψε Κλείτας.

Τὸ αὐτὸ δὲ κῶλον ἐπιφέρειται παρὰ Καλλιμάχῳ ἐν ἐπιγρ. 41
ἱερὴν Δήμητρος ἐγὼ ποτε | καὶ πάλιν Καθεῖρων,
ὄνερ, καὶ μετέπειτα Δινδυρνήνης.

5) δὲ λογαριδικὴ ἐξαποδία ἀπ' ἄρσεως ἀκολουθεῖ παρὰ Σιμωνιδῇ 148·

Καθόλου δὲ τὸ μέτρον προσαρμόζεται τοῖς θερμοῖς ὀρχηστικοῖς σχήμασι καὶ τῷ μιμητικῷ χαρακτῆρι τοῦ ὑπορχήματος. Διὰ τὸν μιμητικὸν δὲ χαρακτῆρα τοῦ ὑπορχήματος ἐν τοῖς ὑπορχηματικοῖς δακτυλοτροχαίοις οὐδεμία γίνεται χρήσις ἀντιστροφικῆς ἀνταποδόσεως, ὅσον τὸν ἀρχιστον δύναται τις νὰ ἐκάζῃ ἐκ τῆς σφζομένης ποιήσεως. Ὅτι λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (πρόβλημ. 19, 15) περὶ τῶν μονωδιῶν, τοῦ νόμου καὶ τοῦ μεταγενεστέρου διθυράμβου ὅτι ἐν τούτοις ἡ μίμησις δὲν ἐπὶ τρέπει τὴν ἀντιστροφικὴν σύνθεσιν, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἡ μουσικὴ κατὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ τῇ διηγουμένῃ μεταβολῇ τῶν καταστάσεων καὶ διαθέσεων, τοῦτο ἰσχύει καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπορχήματος λεγόμενον. Καὶ ἐν τούτῳ μόνῃ διαίρεσις ἡ εἰς ἀλλοιόστροφον μέρη ἢ συστήματα ἔχγουρε, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ σχέσιν. Καὶ μεταξὺ μὲν τῶν τροχαϊκῶν καὶ ιαμβικῶν κώλων ἐπικρατοῦσιν αἱ τετραποδία, ὧν συνήθως ἀνὰ δύο συντίθενται εἰς ἐν τετράμετρον. Χρησιμοῖται ὅμως εἰς καὶ αἱ ἑξαποδία καὶ πενταποδία. Ἡ δὲ τριποδία περιορίζεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος τῆς περιόδου. Αἱ ἄλλοι αἱ ἀρσις ὡς ἀντιβαίνουσιν τῷ κεινημένῳ ἦθει τοῦ ὑπορχήματος εἶναι λίαν σπάνιαι. Ὁ δὲ κολοφών τῆς κινήσεως ἀποτυπῶνται ἐν ταῖς συχναῖς λύσεσι τῶν θέσεων, αἵτινες ἐν τῷ πλήρει ὀργῆς χορικῷ τοῦ Πρατίνα, ἐν τῷ ἐνθουσιαστικῷ ὑπορχήματι τῶν Ἀθηναίων ἐν τέλει τῆς Λυσιστράτης καὶ ἐν τῷ ἐν Βάκχαις στ. 576 τοῦ Εὐριπίδου εἶναι οὕτω πυκναί, ὥστε αἱ ἄλλοι θέσεις ὑπολείπονται τὸν ἀριθμὸν τῶν λελυμένων. Ἐν ἡσυχαιότεροις ὅμως ἄσμασιν, ὡς ἐν τοῖς ὑπορχήμασι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τοῖς δύο ἄσμασι τοῦ Κύκλωπος, ἡ λύσις σχεδὸν ἀποκλείεται. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ αἱ καταλήξεις ἐν τοῖς δακτυλοτροχαίοις εὐρίσκονται καὶ ἐπὶ τὸ πλείστον μόνον ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου, ἐν τῷ μέρει δὲ τὰ κώλα εἶναι ἀκατάληκτα. Ὅπου δὲ συμβαίνει προκατάληξις, ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῆς ἐννοίας. Τῶν παρεκτεταμένων δηλ. χρόνων, οἵτινες ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπικρατοῦντα κεινημένον ῥυθμὸν, γίνεται χρήσις ὅπως ἐπισημανθῇ τὸ ὑπερμέγεθος καὶ φοβερὸν τοῦ πράγματός καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις καίται μέγα μέρος τοῦ μιμητικοῦ χαρακτῆρος. Καὶ τῶν δακτυλικῶν δὲ καὶ ἀναπαιστικῶν κώλων συχνωτάτη εἶναι ἡ τετραποδία, εἴτε καθ' ἑαυτὴν κειμένη εἴτε μετ' ἄλλης δακτυλικῆς ἢ τροχαϊκῆς τετραποδίας εἰς ὀκταποδίαν ἢ τετράμετρον συντιθέμενη. Σπανιωτέρη δὲ εἶναι αἱ πενταποδία καὶ αἱ ἑξαποδία. Ἐν τοῖς δακτυλικαῖς κώλοις συμβαίνει συχνὰ συναίρεσις

συμφώνως πρὸς τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ποιήματος. Καὶ ἡ λύσις δὲ τοῦ δακτύλου εἰς προκλειευσματικὸν δὲν ἀποκλείεται, ὡς εἰκόσ, ἐν χωρίοις σφόδρα κεινημένοις καὶ ὡς ῥυθμικὸν τεχνικὸν μέσον, οἷον ἐν Λυσιστράτῃ 1247, 12 καὶ Βάκχ. 576, 12. Ἐν δὲ τοῖς ἀναπαιστικοῖς κώλοις ἡ ἀδεια τῆς λύσεως καὶ συναίρεσως εἶναι ἐτι μείζων, οἷον παρὰ Πρατίνα 1, 3 πλείονες ἀναπαιστικοὶ προκλειευσματικοὶ ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλοις. Καὶ τὰνάπαλιν δὲ συμβαίνει, ὥστε ἐνίοτε ὅλα ἀναπαιστικά κώλα καὶ μέτρα νὰ εὐρίσκωνται συγκεντρωμένα ἐκ σπονδίων, ὡς ἐν Βάκχ. 576, 3. Λυσιστ. 1297, 11. Ἐτερομέτρων δὲ κώλων γίνεται χρήσις μάλιστα λογαοικιδῶν. Παραδείγματα δὲ φέρομεν δύο ὑπορχήματα ἀντίθετον ἔχοντα χαρακτῆρα, τὸ ἐν Λυσιστρ. 1247 Σπαρτιατικὸν ὑπόρχημα, ὅπερ δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο μέρη ἀλλοιόστροφα, στ. 1-10 καὶ 11-14, καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ δράματι στ. 1279 ὑπόρχημα τῶν Ἀθηναίων.

Λυσιστρ. 1247 (Σπαρτιατῶν ὑπόρχημα).

ῥημαον τῶς κυρσανίως, ὦ Μναμόνα, τὰν τεὰν
μῶαν, ἅτις οἶδεν ἅμῃ τῶς τ' Ἀσαναίως,
ὅκα τοι μὲν ἐπ' Ἀρταμῖτῳ
πρόκροον θεῖκοι ποττὰ κάλα
5 τῶς Μήδωσ τ' ἐνίκων
ἅμῃ δ' αὖ Λεωνίδας ἄγεν ἅπερ τῶς κάπρωσ
θάγοντας, οἰῶ, τὸν ὀδόντα πολὺς δ' ἁμῇ τὰς γένυας ἀφθός ἦνσει,
πολύς δ' ἁμὰ κατῶν σκελῶν [ἀφρός] ἦτο.
ἦν γὰρ τόνδρες οὐκ ἐλάδωας
10 τὰς ψάμμιας, τὸ Πέρσαι.
ἀγρότερος Ἀρταμῖ στροκτόνης, μόλε δεῦρο, παρσένε σιδ,
ποττὰς σπονδάς, ὡς συνέχρης πολὺν ἅμῃ χρόνον· νῦν δ' αὖ φίλτα τ'
αἰὲς εὐπορος εἶναι

ταῖσι συνθήκαισι καὶ τὰν αἰμυλῶν ἀλωπέκων
πανταίθερος· ὦ δεῦρ' ἴθι, δεῦρ', ὦ κυναγὲ παρσένε.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	3
—	Δ	Υ	Θ	Υ	—	Δ	Υ	Θ	Υ	4+4
—	Δ	Υ	Θ	Υ	—	Δ	Υ	Θ	Υ	4+4

Λυσιστρ. 1279 ('Αθηναίων υπόρχημα).

πρόσδαγε χορόν, επαγέ τε χάριτας, ἐπὶ δὲ κάλεσον Ἄρτεμιν·
 ἐπὶ δὲ δίδυμον ἀγεσχορον Ἰήιον
 εὐφρόν', ἐπὶ δὲ Νύσιον,
 ὃς μετὰ Μαινώδι Βάκχιος ὄμμασι δαίεται,
 5 Δία τε πυρὶ φλεγόμενον, ἐπὶ τε πότνιαν Ἀλόχον Ὀλβίαν,
 εἶτα δὲ δαίμονας, οἷς ἐπιμόρτυσι χρυσόμεθ' οὐκ ἐπιλήσμονιν
 ἡσυχίας πέρι τῆς μεγαλόφρονος, ἣν ἐποίησε θεὰ Κύπρις.
 ἀλαλαλαί ἡ παιών
 αἶρεσθ' ἄνω, ἰαί,
 10 ὥς ἐπὶ νίκη, ἰαί.
 εὐοὶ εὐοί, εὐαὶ εὐαί.

Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	4+4
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	6
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	4
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	6
5	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	4+4
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	4+4
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	4
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	3
10	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	3
Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	Δ	Υ	Θ	Υ	Θ	4

394. Τραγικοί δακτυλοτροχαιοί. Καὶ ἡ τραγῳδία ποιεῖται χρῆσιν τῆς συνθέσεως τροχαίων καὶ ἰαμβικῶν κώλων μετὰ δακτυλικῶν καὶ ἀναπαιστικῶν, ἀλλ' ὁ μὲν Αἰσχύλος καὶ Σοφοκλῆς σπανιώτερον καὶ κατ' ἐξαίρεσιν, συχνὰ δὲ ὁ Εὐριπίδης, ὅστις τοὺς δακτυλοτροχαίους μεταχειρίζεται κυρίως ἐν χορικοῖς ᾄσμασι, σπανίως δ' ἐν μονοδικοῖς. Καὶ ἐκ μὲν τῶν τοῦ Αἰσχύλου ἀνήκουσιν ἐνταῦθα Εὐμ. 526. 'Επτ. 778. Προμ. 159. 425. 'Εκ δὲ τῶν τοῦ Σοφοκλείους 'Ηλ. 121-192. Οἰ. Τ. 167. Τραχ. 497. 'Εκ δὲ τῶν τοῦ Εὐριπίδου 'Αλκ. πάροδ. 86-92=98-104. 112-121=122-131. 'Επεισόδ. α' 266-272 (μονοδ.). Ορῆν. 903-910=926-934. Ἀνδρομ. πάροδ. 135-140=141-146. στάσ. α' 274-283=284-293. 294-301=302-308. Μηδ. πάροδ. 204-213. στάσ. δ' 990-995=996-1001. 'Ιππολ. στάσ. γ' 1102-1110. 1111-1117. 1119-1130=1131-1141. 'Εκάθ. στάσ. ε' 923-932=933-942. 'Ηλ. στάσ. α' 476-486.

Καὶ τὰ μὲν ἰαμβικά καὶ τροχαϊκά κῶλα εἰνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τετραποδία, σπανιώτερον δὲ ἑξαποδία, ἀποκλείονται δὲ αἱ πενταποδία. Τὰ κῶλα ταῦτα ἀποφεύγουσι μὲν ὅσον τὸ δυνατόν τὰς ἀλόγους ἄρσεις, δέχονται δὲ συχνὰ καταλήξεις οὐ μόνον ἐν τῇ ἀποθέσει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μίσῳ, τὰ δὲ τροχαϊκά τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ σπονδείου καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἡ δὲ λύσις ἐν κεκνημένοις χωρίοις εἰνε ἀπερίοτος. Τῶν δὲ δακτυλικῶν καὶ ἀναπαιστικῶν κώλων ἐπικρατοῦσι μὲν παρὰ πολὺ αἱ τετραποδία, πλὴν τούτων δὲ εἰνε χρήσιμος καὶ ἡ δακτυλικὴ ἑξαποδία καὶ ἡ δακτυλικὴ καὶ ἀναπαιστικὴ τριποδία. Τὰ δακτυλικὰ κῶλα καταλήγουσιν ἢ εἰς σπονδεῖον (τροχαῖον) ἢ εἰς τὴν θέσιν, αἱ δὲ τετραποδία καὶ εἰς δάκτυλον. 'Η συναίρεσις εἰνε σπανία. Λύσεις δὲ ἐν μόνον εὐρίσκειται παραδείγματα. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀναπαιστικῶν δὲ κώλων ἡ συναίρεσις καὶ ἡ λύσις δὲν εἰνε συχνή. 'Η δὲ ἀρχικὴ ἄρσις εἰνε σχεδὸν πάντοτε δισύλλαβος, εὐρίσκειται ὁμως καὶ τὸ αἰολικὸν σχῆμα (Μηδ. 990. 993. 'Αλκ. 90. Προμ. 426). Λογαοιδικοί δ' ἀνάπαιστοι σπανίστατα ἐγχεωροῦσιν, ὡς ἐν 'Εκάθ. 927 «ἐπιδήμιος ὡς πίσσιμ' ἐς εὐνά.»

Παραδείγματα δὲ τῶν τραγικῶν δακτυλοτροχαίων φέρομεν τὰ ἑξῆς:

Σοφ. 'Ηλ. (164-172=)185-192.

ἀλλ' ἐμὲ μὲν ὁ πολὺς ἀπολέλοιπεν ἦ-δὴ
βίотος ἀνέλ-πιστον, οὐδ' ἐτ' ἀρ-κῶ
ἄτις ἀνευ τεκῶν κατατάκομαι,
ἄς φίλος οὗτις ἀνὴρ ὑπερίσταται,
ἀλλ' ἀπερεῖ τις ἔποικος ἀναξία
οἰκονομῷ θαλάμους πατρὸς ὧδε μὲν
δει-κεῖ-σὺν στολᾷ,
κοινᾶς-δ' ἐξ-ίσταμαι τραπέ-ζας.
6. 6.—4. 4. 4.—4. 6.

Εὐριπ. 'Ιππολ. 1119-1130 (=1131-1141).

οὐκέτι γὰρ καθαρὰν φρέν' ἔχω τὰ παρ' ἐλπίδα λεύσσω.
ἐπεὶ τὸν 'Ελ-λανίας | φανερώτατον ἀστέρ' Ἀθά-νας,
εἶδομεν εἶδομεν ἐκ πατρὸς ὄργας | ἄλλαν ἐπ' αἶαν ἱέμενον.
ὦ ψάμαθοι πολυήτιδος ἀκτῆς | δρυμός τ' ὄρειος, ὅθι κύνων
ὠκυπόδων μετὰ θήρας ἐναυρεν | Δίκτυναν ἀμφὶ σεμνά.
6. 4+4. 4+4.—4+4. 4+4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΓ'

Περὶ τῶν ἐπισυνθέτων δακτυλεπιτρίτων.

395. Αἱ ἐκ τῶν ἐπισυνθέτων δακτυλεπιτρίτων συνεστηκυῖαι στροφαὶ ἔχουσι τύπον οὕτως ἀκριβῶς ἀφωρισμένον, ὥστε οἱ νεώτεροι μετρικοί, οἵτινες δὲν ἠρξίσθησαν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἡφαιστίωνος εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ μετρικοῦ σχηματισμοῦ ἐκάστου μέτρου καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ἠθέλησαν καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν μέτρων ἢ στίχων εἰς στροφάς νὰ ἐξετάσωσιν, ἐκ τῶν προκειμένων στροφῶν ὠρμήθησαν νὰ διακρίνωσι διάφορα γένη τῶν χορικῶν στροφῶν καὶ νὰ εὐρίσκων ὁνόματα διακριτικὰ αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πίνδαρος ἐν Ὀλυμπ. 3, 4 λέγει περὶ τινος φῶδης, τοιοῦτοις μέτροις γεγραμμένης, ὅτι ἦτο μεμελοποιημένη ἐπὶ τῆς δωριστὶ ἁρμονίας, ἐντεῦθεν ὁ Γοδ. Ἐρμάνιος, ὅστις πρῶτος ἐπεχείρησε νὰ ἐξετάσῃ τὰ μετρικὰ ἰδιώματα τοῦ εἰδους τούτου τῶν στροφῶν, ὠνόμασε πάσας τὰς τοιαύτας στροφάς δωρικὰς ἢ στροφάς τῆς δωριστὶ ἁρμονίας, καὶ κατὰ τοῦτο ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ὁ Βοϊκίος, ὅστις ὑστερον βαθύτερον καὶ ἀκριβέστερον ἠρέυνησε τὴν μετρικὴν μορφήν τῶν στροφῶν τούτων τοῦ Πινδάρου, καὶ πάντες οἱ ὑστερον. Ἄλλ' ὅμως εὐκόλως δύναται νὰ δεიχθῇ ὅτι αἱ στροφαὶ αὗται καὶ ἐπὶ πάσης σχεδὸν ἄλλης ἁρμονίας ἐμελωδοῦντο, καθὼς πάλιν καὶ ἄλλου γένους στροφαὶ ἐμελωδοῦντο ἐπὶ τῆς δωριστὶ. Τούτων ἕνεκα ὁ Ροσβάκιος καὶ Οὔσεφάλιος παραινεσάμενοι τὸ οὐχὶ πρόσφορον τοῦτο ὄνομα ἐκάλεσαν ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῆς μετρικῆς τὰ ἐκ δακτυλικῶν κώλων καὶ ἐκ δευτέρων ἢ τρίτων ἐπιτρίτων συγκείμενα μέτρα δακτυλεπιτρίτων (daktylo-epitriten) καὶ τὰς στροφάς δακτυλεπιτρίτικας. Ὑστερον ὅμως ὁ Οὔσεφάλιος εὐρύνει παρὰ τὰς Ἡφαιστίωνι καὶ τοῖς σχολιασταῖς αὐτοῦ τὸ παλαιὸν καὶ σημαντικὸν ὄνομα τῶν ἐπισυνθέτων μέτρων, ἐξ ὧν τὸ πλεῖστον σύγκεινται αἱ στροφαὶ αὗται, ἐνέμασε προσφωρότερον ἀντὶ παντὸς νεωτέρου ὅρου νὰ ὀνομάσῃ τὰ μέτρα ταῦτα ἐπισύνθετα, καὶ τὰς ἐκ τούτων συνεστῶσας στροφάς ἐπισυνθέτους. Ἐπειδὴ δὲ αἱ στροφαὶ αὗται ἀποτε-

λοῦσιν εἶδος μόνον τοῦ καθόλου γένους τῶν ἐπισυνθέτων, ἀκριβέστερον διέκρινε τὸ εἶδος τοῦτο ἐκ τοῦ ἡσυχαστικοῦ τρόπου ἢ ἥθους τῆς ῥυθμοποιίας ἢ μελοποιίας, εἰς ὃν αἱ στροφαὶ αὗται ἀνήκουσι, καὶ ἐκάλεσεν ἐπισύνθετα μέτρα τοῦ ἡσυχαστικοῦ τρόπου ἢ ἡσυχαστικὰ ἐπισύνθετα. Διότι οἱ ὕμνοι, τὰ παρθένεια, οἱ παιᾶνες, τὰ ἐγκώμια, οἱ ἐπίνικοι, οἱ διθύραμβοι, τὰ προσόδια, πάντα ταῦτα τὰ εἶδη τῆς ἡσυχαστικῆς χορικῆς λυρικῆς εἶνε ἅμα καὶ τὰ ποιητικὰ εἶδη, ἅτινα κανονικῶς ἐγράφοντο τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα μέτροις. Ὅθεν καὶ τῶν ἑσμάτων τοῦ Πινδάρου τὸ πλεῖστον μέρος εὐρίσκεται τῷ ὄντι τοῖς μέτροις τούτοις γεγραμμένον. Κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον ἐγίνετο ἡρξίς τῶν ἡσυχαστικῶν ἐπισυνθέτων ἐν τοῖς χορικοῖς ἅσμασι τῆς τραγωδίας. Τὰ μέτρα ταῦτα εἰ καὶ μεγάλην ἔχουσι ποικιλίαν, ὅμως ἔχουσιν ἀπλούστατον καὶ ὁμαλώτατον σχηματισμὸν παρὰ πάντα τὰ ἄλλα μελικά μέτρα καὶ οὕτω χρησιμεύουσιν ὡς ὄργανον τοῦ ἡσυχαστικοῦ ἥθους, «φ' (κατ' Εὐκλείδην ἁρμον. κεφ. 21) παρέπεται ἡρεμότης ψυχῆς καὶ κατὰστημα εὐθερίων τε καὶ εἰρηνικόν». Τὰ μέτρα δηλονότι ταῦτα οὐδὲν ἐμφαίνουσι πάθος, ἀλλ' ἡσυχον δραστηριότητα, ψυχικὴν εἰρήνην καὶ ἀνδρικήν εὐθυρίαν. Τὸ ἥθος δ' ἐκ τούτου, ὅπερ ἔχουσι καθόλου τὰ ἐπισύνθετα ταῦτα, μεταβάλλεται πολλαχῶς κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως, καθὼς ἦδη καὶ οἱ παλαιοὶ διάφορα εἶδη τοῦ ἡσυχαστικοῦ τρόπου μνημονεύουσι. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ ἐν τῷ μετρικῷ σχηματισμῷ τῶν διαφόρων λυρικῶν εἰδῶν ποικίλαι διακρίνονται διαφοραί. Καὶ τῶν μὲν μονοειδῶν δακτυλικῶν στροφῶν διαφέρουσιν αἱ στροφαὶ αὗται κατὰ τοῦτο, ὅτι ἔχουσι μείζονα ποικιλίαν τῶν μετρικῶν στοιχείων, τῶν δὲ τραγικῶν ἐκβῶων καὶ τροχαίων ὅτι δὲν ἔχουσι τὸ βίαιον αὐτῶν πάθος, τῶν δὲ μαγνῶν ἢ λογαοιδικῶν ὅτι δὲν ἔχουσι τὴν μεγάλην αὐτῶν κίνησιν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ποδικῶν σχημάτων. Ὅλος δὲ ἀντίκειται αὐτῶν εἶνε οἱ βαρχικοί καὶ ἐκστατικοὶ ἰωνικοὶ καὶ οἱ δόχμιοι.

396. Κῶλα. α') Τροχαῖκα καὶ ἱαμβικά. Τὰ κῶλα ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ βάσεων (διποδιῶν) ἔχουσιν κανονικῶς ἄλογον τὴν ἐτέραν τῶν ἄρσεων ὡς στοιχεῖον δηλαδὴ τῶν μὲν τροχαϊκῶν κώλων χρησιμεύει ὁ δεύτερος ἐπίτритος $\times \cup -$, τῶν δὲ ἱαμβικῶν ὁ τρίτος $\times - \cup -$, ὡς καλεῖνται ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν τὰ τοιαῦτα ποδικὰ σχήματα. Διότι κατὰ τοὺς μετρικοὺς λαμβάνοντας τὴν ἄλογον ἄρσιν ὡς χρόνον δίστημον ὁ λόγος τῶν δύο ποδικῶν μερῶν τῶν βάσεων τούτων

ἦτο ὁ τοῦ ἐπιτρίτου, τούτέστιν ὡς 3: 4. 'Αλλ' ὁμως ἡ ἀλογος συλλαβὴ δὲν εἶχε μέγελος δισημον, ἀλλ' ἐνὸς πρώτου χρόνου καὶ ἡμίσεος, ὥστε ὁ λόγος τῶν ποδῶν τούτων ἐκείτο μεταξύ τοῦ ἐπιτρίτου καὶ τοῦ ἱστού (3: 3). 'Επειδὴ δὲ ὁ ἐπιτρίτος τῶν ἐπισυνθέτων τούτων μέτρων εἶνε ὁ αὐτός τῷ ἐπιτρίτῳ τῶν τριμέτρων καὶ τετραμέτρων, τούτέστιν ἱαμβικὴ ἢ τροχαϊκὴ διποδία μετ' ἀλόγου ἄρσεως, ἐκ τούτου πρέπει νὰ προσποιηθῇ αὐτοῖς οὐχὶ ἄλλος τις ῥυθμός, ἀλλ' ὁ αὐτός καὶ ταῖς διποδικίαις τῶν ἱαμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν μέτρων. Καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ μετρικοὶ λαμβάνουσι τοὺς ἐπιτρίτους τῶν στροφῶν τούτων ὡς ἱαμβικὰς καὶ τροχαϊκὰς διποδικίας. Οἱ δὲ παλαιοὶ ῥυθμικοὶ γινώσκουσι μὲν ἐπιτρίτους ἐπτασήμους, ἀλλ' ἐξ ὧν λέγουσι (πρβλ. § 138) γίνεσθαι δῆλον ὅτι οἱ ἐπιτρίτοι οὗτοι τῶν ῥυθμικῶν δὲν συμπίπτουσι τοῖς τῶν δακτυλοεπιτρίτων στροφῶν. 'Επειδὴ δὲ τὰ τροχαϊκὰ καὶ ἱαμβικὰ κῶλα ἀνήκουσι εἰς τὸ τρίσημον ἱαμβικὸν γένος, καίπερ ἔχοντα ἀλόγους ἄρσεις δύνανται νὰ αὐξάνωνται μέχρι τοῦ ὀκτωκαιδεκάσημου μεγέθους, ὥστε δύνανται γὰ εἶνε μονόμετρα (διποδία), διμέτρα (τετραποδία) καὶ τρίμετρα (ἑξαποδία).

κῶλα τροχαϊκὰ ἐκ δευτέρῳ ἐπιτρίτων.	κῶλα ἱαμβικὰ ἐκ τρίτου ἐπιτρίτων.
μονόμετρον 2 0 — —	— 0 0 2
διμέτρον 2 0 — — 2 0 — —	— 0 0 2 — 0 0 2
τρίμετρον 2 0 — — 2 0 — — 2 0 — — 2 0 — —	— 0 0 2 — 0 0 2 — 0 0 2 — 0 0 2

'Εκ τούτων εὐρηστώτατα μὲν εἶνε τὰ διμέτρα, ἥτιον δ' εὐχρηστα τὰ μονόμετρα καὶ τὰ τρίμετρα. Τὰ τροχαϊκὰ κῶλα ἐν τῇ τέλει τῶν περιόδων ἔχουσι συνήθως τὸ καταληκτικὸν σχῆμα (2 0 — Λ), τὰ δὲ ἔχοντα προκατᾶλξιν εἶνε οὐχὶ συχνά. Τοιοῦτον εἶνε τὸ προκαταληκτικὸν διμέτρον ἐν 'Ολυμπ. 6 ἐπ. 42 ἀπράγμηντι τ' 'Ελεῖθιαν» (2 0 — 0 0 —). 'Ολυμπ. 10 ἐπ. 3. Νεμ. 11 ἐπ. 6. καὶ τὸ δικατάληκτον ἐν Πυθ. 4, 107 ἄσπασεν λαγέτῃ» (2 0 — 0 0 —). Εἴτα δὲ τὸ προκαταληκτικὸν ἢ μᾶλλον δικατάληκτον τρίμετρον

2 0 — 0 0 — — 0 0 — —	'Ισθμ. 5, 7.
2 0 — — 0 0 — — 0 0 — —	Πυθ. 1 ἐπ. 3.

καὶ μετὰ δικατάληκτον βάσεως ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἐν τῇ τέλει τοῦ κώλου

2 0 — 0 0 — — — — Πυθ. 1, 3 «πειθονται δ' ἄο δὲ σμάσιν».
 0 0 — — — — — — 'Ολυμ. 6, 27 «αἰεὶ δὲξαντο χρῆσθαι τοῖν πύλας».
 2 0 — — — — — — Πυθ. 9, 2 «σὺν βαθυζώνουσιν ἀγγέλλων».
 Δικατάληκτον δὲ μονόμετρον εὐρίσκεται ἐν Πυθ. 1, 2 «ἀρχά» (2 —),

Σίμων. ἀποσπ. 57, 4 «στάλας», Βαρχ. ἀποσπ. 29, 3 «ἀργᾶς». Πολλάκις δὲ τὰ τροχαϊκὰ κῶλα σχηματίζονται βραχυκατάληκτα. 'Η δὲ λύσις τῶν τε τροχαϊκῶν καὶ τῶν ἱαμβικῶν ὁρίων εἶνε λίαν σπανία. 'Εν τοῖς ἐπινίκιοις π. γ. τοῦ Πινδάρου εὐρίσκονται μόνον 19 παραδείγματα τοιαύτης λύσεως, τὰ μὲν πλεῖστα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς διποδίας, ὡς ἐν 'Ολυμπ. 10 ἐπ. 3. Πυθ. 1 ἐπ. 5. 7. 8. Πυθ. 4, 8. Πυθ. 9 ἐπ. 9. Νεμ. 5 ἐπ. 1. Νεμ. 10 ἐπ. 6. 'Ισθμ. 4, 6. 'Ισθμ. 4 ἐπ. 6. 'Ισθμ. 5, 7 Πυθ. 1 ἐπ. 3. 'Ισθμ. 2 ἐπ. 5. 'Ισθμ. 5, 7 (ἐν τοῖς τρισὶ τελευταίοις παραδείγμασι ἐπὶ καταληκτικῆς βάσεως): ὀλίγα δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς διποδίας, ὡς ἐν Νεμ. 5, 4. 6. 'Ισθμ. 2 ἐπ. 6. 'Ισθμ. 3 ἐπ. 6 καὶ παρὰ Σιμωνίδῃ 8, 1. Παρὰ δὲ τοῖς τραγικοῖς οὐδὲν ἀσφαλὲς παράδειγμα τῆς λύσεως εὐρίσκεται. Συνήθως δὲ ἡ λύσις ἀνταποδίδεται ἀντιστροφικῶς, καὶ ὅπου δὲν συμβαίνει τοῦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπάρχει κύριον ὄνομα.

β') Κῶλα δακτυλικὰ καὶ ἀναπαιστικά. Τὰ κῶλα ταῦτα ὡς πρὸς τὸ συχνὸν τῆς χρήσεως ὑπολείπονται τῶν τροχαϊκῶν καὶ ἱαμβικῶν, εἶνε ὁμως ἀπαραίτητα ἐν πάσῃ στροφῇ. Καὶ συχνότατον μὲν τῶν δακτυλικῶν κώλων εἶνε ἡ ἀκατάληκτος, εἰς σπονδεῖον τελευτῶσα, οὐδέποτε δ' εἰς δάκτυλον, καὶ ἡ καταληκτικὴ τριποδία

2 0 0 — 0 0 — 2
2 0 0 — 0 0 — Λ,

σπανιωτέρα δὲ ἡ διποδία καὶ ἡ τετραποδία, αἵτινες σχηματίζονται ὁμοίως τῇ τριποδίᾳ, τὸν μὲν δηλαδὴ τελικὸν πόδα ἔχοντα τελευτῶντα εἰς σπονδεῖον (τροχαῖον) ἢ καταληκτικόν, πάντα δὲ προηγούμενον πάντοτε καθαρὸν δάκτυλον. 'Η δὲ τετραποδία δύναται νὰ τελευτᾷ καὶ εἰς δάκτυλον, ἐπὶ δὲ νὰ λαμβάνῃ καὶ τὸ βραχυκατάληκτον σχῆμα

2 0 0 — 0 0 — — 0 0 — —
2 0 0 — 0 0 — — Λ.

Καὶ ἡ μὲν λύσις τῆς θέσεως ἐπὶ τῶν δακτυλικῶν κώλων ἀπαξ μόνον εὐρίσκεται ἐπὶ κυρίου ὀνόματος ('Ισθμ. 3, 63), ἡ δὲ συναίρεσις τῆς ἄρσεως εὐρίσκεται, ὡς εἵπομεν, κανονικῶς ἐν τῇ ἀποθέσει παντὸς δακτυλικοῦ κώλου, ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ μέσῳ κανονικῶς καθαροὶ δάκτυλοι. Τὸν κανόνα τούτον ἐνίοτε παραβαίνουσιν οἱ τραγικοὶ καὶ οἱ μεταγενέστεροι λυρικοὶ. Τὰ δὲ ἀναπαιστικά κῶλα εἶνε σπανιωτέρα τῶν δακτυλικῶν. Εὐρίσκονται δὲ καὶ ὑπερκατάληκτα ἀναπαιστικά, οἷον τὸ ὑπερκατάληκτον προσοδιακόν 2 0 0 — 0 0 — — (οὐχὶ δὲ

παροιμιᾶκόν) μόνον ὡς τελικόν τοῦ μέτρου κῶλον. — Ἐτερομέτρων δὲ κῶλων γίνεται χρῆσις μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ τῇ τέλει περιόδου τινός. Τὰ τοιαῦτα δὲ εἶνε μάλιστα μικτὰ (λογαιοδικὰ).

397. Τὰ δὲ μέτρα ἢ αὖ περιόδοι συντίθενται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ δύο ἢ τριῶν κῶλων, οὐχὶ δὲ συχνὰ εἰς τὰ τετράκωλα καὶ πεντάκωλα, ἐνίοτε ὅμως εὐρίσκονται καὶ μονόκωλα. Τὰ δὲ εὐχερηστότατα μετρικὰ σχήματα εἰνε τὰ ἑξῆς:

α') δίκωλα·

1. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ ἐγκωμιολογικὸν καλούμενον ἢ ἐγκωμιολογικὸν Στρησιγέριον, οἶον Πινδ. Ὀλ. 6, 15 «οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὐτ' ἐν ναυσὶ κοιλαις». Ἄλλως διαίρει τὸ μέτρον τοῦτο ὁ Ἡρακλείων, ἀλλ' ἤττον ὀρθῶς. Λέγει δὲ (σελ. 51 W.): «ἐνδοξὸν ἐστὶ καὶ ἐπισυνθετον καὶ τὸ διπενθημιμέρες τὸ ἐγκωμιολογικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶν ἐκ δακτυλικοῦ πενθημιμέρου καὶ ἰαμβικοῦ τοῦ ἴσου, φ' κέχρηται μὲν καὶ Ἀλκαίος ἐν ᾠρατι, οὗ ἡ ἀρχὴ

ἢ ρ' ἔτι Δινομένην τῷ Τυρρακίῳ
τῷρμενα λαμπρὰ κέατ' ἐν μυρσινῇφ.

κέχρηται δὲ καὶ Ἀνακρίων ἐν πλείοσιν ᾠμασιν,

Ὁρσόλοπος μὲν Ἄρως φιλέει μεναίχμαν».

Τὸ αὐτὸ εὐρίσκεται καὶ καταληκτικόν, οἶον Ὀλ. 8 ἐπ. 6. Πυθ. 12, 7.

2. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ τῷ προηγουμένῳ ἀντεστραμμένον καὶ ἰαμβέλιος καλούμενον, οἶον Πινδ. Νερμ. 1, 2 «κλεινὴν Σαρακοσσὴν θάλος Ὀρτυγία». Νερμ. 5, 5. Ἰομ. 1, 5. Σοφ. Αἰ. 179 «ἡ χαλκὺρῶρξ σοὶ τιν' Ἑνυάλικον». Περὶ τούτου ὁ Ἡρακλείων μν. χωρ. λέγει τάδε: «τὸ δὲ ἀντεστραμμένον τούτῳ (τῷ ἐγκωμιολογικῷ) ἰαμβέλιος καλεῖται: τούτῳ δὲ ἐν συνεχείᾳ οὐκ ἴσμεν τινὰ κεχρημένον, διεσπαρμένως δέ:

πρῶτον μὲν εὐδουλον Θέμιν οὐρανίαν.

κείνων λυθύντων σαῖς ὑπὸ χερσὶν ἀναξ».

3. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ ὁἶον Πινδ. Πυθ. 3, 1 «ἤθειλον Χείρωνά κε Φιλυρίδαν». Ὀλυμπ. 10, 2. 12, 1. Πυθ. 1, 1. 2. Πυθ. 3, 1. καὶ ἐπ. 1. Τὸ αὐτὸ καὶ ἀκατάληκτον, οἶον Ὀλυμπ. 10, 1 «ἔστιν ἀνδρώποις ἀνέμων ὅτε πλείστα». Ὀλυμπ. 12, 6. Πυθ. 3 ἐπ. 3. 5. 8.

4. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ οἶον Πινδ. Πυθ. 1, 25

«ὕσσα δὲ μὴ πεφίλινκε Ζεύς, ἀτύζονται βοᾶν».

5. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ ὁἶον Πινδ. Πυθ. 1, 1 «χρυσέα φθόρμιγξ, Ἀπόλλωνος καὶ ἰοπλοκάμων». β') τρικῶλα·

6. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ Πλατωνικὸν καλούμενον, οἶον Πινδ. Ὀλυμπ. 3, 1 «Τυνδარიδης τε φιλοξείνοισι ἀδελφὴν καλλιπλοκάμῳ θ' Ἑλένῃ». Ἄλλως, δηλονότι οὐχὶ ὀρθῶς, διαίρει ὁ Ἡρακλείων (σελ. 52 W.), λέγει δὲ τάδε: «γίνεται δὲ καὶ τριπενθημιμέρες ἐκ τούτων τὸ καλούμενον Πλατωνικόν, ἐν φ' τὰ μὲν ἑκατέρωθεν δύο δακτυλικά εἰσι πενθημιμέρη, τὸ δὲ μέσον ἰαμβικόν κέχρηται δὲ αὐτῷ Πλάτων ἐν Ξαντρίαις,

χαῖρε παλαιογόνων ἀνδρῶν θεατῶν ξύλλογε πανσόφων».

7. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ οἶον Πινδ. Ὀλυμπ. 8, 1 «μᾶτερ ὁ χρυσοστεφάνων ἀέθλων Οὐλυμπίης».

8. $\text{— — — — —} | \text{— — — — —} | \text{— — — — —}$ οἶον Πινδ. Πυθ. 3, 2 «εἰ χρεῶν τοῦθ' ἀμετέρας ἀπὸ γλώσσας κοινὸν εὐξασθαι ἔπος».

398. Πλὴν δὲ τούτων τῶν σχημάτων ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἀρχονται δὲ τὰ μέτρα ταῦτα συνήθως ἀπὸ τῆς θέσεως καὶ σπανιότερον ἀπὸ τῆς ἄρσεως, ἥς ἡ συχνότερα χρῆσις θὰ ἤρμοζεν ὀλιγώτερον τῷ ἡσυχαστικῷ ᾗθει τοῦ ῥυθμοῦ, καθ' ἃ λέγει καὶ ὁ Ἀριστέδης ἐν σελ. 97: «τῶν δὲ ῥυθμῶν ἡσυχαιτεροὶ μὲν οἱ ἀπὸ θέσεως προκαταστέλλοντες τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ ἀπ' ἄρσεως τῇ φωνῇ τὴν κρούσιν ἐπιφέροντες τετραραγμένοι». Τὸ δὲ κανονικὸν σχῆμα τῆς ἀρκτηκῆς ἄρσεως εἶνε μία μακρὰ καὶ οὐδέποτε λυομένη συλλαβή, ὅπερ μαρτυρεῖ τὸ ἄλογον αὐτῆς. Ἐκ δὲ τῶν 283 στίχων τῶν Πινδαρικῶν ἐπινίκων τῶν τῷ εἶδει τούτῳ τῶν μέτρων γεγραμμένων μόνον 42 ἔχουσι μονοσύλλαβον πρὸ τῆς πρώτης τραχατικῆς διποδίας (τοῦ 6' ἐπιτρίτου) ἢ πρὸ τῆς πρώτης δακτυλικῆς τριποδίας ἢ τετραποδίας (Πυθ. 4 ἐπ. 5). Πλὴν δὲ δύο χωρίων (Ἰσθμ. 1, 5 καὶ Νερμ. 5 ἐπ. 1) ἡ μονοσύλλαβος μακρὰ ἄρσις οὐδέποτε ἐναλλάσσεται βραχείᾳ.

Ἐπομένως δ' οὐδέποτε ἡ μακρὰ ἀνταποδίδεται ἀνιστρορικῶς διὰ δύο βραχειῶν. Συχνότερα δ' εἶνε ἡ βραχεῖα ἀρκτηκῆς ἄρσις παρὰ τοῖς δραματικοῖς. Καὶ οὕτω μὲν ἄρχονται τὰ μέτρα ταῦτα, περατοῦνται δὲ συνήθως εἰς τὴν θέσιν καὶ σπανίως εἰς τὴν ἄρσιν. Τάναπαλιν δὲ συμβαίνει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέτρου. Ἐνταῦθα δηλαδὴ ἡ ἀπόθεσις τῶν κῶλων σπανιότερον εἶνε καταληκτική, ὥστε ἡ ἐλλείπουσα ἄρσις ἀναπληροῦται διὰ τονῆς, συνηθέστερον δὲ σχηματίζεται ἀκατάληκτος,

ὥστε οἱ ποδικοὶ χρόνοι διαδέχονται κανονικῶς ἀλλήλους χωρὶς νὰ λείπῃ ἡ τελικὴ τοῦ κώλου ἄρσις. Ἡ συλλαβὴ δὲ αὕτη, ἥτις μισο-
λαβεῖ μεταξὺ δύο θέσεων, τῆς τελικῆς τοῦ προηγούμενου κώλου καὶ
τῆς ἀρκτικῆς τοῦ ἐπομένου, εἶνε, ὅπως καὶ ἡ ἀρκτικὴ τοῦ στίχου ἄρ-
σις, κανονικῶς μακρά. Ἐν τοῖς Πινδαρικοῖς ἐπινίκιοις ὁ νόμος οὗτος
τηρεῖται αὐστηρῶς μόνον ἐν ἐννέα στροφαῖς, ἐν ταῖς λοιπαῖς δὲ τριά-
κοντα καὶ δύο οὐχὶ σπανίως ταλαντεύεται ἡ χρῆσις μεταξὺ μακρᾶς
καὶ βραχείας ἐν τῇ ἀντιστροφικῇ ἀναποδόσει. Ἐν τισὶ δὲ στροφαῖς
εὐρίσκεται διὰ πάντοτε βραχεῖα ἀντὶ μακρᾶς μετ' ἀκριβοῦς ἀναπο-
δόσεως. Ὁ Βοϊκίος (de metr. Pind. 282) ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ
βραχεῖα ἀντὶ τῆς μακρᾶς εὐρίσκεται κυρίως μόνον ἐπὶ κυρίων ὀνομά-
των ἢ ἐπὶ τοιοῦτων λέξεων, αἵτινες καὶ ἐν ἄλλοις μέτροις δύνανται
νὰ λαμβάνωνται ὡς μακρά, ὡς ἐπομένου ὕψους. Οἱ δὲ περὶ τὸν
Ῥωσάχιον καὶ Οὐιστράλιν φρονοῦσιν ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ
χρῆσις τῆς μακρᾶς ἢ βραχείας ἐξήρτηται ἐκ τοῦ ἡλικιοῦ χαρακτῆρος
τῶν διαφόρων ποιητικῶν εἰδῶν. Τὰ μὲν δηλοῦσι ἔχοντα μίζονα
ἡσυχίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν φεύγουσιν ὅσον τὸ δυνατόν τὴν βρα-
χεῖαν, ὡς οἱ ὕμνοι καὶ οἱ τούτοις παραπλήσιοι τὸ ἦθος παιζέιντες, τὰ
προσῳδία, τὰ παρβένεια καὶ οἱ ἐπίνικοι. Τὰ δὲ ἔχοντα μίζονα κί-
νῃσιν ἔχουσι συχνότερον τὴν βραχεῖαν, ὡς οἱ διθύραμβοι, τὰ σκάλια
καὶ οἱ θρήνοι.

Τέλος δὲ παρατηροῦμεν ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα οὐδέποτε εὐρίσκονται
συνθεσιμένα κατὰ στίχον, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ σύστημα. Τὰ δὲ τοῖς
ἐπισυνθετοῖς τούτοις δακτυλεπιτρίτοις γραφόμενα ποιήματα συνετί-
θεντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τριάδας ἐφθδικάς, ἐκάστη δηλαδὴ
περιοπὴ συνέκειτο ἐκ τριῶν συστημάτων, στροφῆς, ἀντιστροφῆς καὶ
ἐφθδού.

399. Χρῆσις τῶν δακτυλεπιτρίτων.

α') ἐν τῇ *λυρικῇ* ποιήσει. Τούτοις δακτυλεπιτρίτους, ὡς προείπομεν,
μετεχειρίσατο κυρίως ἡ χορικὴ *λυρικὴ*. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς
σφ'ζομένης ποιήσεως εὐρίσκαμεν αὐτοὺς παρὰ Σησιγύρῳ ἐν πολλοῖς
ἀποσπάσμασι. Τινὰ δὲ τῶν συχνωτάτων ἐν ταῖς στροφαῖς ταύταις
μέτρων ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν ὡς εὐρετήν, ὡς τὸ Σησιγύρειον τρι-
μέτρον, τὸ ἐκ τριῶν ἐπιτρίτων συγκείμενον (σχολ. Ὀλυμπ. 3), τὸ
Σησιγύρειον ἡγήμενον, τοῦτον ἡ ἀκατάληκτος καὶ καταληκτικὴ
δακτυλικὴ τριποδία (Diomed. 510. Plot. 2633), καὶ τὸ Σησι-

γύρειον *ἐγκαμολογικόν*, τοῦτ' ἐστὶν ἡ ἀκατάληκτος δακτυλικὴ τρι-
ποδία μετ' ἐπιτρίτου (Diomed. σελ. 512). Φαίνεται ὅμως πιθανόν
ὅτι ὁ Σησιγύρρος τὰ μέτρα ταῦτα παρέλαθεν ἐκ τῆς αὐθιγῆς τῶν
νόμων ποιήσεως, ὅπως παρέλαθεν ἐξ αὐτῆς καὶ τὸ κατὰ δάκτυλον
εἶδος (πρβλ. Γλαῦκον παρὰ Πλουτ. περὶ μουσ. κερ. 7). Εἰς τὸν κο-
λοφῶνα δὲ τῆς τελειότητος προήγαγε τὰ μέτρα ταῦτα ὁ Πίνδαρος,
ὅστις ἐν αὐτοῖς κατώρῳσε τὴν τελείαν ἀρμονίαν τοῦ εἶδους καὶ τῆς
ὑλῆς, ἥτοι τῆς ῥυθμικῆς μορφῆς καὶ τῆς διανοίας τῆς ποιήσεως, ὅθεν
καὶ ὡς κύριον ἀντιπρόσωπον τοῦ εἶδους τούτου τῶν στροφῶν δυνά-
μεθα νὰ θεωρῶμεν αὐτόν. Καθὼς δηλαδὴ οἱ δακτυλεπιτρίτοι ἔχουσιν
ἦθος ἡσυχαστικόν, φ' κατ' Εὐκλείδην, ὡς καὶ ἔμπροσθεν εἵπομεν,
«παρέπεται ἡρεμότης ψυχῆς καὶ κατάστημα ἐλευθερίου τε καὶ εἰρη-
νικόν», οὕτω καὶ οἱ τοῖς μέτροις τούτοις γεγραμμένοι ἐπίνικοι τοῦ
Πινδάρου ἔχουσι χαρακτῆρα μᾶλλον ἐξ ἀντικειμένου ἢ οἱ λοιποὶ ἐπί-
νικοι. Ἐν τούτοις ἡ μετέβασις τῶν ἐνοικῶν καὶ ἡ φράσις εἶνε ὀμα-
λωτέρα καὶ καθαρωτέρα τῶν λοιπῶν ποιημάτων. Ἐν δὲ τῇ διαλέκτῳ
τὰ τοπικὰ ἰδιώματα εἶνε ὀλιγώτερα ἢ ἐν τοῖς ποιήμασι τοῖς μικτοῖς
μέτροις γεγραμμένοις. Καθόλου δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα τοῦ Πινδάρου
χαρακτηρίζει σωφροσύνη, μέγα ἀξίωμα καὶ λέξις ὑψηλὴ καὶ σεμνή.
Ὁ χαρακτῆρ δὲ οὗτος εἶνε καὶ ὁ ἐπικρατῶν ἐν τῇ Πινδαρικῇ ποιήσει
χαρακτῆρ. Ὅθεν καὶ τῶν τῷ χαρακτῆρι ταύτῳ ἀρμοζόντων μέτρων
ποιεῖται πλεῖονα χρῆσιν ὁ Πίνδαρος παρὰ πάντα τὰ ἄλλα μέτρα·
διότι τὸ ἥμισυ τῶν ἐπινικῶν εἶνε τοῖς μέτροις τούτοις γεγραμμένον
(Ὀλυμπ. 3. 6. 7. 8. 10. 12. Πυθ. 1. 3. 4. 9. 12. Νεμ. 1. 2.
5. 8. 9. 10. 11. Ἰσθμ. 1. 2. 3. 4. 5), οἱ δὲ λοιποὶ τοῖς μικτοῖς,
τοῖς δακτυλιθυραλλικοῖς καὶ τοῖς παιωνικοῖς. Ὡς δὲ μάρτυροισι ἀπο-
σπάσματα, καὶ ἐν τοῖς ὕμνοις, τοῖς προσοδίοις, τοῖς παρβένειοις, τοῖς
διθύραμβοις, τοῖς θρήνοις, τοῖς ἐγκαμίοις καὶ τοῖς σκολίοις τοῦ Πιν-
δάρου ἐπικρατοῦσι τὰ μέτρα ταῦτα καὶ μόνον ἐν τοῖς ὑπορχήμασι
δὲν γίνεται χρῆσις αὐτῶν ἕνεκα τοῦ κεινημένου ἡθους τοῦ εἶδους
τούτου τῆς *λυρικῆς*. Ὅτι δὲ ἐν τοῖς σφ'ζομένοις ἀποσπάσμασι τῶν
παιάνων δὲν εὐρίσκονται τὰ μέτρα ταῦτα, ἀποδοτέον μᾶλλον τὴν τύχην.

Ὁ δὲ Σιμωνίδης, ὅσον δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἀποσπασμά-
των, ἐποίησεν τῶν μέτρων τούτων πολλὰ ὀλιγώτερον χρῆσιν τοῦ
Πινδάρου καὶ Βακχυλίδου. Καὶ καθόλου μὲν ὁ σηματοπισμὸς τῶν μέ-
τρων καὶ ἡ σύνθεσις αὐτῶν εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ Πινδάρου.

Σοφ. Αἴ. Πάροδ. 172-182 (= 183-193).

α'. ἢ ῥά σε Ταυροπόδα Διὸς Ἄρτεμις, ὦ μεγάλη θάτις, ὦ
μᾶτερ αἰσχύνας ἐμῆς. ὤρμασε πανδάρμονος ἐπὶ βοῦς ἀγέλαϊας,
ἢ ποῦ τινος νίκας ἀκάρπτως χάριν,
β'. ἢ αὖ κλυτὰν ἐνδρῶν
ἤενυθεῖσα δόροισι εἰτ' ἐλαφιστολῆαις;
ἢ χαλκοθώραξ σοι τιν' Ἐνυδάιος
μομφὰν ἔχων ξυνοῦ δορός ἐννυχίοις
μαχναῖς ἐτίδατο λῶδαν;

$\begin{array}{cccccccccccccccc} \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \end{array}$

α'. 4+3. 6+3. 6.— β'. 3. 2+3. 2+3. 2+3.— ἐμφθ. 4.

Εὐριπ. Μηδ. 627-634 (= 635-642).

Ἐρωτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν ἐλθόντες οὐκ εὐδοξίαν
οὐδ' ἄρεταν παρέδωκαν ἀνδράσιν. εἰ δ' ἄλλος ἔλθοι
Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχάρης οὕτως.
μήποτ', ὦ δέσποιν', ἐπ' ἐμοὶ χρυσέων
τόξων ἐφέλεις ἡμέρω χρίδας' ἀψυκτον οἰ-στόν.
 $\begin{array}{cccccccccccccccc} \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \\ \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times & \times \end{array}$

3+4. 3+3. 2+3. 2+3. 4+4.

Η'. ΜΕΤΡΑ ΜΙΚΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'

Περὶ τῶν μικτῶν κώλων, μέτρων καὶ συστημάτων.

401. Ὡς καὶ ἀλλαχοῦ (§ 209) εἵπομεν, τὰ μικτὰ μέτρα σύγκειν-
ται, ὡς καὶ τὰ ἐπισύνθετα, ἐκ ποδῶν δύο ποδικῶν γενῶν, τοῦ δακτυ-
λικοῦ καὶ τοῦ ἱαμβικοῦ, τοῦτίστιν ἐκ δακτύλων καὶ τροχαίων ἢ ἐξ
ἀναπαίστων καὶ ἱαμβῶν, ὥστε καὶ ταῦτα εἶνε καὶ δύνανται νὰ ὀνο-
μασθῶσι δακτυλοτροχαῖοι, ὅπως καὶ τὰ ἐπισύνθετα, οἷον

πολλὰ τὰ δεινὰ κοῦδὲν ἀν-θρῶπου δεινότερον πέλει.

εὐδαίμονες οἷσι κακῶν ἄγευστος αἰ-ὼν.

Διαφέρουσιν ὅμως τὰ ἐπισύνθετα τῶν μικτῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι τῶν
μὲν ἐπισυνθέτων τὰ κῶλα καθ' ἑαυτὰ εἶνε μονοειδῆ ἢ καθάρᾳ, ἑκα-
στον δηλαδὴ κῶλον σύγκειται ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μετρικοῦ ποδός,
τὸ μέτρον δὲ ἀποδεικνύεται ἐπισύνθετον, καθ' ὅσον τὰ κῶλα τοῦ αὐ-
τοῦ μέτρου δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ γένος, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς τὸ δα-
κτυλικόν, τὸ δὲ εἰς τὸ ἱαμβικόν, τὸ μὲν δηλαδὴ εἶνε δακτυλικόν, τὸ
δὲ τροχαϊκόν, ἢ τὸ μὲν εἶνε ἀναπαιστικόν, τὸ δὲ ἱαμβικόν· ἐπὶ δὲ τῶν
μικτῶν ἡ σύνθεσις τῶν διαφορῶν τὸ γένος ποδῶν γίνεται ἐν τῷ αὐτῷ
κώλῳ, ὥστε οὐ μόνον τὰ μέτρα εἶνε μικτὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ κῶλα καθ'
ἑαυτά. Ἡ πρώτη ἐν τῇ τεχνικῇ ποιήσει χρῆσις τῶν ἐπισυνθέτων
προηγείται τῆς τῶν μικτῶν, διότι ἐκείνη μὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀρ-
χιλοχόν, αὕτη δὲ εὐρίσκεται κατὰ πρῶτον παρὰ τῷ Ἀλκμᾶνι. Ἦτο
δὲ καὶ φυσικώτατον πρῶτον μὲν νὰ ἀναπτυχθῶσι τὰ μέτρα τοῦ δα-
κτυλικοῦ ῥυθμοῦ, εἴτα δὲ τὰ τοῦ ἱαμβικοῦ καὶ ἔπειτα νὰ συναρθῶσιν

ἀμρότερα τὰ γένη ταῦτα εἰς ἓν μέτρον καὶ κατ' ἀρχάς μὲν διὰ τῆς ἐπισυνθέσεως, εἶτα δὲ διὰ τῆς μίξεως. Ὅπως δὲ ἡ ἐπισύνθεσις δηλοῖ προκοπὴν τινα ὡς πρὸς τὰ καθαρὰ, οὕτω καὶ ἡ μίξις δηλοῖ προκοπὴν οὐ μόνον πρὸς τὰ καθαρὰ παραβαλλομένη, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἐπισυνθετὰ· διότι ὁ εἶς τῆς μίξεως γινόμενος ρυθμὸς ἀποτελεῖ σῶμά τι ὅλως νέον καὶ αὐτοτελές, οἷον τὸ ἐκ τῆς χημικῆς μίξεως διαφόρων σωμάτων γινόμενον, ἐν ᾧ τὸ ἐπισυνθετόν μέτρον γίνεται ἐξ ἀπλῆς παραθέσεως τῶν ἑτερογενῶν στοιχείων.

402. Χαρακτηρίζει δὲ τὰ μικτὰ μέτρα μεγάλη ἀδεια περὶ τὸν μετρικὸν σχηματισμόν, οἷον α') ὁ ἀριθμὸς τῶν δακτύλων ἐν τοῖς κώλοις εἶνε λίαν διάφορος. Διότι αἱ τετραποδαὶ καὶ τὰ μείζονα τούτων κῶλα δύνανται νὰ ἔχωσιν ἥτοι ἓνα μόνον δάκτυλον καὶ τότε καλοῦνται *μονοδακτυλικά*, ἡ δύο καὶ πλείονας δακτύλους. Καὶ τὰ μὲν *μονοδακτυλικά* ἥτοι καλοῦνται ἀπλῶς *μικτά*, ἡ λαμβάνουσιν ἴδια ὀνόματα οἷον *Γλυκύνεια* καλούμενα, *Φερεκράτεια* κτλ. Τὰ δὲ κῶλα τὰ ἔχοντα πλείονας δακτύλους καλοῦνται *αιολικά* μὲν *δακτυλικά*, ὅσων μόνον ὁ ἀρκτικὸς ποὺς δὲν εἶνε δάκτυλος, ὅσα δὲ ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ ἔχουσι δακτύλους, ἐν δὲ τῇ τῆλει τροχαίους καλοῦνται *λογαιοδικὰ* *δακτυλικά* (1). Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν δακτύλων δηλοῦται διὰ τῆς προσθήκης «πρὸς δύοιν», «πρὸς τρισίν» (τουτέστι δακτύλοις). Ἀπὸ τῆς μετρικῆς δὲ ταύτης κατηγορίας παραλαβόντες οἱ νεώτεροι μετρικοὶ τὸν παλαιὸν ὄρον ὠνόμασαν *λογαιοδικὰ* γενικώτερον πέντα τὰ μικτὰ κῶλα τε καὶ μέτρα. β') Ἡ θέσις τοῦ δακτύλου δύναται νὰ εἶνε διάφορος, οἷον ἐν τῇ τετραποδίᾳ ὁ δάκτυλος δύναται νὰ κατέχῃ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἢ καὶ τὴν τρίτην χώραν. γ') Ὁ ἀρκτικὸς τροχαῖος δύναται νὰ ἔχῃ τὸ σῆμα σπονδίου ἢ ἱζμβου, παρὰ δὲ τοῖς Λεσβίοις ποινηταῖς καὶ τὸ τοῦ πυρριχίου, προσέτι δὲ ἐπιδέχεται καὶ λύσιν. δ') Ἐν τῇ ἀντιστροφικῇ ἀνταποδόσει ἐναλλάσσεται ὁ δάκτυλος τῷ τροχαίῳ καὶ τάναπλιν, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς ἀνεπτυγμένοις εἰδείοις. ε') Ἡ ἀλογία (ἄλογος σπονδεῖος) ἔγχωρεῖ μέλιστα παρὰ τοῖς τραγικοῖς οὐ μόνον ἐν ταῖς κανονικαῖς χώραις, ἀλλὰ καὶ ἐν μὴ κανονικαῖς. ς') Τὰ μικτὰ δέχονται καὶ προκαταλήξεις καίπερ οὐχὶ οὕτω συχνάς, ὅσον αἱ τροχαῖαι καὶ ἱαμβικάι στροφαὶ τῆς τραγῳδίας. ζ') Τὰ μικτὰ δύνανται ἐν μείλοσι στροφαῖς τῆς χορικῆς λυρικῆς καὶ τοῦ δράμα-

(1) Πρᾶντε, σελ. 25 «λογαιοδικὰ καλούμενα δακτυλικά, ἅπερ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις χώραις δακτύλους ἔχει, τελευταίαν δὲ τροχαίην συζυγίαν».

τος νὰ συνάπτωνται μετὰ παντοίων δακτυλικῶν καὶ τροχαϊκῶν ἢ ἀναπαιστικῶν καὶ ἱαμβικῶν κῶλων. Ἐνεκα δὲ τῶν πολλῶν τούτων ἀδείων τὰ μικτὰ μέτρα ἐπιδέχονται μέγαν πλοῦτον σχημάτων. Ἄλλ' ὅμως αἱ ἀδειαὶ αὗται πλὴν ὅτι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ καθολικὸν κύρος ἐπὶ πάντων τῶν αἰδίων, ποιητικῶν γένων καὶ ποιητῶν, περιορίζονται οὐσιωδῶς, ὥστε καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σχημάτων, ἐκ τῶν ἐξῆς· α') ἐτι οἱ τρισύλλαβοι πόδες ἐντός τοῦ αὐτοῦ κῶλου δὲν δύναται νὰ διακόπτονται ὑπὸ δισυλλάβων ποδῶν. Τούναντιον οἱ τρισύλλαβοι πόδες δύναται καὶ τὰς πρώτας χώρας τοῦ κῶλου νὰ καταλαμβάνουσι καὶ τὰς ἐπομένας. Μόνον δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν χώραν οὐδέποτε κείται ὁ δάκτυλος εἰμὴ μόνον ἐν τοῖς καλουμένοις αἰολικοῖς δακτυλοῖς, ἀτινα ὀρθότερον ἀνήκουσιν εἰς τὰ δακτυλικά μέτρα (βλ. κερ. η'). Καὶ β') ἐτι ἡ λύσις ἐπὶ τῶν μικτῶν εἶνε πολλῷ μέλλον περιορισμένη ἢ ἐπὶ τῶν ἀναπαιστικῶν, ἱαμβικῶν καὶ παιωνικῶν μέτρων. Χρησιμεύει δὲ τοῦτο ὡς ἀντιστήκωκα τῆς μίξεως πᾶσι ποδῶν, ὅπως τῇρηται ἡ σαφήνεια τοῦ ρυθμοῦ. Ἐκ τούτων τὰ μικτὰ μέτρα ὡς πρὸς τὸ ἥθος ἀποδείκνυνται πλήρη εὐμεταβόλου κινήσεως καὶ χέριτος, ἐπὶ δὲ συχνῇ χρήσεως τοῦ χοριαμβικοῦ σχήματος μεταλαμβάνουσι καὶ σφοδρὸν πάθος. Ἐν β' δὲ τοιοῦτον εἶνε καθ' ὅλου τὸ ἥθος τῶν μικτῶν, ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα λαμβάνει μεγάλην ποικιλίαν ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν δακτύλων ἢ τροχαίων, μειζόνων ἢ ἐλασσόνων κῶλων, τῆς ἀναμίξεως ἑτερομέτρων κῶλων, τῆς λύσεως καὶ συναίρεσως, τῆς χρήσεως τοῦ ἀκαταλήκτου, καταλήκτικου καὶ προκαταλήκτικου σχήματος, τῆς διαφορᾶς τῶν μέτρων κατ' ἀντίθεσιν κτλ. καὶ καθόλου τὸ ἥθος τῶν μικτῶν μέτρων ποικιλλεται τοσοῦτον ὅσον οὐδενὸς ἄλλου μέτρου. Ἐν τῇ ἀρετῇ ὁμως ταύτῃ τῶν μικτῶν μέτρων, ὥστε διὰ λεπτῶν ρυθμικῶν μεταβολῶν νὰ ἀποδεικνύονται ἱκανὰ πρὸς ἀποτύπωσιν πασῶν σχεδόν τῶν ποιητικῶν διαθέσεων, ἐνέκειτο ὁ κίνδυνος νὰ ἀποβάλλωσι τῷ χρόνῳ τὸ ἴδιον αὐτῶν ἥθος, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Διότι παρὰ μὲν τοῖς Λεσβίοις ποιηταῖς, τῷ Στυσιγόρῳ, τῷ Πινδάρῳ καὶ τῷ Αἰσχύλῳ ὑπάρχει πλήρης ἁρμονία τῆς ὕλης ἥτοι τῆς διανοίας τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ εἶδους ἥτοι τῶν ρυθμικῶν σχημάτων. Παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ συμβαίνει μὲν συχνὰ τὸ αὐτό, οὐχὶ δὲ καὶ πάντοτε, διότι πολλάκις παρ' αὐτῷ τὰ μικτὰ μέτρα δὲν ἔχουσι τὴν δραστηνὴν δύναμιν, ὅπως αἱ τροχαῖαι καὶ ἱαμβικάι στροφαὶ τῶν τραγικῶν, οἱ ἰωνικοὶ καὶ οἱ δακτυλεπίτριτοι, ἀλλ' ἀποβαίνουν κοινόν

τι καὶ κατὰ συνθήκην μέτρον, ἄχρουν τε καὶ ἄχθες. Ὁ τελευταῖος δὲ οὗτος χαρακτήρ τῶν μικτῶν μέτρων κατέκλυσε τέλος τὴν μεταγενετέραν λυρικήν ποίησιν καὶ τραγῳδίαν καὶ μάλιστα τὴν τοῦ Εὐριπίδου. Ὡς πρὸς δὲ τὸ συχνὸν τῆς χρήσεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποιήσει τὰ μικτὰ μέτρα υπερέβαινον οὐ μόνον τὰ ἐπισύνθετα μέτρα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκ μονοειδῶν μέτρων συνεστῶσας στροφάς, διότι πολλὰ αὐτῶν ἢ χρήσις ἐν ταῖς μέλει τῆς τε μονοδικῆς καὶ τῆς χορικῆς λυρικῆς καὶ τοῦ δράματος. Ἡ ἐπικρατοῦσα δὲ σύνθεσις αὐτῶν εἶνε ἡ συστηματική. — Μετὰ τὰ εἰσαγωγικά ταῦτα περὶ τῶν μικτῶν μέτρων καθ' ὅλου λέγομεν ἐφεξῆς ἀκριβέστερον περὶ τοῦ μετρικοῦ σχηματισμοῦ τῶν μικτῶν κῶλων, μέτρων καὶ τῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων καὶ ἔπειτα περὶ τῆς στροφικῆς συνθέσεως αὐτῶν ἐν τε τῇ λυρικῇ ποιήσει καὶ τῷ δράματι.

Α'. Μικτὰ κῶλα.

α') Σχήματα τῶν μικτῶν κῶλων.

403. Μικτὴ διποδία. Ὡς τοιαύτῃ λαμβάνεται τὸ Ἀδάριον καλούμενον $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ α ὡς τὸν Ἀδωνιν». Αὕτη δὲ μὲν δύναται νὰ ληφθῇ καὶ ὡς δακτυλικὴ διποδία, δηλονότι $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$.

404. Μικτὴ τριποδία. α') Ἡ μὲν ἀπὸ τῆς θίσεως ἀρχομένη μικτὴ τριποδία καλεῖται Φερεκράτειον, λαμβάνει δὲ δύο σχήματα ὡς ἐκ τῆς θίσεως τοῦ δακτύλου κατὰ τὴν α' ἢ τὴν β' χώραν, τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον καλούμενον Φερεκράτειον. Ἐκάτερον δὲ σχῆμα δύναται νὰ εἶνε ἀκατάληκτον ἢ καταληκτικόν.

Φερεκράτειον ἀκατάληκτον. Φερεκράτειον καταληκτικόν.
1. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ ἐπταπόλιον ὀφθαίς. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ Λ ὡς γόνυ καὶ θεά.
2. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ ἐξευρηματικὴ καυῆ. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ Λ ἡλῆς ἐκ περάτων.

β') Ὅταν δὲ πάλιν τὸ καταληκτικόν Φερεκράτειον προσλάβῃ ἐν ἀρχῇ ἄρσιν, γίνεται τὸ καλούμενον μικτὸν προσοδιακόν. Λαμβάνει δὲ καὶ τοῦτο δύο σχήματα ὡς ἐκ τῆς θίσεως τοῦ ἀναπαύστου, τὸ καλούμενον πρῶτον καὶ δεύτερον μικτὸν προσοδιακόν.

μικτὸν προσοδιακόν ἀκατάληκτον. μικτὸν προσοδιακόν καταληκτικόν.
1. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ εἶν θοὶ δαίτων. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ μ
2. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ ὅσας Κλέων ἐφορᾷ. γυγῆ πόδα νο — μᾶν.

ΣΗΜ. Τὸ ἀκατάληκτον Φερεκράτειον συχνὰ κεῖται ἀντὶ βραχυκαταλήκτου τετραποδίας.

405. Μικτὴ τετραποδία. Ἡ μικτὴ τετραποδία ἄρχεται ἀπὸ τῆς

θίσεως ἢ ἀπὸ τῆς ἄρσεως. Καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῆς θίσεως ἀρχομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δέχεται ἓνα μόνον δάκτυλον, ἡ δὲ ἀπὸ θίσεως εἶνε συνήθως καταληκτική. Ἐκ τῶν καταληκτικῶν δὲ πάλιν συνηθεστάτῃ εἶνε ἡ ἔχουσα τὸν δάκτυλον κατὰ τὴν δευτέραν χώραν ($\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$) καὶ αὕτη κυρίως καλεῖται ὑπὸ τῶν παλαιῶν Γλυκῶνειον. Τὸ ὄνομα ὁμῶς τοῦτο ἐπεκτείνεται ὑπὸ τοῦ Ἱεραισίωνος καὶ ἐπὶ τὸ καταληκτικὸν κῶλον τὸ ἔχον τὸν δάκτυλον κατὰ τὴν τρίτην χώραν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ νεώτεροι μετρικοὶ ἐκάλισαν Γλυκῶνεια καὶ τὰ τρία καταληκτικὰ σχήματα, τοῦτέστι α', β' καὶ γ' Γλυκῶνειον καθ' ἣν κεῖται χώραν ὁ δάκτυλος, τὴν α' β' ἢ γ'. Ἀναλόγως δὲ ὠνόμασαν καὶ τὰς ἀκατάληκτους μικτὰς τετραποδίας, τὰς ἔχουσας ἓνα δάκτυλον, ἀκατάληκτον α', β' καὶ γ' Γλυκῶνειον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὕστερον ἐντεύθεν ὀρμηθέντες διέκριναν καὶ τὰ Φερεκράτεια, περὶ ὧν εἵπομεν ἐν τῇ προηγούμενῃ § 404, ἐν ᾧ οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ κυρίως ἔλεγον Φερεκράτειον τὴν μικτὴν ἀκατάληκτον τριποδίαν τὴν ἔχουσαν τὸν δάκτυλον κατὰ τὴν β' χώραν. Τὰ Γλυκῶνεια λοιπὸν τὰ τε ἀπὸ τῆς θίσεως καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχόμενα ἀκατάληκτὰ τε καὶ καταληκτικὰ ἔχουσιν ὡς ἐν τύπῳ ὧδε:

α') Γλυκῶνεια ἀπὸ θίσεως.

1. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — νῦν γὰρ ἔμοι μέλει χορεύσαι.
μαλθακὸν ὀματών βέλους.
2. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — δεξιόμυρον ἔρωτος ἄνθος.
ἠΐδα τῶν προτέρων φάος.
3. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — ἦθά βάντα πανσαγία.
 $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — Λ

β') Γλυκῶνεια ἀπ' ἄρσεως.

1. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — χρυσδαλακτόν τ' ἄκταν κόρας.
εἰ μὴ τοδὲ φάσμα νυκτός.
2. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — ἂ δεινὸς κρυπτόμενα λόχοις.
ᾧ πείραισι δικτυοκλώστοις.
3. $\text{—} \cup \cup \text{—} \cup \text{—}$ — — — — — ἐπικτεν οὐδὲ μήποτε λαίβα...

ΣΗΜ. α'). Ἀμφοτέρω τὰ καταληκτικὰ σχήματα τῆς ἀπ' ἄρσεως τετραποδίας καλοῦνται μικτὰ παροιμακά. Αἱ δὲ ἀκατάληκτοι ἀπ' ἄρσεως, ὅταν προσλάβωσιν ἐν τέλει συλλαβὴν, δύναται νὰ ληρθῶσιν ὡς τετραποδία ὑπερκατάληκτοι ἢ καὶ ὡς καταληκτικαὶ πενταποδία.

ΣΗΜ. β'). Βραχυκατάληκτα σχήματα τῶν ἀπὸ θίσεως ἀρχομένων Γλυκῶνειων εἶνε ὅμοια ταῖς ἀκατάληκτοις τριποδίας καὶ ὀνομαζόνται ὡς αὗται Φερεκράτεια (α'). Ἀπ' ἄρσεως δ' ἀρχόμενα βραχυκατά-

Δύναται, διὰ τὴν συμβῆ κατὰ λέξιν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν κώλων, τῶν τε ἀπὸ τῆς θέσεως καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχομένων, οἷον

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \omega \text{ ξένου αι-δόφρονες (Οἱ Κ. 937).} \\ \text{'Εγὼς ἀνι-κατε μάχαν ('Αντ. 781).} \\ \text{ὄμα· τις ὄρ' ἦν; ποῦ κυρεῖ; (Οἱ Κ. 117).} \end{array}$

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρκτικής τῶν κώλων ἄρσεως συμβαίνει συχνὰ κατὰ λέξιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς περιόδου, οἷον 'Αντιγ. 785

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \phi \text{οιτῆς δ' ὑπερ-πόντιος ἐν-τ' ἀγρονόμοις-αὐ-λαῖς.} \end{array}$

Μετὰ δὲ τὴν πρώτην τοῦ κώλου θέσιν συμβαίνει κατὰ λέξιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον ὅταν τὸ κῶλον ἀρχῇται ἀπὸ τῆς ἄρσεως, οἷον

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \epsilon \text{ἴθαν-θες ποτ' ὦ χρυσέας ('Αντιγ. 103)} \end{array}$

(Περβλ. ὁμοίως § 413), σπανίως δὲ ὅταν ἀρχῇται ἀπὸ τῆς θέσεως, οἷον

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \iota-\omega \text{ γενεαὶ βροτῶν (Οἱ Τ. 1186).} \\ \text{οὐ-δὲν μακροί-ζω (Οἱ Τ. 1193).} \end{array}$

γ') Δύσις καὶ συναίρεσις.

409. Οἱ Λέσβιοι ἱερωτικοί, παρ' οἷς ἤδη πολλή ἡ τῶν μικτῶν μέτρων χρῆσις, οὕτε τὴν λύσιν γινώσκουσιν οὕτε τὴν συναίρεσιν, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς δακτύλους καὶ τοὺς ἀναπαύστους, οὕτω καὶ τοὺς τροχαίους καὶ ἱμβικούς πάντοτε μεταχειρίζονται κατὰ τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν σχῆμα. Καὶ ἐπὶ τῶν καθαρῶν δὲ τροχαϊκῶν καὶ ἱμβικῶν κώλων, ἅπανα ἐν τῇ στροφῇ ἀναμιγνύονται μετὰ τῶν μικτῶν κώλων καὶ μέτρων, οὐδεμίαν μεταχειρίζονται λύσιν. Πρῶτος δὲ ὁ 'Ανακρέων εὐρίσκειται ἐν τινὶ μικτῷ μέτρῳ ἀναλύων τὴν μακρὰν τοῦ δακτύλου, τουτέστι μεταχειρίζομενος ἀντὶ τοῦ δακτύλου προκειλεσματοῦ, ἐν τῷ 24 ἀσπασματικῷ

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \text{ἀναπέτομαι διη πρὸς Ὀλύμπιον πετεργέσει κούφαις} \\ \text{διὰ τὸν Ἑρωτ' οὐ γὰρ ἐμοὶ παῖς ἐθέλει συνηδῶν.} \end{array}$

'Αλλ' ὁμοίως φαίνεται ὅτι ἀπὸ σκοποῦ ἐποίησε τοῦτο ἐνταῦθα ὁ 'Ανακρέων καὶ ὅτι οὐδαμῶς πρέπει νὰ ὑποληφθῇ ἡ λύσις ὡς καθολικὸς νόμος τῶν 'Ανακρεονείων μικτῶν. Κυρίως δὲ ὁ Σιμωνίδης, ἡ Κόρινθα καὶ ὁ Πίνδαρος εἰσάγαγον πλήρη ἄδειαν τῆς λύσεως τῶν τροχαίων καὶ ἱμβικῶν τῶν μικτῶν κώλων, ἐπὶ δὲ πλείονα τῶν τροχαίων καὶ ἱμβικῶν τῶν μετὰ τῶν μικτῶν κώλων ἀναμιγρομένων καθαρῶν

τροχαϊκῶν καὶ ἱμβικῶν, ὧν τὰ τελευταῖα περιέχουσιν ἀνὰ μίαν καὶ δύο λύσεις· συχνότατα δὲ λύεται ὁ ἀρχόμενος τοῦ μικτοῦ κώλου τροχαῖος. Ὁ Σιμωνίδης ἐλαττοῦται πολὺ τοῦ Πινδαρου ὡς πρὸς τὴν λύσιν. Καὶ οἱ δραματικοὶ δὲ εἶνε μετριώτεροι τοῦ Πινδαρου κατὰ τοῦτο· ὁ Ἀριστοφάνης μάλιστα σχεδὸν παντάπασιν ἀποκλείει τὴν λύσιν, ὥστε ἵσταται ἐπὶ τῆς αὐτῆς που καὶ ὁ 'Ανακρέων βαλμίδος. Τὸν δὲ τρισύλλαβον ποδα καὶ αὐτὸς ὁ Πίνδαρος λύει ὡς σπανιώτατα. Μόνον δὲ τρία ἀσφαλῆ παραδείγματα προκειλεσματοῦ ἀντὶ δακτύλου ἀποδείκνυνται παρ' αὐτοῦ. Ὡσαύτως δὲ σπανίως συναίρει αὐτὸν εἰς σπονδαῖον οὐδ' εἶνε ἀσφαλῆ πάντα τὰ τοιαῦτα παραδείγματα.

δ') Ἄλλοι σπονδαῖοι.

410. Ἐπὶ τῶν καθαρῶν ἱμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν μέτρων ἡ ἄρσις τῶν κατὰ τὰς περιττὰς χώρας ἱμβικῶν καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀρτίους τροχαίων, ὡς ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ εἵπομεν, δύναται νὰ εἶνε καὶ μακρὰ ἄλλοις. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τελικὴ ἄρσις παντὸς κώλου δύναται νὰ εἶνε ἀδιάφορος, οὐδέποτε ὅμως ἡ παρατελειωτὴ καὶ ἡ προπαρατελειωτὴ συλλαβὴ τοῦ κώλου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μικτὰ κῶλα ἔχουσιν τὸν αὐτὸν που τοῖς καθαρῶν ἱμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν ῥυθμὸν, δέχονται καὶ τὰς ἀλόγους ἄρσεις ἥτοι τοὺς ἀλόγους σπονδαίους ἀντὶ τῶν ῥητῶν ἱμβικῶν καὶ τροχαίων κατὰ τὰς αὐτὰς καὶ εἰς αἰνὰ χώρας. Μακρὰ λοιπὸν δύναται νὰ εἶνε α') ἡ μονοσύλλαβος ἀρκτική καὶ ἡ μονοσύλλαβος τελικὴ ἄρσις. Ἡ μακρὰ ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς βραχείας εἶνε οὕτω συχνή, ὅσον καὶ ἐν τοῖς καθαρῶν τροχαϊκοῖς καὶ ἱμβικοῖς κώλοις. β') Ἡ μονοσύλλαβος ἄρσις μετὰ τὴν δευτέραν θέσιν τοῦ κώλου, ὥστε ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν δευτέραν χώραν κειμένου τροχαίου ἢ ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν τρίτην χώραν ἱμβικοῦ καίται σπονδαῖος. Σημειωτέον ὁμοίως ὅτι ἡ μετὰ τὴν δευτέραν θέσιν μονοσύλλαβος ἄρσις συνήθως τότε μόνον μακρύνεται, ὅταν καὶ ἡ προηγούμενη ἄρσις εἶνε μονοσύλλαβος ὡς ἐν τῷ σχήματι

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \text{καὶ} \end{array}$

σπανιώτατα δὲ ὅταν ἡ προηγούμενη ἄρσις εἶνε δισύλλαβος, ὡς ἐν τῷ σχήματι

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \text{Ἀπ' ἐναντίας δὲ τὰ μικτὰ κῶλα} \end{array}$

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \alpha'. \\ \beta'. \\ \gamma'. \\ \delta'. \end{array}$

$\begin{array}{cccccccc} \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \\ \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup & \cup \end{array}$
 $\begin{array}{l} \Lambda \\ \Lambda \\ \Lambda \end{array}$
 $\begin{array}{l} \alpha'. \\ \beta'. \\ \gamma'. \\ \delta'. \end{array}$

Ἐπὶ δὲ καθαρῶν τροχαϊκῶν κῶλων μόνον ἐν τῷ δευτέρῳ κῶλῳ (τροχαϊκῇ τετραποδίᾳ) τῶν κομικῶν Εὐπολιδεῶν καὶ Κρατινεῶν, οἷον ὦ θεώμενοι, κατερῶ | πρὸς ὑμᾶς ἔλευθέρως (Νερ. 518)· ὃς μέγιστον ὄντα Κλέων' | ἔβαιε' ἐς τὴν γαστέρα (550). Περὶ δὲ τῷ Πινδάρῳ ὁ ἀντί τοῦ τροχαίου κείμενος ἱαμβὸς ἀνταποδίδεται πάντοτε ἐν πάσαις ταῖς ἀνακυκλουμέναις στροφαῖς, ὡσαυδὴ ποτε καὶ ἂν ὦσιν αὐταί, καὶ οὐδέποτε ἐναλλάσσεται τῷ τροχαίῳ ἢ σπονδαίῳ, οἷον ἐν τῷ α' κῶλῳ τῶν στροφῶν τοῦ α' Ὀλυμπ. («ἀριστον μὲν ὕδωρ ὁ δὲ» υ - - υ υ - υ υ -). Ὁ ἀντί τοῦ τροχαίου κείμενος οὗτος ἱαμβὸς οὐδὲν ἔχει τὸ ἐκρυθμον καὶ δυσεξήγητον, ὅταν ἡ πρώτη συλλαβὴ αὐτοῦ ληθῇ ὡς ἔχουσα τὸν ρυθμικὸν τόνον, δηλαδὴ ὦδε υ ω, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ὁσάκις ἀνταποδίδεται διὰ τροχαίου, ἀλλὰ καὶ ὁσάκις ἀνταποδίδεται πάλιν δι' ἱαμβου. Τὸ τοιοῦτο ποδὶον ἢ σχῆμα τὸ ἔχον σχῆμα μὲν ἱαμβου, ρυθμὸν δὲ τὸν τοῦ τροχαίου, ἐκ τῶν σφριζομένων παλαιῶν μελωδιῶν μανθάνομεν ὅτι ἦτο χρήσιμον καὶ ἐν τῇ πράξει (περὶλ. Westphal, Gr. Metrik² τόμ. 2 σελ. 738 κί.).

ς') Πυρρήχιος.

414. Πλὴν τῶν εἰρημένων σχημάτων οἱ Λέσβιοι λυρικοί, καὶ ὅσοι τῶν Ἀλεξανδρίνων ποιητῶν ἐμμελίσαντο πιστῶς τὰ μετρικὰ ἐκείνων σχήματα, μεταχειρίζονται ἐπὶ τοῦ ἀρκατικοῦ ποδὸς τῶν μικτῶν κῶλων, ἐπομένῳ πάντοτε δακτυλῷ, καὶ τὸ τοῦ πυρρήχιου σχῆμα· οἷον ἡ Σαπφώ ἀποσπ. 45 «ἄγε δὴ χεῖλυ δῖά μοι | φωνάεσσα γένοιτο». 65

υ ο - υ υ υ - | - υ υ υ - | - υ υ υ υ -

βροδοπαχέες ἄγιναι Χάριτες, | δεῦτε Δίος κόρια. Περὶ. Στῆσιχ. ἀπόσπ. 44. Θέοικρ. 29. 39. 40. Οὐδὲμία δὲ αὐτοῦ γίνεται χρήσις ἐν τῇ δραματικῇ ποιήσει. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ποδικοῦ τούτου σχήματος πολλὰ προσηγήθησαν γινώμει ὑπὸ τῶν νεωτέρων, οἷον α') ὅτι ὁ ἑλλειπὼν πρῶτος χρόνος ἀνεπληροῦτο διὰ τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς, ὡς τῆς κλιθᾶρας ἀρχομένης πρὸ τοῦ ᾄδοντος (Weissenborn de versib. Glycon. 1 σελ. 41)· β') ὅτι ἐκτέρᾳ τῶν δύο βραχυῶν ἦτο γρόνος ἄλογος ἔχων μέγεθος $1\frac{1}{2}$ τοῦ πρώτου χρόνου (Pflaß, Münchener gelehrte Anzeigen 1855 ἀριθ. 13)· γ') ὅτι ὁ πυρρήχιος ἦτο προσωδιακὴ ᾄδαις, συνεσταλμένος δηλαδὴ τροχαίος, ὅπως ἐν τῷ ἔπει ἀντί τοῦ ἀρκατικοῦ σπονδαίου σποραδῆν κείται ὁ ἱαμβός· τοῦ δ' ἀμφαλίου τούτου κατὰ τὴν ἐκδοχὴν τῶν παλαιῶν μετρι-

κῶν ποδὸς ἀνεπληροῦτο ὁ ἑλλειπὼν χρόνος τῇ βοηθείᾳ τοῦ ρυθμικοῦ τόνου, ὅστις ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ μέτρου ἦτο ισχυρότερος (Weissenborn μνημον. χωρ.). Ἡ τελευταία ὑπόθεσις φαίνεται πᾶσις ἄλλης πιθανότερα.

ΣΗΜ. Ὁ ἀρκατικὸς ποὺς τῶν μικτῶν, ὅστις, ὡς εἵπομεν, πολλὴν ἐπιδέχεται ποικίλιαν σχημάτων, πλὴν δηλαδὴ τοῦ τροχαίου καὶ τὸ τοῦ σπονδαίου καὶ τὸ τοῦ ἱαμβου καὶ τὸ τοῦ πυρρήχιου καὶ δὴ καὶ τὸ τοῦ τριβράχους διὰ τῆς λύσεως τῆς μακρᾶς τοῦ τροχαίου, ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρᾳ τραγωδίᾳ καὶ τὸ τοῦ ἀναπαιστού (οἷον Εὐριπ. Ἰρ. Τ. 1120 «μεταβάλλει δυσδαιμονία»), ἀνομάσθη ὑπὸ τοῦ Γοδ. Ἑρμαννοῦ βάσις παρὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὅρου τούτου παρὰ τοῖς παλαιαῖς ρυθμικοῖς καὶ μετρικοῖς, ὁρθότερον δὲ δύναται πρὸς διάκρισιν καὶ ὀνομασθῇ ποὺς πολυσχημάτιστος, οἷος τῷ ὄντι εἶνε (περὶλ. § 307).

В. Μικτὰ μέτρα.

415. Ἐκ τῶν ἐμπροσθεν μνημονευθέντων κῶλων τὸ Φαλαίκειον ἐνδεκασύλλαβον (περὶλ. § 406) μετεχειρίσαστο ὡς αὐτοτελὲς μέτρον κατὰ στίχον τε καὶ κατὰ σύστημα μετ' ἄλλων μέτρων συντιθεῖσθαι ἡ Σαπφώ, ὅθεν καὶ Σαπφικὸν ἐνδεκασύλλαβον ἐκλήθη. Ὁ Μάριος ὁμοῦς Οὐικτωρίνης σελ. 148 διαρρήδην μαρτυρεῖ ὅτι δὲν εἶνε καὶ εὐρέτις τοῦ μέτρου τούτου ἡ Σαπφώ. Καὶ ὁ Ἀνακρέων μετεχειρίσαστο τὸ μέτρον τοῦτο, οὐ σφίεται ὁ στίχος (ἀπόσπ. 38) «ἀσώμων ὑπὲρ ἐρμῶν φορεῦμαι» (περὶλ. Ἡραϊστ. 33. Caes. Bass. σελ. 260 K. Mar. Victor. 2595. 2566). Πολυκρηθμότερα εἶνε τὰ σφριζόμενα Φαλαίκεια κατὰ στίχον παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ποιηταῖς καὶ τοῖς ἐπιγρᾶμματοποιοῖς τῆς ἀνθολογίας, οἷον παρὰ Καλλιμάχῳ ἀποσπ. 73, Θεοκρίτῳ ἐπιγρᾶμ. 20, Φιλίππῳ, Ἀντιπάτρῳ, Ἀλφειῷ (Ἀνθολ. Πηλ. 13, 6, 7, 390, 9, 110). Τὴν ἑλλειψὶν Ἑλληνικῶν παραδειγμάτων ἐκ τῶν παλαιωτέρων χρόνων ἀναπληροῖ ὁ Κάτουλλος, ὅστις κατὰ τὸν Κάϊσιον Βάσσον (σέλ. 261, 4 K.) ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἐμμελίσαστο τὴν Σαπφώ, τὸν Ἀνακρέοντα καὶ ἄλλους. Τὸ εὐκόλον καὶ παιγνιώδες ἦθος τῶν Κατουλλεῶν ἐνδεκασυλλαβῶν, ὅπερ εἶνε κοινὸν καὶ τοῖς τῶν ἄλλων Λατίνων ποιητῶν Φαλαίκεις, ἦτο ἀναμφιβόλως καὶ τῶν Ἑλληνικῶν παραδειγμάτων οἰκίον. «Ὁ πρῶτος ποὺς τοῦ μέτρου τούτου εἶνε σπονδαίος, τροχαίος ἢ ἱαμβός, οὐδαμῶς δὲ εὐρίσκεται πυρρήχιος.

416: Δίκωλον δὲ μέτρον εἶνε τὸ Ἀσκληπιάδειον δωδεκάσύλλατον (Ἡρακλ. σελ. 34) οὕτω κληθὲν ἀπὸ τοῦ μεταγενεστέρου ποιητοῦ Ἀσκληπιάδου, ὅστις πολλὴν αὐτοῦ ἐποίησατο χρῆσιν, καίπερ εὐρισκόμενον ἤδη παρὰ τοῖς Λαοβόις μελικοῖς καὶ μάλιστα ἐκ τῶν συγχοτάτων ὃν μέτρων τῆς τοῦ Ἀλκαίου καὶ Σαπφούς λυρικῆς. Τὸ Ἀσκληπιάδειον μέτρον σύγκειται ἐκ δύο μικτῶν καταληκτικῶν τριποδιῶν, ἥτοι τοῦ β' καὶ τοῦ α' καταληκτικοῦ Φερεκρατείου εἰς ἓνα συντιθεμένων στίχον,

⚭ ο - ο ο ο - | ⚭ ο ο - ο ο -

ὥστε εἶνε δικατάληκτον ἀνυάρτητον καὶ ἔχει μεγίστην πρὸς τὸ ἐλεγεῖον ὁμοιότητα, καθάπερ καὶ οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ παρετήρησαν (Mar. Vict. 2594. Attil. 2700. Plot. 2656). Ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο κώλων τομὴ πολλᾶκις μὲν παραλείπεται παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, οὐδέποτε δὲ παρὰ τοῖς Λατίνοις ποιηταῖς. Τὸ μέτρον τοῦτο συνεισέτετο κατὰ τε στίχον (ὅτε ὅτε τῶν ἐωιτέρων καλεῖται Asclepiadeum primum) καὶ κατὰ σύστημα. Κατὰ στίχον συντιθεμένον εὐρίσκεται ἐν τῷ 33 ἀποσπάσματι τοῦ Ἀλκαίου·

ἦλθερ ἐκ περάτων γῆς ἐλεφάντινα
λάβαν τῷ ξίφεος χρυσοδέταν ἔχων,
ἐπειδὴ μέγαν ἄλλον Βαθυλωνίους
συμμάχεις τελέεσας, ῥύσσο δ' τ' ἐκ πόνων κτλ.

Ὡσαύτως ἐν ἀποσπ. 40 καὶ παρ' Ὀρατίῳ (Carm. 1, 1. 3, 30, 4, 8). Ἡ δὲ Σαπφὴ ἱπομεινομένη χρῆσιν ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ (πρβλ. Σαπφούς ἀποσπ. 55).

417. Ἐκ τοῦ μέτρου τούτου ἐγεννήθη τὸ νῦν συνήθως μεῖζον Ἀσκληπιάδειον καλούμενον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ προηγούμενον ἔλασσον ὃν, διότι ἐκείνῳ μὲν ἦτο δίκωλον, τοῦτο δὲ τρίκωλον παρεμβληθέντος ἐν τῷ μέσῳ καὶ τρίτου κώλου διποδικοῦ ἐν σχήματι χοριάμβου, οἷον

⚭ ο - ο ο ο - | ⚭ ο ο - | ⚭ ο ο - ο ο -

Νύμφαις ταῖς Διὸς ἐξ | ἀγρόχῳ | φασι τετυγμέναις.
Τὸ μέτρον τοῦτο ἡ Σαπφὴ καὶ ὁ Ἀλκαῖος μετεχειρίσαντο συγχοτάτα κατὰ στίχον, ὅθεν καὶ Σαπφικὸν ἑκαδεκάσύλλατον καλεῖται (Ἡρακλ. σελ. 35 α' φ' τὸ τρίτον ὅλον Σαπφούς γέγραπται· πολλὰ δὲ καὶ Ἀλκαίου ᾄσματα, Τριχῆς 289, Mar. Vict. 2616. 2621) ἢ Ἀλκαί-

κὸν (Serv. 1824). Καὶ τῆς μὲν Σαπφούς τοιαῦτα εἶνε τὰ ἀπὸ 65-74 ἀποσπάσματα, ἐξ ὧν παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὸ 68·
κατ' ἄνοιον δὲ κείσθαι πότα, καὶ μναμοσύνα σέθεν
ἔσσετ' οὔτε τότ' οὔτ' ὕστερον· οὐ γὰρ πεδέχεαι βρόδων
τῶν ἐκ Πιερίας, ἀλλ' ἀφάνης κῖν Ἀἶδα δόμοις
φοιτάσεις πεδ' ἀμαύρων νεκίων ἐκπεποταμένα.

Ὁ δὲ Ἀλκαῖος φαίνεται ὅτι μετεχειρίσατο τὸ μέτρον τοῦτο κυρίως ἐν κεκνημένοις παροιμίαις, οἷον ἐν ἀποσπ. 44 λέγει
μηδὲν ἄλλο φευτέυσης πρότερον δένδριον ἀμυγλάω.

Πρβλ. προσέτι ἀποσπ. 37 Α. 39. 41. 42. 83-87. Ὅθεν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις σχολίοις καὶ παροιμίαις ἐγένετο τυπικὴ χρῆσις αὐτοῦ (πρβλ. Bergk. Poët. Iyr. Gr. τόμ. 3⁴ σελ. 650). Τῇ Σαπφῇ ἠκολούθησαν ὁ Κάτουλλος (Carm. 30), τῇ δὲ Ἀλκαίῳ ὁ Ὀρέσιος (Carm. 1, 11. 18. 4, 10). Καὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ποιηταὶ πολλὴν αὐτοῦ ἐποίησαντο χρῆσιν, ὅτε Θεόκριτος (28. 30) καὶ ὁ Καλλιμάχος (Antiol. Palat. 13, 10) καὶ ὁ Φάλαικος (Mar. Victor. 2598), ὅθεν καὶ Φαλακίειον τὸ μέτρον καλεῖται (Diomed. 519, Plotius 2657), καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης, ὅθεν καὶ Ἀσκληπιάδειον (Plotius μνημ. χ.) ὀνομάσθη. Ὁ Σιμμίας δὲ καὶ τὸ ἀκατάληκτον μετεχειρίσατο σχῆμα, οἷον

τὸν στυγνὸν Μελανίππου φόνον αἰ πατροφόνων ἔριθι,
ὅθεν καὶ Σιμμικὸν τὸ σχῆμα τοῦτο ἐκλήθη (Ἡρακλ. 35). Τίλος δὲ τοῦ τελευταίου κώλου συστέλλομένου εἰς τὸ Ἀδώνιον καλούμενον γίνεται τὸ ἐξῆς σχῆμα

⚭ ο - ο ο ο - ⚭ ο ο - ⚭ ο ο - ο ο -

ὅπερ μετεχειρίσατο ἡ Σαπφὴ ἐν ἀποσπ. 62 (Ἡρακλ. σελ. 34) κατ' ἄνοσκει Κυθέρην ἄβρος Ἀδωνίς, τί κε θεῖμεν;
καττύλτεσθε κόραι καὶ κατερεῖκεσθε χίτωνας.

Προσέτι δὲ ὁ Ἀλκαῖος καὶ ὁ Ἀνακρέων, ὅθεν καὶ Ἀνακρεόντειον ἐκλήθη (Servius σελ. 463, 26 K.). Τὸ τελικὸν κῶλον συχνὰ συνέκειτο ἐκ τοῦ ἑμφωνίου α' ὡ τῶν Ἀδωνίων, ὅθεν καὶ Ἀδωνίον ἢ Ἀδωνίδιον ὑπὸ τῶν μετρικῶν ὀνομάσθη (Plot. 2610. Serv. 1820. Mar. Vict. 2518).

418. Τὸν ἀντικτὸν δίκωλον εἶνε τὸ τε Ἀνακρεόντειον καλούμενον (Servius 1822), ἐκ χοριάμβου καὶ τοῦ α' Φερεκρατείου συγκείμενον, οἷον τὸ τοῦ Ἀνακρεόντος ἀποσπ. 31 καὶ 32 (Ἡρακλ. σελ. 31)

— υ υ υ — υ υ υ — υ υ υ — υ
 δακρυόεσ-σάν τ' ἐβίλυσεν αἰχμάν.
 φνοχόει-δ' ἀμφίπολος μελιχρόν,

καὶ τὸ ὅμοιος ἐσχηματισμένον *Σαπικρόν* (Servius 1822), ἐκ δύο
 χορίζεων καὶ τοῦ α' Φερεκρατείου συγκείμενον, ὅλον τὸ τῆς Σαπ-
 φοῦς ἀπόσπ. 60 (Ἡρσιστ. 31. Σχολ. Ἡρσιστ. 181 W.).

— υ υ υ — υ υ υ — υ υ υ — υ υ υ — υ
 δευτέ νυν ᾄδ-ραι Χάριτες-καλλίκομοί τε Μοῖσαι.
 Πρβλ. Ἀνακρ. ἀπόσπ. 28. 29.

419. Δίκωλον εἶνε καὶ τὸ *Πριάπειον* (Ἡρσιστ. 34. 57), ἐκ
 Γλυκωνείου καὶ Φερεκρατείου συγκείμενον καὶ ἐκ τῆς διαφόρου θέσεως
 τοῦ δακτύλου ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις διάφορα σχήματα λαμβάνον·

α'. — υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —
 β'. — υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —
 γ'. — υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —
 δ'. — υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —

α'. ἐκ ποταμοῦ ἑπ' ἀνέρχομαι | πάντα φέρονσα λαμπρὴ (Ἀνακρ. 23 Ἡρ. 31);
 β'. ψάλλω πικτίδα τῇ φιλίᾳ | κομᾶζων πατὶς ἄδρᾳ (Ἀνακρ. 17).
 γ'. οὐ βέβηλος, ὧ τέλειται | τοῦ νέου Διονύσου (Ἐξερ. παρ' Ἡρσιστ. 57).

Τὸ μέτρον τοῦτο μετεχειρίσατο κατὰ στίχον ὁ Ἀνακρέων καὶ ἄλλοι
 μελοποιοὶ ἐν ποιήμασιν ἱρωτικοῖς καὶ σκωπτικοῖς, συχνὰ δὲ καὶ τὸ
 σατυρικὸν δρᾶμα, ὅθεν ὑπὸ τινων καὶ σατυρικὸν ὀνομάσθη, καὶ ἡ κο-
 μῆδία, ὅλον Εὐπόλις ἐν ἀπόσπ. 159 (Mar. Victor. 2599). Προσ-
 ἐτι δὲ ἦτο καὶ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις προσφιλές, ἐκμηθεύσαντο δὲ καὶ οἱ
 Ῥωμαῖοι ποιηταί, ὅλον ὁ Κάτουλλος (17). Παρὰ δὲ τοῖς μεταγενε-
 στέροις ἐγένετο μέτρον τῶν Πριπίπειων ποιημάτων, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ
 ὄνομα. Τὸ ἦθος τοῦ βυθίου τούτου εὐκόλον καὶ παιγνιώδες ἐν ἡρωϊκῇ
 τῷ χαρακτῆρι τῆς ποιήσεως, ἐν ᾗ ἐγένετο αὐτοῦ χρῆσις. Πρβλ. Τε-
 ρεντιανὸν σελ. 2752 ὧδε λέγοντα· «ipse enim sonus indicat esse
 hoc lusibus aptum».

420. Τὸ δὲ *Κρατίνειον* (Ἡρσιστ. 55. 59) δίκωλον καὶ τοῦτο ὃν
 σύγκειται ἐκ τοῦ α' Γλυκωνείου καὶ τροχαϊκῆς τετραποδίας καταλη-
 κτικῆς, ὅλον τὸ τοῦ Κρατίνου ἀπόσπ. 52 (324 K.) ἐκ παραβάσεως ὃν

— υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —
 Εἴτε, κισσοχαῖτ' ἀναξ, | χαῖρ', ἐφασκ' Ἐκφάντιδος,
 πάντα φορητά, πάντα τολμήματα τῷδε τῷ χορῷ,
 πλὴν Ξενίου νόμοισι καὶ | Σχοινίωνος, ὧ Χάρον.

Ἡρακλῆος ὁ Εὐπόλις μετεχειρίσατο τὸ μέτρον τοῦτο ἐν τῇ παραβάσει
 τῶν Ἀσκρατέων (πρβλ. Ἡρ. 55).

421. Τῷ Κρατίνειῳ ὁμοίωτατον εἶνε τὸ *Εὐπολίδειον* ἐκ τοῦ τρίτου
 Γλυκωνείου καὶ τῆς καταληκτικῆς τροχαϊκῆς τετραποδίας συγκείμενον·

— υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —
 Καὶ ἐκ τοῦ Κρατίνου μὲν φέρομεν τὰ ἐξῆς; Εὐπολίδεια (Μαλθακ. 1)
 παντοίοις γε μὴν κεφαλῇν | ἀνθήμοις ἐρέπτομαι,
 λειρίοις, ῥόδοις, κρίνεσιν, | κοσμοσανδαλίοις, ἰοῖς
 καὶ σισυμβρίοις ἀνεμωλῶν κάλυντι τ' ἡριναῖς,
 ἐρπύλλω, κρόκοις, ὑακίνθοις, ἐλεγχρυσσοῦ κλάδοις,
 οἰνάνθησιν, ἡμεροκαλλίλει τε τῷ φιλουμένῳ κί.

Ἐκ δὲ τοῦ Εὐπόλιδος τὰ ἐξῆς ἐκ τῶν Δήμων (20)

ὃν χρῆν ἐν τε ταῖς τριόδοις | κἄν τοις ὀξυθυμίοις
 προστρόπαιον τῆς πόλεως | κέσθαι τετριγότα.

Τὸ δὲ μέγιστον ἐξ Εὐπολίδειων ἀπόσπασμα καίται ἐν τῇ παραβάσει
 τῶν Νεφέλων τοῦ Ἀριστοφάνους στ. 518-562, ἐν ᾧ γίνεται χρῆσις
 καὶ τοῦ πολυσχηματιστοῦ, ὅλον

ὧ θεώμενοι κατερῶ | πρὸς ὑμᾶς ἐλευθέρως.

Ἦς δὲ καὶ ἐμπροσθεν εἵπομεν (§ 413), οἱ κωμικοὶ μετεχειρίζοντο
 τὸν πολυσχηματιστὸν πόδα οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Εὐπολί-
 δείου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ α' χώρᾳ τῆς τροχαϊκῆς τετραποδίας τοῦ τε
 Εὐπολίδειου καὶ τοῦ Κρατίνειου, ὥσπερ καὶ τὸν σπονδαῖον ἐν τῇ β'
 χώρᾳ. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ τριβράχους ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κώλου δὲν εἶνε
 σπάνιον, κατὰ τὰς λοιπὰς ὅμως χώρας δὲν ἀποδεικνύεται ἀσφαλές.
 Ἡ δὲ τομὴ ἐν τῇ ἄρμωγῇ τῶν δύο κώλων συχνὰ παραμελεῖται.
 Ὅπως δὲ τὰ ἀναπαιστικά τετραμέτρα, οὕτω καὶ τὰ μέτρα ταῦτα,
 τὸ τε Εὐπολίδειον καὶ τὸ Κρατίνειον, εἶνε σταθερὸν μέτρον τῆς πα-
 ραβάσεως, ἐγένετο δὲ αὐτοῦ χρῆσις καὶ ἐν τοῖς ἔξμασι τῶν ἐπει-
 σοδίων.

422. Δίκωλον τέλος εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετρικῶν (Ἡρ.
 58 W.) ἐπισημασθὲν πολυσχηματιστὸν καλούμενον, ὥπερ σύγκειται ἐκ
 τοῦ μικτοῦ β' παροιμιακοῦ καὶ τοῦ μικτοῦ β' προσοδιακοῦ, οἷα εἶνε
 τὰ ἐν τοῖς ἐξῆς ἀποσπάσμασι τοῦ Εὐπόλιδος ἐκ τοῦ Χρυστοῦ γένους·

— Ἀπάει. α'. — υ υ υ — υ υ υ — | — υ υ υ — υ υ υ —
 ὧ καλλίστη πόλι πα-σών, | ὅσας Κλέων ἐφόρᾳ,
 ὧς εὐδαίμων πρότερόν-τ' ἦσθα νῦν τε μάλλον ἔσει.

Απόσπ. 6'. ἔδει πρῶτον μὲν ὑπὸρ - χεῖν | πάντων ἰσχυορίαν.
Απόσπ. 7'. πῶς οὖν οὐκ ἂν τις ὁμι - λῶν | χαίροιντο ἄθε πόλει,
ἔν' ἔξεστιν πάνυ λεπ - τῇ | κακῇ τε τὴν ἰδέαν.

Γ'. Μικτὰ συστήματα ἐξ ὁμοίων.

423. Ἐκ τῆς συνθέσεως πλείονων Γλυκωνείων καὶ ἐνὸς Φερεκρατείου ὡς κατακλειδὸς γίνεται ὑπέρμετρός τις περίοδος *Γλυκωνέωρ σύστημα ἐξ ὁμοίων* καλούμενον. Τὰ κῶλα συνδέονται μετ' ἀλλήλων διὰ τῆς λεκτικῆς λεγομένης συναφείας (§ 226) καὶ οὐχὶ σπανίως στεροῦνται τομῆς τελευτώντα εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν κῶλων ταλαντεύεται μεταξύ δύο καὶ ἑξ. Τοιοῦτον εἶνε τὸ τοῦ Ἀνακρέοντος (ἀπόσπ. δ')

ἐγὼ δ' οὐτ' ἂν Ἀμαθίης
βουλοίμην κέρας οὐτ' ἔτεια
πεντήκοντά τε καὶ ἑκατὸν
Ταργησοῦ βασιλεύσαι.

Καὶ παρὰ μὲν τοῖς λυρικοῖς καὶ μάλιστα τῷ Ἀνακρέοντι ἀνακυκλοῦνται ὡς αὐτοτελεῖς στροφαί, παρὰ δὲ τοῖς δραματικοῖς ἀποτελοῦσι μέρος τῆς στροφῆς, ὡς παρὰ Σ.φ. Οἱ. Τ. 1186. Φιλ. 687. Εὐρ. Ἰρακλ. Μ. 667 κί. Ἀριστοφ. Ἰππ. 551.

Φιλокτ. 687 πῶς ποτε, πῶς ποτ' ἀμφιπλήκτων βοθίων μόνος κλῦν.
Φιλокτ. 690 πῶς ἄρα πανδάρκυντον οὐ-τω βιόταν κατέσχεν.

424. Καὶ ἐκ τοῦ προσοδικικοῦ δὲ πολλάκις ἐπναλαμβανόμενον μετὰ καταληκτικοῦ κῶλου ὡς κατακλειδὸς γίνονται ὑπέρμετροι περίοδοι ἥτοι συστήματα ἐξ ὁμοίων, ἅτινα ἐν μὲν τῇ κωμῳδίᾳ εὐρίσκονται συχνὰ ὡς μέρη μικτῶν στροφῶν, σπανιώτερον δὲ ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Ἀρμύζουσι δὲ μάλιστα προσοδικικοῖς ᾠδαῖς.

Ἀριστοφ. Βατρ. 450 κί. «τὸν ἡμέτερον τρόπον, | τὸν καλλιγερῶτατον | παῖζοντες, ἐν δλθίαι | Μοῖραι ξυνάγου-σιν». Πρβλ. Ἐκκλ. 290 κί. Ὀρν. 1731 κί. Ἰππ. 1111 κί. Εἰρ. 856 κί. 909 κί. 1333 κί.

Σοφ. Οἱ. Τ. 466 κί. «ὦρα νιν ἀελλάδων | ἱππων σθιναρότερον | φυγῆ πόδα νω-μᾶν». Πρβλ. Οἱ. Κ. 1044 κί.

425. Ὡσαύτως καὶ ἐκ Φερεκρατείων ἐποίων συστήματα οἱ κωμικοὶ μετὰ καταληκτικοῦ τοῦ τελικοῦ κῶλου, ὡς ἐν σύστημα ἐκ

πρῶτων Φερεκρατείων διεσώθη ἐκ τῶν Κολάκων τοῦ Εὐπόλιδος (ἀπόσπ. 17) τὸ ἑξῆς:

ὃς χαρίτων μὲν δζει, | καλλαβίδας δὲ βαίνει, |
σοσμηίδας δὲ χέζει, | μῆλα δὲ χροέμπτεται.

Τοιοῦτον καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξ Αἰολοσίκωνος «ὅστις ἐν ἡδυόμοις | στρώμασι παννυχίζων | τὴν δειπνοῖαν ἱρείδεις» μετὰ δευτέρου Φερεκρατείου ὡς τρίτου κῶλου. Ἐκ δευτέρων δὲ Φερεκρατείων συνθεσμένων εἶνε τὸ παρὰ Κράτητι ἐν Τόλμκις ἀπόσπ. 1 α πομαίνει δ' ἐπίοιτον, | ῥιγῶντ' ἐν Μεγαβύζου | διζεταί τ' ἐπὶ μισθῷ | σίτον...» καὶ τὸ παρὰ Φερεκράτη ἐν Κορινθοῖς ἀπόσπ. 5 (παράδ.) «ἄνδρες πρόχρητε τὸν νοῦν | ἐξευρήματι κινῶ | συμπύκτοις ἀναπαιστοῖς». Ἔλεγε δ' ὁ Φερεκράτης *συμπύκτους ἀναπαιστους* οὐχὶ ὅπως ὁ Ἑρασιών (σελ. 56) ἤκουεν, τοιούτοις τὴν ἔνωσιν δύο Φερεκρατείων εἰς ἓν μέτρον ἀσυνάρτητον μονοειδῆς, ἀλλὰ τοὺς τῷ Φερεκρατεῖ κωμικῶς ἐπιφερομένους ἀναπαιστους, οἵτινες ἦσαν συνηρημένοι καὶ εἶχον σχῆμα τὸ τοῦ σπονδίου (πρβλ. μετρ. σχῶλ. εἰς Πινδ. Ὀλ. 4 στρ. 7 αἱ γὰρ σπονδεῖοι συμπυκνῶνται ἀνάπαιστοι λέγονται»).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕ'.

Περὶ τῶν μικτῶν στροφῶν.

Α'. Μικτὰ στροφαὶ τῶν Λεβίων λυρικών.

426. Οἱ Λεβιοὶ μελικοὶ πλὴν τῆς κατὰ στίχον πολλῆς χρήσεως τῶν μικτῶν μέτρων, περὶ ὧν ἐμπροσθεν εἵπομεν, καὶ στροφῶν ἐξέωρον μέγαν πλοῦτον ἁπλῶν τε καὶ καλῶν, αἰτινες, ὡς αἱ Ἀρχιλόχιοι, ἐγένοντο τύποις καὶ παράδειγμα τοῖς μεταγενεστέροις πρὸς μίμνησιν. Ἐμμήσατο δὲ τὰ μικτὰ τῶν Λεβίων ποιητῶν μέτρῳ μάλιστα μὲν ὁ Ἀνακρέων, ὅστις πολλὰ σχήματα καὶ αὐτὸς προσεξέωρε καὶ ἐκαινοτόμησεν, εἴτα δὲ καὶ οἱ ὑστερον τῶν σκαλίων ποιηταὶ καὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ καὶ μεταγενεστέροις λυρικοὶ. Τὰ δὲ τοῦ Ἀνακρέοντος ἐμμήσαντο καὶ δὴ καὶ ἐπηύξησαν οἱ κωμικοὶ. Ἦσαν δὲ αἱ στροφαὶ τῶν

$\begin{array}{cccccccccccc} \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & & & & & & \\ \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda \end{array}$

νῦν δ' (αὐτ') οὗτος ἐπικρέτει

κινήσεις τὸν ἀπ' ἱσας πύματον λίθον ('Αλκ. ἀπ. 82).

Πρβλ. Σαπφ. ἀπόσπ. 56. 'Η στροφή αὕτη εἶνε συχνή παρ' Ὁρατίου, οἷον od. 1, 3. 13. 18. κλ. Πότερος δὲ ὁ 'Αλκαῖος ἢ ὁ Σαπφὼ εὔρε τὴν στροφήν ταύτην, ἄδηλον.

'Εκ δὲ τῶν τοῦ Ἀνακρέοντος ἀνήκει ἐνταῦθα τὸ ἀπόσπ. 19 (πρβ. 'Ηφαιστ. σελ. 72)·

$\begin{array}{cccccccccccc} \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda \end{array}$

ἀρθεῖς διπύτ' ἀπὸ Λευκάδος

πέτρης ἐς πολὺν - κύμα κολυμ-δῶ μεθύων ἔρωτι.

'Εν τῇ στροφῇ ταύτῃ τῷ δευτέρῳ Ἰλκυονεῖ ὡς προφθὴ ἐπιφέρεται τὸ Σιμμιακὸν μέτρον, ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ τῷ ἐκκαίδεκασυλλάβῳ Σαπφικῷ πλὴν ὅτι ἐν ᾧ ἐκεῖνο εἶνε καταληκτικόν, τοῦτο εἶνε ἀκατάληκτον, ὥστε γίνεται ἐπακταίδεκασύλλαβον.

428. β') Τρίστιχοι στροφαί. Τρίστιχος εἶνε ἡ ἐξῆς πεντάκωλος στροφή τοῦ Ἀνακρέοντος (ἀπόσπ. 21), ἐν ᾗ γίνεται χρῆσις τοῦ πολυσχηματιστοῦ (§ 413)·

$\begin{array}{cccccccccccc} \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda \\ \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda \end{array}$

πολλὰ μὲν ἐν - δουρὶ δεθεῖς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ,
πολλὰ δὲ νῶτον σκυτίνη μάστιγι θωμυχθεῖς, κόμην
παγώνά τ' ἐκτετιλμένους.

429. Τετράστιχοι στροφαί. Τετράστιχος εἶνε ἡ ἐκ καθαρῶν μικτῶν παροιματικῶν συγκειμένη στροφή τῆς Σαπφούς (ἀπόσπ. 52, πρβλ. 'Ηφαιστ. σελ. 37)·

δέδυκε μὲν ἂ σελάνα
καὶ Πλῆταδες, μέσαι δὲ
νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὥρα·
ἐγὼ δὲ μόνᾳ κατεύδω.

430. Εἶτα δὲ ἡ πολυθρύλητος Σαπφική στροφή, ἥτις συνέστηκεν ἐκ τοῦ ἐνδεκασυλλάβου Σαπφικοῦ τρις ἐπαναλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἀδωνίου ὡς ἐφωδῷ ἐπιφερομένου·

$\begin{array}{cccccccccccc} \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda \\ \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda & & \lambda & \sigma & - & \upsilon & \sigma & - & \upsilon & - & \Lambda \end{array}$

ποκιδόθρον' δθάνατ' Ἀφρόδιτα,
παῖ Διός, δολόπλοκε, λίσσομαι σε,
μή μ' ἴσαισι μήτ' ὀνίαισι δάμνα,
πότνια, θῦμον (Σαπφ. ἀπόσπ. 1).

Παρὰ τῇ Σαπφῷ εὐρίσκεται ἐν ἀπόσπ. 1-26, παρὰ δὲ τῷ Ἀλκαίῳ ἐν ἀπόσπ. 5. 36. 77. 'Εν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐμυήσατο τὴν στροφήν ταύτην ἡ Μελινῶ ἐν τῇ ᾧδῃ εἰς Ῥώμην (Στοβ. ἀνθολ. 7, 13). Τῆς στροφῆς ταύτης εὐρετῆς λέγεται ὑπὸ τοῦ Μαρίου Οὐικτωρίνου 2610 ὁ Ἀλκαῖος· ὁ δ' Ἡφαιστίων σελ. 44 λέγει « ἴσθι δὲ καὶ παρ' Ἀλκαίῳ καὶ ἄδηνον ὁποτέρου ἐστὶν εὐρημα, εἰ καὶ Σαπφικὸν καλεῖται ». Ὁ δὲ Diomedes 500. 508 ἀναφέρει τὴν εὔρεσιν αὐτῆς εἰς τὴν Σαπφῶ. Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἡ συχνότερα παρὰ Σαπφοῖ ἢ παρ' Ἀλκαίῳ χρῆσις ἐγένετο αἰτία νὰ ἀποδοθῇ ἡ εὔρεσις αὐτῆς εἰς τὴν Σαπφῶ (πρβλ. πλὴν Μαρίου Οὐικτωρίνου 2610 καὶ Θέων. Προγυμναστ. 22. (Caes. Bass. σελ. 266, 26 K.). Τὴν στροφήν ταύτην χαρακτηρίζει ψυχικὴ γαλήνη καὶ μεγαλοπρέπεια ἄνευ πάθους, ἡ δὲ τριπλῇ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς πενταποδίας, ἥς ἕνεκα μικρὸν διαφέρει τῆς κατὰ στίχον συνθέσεως, προσποιεῖ αὐτῇ ἀρχαϊκὴν χάριν καὶ ἀπλότητα. Τὸ ἐφωδιὸν Ἀδωνίου πολλάκις συνάπτεται μετὰ τῆς τρίτης πενταποδίας εἰς ἓνα στίχον· οἷον Σαπφ. 1, 11. 2, 11. 13. 20. 21. Catull. 11, 11. Horat. od. 1, 2, 19. 1, 25, 11. 2, 16, 7. 3, 27, 66. 'Ενιαχοῦ ὅμως ἐγχορεῖ καὶ χαῤῥωδία, ὡς παρ' Ὁρατίῳ 1, 2, 47. 12, 7. 22, 15. Ὁ δεύτερος πούς παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἔχει ἀδιαφόρος τὸ σχῆμα τροχαίου ἢ σπονδείου, παρὰ δὲ τῷ Κατούλλῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὸ τοῦ σπονδείου, χωρὶς νὰ ἀποκλείηται ὁ τροχαῖος (Catull. 11, 6 καὶ 15. 51, 13), παρὰ δὲ τῷ Ὁρατίῳ εὐρίσκαισι κανονικῶς ὁ σπονδεῖος. Τομὴν δὲ τὸ Σαπφικὸν ἐνδεκασύλλαβον διὲν ἔχει σταθερὰν παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, καθὼς οὐδὲ τὸ Φαλαίικειον καὶ τὰ ἄλλα μονόκωλα μέτρα. Καὶ εὐρίσκεται μὲν συχνὰ αὕτη μετὰ τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην συλλαβήν, ἀλλὰ τοῦτο διὲν γίνεται σκοπίμως. Ὁ δὲ Ὁράτιος συχνότατα μὲν μεταχειρίζεται τὴν πενθήμερη τ'ομήν, τίμνει δηλαδὴ μετὰ τὴν τρίτην θέσιν, ἡ δὲ κατὰ τρίτον τροχαῖον εὐρίσκεται ἐπίσης συχνὴ ὅσον καὶ ἡ πενθήμερης κατὰ πρῶ-

τον ἐν τοῖς μεταγενεστέροις ποιήμασι, οἷον ἐν τῷ *Carmen saeculare* καὶ ἐν τῷ δ' βιβλίῳ, ἐν δὲ τοῖς παλαιότεροις ποιήμασι σχεδὸν μόνον κατ' ἐξαιρέσειν, μετὰ δὲ τὸν Ὁράτιον ἐκλείπει ἐντελῶς.

431. Ἡ δὲ οὐχ ἦν πολυβύβλητος Ἀλκαϊκὴ στροφή συνίστηκεν ἐκ τοῦ Ἀλκαϊκοῦ ἐνδεκασυλλαβίου δις ἐπαναλαμβάνομένου καὶ ἐκ δύο τετραποδίων ἐπιφερομένων ὡς ἐποδικῶν, ὧν ἡ μὲν πρώτη εἶνε διμετρον ἱαμβικὸν ὑπερακατάληκτον, ἡ δὲ δεύτερα λογαοιδικὸν διὰ δυοῖν.

υ	μ	υ	ι	υ	υ	υ	υ	μ	υ	μ
υ	-	υ	-	υ	-	υ	-	υ	-	μ
υ	-	υ	μ	υ	-	υ	ι	υ	-	υ
μ	υ	υ	-	υ	υ	ι	υ	-	υ	

οὐ χρὴ κάκοισι θυμὸν ἐπιτρέπειν·
προκόψομεν γὰρ οὐδὲν δσάμενοι,

ὦ Βύκχι, φάρμακον δ' ἄριστον

οἶνον ἐνεικαμένους μεθύσθην (Ἀλκ. ἀπόσπ. 35).

Ἡ στροφή αὕτη ἦτο συχνοτάτη παρ' Ἀλκαίῳ (πρβλ. ἀπόσπ. 9. 18. 19. 34. 35), ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς τοῦ Ὁρατίου μίμησιν τῆς Ἀλκαϊκῆς ποιήσεως, ὅστις τὸ τρίτον μέρος τῶν ψδῶν αὐτοῦ ἔγραψε τῷ μέτρῳ τούτῳ. Παρὰ δὲ τῇ Σαπφοῖ σφίζεται ἡ στροφή μόνον ἐν ἐνὶ ἀποσπάσματι τῷ 28. Ἐπειδὴ δὲ ἡ στροφή αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἄρσεως καὶ τὰ δύο πρῶτα κῶλα τελευτῶσιν εἰς τὴν θέσιν εἶνε μᾶλλον κεκνημένη καὶ ἐνεργητικωτέρα τῆς Σαπφικῆς, ἅμα δὲ καὶ ποικιλωτέρα περὶ τὴν ρυθμοποιίαν. Ἡ δὲ μετὰ τὴν ἱαμβικὴν διποδίαν τῶν τριῶν πρῶτων στίχων ἄρσις παρὰ μὲν τοῖς Ἑλλήσιν εἶνε ἀδιάφορος, παρὰ δὲ τῷ Ὁρατίῳ κανονικῶς μακρά, ἐπὶ τοῦ ἱαμβικοῦ μάλιστα κώλου οὐδέποτε παραβαίνεται ὁ κανὼν οὗτος.

432. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ τετράστιχος στροφή ἡ ἐκ τριῶν Ἀσκληπιαδίων καὶ ἐνός δευτέρου Γλυκωνείου ὡς ἐποδοῦ συγχειμένη (*Asclepiadeum tertium*), οἷον παρ' Ὁρατίῳ *od.* 1, 6. 15. 24. 33. 2, 12. 3, 10. 16. 4, 5. 12.

*Scriberis Vario fortis et hostium
victor, Maeonii carminis aliti,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit* (Horat. *od.* 1, 6).

Ἐν τοῖς ἀποσπάσμασι τοῦ Ἀλκαίου οὐδὲν εὐρίσκεται παράδειγμα· τῆς δὲ Σαπφοῦς σφίζεται ἐπὶ τὸ τέλος στροφῆς τινος (ἀπόσπ. 64),

ἐνθα τὸ ἐποδικὸν Γλυκωνεῖον, ὡς τὸ Ἀδώνιον τῆς Σαπφικῆς στροφῆς, εἶνε συνημμένον τῷ προηγουμένῳ στίχῳ ἄνευ τομῆς·

ἐλθόντ' ἐξ ὀράνω πορφυρίαν ἔχον-
τα προΐεμενον χλάμυν.

433. Ἐνταῦθα προσέτι ἀνήκει καὶ ἡ ἐκ δύο Ἀσκληπιαδίων, ἐνός β' ἀκαταλήκτου Φερεκρατείου ὡς τρίτου στίχου καὶ ἐνός δευτέρου Γλυκωνείου ὡς τετάρτου συγχειμένη στροφή (*Asclepiadeum quartum*): οἷον παρ' Ὁρατίῳ 1, 5. 14. 21. 23. 3, 7. 13. 4, 13.

*Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?*
cui flavam religas comam?

Τοῦ Ἀλκαίου σφίζονται ἐπὶ μόνον οἱ δύο τελικοὶ στίχοι στροφῆς τινος τῆς αὐτῆς (ἀπόσπ. 43)

λάταγες ποτέονται
κὺλινγνῶν ἀπὸ Τηϊδῶν.

434. Εἰς τοὺς Ἀεσβίους ποιητὰς πιθανῶς ἀνοιστία καὶ ἡ τετράστιχος στροφή ἡ ἐκ δύο Φαλακίων, μῖς τετραποδίας (ἡ δύο διποδίων) ὡς τρίτου στίχου καὶ δύο πρῶτων Φερεκρατείων ὡς τετάρτου συγχειμένη, ἥς συχρὴ ἰγνίετο χρῆσις ἐν τοῖς παλαιότεροις σχολίοις (πρβλ. Bergk, *poët. lyr. Cr.* 4 III σελ. 643 κί.).

μ	υ	υ	υ	υ	υ	υ	υ	υ	υ	υ
υ	-	υ	-	υ	-	υ	-	υ	-	υ
υ	υ	υ	-	υ	υ	-	υ	υ	-	υ
ι	υ	υ	-	υ	υ	-	ι	υ	υ	-

Παράδειγμα ἐνταῦθα φέρομεν τὸ εἰς τὸν Σιμωνίδην ἀναφερόμενον 8 σκόλιον, οὗ τὸ πρῶτον Φαλακίον ἐν ἀρχῇ πολυσχημάτιστον πόδα ἔχει ἀνάπαιστον·

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ,
δεύτερον δὲ ψυὰν καλὸν γενέσθαι,
τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως,
καὶ τὸ τέταρτον ἡδῶν μετὰ τῶν φίλων.

435. Μειζὼν τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἀπλῆ ἐπὶ τὴν σύνθεσιν εἶνε ἡ ἐκ δύο Γλυκωνείων ὑπερμέτρων περιόδων συγχειμένη ὁκτάκωλος στροφή τοῦ Ἀνακρέοντος (ἀπόσπ. 1).

γουνουμαί σ', ἐλαφνῶδες, | ξανθὴ παῖ Διός, ἀγρίων
 δέσποιν' Ἄρτεμι θη-ρῶν,
 ἥ κου νῦν ἐπὶ Ληθαίου | δίνῃσι θρασυκαρδίαν
 ἀνδρῶν ἐσκατορῆς πόλιν | χαίρουσ' οὐ γὰρ ἀνημέρους
 ποιμαίνεις πολυή-τας.

Β'. Μικτὰὶ στροφαὶ τῆς χορικῆς λυρικῆς.

436. Ἐν τῇ χορικῇ λυρικῇ ἡ χρῆσις τῶν μικτῶν μέτρων παρα-
 φαίνεται ἤδη παρ' Ἀλκμᾶνι, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τινὰ τῶν ἀποσπα-
 σμάτων αὐτοῦ καὶ μάλιστα τὸ ὑπὸ Mariette τῷ 1855 ἐν Αἰγυπτια-
 κῷ τάφῳ εὑρεθὲν λαίψανον χορικοῦ ἔσχατος, ὅπερ ἀπεδόθη τῷ Ἀλκ-
 μᾶνι (πρβλ. Bergk, P. L⁴. III, 23 κέ.). Πάντως ὁμοῦ καὶ ἂν δὲν
 ἀνήκη αὐτῷ, εἰς ἔργον τινὸς τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκ Σπάρτης λυρικῶν.
 Τὸ ἔσμα τοῦτο ὁ Rossbach λαμβάνει ὡς κατὰ περικοπὴν ἀνομοιο-
 μερίς, ὡς συγκείμενον δηλαδὴ ἐκ δύο στροφῶν, τῆς μὲν ὀκταστίχου
 τῆς δὲ ἐξαστίχου, αἵτινες ἐφίξῃ ἀνακυκλοῦνται κατὰ τὸ σχῆμα αβ
 αβ αβ κτλ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη στροφή σύγκειται ἐκ τροχαϊκῶν καὶ
 μικτῶν κῶλων, ἡ δὲ δευτέρα ἐκ τροχαϊκῶν καὶ δακτυλικῶν. Τὸ δὲ
 μετρικὸν σχῆμα τῶν στροφῶν εἰς ἀπλοῦν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐξῆς
 δύο στροφῶν, ἃς φέρομεν ὡς παραδείγματα

στρ. α' στ. 50 ἢ οὐχ' ὀρεῖς; ὁ μὲν κέλεος

Ἐνετικός, ἃ δὲ χαίτα
 τᾶς ἑμᾶς ἀνεψιδᾷς
 Ἀγνησιχόρας ἐπανθεῖ
 χρυσός ὡς ἀκῆρατος
 55 τὸ τ' ἀργύριον πρόσωπον

(διαφάδαν τί τοι λέγω;)
 Ἀγνησιχόρα, μὲν' αὔτα.

στρ. β' ἃ δὲ δευτέρα πεδ' Ἀγιδῶν τὸ εἶδος
 ἵππος εἰδὴνφ Κολαξαῖος δραμεῖται.

60 ται πελειάδες γὰρ ἀμύν
 Ὀρθίῳ φάρος φεροίσαις
 νύκτα δι' ἀμβροσίαν ἄτε σῆριον
 ἄστρον αὐειρομέναι μάχονται

Ἐκ δὲ τῆς χορικῆς λυρικῆς τοῦ Σπησιγόρου ὀλίγιστα ὑπολείπονται
 λαίψανα, ὥστε φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς οὗτος, ὅστις πρὸς τῇ κατὰ

δάκτυλον εἶδε πολλὴν ἐποίησάτο τῶν δακτυλεπιτρίτων χρῆσιν, δὲν
 ἐθεράπευσε πολλὰ τὰ μικτὰ μέτρα. Τοῦναντίον δὲ ὁ Ἴβυκος πρὸς τῷ
 ἀρχαϊκῷ κατὰ δάκτυλον εἶδε καὶ τὰ μικτὰ ἀνέπτυξε μέτρα, ὡς μαρ-
 τυρεῖ μάλιστα τὸ 1 ἀποσπασμα, ὅπερ προσέειπε τῷ Σιμωνιδεῖφι γέ-
 νει τῶν μικτῶν. Ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων δὲ τῆς Κορίνθης καὶ Μυρ-
 τίδος, ἅτινα ἀναλόγως τοῦ μικροῦ αὐτῶν ἀριθμοῦ πολλὰ μικτὰ περι-
 ἔχουσι, δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι πολλὴν τῶν μικτῶν μέτρων ἐποίη-
 σαντο χρῆσιν αἱ ποιήτριαι αὐταί.

437. Κυρίως ὁμοῦ τὰς ἐκ μικτῶν μέτρων στροφὰς τῆς χορικῆς
 λυρικῆς ἐκπροσωποῦσιν ὁ Σιμωνίδης καὶ Πίνδαρος καὶ Βακχυλίδης,
 οἵτινες καὶ πλείστην αὐτῶν ἐποίησαντο χρῆσιν καὶ τὴν σύνθεσιν αὐ-
 τῶν προήγαγον μέχρι τελειότητος. Παρὰ τοῖς ποιηταῖς τούτοις τὰ
 μικτὰ μέτρα μετὰ τοὺς δακτυλεπιτρίτους ἀποτελοῦσι τὸ ἐκτενέστα-
 τον καὶ συγχύτατον εἶδος τῶν στροφῶν, ἐν φῇ τὰ ἄλλα μέτρα, ὧν
 χρῆσιν οὗτοι ποιοῦνται, τὰ δακτυλοισθαλλικά δηλονότι, οἱ ὑποχρη-
 ματικοὶ δακτυλοτροχαῖοι, οἱ παῖνες καὶ οἱ ἰωνικοί, περιωρίζοντο εἰς
 ποιητικὰ τινὰ μόνον εἶδη καὶ οὕτως ὡς δευτερεύοντα δύνανται νὰ
 θεωρηθῶσι. Τὰ δὲ κυριώτερα παρὰ τοῖς ποιηταῖς τούτοις μέτρα, οἱ
 δακτυλεπιτρίτοι καὶ τὰ μικτὰ, διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ ἦθος, ὅτι οἱ
 μὲν πρῶτοι ῥυθμοὶ ἔχουσιν ἦθος στασιμώτερον, οἱ δὲ δεύτεροι κινητι-
 κὸν ἦτοι κεννημένον καὶ ταχύτερον (πρβλ. Ἀριστοτ. πολιτ. 8, 5).
 Καὶ καθόλου μὲν αἱ μικτὰὶ στροφαὶ τῆς χορικῆς λυρικῆς οὐ μόνον ἔ-
 χουσι μείζονα μέγεθος, ποιικιλωτέρα σχήματα καὶ τεχνικωτέραν σύν-
 θεσιν παρὰ τὰς ἀπλουτέρας στροφικὰς συνθέσεις τῆς Λεσβιακῆς καὶ
 Ἀνακρεοντείου μελικῆς, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται διά-
 φορα γένει συνθέσεως μικτῶν στροφῶν, κυρίως δὲ δύο, τὸ Σιμωνιδεῖον
 καὶ τὸ Πινδαρεῖον, ἅτινα διαφέρουσιν ἀλλήλων ὡς ἐξῆς· πρῶτον μὲν
 τὰ μὲν τοῦ Σιμωνίδου μικτὰ μέτρα ἔχουσι συνήθως δύο ἢ καὶ πλείο-
 νας δακτύλους, εἰς δηλαδὴ, ὡς λέγουσιν οἱ παλαιοὶ μετρικοί, λογα-
 οειδὰ πρὸς δύοιν ἢ πρὸς τρισίν, τὰ δὲ τοῦ Πινδαροῦ περιέχουσι σχε-
 δὸν πάντοτε ἓνα μόνον δάκτυλον. Εἴτα δὲ τὰ τοῖς μικτοῖς ἀναμιγρό-
 μενα ἑτερογενῆ κῶλα παρὰ μὲν τῷ Σιμωνιδῇ εἰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 δακτυλικὰ καὶ ἀναπαιστικά, παρὰ δὲ τῷ Πινδαρῷ τροχαϊκά. Ἐπεί-
 ρεται δὲ καὶ τὸ μέγεθος τῶν κῶλων εἰς διάφορον· διότι παρὰ μὲν τῷ
 Σιμωνιδῇ ἐπικρατοῦσι μείζονα κῶλα, υπερβαίνοντα τὴν τετραποδίαν,
 πενταποδία δηλαδὴ καὶ εξαποδία, παρὰ δὲ τῷ Πινδαρῷ ἐλάσσονα,

τριποδία, τετραποδία και διποδία. Ἐπὶ τούτοις δὲ οὐσιωδῶς διαφέρουσι καὶ κατὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν κῶλων ἐν μέσῳ τῶ μέτρῳ· διότι παρὰ μὲν τῷ Σιμωνίδῃ ταῦτα καταλήγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὴν ἄρσιν, παρὰ δὲ τῷ Πινδάρῳ εἰς τὴν θέσιν, ὅθεν τὰ μέτρα αὐτοῦ λαμβάνουσι κανονικῶς τὸ προκαταληκτικὸν σχῆμα. Συνεπῶς δὲ τῷ διαφορῷ σχηματισμῷ διαφέρουσι τὰ δύο ταῦτα γένη καὶ κατὰ τὸ ἦθος. Καὶ αἱ μὲν τοῦ Πινδάρου στροφαὶ διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ συχνὰ λυομένους τροχαίους, διὰ τὸ βραχὺ καὶ πυκνὸν τῶν κῶλων καὶ μάλιστα διὰ τὰς συχνὰς προκαταλήξεις ἔχουσι χαρακτηριστὰ ἐνεργητικὸν καὶ θερμὸν, διάγραμμα καὶ δύναμιν, ἥτις ἐνίοτε χωρεῖ καὶ μέχρι τοῦ σκληροῦ· αἱ δὲ τοῦ Σιμωνίδου εὐκόλον καὶ ὁμαλὸν ἔχουσαι τὸν ῥοὺν τῶν ῥυθμῶν, ὅστις οὔτε διὰ τῆς συγγῆς λύσεως καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν τροχερῶν τροχαίων λίαν ἐπιταχύνεται ὡς παρὰ Πινδάρῳ, οὔτε διὰ τὸν προκαταλήξων ἀνακαθίσταται, ἀλλὰ διὰ τῶν μακρῶν ῥυθμικῶν κῶλων καὶ τῶν ἥτων τῶν τροχαίων κεκινημένων δακτύλων φερόμενος βεῖ ὁμαλότερον καὶ ευκολότερον, ἔχουσιν οἰκίαν οὐχὶ μᾶλλον τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἔξαρσιν, ὅσον τὴν μαλακότητα καὶ χάριν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸν διαφορὸν χαρακτηριστὰ τοῦ ποιητικοῦ γένους τῶν ποιητῶν τούτων, τὸ τε σκληρὸν καὶ τὸ ἀνθρωπίνον, εὐρίσκομεν ἐν τῇ ῥυθμοποιᾷ. Καὶ τὸ μὲν Σιμωνίδειον γένος τῶν μικτῶν στροφῶν δὲν ἰδιάζει μόνον μόνῳ τῷ Σιμωνίδῃ, ἀλλ' ἤδη πολλῶν πρότερον μετεχειρίσατο αὐτὸ ὁ Ἀλκιμάν, ὁ Ἰβικύης καὶ ὁ Σπταχόρος, εἰ καὶ ἐν τῶν ὀλίγων σφριζομένων ἀποσπασμάτων τῶν ποιητῶν τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἀκριβοστεράν ἔννοιαν τῆς ἰδίας ἐκάστου αὐτῶν συνθέσεως. Ἄλλ' οὗτοι μὲν σπανιώτερον μετεχειρίσαντο τὰ μικτὰ μέτρα, παρὰ δὲ τῷ Σιμωνίδῃ ἐπικρατοῦσι ταῦτα παρὰ πολλὸ πάντων τῶν ἄλλων καὶ εὐρίσκονται παρ' αὐτῶν οὐ μόνον ἐν τοῖς θρήνοις καὶ ὑπορχήμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐπινίκιοις, ἐν οἷς ἀπ᾽ εὐχῆς μόνον ἐν τῷ εἴ ἀποσπασματι ἀπέκλινε πρὸς τὸ Πινδάρειον γένος. Τὸ δὲ Πινδάρειον γένος δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς οὕτως ἀρχαίους χρόνους, ὡς τὸ Σιμωνίδειον, οὐδὲ νὰ ἱσχυρισθῶμεν ὅτι κατὰ τοῦτο ἡμιμήσατο ὁ Πίνδαρος τὸν Ἀἰσον ἢ τὴν Κόρινναν. Μᾶλλον δὲ φαίνεται ὁ Πίνδαρος δημιουργὸς τοῦ ἰδίου γένους τῶν μικτῶν στροφῶν, ἐμμήσατο δ' αὐτὸν ὁ Βακχυλίδης καὶ ἐνταῦθα ὅπως καὶ ἐν τοῖς δακτυλεπείροις. Ἀνήκουσι δ' ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Βακχυλίδου τὸ 14^{ον} (παιάν), τὸ 19^{ον} (προσώδιον) καὶ τὸ 37^{ον} καὶ 47^{ον}.

Αὐτὸς δὲ ὁ Πίνδαρος τὰ μικτὰ μέτρα μεταχειρίζεται κυρίως ἐν ἐπινίκιοις, παιᾶσι καὶ ὑπορχήμασιν, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς εἰδεσι τοῦ Πινδάρου ἐπικρατοῦσι παρὰ πολὺ, ὡς καὶ παρὰ Βακχυλίδῃ, τὰ ἐπισύνθετα μέτρα. Αἱ δὲ μικταὶ στροφαὶ ἐν τοῖς ἐπινίκιοις τοῦ Πινδάρου εἰναι αἱ ἐξῆς: Ὀλυμπ. 1. 4. 9. 10. 11. 13. 14. Πυθ. 2. 5. 6. 7. 8. 10. 11. Νεμ. 2. 3. 4. 7. Ἰσθ. 6. 7. Πάντων δηλαδὴ τῶν ποιημάτων τούτων αἱ τε στροφαὶ καὶ ἀντιστροφαὶ καὶ αἱ ἐπιφοῖοι σύγκεινται ἐκ μικτῶν μέτρων.

438. Εἰδικώτερον δὲ περὶ τοῦ μετρικοῦ σχηματισμοῦ τῶν Πινδαρικῶν στροφῶν παρατηροῦμεν τὰ ἐξῆς·

α') Συνήθως μὲν δύο ἢ τρία κῶλα συνάπτονται εἰς ἓν μέτρον· καὶ μονόκωλα δὲ μέτρα εἶνε συχνὰ καὶ οὐχὶ μόνον τετραποδία καὶ μεζονα κῶλα, ἀλλὰ καὶ τριποδία. Μέτρα δὲ μεζονα τῶν τρικῶλων εἶνε σπάνια, οἷον τετρακῶλων μὲν ἐν Πυθ. 2 ἐποδ. στ. 1, ἐξάκῶλων δὲ ἡ ἐπτάκῶλων ἐν Ἰσθμ. 7, 5. Τὸ δὲ τελικὸν τοῦ μέτρου κῶλον σχεδὸν πανταχοῦ καταλήγει εἰς τὴν θέσιν, ἢ δὲ ἀπόθεσιν εἰς τὴν ἄρσιν περιορίζεται κυρίως εἰς τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς στροφῆς μέτρον. Κατὰ δὲ τὴν ἀκολουθίαν τῶν κῶλων ἐν τῷ μέτρῳ ὁ Πίνδαρος τηρεῖ τὸν νόμον, καθ' ὃν τὰ τροχαϊκὰ στοιχεῖα (ἡ συχνὴ τροχαϊκὴ καταληκτικὴ τριποδία καὶ διποδία) κεντρίται ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ μέτρου, ἐν τῇ ἀρχῇ δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὰ μικτὰ.

β') Τὰ ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχόμενα μέτρα εἶνε σχεδὸν ἰσάριθμα, μᾶλλον δὲ συχνότερα τῶν ἀπὸ τῆς θέσεως ἀρχομένων. Εἶνε δὲ ἡ ἄρσις αὕτη ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲν μακρὰ συλλαβή, σπανιώτερον δὲ βραχυταία ἢ ἀδιάφορος· ἡ δὲ δισυλλαβὸς εὐρίσκεται οὐ μόνον ἐν ἀναπαιστικαῖς καὶ μικτοῖς κῶλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἱαμβικοῖς. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνταποδίδεται ἀντιστροφικῶς ἡ δισυλλαβὸς καὶ ἡ μακρὰ ἄρσις.

γ') Ἡ λύσις δακτύλου ἢ ἀναπαισίου εὐρίσκεται μόνον κατ' ἐξαιρέσιν, οἷον Νεμ. 7, 70. Πυθ. 11, 9. 41. 58. Ὀλ. 11, 36. Τσοῦτον δὲ συχνότερα εἶνε ἡ λύσις τροχαϊκῆς τινος ἢ ἱαμβικῆς θέσεως ἐν τε τοῖς μικτοῖς κῶλοις, ἔνθα μάλιστα συμβαίνει ἐπὶ τοῦ πρώτου ποδός, καὶ ἐν τοῖς τροχαϊκοῖς καὶ ἱαμβικοῖς, ὧν τὰ πολλὰ πλείστα περιέχουσι μίαν ἢ καὶ δύο λύσεις. Ἡ δὲ λύσις τῆς τελικῆς τοῦ κῶλου θέσεως, ὅταν μὲν τὸ ἐπόμενον κῶλον ἀρχῇται ἀπὸ τῆς θέσεως, εἶνε μὲν πᾶν σπάνια, ἀλλ' ἀναμφισβήτητος, ὅταν δὲ ἀκολουθῇ ἄρσις, τουναντίον συγγυτάτη καὶ εὐρίσκεται καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ μέτρου, οἷον Νεμ.

ἡ μὲν δηλαδὴ σπορὴν ἀνέκειναι εἰς τὸ β', ἡ δὲ ἐπωδὸς εἰς τὸ α' εἶδος.
 Ἐν Πυθ. 5 ἡ μὲν σπορὴν ἀνέκειναι εἰς τὸ δ' εἶδος, ἡ δὲ ἐπωδὸς εἰς τὸ β'.
 Ἐν Ὀλύμπ. 1 ἡ μὲν σπορὴν ἀνέκειναι εἰς τὸ β', ἡ δὲ ἐπωδὸς ἐξ
 ἴσου εἰς τὸ α' καὶ β'. Ἐν ἄλλοις ἤτε σπορὴν καὶ ἡ ἐπωδὸς ἀνήκουσιν
 εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος, ὅσον ἐν μὲν Ἰσθμ. 6 ἀμφοτέρωτα τὰ μέρη ἀνήκουσιν
 εἰς τὸ α' εἶδος, ἐν δὲ Ὀλύμπ. 4, Πυθ. 7 καὶ τὰ αὐτὰ Νεμ. 3 ἀμ-
 φοτέρωτα εἰς β', ἐν δὲ Νεμ. 6 ἀμφοτέρωτα εἰς τὸ γ' εἶδος.

439. Παραδείγματα δὲ ἑκατέρου γένους συνθέσεως, τοῦ τε Σιμωνιδείου καὶ τοῦ Πινδαρείου, παρατιθέμεθα τὰ ἐξῆς:

Σιμωνίδ, ἀπόσπ. 4.

Τῶν ἐν Θερμοπύλαις θανόντων
εὐκλείης μὲν ἡ τύχη, καλὸς δ' ὁ πότμος,
βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόων δὲ μνᾶστις, ὁ δ' οἶκτος ἔπαινος·
ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὐτ' εὐρὺς

5 οὐθ' ὁ πανδαμάτωρ ἡμυρῶσει χρόνος.
 ἀνδρῶν δ' ἀγαθῶν ὅδε σπῆκος οἰκέταν εὐδοξίαν
 Ἑλλάδος εἴλετο· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Δεωνίδας
 [ὁ] Σπάρτας βασιλεὺς, ἀρετὰς μέγαν λελοιπῶς
 κόσμιον ἀνάνοι δι κλέος.

5

$$\alpha', 4, 3+3, 3+4, \beta', 4+2, 4+2, \gamma', 5+2, 5+2, 5+2, 4,$$

Σιμωνίδ. ἀπόσπ. 41.

Οὐδὲ γὰρ ἐννοσιφύλλος ἀή-τα τότ' ὄρωτ' ἀνέμων,
ἅτις κατεκώλυε κιθναμέναν
μελιαδέα γὰρ-ουν ἀραρεῖν ἀκοαῖσι βροτῶν.

$$4+3, 4, 2+4.$$

Πινδ. Ὀλυμπ. 1 (στροφή).

* Ἀριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ - | χρυσὸς αἰθόμενον - πῦρ
ἀτε διατρέπει - | νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου.
εἰ δ' ἄεθλα γάρυεν
ἐλθεαι, φίλον ἦ-τορ,

ἡνέκερ ἀέλιου σκόπῃσι
 ἄλλο θαλπνότερον ἐν ἀμείβῃ φαεινὸν ὕστρον ἐρη-
 νισθεῖν· Ὀλύμπια δ' ἀνὰ φέρετρον αὐ-δάδομεν·
 ὅθεν ὁ πολυφύατος θυμὸς ἀμφιβάλλεται
 σοφῆν ἡντιόδε-δι κελεύειν
 Κρόνον παῖδ' ἐς δαήμεν- ἱκομένους
 μάκαρ' ἰέρωνος ἐστίν.

$A', \alpha', 4+4, 4+4, 3, 6', 4, 4, 4, \gamma', 4+4+4, 4, 4+4, B', \delta' 6, 5, 6, 5,$

Πινδ. Ὀλυμπ. 1 (ἐπωδός).

[illegible]

$A', \alpha', 4+4+4, 5', 4+4, 4+4,$
 $B', \alpha', 3+3+3, 3+3, 5', 3+3+3+3, 3+3+3+3.$

Γ'. Μικταὶ στροφαὶ τῆς τραγωδίας.

α'. Αισχύλου.

440. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ διακρίνονται δύο γένη μικτῶν στροφῶν, τὸ ἀρχαιότερον, ὅπερ ἐκπροσωπεῖ ὁ Αἰσχύλος, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ εἶνε κοινὸν τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Καὶ αἱ μὲν τοῦ Αἰ-

σχύλου στροφαι ἀποτελοῦσιν ἴδιον μετρικὸν γένος ἀκριβῶς διακεκριμένον πάντων τῶν ἄλλων χρησίμων παρ' αὐτῷ γενῶν τῶν στροφῶν διὰ τε τοῦ ἤθους καὶ τῆς ποιητικῆς διανοίας. Οἱ ῥυθμοὶ εἶνε μὲν κινητοί, οἱοὶ οἱ τοῦ Πινδάρου, οἰκειότης ὅμως αὐτῶν εἶνε οὐχὶ τὸ ἐξηρμένον καὶ τεθαρρηκός, ἀλλ' ἀδμημονία τις καὶ λύπη, ἡ παρακολουθεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀδρά τις χάρις. Ἡ ἀδμημονία ὅμως αὐτῇ οὐτε εἰς ἄνδρην διάθεσιν μεταχωρεῖ, οἷαν ἐμφανίζουσιν αἱ ἰωνικαὶ στροφαι, οὔτε ὑπὸ λίαν σφοδρῶ πάθους κατακλύζεται, ὡς γίνεται ἐν τοῖς ἰαμβοῖς ὀρθήνους. Τοιαῦται εἶνε αἱ στροφαι τοῦ θρήνου τοῦ Ἀγαμέμνονος στ. 1459 καὶ ἐν Χοηφόροις στ. 315, ἐνθα οἱ εὐγενεῖς Ἀργεῖοι ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ ἡγεμόνος καὶ ὁ Ὀρέστης καὶ ἡ Ἠλέκτρα παρὰ τὸν τάφον τοῦ πατρὸς θρηνοῦσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ θρήνῳ τῶν Περσῶν ἐπὶ τῷ πεπτοκῶτι μεγαλίσφ τοῦ κράτους στ. 633 καὶ ἐν τῇ ἐν Ἀγαμ. στ. 717 συζυγί. Ἀλλὰ χυθὺ δὲ ἐπιπολάζει σφοδρὰ κίνησις καὶ πάθος καὶ μάλιστα ἐπὶ χοριαμβικῷ σχήματι, οἷον ἐν τῷ ψυχαγωγικῷ μέλει τῶν Περσῶν στ. 633 καὶ ἀλλὰ χυθὺ, ἐνθα πολλὴ ἡ ἀδμημονία καὶ ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία, οἷον Ἰκέτ. 40. Ἐπτ. 231. Ἀγαμ. 197. Κατὰ τὸν διπλοῦν δὲ τοῦτον χαρακτήρα τῆς ποιήσεως, τὸν ὅτι μὲν μαλακώτερον, ὅτι δὲ παθητικώτερον, διακρίνονται καὶ αἱ μικταὶ τοῦ Αἰσχύλου στροφαι εἰς δύο εἶδη. Ἐν ἀμφοτέροις μετὰ τῶν μικτῶν πολλὰ χῶς ἀναμίσγονται τροχαϊκὰ καὶ ἰαμβικὰ κῶλα, ἅτινα λίαν συχνὰ σχηματίζονται προκαταληκτικὰ, σπανίως δὲ μόνον ἔχουσι λειψήν τὴν θέσιν ἢ ἄλογον τὴν ἄρσιν καὶ διὰ τοῦτο στερεοῦνται μὲν τῆς ἐπιπολαζούσης ἐν ταῖς μικταῖς στροφαῖς τοῦ Πινδάρου μεγάλης κινήσεως, ἔχουσι δὲ μᾶλλον παθητικὸν χαρακτήρα, οἷον αἱ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ τροχαϊκαὶ καὶ ἰαμβικαὶ στροφαι. Αὐτὰ δὲ τὰ μικτὰ κῶλα εἶνε τετραποδία καὶ τριποδία καταλήγουσαι συνθέσιμον εἰς τὴν ἄρσιν, τὸ δὲ καταληκτικὸν Γλυκωνεῖον καθ' ὅλου δὲν εἶνε συγχόν, ἰδίᾳ δὲ Γλυκωνεῖον συστημάτων ἐξ ὁμοίων δὲν γίνεται χρήσις, ὅπως παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τραγικοῖς καὶ τοῖς κωμικοῖς, τοῦναντίον δὲ γίνεται χρήσις χοριαμβικῶν συστημάτων. Παρὰ τοὺς καθολικοὺς τούτους μετρικοὺς νόμους ἀμφοτέρω τὰ εἶδη τῶν μικτῶν στροφῶν τοῦ Αἰσχύλου διὰ σημαντικῶν διαφορῶν διακρίνονται τῶν μικτῶν στροφῶν πάντων τῶν ἄλλων ποιητῶν.

441. Πρῶτον εἶδος. Καὶ αἱ μὲν στροφαι τοῦ α' εἶδους χαρακτηρίζονται διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν μικτῶν τριποδίων (τοῦ α' καὶ β')

Φερσεκράτειον), αἵτινες σπανίως μόνον σχηματίζονται καταληκτικαὶ ἢ ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἄρσεως καὶ, ὅπερ ἰδίᾳ χαρακτηριστικόν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐπαναλαμβάνονται τρις ἐφεξῆς. Δευτερεύοντα δὲ κῶλα εἶνε τὰ Γλυκωνεῖα, κατ' ἐξαιρῶσιν δὲ εὐρίσκονται τὸ προσοδιακόν. Μακρότερα δὲ μικτὰ κῶλα οὐδαμῶς εὐρίσκονται ἐν τῷ α' τοῦτῳ εἶδει τῶν στροφῶν, σπανιώτατα δὲ λογαριάζονται πρὸς δύο καὶ πρὸς τρεῖς. Αἱ δακτυλικά τριποδία εἶνε πολλῶς συχνότερα τῶν τετραποδίων. Τὰ δὲ ἰαμβικά καὶ τὰ πολλῶς ὀλιγώτερον συχνὰ τροχαϊκὰ κῶλα ἔχουσι πάντοτε τὸ προκαταληκτικὸν σχῆμα, τὸ δὲ ἄνευ προκαταλήξεως τρίμετρον καὶ τετράμετρον εὐρίσκεται μόνον κατ' ἐξαιρῶσιν ἐν Ἰκέτ. 580 = 588 καὶ Ἀγαμ. 1486 = 1510, ἐν ᾧ παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐρύπιδῃ ἐν τοῖς μετ' ἰάμβων ἀναμειγμένους μικτοῖς εἶνε πάνυ συχνόν. Ἐν τισὶ δὲ στροφαῖς ἐπικρατοῦσι τὰ ἰαμβικά κῶλα καὶ τὰ μικτὰ ἀποτελοῦσι μόνον τὸ τέλος ἢ ἡ στροφὴ εἶνε διμερής. Ἐνίοτε δὲ ἀναμειγνύει ὁ Αἰσχύλος ταῖς τοῦ εἶδους τούτου στροφαῖς καὶ ἀνακλωμένους (Χοηφ. 327-330), Βακχίους (Χοηφ. 349 «τέκων τ' ἐν κελεύθοις ἐπιστρεπτόν αἰῶν» 390 «ποτάται, πάροινεν δὲ πρῶφρας») καὶ δοχμίους (ἐν τῷ ψυχαγωγικῷ μέλει τῶν Περσῶν καὶ ἀλλὰ χυθὺ), ἀλλὰ μετὰ μεγάλης φειδούς. Παράδειγμα δὲ τοῦ α' τούτου εἶδους φέρομεν τὰς ἐξῆς στροφάς.

Αἰσχ. Χοηφ. (315 — 322 =) 332 — 340.

κλῦθι νυν, ὦ πάτερ, ἐν μέρει - πολυδάκρυτα πέν-θ' ὀπίπας - τοῖς δ' ἐπιτύμβιος - θρήνος ἀναστεινέ-ζαι.
τάφος δ' ἱκέτας δέδε-κται θυγάδας θ' ὁμοίως.

τί τῶνδ' - εὔ; τί δ' ἄτερ κακῶν; οὐκ ἀτρίακτος ἄ-τα;

$$\begin{array}{cccccccccccccccc} \vee & \vee & - & \vee & \vee & - & \vee & - & | & \vee & \vee & - & \vee & - & - \\ \vee & \vee & - & \vee & \vee & - & \vee & - & | & \vee & \vee & - & \vee & - & - \\ \vee & \vee & - & \vee & \vee & - & \vee & - & | & \vee & \vee & - & \vee & - & - \\ \vee & \vee & - & \vee & \vee & - & \vee & - & | & \vee & \vee & - & \vee & - & - \end{array}$$

Περσ. 568 — 575 (= 576 — 583).

τοῖς δ' ἄρα πρωτομόροις, θεῦ,
ληψθέντας πρὸς ἀνάγκας, ἐλ,
ἀκτάς ἀμφὶ Κυκρείας, ὁά,
ἐρρανται στένε καὶ δακνάζου, βαρὺ δ' ἀμόδασον
οὐρανὶ ἄχν, ὁά <ὁά>.
τεῖνε δὲ δυσδούκτων
βῶ-τιν τάλαιναν αὐδᾶν.

Ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ τρεῖς ἀκατάληκτοι τριποδία, ὧν ἡ πρώτη δακτυλική, αἱ δὲ δύο ἐπόμειναι Φερίκρεια, προτάσσονται Πριεπίου,

ἀφ' οὗπερ ὥσπερ καὶ ἀπ' ἄλλων χωρίζονται διὰ τριῶν μονοδικῶν ἐπιφωνημάτων. Ὅπως δὲ προηγούνται, οὕτω καὶ ἐπιφέρονται τῇ Πριαπίῳ τρία κῶλα, δύο ἱαμβικά καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἀκατάληκτον Φερεκράτειον. Πρβλ. Πέρσ. 584-590=591-597. 1014-1025=1026-1037. Ἑπτ. 287-302=303-320 (ἡ στροφή εἶνε διμερής, τὸ α' μέρος 287-294 ἱαμβικόν, τὸ δεύτερον μικτόν). Ἰκέτ. 556-564=565-573. 574-581=582-589. 630-642=643-655. 656-665=666-677. 678-687=688-697. Ἀγαμ. 681-698=699-716. 717-726=727-736. 1448-1454=1468-1474. 1481-1488=1505-1512. Χοηρ. 315-322=332-340. 345-353=363-371. 380-385=394-399. 385-392=410-417. 466-470=471-475. 806-811.

442. Δεύτερον εἶδος. Τὸ δὲ δεύτερον εἶδος τῶν μικτῶν στροφῶν τοῦ Αἰσχύλου χαρακτηρίζει οὐχὶ μᾶλλον ἢ ποιότης τῶν μικτῶν κῶλων ἢ τὰ ἀναμιγγόμενα δακτυλικά κῶλα καὶ μέτρα. Τὰ τελευταῖα, ἅτινα πολλάκις καὶ πλεονεκτοῦσι τῶν μικτῶν, ἱαμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν, ἔχουσι ποικιλώτατον σχῆμα, ὅτε μὲν ἔχοντα ἀκολουθοῦντας ἐν συνεχείᾳ τοὺς δακτύλους, ὡς ἐν τῇ ἐν Ἰκέτ. 46 ἑπταποδία καὶ τῇ ἐν στ. 69 ἐξαμέτρῳ, ὅτε δὲ λαμβάνοντα προκαταλήξεις, ὅθεν ἡ δακτυλικὴ ἑξαποδία καὶ τετραποδία γίνεται χοριαμβικὴν τρίμετρον καὶ δίμετρον. Πρβλ. Ἑπτ. 324 (δύο χοριαμβοί), Ἰκέτ. 57 (τρεῖς χοριαμβοί), Πέρσ. 633 καὶ Ἰκέτ. 60 (4 χορ.), Ἰκέτ. 544 (5 χορ.). Συναίρεσις δὲ κατὰ τὴν πρώτην χώραν τοῦ δακτυλικοῦ κώλου εὐρίσκεται ἐν Ἰκ. 552 «Παμφύλων τε διουρυμένας» (πρβλ. στ. 543, ἐνθα δακτύλος) καὶ 74 «δαιμαίνουσα φίλους» (πρβλ. 83). Παραδείγματα φέρομεν τὰς ἐξῆς στροφάς:

Αἰσχ. Ἰκετ. πάρ. α' 41—48=49—56.

νῦν δ' ἐπικεκλόμενα
 Αἶον πόρτιν ὑπερ|πόντιον τιμόρ', ἴν' ἐν τ' ἀνθονομού|δας προ-
 γόνου βοδὸς ὡς ἐπιπνοίας
 Ζηνὸς ἐθαῖν' ἐπωνυμία δ' ἐπεκραίνετο μόρσιμος αἶων
 εὐλόγως, Ἐπαφὸν τ' ἐγένεαδεν.

$\begin{array}{cccccccccccccccc} \text{λ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & | & \text{λ} & - & - & \text{υ} & - & - & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & - & | & \text{λ} & \text{υ} & \text{υ} \\ \text{λ} & \text{υ} & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & - & - & - \\ \text{λ} & \text{υ} & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & - & - & - \end{array}$

β' 57—62=63—68.

εἰ δὲ κυρεῖ τις πέλας οἰωνοπόλων
 ἐγγίσιος οἴκτον αἶων,
 δοῦσαι τιν' ἀκούειν ὅλα τὰς Τηρείας μῆτιδος οἰκτρὰς ἀλόχου
 κερκιδάτου τ' ἀπὸ δόνας.

$\begin{array}{cccccccccccccccc} \text{λ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - & - & \text{υ} & \text{υ} & \text{υ} & - \\ \text{λ} & \text{υ} \\ \text{λ} & \text{υ} \end{array}$

Τοιαῦται στροφαὶ εἶνε προσέτι αἱ ἐξῆς: Πέρσ. 633 κί. 646 κί. 657 κί. 672 κί. Ἑπτ. 321 κί. 911 κί. Ἰκετ. 68-76=77 κί. 524 κί.=531 κί. 538—546=547—555. 556—563=564—573. Ἐν τῇ Ὀρεστιάᾳ οὐδεμία εὐρίσκεται τοιαύτη στροφή πλην τῆς διμεροῦς στροφῆς ἐν Ἀγαμ. 192—204=205—217.

ΣΗΜ. α'. Συχνὰ παρ' Αἰσχύλῳ αἱ κατακλιθεὶς ἱαμβικῶν, τροχαϊκῶν καὶ δογμακῶν στροφῶν σύγκεινται ἐκ πλείονων μικτῶν κῶλων μέγρις ἢ ἢ καὶ ἐξ ἑνὸς μόνου. Τοιαῦτα μεμονωμένα μικτὰ κῶλα εὐρίσκονται προσέτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν στροφῶν ὡς τελικά περιόδου τινός, σπανιωτάτα δὲ προτάσσεται μικτόν τι κῶλον τῆς ὅλης στροφῆς.

ΣΗΜ. β'. Αἱ τοῦ Προμηθέως ἐκ μικτῶν στροφῶν διαφέρουσι τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἔξ τραγωιδίαις, ὡς καὶ πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα μέλη, γκακτῆρα ἔχοντα μᾶλλον τῷ Σοφοκλείῳ καὶ Εὐριπίδει φροσσηγίζοντα.

β'. Μικτὰ στροφὰ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου.

413. Παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ ἐν μὲν τοῖς μονοδικοῖς καὶ κομματικοῖς ἄσμασι καθ' ὅλου εἰπεῖν οὐχὶ συχνὴ γίνεται χρῆσις τῶν μικτῶν, ἐν δὲ τοῖς χορικοῖς σχεδὸν μόνων αὐτῶν καὶ οὕτω παρὰ τοῖς ποιηταῖς τοῖσι τὰ μικτὰ προσλαμβάνουσιν οὐσιαστικῶς ἄλλην σημασίαν παρ' ἣν ἔχουσι παρ' Αἰσχύλῳ. Ἐν φ' παρ' ἑκείνῳ αἱ μικταὶ στροφαὶ ὡς πρὸς τὸ συχνὸν τῆς χρήσεως εἶνε ὁμοταγίς ταῖς λοιπαῖς στροφαῖς καὶ πανταχοῦ ἀριόττουσιν ἀκριβῶς τῇ διανοίᾳ τῆς ποιήσεως, παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ ἀποδείκνυνται ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, τὸ καθολικὴν τῶν χορικῶν ἡμετέρων μέτρον. ὅσον ποικίλα καὶ ἀν ὡς ταῦτα τὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἦθος τῶν δὲ λοιπῶν εἰδῶν τῶν στροφῶν ἢ χρῆσις ἀπεβαινέει πολλῶ σπανιωτέρα ἢ πρὶν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τότε μόνον, ὅταν ὁ ποιητὴς θελῃ νὰ δηλώσῃ μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως τὸ ἦθος τοῦ ῥυθμοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ αἱ μικταὶ στροφαὶ ἐπεκράτησαν ἐν τῇ τραγικῇ χορῇ πάντων τῶν ἄλλων εἰδῶν τῶν στροφῶν,

καὶ ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν ἐγένετο πολλῶ ποικιλωτέρος ἢ παρ' Αἰσχύλῳ. Ἡ αὐξήσις δι' αὐτὴ τῆς χορικῆς μετρικῆς ἀποδοτέα τῷ Σοφοκλεῖ. Ὁ δ' Εὐριπίδης ἡσπάσατο μὲν τὰ τοῦ Σοφοκλέους μικτὰ μέτρα, ὅπως καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν ταῖς μεταγενεστέραις τραγωδίαις ἐμμήσατο τὰ ἀπολελυμένα μέτρα τῶν μονωθῶν ἐκείνου, δὲν ἀπέβαλεν ὅμως, ὅπως ὁ Σοφοκλῆς, καὶ τὰ παλαιότερα εἶδη τῶν στροφῶν τὰ ἐπικρατοῦντα παρ' Αἰσχύλῳ. Καὶ ἡδύνατο μὲν εὐκὼς νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τοῖς χορικοῖς αὐτοῦ ὁ Σοφοκλῆς ἐμμήσατο τὸ Σιμωνιδεῖον ἢ Πινδάρειον ἢ Αἰσχύλειον γένος τῶν μικτῶν στροφῶν, ἀλλ' ὅμως σπανίως εὐρίσκονται παρ' αὐτῷ ἢ παρ' Εὐριπίδῃ στροφαὶ ἐκ μικτῶν τοιοῦτον ἔχουσαι χαρακτῆρα. Εἰ καὶ εὐρίσκεται δι' ἀναλογία τις ἐν τισὶ σχήμασι πρὸς τὰ τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σιμωνίδου, ὅμως αἱ μικταὶ στροφαὶ τοῦ Σοφοκλέους πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς οὐσιωδῶς νέον μετρικὸν δημιουργημα, ποικίλην μὲν ἔχον τὴν κατασκευὴν, φέρον δὲ τὴν σφραγίδα τῆς ἐλευθερίας τοῦ ποιητοῦ ἐνεργείας. Καὶ ἐν τῇ σχήμασι δέ, ἅπερ ὁ Σοφοκλῆς παραλαμβάνει ἐκ τῆς μονωδικῆς λυρικῆς, ὅπως καὶ ἡ κωμωδία (οὐχὶ δὲ καὶ ἡ παλαιότερα τραγωδία καὶ ἡ χορική λυρική), καὶ ἐν τούτοις καταφαίνεται τὸ αὐτόβουλον τοῦ Σοφοκλείους.

444. Τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῶν μικτῶν στροφῶν τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

α') *Συστήματα ἐκ Γλυκωνείων*. Τὰ ἐκ Γλυκωνείων συστήματα, ἅτινα δὲν εὐρίσκονται μὲν παρ' Αἰσχύλῳ, εὐρίσκονται ὅμως ἤδη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ λυρικῇ, εἶνε ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ, ἡλλείπουσι δὲ μόνον ἐν τῷ Αἰάντι, τῇ Μηδείᾳ καὶ τῇ Ἑκάβῃ. Ὁ δάκτυλος συνήθως κατέχει τὴν δευτέραν χώραν. Εὐρίσκονται δὲ καὶ πρῶτα Γλυκωνεῖα παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Ἀριστοφάνει, οἷον Τραχ. 118. Πιλέτρ. 1058. Ἀντιγ. 106. Φιλοκτ. 687. Ἰππ. 531. Νεφ. 563. Τρίτα δὲ Γλυκωνεῖα εἰνε συχνὰ παρ' Εὐριπίδῃ, οἷον Ἑλέν. 1332. Παρὰ τοῖς κωμικοῖς τὸ ἐκ τρίτον Γλυκωνεῖον σύστημα τελευτᾷ οὐχὶ εἰς Φερεκράτειον, ἀλλ' εἰς τροχαϊκὸν δίμετρον, οὗ τὸ σχῆμα εἶνε οἷον τὸ τοῦ δευτέρου κώλου τοῦ Εὐπολιδείου, ὥστε τὸ ὅλον δύναται νὰ κληθῇ Εὐπολιδεῖον σύστημα, οἷον Σφ. 1458

ἀντ. τί γὰρ ἐκείνος ἀντιλέγων | οὐ κρεῖττον ἦν, βουλό-
μενος | τὸν φύσαντα σεμνότεροις | κατακοσμή-
σαι πράγμασι.

Καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἀντὶ τοῦ τελικοῦ Φερεκράτειου κείται συ-
χνὰ ἕτερον κῶλον καὶ μέλιτα τὸ μικτὸν προσοδικὸν ἢ μικτὴ τε-
τραποδία καταλήγουσα εἰς τὴν ἄρσιν, οἷον

Σοφ. Πιλέτρ. 1066. ὦ χθονία βροτοῖσι φά|μα, κατὰ μοι βάσανοι|
κτάν οὔτα τοῖς ἐνεσθ' ἄτρεϊ|βαις, ἀχόρευτα φέ-
ρουσ' ὄνειδν.

Ἰφιγ. Ταύρ. 1096. ποθοῦσ' Ἑλλάδων ἀγόρους, | ποθοῦσ' Ἀρτεμιν
λοχίαν, | ἀ παρὰ Κύνθιον δ' ἄχον οικεῖ.

Ἑλέν. 1504. ναυαῖς εὐαεῖς ἀνέμων | πέμποντες ἰδιὸν πινόας |
δύσκειαν δ' ἀπὸ συγγόνου | βάλετε βαρβάρων
λεχέων, | ἄν Ἰδαίον ἐρίδων.

Τὰ διάφορα σχήματα τοῦ Γλυκωνείου καὶ μέλιτα τὸ δεύτερον καὶ
τρίτον δύνανται νὰ ἐναλλάσσωνται ἐν τῷ αὐτῷ συστήματι. Μόνον δὲ
σπανίως σύγκειται ἡ ὅλη στροφή ἐκ συστημάτων, ὡς ἐν Ἀνδρομ.
502 καὶ Ἰππ. 973· τὸ κανονικὸν δὲ σχῆμα τῆς συνθέσεως εἶνε, τὰ
συστήματα νὰ ἀποτελῶσι μόνον μέρος τῆς στροφῆς.

Τὸ Γλυκωνεῖον σύστημα σύγκειται, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς λυρικοῖς,
ἐκ τριῶν, τεσσάρων ἢ πέντε κῶλων· πολλάκις δὲ μόνον ἐκ δύο, ἅτινα
τότε λαμβάνουσι τὸ σχῆμα τοῦ Πριαπίου. Τρις μόνον εὐρίσκεται
μακρότερον σύστημα (ἐξ ἐξ κῶλων), ἐν Εὐριπ. Ἡλέκτρ. 183 (τρί-
τον Γλυκωνεῖον), ἐν Φοιν. 206 καὶ ἐν Ἡρακλ. Μ. 649. Ἐν δὲ τοῖς
ὀκτὼ Γλυκωνείοις ἐν Θεσμοφ. 357, Ἰφιγ. Αὐ. 543 (πρὸς Φοιν. 231)
ἐγκαταλείπεται τὸ σχῆμα τοῦ καθαροῦ συστήματος. Ἡ δὲ συμφωνία
τῶν λυρικῶν καὶ δραματικῶν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κῶλων τεκ-
μηριοῖ ὅτι τὸ δῆγμα παρέλαβε τὸ Γλυκωνεῖον σύστημα ἐκ τῆς μονω-
δικῆς λυρικῆς. Τὴν τομὴν ἐπὶ τῷ τέλει τῶν κῶλων τηροῦσιν ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον οἱ λυρικοί, διὰ τὴν μελικὴν ὅμως προφορὰν τῶν Γλυ-
κωνείων ἐγγωροῦσι συχνότεραις ἐξαιρέσεσι ἢ ἐν τοῖς ἀναπαιστικοῖς ἐξ
ὁμοίων συστήμασι. Καὶ ἡ ἐνιαχοῦ δι' παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἐγγωροῦσα
χασμαδία φαίνεται κατὰ μίμησιν τῶν Γλυκωνείων συστημάτων τῶν
λυρικῶν γινομένην. Τοῦναντίον δὲ διαφέρουσιν οἱ λυρικοὶ καὶ δραμα-
τικοὶ ὡς πρὸς τὸν πολυσχηματιστὸν πόδα καὶ τὴν λύσιν. Καὶ ὁ μὲν
Ἀριστοφάνης ἐν μὲν τοῖς Εὐπολιδείοις συστήμασι μεταχειρίζεται
πάντα τὰ σχήματα τοῦ πολυσχηματιστοῦ ποδός, ἐν τοῖς κυρίως ὅμως
Γλυκωνείοις συστήμασι μόνον τὸ τοῦ σπονδίου καὶ τοῦ τροχαίου
σχῆμα καὶ ἀπορεύει πᾶσαν λύσιν. Παρὰ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐρι-
πίδῃ ἐγγωροῖ τὸ ἱαμβικὸν σχῆμα ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συ-

στήματος. Τὸ δὲ τοῦ τριβράχους παρὰ μὲν Σοφοκλεῖ σπανίως μόνον εὑρίσκεται, οἷον Ἀντιγ. 108 «φυγῆδα πρόδρομον ὀξυτέρφ», ἐνθα πρόδρων ὅτι ἐξέπιπτες γίνεται ἡ λύσις, καὶ ἐν τῇ μονοδιζ ἐν Οἰ. Κ. 197 «πᾶτερ ἐμὸν τὸδ' ἐν ἀσυχάλῃ βῆσαι βῆσαν ἄρμους» πρὸλ. Αἱ. 1185. Τραχ. 844. Συχνότερα δὲ εἶναι ἡ τοιαύτη λύσις παρ' Εὐριπίδῃ, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲν ἐπὶ τοῦ ἀρκτικού τροχίου τοῦ δευτέρου Γλυκωνείου συμβαίνουσα ἢ ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν δύο πρώτων τροχίων τοῦ τρίτου, σπανίως δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ ἀρκτικού σπονδείου, ὥστε ὁ πολυσχημάτιστος λαμβάνει ἀναπαιστικὸν σχῆμα, ὡς ἐν Ἰριγ. Ταύ. 1120 «μεταβάλλει δυσδαίμονιζ», 1132 καὶ 1146 «ἐμὲ δ' αὐτοῦ προλιπούσα βῆσι βῆσις πλάταις», Ἐλέν. 526 «πόδα χριμ' πτόμινας εἰναλίφ». Τὴν χρῆσιν ταύτην τοῦ ἀναπαισίου παρ' Εὐριπίδῃ σκώπτει ὁ Ἀριστοφάνης ὡς πλημμελεῖ ἐν Βατρ. 1322. Ἢ δὲ τῷ δακτύλῳ ἐπομένη θέσις λύεται ἐν Ἐλέν. 1489 «βῆτε Πλειάδας ὑπὸ μέσας», Ἐλέν. 1301, Ἠλέκτρ. 415. 458, Φων. 206. 226. 231. 237, Ἰριγ. Αὐλ. 165. Ἢ δὲ λύσις τῆς μακρᾶς τελικῆς σολ-λαβῆς εὑρίσκεται ἐν Βαχχ. 910 «τὸ δὲ κατ' ἡμᾶρ ὅτφ βίωτος | εὐ-δαίμων, μακαρίζω». Ἰριγ. Αὐλ. 180 201. 1078, Ἰριγ. Ταύ. 1106 (αντ.), Φων. 208 (στρ.) ἄνευ τομῆς «Ἰόνιον κατὰ ποντον ἐλάττω πλεύσασα περριρῦτων». - Ἠερί δὲ τῆς ἀνταποδόσεως τῶν διαφόρων σχημάτων τοῦ πολυσχηματίστου ποδὸς παρετηρήθη ὅτι ἐναλλάσσεται σπονδαῖος καὶ τροχίος ἄνευ διαφορᾶς, σπανίως δὲ μόνον ἀνταποδίδονται ἱαμβὸς καὶ τροχίος, συχνότερον δὲ ἱαμβὸς καὶ σπονδαῖος. Ἐπὶ δὲ τῶν λελυμένων σχημάτων συμβαίνει συνήθως ἀκριβὲς ἀνταποδοσις, ὅμως δὲ οὐχὶ πάντοτε, οἷον σπονδαῖος μὲν καὶ τριβράχης ἀνταποδίδονται ἐν Ἐλέν. 1493. 1494. Ἰων. 117. 133, ἱαμβὸς δὲ καὶ τριβράχης ἐν Ἐλέν. 1458. Ἰριγ. Ταύρ. 1130. 1144.

β') Μικτὸν προσοδιακὸν καὶ παροιμιακόν. Ἐτερον κύριον μετρικὸν στοιχεῖον τῶν μικτῶν στροφῶν τῆς μετὰ τὸν Αἰσχύλον τραγωδίας καὶ τῆς κωμωδίας εἶναι τὸ μικτὸν προσοδιακὸν καὶ παροιμιακόν, ἅτινα οὐ μόνον ἄλλοις κώλοις πολὺ συχνὰ ἀναμίσγονται, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐν ἑαυτοῖς ἐπαναλαμβάνονται. Καὶ ἡ μὲν κωμωδία ἀγαπᾷ τὸ προσοδιακόν, ὁ δὲ Εὐριπίδης τὸ παροιμιακόν, ὁ δὲ Σοφοκλῆς, εἰ καὶ σπανιώτερον. μεταχειρίζεται ἀμφοτέρω καὶ σχήματα. Καὶ ἐν τῷ σκτυρικῷ δρχματι (Κύκλ. 69) συνάπτονται ἀμφοτέρω μετ' ἄλληλων. Ἢ δὲ κατακλείς τῶν μὲν προσοδιακῶν εἶναι τὸ ἀπ' ἄρσεως Ἀδωνιον,

τῶν δὲ παροιμιακῶν καὶ τὸ προσοδιακόν. Ἐκ δὲ τῶν ἐτερομέτρων σχημάτων τῶν μετὰ τῶν κώλων τούτων συζευγνόμενα ἐν τοῖς πρώτοις εἶναι τὸ ἀναπαιστικὸν δίμετρον καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν παροιμιακόν καὶ προσοδιακόν μετὰ πάσης τῆς ἀδείας τῆς λύσεως καὶ συναίρεσεως.

Οἰ. Τ. 466 ὦρα νιν ἀελλάδων
ἔππων σθεναρώτερον
φυγῆ πόδα νομῶν.
ἐνοσιλος γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἐπενθρόσκει
πυρὶ καὶ στεροπαῖς ὁ Διὸς γενέτας,
δειναὶ δ' ἄμ' ἐπονται
Κῆρες ἀναπλάκκτοι.
Ἡρακλ. Μ. 794 Σπαρτῶν ἵνα γένος ἐφάνη,
χαλκασπίδων λόχος, δς γὰν
τέκνων τέκνοις μεταμείδει,
Θάδαις ἱερὸν φῶς.

Πρὸλ. Οἰ. Κ. 178. Αἱ. 199. Εὐρ. Ἀλλ. 984. Ἐκῆβ. 450. Ἡρακλ. 377. 910. Ἡρακλ. Μ. 637. 794. Ἰων. 190. 1072. Μῆδ. 148. 434. 846. Κύκλ. 69. Ὅπου δὲ τὰ παροιμιακὰ καὶ τὰ προσοδιακὰ δὲν εἶναι τὸ ἐπικρατοῦν μέτρον τῆς ὅλης στροφῆς, συνήθως κίενται ἐν τῷ τέλει.

γ') Κῶλα. Καθ' ὅλου τῶν μικτῶν κώλων συχνότατον εἶναι ἡ τριποδία καὶ ἡ τετραποδία. Καὶ ἡ μὲν τριποδία εὑρίσκεται ἐπίσης πού συχνῇ κατὰ πάντα τὰ σχήματα, ὡς καταληκτικὴ ἢ ὡς ἀκατάληκτος, ἀπὸ τῆς θέσεως ἢ ἀπὸ τῆς ἀρσεως ἀρχομένη. Τὰ δὲ καταληκτικὰ φερεκράτεια συνήθως ἀποτελοῦσιν ἰδίαν περιόδον ἐν τῇ στροφῇ, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ τρία ἢ τέσσαρα ἐν συνεχείᾳ, οἷον Σοφ. Οἰ. Κ. 1556

εἰ θέμις ἐστί μοι, | τὰν δῶφιν θεὸν | καὶ
σὲ λιταῖς σέβειν, | ἐννυχίῳ ἀναξ.

Πρὸλ. Αἱ. 627 κί. Ἠλέκτρ. 245 κί. Αἰσχ. Ἀγχιμ. 1448. Ἢ δὲ τετραποδία εἶναι τὸ εὐχρηστότατον κώλων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εὑρίσκεται ἐν σχήματι Γλυκωνείου α', β' ἢ γ'. Τετραποδία δὲ μετὰ δύο δακτύλων καὶ ὑπερκατάληκτα Γλυκωνεῖα εἶναι λίαν σπάνια, εὐρισκόμενα σχεδὸν μόνον ὡς ἀρχὴ ἢ ὡς κατακλείς τῶν στροφῶν καὶ συστημάτων, οἷον Οἰ. Κ. 668.

(ἀρχή) εὐτίππου, ξένη, τᾶδε χώρας
ἵκον τὰ κράτιστα γὰς ἑπαιυδα.

(κατακλ.) ἀεὶ Διόνυσος ἐμδατεύει θαλάς ἀμφιπολῶν τιθάναις.

Ἡρακλεῖδ. 743. Ἐκλβ. 912. 913. Ἰκέτ. 955 κέ. — Ἡ δὲ μικτὴ πενταποδία καὶ δεκαποδία ὑπολείπονται πολὺ τῶν τριποδίων καὶ τετραποδίων ὡς πρὸς τὸ συγχρῆν τῆς χρήσεως. Καὶ ἡ μὲν πενταποδία κύριον οὖσα στοιχεῖον ἐν τῇ Λεσβιακῇ καὶ Ἀνακρεοντεῖα μετρικῇ, παρὰ μὲν τῷ Ἀριστοφάνει εὐρίσκεται ὀλιγάκις (Λυσιστρ. 324. Βατρ. 213. 220), οὐχὶ συχνὰ δὲ καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς (πρβλ. Ἀντιγ. 838 κέ.), μέγιστα δὲ ἐν τῷ σχήματι τοῦ Φαλακείου ἐνδεκασυλλάβου (Αἰ. 634. Φιλ. 136. 682. 1140. Ἡρακλ. 758. Ἰκέτ. 962. Ἐκλβ. 454 (μετὰ λύσεως). Ὀρέστ. 832, μετ' ἐκτάσεως δὲ πρὸ τῆς τελικῆς θέσεως Ἰων. 1237, μετ' ἄρσεως δ' ἐν ἀρχῇ Φιλ. 711), σπανιώτερον δὲ ἐν τῷ σχήματι τοῦ Σαπφίου ἐνδεκασυλλάβου (μετὰ πολυσχηματίστου τοῦ α' ποδός), οἷον Ἐλέν. 1462. Εὐριπ. Ἡλέκτρ. 736. Φιλοκτ. 138. Ἡ δὲ λογαοδικὴ πενταποδία πρὸς δυσὶν ἀπ' ἄρσεως ἀρχομένη εὐρίσκεται ἐν Τραχ. 648 «παντὰ, δυσκαιδεκάμηνον ἀμμένουσαι». Ἀλλ. 570· πρὸς τρισὶν δὲ ἐν Ἀντιγ. 134. 135. Τρωάς. 1070. Ἀλλ. 568. — Ἡεὶ δὲ τῶν μικτῶν ἐξαποδίων πρβλ. § 407.

δ') *Χοριαμβος*. Προσέτι ἰδιάζει τὸ χοριαμβικὸν στοιχεῖον. Καὶ συχνότατον μὲν εἶνε τὸ διμετρον τὸ ἐκ διαμβού καὶ χοριαμβού συγκείμενον
σ υ μ υ - - υ υ -,
ὅπερ οὐ μόνον μεμονωμένον μεταξὺ ἄλλων κῶλων εὐρίσκεται, ἀλλὰ καὶ ὡς κύριον στοιχεῖον ὑπόκειται στροφαῖς τισιν ἢ μέρεσι στροφῶν, ὅτε μὲν πολλάκις συστηματικῶς ἐπαναλαμβάνονμενον, ὅτε δὲ ὡς πρῶτον κῶλον τοῦ στίχου, μέθ' ὃ ἐπιφέρεται α' Φερεκράτειον, ὅπερ παρὰ τοῖς κωμικοῖς ἐναλλάσσεται τῷ ἡμιάμβῳ.

Σφ. 1450 ἡλὼ γλ τῆς εὐτυχίας | τὸν πρόσβυν, οἱ μετέστυ
ξηρῶν τρόπων καὶ βιοτῆς | ἔτερο δὲ νῦν ἀντιμαθῶν, |
ἢ μέγα τι μεταπεσέεται.
ἐπὶ τὸ τρυῆαν καὶ μαλακόν | τάχα δ' ἂν ἰδῶς οἰον ἐθέλοι.

Νεφ. 949. Ἐκκλ. 969. Λυσιστρ. 319. Ἱπρ. Μ. 763. Ἐλέν. 1451. Τραχ. 112. Ἀντιγ. 781. Ἡ πρώτη θέσις τοῦ διαμβού τοῦ πρὸ τοῦ χοριαμβού λύεται συχνότατα παρὰ τοῖς κωμικοῖς καὶ προηγουμένης μακρᾶς ἄρσεως (Σφ. 1667. Λυσ. 339), σπανιώτερον δὲ παρὰ τοῖς τραγικοῖς (Τραχ. 116. Ἡρακλ. Μ. 638). Ὅταν δὲ ἀκολουθῶσιν

ἐφεξῆς πλείονα τοιαῦτα κῶλα, συνήθως χωρίζονται διὰ τομῆς (ἐλ-
λείπει δὲ ἡ τομὴ ἐν Λυσ. 335. 336. ἀπόστροφος ἐν Πρωμ. 143.
Τραχ. 114), οὐδέποτε δὲ ἐγγωρεῖ χασμωδία, ὅθεν ἡ τοιαύτη σύν-
θεσις πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς σύστημα ἐξ ὁμοίων. Τοιοῦτον εἶνε τὸ ἐν
Τραχ. 112 ἐκ 4 δακτυλικῶν τριποδίων, τριῶν κῶλων διαμυδοχορ-
ιαμβικῶν καὶ τριῶν πρώτων Γλυκωνείων συγκείμενον·
ὧν ἐπιμεμφομένα σ' ἀ' δεῖα μὲν, ἀντία δ' οἶδω.
φαῖν γὰρ οὐκ ἀποτρέβειν | ἐλπίδα τὰν ἀγαθὸν
χρῆναι σ'· ἀνάλγητα γὰρ οὐδ' | ὁ πάντα κραίνων βασιλεὺς |
ἐπέβαλε θνατοῖς Κρονίδας·
ἀλλ' ἐπὶ πῆμα καὶ χαρὰ | πᾶσι κυκλοῦσιν, οἷον ἀρ' κ' τοῦ στρο-
φάδεος κέλευθοι.

Παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ εὐρίσκεται ἡ τοιαύτη συστηματικὴ σύνθεσις μόνον ἐν μιᾷ συγγίχ τοῦ Προμηθεύς 128 κέ.
μυδὲν φοβόησ'· φίλια | γὰρ ἄδε τάξις πετερύγων | θαλάς ἀμύλλαις
προσέδα | τόνδε πάγον, πατρός
μόγης παρειποῦσα ἥρνας· | κραῖνονφάροι δέ μ' ἐπεμψαν αὔραι.
κτύπου γὰρ ἀχὼ χάλυδος | διήξεν ἄντρον μυχὸν ἐκ δ'· | ἐπλήξέ μου
τὰν θεμερῶπιν αἰδῶ·
σῶθην δ' ἀπέδιλος ὄχῳ πετωτῷ.

Μακρότεροι χοριαμβικοὶ στίχοι ἢ μᾶλλον συστήματα, ἐν οἷς οἱ χοριαμβοὶ εἶνε συνεχεῖς, εὐρίσκονται παρὰ Σοφοκλεῖ, σπανιώτερον δὲ παρ' Εὐριπίδῃ, ὡς τέλος ἢ ἀρχὴ τῆς στροφῆς. Τῆς συνθέσεως ταύτης ἀρχαὶ εὐρίσκονται ἥδη παρ' Αἰσχύλῳ. Συνήθως δὲ οἱ χοριαμβοὶ συν-
άπτονται μετ' ἀρκτικοῦ διαμβού, ὅστις συχνὰ λύεται, ἢ, ὅπως παρὰ τοῖς Λεσβίοις λυρικοῖς, μετὰ καταληκτικῶν Φερεκρατείων. Τὰ σχήματα ταῦτα εἶνε συχνότερα παρ' Ἀριστοφάνει, παρ' ὃ ἀνταπο-
δίδονται πολυσχηματίστα καὶ ἐν τῇ αὐτῇ στροφῇ συζεύγνυνται μετὰ τῶν ἐκ διαμβῶν καὶ χοριαμβῶν συγκειμένων μέτρων ὡς καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν τῷ Φιλοκτῇ.

Αἰ. 1199 ἐκεῖνος οὔτε στεφάνων οὔτε βαθεῖν κυλίκων νεῖμεν
ἐμοὶ τέρψιν ὀμιλεῖν.
οὔτε γλυκύν αὐλῶν ὁδοὺν δόσμορος οὐτ' ἐννυχίαν
τέρψιν λαύειν.

Ἡλέκτρ. 824 ποῦ ποτε κεραυνοὶ Διός, ἢ ποῦ φάεθων Ἄλιος,
εἰ ταῦτ' ἐφορῶντες.

Ἡλέκτρ. 832 εἰ τῶν φανερώς οἰχόμενων εἰς Ἄιδαν ἐλπίδ' ὑπόσεις,
κατ' ἐμοῦ τακομένης μᾶλλον ἐπεμῶδαί.

Ἀντιγ. 139. Τραχ. 850. Φιλ. 715. 187. 1100. 1135. Οἱ. Κ.

694. 704. 510. Άλκ. 984. Βάχχ. 113. Πλάτρ. 460. Τρ. Αὐλ. 1036. 1045. Τρ. Ταύ. 392. Μῆδ. 613. Πρακλ. Μ. 637. — Άρχαρ. 1150. Σρ. 525. Νιρ. 919. Λυσιστρ. 321. Καί τὰ μὲν καθαρὰ χοριακικὰ κῶλα, ἅτινα δύνανται νὰ ἐκτείνωνται ἀπὸ τοῦ μονομέτρου μέχρι τοῦ τριμέτρου, πρέπει νὰ ὑποληφθῶσιν ἀντὶ μειωμένων δακτύλων ἢ ἀναπαισίων, ὅταν προηγήται ἄρσις· τὰ δὲ ἐκ διαμέβων καὶ χοριακῶν κῶλα εἶνε μειωμένα μικτά.

ε') Δάκτυλοι καὶ ἀνάπαιστοι. Οἱ δὲ μὴ μειωμένοι ἦτοι ἀκατάληκτοι δάκτυλοι καὶ ἀνάπαιστοι σπανίως εὐρίσκονται ἐν ταῖς μικταῖς στροφαῖς, καὶ οἱ μὲν ἀνάπαιστοι κυρίως ἐν συζεύξει μετὰ τοῦ μικτοῦ προσοδικοῦ καὶ παροιμιακοῦ, οἱ δὲ δάκτυλοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς τριποδία ἢ τετραποδία μετὰ δακτυλικῆς ἀποθέσεως, ὡς Ἄντιγ. 337 κί.

περὼν ὑπ' οἴδμασιν,
θεῶν τε τὰν ὑπερτίταν, Γῶν
ἄφθοιτον, ἀκαμιάτων ἀποτρύεται
ἰλλομένων ἀρότων ἔτος εἰς ἔτος,
ἱππεῖω γένηε πολέυον.

Πρβλ. Φιλ. 1091. 1097. 1130. 1133. Οἱ. Κ. 676. Εὐριπ. Ἰργγ. Αὐ. 206. Ἰργγ. Ταύ. 1123.

ς') Ἰαμβικά καὶ τροχαϊκὰ κῶλα. Πολλῶ συγχρότερα τῶν δακτυλικῶν καὶ ἀναπαιστικῶν κῶλων, μέλλον δὲ ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῶν μικτῶν στροφῶν εἶνε τὰ ἰαμβικὰ καὶ τροχαϊκὰ κῶλα, ἅπερ εἶνε καθ' ὅλου τὰ αὐτὰ καὶ τὰ τῶν ἰαμβικῶν καὶ τροχαϊκῶν στροφῶν τῆς τραγωδίας, μέλιστα δὲ ποικιλώτερα τὸ σχῆμα ὅς ἐκ τῆς συζεύξεως αὐτῶν μετὰ τῶν μικτῶν. Περὶ δὲ τῆς χρήσεως αὐτῶν παρατηροῦμεν ὅτι ἦτοι καταλείπονται μεταξύ τῶν μικτῶν κῶλων, ἢ ἀποτελοῦσιν αὐτοτέλεις μέρος τῆς στροφῆς πολλᾶκις μέλιστα ἐπικρατέστερον ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ὄν.

445. Μεταξὺ τῶν παμπόλων μικτῶν στροφῶν τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ὡς γένους λαμβανομένων διακρίνονται ὑπὸ τοῦ Ῥοσβαχίου διάφορα εἶδη τὰ ἐξῆς·

α') στροφαὶ ἐκ καθαρῶν μικτῶν ἢ σχεδὸν τοιούτων, ἐν αἷς λίαν ἐπιπολύζουσι τὰ Γλυκωνεῖα μετὰ προκαταλήξεως ἢ ἄνευ τοιαύτης, τὰ δὲ Φερεκράτεια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιφέρονται ὡς ἐπωδικὰ ἐν τέλει τῶν στροφῶν ἢ μέρους αὐτῶν, λογαδικὰ δὲ πρὸς δυσὶν καὶ πεν-

ταποδία εἶνε σπανιώτατα. Ἐτερόμετρα δὲ κῶλα ἐπιμῆνυνται διασπαρμένως ὁ διαμέβος καὶ ἡ προκαταληκτικὴ ἰαμβικὴ διποδία (βακχεῖος), πλὴν τούτων ἐνιαχοῦ καὶ τὸ ἰαμβικὸν καὶ τροχαϊκὸν διμετρον, σπανιώτατα δὲ ἢ τε προκαταληκτικὴ ἰαμβικὴ ἐξαποδία καὶ ἐκ τῶν δακτυλικῶν κῶλων ἡ τετραποδία, συγχά ὁμοῦς διποδία — υ υ —, ἣτις πιθανῶς πρέπει νὰ ληρῇ ἀντὶ προκαταληκτικοῦ Φερεκράτειου — υ υ —. Πάντα δὲ τὰ ἑτερόμετρα ταῦτα κῶλα εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε ἐν χοριοῖς ἐμφαντικαῖς. Τῶν δὲ Ἀιγυλίων στροφῶν τοῦ πρώτου εἶδους διαφέρουσιν αἱ τοῦ εἶδους τούτου στροφαὶ τοῦ Σοφοκλέους ἰδίᾳ κατὰ τοῦτο, ὅτι παρὰ μὲν τῷ Αἰγυλῷ πρωτεύει τὸ Φερεκράτειον, παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ τὸ Γλυκωνεῖον, σπανιώτατα δὲ παρὰ τῷ τελευταίῳ εὐρίσκονται τὰ δακτυλικὰ κῶλα.

Τοιαῦτα εἶνε ἐν μὲν τῇ Ἀντιγόῃ τρεῖς συζυγίαι αἱ ἐξῆς· 1) μὲν ἢ ἐν τῇ παράφω στ. 100 — 109 = 117 — 126, ἐν ἣ ἡ στροφή σύγκειται ἐκ Γλυκωνείων μετὰ τελικοῦ Φερεκράτειου. αἱ δὲ λύσεις αφωγῶδα πρὸδρομον» συμφωνοῖ οὕτως τῇ διανοίᾳ τῆς λέξεως εὐρίσκονται καὶ ἐν τῇ ἀντιστροφῇ (πρβλ. § 252). 2) δὲ τὸ τρίτον στάσιμον στ. 781 — 790 = 791 — 800, ὅπερ σύγκειται ἐκ Γλυκωνείων καὶ Φερεκράτειων μετὰ προκαταλήξεως ἢ ἄνευ αὐτῆς. Τὸ δὲ ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ Ἄδωνιον αφωγῶμος οἶδεις» ἴσως ληπτέον ἀντὶ καταληκτικοῦ Φερεκράτειου. Πλὴν δὲ τοῦ προτελευταίου πάντες οἱ ἄλλοι στίχοι ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἄρσεως. 3) δὲ ὁ κομμῶς στ. 806 — 816 = 823 — 832.

ΑΝ. ὁρᾷ' ἐμ', ὦ — γὰρ πατρίδας πολλῆ-ται,
τὴν νεάταν ὁδὸν
στεύουσιν, νέατον δὲ φέγ-γος λεύδουσιν ἀελέον,
κοῦπον' αὐθις· ἀλλὰ μ' ὁ παγ-κοῖτας Ἄιδας ῥῶσαν ἄγει
5 τὴν Ἀχέροντος ἑκτάαν, οὐδ' ἱμεναίων
ἐγκληρον, οὐτ' ἐπὶ νυμ-φείαις πῶ με τις εὐναῖς
ὑμνῶσιν, ἀλλ' Ἀχέροντι νυμ-φεύ-σο.

Ἐν τῇ στροφῇ ταύτῃ προτίεχται μὲν ὡς προφῶδς μικτὴ ἐξαποδία δικατέληκτος, εἴτα δὲ στ. 2 Φερεκράτειον, στ. 3 δύο β' Γλυκωνεῖα. στ. 4 δύο γ' Γλυκωνεῖα, στ. 5 Φερεκράτειον μετ' Ἀδωνίῳ (= Φερεκρ.), στ. 6 δύο Φερεκράτεια, στ. 7 ὁ ἐπωδὸς δικατέληκτος ἐξαποδία ὡς καὶ ὁ προφῶδς. — Ἐν δὲ τῷ Οἱ. Τεράρρω εὐρίσκεται μία μόνη συζυγία ἐν τῇ τρίτῳ στασίμῳ στ. 1186 — 1195 = 1196 — 1204. Ὁ δὲ Αἶας ἔχει μετὰ τὸν Φιλοκτήτην καὶ τὸν ἐπὶ Κολωνῷ

γοι μακραί· τῆς ἀλογίας π. χ. τῆς δευτέρας ἢ τρίτης ἄρσεως ἐν τῇ
 ἰαμβικῇ τριποδία εὐρίσκονται τὰ ἐξῆς βιβλικὰ παραδείγματα

Ἐκάθ. 449 = 400 «κτῆθεσσι» ἀρίζομαι - πόρθους Λατοῖ φίλαρ». Τρρχ. 846 = 857 «ἣ που ὅλας στένει» - ἄ τότῃς θούαν νύμφαν». Καθ' ὅλου δι' ὁ Σοφοκλῆς ἀκολουθεῖ τῇ ἐξῆς κανόνι ἐν τῇ συνθέσει τῶν στροφῶν τοῦ ἐκλογίου τούτου, καθ' ὃ μόνον οἱ ἀρχτικοὶ ἢ οἱ τελικοὶ στίχοι περιφύσσονται μικτά, οἱ δὲ λοιποὶ εἶνε ἰαμβικοὶ ἢ τροχαῖοι, ὥστε ἀπλῶς μίξις ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων συμβαίνει σπανιότατα μόνον, πολλάκις δὲ ὁρίνονται ὥστε διμερεῖς.

Τοιαῦται στροφαὶ εὐρίσκονται ἐν μὲν τῇ Ἀντιγόῃ αἱ ἐξῆς· πρῶτον μὲν ἡ δευτέρα συζυγία τοῦ πρώτου στασίμου στ. 354 — 364 = 385 — 375.

καὶ φθόγμα καὶ ἀνεμόεν φρούρημα καὶ ἀστυνόμους
ἀγορὰς ἐδιδάξατο καὶ δυσσαύλων
πάγων ἐν αἵματι τε καὶ
σὺν ὄμ-βρῳ φεύγειν βέλν.
παντοπόρος ἄπορος ἐπ' οὐδὲν ἔρχεται·
τὸ μέλλον "Αἶδαν μόνον
θέλει· οὐκ ἐπάσεται·
νόσων δ' ἀμυχάνων φυγὰς ξυμπέφρασται.

Ἡ συζυγία αὕτη περιέχει ἐν ἀρχῇ δύο δακτυλικὰς τριποδίδας, ὧν προηγείται μονοσύλλαθος ἄρσις, καὶ λογαοιδιὸν πρὸς δύοι, οὐ προηγείται δυσσύλλαθος ἄρσις, τὰ δὲ ἐφεξῆς κῶλα πάντα εἰνε ἱαμβικά (τροχαϊκὰ) καὶ τοιαῦτα, οἱ εὐσώπωνες ἐν ταῖς ἱαμβικαῖς (τροχαϊκαῖς) στροφαῖς τῆς τραγωδίας. — Εἰταδὲ ἡ α' συζυγία τοῦ β' στασίου μέτρηται ἄντιγονος στ. 582-592 = 593-603, ἐν ᾗ τὰ μὲν τρία πρῶτα κῶλα εἰνε λογαοδικὰ, τὰ δὲ λοιπὰ εἴς ἱαμβικά. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνάγει οὐ Ῥοσκάκιους καὶ τὴν δευτέραν συζυγίαν τοῦ αὐτοῦ στασίου

(στ. 604-614=615-625), παρτηρῶν ὅτι ἡ μιξις ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων ἐνταῦθα εἶνε μιζῶν ἢ ἐν ταῖς πλείοσταις ἄλλαις στροφαῖς, ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς μεζῶλον πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸ πρῶτον εἶδος, διότι πάντα τὰ καλὰ πλὴν τῆς τετρακτῆς τετραπλοῦς ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ (στ. 613=624 αἰὸς ἄγει πρὸς ἄνταν) εἶνε μικτά. Ἡ μιξις ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων, ὥστε νὰ μὴ δύνωνται νὰ διακριθῶσι, συμβαίνει ἐν τῷ πρώτῳ κομμῷ στ. 838-856=857-875 καὶ ἐν τῷ ὑπορχήματι στ. 1115 κέ. Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ στασίμῳ στ. 966-976=977-987 αἰ μὲν πρώτου πέντε στίχοι περιέχουσι κῶλα (5) μικτά, οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ἰαμβικά κῶλα (ἕξ), ὥστε ἡ στροφή διαίρεται εἰς δύο ἰσα ποὺ μέρη.

ἵσταται εἰς τοὺς αὐτοὺς μέτρον.
 «Ἐκ δὲ τῶ *Οἰδιπόδου ἐπὶ Κολωνῶ* ἀνῆκεν ἐνταῦθα τὸ 6' στάσιμον στ. 863-872=873-882. Ἡ στροφή αὕτη διακεῖται εἰς δύο ἴσα σχεδόν μέρη, τὸ μὲν ἐν τῶν 5 πρώτων στίχων ἱαμβικόν (οἰ δευτερος καὶ τρίτος τροχαϊκὸς μετὰ ἐπομένῳ Φερεκράτειν οὕφιποδες οὐρανίαν», οὗ ἡ πρώτη θέσις εἰς ἐν ἑλμυμένη), τὸ δὲ ἐν τῶν λοιπῶν τεσσάρων λογαοδικόν. Ἡ δὲ ἐν στ. 883-896=897-910 περιέχει ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ δύο καὶ ἐν τέλει ἐν μικτῶν κῶλων, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν μέρος δέκα ἱαμβικὰ κῶλα, ἐν οἷς ἀξιοσημειώτῳ εἶνε αἱ συχναὶ ἀλλογαί (ἐπίπετοι). Ἐν δὲ τῷ γ' στασίῳ στ. 1204-1212=1213-1222 μόνον ἐν τέλει εὐρίσκονται τινα μικτὰ.-Ἐκ δὲ τοῦ *Αἰσχύου ἐνταῦθα* ἀνῆκεν οἰ κομμὸς στ. 372-376=387-391. Ἐκ δὲ τῆς *Ἡλίου* τρας τὸ μὲν πρῶτον στάσιμον στ. 472-487=488-503 περιέχει μόνον ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις καὶ περὶ τὸ τέλος «ἄ νιν κατέπεφνεν αἰσχί|σταις» μικτὰ, ἐν τοῖς λοιποῖς δὲ ἱαμβικὰ (τροχαϊκὰ) κῶλα. Τὸ δὲ 6' στάς. στ. 1082-1089=1090-1097 περιέχει μόνον ἐν ἀρχῇ δύο μικτὰ κῶλα καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν ἐν κῶλῳ ἱαμβικόν, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἱαμβούς. Ἐκ δὲ τῶν *Τραχυνίων* ἐνταῦθα ἀνῆκεν τὸ 6' στάσιμον στ. 647-654=655-662, ἀμφοτέραι αἱ συζυγίαι τοῦ γ' στασίμου στ. 821 κέ. 841 κέ. καὶ στας. δ' στ. 953-961=962-970. Ἐκ δὲ τοῦ *Φιλοκλήτου* οἰ κομμὸς στ. 1210-1217 καὶ ἐκ τοῦ *Οἰδιπόδου ἐπὶ Κολωνῶ* α' στάς. στ. 694-706=707-719 (δύο μικτὰ μετὰ χοριάμβων μέτρον ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ δύο ἐν τῇ τέλει περιέχουσιν τέσσαρα ἱαμβικὰ μέτρα διακοσμημένα ὑπὸ μικτοῦ μετὰ χοριάμβων μέτρον). Εἴτα 6' στάς. στ. 1041-1058=1059-1073. Ἐνταῦθα γίνεται μίξις τῶν δύο στοιχείων μείζων τὸ συνή-

εἶδος ἀποτελοῦσιν αἱ στροφαὶ τῶν εὐθύμων προσοδιακῶν ἡμεμάτων αἱ ἐκ δευτέρων μικτῶν προσοδιακῶν συγκείμεναι, ὧν αἱ πλείους οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ὑπέρμετροι περίοδοι μετὰ καταληκτικοῦ τοῦ τελικοῦ κώλου (σ ε υ υ - υ), ἄλλοτε μὲν ἔχουσαι ἀντιστροφικὴν ἀνταπόδοσιν, ἄλλοτε δὲ οὐχί. Τὸ καταληκτικὸν δὲ τοῦτο κῶλον εὐρίσκεται ἐν κακινημένοις χωρίοις ἐπαναλαμβανόμενον ἐπιφθεγματικῶ τῇ τρόπῳ. Τοιαύτην σύνθεσιν ἔχει τὸ ἔσμα τοῦ χοροῦ τῶν μυστῶν ἐν τοῖς Βατράχοις στ. 448 — 453 = 454 — 459.

στρ. χωρῶμεν ἐς πολυρρόδους ἀντ. μόνοις γὰρ ἡμῖν ἥλιος
λειμώνας ἀνθεμῶ-δεῖς, καὶ φέγγος ἱλαρὸν ἐσ-τιν,
τὸν ἡμέτερον τρόπον, ὅσοι μεμνημέθ' εὐ-
τὸν καλλιχορῶτατον, δεδῆ τε διήγομεν
παίζοντες, ὧν ὁδίαί τινος περὶ τοὺς ξένους
Μοῖραι ξυνάγου-σιν. καὶ τοὺς ἰδιώ-τας.

Ἡ στροφή αὕτη σύγκεται ἐκ δύο ἱαμβικῶν διμέτρων, ἅτινα δύναται νὰ συναφθῶσιν εἰς ἓν καταληκτικὸν ἱαμβικὸν τετράμετρον, καὶ ἐκ τεσσάρων προσοδιακῶν, ὧν τὸ τελευταῖον καταληκτικόν. — Τοιοῦτοι εἶνε καὶ οἱ ἐν τέλει τῆς Εἰρήνης καὶ τῶν Ὀρνίθων ὑμέναιοι, οἵτινες μετὰ ῥωμῆς, ὡς εἰκός, ὀρχήσεως ἤδοντο. Καὶ ὁ μὲν ἐν Εἰρήνῃ στ. 1329 κί. ὑπὸ τοῦ Τρυγαίου καὶ τῶν ἡμιχορίων προφερόμενος ἔχει ὧδε·

ΤΡΥΓ. { δεῦρ', ὦ γύναι, εἰς ἀγρόν
προφδ. { χῶπῳ μετ' ἔμου καλῇ
καλῶς κατακείσει.
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ.
1330

ΧΟ. 1. ὦ τρισμάκαρ, ὡς δικαί-
ως τάγαθὰ νῦν ἔχεις.
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ,
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ.
1335

2. τί δρᾶσμεν αὐτῇν;
τί δρᾶσμεν αὐτῇν;
τρυγήσομεν αὐτῇν.
τρυγήσομεν αὐτῇν.
3. ἀλλ' ἀράμενοι φέρο-
μεν οἱ προτεταγμένοι
τὸν νυμφίον, ὧνδρες
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ,
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ.
1340

4. οἰκήσετε γοῦν καλῶς
οὐ πράγματ' ἔχοντες, ἀλ-
λὰ συκολογοῦντες.
1345

'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ,
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ.

5. τοῦ μὲν μέγα καὶ παχὺ
τῆς δ' ἡδὺ τὸ σῦκον.
1250

'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ,
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ.

ΤΡΥΓ. { φήσεις γ', ὅταν ἐσθίης
προφδ. { οἶνόν τε πῆς πολύν.
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ,
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ.

ὦ χαίρετε χαίρετ', ἀν-
δρες, κἂν ξυνέπνοθέ μοι,
1355
πλακοῦντας ἐδεσθε.

Κατὰ τὸν Ροσβάχιον, οὗ τὴν διάθεσιν τοῦ ἡματιοῦ τούτου ἀποδιδομεν, οἱ μὲν στ. 1329 — 1332 εἶνε προφδικῇ μονωδίᾳ τοῦ Τρυγαίου ἐκ τεσσάρων κῶλων, οἱ δὲ 1351 — 1354 ἐπωδικῇ μονωδίᾳ τοῦ αὐτοῦ, ὡσαύτως τετράκωλος, οἱ δὲ 1333 — 1350 περιέχουσι τὴν φδὴν τῶν ἡμιχορίων, ἥτις εἰς πέντε διαιρεῖται περιόδους, δύο τετρακῶλους καὶ τρεῖς πεντακῶλους, ἀντιστροφικὴ ὁμοῦς ἀνταπόδοσις δὲν ὑπάρχει. Τὸ διπλοῦν ἐπιφώνημα μετὰ τὸν 1354 στίχον παρενέβληθη ὑπὸ τοῦ Ροσβάχιου, τὴν δὲ ἐκπτώσιν ἡ μᾶλλον ἐκβολὴν ἐνὸς στίχου μετὰ τὸν 1349 ὡς βδελυρὰν τινα αἰσχρολογίαν περιέχοντος παρετήρησεν ὁ Βέργκιος (Bergk), ἐνέκρινε δὲ ὁ Ροσβάχιος. Τὸ δὲ τελευταῖον μέρος (στ. 1355 — 1357) ἀποχωρίζει τῆς φδῆς ὁ 'Ρ. καίπερ ἔχον τὸ αὐτὸ μέτρον ὡς τελικὴν τοῦ Τρυγαίου προσφώνησιν πρὸς τοὺς θεατάς, ὡς καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ.

Ὁ δὲ ἐν Ὀρνισί στ. 1731 — 1736 = 1737 — 1742 μετ' ἀντιστροφικῆς ἀνταπόδοσεως ὑμέναιος ἔχει ὧδε·

στρ. Ἡρᾷ ποτ' Ὀλυμπία ἀντ. ὁ δ' ἀμφιβαλὴς Ἔρωσ
τῶν ἡλιόδατον θρόνων χρυσόπτερος ἥνιας
ἄρχοντα θεοῖς μέγαν εὐθύνε παλιντόνους,
Μοῖραι ξυνεκοίμισαν Ζηνὸς πάροχος γάμων
τοῖσδ' ὑμέναιον. κεῦδαίμονος Ἡρᾶς,
'Υμῖν, Ὑμέναι' ὦ. Ὑμῖν, Ὑμέναι' ὦ.

ΜΕΡΟΣ Β'. ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΝ

Α'. Μέτρα δακτυλικά.

Κερ. ις'. Περὶ τοῦ δακτυλικοῦ εξαμέτρου	Σελ. 329 - 364
Κερ. ιζ'. Περὶ τοῦ ἑξαεξακού διστίχου καὶ τῶν Ἀρχιλογίων δακτυλικῶν στροφῶν	» 365 - 374
Κερ. ιη'. Περὶ τῶν Διολικῶν δακτυλικῶν μέτρων	» 372 - 374
Κερ. ιθ'. Περὶ τῶν δακτυλ. χορικῶν τῆς λυρικ. καὶ δραμ. ποιήσεως	» 374 - 381

Β'. Μέτρα ἀναπαιστικά.

Κερ. κ'. Περὶ προσοδιακού, παροιμιακοῦ καὶ τετραμέτρου ἀναπαιστ.	» 381 - 38
Κερ. κα'. Περὶ τῶν ἀναπαιστικῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων	» 389 - 5
Κερ. κβ'. Περὶ τῶν μὴ κανονικῶν ἀναπαιστικῶν συστημάτων	» 398 - 401

Γ'. Μέτρα τροχαϊκά.

Κερ. κγ'. Περὶ τοῦ τροχαϊκοῦ τετραμέτρου	» 402 - 408
Κερ. κδ'. Περὶ τῶν τροχαϊκῶν ἐξ ὁμοίων συστημάτων καὶ τῶν τροχ. στροφῶν	» 410 - 41

Δ'. Μέτρα ἰαμβικά.

Κερ. κε'. Περὶ τοῦ ἰαμβικοῦ τριμέτρου	» 414 - 430
Κερ. κς'. Περὶ τοῦ χυλοῦ ἢ σκάζοντος καὶ τοῦ καταληκτ. τριμέτρου	» 431 - 44.
Κερ. κζ'. Περὶ τοῦ ἰαμβικοῦ διμέτρου καὶ τετραμέτρου	» 444 - 449
Κερ. κη'. Σύνθεσις τῶν ἰαμβικῶν μέτρων κατὰ σύστημα	» 449 - 458

Ε'. Μέτρα ἰωνικά.

Κερ. κθ'. Περὶ τῶν ἰωνικῶν ἀπὸ μαζονος καὶ ἀπ' ἐλάσσονος μέτρων	» 459 - 476
---	-------------

Σ'. Μέτρα παιωνικά.

Κερ. λ'. Περὶ τῶν κρητικῶν μέτρων	» 477 - 487
Κερ. λα'. Περὶ τῶν βακχικῶν μέτρων καὶ περὶ δοχμίων	» 487 - 498

Ζ'. Μέτρα ἐπισύνθετα.

Κερ. λβ'. Περὶ τῶν ἐπισυνθετῶν δακτυλοτροχαίων	» 501 - 511
Κερ. λγ'. Περὶ τῶν ἐπισυνθετῶν δακτυλοπεριτίτων	» 512 - 522

Η'. Μέτρα μικτά.

Κερ. λδ'. Περὶ μικτῶν κώλων, μέτρων καὶ συστημάτων ἐξ ὁμοίων ..	» 523 - 543
Κερ. λε'. Περὶ τῶν μικτῶν στροφῶν	» 543 - 582

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελ. 127 στ. 22 περίφραση τῆ «Φωτίως ἐν», ἐρεῖται δὲ γράφει «Φιλοστόργιος ἐκκλ. ιστ. 2, 2».

Παλῖνοι μετρητοὶ — 5. 43 ἐξ.
 διαρχικὰ σχήματα. 106 ἐξ.
 Σαλούεμος εὐδριός 141.
 Ἀντιστοχὺς σεαῖ 149.
 Contaminatio — συμμειν 153.
 Poetae docti ἢ p. iustici ἢ
 υλγατες 157.
 Μιλεμαὶ διωσίαι τοῦ Πυρ. 245
 Περικλῆς ἀλλογῆ — — 421
 Το 62 τοῦ Πυρ. ὡς Κληθῆν. 362
 Πίλος Νικωνδὸς σεαῖ 305
 Πίλος τοῦ Πυρ. 305
 Πίλος τοῦ Πυρ. 416
 Πίλος τοῦ Πυρ. 143
 Πίλος τοῦ Πυρ. 371.
 Πίλος τοῦ Πυρ. 418
 Πίλος τοῦ Πυρ. 2, 18 (μετρητοὶ) 457.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 502 ἐξ.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 545 ἐξ.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 349.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 537.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 538.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 540.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 542.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 543.
 Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 543.

ictus — 97.
 βάσις, δις, ἀσ — 99.

Μιλεμαὶ τοῦ Πυρ. 423-424.